

POLIROM

Nicolae BREBAN

Animale bolnave

ROMAN

n. breban

---

animale bolnave

nicolae breban

animale bolnave

roman

EDITURA TINERETULUI

Coperta: DONE STAN

Joi, 11 august 1966

1

Cînd coborî în gara aceea al cărei nume începea cu S., sau cu Ş... privi în jur ca să descopere oraşul, dar nu era decît clădirea modestă a gării acolo şi în jur, cîmpii triste, iar undeva în dreapta, nişte munţi albăstrii. Văzîndu-l atît de dezorientat, o femeie între două vîrste care curăţa şinele de cale ferată, se apropie şi, parcă ruşinată, îi spuse că dacă vrea să călătorească mai departe, să aştepte o jumătate de oră, pînă cînd pleacă decovilul. Îi arătă şi locul de unde se forma garnitura, mărunta garnitură, nu chiar în gară ci — parcă din decenţă — undeva mai într-o parte, în dreapta, în dreptul magaziei de mărfuri, o clădire din scînduri, văruită dezordonat, în faţa căreia staţionau cîteva vagoane goale, pe două osii, de format vechi.

El mulţumi moţăind din cap, fîstîcit de vestea pe care i-o dăduse femeia aceea umilă, se îndepărtă apoi cîţiva paşi, pînă ajunse în dreptul fîntînii secate — parcă mai mult ca să scape de privirile ei furişate, sau de profesiunea ei şi, cînd se crezu singur se opri, se aşeză pe o bancă de piatră probabil foarte puţin întrebuinţată la fel ca şi o vază de flori uriaşă, de alături, ce încerca să imite marmora şi-şi desfăcu geamantanul său din carton presat. Mîncă, stînd cu geamantanul pe genunchi ca ţăranii, şi, privit din depărtare părea că ţine un gramofon uriaş în braţe, cu o pîlnie turtită. Apoi se ridică şi se îndreptă încet spre rampa magaziei şi, încet-încet, se formă şi decovilul, o garnitură cu vagoane înguste, vagoane-platformă, cu o locomotivă autentică, ce făcea încă manevre pe liniile învecinate. Cînd se urcă observă că nu era singur, pe una din platforme se găseau adunaţi nişte ţărani, pe o grămadă

de paie, iar pe alta, în imediata apropiere, un grup de orăşeni, în mijlocul cărora el distinse o femeie în negru în jur de treizeci de ani, foarte frumoasă.

El se urcă pe una din platforme, nu chiar pe cea mai apropiată de grupul acela în mijlocul căruia se afla femeia, deşi ar fi dorit din tot sufletul asta, îşi aşeză geamantanul alături, cu exagerată grijă şi se pregăti pentru scurta călătorie. Aşteptă destul de multă vreme, dar locomotiva aceea măruntă, potrivită pentru garnitura îngustă în care aştepta el cu nerăbdare făcu încă multă vreme manevre pe tot felul de linii, fără nici un rost aparent — poate mergea încolo şi încoace doar pentru a traversa liniile acelea geometrice, paralele — şi, în sfîrşit, după multă vreme, dar timpul trece atît de repede ! — decovilul se puse în mişcare.

Călători cu indiferenţă printre livezi triste apoi printre munţi încărcaţi cu păduri şi cu pajişti pline de flori, printre cîteva sate cu case risipite, sărace, din lemn, nelocuite şi printre locuri încărcate cu pietre uriaşe, cu stînci fărămiţate şi, în cele din urmă, apăru la orizont şi ţinta călătoriei sale. Femeia în negru, din grupul de orăşeni, se mişcase foarte puţin tot timpul drumului şi, deşi el părea că n-o observă, o urmărise tot timpul, cînd furios, cînd prefăcîndu-se indiferent, deşi nu se păcălea decît pe el însuşi şi nici măcar atît.

În sfîrşit locomotiva măruntă se opri, ţipînd triumfător, şi el coborî, obosit şi, în loc să privească în jur, se uită după femeia în negru care călătorise atît de aproape de el, mai bine zis după grupul în care se găsea ea. Era înaltă, subţire, cu părul negru şi atît de des încît îi strica desenul frunţii, cu rochia de doliu prea lungă şi largă jos, cu pantofii scîlciaţi, dar ea nu mergea, ea plutea peste pantofii ei cu vîrfurile mototolite, care se clătinau dureros pe nisipul grosolan al gării şi deodată întoarse capul şi îl privi adînc, aproape cu brutalitate şi el — cît era el de nepăsător şi grozav — înmărmuri o clipă, după care ea întoarse capul şi se depărtă cu aerul că nu îl zărise niciodată în viaţa ei.

Gara era aproape frumoasă și el, Paul, așa îl chema, fu singurul care o observă, ceilalți care veniseră cu decovilul erau cu toții grăbiți și dacă admira clădirea gării cu stîlpi subțiri de fontă, vopsiți în verde, asta însemna probabil că el nu era grăbit, sau că drumul lui nu avea nici un scop și întîlnești uneori astfel de indivizi fără nici un scop și Paul era unul dintre aceștia.

Peste o jumătate de oră putea fi văzut pe străzile acelui orășel industrial de munte, cu geamantanul său de carton presat fîlfîindu-i în mînă și cei care îl întîlneau sau îl observau de după ferestre sau vitrine largi de frizerie, rîdeau fără voie pentru că e suficient un astfel de ins visător și necunoscut pentru a transforma toate acele străzi cenușii și cumsecade, mohorîte și cenușii — acele străzi de care nu avea nimeni nevoie — în ceva incomod și nepotrivit. Trecu apoi pe lîngă zidul fabricii de sobe, privind cu melancolie cioburile de sticlă presărate deasupra, apoi ajunse la rîu — care era cu mult mai îngust decît albia lui și el coborî, obosit, în prima lui albie (— adică în aceea în care el nu curgea —) se descălță, își atîrnă ciorapii pe bolovanii prietenoși din jur și își întinse picioarele sale tinere, fierbinți, murdare, aproape negre din pricina ciorapilor săi de lînă, vopsiți în casă, în apa aceea rece, limpede și apoi surîse, văzînd ce repede rîul îi spălă picioarele, atît de albe încît parcă privea prin ele și în același timp rîul urca prin oase și piele spre el, cît mai aproape de el, spre regatul inimii sale.

Spre seară, gîndindu-se mereu la femeia aceia în negru la privirea ei atît de trufașă — una din acele priviri pentru care cu secole în urmă, o femeie ar fi fost biciuită — se interesă de un loc unde ar fi putut să se culce și pentru că acolo nu se afla nici un hotel sau pensiune sau ceva asemănător, întrebă de baraca zilierilor care lucrau la uzina metalurgică.

Găsi și baraca, cu destule dificultăți, se culcă într-un pat de deasupra, era mai ieftin, după ce achită înainte suma pentru trei nopți și încercă să adoarmă. Încă nu se lăsase seara și picioarele sale păstrau urmele binefăcătoare

ale răcelii rîului și aceasta era singura amintire, aproape, a acelei zile atît de calme pentru că celelalte — sau „cealaltă" erau sau *era* atît de incomodă — și răceala în picioare, acea răceală a rîului care curgea în două albii, era încă atît de binefăcătoare și de prezentă, încît, aproape adormit, Paul începu să surîdă.

Se trezi după un timp nesfîrșit deși, cînd făcu ochi, el zări pe fereastra îngustă de la picioarele sale că încă nu se înserase, deci ațipise doar cîteva minute, sau o jumătate de ceas.

„Uneori nu poți adormi din oboseală prea mare !" — gîndi el, încercînd să ia totul în glumă și se ridică într-un cot, privind pe cei ce se aflau în aceeași încăpere cu el, nu prea mare, cu paturi suprapuse și foarte murdare. Cineva, chiar în fața lui, un om de-o vîrstă indecisă, cu o culoare a părului indecisă, șlefuia cu schmiergelpapier o piesă de lemn, probabil lucrată la strung, cîțiva stăteau tolăniți pe paturi lăsînd vederii doar brațe și picioare de felurite forme și fum abundent de țigară care învăluia aceste brațe și picioare, doi inși — dintre care nici unul nu împlinise douăzeci de ani — jucau cărți, iar sub unul din cele două becuri ale încăperii — becuri care ardeau parcă de o veșnicie, pe jumătate oarbe din cauza excrementelor de muște care le acopereau, doi bărbați stăteau față în față fără nici un rost aparent. Paul se ridică mai tare în capul oaselor, își ascuți auzul și după destul de multă vreme, reuși să-și dea seama, că unul îi citea celuilalt dintr-o cărticică. Stăteau însă amîndoi foarte apropiați de parcă cel care asculta ar fi fost surd sau citeau ceva interzis, dar chiar în clipa cînd gîndea aceste lucruri se auzi vocea plină, baritonală a celui care citea, un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu barbă frumoasă, nu prea mare, deasă, castanie, și deodată, în mod inexplicabil, zgomotele încetară și Paul, fără să vrea, auzi pînă la el, sus pe pat, următoarele fraze :

„Atunci s-au sculat toate fetele acelea și și-au împodobit candelile. Iar cele nebune au zis celor înțelepte : „Dați-ne din untul de lemn al vostru, căci candelile noastre

se sting. Și au răspuns cele înțelepte : Nu cumva să nu ne ajungă nouă și vouă : mai bine..."

Paul se lăsă pe spate, întoarse capul plictisit și încercă să adoarmă. Se simțea prost, o ușoară febră îi învăluia trupul, deși picioarele încă și le simțea reci, de parcă ar fi stat încă cu ele, curate și transparente, în apa rîului. Stătu așa un timp, ne reușind să adoarmă cu totul, auzind zgomotele din jur, cum se lipeau cărțile celor doi adolescenți de lemnul scăunelului pe care jucau, vocea bărbatului acela impresionant, cu barbă castanie care citea — (deși nu reușea să distingă cuvintele) — dar mai presus de aceste zgomote, asculta uruitul stins pe care îl făcea febra propriului său trup, navigînd pe sub pielea sa încinsă, parcă încercînd sau căutînd ceva, ficatul sau vîrfurile plămînilor, sau intestinele, unul din acele organe moi și delicate, atît de aproape de el însuși, pe care să le încercuiască — acea febră — și apoi să le sugrume, încet, într-o strangulare catifelată, ispititoare, fascinantă și nesfîrșită. Apoi din nou auzi cuvintele :

„...te-am știut că ești om greu, seceri unde nu ai semănat și aduni de unde ai risipit ; și temîndu-mă, m-am dus de ți-am ascuns talantul în pămînt : iată ai al tău".

După cîteva minute, vocea celui care citea se opri și celălalt, un om scund, tuns pe cap, cu o mustață lungă și neagră, vorbind cu multă blîndețe, cu gesturi moi, rare, de femeie, spuse :

— Mai citește, poți să mai citești.

— Destul pentru astăzi — spuse cel cu barba castanie și se ridică și Paul înmărmuri cînd văzu cît era de înalt și puternic, parcă atingea tavanul cu creștetul capului și tavanul afumat, cu tencuiala căzută și crăpată, părea însuși cerul cînd omul acela trecea pe sub el.

— Poți să citești pînă cînd se întunecă — îl rugă aproape celălalt, dar cel cu barba nu îl asculta, ci se plimba de colo pînă colo, nebăgat în seamă de nimeni.

— Să ascunzi talantul în pămînt ! — spuse el deodată, cu vocea tunătoare și celălalt, care stătea încă pe scăunel, se chirci fără voie, iar ceilalți, cei care jucau cărți și omul

ce şlefuia piesa strunjită întoarseră capetele — iată, ăsta-i un păcat neiertat. Şi pentru acest păcat, sluga cea rea...

— Noi nu sîntem slugi — se auzi o voce batjocoritoare, venind dintr-unul din paturile de dedesubt — ce fel de învăţătură e asta, a voastră, care face pe oameni slugi ? Şi încă slugile cui ? Slugile popilor, care se ştie cît...

— Aici greşeşti, Ioane — spuse cel care stătea încă pe scăunel, vorbind sfios aproape, încet, încît Paul trebui să se ridice într-un cot ca să-l poată auzi — asta nu e decît o pildă. Tot ce-aţi auzit nu e decît o pildă, o poveste, pentru că...

— Tu, băiatule, de ce nu te duci pe-acasă ? Iar o să vie mă-ta pe-aici după tine, cu gura mare, că te amesteci cu derbedeii şi vagabonţii ? — spunea un lucrător care tocmai intrase pe uşă, îmbrăcat numai într-o pereche de izmene lungi, murdare, nebărbierit de cîteva zile, cu un trup ciolănos şi burta scobită. Vorbea către unul din cei doi tineri care jucau cărţi şi abia acum, cînd privea mai atent, Paul observă că unul din cei doi e îmbrăcat în pantaloni albaştri, aşa cum poartă elevii.

— Fac ce vreau ! — spuse tînărul, aprinzîndu-şi o ţigară — să fie mulţumită că nu beau. Pe urmă ascult şi evanghelia de la Matei — şi celălalt băiat rîse, grosolan, la nesfîrşit, încît cel care ascultase lectura, se întoarse încet şi îi privi pe amîndoi uimit, cu o anumită tristeţe pe figură.

— Să n-o mai prind pe-aici — spuse cel în izmene, rezemîndu-se de unul din paturi — că îi vopsesc curul ei de doamnă ! — şi rîse scurt şi Paul observă cu mirare că rîseseră împreună cu el încă cîţiva din cei ce se aflau acolo şi care nu păreau atenţi, printre care şi cel ce purta pantaloni de licean.

— Dar sluga — începu cel care stătea pe scăunel, cel care ascultase lectura, bărbatul sfios, tuns pe cap, cu mustaţa neagră, lungă, care răspundea la numele de Miloia — dar sluga cea rea a ascuns talantul din frică de

stăpîn ?! — şi privi în sus, aproape rugător spre celălalt, uriaşul cu barba castanie, ce se plimba mereu, cu furie, pe sub cerul acela scund, crăpat, de pe care tencuiala căzuse în multe locuri — frica de stăpîn e şi asta un fel de păcat, băicuţule ? De ce e o slugă rea cea care greşeşte din frică de stăpîn, ha ? — şi Paul, din patul său, remarcă uimit cîtă graţie avea acest om în mişcări, în priviri, cît farmec aproape feminin, cuceritor, se răspîndea din faţa sa şi din întreaga sa făptură atît de demodată.

— Să ascunzi talantul în pămînt e un păcat de neiertat ! — tună din nou uriaşul, de data aceasta aproape fără convingere, după care se aşeză brusc în faţa celuilalt, îşi prinse barba sa frumoasă, virilă, în pumn şi zîmbi deodată cald : — Noi trebuie nu să păzim, ci să răspîndim dreapta credinţă ! şi uriaşul — pe care îl chema Krinitzki — continua să zîmbească, ţinîndu-şi barba în pumnul său mare, frumos, dar ochii săi cenuşii şi mici îl sfredeleau pe Miloia şi chiar ceva mai mult, pielea sa şi carnea sa încît celălalt tresări instinctiv, sau doar aşa i se păru lui Paul, care era atît de obosit că nu reuşise încă să adoarmă, deşi plătise patul şi venise în ziua aceea de departe.

— Eu n-aş putea fi atît de aspru cu o slugă credincioasă — spuse Miloia, încercînd să pară curajos în faţa lui Krinitzki, care îl asculta zîmbind distrat, mutîndu-şi privirea pe obiecte disparate şi uneori pe faţa celui care stătea înaintea sa şi căruia îi citise din cartea legată în pînză ce stătea încă în faţa sa pe masă, deschisă, o carte din care putea citi numai el pentru că era tipărită cu litere chirilice — el putea să fure talantul — continuă Miloia — să-l fure şi să fugă, dar la ascuns în pămînt şi pămîntul l-a păstrat cel mai bine, pentru că era de aur. În vremea noastră nu mai poţi ascunde banii în pămînt pentru că putrezesc...

— Taci ! — îi porunci plictisit Krinitzki — răstălmăceşti sfînta carte. Nu ai chemarea aceasta şi nu o are nimeni. Trebuie să asculţi, pentru că de aceea îţi ce-

tesc şi să bagi bine în cap cele ce auzi, altfel ai să ajungi ca trîntorii ăştia care înjură cît îi ziua de lungă, mănîncă tabac, şi trăiesc în păcat, mai rău decît porcii, pentru că ei ştiu că fiul lui Dumnezeu s-a coborît pentru ei, pentru haldăii ăştia nespălaţi, pentru muhaialele astea...

— Mai moale ! — mormăi o voce, abia distinctă, undeva într-unul din paturi, de unde se zăreau braţe sau picioare înfăşurate în zdrenţe, încălţate în tenişi, galoşi, sau bocanci murdari, întinşi pe pături aspre, cenuşii, de cai şi la auzul acestor vorbe Krinitzki se opri brusc, întreg trupul lui uriaş tresări de parcă prin fibrele sale ar fi ţîşnit deodată jeturi de apă, privi o clipă cu atenţie paturile şi figurile din jur şi apoi spuse, strigînd aproape

— Pe mine, voi mă ascultaţi din frică şi acesta e cel mai mare păcat al meu... mai mare decît întunecimea în care trăiţi, pentru că sînt om ca şi voi şi frică nu trebuie să aveţi decît de cel care s-a jertfit pentru voi... frică şi iubire numai faţă de fiul Preacuratei, Născătoarei de Dumnezeu !...

Liniştea urmă acestor cuvinte ale lui Krinitzki, doar lemnul scăunelului unde stăteau cei doi imberbi plescăia din cînd în cînd de cărţile soioase ce scoteau un zgomot ca pielea cînd erau trîntite una peste celalată.

— Am putea să mai citim pînă se întunecă — propuse cu timiditate Miloia — cuvîntul sfînt trebuie împrăştiat ca sămînţa din pilda semănătorului căci nu se ştie niciodată pe care... dar aici se opri singur, intimidat de figura lui Krinitzki, nepăsătoare, absorbită de-o tristeţe inexplicabilă.

/

2

Paul adormi din nou și se mai trezi de cîteva ori pînă dimineață, auzi încă o vreme plescăitul cărților de joc pe care cei doi elevi sau cei doi tineri le izbeau cu furie, de scăunelul care stătea între ei, parcă odată, ajunse pînă la urechile lui amorțite și un zgomot de ceartă, voci bărbătești puternice, groase și una ascuțită, stridentă, zbierînd mereu, pe un ton subțire și fals, apoi un rîset general, lung, nesfîrșit și din nou vocea aceea subțiratică, ce se tînguia, o lamentare enervantă însă, grozav de supărătoare, de antipatică, de plictisitoare... dar totul se amesteca în ceva, destul de confuz pentru că Paul era foarte obosit și nu se mai putu trezi de-a binelea, toate vocile acelea groase și cea subțire, stridentă, păreau pe jumătate ieșite dintr-un vis neplăcut și sîcîitor, și toată ziua următoare el se sforță să-și aducă aminte de acea ceartă sau măcar să-și dea seama dacă fusese ceva real, ceva ce avusese loc în acea baracă, printre paturile acelea grosolane, suprapuse, sau era doar o oboseală prea mare a creierului lui care nu putea să se afunde cu totul în odihnă și atunci scornea voci și zgomote și săgeți de lumină, forme geometrice, care strigau din niște guri nevăzute.

A doua zi, încă de dimineață la cinci, cu toții începură să se scoale, să umble lipăind pe pămîntul, pe lutul întărit de pe jos, să se frece, să se plesnească, să rîdă, să se spele, să scuipe și să se scarpine, să fornăiască, să sforăie și să se îmbrace. Paul fu printre ultimii care se mișcă de sus, de pe patul lui și cînd ajunse și el la spălat, în baracă mai rămăseseră doar cîțiva inși, printre care el îl observă uimit și pe uriașul cu barba frumoasă, castanie, care citise aseară din cărticica cu litere chirilice. Paul se apropie și încercă, făcîndu-și de lucru prin apropiere, să intre de cîteva ori în vorbă cu el, dar Krinitzki nu-l băgă în seamă, de parcă ar fi fost zidit în el însuși sau celălalt, Paul, ar

fi avut carnea mai transparentă, sau fibrele umplute cu goluri de aer. Și atunci, cel tînăr se văzu nevoit să se retragă, nedumerit și să-l lase pe celălalt să-și termine toaleta, cu aceeași liniște, cu mișcările largi, aproape solemne, de parcă umblînd cu propriul său trup ar fi umblat cu un lucru sfințit.

Cînd ieși din baracă, Paul, era tîrziu, aproape nouă, soarele rîdea vesel printre norii puțini, cenușii, în orășel, străzile erau aproape pustii, doar prin prăvălii umblau femei, puține, sau parcă era aceeași femeie, care intra leneș într-un magazin de textile cu obiecte țipătoare sau decolorate, în general soldate — sau într-o prăvălie, cu ușa îngustă pe care vechea vopsea gri crăpase în frumoase trăsături, desene complicate, arabescuri aproape cu un sens încîlcit, așa cum sînt desenele pe fundul ceștii de cafea, o prăvălie unde se vindea printre altele, cremă de ghete, perii de ghete foarte atrăgătoare, sticle de lampă sau preșuri împletite din tulpini uscate de porumb.

Paul se plimbă nehotărît încolo și încoace, privi plictisit după două țărănci tinere și foarte grase, care duceau două coșuri mari, albe, împletite din nuiele, pe cap, și în mers, șoldurile lor și coșurile se clătinau ușor, într-un ritm invers, perfect armonizat și atît de egal încît devenea aproape ațîțător și Paul începu să rîdă, arătîndu-și dinții lui urîți, albi și mici, crescuți alandala din gingiile subțiri și roșii, sclipind cu impertinență în obrazul său curat, cu pielea catifelată, de veșnic adolescent. Trebuia să se îndrepte spre poarta fabricii, dar amîna mereu deși în jurul lui nu erau decît prăvăliile vechi și femeile — cele mai multe țărănci, care umblau cu lapte — cîțiva copii plictisiți și un singur bărbat, un bărbat foarte gras, chel, care stătea în ușa măcelăriei și dădea indicații cu voce tare unui tinerel cu opinci în picioare — (puțină lume purta opinci pe acolo și acest fapt îi sări în ochi lui Paul) — care săpa, mai bine zis adîncea șanțul din fața casei și a prăvăliei măcelarului. Tinerelul — care era foarte slab și avea un păr negru, violent de negru și lung, atîrnîndu-i pînă peste ochi și la fiecare mișcare a casmalei meșa de păr flutura

odată și elibera o față albă, triunghiulară și apoi recădea la loc — săpa repede, parcă grăbit să termine și să plece undeva, într-un loc pentru care venise de fapt în orășel. Deasupra capului său sclipea firma din sticlă roșie pe care scria „CARNE“.

Prin mijlocul orășelului curgea un rîu îngust, pardosit cu pietre, repede și curat, un rîu care curgea prin cîteva albii deodată, iar în jur erau munții, nu prea înalți, acoperiți de păduri albăstrii. În stînga undeva era mica gară și valea prin care curgea, șerpuind în sus, civilizația. Pășind agale, plictisit, Paul trecu pe lîngă zidul lung, interminabil, al fabricii de sobe și ajunse în fața porții aproape uimit, întrebîndu-se ce caută acolo, deși, cînd unul din cei doi oameni care se aflau la poartă îl întrebă același lucru — un individ înalt, cu capul uriaș și negricios — el începu să înșire cu răbdare o poveste care era mai mult o minciună frumoasă, pentru că Paul știa că adevărul nu interesează pe nimeni. Spuse printre altele că e orfan și că fusese copil de trupă (totdeauna își dorise să fie orfan), dar din pricina plămînilor săi șubrezi nu se putuse dedica unei cariere militare. (Expresia „plămîni șubrezi“ o citise într-o carte, într-un roman, era de altfel singurul lucru pe care îl reținuse și îi plăcuse atît de mult încît de atunci, oricui avea răbdarea să-l asculte, el îi povestea despre „plămînii săi șubrezi“). Mîndria sa — și era o mîndrie autentică ! — era că niciodată el nu se înduioșa de propria sa soartă și acesta era unul din amănuntele care îl făceau să se simtă un bărbat în propriii săi ochi și o compensație secretă pentru că toată lumea îl credea de obicei mai tînăr cu zece ani decît era în realitate, din pricina tenului său alb, femeiesc și mai ales a ochilor imenși, negri, atît de catifelați încît ți se făcea și greață, a mîinilor sale mici și încheieturilor subțiri și poate și a mersului său plictisit, fără nici un scop aparent, un mers care putea duce oriunde de parcă viața ar fi fost o uriașă sală de așteptare pe pereții căreia se găsesc tot felul de afișe și anunțuri insipide care trebuiesc citite toate și cu atenție pentru că altfel timpul lung, lung, ca o omidă, poate să înceapă să se miște.

Unul din cei doi care îl ascultaseră, nu rămăse prea impresionat de povestea sa (probabil că îl credea unul din mincinoșii care abundă pe la poarta fabricilor) îi declară că se caută muncitori și cînd Paul adăugă plictisit că are două calificări — aceea de frezor și șofer — îl luă imediat de braț și îl conduse prin curtea lunguiață în mijlocul căreia se afla o pompă manuală de apă și un lung cauciuc negru, uzat, spre „Serviciul personal". Aici, lăsat împreună cu o funcționară, completă un formular și primi cîteva fișe pe care trebuiau trecute vizele unor examene medicale. Ieși cu fișele în mînă și se îndreptă nehotărît — ca în tot ce făcea — spre policlinică, care nu era departe de clădirea fabricii. De fapt nu era vorba de o singură clădire, ci de cîteva ateliere risipite în jurul unei curți fără formă și de un corp de clădire veche, mare, căreia i se adăugaseră cîteva aripi mai noi — ca o manta veche cu petice dintr-o stofă nouă, cusute cu ață evidentă, așa cum se cos mantalele la teatru pentru a părea vechi și uzate. În curte nu se aflau decît cîțiva oameni, doi-trei muncitori care circulau de la o secție la alta, dar cînd trecu prin dreptul unui atelier de fierărie — un fel de forjă rudimentară — Paul, care privea plictisit în toate părțile, zări cîțiva inși alergînd pe poarta atelierului și o femeie cu o haină de salopetă și catrință țărănească ieșind încet pe ușa neagră, afumată, cu geamuri înguste și sparte în partea superioară, rezemîndu-se de zid apoi într-o poziție nefirească, cu piciorul stîng îndoit și cu mîna stîngă ridicată la frunte, nemișcată ca un panou de placaj. Paul se apropie curios și timid totodată și pentru că nu-și putea explica ce făcea acolo lîngă zid femeia, își apropie fața, lungindu-și mult gîtul, pînă cînd atinse aproape cu fruntea fața figurii imobile. Abia atunci își dădu seama că femeia plîngea și cînd Paul vru s-o întrebe „de ce" pe lîngă el începură să alerge tot mai mulți inși intrînd în atelier și, mai ales, foarte multe femei, îmbrăcate cu lucruri amestecate majoritatea, ațîțate, grăbite, gîfîind și cu ochii sclipind de curiozitate și teamă și atunci

Paul intră după ele în atelier, ținîndu-și fișele sale de analiză în mînă.

Era un atelier mare, spațios și vechi, cu trei strunguri fără vîrstă, acționate de o curea de transmisie, cîteva forje mici, un atelier așa cum trebuie să fi avut marile fabrici cu un secol în urmă, cu geamuri mari, prăfuite, pereții înțesați de roți de transmisie și curele, roți de oțel scoase din uz grămădite prin colțuri sau atîrnate de piroane în perete, mult fum și cărbune pe sticlele geamurilor, zeci de cutii de lemn și obiecte de fier inutile, vechi și de o diversitate fantastică, cîteva nicovale mari, cu ciocan pneumatic și alături trupul unui om de statură impresionantă, culcat pe jos, cu capul năclăit de sînge. Paul încercă să se apropie, începînd el însuși să gîfîie ușor de curiozitate și spaimă, simțind că i se roșesc cu rapiditate obrajii și, deși ar fi vrut să iasă afară lîngă femeia aceea ce sta nemișcată lîngă zid, se trezi apropiindu-se cît mai mult de grupul destul de restrîns încă al celor care se îngrămădeau cu teamă lîngă trupul celui căzut despre care se șoptea că ar fi fost în agonie, ridicîndu-se chiar în vîrful picioarelor spre a-l vedea mai bine.

Era îmbrăcat într-o salopetă uzată, decolorată de prea mult spălat — aici, în această fabrică din munți ca și aiurea, oamenii își purtau salopetele de schimb duminicile, iar cele vechi le întrebuințau pînă la o anumită, tăcută, disperare a pînzei — și așa cum putea fi văzut din locul de unde privea Paul, părea că are picioarele enorme, într-un contrast monstruos cu trunchiul. Jumătate din față îi era acoperită de părul răvășit, cărunt, murdărit de sînge și bărbia, însîngerată și ea de două pete ca niște fîșii paralele, de parcă și-ar fi șters cineva mîna de ea, de barba neagră, nerasă de cîteva zile. Alături, în așa fel încît cel care murea l-ar fi putut atinge cu mîna, se găsea un ciocan mare cu coada scurtă și groasă, pe care — auzea Paul vorbindu-se — se puteau distinge urme de sînge ; cineva vru să-l ridice, dar o voce subțiratecă de bărbat strigă să fie lăsat la locul lui. În aceeași clipă intrară două femei, aproape fetișcane, ducînd foarte speriate o brancardă și un agent sanitar, un

individ înalt și slab, cu fața roșie, probabil spîn, care respira atît de agitat încît acoperea cu zgomotul răsuflării sale toată vorbăria ațîțată din jur. Se făcu loc pentru brancardă lîngă trupul celui căzut și agentul cel roșcovan îngenunche, nehotărît, neștiind ce să facă cu cel care murea sau murise deja.

Paul simți deodată că i se înfierbîntă cu rapiditate urechile și ceafa, un sentiment de alarmă surdă îi urcă din stomac și i se păru — pentru că năvălea tot mai multă lume în atelier, și pentru că mulți strigau fără rost și cîteva femei plîngeau cu strigăte scurte, insuportabile, că se rărise aerul încărcat cu carbon de acolo, încercă să se apropie de un perete și să se rezeme, neobservat de nimeni, apoi peretele i se păru foarte departe, mai alb decît îl văzuse el la început și mult mai rigid și nu mai îndrăzni să se miște. Deodată se trezi — fără să știe cum foarte aproape de brancarda pe care se găsea forjorul cel uriaș, purtat de doi muncitori voinici și respirația lor agitată și puternică aproape îl asurzi pe Paul și-apoi, deodată, în aceeași fracțiune de timp, îi atinse mîna stîngă a celui lovit care atîrna în afara brancardei, aproape agățîndu-se de buzunarul său și Paul tresări puternic și îi veni din nou să rîdă, pe ascuns, așa cum simțise și cînd intrase în atelier, înainte de a vedea trupul deși știa deja că era vorba de un om ce fusese omorît.

Rămase în urma convoiului, încet, încet, apoi, deodată, grăbi pasul, alergînd aproape, dînd urmare curiozității care îl prinse deodată de a ști, atunci cînd cel accidentat va ajunge la cabinetul medical, dacă e mort sau nu și în cît timp va muri. Înainte de a ajunge însă brancarda din urmă, îi fu silă de această curiozitate și se întoarse și, fiindcă ținuse în tot acest timp scurt fișele de analiză în mînă, se îndreptă spre policlinică. În clipa cînd ieșea din fabrică, într-un grup care se formase cu rapiditate în fața porții se amintea deja un nume, bătrînul Leca, cu care victima (ce se numea Simonca) avusese dese răfuieli, în legătură cu un loc de casă și încă cîteva amănunte pe care Paul nu le înțelegea prea bine fiind un străin și pe care, atunci, obosit de pro-

pria sa spaimă sau slăbiciune, nici nu încercă să le pătrundă. Cu toţii vorbeau însă despre fierarul Simonca ca despre un om care murise, ca despre un mort deci, şi Paul surîse o clipă, gîndindu-se că, împotriva voinţei lui, împoriva pudorii lui, aflase adevărul, fără să fugă după convoiul acela de femei aţîţate şi cei cîţiva bărbaţi confuji care se pierduse în clădirea administraţiei unde se afla şi cabinetul sanitar.

Grupul de la poartă care discuta crima nu semăna însă de fel cu celălalt grup care o descoperise ; aici erau în majoritate bărbaţi — de fapt erau numai bărbaţi — şi se discuta cu o mare înflăcărare, cheltuială de imaginaţie, perspicacitate, deducţii ingenioase, gravitate bărbătească şi multă siguranţă de sine. Lui Paul îi venea însă mereu să izbucnească în rîs — aşa cum simţise în două rînduri şi dincolo — şi speriat că nu se va putea preface prea multă vreme, se depărtă de acolo, deşi avu impresia că ceilalţi îl privesc cu o anumită mirare, de parcă abia în acea clipă ar fi aflat de existenţa lui, sau, necunoscîndu-l, s-ar fi întrebat în chip firesc, ce caută el în fabrică.

— „Poate că eu sînt asasinul !“ — gîndi el atunci cu orgoliu, zîmbind fără să se mai ascundă, observînd scurta mirare a celor de la poartă, dar în aceeaşi clipă îl şi sperie propria sa frază, doar gîndită, atît de concretă era încă existenţa acelui trup uriaş, neînsufleţit, mortul acela ce părea încă atît de viu. — „Să fi murit oare cu adevărat !“ — se întrebă Paul şi o clipă se simţi din nou ispitit să se întoarcă şi să se îngrămădească împreună cu toţi ceilalţi la uşa cabinetului, dar apoi se gîndi că poate era mort în clipa cînd îl privise prima oară, atunci cînd îngenunchiase lîngă el felcerul acela roşcovan, cu faţa neplăcut de roşie şi cu ochii săi speriaţi, nehotărîţi şi respiraţia lui puternică, trădătoare.

Se opri după cîţiva paşi şi privi îndărăt : în faţa porţii staţiona un Jeep, cu prelata zdrenţuită şi Paul se întrebă imediat, uimit, aproape alarmat :

— „De unde a răsărit şi asta ? Cum de n-am văzut-o eu ? Numai pe lîngă mine putea să treacă în timp ce eu...“

Și tot mai uimit că nu observase mașina trecînd pe lîngă el, pentru că numai pe lîngă el putuse trece — strada, în partea cealaltă a porții uzinei era închisă — Paul, fără voie, acceleră pasul și trecu pe lîngă clădirea policlinicii — ce avea la parter vitrine mari vopsite în alb și două uși dintre care una de sticlă, vopsită la rîndu-i și închisă, și se pomeni urcînd o stradă cu case rare, o stradă neregulată, pietroasă, care urca spre munte. Obosise deja — Paul obosea foarte ușor, dar nu renunță să urce, gîfîind cu plăcere, exagerîndu-și parcă efortul, uimit și alarmat mereu de acel amănunt neînsemnat, mașina pe care n-o văzuse trecînd pe lîngă el. Gîndindu-se la acest fenomen inexplicabil, o mai veche neîncredere în el îl invadă din nou, un fel de sfială, de spaimă de bărbăție și mai ales de o anumită spaimă, pe care o avea încă din pubertate, că nu va fi niciodată destul de bărbat, sau la fel de bărbat ca alții.

În fața lui, la numai cîțiva pași, urca pe același drum cu el o turmă de măgăruși, șase ! îi numără el mecanic, niște animale prost hrănite și neîngrijite, care nu aveau parcă nici un stăpîn și nici o țintă precisă. Îi ajunse din urmă, cu toții se opriră, se opri și el la rîndu-i, îl scărpină pe unul între urechi, ceilalți îl încercuiră cu blîndețe, cu un fel de timiditate, pe care o încerca și Paul, aproape un fel de teamă, de a nu primi vreo lovitură de copită dintr-o proastă înțelegere a intențiilor lui. Măgărușii stăteau însă nemișcați și cu boturile plecate, Paul descăță unuia cîțiva spini din blana sa brună, apoi îi lăsă și urcă strada aceea pietroasă în continuare, simțind cu tot mai multă atracție aerul muntelui.

Orășelul sau satul acela care trăia din respirația fabricii de sobe era atît de îngrămădit în pîlnia aceea muntoasă, atît de agățat de munte, de pădurile lui care îl ascundeau perfect ca un fel de camuflaj într-un război al privirilor, încît Paul, deși se îndrepta în sus, spre pădure, fu aproape surprins, uimit chiar, cînd descoperi că deși mai urca strada — și avea liniștea orășeanului care știa că cel mai sigur loc este o stradă, cu trotuare și case aliniate — se pomeni deo-

dată în pădure și ultimele case nu erau decît cabane, iar curțile lor, luminișuri în care pot apare la anumite ore convenționale iele transparente, ființe de aer dens.

Merse cîtva timp prin pădurea încă rară, de stejari, trecu printr-o poiană lungă și îngustă, apoi intră, cu foame parcă, într-alta, de esențe amestecate și abia acum își dădu seama de ce căutase acea localitate obscură cu fabrica ei posomorîtă și cenușie, de ce călătorise cu decovilul pe linia aceea șerpuitoare și săltăreață care, asemeni unei linii electrice pentru copii, părea că nu duce nicăieri ; era pădurea și promisiunea muntelui atît de apropiată, într-o vecinătate de o intimitate brutală aproape care-i făcea lui, însă, atît de bine și-abia acum se simți cu totul liniștit, trupul acela rigid, uriaș, oamenii aceia confuji și speriați, femeile acelea ațîțate, sau chiar seara de ieri, baraca, cu atîtea figuri și zgmotul de voci străine rămaseră departe. Paul se simțea obosit de fiecare dată cînd trebuia să îndure presiunea diversității unei adunări omenești, timiditatea lui organică de care se credea mereu vindecat, apărea de fiecare dată și chinul de a și-o ascunde îl obosea și îl hăituia ca pe un animal pe care îl purta în el așa cum își poartă marsupialele puii, aici era însă o pungă pe care și-o simțea doar uneori și animalul — o senzație puternică care prindea chip, gheare, limbă, păr, atunci cînd se găsea înconjurat deodată de multe figuri omenești, atît de asemănătoare cu a lui, grețos de asemănătoare și cînd vechile sale mijloace de apărare nu-l mai ajutau atît de bine. Trecutul lui apropiat — cel de cîteva ore sau minute înainte, sau întreg trecutul zilei, chiar și cel mai îndepărtat, al serii de ieri sau întreg trecutul zilei de ieri (Paul aproape că nu mai avea alt trecut) se îndepărta tot mai decis ca un vas mare și obscur — un fel de petrolier — care iese din port, înghițit de ceața din largul mării. Cu ce ușurare simțea Paul, alergînd aproape prin pădure, cum crește acea ceață ca un dar trimis de Dumnezeu lui, singuratecul, înspăimîntatului de propriul său sex, slabului, timidului, rușinos de timidului bărbat !

Se trînti undeva pe iarbă și adormi și cînd se trezi, se însera aproape ; se ridică, începu să simtă foamea și coborî încet spre orășel, deși nu se orienta prea bine, în orice caz se reîntorcea pe un drum necunoscut. Cobora oricum și undeva, jos, trebuia să fie strada aceea lungă, nesfîrșită, sau o alta, cele cîteva clădiri vechi, cu un etaj, din „centru", cinematograful, restaurantul, etc., etc. zidul lung din cărămidă văruită al fabricii, acoperit — da, își aducea aminte, cu cioburi de sticlă, poarta și pe undeva, trupul, cadavrul acela uriaș, cu picioarele uriașe și barba uriașă și rigiditatea uriașă și respirația uriașă a felcerului și ațîțarea uriașă a femeilor și teama lui de leșin uriașă... Paul dădu din umeri, din nou plictisit și constată, ieșind de sub ultimii arbori, că era încă ziuă, orășelul era foarte apropiat, neplăcut de apropiat și în clipa aceea văzu un bărbat șezînd lîngă unul din pomii rari de la marginea pădurii și mîncînd dintr-un geamantan de carton presat așa cum avea și el unul. Își aduse aminte că în dimineața zilei trecute, în gara de unde luase decovilul, observase un individ care mînca într-un mod asemănător... a, nu ! nu ! era același geamantan, așa cum poseda și el unul, din carton presat, vechi, ros bine pe la colțuri, cu încuietoarele defecte, cu mînerul întărit cu sîrmă care-ți tăia palma, dar individul din gară își ținuse geamantanul pe genunchi și capul ascuns de capacul lui, ca o pîlnie de gramofon pe cînd aici, adică „acolo" la picioarele stejarului acela falnic și bătrîn, era un bărbat care stătea lungit *lîngă* geamantanul său și mînca și cînd îl zări pe Paul avu o mișcare instinctivă — da, Paul o zărise prea bine și tresări el însuși — o mișcare rapid comprimată de a închide geamantanul și de a-l împinge în tufișul din spatele său, un tufiș bogat care crescuse la picioarele stejarului, s-ar putea spune : din mila stejarului.

Paul se gîndi înveselit că omului îi era foame, avea mîncare puțină și îi fusese o clipă teamă că va trebui s-o împartă cu tinerelul care ieșea atît de neajutorat, deodată, din pădure, dar gestul fusese prea brusc, prea neînfrînat

ca să însemne numai atît ; poate omul se ascundea și nu voia să fie văzut și atunci, deodată...

Pe Paul începură însă să-l plictisească toate acele combinații posibile care se iveau de îndată ce apăreau oameni în jurul său și, deși ar fi vrut să se apropie de mîncăcios se prefăcu — inutil ! — că nu-l văzuse și-și continuă coborîrea.

Trecură astfel cîteva secunde lungi, în care timp nu-și ascultă decît propriii pași cum călcau în iarba uscată, apoi se auzi un „Hei !“ strigat de o voce cam răgușită și apoi încă un „Hei !“ și Paul se opri, se întoarse și surîse cu dinții lui albi și știrbi.

— Ia stai puțin — spuse omul, ridicîndu-se de jos și o clipă, cum venea spre el, cu niște umeri osoși și gîtul gros, urîțit de fîșii puternice de mușchi și de vene groase, lui Paul i se făcu o clipă frică și de aceea mai zîmbi odată.

Străinul se apropie încet de el, scuturîndu-și firimiturile de pe tricoul negru pe care-l purta și de pe pantalonii de doc uzați și cînd ajunse în fața lui Paul, acesta constată uimit că celălalt era un bărbat nu prea bătrîn, de-o aparență foarte virilă, aproape frumos sau ceva asemănător. Nu era prea înalt, avea o față foarte ridată, gîtul gros și foarte viu pe care săreau tendoanele și venele la fiecare mișcare, orbitele adînci cu cearcăne și în fundul lor doi ochi albaștri, curați de parcă ar fi privit mereu marea sau oceanul.

— Ești de pe-aici, din Nădrag ? — îl întrebă omul, cu vocea lui răgușită.

— Da — admise Paul, apoi dîndu-și seama că mințise, se corectă cu un început de bîlbîială, roșindu-se : — Adică nu, nu-s de-aici, sînt venit la lucru, caut de lucru...

— La fabrică ?

— Da, cred că la fabrică... dar de ce...

Paul vru să întrebe ceva, dar străinul se întoarse și se înapoie la copacul lui. Paul se luă după el.

— Unde stai ? — îl întrebă acesta, neîntorcîndu-se spre el.

— Mi-am găsit o gazdă în oraș... răspunse prompt Paul, cu o ușoară uimire că minte — stau la o văduvă, o femeie

cam singuratecă !... și se gîndi la femeia înaltă, în negru cu care călătorise împreună cu decovilul și în clipa aceea își explică și minciuna sa, pentru că dorea să se gîndească la acea femeie.

— O văduvă ? — îl întrebă străinul, de jos, cu o voce parcă jucăușă și Paul zîmbi din nou, cu toată gura, dar celălalt își deschise din nou geamantanul și căuta ceva cu o mînă preocupată, uitînd de cel care stătea în picioare lîngă el. Apoi începu să mănînce, grav, mestecînd, rar, privind în pămînt.

— Da' dumneata cine ești ? — întrebă Paul, cu îndrăzneală — ești de pe-aici ?...

Celălalt făcu „nu" cu capul, fără să-l privească.

— Cauți casă ? — insistă Paul — dacă ai nevoie, eu aș putea să...

Străinul își înghiți calm dumicatul, ridică privirea și-l întrebă :

— Ce-ai putea ?

Paul vru să răspundă cu o grămadă de cuvinte, lui Paul îi plăcea uneori să vorbească mult și fața străinului, cutată ca o piele veche și ochii lui atît de ciudat de albaștrii îi plăceau și-l îndemnau la vorbit, dar deodată tăcu.

— Ce-i ? — întrebă nepăsător celălalt — nu cumva ți-e foame ?

— Ba da ! — făcu spontan Paul și zîmbi din nou și acum ovalul gingaș al feței i se accentuă, dinții îi părură deodată feminini și el însuși se simți muiat, fără voință, cald și gata să-i placă străinului de jos. Acesta însă nu mai adăugă nimic, rupea din ceva ce se găsea între niște hîrtii în geamantanul său, un fel de plăcintă sau era o lipie, da, era o lipie, pentru că avea coaja mai groasă decît o plăcintă și în clipa cînd străinul ridică și un cuțit dintre hîrtii și-și tăie o felie subțire de salam și apoi o felie și mai subțire, aproape transparentă de brînză („auzi ce idee ! — se gîndi Paul, cu gura plină de salivă — să tai brînza cu cuțitul") da, în clipa aceea Paul era convins că era o lipie și nu o plăcintă, din care rupea uneori cel de jos, la intervale regulate, mecanice. După un timp, bărbatul ridică ochii cu o anumită greutate — toate gesturile sale erau făcute cu în-

cetinitorul, trădînd o mare oboseală sau niște nervi uriași și întrebă :

— Tot mai ești aici ? Ce aștepți ?

Paul începu deodată să vorbească, vinovat, parcă era de datoria lui să spună multe despre el sau despre orice altceva, pe jumătate minciună, pe jumătate adevăr, sau numai minciună și poate era chiar de datoria lui asta și el vorbi, amestecă unele lucruri din trecutul lui apropiat — alt trecut el nu avea — vorbi despre crimă, despre femeia în negru din decovil, rîse în două rînduri cînd nu trebuia, aminti de fîntîna de piatră din gară, secată, de o pereche de tenIși, încă buni, pe care-i pierduse nu știa unde, alaltăieri îi îmbrăcase încă, de febra pe care o avusese aseară, de pilda talantului (pe care nu declară că o auzise citită aseară în baracă, ci pe care afirmă că o știa din proprie lectură, își permise chiar s-o și comenteze deși nu-i ceruse nimeni acest lucru) spuse că era orfan — dar nu mai adăugă că fusese copil de trupă — vorbi despre o mătușă de-a lui care avea o casă cu un etaj în marele oraș T. și care voise să-l înfieze, de-o altă mătușă care îl luase, odată cînd era încă foarte mic, cu căruța cu doi cai negri, sclipitori, într-un oraș în care se vorbea o limbă străină, sîrbește parcă, și în timp ce mătușa sa umblă după cumpărături, el se rătăci pe străzi, urmărind un băiețel foarte nostim care pedala o tricicletă și el alerga mereu după acel băiețel, uitînd cu totul de mătușa sa, în speranța că acel băiețel i-ar fi permis și lui pînă în cele din urmă să se plimbe cu acea tricicletă mult rîvnită, cu roțile de cauciucuri subțiri, roșii, și cu un clopoțel de nichel pe ghidon ; vorbea mereu și prins de tot ceea ce născocea, uită brusc de foame pentru că era evident că născocea, el nu-și amintea de nimic care trecea de granița lui alaltăieri și, pentru acest lucru, tot ceea ce povestea el despre trecutul lui îndepărtat, sau mai puțin îndepărtat, era un drept al său și nu un adevăr, pentru că fiecare om are drept la un trecut care să-i aparțină și lui Paul îi venea inexplicabil mai ușor — nu știa nici el de ce, poate dintr-o defecțiune ciudată a memoriei sale — să-și trăiască pe loc trecutul, cu o uimire și încîntare mult mai mare decît dacă și l-ar fi amintit doar. Și-apoi capul

omului e imperfect, memoria e imperfectă, nu poate reține chiar totul, ba chiar destul de puțin și pentru acest lucru toate acele frînturi fără nici o legătură pe care le povestește cineva din trecutul său seamănă mult mai puțin cu adevărul, decît „trecutul“ lui Paul, atît de curat, de întreg, fără nici o scăpare, curgînd lin, ca o apă curată de șes, în care îți vine mereu să te arunci și să te scalzi, cu toate hainele părăsite în grabă pe țărm.

— Nătărăule ! — spuse calm cel de jos, împachetîndu-și mîncarea în hîrtiile din geamantan, ștergîndu-și cuțitul de margina unui ziar — ți-am spus să te cari de-aici, ce-mi pisezi capul, hai ?

Vorbea însă atît de blînd, de absent, încît lui Paul căruia îi trecuse de mult foamea, mai bine zis uitase de ea, i se păru că glumește și începu să rîdă și cel de jos îl privi uimit o clipă, se ridică și îi dădu cu palma peste ochi și apoi încă una peste ureche încît Paul căzu jos, la a doua lovitură.

— Ia te uită ! — spuse străinul, cu o uimire plictisită, ștergîndu-și mîna de pantalonii săi de doc — ce cretin ! Hai pleacă ! — făcu el, mai blînd de astă dată, dar Paul se ridică și începu să alerge pe poiană în jos, ținîndu-se cu mîna de ureche, plîngînd, scîncind și sughițînd uneori cînd nimerea în vreo groapă, pentru că ochii lui nu vedeau prea bine acum.

Mai presus de orice, însă, Paul era grozav de uimit și această grozavă uimire îl împiedecă să se depărteze prea mult de locul unde fusese lovit de străinul cu geamantanul. „Poate de aia m-a bătut — se gîndi el — ca să scape de mine. Poate îi era frică de mine sau aștepta pe cineva... poate că... poate că...“

Deși începu din nou să-l chinuie foamea, Paul nu se depărtă prea mult de acolo și nici nu-l pierdu din vedere pe străinul care își împachetase lucrurile acum, își ascunse geamantanul în tufiș — crezîndu-se singur — apoi se descălță, își atîrnă ciorapii pe ramurile aceluiași tufiș și începu să-și frece picioarele, îndelung, cu mîinile, asta părînd că-l odihnește, apoi, după destul de multă vreme, se în-

tinse pe spate cu un oftat care se auzi pînă departe și adormi.

Paul, care îl pîndea mereu, se gîndi că ar fi putut să se apropie și să-i turtească țeasta cu un bolovan, dar uimirea sau poate frica de acel bărbat îl împiedecau să se miște. Urechea și toată partea dreaptă a feței însă îi ardeau și, deși pielea îi era amorțită, simțea în toată falca și în ureche mai ales, fiecare bătaie a sîngelui și el rîse încet pentru că, pentru întîia oară își auzea inima și el putea acum să-și urmărească în liniște fiecare neregularitate a pulsului care umplea jumătate din pădure cu bătaia lui.

Străinul dormea de atîta vreme încît Paul — care putea să stea multă vreme nemișcat și treaz, amorțise deja, foamea îi trecuse din nou și începu să creadă tot mai mult că celălalt va dormi toată noaptea în pădure și că va trebui să coboare singur. Nu se mișcă din loc însă, stătea ghemuit ca un animal și întocmai ca un animal, nu mai gîndea nimic, nu-și mai amintea de nimic — nici chiar ce se întîmplase cu o oră sau două înainte, ci aștepta doar, încăpățînat și încăpățînarea aceasta era singura lui furie.

Luminile ardeau deja în jumătatea de răsărit a orășelului, cînd străinul se sculă deodată, brusc și tăcut ca o umbră, se încălță și porni în jos ; Paul se luă după el, fără teama că ar fi putut fi auzit, ba chiar putu să se apropie de celălalt, pentru că vîntul se întețise și asurzea toate zgomotele, iar străinul se vedea că nu cunoștea prea bine locurile, pentru că era mereu atent pe unde călca. Plecase fără geamantan și cînd ajunseră jos, Paul la lumina puținelor becuri care se clătinau în vîrful cîte unui stîlp, putu să vadă că — peste tricoul său — omul își trăsese și o haină boțită, o haină din catifea parcă.

Curînd însă îl pierdu din vedere și atunci, de ciudă, Paul se reîntoarse pe întuneric la locul unde fusese lovit, căută în tufișul de la rădăcina stejarului acela singuratec, găsi geamantanul, îl deschise, aruncă tot ce se afla înăuntru — puține lucruri, pachetul cu mîncare și cîteva rufe jilave, probabil spălate de curînd, pe toate le aruncă într-o ripă, iar geamantanul îl rupse și îl călcă în picioare, resfirîndu-l apoi pe iarba întunecată, uscată, de sub picioarele lui.

3

La nici jumătate de oră de la crimă, se deplasară la fața locului — cu o încetineală firească în acele părți — adjunctul secției de miliție, locotenentul Cambrea și plutonierul Mircea Mateiaș, de la biroul de cercetări judiciare raionale, care se găsea întîmplător în localitate. Trecură întîi să vadă cadavrul și spre stupefacția lor, se părea că omul, Simonca, cu toată lovitura grozavă pe care o primise „în moalele capului“, trăia încă, deși doctorul fabricii, pe nume Smultea (care în clipa atentatului nu se găsea în staționar), nu-i dădea mai mult de cîteva ore și fără revenirea conștiinței. Reflexul pupilar și pulsul extrem de slab, înșelător de slab, erau singurele semne că cei doi nu se aflau încă în fața unui cadavru. Smultea, doctorul, vorbea de o fractură de bază, care se soldează „practic“ cum se exprima el, cu deces „sută la sută“.

Lîngă trupul fierarului Simonca, inert, se găsea deja soția sa, o femeie înaltă, osoasă, cu mîinile mari, expresive, frumoase, o orășeancă probabil, care stătea pe marginea patului învecinat și privea nemișcată peste trupul lui Simonca, iar sora ei, o femeie de curînd măritată, la fel de înaltă, stătea în colțul salonului în picioare și plîngea, tăcut, cu o batistă ținută la ochi.

Mateiaș, plutonierul, ceru să-i fie arătat „locul crimei“ și locotenentul îl urmă, ușurat, pentru că trupul uriaș, cu bărbia nerasă, mînjită de sînge al victimei, plînsul tăcut al femeii din colțul camerei și mai ales privirea fixă, inumană, a soției lui începură să-l indispună, o ușoară senzație de vomisment, reprimată cu furie și dezgust, îi urca deja în stomac. Plutonierul părea mai obișnuit cu astfel de situații, poate și cu astfel de senzații, pentru că figura lui perfect impasibilă, aproape jovială, nu trăda nimic din tragicul situației, se învîrtea mereu în jurul patului în care se găsea culcată victima, îl sîcîia mereu cu întrebări pe doctor în speranța că Simonca și-ar

putea reveni, chiar și numai pentru cîteva minute („chiar dacă-și revine, ceea ce nu cred — opină Smultea — nu va fi în stare, practic, să vorbească, să articuleze cuvinte coerente...") ceru legătura — din biroul directorului adjunct care le pusese totul la dispoziție — cu procuratura raională și lăsă vorbă procurorului Alexandrescu, (procurorul-șef), care se găsea în clipa aceea într-o anchetă, în oraș, să sune imediat direcția uzinei și să se pună în legătură cu el, etc. etc.

Intrară în atelierul de fierărie, urmăriți de departe de cîteva zeci de perechi de ochi și însoțiți de directorul adjunct, un om mic, grăsuț, foarte prevenitor și politicos cu toată lumea, care parcă voia să-și facă iertată chelia și grăsimea excesivă prin maniere alese (atît de ciudate în acel orășel de munte) și de cele mai multe ori reușea. Fierăria era pustie, chiar și lucrătorilor care aveau acolo locul de muncă li se interzisese accesul, cineva desenase cu cretă conturul cadavrului sau al corpului căzut, ciocanul se afla la locul lui, dar se constată ulterior că nu purta nici un fel de amprente.

Cambrea, de cum intră în atelier și aruncă o privire superficială peste toate aceste puține indicii, se întoarse cu spatele spre „teatrul acțiunii" și privi afară, în curte, prin geamurile înguste, prăfuite, ale ușii mari, rulante, de lemn a atelierului. Directorul stătea rezervat, aproape umil, într-o parte, iar Mateiaș, fericit de apatia locotenentului, se agită după plăcerea sa, privi ciocanul, își făcu în grabă un desen al topografiei locului pe un carnet minuscul — probabil o agendă telefonică — și apoi spuse, cu satisfacție :

— Evident o crimă banală, cineva a intrat în atelier și profitînd de o clipă de neatenție a fierarului, i-a dat cu ciocanul în cap... o crimă lașă și foarte simplă...

— Probabil că acum ai să te interesezi cu cine se certa, în ultima vreme mai ales. Simonca ? — întrebă Cambrea, fără să se întoarcă, mișcîndu-și doar umerii.

— Bineînțeles ! — spuse plutonierul și rîse și directorul îl imită — numai începătorii și diletanții își com-

plică interogatoriile. Aici totul e simplu, trebuie să procedăm simplu.

— E unul Leca — interveni directorul adjunct — cu care în ultima vreme Simonca avea o neînţelegere, pentru un loc de casă. Lucrează şi el în fabrică, oamenii l-au văzut chiar intrînd în atelier, în cursul dimineţii. Cei doi s-au certat violent în ultima săptămînă, ajungînd chiar la ameninţări. Deşi, se pare, cel care a ameninţat efectiv a fost victima, Leca nici n-ar fi îndrăznit, nu se poate compara ca forţă cu Simonca.

— Da ? — făcu Mateiaş, dezamăgit parcă şi locotenentul, privind mereu afară, prin sticlele uşii, surîse încă odată, mişcîndu-şi din nou umerii.

— În sfîrşit — spuse Mateiaş, învingîndu-şi dezamăgirea că totul se precipita atît de simplu — să-l vedem puţin la faţă pe acest Leca. Sînteţi amabil, tovarăşe director...

Directorul ieşi imediat, umblînd cu atîta graţie de parcă s-ar fi mişcat într-un salon şi reveni imediat cu Leca, „baci Leca“ cum îi spunea el, care parcă aşteptase afară să fie chemat.

Leca era un ins mai mult scund decît înalt, cu păr rar, cărunt, în jurul vîrstei de cincizeci, deşi avea o faţă deschisă, aproape copilăroasă, foarte mobilă, mereu gata să se destindă într-un surîs care, adeseori, era nepotrivit. Se mişca, vorbea şi rîdea de parcă n-ar fi ştiut unde se află şi de ce era bănuit.

— Te-am deranjat doar pentru cîteva întrebări fără prea mare importanţă — începu profesional Mateiaş şi Cambrea, care se întorsese pentru un minut atunci cînd „fusese introdus“ Leca, revenise în vechea lui poziţie şi zîmbea nestingherit, privind afară în curte, la grupurile de muncitori şi femei, care răzleţi, sau nu, comentau la nesfîrşit atentatul.

— Am auzit că îl cunoşteaţi bine pe Simonca... victima... — începu Mateiaş nesigur (deşi, la el, asta nu era decît un truc, o nesiguranţă jucată) — ai putea să ne spui dumneata...

— Nu numai cunoştinţe — întrerupse surîzînd Leca, — sîntem chiar şi rude, neamuri... el e verişorul meu de-al doilea, taţii noştrii au fost copii din fraţi...

— Cu atît mai bine — făcu Mateiaş şi directorul se încruntă o clipă, involuntar — a avut el în ultima vreme vreo ceartă cu cineva, vreo neînţelegere mai gravă...

Leca se uită vioi în jur, la director care privea cu preţiozitate în pămînt şi la Cambrea care stătea cu spatele, apoi, zîmbi scurt, deschis plutonierului, şi spuse :

— Apoi... ce să ne mai ascundem : cu mine s-a certat el în ultima vreme, ne-am sfădit ca nişte proşti pentru... toată lumea ştie, nu-i nici o taină !...

Şi Leca, parcă satisfăcut de propriul său răspuns, se mişcă pe loc şi-l privi cu o voioşie copilărească drept în ochi, pe blondul şi tinerelul plutonier.

— Pentru ce ? — întrebă acesta, aprinzîndu-şi leneş o ţigară şi pentru că bătrînelul era atît de voios şi de neastîmpărat, el se simţi obligat să fie grav, mai calculat în mişcări.

— Pentru ce ! — repetă Leca, cu dispreţ, intrigat puţin de locotenentul care stătea cu spatele — pentru o prostie, că dacă mă gîndesc acum ce... da'iertaţi, aş putea să întreb, el... trăieşte, e viu, sau... că pe-aici oamenii vorbesc că...

— Să nu ne îndepărtăm prea mult de discuţie, tovarăşe Leca — spuse Mateiaş, cu o uşoară şi voită grosolănie — era vorba de cearta dumitale cu victima.

— Da-da, nici o clipă... — se precipită Leca, zîmbind fără rost, încheindu-şi un nasture de la salopetă — de altfel, nu e nici o... era vorba de un loc de casă pe care îl ţinea el, Simonca, şi pe care nu vrea să mi-l cedeze mie cu toate că... — aici, Leca, făcu o pauză, neîntrerupt de nimeni, dar văzînd că toţi aşteaptă ca el să continue, adăugă mirat mereu parcă de seriozitatea celorlalţi — locul de casă el şi l-a primit ca moştenire de la un moş al lui care a murit anţărţ..., dar eu aveam drept la el, pentru că pe Cordoş, pe ăl-bătrîn vezi, noi l-am primit în casă şi l-am ţinut mai bine de cinci ani şi l-am îngropat, aşa că...

— E obiceiul aici, interveni directorul, cu multe gesturi, ca unii bătrîni, singurateci, să-și dea averea, casa sau ce au, în schimbul întreținerii pînă la moarte și...

— Știu-știu! — făcu Mateiaș și bătrînul, moșul lui Simonca ți-a lăsat dumitale averea, toată averea... din ce se compunea?...

— Bun-înțeles! — spuse pripit, cu o veselie inexplicabilă, Leca — d-apoi ce avere? Casa era de văiugă, o dărîmăm anul ăsta, pînă în toamnă, avea un plaț de nici un iugăr, cu pomi și lucernă și locul ăsta de casă... Plațul l-a vîndut moșul, încă ce trăia și locul ăsta, de care e vorba, mai bine... mă rog! — adăugă el repede, văzînd că Mateiaș se încruntă — locul ăstă era, ca să zic așa, cel mai valoros, e chiar sus, pe vale, și-aș fi vrut, dacă... Simonca îl ținea de pe vremea cînd trăia bătrînul și își făcea grădinăria acolo și nu voia de fel să...

— Cearta asta pentru loc e de mai multă vreme, nu-i așa — întrerupse Mateiaș — de pe cînd trăia bătrînul?

— Bun-înțeles — făcu bătrînelul, cu vioiciunea sa neobosită, da' am așteptat mereu ca el să înțeleagă, că doar eram neamuri și satul vorbește și pînă la pustia asta de loc ne aveam bine, n-aș fi vrut nici eu nici el să rîdă lumea... și, cînd trăia bătrînul, am tot amînat, bătrînul, moșu-său, îi tot lua apărarea, și tata, care mai trăiește și e văr cu... adică era văr-întîi cu...

— Bine-bine — făcu Mateiaș, agasat mai mult de veselia și zîmbetele nepotrivite ale bătrînelului decît de toată explicația lui încîlcită și anostă — dar moșu zici că a murit anul trecut și dumneata abia acum, săptămîna trecută și în ultimele zile, cearta s-a întețit... martorii spun că dumneata ai amenințat victima, chiar zilele trecute, ce spui de asta, tovarășe?! — adăugă deodată plutonierul, cu o anumită asprime, conștient că răstălmăcește lucrurile, dar spre uimirea sa, Leca nu se dezvinovăți (deși toată lumea știa că celălalt îl amenințase pe el), ci tăcu, privindu-l cu ochii mari și puțin rătăciți pe plutonier.

— Ia spune, baci Leca — interveni directorul, legănîndu-se mereu lîngă peretele fierăriei — tovarășul plu-

tonier te întreabă de ce tocmai în ultimele zile, — v-aţi certat mai tare, dumneata şi cu victima, adică cu Simonca ? Ce a intervenit nou, poţi să ne spui ?

— Apoi n-a intervenit nimic nou — spuse puţin uimit Leca — numai că el nu voia să-mi dea locul care era al meu, că am şi act, şi martori, care ştiu că încă de cînd trăia bătrînul Cordoş...

— Bine-bine — îl întrerupse directorul, zîmbind cu fineţe spre Mateiaş, care îşi privea ţigara, cu o îngîndurare de copil mare care fumează pentru prima oară în public — dar de ce v-aţi certat alaltăieri cu martori, în dreptul covăciei, cînd el te-a ameninţat că-ţi sparge capul cu mîna goală dacă...

Leca însă se posomorîse brusc, privea în pămînt şi părea că nu înţelege bine întrebarea ; Mateiaş vru să adauge ceva, dar directorul îi făcu un mic semn cu mîna şi adăugă, aproape linguşitor :

— Nu cumva te-a speriat faptul că Simonca n-a mai însămînţat nimic pe loc primăvara asta şi a început să-şi aducă pietre şi var de construcţie, chiar săptămîna trecută, alaltăieri... ?

Leca ridică privirea, mereu uimit, păru că se gîndeşte o clipă şi spuse, dînd din umeri :

— D-apoi drept îi aceea că el să-şi zidească casă pentru gineri-su, pe locul care de drept...

— Cearta lor, e evident, s-a intensificat — spuse directorul spre Mateiaş, nemaibăgîndu-l în seamă pe Leca — din clipa cînd Simonca... cît timp acesta doar folosea terenul ca grădină, celălalt avea o şansă să-l recîştige, să intre în dreptul său, dar odată construcţia începută...

— Ce fel de om era Simonca ? — întrebă locotenentul, deschizînd gura pentru prima dată şi Leca tresări, privindu-i faţa cu o curiozitate copilărească.

— Un muncitor harnic, conştiincios... e în uzina noastră de douăzeci şi ceva de ani... e însă un ins posomorît, brutal uneori cînd e contrazis... — răspunse directorul.

— Brutal ? — făcu Mateiaș, tresărind, aproape vesel și în clipa aceea Leca strigă, neașteptat de tare :

— Nu eu l-am omorît, domnule plutonier, jur pe Dumnezeu cel sfînt și pe copiii mei că...

— Taci ! — spuse Mateiaș încet și o clipă el fu într-adevăr autoritar și Leca îl ascultă, zîmbind scurt, vinovat, scuzîndu-se parcă cu privirea sa veșnic deschisă, vie, că vrusese să se dezvinovățească.

— Așteaptă afară — îi porunci Mateiaș — sau nu, rămîi aici. N-ai voie să vorbești cu nimeni și să iei legături cu nimeni pînă cînd nu mă reîntorc eu sau tovarășul locotenent.

Leca se înclină supus, zîmbind din nou, cu fruntea transpirată pe care nu îndrăznea să o șteargă, cu mîinile tremurînd, cu privirea mereu deschisă, clară, dezarmantă. Ieșiră apoi și Mateiaș postă un milițian la intrarea atelierului dintre cei trei pe care îi aduse cu el. (Doi soldați erau postați la cele două porți ale uzinei). Cînd se reîntoarseră în biroul direcției, la cîteva minute sună procurorul-șef, Remus Aleaxndrescu și Mateiaș după ce. amabil, îi oferi receptorul lui Cambrea, care refuză însă, îi dădu un scurt raport despre începutul investigației sale. Era de părere că situația era mai complicată decît părea și cerea ca Alexandrescu să se deplaseze la fața locului. Mateiaș își exprimă părerea — tot la telefon — că Leca nu trebuia arestat, dar Alexandrescu îi ordonă ca pînă cînd ajunge el, acesta să fie transportat la miliție.

— Mă rog — spuse plictisit Mateiaș, agățînd receptorul — să-l „escortăm“, muncitorii vor fi mulțumiți, și poate că... Ce părere ai, tovarășe locotenent ?

Cambrea surîse ca să se eschiveze — era un bărbat de vreo treizeci de ani, dintr-o familie „subțire“, ușor snob, unul din acei care nu întîrzie prea mult într-o astfel de văgăună cum era Nădragul, bine făcut, cu bărbia pătrată, voluntară, ochii albaștrii, ușor melancolici și mîini albe, deosebit de bine îngrijite. Pe tîmpla stîngă avea urmele unei tăieturi de circa cinci centimetri care nu se potrivea de loc cu toată înfățișarea sa.

— Totuşi ? ! — insistă Mateiaş — nu v-aţi format vreo părere ? Dacă ordonaţi, îl lăsăm pe Leca aici în fabrică, ba chiar putem să-l trimitem acasă...

— Nu-nu ! — se eschivă din nou Cambrea — să nu-l irităm pe procuror de la început. De altfel dumneata eşti în specialitate şi dă-mi voie să-ţi declar, te descurci mai...

— ...Mai bine decît vă aşteptaţi la început ? — rîse Mateiaş şi directorul se apropie, rîzînd, cu o curtoazie perfectă. Îi plăcea Cambrea şi ar fi vrut să-l audă vorbind.

— De bolnav n-a amintit nimic procurorul ? — întrebă locotenentul.

— Ba da, trimite o ambulanţă cu un medic specialist.

— Vezi că te descurci şi fără mine ? — surîse din nou locotenentul — se lucrează repede aici ! (El era detaşat aici de nici o lună din centrul regional.)

Mateiaş îl privea cu insistenţă şi ofiţerul vrînd să scape de privirea plutonierului ca şi de întreaga afacere de fapt, se aşeză pe un scaun cu atîta degajare încît directorul, în al cărui birou se aflau, se roşi tot şi se apropie de scaun, murmurînd inutil :

— Mă scuzaţi, luaţi loc, vă rog. Şi dumneata, tovarăşe plutonier... am comandat şi nişte cafele, sper, că...

— Eu am să trec dincolo să scriu procesul-verbal al interogatoriului lui Leca... spuse Mateiaş, fără să se mişte, aşteptînd ceva din partea locotenentului parcă. Apoi, văzînd că acesta fumează în perfectă indiferenţă, admirîndu-şi uneori mîinile lungi, sclipitor de albe, îl întrebă ceva şi Cambrea, de la primele cuvinte ridică privirea cu acelaşi zîmbet amuzat şi îngăduitor, ca faţă de un copil teribil, deşi chiar şi surîsul său era o dovadă a absenţei şi a unei uşoare, politicos camuflate, plictiseli :

— Sînt convins că de cîteva minute — începu plutonierul, roşindu-se brusc în jurul urechilor, simţind asta şi înfuriindu-se pentru acest lucru — vreţi să mă întrebaţi asupra unui lucru... şi anume de ce nu l-am întrebat pe Leca ce căuta în atelierul lui Simonca în dimineaţa crimei ?

— Da ? — făcu uimit Cambrea — nu cred, uitasem chiar amănuntul... — şi zîmbea subţire, dar privirea lui

arăta minciuna și el nici nu încerca să-și ascundă privirea. Îl amuza însă că plutonierul încerca să-i placă și acest lucru se manifesta prin faptul că voia să-l tîrască neapărat în joc, deși pe el însuși, pe Mateiaș, se părea că îl plictisește banalitatea cazului.

„Speră să nu fie Leca criminalul — se gîndi Cambrea — și de aceea o să facă tot posibilul ca Alexandrescu să intre în laț. Ar fi amuzant acest joc dacă procurorul nu ar fi inteligent și plutonierul ar fi... Alexandrescu e însă inteligent, iar plutonierul își dă toată străduința și o să avanseze, dar și asta e teribil de plicticos. Să-ți dai străduința, să avansezi, iar să-ți dai toată străduința, și iar să... vitalitatea se desfășoară de obicei în lipsa inteligenței, sau e o simplă coincidență. Există și o vitalitate flegmatică, parcă..."

În timp ce se pierdea astfel, privindu-și țigara, mîinile, Cambrea îl auzi continuînd pe Mateiaș :

— Nu cred că Leca a făcut-o, deși poate că tocmai el a făcut-o. Pentru un individ slab, net dezavantajat fizic, spatele indiferent, orgolios, al unui urs, și ciocanul de alături... în sfîrșit îl admir pe procuror, prin arestarea lui Leca își cîștigă popularitatea înainte de a se arăta. Ar face figură bună în America unde magistrații se aleg !... — și cu aceste cuvinte ce voiau să fie malițioase și care pe Cambrea îl cuceriră tocmai prin naivitatea lor, plutonierul ieși, refuzînd cafeaua care tocmai era adusă în birou. Bău doar un pahar cu apă de pe tavă și închise ușa în urma sa.

Directorul se apropie surîzînd de scaunul lui Cambrea, sperînd să poată înnoda o conversație și în afara acestui caz, dar locotenentul se ridică, își bău cafeaua în picioare, se aplecă, cu oarecare duritate în salutul lui perfect ceremonios, pretextă ceva și plecă. Înainte de a ieși din uzină, trecu pe la staționar și se interesă de soarta lui Simonca : nu-și revenise încă, era în comă și Smultea, doctorul, afirmă că dacă nu era îngrijit cu mijloace superioare — pe care stabilimentul său modest nu le oferea — va muri încă în cursul aceleași zile, în ciuda transfuziei ce-i fusese făcută imediat după accident.

Cambrea privi tăcut cîteva minute chipul alb, curat acum al muribundului, din nou îl afectă acea aparență perfectă a morții și plecă. Cele două femei se găseau tot acolo, de data aceasta, sora soției victimei, femeia aceea tînără, cu părul înnodat într-o coadă groasă și gîtul alb, cărnos, bine format, nu mai plîngea, ci se așezase pe un scăunel la picioarele patului lui Simonca și-și rezemase capul de cearceaf, epuizată. Cealaltă, soția, stătea în aceeași poziție încremenită, apatică, neatentă la cele ce se petreceau în jur. Părea o mască perfectă.

„Două forme ale durerii — filozofă Cambrea ieșind și se sforță cu disperare să gîndească ceva complicat, prețios și cît mai generalizat ca să scape de mirosul ușor-acru de sînge care plutea în salon și de cadavrul acela în care se spunea că se mai află viață — cealaltă e mai puternică, de aceea e perfect impasibilă, durerea a încremenit-o, deși poate că se preface. Cealaltă e mai frumoasă, mai expresivă, mai slabă... în sfîrșit!" — suspină el aproape, ieșind din nou afară și urcîndu-se în mașină, jeep-ul acela cu prelata zdrențuită care staționa în fața porții. Șoferul nu se găsea însă la volan și Cambrea îl așteptă răbdător, aprinzîndu-și din nou o țigară și privind visător, tot mai liniștit, spre o ceată de măgăruși, nepăziți de nimeni, ce coborau încet strada cea mai lungă a orășelului care se pierdea în munții din jur. Înaintau dezorientați parcă, orbiți de soare și sătui, murdari, căutînd parcă un stăpîn, apă sau cîțiva copii care să-i fugărească și să arunce cu bulgări în blana lor nețeselată, cu urme din toate bălțile pe care le traversaseră. Nu avea însă nimeni nevoie de ei și curseră încet la vale și cînd, peste nici jumătate de minut, jeep-ul miliției îi ajunse, doi dintre ei se refugiară în șanțul de pe marginea drumului, iar ceilalți patru — locotenentul îi numără mecanic — se înșirară cuminți și plictisiți pe marginea aceluiași șanț. Cînd norul de praf al mașinii demarînd brusc, îi acoperi, Cambrea, care întoarse capul, îi zări scuturînd gîturile și

lovindu-şi încet boturile, parcă ar fi fost orbi, sau orbiţi brusc.

— Ce animale vechi — gîndi el — noi ar trebui de fapt să mergem la anchetă călare pe cîte un măgar, ca şi samariteanul... sau acela e doctorul, mi se pare ? Da, el e, doctorul, el nu pune prea multe întrebări... — şi-şi privi din nou zîmbind albele şi frumoasele mîini, scuturîndu-se nepăsător pe scaunul maşinii.

4

Seara, în baraca fabricii, nu dormea nimeni şi nimeni aproape nu avea îndeletniciri singuratice, cu excepţia lui Paul care, din frică de mulţimea oamenilor se refugiase sus, pe patul lui, prefăcîndu-se că i-e somn şi încă a vreo doi-trei originali. Cu toţii stăteau în picioare, în grupuri mici, în atitudini groteşti, indecente, dezbrăcaţi pe jumătate, în izmene lungi, cu şireturile atîrnînd, în cămăşi de noapte toarse în casă din in grosolan, sau trîntiţi pe paturi, cîte doi-trei, fumînd ţigări răsucite din foaie de ziar, cîţiva trăgeau dintr-o sticlă cenuşie, plină pe trei sferturi cu ţuică leşioasă, slabă, făcută din fructe amestecate. În toată această hărmălaie tăcută şi pioasă, presată de marele cadavru ce se afla atît de aproape — nimeni sau aproape nimeni nu credea acolo că Simonca mai trăia încă, se spunea că e o stratagemă a poliţiei — doar cei doi tineri, imberbii, ucenicul şi prietenul său, cel care purta pantaloni de licean, făceau notă aparte, trîntind cărţile soioase ca pielea pe scăunelul de bucătărie, şi uriaşul Krinitzki care-i citea lui Miloia şi încă unui prozelit, un muncitor-ţăran firav, îmbrăcat într-o salopetă murdară de pămînt care, în unele locuri era atît de gros, încît atîrna în bucăţi de pînza decolorată.

Krinitzki citea cu voce înăbuşită, totuşi clară, era îmbrăcat în hainele sale, nu în salopetă cum erau majoritatea celorlalţi — o cămaşă cenuşie, veche, şi pantaloni vechi de postav, de culoare neagră. (Salopeta nouă pe care o primea ca orice lucrător calificat la intervale regulate el o dăruia de obicei).

Încă de la începutul serii, Krinitzki îi învăţase pe cîţiva — cei care voiseră să-l asculte, sau cei care-l ascultau într-adevăr, atunci cînd citea din Cartea Sfîntă — că nu era potrivit să se comenteze întîmplarea groaznică din ziua aceea, nici de a se încerca găsirea făptaşului sau lămurirea misterului, pentru că „misterul" acesta, taina

aceasta — spunea Krinitzki cu vocea sa puternică și joasă pe care el o stăpînea cu greutate și care bubuia înfundat și neliniștitor, totuși blînd și moale adeseori — taina aceasta e chiar taina divină, taina cea mai de nepătruns a firii și singurul izbăvit, singurul cu adevărat fericit e cel care murise sau care murea și care își mîntuia în acest fel, năprasnic...

— „...Și nedrept !“ — se amestecă o voce iute și batjocoritoare parcă, dintre cei care ascultau.

— „...și năprasnic“ — continuă Krinitzki, neîntorcîndu-se spre cel care îl întrerupsese, închizînd doar o clipă ochii și apăsîndu-și cu putere pleoapele pe globii ochilor, ca un semn de stăpînire și umilință — „și dureros o parte din vinile vieții sale trecute... toți cei care încearcă să descîlcească taina nu fac decît s-o încîlcească și mai tare, toți cei care încearcă să descopere și să apropie adevărul, nu fac decît să-l alunge mai departe... un singur lucru, un om cuminte, e potrivit să facă în această zi — adăuga Krinitzki, strîngîndu-și buzele și alungînd departe de el mulțumirea pentru vorbele și frazele frumoase care-i ieșeau pe buze — să deschidă Sfînta Carte și să citească cu credință pentru că aici și numai aici se găsesc toate dezlegările și taina vieții noastre scurte, plină de suferință...“

Cîțiva rîseră cu voce tare, dar mai puțini decît altă dată, pentru că nenorocirea din dimineața aceea clătinase chiar și pe cei mai nepăsători.

Așa se făcea că, deși lîngă el cînd citea se aflau doar doi inși, erau însă cu mult mai mulți cei ce-l ascultau, în liniște și care nu se apropiau de statura lui uriașă și de cartea cu litere vechi pe care o ținea în mînă doar din sfială și din teama de a nu stîrni batjocura celorlalți. Chiar și cei care, adunați în grupuri, încercau să comenteze pe toate fețele omorul, vina lui Leca, ancheta plutonierului Mateiaș și a procurorului apoi (care sosise încă în cursul după-amiezii cu un fotograf și un „specialist“) ambulanța sosită tot în aceeași după-amiază și care transportase la centrul raional pe Simonca aflat în aceeași stare, etc., etc. se traseră încet către perete și se risipiră, unii

ieşind şi discutînd afară, alţii aşezîndu-se pe paturi, astfel încît pînă în cele din urmă, aproape toată lumea asculta şi privea grupul celor trei în care domina statura mare a lui Krinitzki, ochii lui mici, căprui şi inteligenţi şi barba lui castanie, frumoasă. Simţind că era ascultat de aproape întreg dormitorul — ba veniseră unii şi de afară, din oraş — Krinitzki ridică uşor vocea, mai bine zis şi-o lăsa puţin mai liberă, mai în voie şi uneori, în timpul lecturii, el se încrunta fără să vrea, ascultîndu-şi timbrul propriului său glas cum tremura cu o catifelată şi profundă sonoritate de parcă s-ar fi lovit de pereţii înalţi şi vechi de piatră a unui dom secular şi nu de scîndurile sărmane şi prost geluite ale acelei barăci.

— „Dumnezeu mă iartă — gîndi el în timp ce citea — eu nu vreau să farmec oamenii cu vocea mea şi dacă cu toţii stăm aici între nişte scînduri putrede, atunci de bună seamă El a zidit în mine piatră şi zid de care să se lovească puternic glasul Său..."

Paul stătea sus pe patul său şi, ca mulţi din cei de acolo — mai ales dintre cei tineri sau de curînd sosiţi — era atent, prins mai ales de personalitatea lui Krinitzki, de vocea sa, de întîmplarea teribilă din acea dimineaţă şi char de textul ce era citit, de fabula sa, pentru el atît de necunoscută şi aţîţătoare.

— „Să nu credeţi — citea Krinitzki — că am venit ca să aduc pace pe pămînt. Eu nu am venit ca să aduc pacea, ci sabia. Pentru aceea am venit ca să ridic omul împotriva tatălui său, fiica împotriva mamei sale, nurora împotriva soacrei sale. Şi duşmanii omului vor deveni căsenii lui. Cine iubeşte pe tatăl său şi pe mama sa mai mult decît pe mine, acela nu e vrednic de mine; cine iubeşte pe fiul sau pe fiica sa mai mult decît pe mine, acela nu e vrednic de mine..."

„...Cine primeşte un profet pentru aceea că e un profet, va căpăta răsplata unui profet. Cine primeşte pe unul din cei drepţi, numai pentru aceea că e drept, va primi răsplata unui om drept. Şi cineva va cinsti şi numai cu un pahar de apă rece pe unul din aceştia cei mai mă-

runţi, doar pentru că este învăţăcelul meu, adevăr vă spun : îşi va primi plata pentru aceasta..."

„...Cu cine să-i aseamăn eu însă pe aceştia ? Seamănă copiilor care se joacă în piaţă şi strigă tovarăşilor lor : noi v-am fluierat şi voi nu vreţi să jucaţi ; noi v-am huiduit şi voi nu vreţi să plîngeţi. Ioan a venit, n-a mîncat şi n-a băut, şi-au spus : el este plin de har. Fiul omului a venit, bea şi mănîncă ; astfel spun ei : priviţi, iată ce lacom e acest om şi beţiv, tovarăş cu vameşii şi cu păcătoşii..."

Krinitzki continua să citească, dar Paul nu putea să urmărească cu atenţie firul povestirii pentru că el nu putea să se concentreze multă vreme asupra unui lucru, asupra unei idei cît de obişnuite, nici măcar asupra sa însuşi. Îi sustrăgeau atenţia şi cei doi care jucau în continuare cărţi, ucenicul şi elevul cel care fugea în fiecare seară de acasă, ca să vină acolo în baracă, unde se simţea bine, între oameni necunoscuţi, grosolani, în fum şi dezordine instalată, nepăsătoare, veselă, provocătoare. Ei continuau să plesnească cărţile, să rîdă gros, interminabil şi, deşi Krinitzki se făcea că nu-i bagă în seamă — vocea lui domina oricum, blînd, toată încăperea — cei ce ascultau începură să fie nemulţumiţi şi cîţiva începură să strige la cei doi să înceteze cu cărţile şi să se ducă dracului.

— Lăsaţi-i — interveni Krinitzki, plecîndu-şi privirea ca să nu i se vadă fulgerînd ochii — ei încă sînt prea tineri şi nu pot pricepe totul... nu ne tulbură în nici un fel.

— Ba, mersi !... — strigă un vlăjgan ciolănos de vreo treizeci de ani care lucra în turnătorie — pe mine mă tulbură... iar se arată pe aici mă-sa studentului, indignată de leprele cu care-şi pierde timpul fiola de fiu-său... ţi-ai făcut lecţiile pe mîine, mă buzdurică tată, sau mă laşi pe mine s-o ascult puţin la toate materiile pe mămica ta dulce ? !

Cîţiva rîseră uşor, gros, în jur, Krinitzki se încruntă privind mereu în pămînt, şi-atunci unii se simţiră obligaţi să sîsîie şi vlăjganul tăcu, cu rîsul jucîndu-i mare, ca un animal viu, pe faţă.

— Nu e nevoie să plece... — spuse Miloia, cel cu ţeasta tunsă şi mustaţa neagră, ascuţită, învăţăcelul cel mai ascultător al lui Krinitzki, roşindu-se brusc, pe gît şi pe frunte, pentru că vorbise în tăcerea aceea — dacă lasă cărţile, şi să asculte şi ei ca toată lumea ce...

— Ia uite, cine vorbeşte ? ! — strigă deodată tocmai liceanul care fusese interpelat adineaori şi care nu îndrăznise să răspundă vlăjganului ce se numea Secoşan — a început să predice învăţăcelul !

Şi liceanul se ridică de la scăunelul lui şi veni pînă în dreptul lui Miloia care privi de cîteva ori intimidat spre Krinitzki, rîse nepăsător apoi, dar se înroşi tot, pe faţă şi pe gît. Liceanul se apleca în faţa lui, obrazul lui intră în lumină o clipă şi Paul putu să-i zărească bine miile de pistrui care îi acopereau faţa ca o mască, şi spuse, cu o voce prefăcută, mieunată :

— Blagosloveşte, Sfinte părinte, pe fie iertat ţucalul tău !... şi rămase cu capul plecat în faţa bărbatului de patruzeci de ani, încremenit, în mijlocul rîsetelor puternice care izbucniră în jur, mai ales dinspre paturi, căci, multora Miloia le apăru deodată ca un ţap, cu capul său prelung, tuns şi mustaţa lungă ce înţepa aerul. Unii strigau în acest timp din umbra paturilor :

— Ţapule, Ţapule ! Hai Ţapule !

Krinitzki se ridică încet în picioare şi liceanul — pe care îl chema Dan — tresări, crezînd că va fi lovit. Dar îşi aduse aminte că uriaşul e un sfînt şi n-a ridicat niciodată mîna asupra cuiva şi se îndreptă în aceeaşi clipă şi figura sa de nevăstuică deveni din nou trufaşă. Pistruii lui, miile sale de pistrui păreau că rîd cu obrăznicie şi se mişcă pe faţa lui ascuţită ca nişte furnici roşii, necunoscute. Nemulţumit însă de sine, că se speriase o clipă de Krinitzki, îl întrebă cu o umilinţă prefăcută în glas :

— Dar din ce carte citiţi, domnule ? Aş putea s-o văd şi eu, pentru că... şi se apleca spre biblie care stătea pe o mescioară în apropierea ferestrei — acolo unde se aduna

micul grup să-l asculte pe Krinitzki — şi uriaşul ezită o clipă, apoi întinse mîna şi-i dădu cartea. Dan o luă şi se retrase cîţiva paşi ca să se apropie de bec, o deschise şi privi cu seriozitate paginile scrise cu litere chirilice pe care el nu le putea descifra, apoi o închise cu o nedumerire dispreţuitoare şi spuse :

— Nu descifrez nimic... nici nu cred că e o carte creştină, nu cred că e aprobată...

— Ba da ! — spuse cu seriozitate Krinitzki şi făcu un pas ca să-şi reia cartea. Dan, se retrase din faţa lui, apropiindu-se de paturi şi Krinitzki, crezînd că o face din frica de statura lui, se opri, zîmbi — cum el o făcea rar — şi întinse mîna.

— Dă-o încoace! — spuse deodată din spatele său vlăjganul, Secoşan, şi Dan se răsuci fără să ezite nici o clipă şi îi dădu cartea.

— Ia să vedem şi noi ce-i aşa de... — începu fără să mai sfîrşească Secoşan, prinzînd şi desfăcînd cu o anumită lăcomie şi mulţumire veselă, cartea groasă, veche, legată în pînză cenuşie pe care era desenată, neîndemînatec, cu creion chimic, o cruce mare, violetă.

Cîţiva din jurul lui se apropiară şi se uitară şi ei, pentru că Krinitzki nu lăsa pe nimeni să o atingă sau să o desfacă — ar fi fost şi inutil, doar el ştia să o descifreze — şi acum o priveau cu o concentrare şi nedumerire puerilă, aproape comică.

Miloia se ridică ca un arc şi se repezi la Secoşan, strigînd, cu glasul lui subţiratec, de femeie :

— Cum îndrăzniţi !... Cum îndrăzniţi să... şi se opri, sufocat de expresia de nepăsare obraznică a celor din jur. Krinitzki se apropie însă cu privirea plecată, doar respiraţia trădîndu-i starea de surescitare pe care încerca să şi-o ascundă din umilinţă şi ca să nu-i sperie. Dar tocmai această blîndeţe şi smerenie pe care şi-o impunea acest om atît de puternic speria mai mult decît dacă el şi-ar fi arătat violenţa şi, văzîndu-l că se apropie, Seco-

şan, primul, smulse biblia din mîna unuia şi, sărind de pe pat, i-o întinse, spunînd :

— Ce săriţi aşa că... nu vi-o mănîncă nimeni... am mai văzut eu cărţi, nu e prima dată că... — şi mai înşiră cîteva cuvinte de acest fel, cu o umilinţă prefăcută ca şi cea a lui Krinitzki, numai că Secoşan se prefăcea din teamă, iar Krinitzki dintr-o prejudecată adîncă pe care el o numea smerenie. Dar el nu era făcut, născut, pentru smerenie, aşa cum unele femei nu sînt făcute pentru o viaţă uşuratecă şi se prefac toată viaţa sau o bună parte din ea, schimbînd bărbaţii, bînd mult, arătîndu-şi cu neruşinare pulpele, dar nu înşeală pe nimeni, nici măcar pe cei mai plictisiţi şi binevoitori.

Krinitzki se aşeză la locul lui, la măsuţa unde îl aştepta deja Miloia, încă roşu la faţă şi cu ochii neliniştiţi, alături de celălalt lucrător în salopeta murdară de pămînt, pe care nu-l cunoştea nimeni în baracă şi după cîteva minute apăsătoare, de tăcere, începu să le citească acoliţilor săi, de acolo de unde rămăsese, cu voce joasă, stăpînă, netulburată, şi, încet, încet, cei doi oameni de lîngă Krinitzki, contagiaţi de siguranţa vocii şi de calmul feţei sale, se liniştiră treptat. Deşi amîndoi, aceştia care îl ascultau erau oameni în toată puterea firii, în jurul vîrstei de patruzeci sau patruzeci şi cinci, erau deosebit de sensibili şi de irascibili, Miloia avea chiar reacţii feminine, pălind şi înroşindu-se ca un adolescent, devenind adeseori ridicol în ochii lui Secoşan şi a celorlalţi, chiar şi în ochii unui autentic adolescent cum era Dan, cel care juca cărţi şi care îl batjocorea şi îl zeflemisea ori de cîte ori avea prilejul. Erau amîndoi oameni aspri, trecuţi prin întîmplări dure şi printr-o existenţă nemiloasă, Miloia şi necunoscutul cu salopeta de care atîrna noroiul uscat, dar cînd se aşezau la măsuţa unde le citea Krinitzki, cu vocea lui de bas înăbuşită, deveneau blînzi şi timizi, ridicoli de blînzi şi de sensibili.

Deşi citea cu voce scăzută ca să-l audă doar cei doi de lîngă el, Krinitzki simţi deodată că îl ascultă cu toţii, din nou, şi simţi că-i înţepenesc muşchii cefei ; îşi apăsă o

clipă pleoapele pe globii ochilor — un gest obişnuit la el cînd voia să se stăpînească, să-şi ţină în frîu firea sa năvalnică şi atît de nepotrivită (ca un blestem sau ca un canon) cu „chemarea" sa — şi-apoi, cînd reuşi să-şi stăpînească furia şi dorinţa de răzbunare împotriva celor care voiseră să batjocorească sfînta carte şi care, era sigur, vor mai încerca şi altă dată, cu mai mult succes poate — ridică încet pe nesimţite vocea, şi în curînd ea răsună din nou între pereţii de scînduri cu o sonoritate nefirească, miraculoasă.

5

Procurorul Remus Alexandrescu, procurorul-şef al raionului, sosise în aceeaşi după-amiază, împreună cu ambulanţa şi cu un doctor de la spitalul raional, care se întoarse după nici un ceas cu Simonca — aflat în aceeaşi stare de comă care se prelungea nesfîrşit de mult, explicabilă poate prin constituţia fizică neobişnuit de viguroasă a fierarului. După ce se întreţinu vreo jumătate de ceas cu plutonierul Mateiaş, care îl obosi cu vorbăria şi cu inteligenţa sa, procurorul îl căută pe locotenentul Cambrea — singurul om care îl interesa în această „văgăună“ şi împreună făcură o vizită doctorului Gîrda care profesa în Nădrag de peste treizeci de ani şi era unul din puţinii oameni care aminteau în mod seducător de acele „good and old gold days“. Şi nu atît de acele „zile“ cît de acei oameni, al căror trup e înecat pe jumătate în legendă.

Alexandrescu era un bărbat în jur de patruzeci şi cinci, bine păstrat, fost ofiţer de carieră şi semănînd foarte bine — sau fiind chiar el însuşi — cu unul din acele exemplare care fac gloria unei profesiuni. Potrivit de stat, poate chiar scund, cu mîinile mari, albe, deosebit de bărbăteşti şi de expresive, purta chiar un inel cu piatră pe inelarul stîng şi una din certele sale victorii personale era că acest inel care ar fi compromis pe oricine, lui nu-i stătea prea rău. Părul inelat, alb la tîmple, pieptănat lins — aşa cum era moda înainte de război, ochii drepţi, cenuşii, reci şi bărbia patrată, voluntară, aproape dură, se armonizau perfect cu gesticulaţia sa măsurată, severă, calculată. Vorbea puţin şi chiar cînd vorbea mult, lăsa tuturor impresia că n-o făcuse, ceea ce era un dar de care părea că nu-şi dădea seama. Se îmbrăca foarte îngrijit, se parfuma, îşi făcea manichiura cu regularitate, avea totdeauna pantofii lustruiţi, şi toate aceste amănunte care ar fi stat oribil pe oricare alt bărbat, lui îi veneau bine şi o spuneau femeile şi

nu cele mai de rînd și asta începea să devină grav. Alexandrescu nu-și pierdea prea multă vreme cu ele — nu era însurat sau fusese cu foarte multă vreme înainte — dar nici nu le neglija sau disprețuia și ele îi erau mereu aliate, indiferent dacă îl cunoșteau sau nu. Era ca și bătrînul doctor Gîrda pe care mergea în acea după-amiază tîrzie să-l viziteze, un om de modă veche, dar în alt fel, era unul din acei bărbați pe care-i surprinsese cel de-al doilea război după prima dezamăgire sentimentală.

Pe Cambrea îl cunoscuse cu puțină vreme înainte, în orașul L, foarte în treacăt, dar, de pe drum încă, aflînd că locotenentul lucrează în Nădrag, scopul pentru care se deplasa ambulanța aceea mare și veche își pierdu aproape în întregime din importanță și singurul gînd (nici acesta însă prea persistent) fu să-l vadă pe locotenent.

Îl găsi în localul miliției — se pare că îl aștepta și vru să-l conducă imediat în biroul în care era închis Leca. Alexandrescu refuză însă cu un gest scurt și se așeză pe unul din scaunele stas ce se găseau răspîndite peste tot, simulînd un aer de ușoară oboseală.

— Cum te descurci aici ? — îl întrebă el pe Cambrea și acesta îi răspunse cu sinceritate :

— Cred că bine pentru că nu prea mă interesează meseria asta...

— Ha, ha ! — rîse cu o ușoară afectare procurorul — mi se pare că nu ești prea bine văzut... vreau să zic că nu ești un tip popular...

— Mi se pare și mie... probabil pentru că nu vorbesc în dialect...

— Apropo, iartă-mă că te întreb, îl cunoști bine pe Horac ? (Era unul din mărimile raionului.)

— Nu — răspunse Cambrea, privindu-l pe celălalt fix cu ochii săi albaștrii, atît de deschiși încît se schimbau la cea mai ușoară variație de lumină — nu-l cunosc de loc.

— Da ?... — se miră ușor, gînditor parcă Alexandrescu — el te cunoaște însă și încă foarte bine... și are și o părere bună despre dumneata...

Cambrea ridică din umeri, cu un gest pe jumătate teribil, dar se înroși ușor și rapid la față, de plăcere și procu-

rorul își reprimă un zîmbet de satisfacție. Urmă o scurtă pauză în care timp Alexandrescu își trase o foaie albă în față, notă două fraze scurte, îndoi hîrtia, rupse cu grijă partea scrisă și îndoind-o o băgă în buzunar, iar pe cealaltă parte rămasă, începu să deseneze cu dexteritate și indiferență, ceva, ce, din locul în care se afla locotenentul, nu se distingea prea bine.

— Mi s-a spus că ai condus ancheta, azi după-amiază ?

— Bineînțeles — răspunse prompt locotenentul — pentru asta sînt plătit ca să conduc anchete... e ceva care nu e în regulă ?...

Aleaxndrescu nu răspunse și, continuîndu-și desenele, întrebă, după o scurtă pauză :

— Nu te încurcă Mateiaș ?... să știi că oficial, nu-l privește treaba și oricînd poate fi trimis înapoi...

— Mi-e indiferent — spuse locotenentul încercînd, fără să-și dea seama, să imite indiferența și răceala procurorului — mi-e teamă numai să nu încurce prea tare lucrurile... are un tip de inteligență care îl împiedică să judece cu bun-simț.

— Un plutonier inteligent, ce ? — făcu procurorul rînjind — nu prea se potrivește ? !

— De ce ? — spuse Cambrea — nu se potrivește cu ce ? Cu un roman de mîna a doua ? Cu povestioarele stereotipe ale lui Brăescu care se vede de la o poștă că-s scrise de un ofițer și încă de unul care a avansat teribil de greu ? !

— Nu prea îți place Brăescu ? — întrebă Alexandrescu, desenînd în continuare.

— Cum să nu, mi-am dat chiar lucrarea de stat cu el... cu opera lui, adică...

— A, ai făcut filologia ?

— Da — răspunse locotenentul și adăugă repede — și acum o să mă întrebați ce caut în miliție ?

Alexandrescu ridică încet privirea și-l fixă cu lene și cu amuzament :

— Ești un om inteligent. Chiar asta voiam să te întreb : cum ai ajuns în miliție ?

— Nu vreți să-l vedeți pe Leca, pe inculpat ? — schimbă discuția locotenentul pentru că știa că procurorul îl în-

treabă uneori lucruri pe care le cunoaşte prea bine — e un individ interesant, deconcertant...

— Nu-mi plac indivizii interesanţi — spune cu bruscă răceală Alexandrescu — mă fac să-mi pierd vremea. Puneţi chipiul pe cap și hai cu mine. Îl cunoști pe doctorul Gîrda, ai fost la el în casă ? — și cu această frază se ridică, își înșurubă stiloul și plecă, lăsînd hîrtia desenată pe birou.

Cambrea îl urmă și o clipă se simţi tentat să ia hîrtia, dar îi fu teamă că l-ar putea observa celălalt și se abţinu. Se înfurie însă în aceeaşi clipă pe propria sa laşitate, cu atît mai mult cu cît era convins că atunci cînd se va întoarce nu o va mai găsi, cine știe ce subaltern o va arunca în vreun loc imposibil sau o va distruge, nebănuind nimic. Mult timp, mergînd alături de procuror prin căldura neobişnuită a acelei seri de vară, Cambrea încercă să scornească un motiv plauzibil pentru a se întoarce și a lua hîrtia de pe birou, și găsi sumedenie, dar nu îndrăzni să se întoarcă așa cum nu îndrăznise acel gest cu mult mai simplu de a lua coala cînd Alexandrescu ieșea pe ușă și se găsea cu spatele ; un om atît de stăpîn pe el, obișnuit să fie ascultat și cu atît de multă autoritate nu se întoarce brusc chiar cînd bănuiește că în spatele lui... „Ce stupizenii ! — gîndește Cambrea — să mă intimideze puterea sau funcţia lui atît de mult încît să... tocmai pe mine, care, din toată afacerea... în sfîrșit, prostii, prostii !“

Poate are noroc însă și hîrtia va rămîne în același loc și-și promite să se întoarcă în aceeași seară, oricît de tîrziu și s-o caute, e totuși interesant ce se ascunde sub fizionomia patrată și flegmatică a lui Alexandrescu : romburi și trunchiuri neregulate de piramidă, corăbii cu pînze, profiluri de femeie tînără, cai cabraţi, limuzine americane sau monograme ? În orice caz ar descoperi destul de ușor cît interes punea în desen procurorul și cît de autentică îi era indiferenţa. Dacă asta conta cît de cît ; în plictiseala din văgăuna asta, însă... nu-nu, nu funcţia, ci omul îl interesa mai mult, aparenţa asta spilcuită și demodată, sau poate nu erau decît pretexte subtile pentru aceeaşi funcţie omnipotentă, acest civil care era mult mai

militar într-o oră scurtă decît ar fi putut fi el într-un deceniu. „Un cabotin la urma urmei — e un cabotin din timpul celui de-al doilea război mondial !“

Îi place ultima frază, o repetă de cîteva ori și în cele din urmă zîmbește și în timp ce Alexandrescu merge grav lîngă el, cu chipul încordat și calm, uscat, Cambrea își simte deja cămașa leoarcă de sudoare.

Merg, mai bine zis coboară încet pe strada principală, pe trotuarul mărginit de salcîmi prăfuiți, spre casa doctorului Gîrda, o clădire veche, lungă, cu opt geamuri mari la stradă, unde se află și cabinetul circumscripției medicale, de fapt fostul cabinet al doctorului, anunțat de o placă de sticlă albăstruie, montată în zidul de lîngă poartă.

Doctorul Gîrda, un bărbat trecut de cincizeci, bonom, cu părul alb, sclipitor, îi primește, la început singur, apoi le prezintă familia sa — lui Cambrea, pentru că Alexandrescu a mai fost aici — fiul său mai mic, proaspăt absolvent al facultății de drept din Cluj, soția sa și cealaltă noră a sa, soția fiului mai mare care își face stagiul militar, după absolvirea medicinii, tot la Cluj. Soția lui — o femeie de statură impozantă care se pare că domină net în casă — îi primește cu oarecare răceală pe musafiri și asta probabil, din pricina funcției lui Alexandrescu ; Gîrda îi spune pe nume însă, Remus, și asta locotenentului îi pare uimitor, cu atît mai mult cu cît procurorul a venit doar a doua sau a treia oară în casă, iar cu ceilalți membri ai familiei se poartă cu o politețe care nu-l poate înșela, deferentă și distantă, perfect calculată.

La un reproș politicos al procurorului adresat lui Gîrda care trecuse prin „oraș“ și nu-l căutase cu puțină vreme în urmă, acesta răspunde, zîmbind, arătîndu-și dinții, perfect păstrați :

— N-am să te caut niciodată, să nu te aștepți la asta... de altfel, mă cunoști destul de bine, nu-ți spun noutăți

Aici însă, ești totdeauna bine primit... mai mult decît atît, tu ai să mă cauți totdeauna cînd treci pe aici, sînt convins de asta, ba poate ai să-ți faci și drum pe-aici ca să mă vezi... și mie, dragă Remus, o să-mi facă de fiecare dată plăcere...

— Ha, ha, ha ! — rîde procurorul, privindu-l cu lene pe Gîrda, dar locotenentului nu-i scapă răceala expresiei de parcă gura, buzele rîdeau pe o figură străină.

— Meseria mea a îndepărtat multă lume de mine... — spune Alexandrescu — și într-un fel, eu am cîștigat din asta, vreau să zic, am cîștigat mult timp, de care am într-adevăr nevoie... de multe ori e o greșeală să insiști să-ți păstrezi un prieten vechi ; sînt oameni care nu suportă nici un fel de schimbare, nici cînd ea se întîmplă alături, nu în propria lor existență...

— Ei da — spune doamna Pitina, soția lui Gîrda — cine are succes, își schimbă prietenii... prietenii vechi devin un balast, care...

Cambrea e uimit observînd că în fața acestei maliții neacoperite — de altfel întreaga atitudine a soției lui Gîrda arată că vizita celor doi o jignește și n-o acceptă decît din nevoie, ca un fel de pedeapsă măruntă a destinului — chipul lui Alexandrescu reacționează paradoxal : trăsăturile i se destind, ochii i se îngustează, rîde, aproape rîde și nu într-un fel jignitor, ci cu o perfectă curtoazie, aproape cuceritor, deși o întrerupe pe amfitrioană și spune :

— Eu nu sînt un om cu succes, doamnă ! (Pitina ridică ușor sprîncenele la auzul acestui „doamnă", atît de frumos și calm exprimat și la care nu se aștepta, probabil) eu sînt un om cu succese, ceea ce e cu totul altceva...

— Sînteți aici de cîteva luni, domnule Cambrea — se întoarse Pitina spre locotenent, ne mai așteptînd ca Alexandrescu să-și termine fraza — ne-ar fi făcut plăcere să ne vizitați... v-am și transmis o invitație prin doctorul Smultea...

Cambrea, care stă încă în picioare, în fața geamului, deși a fost invitat în două rînduri să ia loc, se apleacă, fără să scoată o vorbă, și pare o clipă foarte pozeur, dar e o poză care îl prinde, ceva ce se potrivește staturii lui înalte, ochilor albaștri, feminini, mîinilor lungi, subțiri, albe, o poză atît de mult exersată încît i-a devenit firească.

— Tovarășul locotenent — spune Titus, studentul în drept sau proaspătul avocat, un tinerel scund, cu ochii mari, negrii și sprîncenele vii și groase, foarte mobile — e un fel de pustnic de o factură specială... se simte exilat, cred, aici și are dreptate... a nu vedea pe nimeni în Nădrag înseamnă să fii în cea mai bună companie ! — și rîde imediat de cele spuse, încet, aproape mimînd rîsul, dilatîndu-și nefiresc ochii săi inteligenți.

Se bea țuică foarte bună și una din cele două nurori — sub supravegherea discretă însă strictă a doamnei Pitina — aduce pe o farfurie niște sandviciuri. (Ele nu sînt de față la această primire a celor doi oficiali, circulă uneori pe o ușă laterală, cea care dă în curte și în bucătărie probabil).

După o jumătate de oră, toată lumea se așteaptă ca Alexandrescu să se ridice și să plece, dar el întîrzie s-o facă și discuția și întreg tonul acestei reuniuni neobișnuite ia o turnură nefirească, cînd searbădă, crispantă, cînd neobișnuit de francă, electrică aproape. Nimeni nu îndrăznește să înceapă o frază mai lungă de teamă ca procurorul să nu se ridice în mijlocul ei și să iasă cu invincibila sa indiferență pe ușă.

— L-ați anchetat pe bătrînul Leca ? — întrebă brusc Titus și adăugă repede, aplecîndu-se în față cu un gest scurt — îl cunosc foarte bine, în vacanțele de vară, cînd eram încă la liceu...

— Nu — îl întrerupe Alexandrescu, de parcă nu l-ar fi auzit — nu l-am văzut. Tovarășul Cambrea l-a anchetat și a hotărît că trebuie reținut...

„De ce minte ? — se întrebă locotenentul mecanic — de altfel nu are nici o importanță, cred că și eu aș fi procedat la fel“ și apoi ascultă cu surprindere cum tînărul

avocat exprimă ceea ce gîndea el sau tocmai se pregătea, sau ar fi fost posibil să gîndească, ca într-un joc ciudat :

— E foarte bine — spuse Titus, privind circular, cu privirea sa fermă, vie, inteligentă — dacă-mi permiteţi, într-o asemenea întîmplare neplăcută, într-o crimă, e bine să fie desemnat imediat criminalul chiar dacă... — un rîs scurt, mimat — chiar dacă e un fals criminal ! Opinia publică vrea să se simtă în siguranţă şi un criminal în libertate, mai ales într-o localitate atît de restrînsă ca a noastră...

— Dacă-mi dai voie — îl întrerupe din nou procurorul, cu indiferenţă — cum de eşti dumneata aici ? Te afli în Nădrag, mi s-a spus, de mai bine de două luni, deşi cursurile universitare !... — şi rîde uşor, convenţional, neascunzîndu-şi privirea rece.

— Eu sînt în ultimul an — spune Titus fără să se tulbure, chiar fericit, amuzat de această provocare — şi sînt în sesiunea examenului de stat... de fapt ar trebui să fiu... — spune după o scurtă pauză, încruntîndu-se — am fost însă exmatriculat, aşa că...

Doctorul Gîrda, care e în picioare şi abia a terminat de turnat în pahare, tuşeşte involuntar, se înroşeşte puternic şi priveşte stînjenit în pămînt, dar procurorul intervine imediat :

— Exmatriculat ? În perioada sesiunii ? E posibil ? ! — dar e vizibil că se gîndeşte la cu totul altceva.

— Ce s-a întîmplat ? — întrebă locotenentul căruia fostul student i-a devenit simpatic şi abia atunci toată lumea observă că ofiţerul nu a deschis încă gura pînă atunci.

— Nu are nici un rost să vă plictisesc cu amănuntele ! — face Titus şi zîmbeşte forţat şi fiecare gest, mimică a sa exprimă inteligenţa, o inteligenţă vie, curată, încîntată de ea însăşi — în orice caz nu era ceva de ordin profesional sau moral. Mi se pare că am fost acuzat că aş fi mic-burghez sau fiul unui mic-burghez, nu-mi aduc bine aminte.

— Ai făcut contestaţie ? — întrebă locotenentul, stînjenit fără să ştie de ce.

— Bineînţeles ! replică Titus, privindu-l drept în ochi, cu o simpatie neascunsă — deşi e perfect inutil. Era o exmatriculare demonstrativă, politică !

— Şi ce-ai să faci acum ? întrebă Alexandrescu.

— Nu ştiu — spune cu simplitate fostul student — am să aştept dreptatea, dreptatea mea personală...

— Şi pînă atunci ?

— Nu ştiu... am să-mi permit luxul să-mi pierd timpul citindu-i pe Spengler, Grote, Mommsen şi mai ales Mommsen, istorie antică, şi, poate, să ascult muzică de jazz, Count Basie, Duke Ellingtone, Dave Brubek, Eroll Garner... jazz clasic ! Glumesc ! — spune el după o scurtă pauză, cred că am să intru funcţionar, poate chiar aici, la uzină... m-aş simţi prost să fiu întreţinut, trebuie să fie ceva asemănător cu senzaţia pe care o are cineva care nu se spală zilnic.

Şi apoi, fără nici o tranziţie, spre Alexandrescu :

— Vi se pare vinovat Leca ?

Procurorul ridică fruntea şi îl priveşte mirat, de parcă ar fi uitat unde se găseşte.

— Nu — spune el apoi, destul de vioi — cred că nu, deşi... ce spui, tovarăşe Cambrea ?

Locotenentul zîmbeşte şi într-o clipă, toată lumea de acolo (chiar şi doamna Pitina care merge şi vine) se simte cucerită irevocabil de frumuseţea sa moale, adolescentină :

— Nu mi-am format încă o părere... trebuie întrebat plutonierul Mateiaş, de fapt el a condus ancheta, pe el îl pasionează, şi se pricepe, face parte dintr-un birou special... cred că e şi acum în uzină...

— Şi Leca ? — întrebă Titus.

— Despre Leca se poate spune aproape orice — continuă Cambrea, jenat uşor că toată lumea îl priveşte cu atenţie şi mai ales procurorul — e şi zăpăcit, şi abil totodată, are multe motive ca s-o fi făcut, nu are nici un alibiu serios, deşi tocmai acest lucru, adică faptul că avea motive personale, l-ar fi putut împiedeca de a acţiona... în sfîrşit, ceea ce e clar e că crima e făcută cu mijloace foarte simple, s-ar spune cineva care a intrat din întîm-

plare în atelier şi statura masivă a fierarului, spatele său întors, puternic, de neînvins, orgolios... ciocanul alături...

— Nu sînt urme pe ciocan ?

— Nu... nu sînt, spune Cambrea gînditor — au fost şterse sau criminalul l-a învelit cu o cîrpă... Asta însă nu demonstrează nimic — continuă, deodată vioi — într-o uzină, aproape toţi muncitorii poartă în buzunarele salopetei cîrpe de şters pe mînă, bumbac. Simonca a lucrat o oră întreagă singur în atelier şi e imposibil de stabilit cu precizie cine a intrat acolo, în acea oră. Leca a fost însă cu siguranţă printre cei care au intrat, a mărturisit-o şi el, a fost şi văzut, şi uneori, e bine, în cazuri foarte simple să gîndeşti simplu... Leca avea toate motivele s-o facă, pare şi un ins nehotărît, inegal, sangvinic...

— Credeţi că e un caz simplu ? — întrebă Titus.

— Da... spune locotenentul oarecum încurcat — deocamdată e un caz simplu...

Titus rîde şi spune :

— Cazurile simple sînt numai cele rezolvate !

— Dumneata ce crezi ? — îl întrebă Alexandrescu, cu oarecare desconsiderare şi doctorul Gîrda se sforţează să surîdă.

— Ce importanţă are ? — răspunde fostul student, rîzînd stins, ridicîndu-şi sprîncenele peste ochii lui mari, sclipitori — oricum eu sînt un ins teoretic, îmbibat cu cărţi, am citit enorm de multe romane poliţiste, un tip ca mine complică totul ! Eu, chiar dacă aş emite o părere de bun-simţ, sînt suspectat de profesionişti cu rutină ca dumneavoastră şi niciodată crezut... chiar dacă pe urmă, din pură întîmplare, se adevereşte supoziţia mea, nimeni nu-şi mai aduce aminte să-mi dea dreptate, pentru că toată lumea a uitat ceea ce spusesem eu. Deşi, în occident, adeseori, tipi cu totul teoretici, cum ar fi ziariştii, de pildă, ajută adeseori la rezolvarea unor situaţii încîlcite...

— E cu totul altceva — spune Alexandrescu dînd din umeri — acolo presa e altfel structurată... să lăsăm

asta, spune-ne părerea dumitale, văd că-ţi place să speculezi orice amănunt.

— Ei uite ! — spuse Titus şi în clipa aceea pare de-a dreptul copilăros — tocmai de aceea : n-am s-o spun ! Şi e o pierdere pentru dumneavoastră care sînteţi organe anchetatoare, cu atît mai mult cu cît nici nu am vreuna. E preţios un om fără o părere preconcepută, nu-i aşa ? Dar aş vrea să vă întreb altceva — continuă el grăbit de parcă s-ar fi temut că procurorul să nu se ridice tocmai în clipa aceea şi să plece — de ce nu l-aţi văzut pe Leca şi aţi venit aici, să vizitaţi un doctor distins, pus pe linie moartă şi un student exmatriculat ca mine ? Ce credeţi că veţi descoperi aici ?

Alexandrescu îl priveşte o clipă — sînt numai ei trei în cameră, Titus, Cambrea şi el, Pitina e la bucătărie şi Gîrda fusese chemat în cabinet de un pacient venit la o oră neobişnuită.

— Nimic — spune încet, parcă prevăzător Alexandrescu. — În maşină, venind încoace, mi-am pus în cap să-l văd pe Cambrea, fără nici o legătură cu crima, iar după aceea să-l văd pe doctor. Am făcut pur şi simplu ceea ce am avut chef să fac. De altfel fierarul mai trăieşte şi s-ar putea, în orice clipă să aflăm adevărul într-un mod foarte simplu.

— Dar dacă situaţia se complică ? — întrebă Titus şi rîde atît de deschis, parcă ar fi fost fericit ca „situaţia" să se complice numai ca procurorul să-şi piardă nonşalanţa şi plictisul.

— Vom face apel la dumneata ! — face Alexandrescu şi e prima dată că-l priveşte cu simpatie pe fostul student, sau aşa pare. — Dar mi se pare că şi dumneata ai fost azi-dimineaţă în uzină ?

— Da ! — spune Titus şi simte, spre furia sa, că se înroşeşte pe gît şi-şi pierde siguranţa vocii — şi încă la ora cînd Simonca a fost lovit, sau, mă rog, în jurul acestei ore.

— În jurul cărei ore ? — întrebă Cambrea, aplecîndu-se uşor, cu elasticitatea sa cuceritoare, respirînd inocenţă şi bună creştere.

— În jurul lui unsprezece... zece și jumătate, unsprezece...

— Cineva te-a văzut la zece fără cinci în incinta uzinei, spune Cambrea, parcă cu părere de rău.

— Daa ? — întrebă inutil Titus — se poate... Și..., ce legătură are ? Sînt pe lista celor care au fost văzuți intrînd în forja lui Simonca ? De altfel, există o astfel de listă ?

Alexandrescu îl privește întrebător, la rîndu-i, odată cu Titus, pe locotenent și acesta răspunde, vorbind foarte încet :

— Există... bineînțeles că există... dar e aproape inutilă, pentru că mai e o intrare, prin dos, ce dă în spatele magaziei cu ambalaje, intrare care nu poate fi observată atît de bine ca cea principală care dă în curte, chiar în fața pavilionului administrației... de fapt, prin spate nu circulă aproape nimeni, decît cei care merg la o toaletă din scînduri, dar cum e de cîțiva ani foarte prost îngrijită, aproape părăsită, e ocolită, așa că...

— Dar intrarea din spate e închisă ! — întrerupe Titus.

— Da, de obicei e închisă — răspunde Cambrea, rezistînd tentației de a-l privi în ochi pe fostul student — dar de două zile se circulă pe ea... nimeni nu știe cine a deschis-o, poate chiar Simonca...

— Pot să te întreb — se amestecă Alexandrescu, rîzînd cu bonomie — de unde știi că intrarea a doua e de obicei închisă ?

Titus îl privește cu atenție, de parcă ar vrea să ghicească dacă întrebarea e pusă cu o anumită intenție serioasă, sau doar din plăcerea de a-și exersa puterea, apoi răspunde repede :

— Deocamdată, n-am să răspund la această întrebare... dacă-mi permiteți, nu era mai potrivit să-i luați totuși interogatoriul lui Leca, care oricum e nevinovat, decît mie ?

— Îmi pare rău dacă o iei așa — spune Alexandrescu ridicîndu-se cu suplețe de pe fotoliul vechi, de piele, în care stătuse — nu e vorba de nici un interogatoriu, ți-am

mai spus că am venit aici din simpla plăcere de a-l revedea pe tatăl dumitale care mi-e foarte simpatic și care, nu știu dacă ești la curent, îl cunoștea pe tatăl meu, erau chiar...

— Știu, știu, e de altfel singura lui scuză! răspunde Titus privindu-l în ochi, cu insolență, pe procuror.

— Văd că postura de martir social pe dumneata te prinde — spune Alexandrescu, stînd drept în fața lui Titus care e așezat, lejer, pe brațul unui fotoliu — exmatricularea asta care, sînt convins, nu va dura prea mult, te-a făcut, în mod paradoxal, aproape fericit! Era, oricum, un mod spectaculos de a termina o facultate, nu-i așa? Cu inteligența dumitale, trebuie s-o accepți...

— Ce vă face să credeți că va dura puțin? — întrebă Titus în timp ce Cambrea începe să se plimbe ușor neliniștit prin fața geamului dinspre stradă — poate va dura toată viața?!

— Nu-nu! — spune Alexandrescu — te asigur că nu... de altfel, chiar dorința dumitale de a exploata la maximum această situație oarecum privilegiată, e un semn că intuiești că se va reveni curînd asupra... dumneata ești un mic erou acum și poate e unica șansă pe care o ai în viață...

— Indiferent de durată — se amestecă Cambrea, puțin neliniștit — dînsul trăiește această decepție de a fi exclus din generația sa și...

— Și? — întrebă procurorul, văzînd că locotenentul ezită.

— Chiar și poza, cînd ea e plătită, cînd ea e acoperită cu sînge... — continuă mereu nesigur Cambrea.

— Cu sînge?! — ridică sprîncenele ușor Alexandrescu.

— E un fel de a vorbi... — se corectează locotenentul — e o metaforă.

— E deplasată metafora — întrerupe tăios Alexandrescu — azi-dimineață, la o sută cincizeci de metri de aici, un om, un muncitor a acoperit cu sînge cimentul unui atelier fără a face o metaforă!

— Nu vă prinde fanatismul ! — spune repede și cu o satisfacție aproape agresivă Titus — multe lucruri vă vin bine, tovarășe procuror, cu excepția...

În clipa aceea se întoarse doctorul Gîrda, scuzîndu-se pentru întîrziere și în minutul în care explică încă motivele absenței sale, se apropie de ei doamna Pitina, și, în fraze reci, formale, îi invită pe cei doi musafiri la cină. Gîrda, incomodat de invitația seacă, convențională, a soției sale, adăugă cîteva cuvinte, întărind-o și e, se pare, singurul om din acea casă care o dorește cu adevărat, deși, autoritatea de decenii, probabil, a soției sale, îi frînează entuziasmul. Cu toții sînt în picioare și îl privesc pe Alexandrescu de la care se așteaptă un refuz politicos ; acesta îl fixează pe Titus, apoi spune :

— Mulțumesc. Dacă tovarășul locotenent nu are nimic împotrivă mie, personal mi-ar face plăcere...

Cambrea, care și-a luat deja chipiul de pe o mesuță acoperită cu o dantelă veche, tresare vizibil și murmură apoi ceva nedistinct, acceptînd bineînțeles. Alexandrescu își exprimă dorința de a da un telefon la spitalul unde fusese transportat Simonca, ceea ce face din dispensarul circumscripției, fostul cabinet al doctorului Gîrda.

Masa nu durează mai mult de un ceas și procurorul se simte, se pare, foarte bine. Locotenentul, deși familia Gîrda îl înconjoară cu o atenție și simpatie nefalsificate, e mereu la pîndă în această casă străină, nedumerit de comportarea ciudată a lui Alexandrescu, pe care nu și-o poate explica printr-o simplă plăcere și, fără să vrea, e mereu crispat, gata de a se ridica și a pleca, ca și cum ar fi într-o misiune oarecare.

În fața lui, așezate cu spatele la ușa ce dă înspre oficiu, se află cele două nurori ale doctorului, Monica și Lia, pe care le despart doar doi ani „sînt în jurul a douăzeci și trei“ dar o mie de ziduri nevăzute și înalte stau în jurul taliei subțiri a fiecăreia, ascunzîndu-le pe vecie, una de privirea sufletească a celeilalte : Monica, soția tînărului doctor Gîrda, aflat în stagiul militar de după

terminarea facultății, e frumusețea sensibilă și limfatică, Lia, soția lui Titus, frumusețea rece, statuară și imorală a soției lui Bezuhov, fiica prințului Vasile. Alexandrescu e așezat în capul mesei, departe de cele două femei tinere, dar privirea lui e atrasă mereu spre ele — într-un fel acoperit, decent, aproape plin de humor și Cambrea se gîndește la un moment dat că procurorul a întîrziat în această casă atît de neprimitoare lui doar pentru a le mai privi un ceas sau două pe cele două „flori" ale familiei Gîrda, care apăruseră abia în timpul cinei și pentru care Alexandrescu riscase o masă.

Soția lui Gîrda încercă să-și supravegheze sau să-și domine nurorile și în cazul Monicăi a reușit acest lucru din prima clipă, ea i s-a aservit, se pare, pentru tot restul vieții și e evident, acest lucru o umple de dragoste pe soacra ei mîndră și autoritară ; cu Lia — însă — oricît ar încerca să se prefacă aceasta, imitînd-o la un moment dat pe cealaltă care se pare că s-a născut cu instinctul sau foamea aservirii — lucrurile stau cu totul altfel și doamna Pitina a simțit și simte tot timpul acest lucru, deși încearcă să-și ascundă mereu această contrariere de dragul aparenței atît de necesare casei, mai ales împotriva unui ins atît de ipocrit și plin de voință ca Alexandrescu.

Doctorul Gîrda, după masă, e plin de vervă, în felul lui blînd și cu un haz aproape pueril ce se potrivește atît de puțin cu figura sa energică și părul alb, aproape impunător, senzație distrusă în fiecare clipă de naivitatea frazelor sale ; procurorul îl ascultă pe jumătate absent, cu bunăvoință însă și simpatie autentică, neacoperită, în timp ce Titus, aflat la capătul celălalt al mesei și ridicîndu-se mereu ca să umple paharele cu un vin bun și vechi, freamătă uneori de enervare prost ascunsă împotriva naivității și candorii tatălui său ce îl tratează pe procuror și pe ofițerul venit cu el — veniți parcă să rechiziționeze seara și masa familiei lor — ca pe niște egali, încrezîndu-se în manierele perfecte, nițel demodate ale lui Alexandrescu și în ochii albaștri și în gesturile afectate ale locotenentului.

Lia, soţia lui, alături de doctorul Gîrda, e singura membră a familiei care se simte bine, parcă din ce în ce mai bine, dar acest lucru îl observă, se pare doar doamna Pitina, fostul student — şi poate viitorul student în drept — o tratează cu o răceală surprinzătoare pe soţia sa, sau totul nu e decît un fel al lui, atunci cînd e lume de faţă. Cel puţin acestea sînt constatările lui Cambrea care vorbeşte foarte puţin şi vrea să observe, să descifreze chiar ; cine ştie dacă realitatea însă nu e tocmai pe dos, sau nici nu există măcar nici un fel de realitate. Poate tot ce vede locotenentul nu sînt decît amintiri ale propriei sale familii, atît de puternice încît se nasc mereu în jurul lui, a siluetei sale elegante şi tăcute, profitînd de cel mai mărut pretext, şi poate această familie burgheză din acel orăşel în care locuieşte singur şi retras de cîteva luni e un pretext destul de bun ca să-şi retrăiască trecutul. E surprinzător, într-adevăr, cum seamănă uneori între ele, lucruri foarte apropiate !

— ...Locuiam la un internat care se chema „Paszuyvàr“, adică în ungureşte „cetatea fasolii“, un internat condus de călugări minoriţi, indivizi autoritari, doctori de Roma, de Göttingen, de Strassbourg, celibatari, îmbrăcaţi în reverende albe, iar pe uşa refectorului era afişată o listă, mai bine zis un tarif al pedepselor, ha, ha, şi ceea ce m-a impresionat atunci era metoda aproape ştiinţifică în care era consemnată cea mai măruntă abatere posibilă, ceea ce însemna că preoţii se pricepeau foarte bine la psihologie infantilă ; nimic nu puteai să faci, nici o năzbîtie, nici o gafă, nici o boroboaţă, care să nu fie trecută deja acolo, în acel index, şi aceasta dădea în primul rînd ideea de claustrare, de închisoare, nu-i aşa ? Cine vorbea în timpul seminarului, două la palmă, cine nu ştia la ora cinci, patru la palmă — pentru o materie, cine nu ştia la ora şapte şi jumătate, înainte de cină, la aceeaşi materie, opt la palmă şi dimineaţă, la cinci şi jumătate era ascultat din nou şi pedeapsa se dubla... cine adormea în timpul seminarului primea două la fund, în faţa tuturor, cine era obraznic cu ductorul, zece la fund şi interdicţie în timpul pauzelor de după-amiază, cine era obraznic doar

cu corepetitorul, nu primea masa de seară, şi aşa mai departe... şi aceste pedepse, atît de bine catalogate erau aplicate în litera lor pentru că corepetitori erau elevi din cursul superior, cei din clasa a V-a ascultau şi pedepseau pe cei din clasa întîi, cei dintr-a şasea, pe cei dintr-a doua, iar ductori, deci supraveghetori, erau din clasele şapte şi opt ; prim-ductor era totdeauna un octavan, dumnezeul internatului şi e evident că un pedagog de meserie ar fi fost înmuiat de rutină sau chiar de bătrîneţe, de propriile sale evenimente familiare, sentimentale, fiziologice, cum ar fi îmbătrînirea fizică, sau apariţia vreunei boli. Însă elevii superiori erau neobosiţi pentru că această preocupare a pedepsei era nouă şi forţa pe care o dobîndeau asupra noastră, cei mai mici, plină de atracţie, aproape fascinantă şi noi ne întreceam să le facem o mie de servicii, de la îngrijirea cu religiozitate a vestimentaţiei lor — atunci am învăţat să spăl şi să calc cămăşi, să calc pantaloni, mai bine decît o femeie, să lustruiesc pantofi, pînă la a face ceai, cafea, curse, comisioane, sau zeci de pagini de transcriere monotonă, ca să-i înduplecăm pe corepetitorii şi ductorii noştrii, de a aplica fără prea mare subiectivitate tariful „de puniţiune" şi am să-ţi mărturisesc că nici unul dintre noi nu era nenorocit, afară de lichele şi cei fără de căpătîi. Cine ajungea să facă servicii personale ductorilor şi mai ales prim-ductorului — care nici nu vorbea cu noi, fiinţe inferioare — strălucea de fericire ca un soare ! De ce nu eram nenorociţi ? În primul rînd pentru că lucrurile erau aşa şi nu le puteam schimba, ceea ce e o mare consolare şi în al doilea rînd pentru că fiecare dintre noi avea să ajungă peste cîţiva ani corepetitor şi apoi ductor, poate chiar prim-ductor... eu însumi am fost prim-ductor şi, deşi eu nu am ajuns decît un doctor de provincie, am întîlnit în viaţă, odată, un inspector general de minister, altă dată un consilier român al unei mari firme străine, Silviu Proşteanu, un mare domn, iar acum de curînd la Timişoara, pe adjunctul ministrului sănătăţii, toţi aceşti oameni mari care m-au recunoscut, m-au salutat cu

un respect care altora poate că li s-a părut ciudat, care m-ar primi și m-ar servi în orice clipă i-aș căuta, numai pentru că le-am fost prim-ductor și odată demult cînd ei erau mici, neajutorați și confuji așa cum sînt cățeii în primele săptămîni după naștere în cuibul lor de paie și de zdrențe, eu străluceam și eram departe și înalt, inaccesibil și frumos ca un Dumnezeu ! E ceva ce nu se poate uita decît cu ajutorul morții, lumea aceea din „cetatea fasolii“ era o lume bine constituită, tiranic și definitiv constituită, odată pentru totdeauna și față de haosul care ne aștepta mai tîrziu, în viață, putea fi chiar regretată, plînsă și, așa cum se întîmplă cu trecutul nostru, înfrumusețată și mințită pe jumătate ! Pe vremea aceea nu existau mofturi cum ar fi vacanța de iarnă și de primăvară, vreau să zic că școala avea astfel de vacanțe, dar deasupra școlii se afla autoritatea teribilă a internatului, condus de acești preoți catolici, docți, celibatari și mărginiți în limitele vocației și destinului lor aspru, care ne erau profesori și la liceu, și odată intrați aici, în toamnă, părinții noștri nu ne revedeau decît vara și se pare că pe vremea aceea și părinții erau mai bărbați, mai puternici pentru că nu-mi amintesc să fi văzut pe cineva plîngînd sau lamentîndu-se de acea lungă absență a noastră. Vara, cînd ajungeam acasă, trebuia să aștept pînă își bea bătrînul cafeaua de dimineață și-și citea „uișagul“, adică ziarul sau „diuarul“ cum spunea el în glumă amintindu-și de cei vechi care în loc de chibrituri ziceau „aprinjoare“ și în loc de mîini ziceau „mînuri“ și în loc de dude ziceau „pomnițe“ sau „pomnișoare“ și atîtea altele, și abia atunci mă observa și fără să mă salute sau să-mi zică vreo frază de bun venit cum se obișnuiește în romanele scrise de autori care nu și-au scos nasul din pernele familiei, îmi cerea cu mîna întinsă, carnetul de note, îl parcurgea cu o mirată indiferență, spunea apoi invariabil „putea fi și mai bun, fătul meu“ și-mi întorcea apoi spatele, mergînd să-și facă plimbarea lui de dimineață prin viile familiei, unde avea legători cu ziua, sau la „moară“, o veche clădire de scînduri, pe jumătate putrede, cu roata

uriașă de palete oprită de decenii, acoperită de mușchi și mătasea broaștei și unde înființase o ghețărie care îi ajungea pe toată vara. În cîteva rînduri i-am dus bătrînului carnetul plin numai cu zece și pentru că nu mai putea să-mi spună fraza lui din fiecare an „putea fi și mai bun", m-a privit cu un fel de ciudă mohorîtă care a durat cîteva zile pentru că îndrăznisem acel act de indisciplină oarecum de a-i refuza dreptul la acea frază care era un atribut al lui, al paternității, și pentru care el îmi plătise internatul și școala pe un an de zile cu bani grei și mai ales cu bani de aur, sunător. E adevărat însă că sub fața sa de posomorîtă nemulțumire se ascundea mîndria și, cînd nu eram eu de față, toți aflau de acest carnet „eminent", care „nu putea fi mai bun". Eu, trebuie s-o spun, nu m-am atins niciodată, nici cu degetul cel mic, de vreunul din cei doi băieți ai mei și la școală i-am predat la o gazdă și nu la internat și cînd, odată, unul dintre profesori a îndrăznit să-i dea o palmă lui Liviu, cel mai mare, am luat trenul și m-am prezentat personal la liceu, dar nu mă mîndresc cu asta și nici nu cred că a fost prea bine. S-a întîmplat așa pentru că noi, generația noastră, am trăit după război și poate asta ne-a muiat, o victorie te poate înmuia, efemina, tatăl meu a trăit toată viața sub unguri și asta l-a ținut drept, mereu aspru și treaz, chiar și cu noi sau mai ales cu noi, cei care trebuia să-l imităm... fiii mei au crescut în libertate națională și asta ne-a înmuiat poate, ne-a învățat cu obiceiuri femeiești, ne-a învățat să nu fim sensibili pentru că sensibili erau și cei bătrîni, ci să *exprimăm* această sensibilitate, ceea ce poate fi frumos, chiar înălțător și exemplar, dar nu bărbătesc. Deasupra acelui tarif „punițiar" de care ți-am vorbit era scrisă, de mînă, în acea scriere frumoasă care nu se mai găsește astăzi (pentru că atunci caligrafia era o disciplină) următoarea sentință latină, deoarece noi intram deobicei în seminar din refectoriu : *Plenus venter non studet libenter* și aceasta voia să scuze bucătăria într-adevăr sărăcăcioasă, de mînăstire, a internatului. Noi n-am avut atunci, e adevărat, niciodată burta plină, și aceasta tre-

buie luată în sens metaforic deși pe vremea aceea ea ne chinuia în sens direct fizic ; eu am început viața cu opt ani mai devreme decît băieții mei — pe care nu i-am dat la internat pentru că voința mea s-a înmuiat poate, sau pentru că natura mea bărbătească era mai efiminată decît a bătrînului meu care a fost într-adevăr un bărbat, din aceia tăcuți, mohorîți și neînduplecați, și, cînd mă mîngîia în treacăt, o dată la un an sau la doi ani, poate, tot trupul meu se cutremura de parcă aș fi fost curentat, fulgerat din senin și ochii mi se umpleau cu apă, cărora femeile le zic lacrimi, sau pur și simplu nu i-am dat la internat pentru că nu mai sînt astfel de internate și cele de astăzi nu sînt nici măcar o caricatură a acelui „Paszuyvàr" pentru că e necesar să cunoști modul, tiparul unui lucru ca să-l poți compromite și carica, dar cine a cunoscut cu adevărat acel model ? Internatele de astăzi cu pedagogii lor plătiți — niște absolvenți ratați, plini de vicii — cu directorii lor laici care trăiesc din abuzuri, cu libertățile lor neîngăduite și periculoase ! Țin minte...

Astfel sporovăia doctorul Gîrda, fericit că a găsit pe cineva să-l asculte și Alexandrescu îl asculta într-adevăr, rezemat de spătarul înalt și drept, din trusoul doamnei Pitina, cu ochii ațintiți asupra celor două femei tinere și frumoase din stînga lui și mai ales urmărind-o pe Lia care nu se mișcase de loc (Monica și doamna Pitina se ridicau uneori și ajutau femeii care servea) stînd aproape rigidă, cu masca facială încremenită și inexpresivă, cu bustul nemișcat, parcă desprins din acele fotografii ovale pe care le făceau fotografii din jurul anului 1900 în cabinetele lor cu paravane și panouri de pînză pe care erau vopsite fragmente de castele și donjoane, sau o alee și o bancă de marmoră cu un ghiveci uriaș de piatră de care se rezema aparent o astfel de tînără ființă cu pieptul înflorit și rigid, încorsetat ca să pară țeapăn și nefiresc — pentru că acesta era firescul acelor vremi — cu privirea pierdută într-un punct oarecare, indicat de acel fotograf galant, elastic, în cămașa lui cu dungi și guler tare,

atît de afabil și de dezinvolt în atelierul lui cu ușă de sticlă pirogravată, pe care scria cu distincție *„Entrèe“*.

Într-un anumit punct al povestirii, doamna Pitina îl întrerupse pe doctor, cu o frază uscată și scurtă amintindu-i că vorbește prea mult și că spune lucruri pe care le mai repetase și altă dată și Gîrda se opri brusc, fără să mai adauge nimic, fără să se supere ci, dimpotrivă, zîmbi și ridică paharul și Alexandrescu ciocni cu el, înăbușindu-și un căscat. Titus de mult nu se găsea în jurul mesei, îi lăsase să se descurce singuri cu băutura și se retrase pe fotoliul pe care stătuse și înainte de masă foiletînd un volum mare din „Larousse“, manipulînd un aparat de radio „Telefunken“ de unde se auzeau uneori, în cîte o pauză, acorduri surdinate de jazz ale unui post pe scurte, care fluctua mereu.

— Mă simt bine aici ! — spuse Alexandrescu, mulțumind pentru masă cu o frază înflorită, perfect convențională, la care doamna Pitina dădu înțepată și rece din cap, dar Lia, din toată rigiditatea ei, spre surprinderea procurorului, îi dărui un zîmbet neașteptat de cald, îmbietor aproape.

— Poate că am fost lipsit de tact acceptînd invitația dumneavoastră atît de amabilă — continuă el, părînd că se adresează doamnei casei, privind-o însă mereu pe Lia — dar n-am putut rezista, trebuie să recunosc... am venit aici pentru o crimă urîtă, și la o mică distanță de aici, într-un birou îngust și murdar de miliție mă așteaptă, încuiat, inculpatul pe care am evitat să-l văd, dar care mă așteaptă și, la orice oră voi pleca de aici, va trebui să-l scol din somn și să-l hărțuiesc deși probabil e nevinovat sau probabil e vinovat... dacă nu m-ar fi așteptat acest Leca, cred că n-aș fi acceptat această seară, dar există probabil în noi, mereu tentația unor mici lașități în fața unui efort de voință sau a unei dureri sau plictiseli de neînlăturat, nu-i așa ? — zîmbi el, privind-o pe Lia și ea, spre surprinderea perfectă a lui, răspunse într-adevăr :

— E adevărat ce spuneți și asta arată că ați descifrat sufletul uman sau o parte din tainele lui !

În fotoliul său, Titus roși brusc pentru fraza soției sale, dar ceilalți, de la masă, rămaseră plăcut impresionați și Alexandrescu care se pregătea să plece, se învioră brusc.

— De ce să ne stricăm această seară plăcută, originală chiar, cu amintirea unei fapte dizgrațioase... se poate numi și așa, întîmplată astăzi ?

Alexandrescu vorbea în aparență pentru toți, dar se adresa numai Liei și ea, deși nu îl privea, avea o satisfacție a figurii și o absență de toate ritualurile mărunte ale familiei — pe care le îndeplineau necontenit celelalte două femei — încît procurorul i se adresa doar ei, privind-o mereu, ca un simplu joc oratoricesc, cînd, cel care vorbește, caută instinctiv în mulțime o figură, o expresie binevoitoare, cîștigată de el de la primele cuvinte și înaintea oricărui argument sau figură de stil și, odată găsită acea ființă, i se adresează mereu, apoi, deși toată acea bunăvoință uneori nu e decît o absență înșelătoare sau o neînțelegere.

— De ce să-mi stric această zi — continuă procurorul și Titus era singurul care-l bănuia de ipocrizie — numai pentru a găsi criminalul ? Dar unde să-l găsești ? E acolo, în biroul ăla stătut, cu miros de gaz, din fostul cazinou al bogătașului ăla, Salomon, și unde acum e localul miliției ? A, ar fi simplu, m-aș duce la el, l-aș lua de guler și ar mărturisi tot ? ! Dar de multe ori, fără să literaturizăm, crima e în aer și criminalul la fel... Singura frază inteligentă care se poate pune vis-à-vis de orice crimă — și în cazul nostru la fel, deși nu e un asasinat, ci doar o tentativă (deși totul nu e decît o formalitate, fierarul nu-și va mai reveni) e vorba de un accident sau e începutul unei serii ? Adeseori, în mod paradoxal, noi, organele anchetatoare trebuie să sperăm într-un criminal de profesie sau patologic, deci într-o serie, astfel, dacă rămîne ideea accidentului, a une icrime unice, riscăm să nu-l depistăm niciodată, sau după atîta vreme, încît... — și Alexandrescu dă din umeri, plictisit că nu poate spune tot ce ar vrea să spună. Într-o serie de acte penale, chiar dacă nu sînt neapărat crime, ucigașul, oricît de expert, se trădează. Dacă ucigașul lui Simonca se dă la fund,

— s-ar putea să-l pierdem definitiv sau să-l condamnăm pe acest Leca de care plutonierul Mateiaş e convins că nu are nici o legătură cu... nu-i aşa, tovarăşe locotenent — se întoarse Alexandrescu aproape cu bruscheţe spre Cambrea, care îl priveşte zîmbind, de loc surprins — nu-i aşa că plutonierul ?...

Cambrea apleacă încet privirea şi Titus, din fotoliul lui, din celălalt capăt al sufrageriei, are un gest de nerăbdare şi dispreţ pentru aservirea sau despersonalizarea locotenentului.

— Plutonierul — se întoarce cu bunăvoinţă procurorul spre doctorul Gîrda care s-a ridicat de la locul lui, din stînga sa şi stă în picioare, rezemat de soba mare de teracotă, cu un pahar în mînă, ascultîndu-l surîzînd, ignorrînd se pare nerăbdarea soţiei sale care nu-l suportă într-o astfel de atitudine degajată, de „bon-viveur" şi mai ales spre Lia care, stînd uimitor de nemişcată în scaunul ei, odată ce socrul ei s-a ridicat, pare mai aproape de procuror şi acesta se apleacă chiar, peste scaunul doctorului, gol, de care se reazămă cu braţul, balansîndu-l uşor — plutonierul are o gîndire puţin cam complicată, „literaturizată" dar are un bun-simţ ţărănesc care îl salvează în ultima clipă. E, cred eu, cel mai bun om al biroului judiciar raional şi, dacă nu face vreo gafă, va urca repede. Dacă nu-l prinde el pe făptaşul de astăzi, nu-l mai prinde nimeni !... Nu vă plictisesc ? — şi Alexandrescu se apleacă uşor spre Lia, ca să-i dea de înţeles că întrebarea se adresa mai ales ei, dar ea rămîne rigidă, de parcă n-ar fi înţeles, în schimb răspunde Titus, cu o ciudată promptitudine, oprind aparatul de radio :

— Dimpotrivă, aşteptăm de mai bine de două ore această explicaţie !...

Alexandrescu dă din umeri, se îndreaptă în scaun şi spune, aproape obosit, fără să se întoarcă spre el :

— Nu e nici o explicaţie, de altfel eu obişnuiesc rar să dau cuiva explicaţii ! E mai mult o confesiune... voiam să spun că ideile bune îţi vin uneori departe de locul crimei, cum se zice, sau îţi vin doar atunci cînd vrei să uiţi totul şi să te simţi puţin bine, un simplu civil, un individ...

— Dumneavoastră, dacă-mi permiteţi — spune Titus, privindu-l cu ochii lui inteligenţi şi limpezi — vă stă bine numai în civil... ca un laic al crimei ! Sînteţi un om de bun gust, de altfel, de prea bun-gust, ca să profesaţi o meserie care v-ar sta prost ! Dacă v-aş cunoaşte mai bine, mi-aş permite, chiar, să mă interesez de numele croitorului dumneavoastră !

Procurorul se întoarce încet spre el, aproape amuzat, şi-l priveşte cu atenţie cîteva secunde şi în faţa ochilor săi reci şi pătrunzători, irisul tînărului Gîrda joacă o fracţiune infimă de timp. Buzele sale rămîn însă răsfrînte, amabile şi dispreţuitoare şi toată expresia sa e neclintită într-o infatuare plină de farmec şi de uşoară autoironie.

— Trebuie să ştii, tată — continuă repede Titus privind în „Larousse"-ul pe care-l ţinea încă în braţe — că tovarăşul procuror te simpatizează cu adevărat, dar în acelaşi timp, nu-şi pierde vremea aici ; toată seara asta lungă, toată atmosfera călduţă mic-burgheză, istoria ta cu internatul, teoria cu deconectarea domniei-sale, nu sînt decît o formă a unei anchete, mi se pare... de altfel, eu nu-mi permit să-i reproşez nimic, fiecare îşi face meseria cum poate şi e într-adevăr util pentru fabrica de aici, pentru stat, pentru morală în genere şi chiar pentru familia noastră, ca făptaşul să fie găsit ! Dar de ce trebuie atîta vorbărie pentru asta ? Tovarăşul procuror a citit probabil multă literatură rusă din secolul trecut, unde se vorbeşte la nesfîrşit. Eu o prefer pe cea franceză, *en ce qui me concerne !*

— Se poate să ai dreptate — acceptă Alexandrescu cu acelaşi aer de uşoară oboseală — meseria noastră e o robie, fără orar, şi, ca şi medicii psihiatrii care suspectează mereu dereglări psihice, un procuror „supsonează", cum ai zice dumneata, pe toată lumea ! E o simplă obsesie, deformaţie, inabilitate... — şi Alexandrescu, zîmbeşte din nou, înviorat, deoarece Lia, din scaunul ei, a întors, aproape cu solemnitate, ochii ei mari spre el şi el se tulbură o clipă, pentru că nu se aştepta realmente ca privirea ei să fie atît de puternică. Ea şi vorbeşte însă, aproape imediat :

— Eu am citit multe cărţi poliţiste, n-am asistat însă niciodată la o anchetă...

— Dar, draga mea — o întrerupe Titus vorbind repede şi cu o expresie de zeflemea fină jucîndu-i pe faţă — dar tovarăşul Alexandrescu va fi încîntat să-ţi facă acest neînsemnat serviciu, deşi nu ştiu dacă procedura o permite...

— Cum să nu... replică procurorul — cazul e însă relativ simplu, dar dacă doriţi, pot să vă invit împreună, mîine dimineaţă...

— Eu nu, mulţumesc ! — se eschivează Titus — sînt plictisit de anchete, dar dacă Liei îi face plăcere...

Doamna Pitina încruntă reflex sprîncenele, temîndu-se că Lia, chiar şi pentru a o irita pe ea, va accepta oferta lui Alexandrescu — dar o aude cu uşurare spunînd :

— Mulţumesc, sînteţi foarte amabil, dar... e ceva vulgar în toată această întîmplare, prea brutal şi... descoperit, aş zice. Parcă ar fi fapta unui om foarte orgolios sau foarte copilăros, pueril... mă iertaţi, cred că spun prostii !...

Alexandrescu nu răspunde, încîntarea surprinsă cu care o ascultă e însă elocventă. Cambrea vorbeşte deodată :

— E derutantă această crimă, într-adevăr, tocmai prin marea ei simplitate. Sau, într-adevăr Leca e vinovatul, aşa cum cred toţi. Şi noi nu facem decît să sofisticăm inutil... deşi nu e nimic inutil, în raionul nostru s-au săvîrşit numai anul ăsta, trei mari erori judiciare !

Procurorul se întoarce brusc spre el şi-l priveşte cu o mirare care-l îngheaţă pe Cambrea şi toată lumea înţelege că locotenentul a vorbit prea mult.

— Nu vom spune nimănui ! — spune repede Titus, mişcîndu-se cu satisfacţie în fotoliul său în care stă aşezat ca un adolescent cu ambele picioare ridicate pe braţul de piele brună, veche, decolorată — vă promitem !

Alexandrescu şi-a revenit repede, dă din umeri la tonul de zeflemea fericită a studentului.

— Nu e un secret prea mare, dar e totuşi un secret ! In sfîrşit, justiţia nu se poate separa de eroare, în afară

de cea care se face în infern, unde judecă semizeii, ca Minos și Radamante !

— Oho ! — spune Titus cu sinceră admirație — chiar dacă vom fi victimele justiției, consolarea noastră va fi că instanța e cultă !

— Nu se poate să discutăm despre altceva ? — întrebă doamna Pitina, vorbind uscat, servind cafelele, ajutată de bucătăreasă, o femeie slabă, cu brațele noduroase, care pare teribil de neîndemînatecă sau e doar intimidată — de azi-dimineață, toată lumea vorbește numai despre acest lucru...

— Dar de ce ? — spune cealaltă noră a ei, Monica, și vocea ei e la fel de ștearsă și de lîncedă ca și întreaga ei vitalitate — e foarte interesant. Aveți și un cîine lup ? — îl întrebă ea pe locotenent.

— Da — răspunde acesta — există doi aici, la secție, amîndoi foarte bine dresați. Urmele nu duc însă mai departe de poarta uzinei, ceea ce e destul de ciudat... de parcă făptașul s-ar fi ridicat brusc la cer !

— Sau s-ar fi urcat pe o bicicletă ! — spune cu ironie Titus.

— Da, e adevărat ! — se întoarce locotenentul, aproape surprins spre student — m-am gîndit și eu la acest lucru.

„Minte ! — gîndește Titus — nu s-a gîndit de fel".

6

Paul coborî întristat malul gîrlei și răceala apei nu reuși să-i alunge îngîndurarea; era nefericit într-un fel că nu reușise încă s-o regăsească pe femeia în negru. Silueta aceea subțire pe care o zărise în treacăt și care locuia împreună cu el, undeva între niște pereți apropiați poate. Ceva romantic care trăia în el, neștiut, nesilabisit, teama aceea de mulțimea și mai ales de diversitatea oamenilor se revolta împotriva faptului că o ființă atît de aparte cum simțea el că era femeia în doliu, era lăsată în voia întîmplării unor cunoștințe oarecare, a unui noroc sau ghinion întîmplător, unor zile sau chiar anotimpuri instabile. Ea — gîndea Paul — trebuie înconjurată cu un aer în care s-ar fi asfixiat toți cei care nu făceau parte din mica ei familie... din familia celor curați, celor neștiutori și care trebuie să rămînă pe veci neștiutori, ignorînd murdăria și animalitatea din om, și Paul dorea aproape cu ardoare să existe un asemenea aer ca un bandaj nevăzut, pentru că el își închipuia că face parte din această restrînsă familie, el nu era în stare să urască, și, încă o dată, mila pe care i-o provocase omul acela, Gașpar, era o dovadă, și această neputință a lui trebuia să devină o calitate, o forță lîngă o asemenea femeie. Ea trebuia să fie a lui — gîndea el privindu-și cu miopie parcă, cu o atenție imbecilizată, picioarele sale mari și albe în apa repede, narcotică, a rîului — dar nu în felul brutal în care un bărbat ia și supune o femeie, încovoind-o gemînd, cu violență și animalitate oarbă, triumfătoare, ci el trebuia s-o posede la semnul ei, sub obsesia și dominația ei, totul nu trebuia să fie decît o convenție, în care ea îi ordona și el asculta fericit. El nu va fi niciodată brutal pentru că nu putea să fie, dar această neputință va fi un farmec al lui, de neînvins și în această grație indefinită, ea va recunoaște nu atît un bărbat — poate el nici nu este un bărbat — ci *bărbatul ei*, predestinat, care s-o supună

doar formal, lăsîndu-se mereu supus, robit, și ea îl va iubi pentru grația lui pe care și ea o are din naștere, acea grație și miopie a sexului, în care erau rude.

Întorcîndu-se de la rîu, mergînd desculț prin praful drumului, cu sandalele sale vechi în mînă, el umbla ca un orb, cu privirea ridicată, cu gîtul puțin răsucit, cu picioarele înfricoșate și nătîngi, cu o absență totală din pietre, din copaci, din praful pe care îl răscolea încet și neștiutor, pentru că vedea mereu pe un ecran surprinzător de real, imagini care se derulau încet, un ecran sau o înscenare ideală care revenea mereu la un același punct, ca un consens, în care toate formele posibile, de neimaginat, încremeneau în aceeași fotografie, rîvnită, atît de materială încît întuneca toată acea grosolană risipă de materie, de concret și pipăibil, din jurul său.

Reîntorcîndu-se la baracă, spre surprinderea sa, îl găsi acolo pe Gașpar și culmea, gata instalat într-un pat la etaj, vecin cu al său, lipit de al său, în așa fel încît noaptea, adeseori, ei se vor atinge prin somn, se vor mîngîia sau lovi prin somn. Era așezat turcește peste pătura întinsă bine și-și cîrpea cu îndemînare o cămașă, neridicînd măcar ochii cînd Paul se așeză lîngă el, deși, probabil că îl zărise imediat. Era gol și avea un corp deosebit de puternic, mijlocul îi era atît de subțire, fiecare mișcare trăda un animal atît de tînăr și de agil care locuia în trupul lui omenesc încît Paul își dădu brusc seama că omul era cu douăzeci de ani mai tînăr decît crezuse el, acolo în pădure, era poate chiar de vîrsta lui. De ce i se păruse lui atît de bătrîn ? Poate pentru că demult de tot, dinainte de naștere chiar, ei făceau parte din altă familie, ca două făpturi care se oglindesc în același ocean, mergînd pe două țărmuri diferite ca și cum ar umbla pe două turnuri diferite, căci apa nu e un fel de aer mai cu trecut ? Și doar acolo jos, la mii de metri adîncime, în fundul „aerului“, picioarele lor se sprijină pe același sol, picioarele acelor turnuri pe care umblă se întîlnesc pipăind orbește cu antenele lor uriașe de lut. Paul e convins — urmărindu-l cu o curiozitate neînfrînată pe celălalt în cele mai mărunte și triviale gesturi, cu invidie aproape

și o admirație care se ascundea cu greutate — e convins că și primul țipăt pe care l-au scos fiecare, zăpăciți de lumină ca de o necontenită explozie nucleară, a fost deja neasemănătoare, celălalt, Gașpar, deși s-ar fi putut să se nască în același ceas cu el, era deja cu mult mai potrivit pentru naștere, cu mult mai sigur de dreptul pe care îl avea de a profita de respirație și de degete, cu mult mai obraznic cu propriul său destin.

Un geamantan era așezat la picioarele patului, tot un geamantan vechi și Paul ar fi vrut să-l întrebe de unde găsise el un magazin care vindea geamantane învechite, era un geamantan ieftin, din carton ca și celălalt pe care se răzbunase Paul, cu colțuri protectoare de tablă și cu un mîner bun, de astă dată, din piele triplă, bine cusută la mașină, fără nici urmă de întăritură de sîrmă cum avusese celălalt.

„Uneori e rentabil să-ți cumperi un alt geamantan — gîndi Paul — doar pentru avantajul unui mîner bun, necîrpit !" — și, de cîteva ori deschise gura ca să-l întrebe cîte ceva pe omul de lîngă el care se concentrase în întregime asupra trebii pe care o făcea, dacă nu și-ar fi adus aminte la timp că celuilalt nu-i prea plăcea pălăvrăgeala. Spre surprinderea sa, Gașpar, taciturnul, vorbi primul, fără să se întoarcă însă, de parcă ar fi vorbit cu cămașa sa căruia îi cosea niște nasturi :

— Ziceai că stai în oraș, la o văduvă ? Nu ți-e rușine, mincinosule, netrebnicule ?

Paul rămase cu gura căscată, nu atît pentru cele ce auzea, cît pentru modul liniștit în care vorbea celălalt și după ce Gașpar tăcu, felul în care el sta nepăsător cu spatele, fața lui frumoasă, bărbătească, aplecată deasupra mîinilor sale îndemînatice (o față liniștită, absentă), îl făceau pe Paul să se îndoiască tot mai mult că într-adevăr omul vorbise și fu cît p-aci să-l roage să mai repete fraza ca să se convingă că fusese adevărată. Nu-l atinseseră epitetele jignitoare — Paul, de altfel, nu era supărăcios — ci mai mult se bucură că Gașpar vorbise, îi vorbise și el putea să-i răspundă.

— Păi am locuit în oraş — se precipită el, înclinîndu-se spre spatele indiferent al celuilalt — dar aici e mai aproape de lucru şi... — tăcu însă deodată, simţind dispreţul lui Gaşpar care nu credea un cuvînt, era evident. Atunci se precipită şi schimbă subiectul, dădu amănunte despre cele ce se întîmplau în baracă, vorbi de tînărul Secoşan care era atît de brutal şi de puternic încît era spaima tuturor, de unul Mitrofanovici care îi era un fel de aghiotant, un individ mărunt şi roşcovan, cu dinţi urîţi, de care lumea se ferea pentru că se zicea că fura ; de un săpător căruia nu i se cunoştea numele adevărat şi cu toţii îi ziceau „Capră" şi care era de tot hazul pentru că purta obiecte de lenjerie feminină şi, deoarece se ştia observat cînd se dezbrăca sau se schimba, umbla cîte o zi întreagă cu un sutien vechi, găurit, murdar, prins în dreptul pieptului, pe care toată lumea din jur îl descoperea apoi cu hohote mari, asurzitoare, de rîs cînd, obosit şi transpirat tot de ziua lungă de muncă, sub arşiţă sau ploaie, îşi scotea cămaşa sa peticită. Că purta chiloţi de damă de toate sorturile şi culorile era deja un fapt ultracunoscut, aşa spunea Paul : „ultracunoscut."

Vorbi apoi de Krinitzki care era cel mai puternic, dar şi cel mai blînd om, cel care împărţea tuturor ţigări deşi el nu fuma, nu lovise niciodată pe nimeni, nici nu drăcuise măcar pe cineva, care-şi împărţea hainele de protecţie celor care-şi trimiteau salopetele acasă, la familie şi de învăţăceii săi, de un fost luptător de circ, pe nume Onae, care se zicea că făcuse o crimă, omorîse o fetiţă de 11 ani în pădure, deşi nu fusese dovedit, de Miloia, omul care avea un craniu atît de ţuguiat pe care şi-l tundea parcă dinadins pînă la piele ca să se supună batjocurii celorlalţi şi era cel mai caraghios dintre toţi prozeliţii lui Krinitzki pentru că avea un glas atît de subţiratec şi feminin şi roşea atît de repede, încît nu putea minţi în nici un fel, la cea mai mică minciună era prins imediat de către omul cel mai neîndemînatec cu putinţă. Dacă el însuşi, Paul, îl prinsese de cîteva ori cînd Miloia încercase să-l convingă că, doar cu puţină vreme înainte, el fusese preot, preot romano-catolic excomunicat din pricina unei

istorii cu o femeie care venea mereu la spovedanie şi îi povestea fapte atît de neruşinate încît erau cu siguranţă inventate pe jumătate, dacă nu chiar trăite cu adevărat ?! Apoi, mai era unul din oamenii lui Krinitzki, Mihuţi, care avea numai două degete la mîna stîngă şi care era un fost puşcăriaş, „un puşcăriaş cu adevărat !" spunea Paul, aproape cu admiraţie. Acest Mihuţi era, alături de Miloia cel mai fanatic ucenic al lui Krinitzki şi, despre el se spunea că, la miezul nopţii — în anumite nopţi, se înţelege — mergea împreună cu Krinitzki la rîu şi acolo îi spăla uriaşului picioarele şi acesta rostea o scurtă rugăciune şi îl binecuvînta deasupra capului. Dacă nu i-ar fi fost teamă de reacţiile neaşteptate şi grosolane ale lui Gaşpar, Paul ar fi mărturisit că el însuşi a fost de faţă într-una din aceste nopţi, ascuns pe după nişte pomi, pe malul apei, dîrdîind de frică, împreună cu încă cîţiva derbedei de acolo din dormitor.

Povesti apoi despre unul, Racolţea, un fost aviator şi puţin într-o ureche deşi nu observai totdeauna acest lucru sau nebunia lui nu era aceeaşi şi apoi despre un ţigan, Dilică, care fura păsări de prin vecini, de prin curţile oamenilor şi le mînca cu cine se nimerea — era un ins foarte larg la suflet şi dornic de prieteni dezinteresaţi ! — şi pe care îl apărau cu toţii atunci cînd veneau păgubaşii în dormitor sau chiar la conducerea uzinei să-l reclame. Dar Petcu, cel mai elegant lucrător din baracă ! El nici nu se intitula lucrător, ci „funcţionar" şi spunea că înghite praful din turnătorie doar pentru că era bolnav de nervi, ceva moştenit din familie, doctorii îi recomandaseră muncă manuală. Avea într-adevăr multe obiecte care puteau aparţine unui funcţionar : batiste curate, călcate mereu — nu se ştia cine i le călca — o trusă de manichiură, o cutie de plastic cu scobitori pe care le purta totdeauna la el, un stilou cu peniţă de aur, cravate de mătase noi, cu etichetă, chiar şi cărţi de vizită pe care le arăta oricui n-ar fi crezut. Acest Petcu, povestea Paul, era singurul lui prieten, împreună au petrecut cîteva ceasuri pe care nu numai că nu le-ar fi putut împărtăşi cu oricine, dar pe care nici măcar nu le-ar fi putut înţelege oricine.

Petcu făcea parte dintr-o familie „aparte" și el ajunsese numai dintr-o nenorocire aici, printre huidume și muhaiale. Făcuse doi ani de facultate, la Drept, în București și fusese logodit cu fiica unui profesor universitar, o fată care știa șase limbi la perfecție ! Încercase însă să treacă granița — tatăl său depusese pentru el la o bancă din Franța imediat după război cîteva zeci de mii de franci-aur — și fusese prins la frontieră, sfîșiat de cîinii grănicerilor, bătut cu cravașa o noapte întreagă, și-apoi trimis la închisoare, la Gherla, apoi la Caransebeș, de unde, apoi, expediat aici la muncă, neavînd voie timp de trei ani să părăsească regiunea. Avea însă un viitor strălucit !

Așa cum Petcu era cel mai elegant, Ștefanovici era cel mai frumos, pentru că el nu muncea decît rar, trei-patru zile pe săptămînă, deoarece se lăsa întreținut de femei ! Nimeni n-ar fi bănuit, spunea Paul cu o exaltare neînfrînată — cît de pătimașe erau femeile aici, în acest orășel pierdut în creierii munților ! Dovada cea mai elocventă era Ștefanovici care trăia cu mai multe femei în același timp și una dintre ele — Paul o știa, îi fusese arătată ! — era într-adevăr o doamnă. Era soția unui tehnician dentar și deseori se pierdea cu negriciosul Ștefanovici prin lanurile de porumb care erau atît de întinse prin apropiere. Și apoi mai era o alta, la care dormea adeseori, o femeie divorțată, mai puțin distinsă, care avea toți dinții din față puși, dar care gătea se pare ireproșabil și îl spăla pe picioare, pe tot trupul și uneori chiar și pe cap cu o soluție de lămîie. Inconvenientul era că această femeie pe care o chema Eliza avea un băiat la liceu, la O. și în fiecare sîmbătă și duminica acesta venea acasă și atunci Ștefanovici trebuia să spele putina. Altfel se înțelegea foarte bine cu femeia, și păstra această săptămînală alungare a lui din culcușul ei cu înțelepciune ca un foarte nimerit motiv pentru o viitoare despărțire. Ceea ce era cu adevărat impresionant la Ștefanovici era că nu se mulțumea cu aceste două femei ci, nu totdeauna e drept, întreținea cîte o legătură cu vreo fetișcană pînă în douăzeci de ani, de preferință elevă la liceul din localitate și,

uneori, totul se reducea la o nevinovată idilă, Ștefanovici era doar foarte ambițios și voia să ocolească pușcăria sau să ajungă cît mai tîrziu acolo. Ultima sa „fetiță“ fusese fiica directorului adjunct Cărăbaș, o fată înaltă, slăbănoagă, cu mîinile și picioarele mari care într-adevăr n-avea nici o „atracție“, dar care îl incita pe Ștefanovici doar pentru că era fiica tatălui ei. O adusese odată și în dormitor ca să se convingă toată lumea și o pusese pe fată să povestească cum umblă tatăl ei toată ziua în izmene prin casă și despre felul în care o scuipă pe maică-sa în obraz ca un cioban, cînd se ceartă. Odată, din furie și răzbunare, ea nu se șterse pe față și alergă în felul acesta la părinții ei — ea era din Nădrag — ca să se plîngă. Oamenii rîseră, dar apoi îi poruncіră să n-o mai aducă niciodată pe fată acolo ca să nu pățească cu toții cine știe ce. Ștefanovici, cu cîteva săptămîni mai tîrziu povestea, rîzînd, că abia izbutise să scape de elevă care voia neapărat să-i dăruiască lui fetia. Altfel, ar mai fi stat împreună cu ea, era foarte ascultătoare și, pe deasupra afla multe lucruri care se petreceau „printre cei mari.“

Mai era acolo un bătrînel cu un nume ciudat, îl chema Tavițian Pavic, lucra la un serviciu ușor, la ambalare, dar ocupația sa mai importantă era că făcea pe cămătarul nu numai al dormitoarelor, ci și al tuturor lucrătorilor din uzină care aveau nevoie nu de bani, bani nu împrumuta niciodată „din principiu“, ci obiecte de îmbrăcăminte, chiar costume întregi, cărți interzise (Paul înțelegea cărți pornografice sau polițiste) și unora chiar și ceasuri de mînă și cămăși de mătase. Lucrurile mai de preț le ținea în oraș la o femeie de încredere, o bătrînă, cu care se spunea că și trăia ca să-i moștenească casa. Uneori era furat, adică cel căruia îi împrumuta vreun obiect pleca din localitate fără să-l anunțe, dar niciodată nu denunța pe nimeni. Prețurile pe care le lua erau mici, uneori nici nu lua vreun ban și toată lumea spunea că Tavițian Pavic vrea să ispășească un păcat grav făcut cu multă vreme înainte ; era vorba de o fată a lui care se sinucise pentru că trăise împreună cu tatăl ei, adică cu

el, dar nu se omorî decît în clipa cînd se îndrăgosti de un băiat și acesta află totul...

(Peste cîteva zile Gașpar avea să afle că lucrătorul numit „Capră“ exista, dar nu purta și nu purtase vreodată dedesubturi femeiești, că Ștefanovici era un biet muncitor care locuia în orășel și era însurat și avea trei copii, trei fete mari, Miloia nu fusese niciodată preot catolic, iar Tavițian Pavic nici nu exista, era un nume inventat).

În tot acest fluviu de cuvinte, Gașpar se întoarce brusc spre el — e deja gata îmbrăcat pentru plecare — și-l întreabă :

— Cui i-ai povestit că ne-am întîlnit în marginea pădurii, ieri dimineață ?

— Cui ? — întrebă zăpăcit Paul, întrerupt în mijlocul unei fraze întortocheate — cui să-i spun ? La nimeni...

— Dacă te prind că deschizi gura, te bat pînă îți pierzi răsuflarea, ai înțeles ? !

Paul dădu din cap, jignit și celălalt se coborî din pat, cu o singură mișcare și, după ce stătu cîteva minute de vorbă jos cu un bătrîn, foarte murdar, pe care Paul nu-l cunoștea, ieși pe ușă. Abia acum observă Paul că Gașpar era foarte bine îmbrăcat, de nerecunoscut : își aruncase haina aceea boțită de velur, pantalonii șlefuiți de doc și purta acum o cămașă albă cu cravată. Doar pantofii aceia foarte noi îi avea încă în picioare.

După ce plecă Gașpar, Paul se dădu jos din pat și vru să se ia după el, ca să afle unde merge, dar, cînd să iasă pe ușă se auzi strigat încet, de o voce subțire, și cînd se întoarse, îl zări lîngă el pe Miloia care îi era foarte simpatic lui Paul, în ciuda craniului său ascuțit și tuns și a mustății sale lungi, negre, ascuțite, pentru că era atît de timid, femeiesc de sensibil, atît de ușor de intimidat încă în prezența lui, adolescentul Paul se simțea și el stăpîn pe sine însuși și disprețuitor de toate fleacurile care îl făcuseră să sufere altă dată ; acest Miloia, ucenic umil al lui Krinitzki era, se părea mai neajutorat și mai slab decît Paul și poate de aceea se refugia cu atîta putere lîngă puternicul Krinitzki și mai ales lîngă învățătura sa, unde slăbiciunea era o virtute, o forță chiar.

— Vrei să pleci, Paul ? — îl întrebă Miloia, atingîndu-i cu sfială mîneca bluzei vechi pe care o purta.

— Nu ! — minţi Paul, ca de obicei cînd era luat prin surprindere — voiam să ies pînă afară !...

— Bine ! — spune cu îngăduinţă Miloia — du-te că te aştept. Vreau să stăm puţin de vorbă, dacă nu te superi...

Paul ieşi afară din dormitor, furios pe mica sa laşitate şi mai ales de minciuna sa penibilă, ocoli clădirea de scînduri şi se întoarse înăuntru. Miloia îl aşteaptă în acelaşi loc unde îl lăsase şi tînărul era convins că nu se mişcase de acolo un centimetru ; cum îl zări, zîmbi cu toată faţa de parcă ar fi revăzut un frate şi, deşi pe Paul îl supăra în deobşte făţărnicia, îl muia acum căldura cu care îl primea acest om străin şi mai ales atenţia pe care i-o dădea, aici, unde trecea aproape nebăgat în seamă de parcă cu toţii i-ar fi intuit, deodată şi pînă la fund, firea lui feminină, moale, emotivitatea lui atît de instabilă, lipsa lui de trecut, minciunile sale colorate care ieşeau ca nişte animale lungi şi graţioase, fără voia sa, din creierul lui înfierbîntat, incapacitatea sa aproape bolnăvicioasă de a urî, tocmai pentru că nu avea memorie.

Miloia îl duse pînă la patul lui, ţinut într-o mare curăţenie, îl invită să şadă şi îi întinse o pungă de bomboane ieftine, din miere, îmbiindu-l să se servească şi Paul luă deşi de mic nu putea suferi mierea de albine, apoi trebui să ia şi nişte biscuiţi, foarte vechi, pe jumătate pulverizaţi de cînd stăteau în punga aceea mare şi grosolană, de băcănie. Pentru că Miloia era atît de cald şi de dezarmat, Paul simţi nevoia să fie răutăcios şi spuse :

— Vrei să-mi cumperi sufletul cu bomboane şi biscuiţi din anul trecut, baci Miloia ?

Miloia zîmbi şi se roşi tot pe frunte, aplecă o clipă privirea, apoi spuse, atît de încet încît Paul trebui să se aplece ca să desluşească bine toate cuvintele :

— Cum aş putea îndrăzni aşa ceva ? Dumneata crezi că Domnului poţi să i te arăţi oricum ? Mai bine departe

de el și orb, decît să te apropii de cuvîntul lui în haine de împrumut, mincinoase...

Lui Paul îi venea să pufnească în rîs văzînd cît de bine își însușise Miloia limbajul maestrului său. Plecă ochii, ca să nu se trădeze și spuse :

— Am glumit, și eu am fost în biserică și... dar credința...

— De ce să vorbim de credință ? — întrebă Miloia vrînd să schimbe discuția, simțind că celălalt nu se simte la îndemînă și Paul rămase surprins de delicatețea sa — voiam să stăm de vorbă, să ne împrietenim, am văzut că ești cam singuratic aici...

Paul se înroși el de data asta pentru că Miloia îi propunea protecția și asta, probabil, în urma unui incident care se petrecuse cu două dimineți în urmă, sau, nu, chiar dimineața trecută, și la care celălalt fusese martor : venind de afară din curte, de la fîntînă unde oamenii amenajaseră un fel de stropitoare sub care se spălau dimineața în aer liber, vara și iarna, cu prosopul într-o mînă și săpunul său mare, de rufe, în cealaltă mînă, Mitrofanovici, prietenul lui Secoșan și instigat probabil de acesta, îl așteptase lîngă ușă, îl opri sub un pretext mărunt și apoi, într-o clipă de neatenție, îi smulse cămașa de noapte, lungă și prea largă pentru umerii înguști ai lui Paul, o cămașă țesută din fir gros, în casă, și toată lumea se strîmba de rîs văzîndu-l pe tinerelul sfios în pița goală, roșu tot de groază, încercînd să-și recîștige cămașa pe care Mitrofanovici i-o flutura prin fața ochilor așa cum își mișcă toreadorul capa sa roșie prin fața unui taur furios numai că aici era vorba de un veșnic adolescent, cu pielea sclipitor de albă, orbit de spaimă și neînțelegere. În cele din urmă, Paul renunță și fugi să se ascundă în patul lui de sus, de la „cucurigu", și în trecere, cineva pe care nu-l descoperi niciodată, îl lovi de două ori cu cureaua, nu prea tare, dar cureaua fiind foarte subțire i se înfipse în carne. Cînd disperat, se trînti în pat, învelindu-se cu cearceaful și acoperindu-și fața cu mîinile ca să nu se vadă ce slab e și că avea deja ochii uzi, altcineva — sau era același cu cureaua — îi trecu peste față, în sus și în jos,

o bidinea plină de vopsea, care îi arse buzele şi ochii şi care stîrni o furtună de rîsete, pentru că era acum foarte caraghios.

Probabil la asta făcea aluzie cu atîta delicateţe Miloia: „...am văzut că eşti singuratec aici!...", crezînd probabil că Paul trebuie să urască pe toată lumea din dormitor. Nu era însă adevărat, supărarea lui trăi doar cît ţinu şi dimineaţa. Apoi el începu să uite încet pentru că începu să le găsească scuze celor care fuseseră cruzi şi copilăroşi cu el şi, într-adevăr, spre seară, toată lumea părea că uitase incidentul de dimineaţă şi în jur nu erau decît figuri indiferente, preocupate de lucruri brutale, foarte departe de destinul lui mărunt.

— Eu nu sînt supărat pe nimeni! — spuse Paul şi apoi se enervă imediat că gîndise cu voce tare, dar continuă pentru că începuse — cînd eram mic voiam să mă angajez la un circ! Acolo ar fi rîs ceilalţi în fiecare seară de mine şi încă pe bani!

— Da — spuse Miloia, privindu-l cu voioşie — viaţa asta e un fel de circ! Dar e bine că nu porţi pică nimănui... oamenii nu sînt răi, puţini sînt răi! Ei sînt copilăroşi şi cruzi, ca şi copiii! Dar uită repede şi... chiar cred — asta mi-a spus-o băicuţu (era Krinitzki) că după ce ţi-au făcut un rău oarecare pe care nu te-ai răzbunat, oamenii ţi se simt îndatoraţi şi îi cîştigi la tine, în felul acesta, nemaivorbind că te faci plăcut Domnului... aşa, că şi ţie, oamenii acuma, eu cred că îţi sînt îndatoraţi!

Miloia vorbea cu blîndeţe şi timiditate, ca de obicei, dar nu putu ascunde prea bine satisfacţia că putuse strecura în discuţie şi repeta atît de potrivit ideea maestrului său. Paul, care îl privea cu atenţie, observă că la mîna stîngă, unghia degetului inelar avea ceva deosebit şi pentru acest lucru Miloia o şi ascundea, după degetul cel mare, gros, cenuşiu de fontă şi Paul privi cu atîta încăpăţînare în acel loc ca să vadă desluşit despre ce era vorba, în timp ce Miloia vorbea încă, pînă cînd, la un gest mai pripit al celuilalt, i se mişcă inelarul şi atunci el zări unghia în întregime descoperită: nu era o unghie, ci aproape o gheară de animal, tăioasă şi arcuită ca o gheară

de vultur, acoperind toată carnea de la capătul degetului, strivind-o și lățind-o. Miloia îi surprinse privirea ațintită pe degetul său și se fîstîci tot, ca un copil și lui Paul îi fu rușine că se uitase așa pe față și îl jignise pe acel om atît de îndatoritor, arătîndu-i că i-a observat deja acea măruntă infirmitate.

Miloia se opri brusc din ce povestea, își ascunse repede mîna — aproape se ascunse ea singură, ca un animal surprins afară din vizuină — apoi amintindu-și probabil de Krinitzki, se înfrînse, deschise pumnul și îi arătă degetul lui Paul :

— E ceva din naștere ! — spuse el cu simplitate — ți-e silă ?

— Nu-nu ! — făcu Paul mișcîndu-și cu putere capul la stînga și la dreapta — cum o să-mi fie ? N-am vrut să...
Miloia îl privi însă în ochi cu atîta blîndă voioșie, încît tinerelul se împiedecă în propria sa frază și o clipă, fu el cel slab și deconcertat.

— Știi că băicuțu' doarme în fiecare noapte cu un lanț subțire înnodat pe după piept ? — îi spuse Miloia, șoptit, de parcă Krinitzki ar fi putut să-i audă.

— Da ? — întrebă el fără rost și o clipă i se păru mai puțin caraghioasă povestea pe care i-o spusese lui Gașpar în legătură cu Mihuți și spălatul picioarelor la miezulnopții.

— E un om sfînt ! întări Miloia — nu drăcuiește nici în gînd, nu ridică mîna nici cînd e lovit...

— Dar cine ar îndrăzni să-l lovească ? — spuse Paul cu dispreț.

— Îl vor lovi ! — spuse Miloia cu o ciudată convingere — se tem de el și-l urăsc și-l vor lovi ! Nu e departe ziua...

— Dar cine să urască un om care face bine, care nu are cu nimeni nimica...

— Pe tine oamenii te iubesc — spuse Miloia, ațîțat ușor — îți rup cămașa, te feștesc peste ochi... te și lovesc, ca pe copii, dar nu te urăsc, pentru că ești blînd și nevinovat ca o pasăre, pentru că ești mai slab decît ei, de asta te iubesc ! Băicuțu e însă un om tare, mai tare decît toți

cei de aici la un loc și asta ei nu pot suferi... Și nu că e puternic și are pumnul vîrtos, nu pentru că i-ar împrăștia numai cu răsuflarea... nu, aceasta oamenii uneori mai iartă pentru că tăria trupului e slabă și trecătoare... nu, ei îl urăsc și o să-l omoare pentru că îi întrece în bunătatea inimii... în puterea lui mare care i-a dat-o Domnul de a-și înfrîna pornirile trupului său, de a-l supune și umili ! Lupta lui cea mare nu e cu ei, ci cu trupul său pe care îl supune neîncetat și de care se teme ca de diavol ! Noi ceilalți și mai ales „ei“ (cînd spuse „ei“ ochii lui Miloia se aprinseră o clipă de ură și Paul rămase uimit decît îl iubea pe Krinitzki) sîntem biruiți prea des de acest trup nevrednic și vremelnic, care nu e decît o pedeapsă și un canon... Dar nu vreau să-ți vorbesc despre asta ! — se reculese el — dacă ai să vrei, mai tîrziu, din proprie aplecare... nu vrei să stai de vorbă cu băicuțu ? — făcu el deodată și, luat prin surprindere, Paul se înroși și minți ca de obicei, spunînd :

— Da, cum să nu... mai de mult chiar eu aș fi vrut să...

Miloia se ridică și Paul făcu la fel, crezînd că celălalt îl va duce imediat să-l prezinte învățătorului său, care nu se afla în dormitor în clipa aceea, dar Miloia îl apăsă cu mîna, blînd, pe umeri și-i spuse, cu voioșie caldă în privire :

— Încă nu se poate, băicuțu citește acum și nu poate fi supărat, dar dacă mai stai pe aici te va cunoaște... chiar el mi-a spus că pot să te aduc !... și plecă, lăsîndu-l pe Paul așezat pe propriul său pat, umblînd cu privirea aplecată și cu vîrful picioarelor înlăuntru.

„De ce nu se duc oamenii ăștia la mînăstire ?“ — se pomeni gîndind Paul, dar își regretă imediat răutatea în care nu se deosebea prea mult de a vlăjganului de Secoșan și de sluga sa, Mitrofanovici, doi inși de care se temea tot dormitorul și care puseseră la cale multe rele. De altfel, își aduse aminte numaidecît că felul în care citeau ei Biblia și Noul Testament se deosebea de orice biserică oficială și tocmai asta era mîndria lor : curățenia cu care citeau Cartea Sfîntă, fără nici o prejudecată și fără nici un folos.

7

Peste un timp, vreo jumătate de oră, Paul stătea în picioare lîngă scăunelul pe care Dan, liceanul, trîntea cărțile împreună cu prietenul său, un ucenic, care lucra la atelierul de reparații, pe care îl chema Gherga, Tică Gherga. Cei doi, profund preocupați de joc nici nu băgau în seamă prezența lui Paul, care era mai în vîrstă decît ei, dar care participa la emoțiile jocului lor cu o patimă, neînfrînată, sărind de pe un picior pe altul, strigînd uneori de surpriză sau de încîntare, comentînd cu voce tare, făcînd aluzie la tot felul de întîmplări necunoscute pe care nu le înțelegea și nici nu le asculta nimeni, încît el părea adolescentul, iar cei doi, care trînteau cu un plescăit uniform cărțile soioase pe scăunelul vopsit în verde, doi inși înăspriți și blazați de o viață lungă, infernală. Din cînd în cînd unul din cei doi, Dan sau celălalt, Gherga, un ins mărunt de stat, cu fața plină de coșuri mari agresive, și părul negru, sclipitor, ridica privirea uimită spre cel care stătea în picioare lîngă ei și trăia cu atîta zgomot emoțiile lor ascunse și atunci, Paul, deși mai în vîrstă decît amîndoi, se pierdea, se înroșea de teama absurdă că spusese sau făcuse ceva ce nu se cădea, supărînd pe jucători. Cei doi îl disprețuiau prea mult însă și erau prea prinși de joc ca să cheltuiască măcar o vorbă pe el. Și astfel, jocul continua cu plescăiturile sale insuportabile și Paul se ambala din nou, sărind de pe un picior pe altul, chicotind, cu mîinile în șolduri, mișcîndu-și în toate părțile capul, pe gîtul lui subțire, de femeie.

În dormitor intră cu pas rar Krinitzki însoțit de Miloia și se opri lîngă cei doi care își continuau jocul, nepăsători. Paul, crezînd că uriașul îl caută pe el, se depărtă de jucători, apropiindu-se de patul lui Miloia. Dar nici Krinitzki și nici Miloia nu-l priviră, ci oprindu-se amîndoi pe locul pe care stătuse el, păreau că vor să urmărească jocul la rîndul lor.

Krinitzki urmări în tăcere, un minut jocul, apoi cum nici unul din cei doi nu ridica privirea, ignorîndu-i perfect prezența, el își lăsă una din mîinile sale mari, bătătorite de lucru, pe umărul liceanului, spunîndu-i cu voce coborîtă, șoptită aproape :

— Vreau să-ți vorbesc ceva, băiatule, dacă nu te superi !

— Mie ? — întrebă liceanul, încrețindu-și fața sa plină de pistrui — ce să-mi vorbești mie ?

— Vreau să te întreb ceva — insistă cu blîndețe Krinitzki — haide pînă afară cu mine, două clipe.

Dan tăcu un timp, de parcă n-ar fi auzit, continuînd să facă jocul, apoi spuse, cu grosolănie :

— N-am timp acum, nu vezi, ce mă bați la cap ? N-am ce vorbi cu dumneata...

Krinitzki nu zise nimic, numai respirația i se îngreună și nările începură să-i palpite.

— Nu ți-e rușine — spuse Miloia, care stătea lîngă Krinitzki, cu fața toată roșie de enervare, vorbind însă ca și celălalt, încet, șoptit — nu lași odată din mînă cărțile astea păcătoase cu care te cumpără diavolul ?

— Și tu ești aici ? — întrebă Dan, continuînd să joace, rînjind, trebuia să-mi închipui că e și crîsnicul pe aproape ?! Ce — continuă el, jucînd mereu, vorbind cu lene — faceți sfînta liturghie aici pe capul nostru ?

Gherga nu spunea un cuvînt, dar era vizibil nemulțumit de această scenă pe care n-o înțelegea.

— Da ! — făcu Krinitzki, oftînd — voiam să te întreb dacă nu-ți simți conștiința încărcată ? Dacă nu ai un lucru pe care...

— Nu, părinte — întrerupse plictisit Dan — am o conștiință ca a unui prunc în leagăn, proaspăt fătat. Cînd s-o întîmpla ceva, te caut eu, vă asigur ! Alerg la Sfinția-Voastră neîntîrziat !

Krinitzki rămase pe loc, fără un cuvînt, nemișcat și numai respirația sa greoaie, puternică, arăta starea de care era cuprins și marele efort pe care îl făcea de a rămîne calm.

— Cum vorbeşti — ţipă deodată cu vocea sa ascuţită Miloia şi Paul tresări cu putere, iar nişte lucrători care zăceau pe paturile lor, deveniră atenţi, mişcîndu-se sau ridicîndu-se în capul oaselor.

Krinitzki îl prinse uşor de mînă, liniştindu-l, iar cu cealaltă, scoase dintr-unul din buzunarele largi ale salopetei sale vechi pe care o purta închisă la gît, pe orice vreme, cartea din care obişnuia să citească în fiecare seară, Biblia sa cu litere chirilice :

— Dar asta cine a făcut-o ? — spuse el cu aceeaşi voce stăpînită, arătînd-o liceanului. Acesta nu se sinchisi, continua să dea cărţile deşi coperta de pînză a cărţii aproape îi mîngîa obrazul. Apoi, catadicsi să întoarcă capul, o clipă, şi spuse, jucînd mereu :

— Nu ştiu, cine a făcut-o ?!

Atunci Krinitzki îşi pierdu firea, începu să răsfoiască în faţa ochilor celui de jos, aşezînd pe scăunel cartea, peste cărţile de joc, şi spuse, gîfîind, întorcînd paginile :

— Şi asta ! Şi astea ? Scîrnăviile astea ? Hai ? Şi astea ? Şi astea ? Şi astea ? Dar asta ?!...

Vorbea precipitat, sufocat, aproape plîngînd şi întorcea mereu paginile acoperite cu litere mărunte, chirilice, peste care se lăfăiau desene obscene şi fraze fără echivoc, aşa cum apar pe pereţii toaletelor publice, scrise cu creion roşu şi albastru.

Liceanul, mereu imperturbabil, privi la cele ce-i arăta lucrătorul, cu buza de jos răsfrîntă cu impertinenţă şi plictis, apoi, cum celălalt, tremurînd din trupul său mare, îl privea aşteptînd un răspuns, deschise gura şi-i spuse :

— Habar n-am cine s-a ocupat cu... eu să ştii n-am nici un fel de talent la desen, şi la şcoală...

— Dar ăsta al cui e ? — izbucni Miloia cu vocea sa ţipată, stridentă, smulgîndu-i din buzunarul din spate, al pantalonului dangarez pe care îl purta, dintre filele unui carnet gros, cu coperţi în pătrăţele şi care ieşea pe un sfert la iveală un creion cu două capete roş-albastru şi ţinîndu-l în faţa lui Dan.

Acesta întinse mîna și-l smulse, fără să-l privească și cum Miloia vru să i-l smulgă înapoi, Dan spuse rece :

— Hai sictir ! — și scuipă cu precizie pe mîna lucrătorului care încerca încă să-i smulgă propriul său creion.

Miloia rămase încremenit, privindu-și prostit mîna : la așa ceva nu se așteptase. Krinitzki parcă nici n-ar fi observat ce se întîmplase, într-atît de zguduit era de profanarea cărții sale sfinte, pe care continua să o privească, nevenindu-i să creadă. Dan, văzînd că cei doi bărbați nu se mișcă și nici unul nu are curajul de a face uz de forța lui, îl privi rîzînd pe Gherga, care stătea în fața lui și care întoarse capul nevrînd să participe la acest joc. Apoi se răsuci cu scăunel cu tot, cu umărul spre cei doi și își aprinse o țigară pe care o rupse în două mai întîi.

— Cum ai putut, copile ? — gemu Krinitzki — nu te pricepi că ai făcut un păcat cum nu este altul mai mare ? Pe Cartea Sfîntă, pe sfîntul cuvînt al Domnului să-ți pui pecetea murdăriei tale de suflet ? Vai părinților tăi, vai tatălui tău care încă n-a putrezit bine în mormîntul său...

— Băicuțule ! — strigă Miloia cu vocea sa pătrunzătoare — da' cum de nu-l trăsnești pe ticălosul ăsta ? Cum de-l rabzi și nu-l astupi cu podelele astea ? I-ascultă, mă ! — făcu el privindu-l cu ochii scoși din orbite pe Dan, dar acesta se ridică și aruncînd chibritul pe care îl ținea încă în mînă, se îndreptă spre ușă (care era larg deschisă) stătu o clipă în prag, privind nepăsător cerul, apoi ieși afară.

Miloia vru să se repeadă după el și fiindcă Krinitzki îl prinse cu putere de braț, lovi cu piciorul în scăunelul care se găsea în fața sa și-l zbură în perete, împrăștiindu-i cărțile de joc peste tot în aerul încărcat al dormitorului.

De pe unul din paturi se ridică un bărbat nu prea în vîrstă, cu părul cărunt și ieși pe urmele liceanului ; se auzi o izbitură, un scîncet ascuțit, apoi, probabil că liceanul o luase la fugă, pentru că de afară răzbătu o voce groasă, răgușită, strigînd :

— Te-am înghițit pentru taică-tu, nenorocitule, dar să nu te mai prind pe-aici că-ți învinețesc curul, derbedeu murdar...

După o clipă se auziră pașii omului care se înapoia și atunci Gherga, care mai stătea încă pe scăunelul său, se ridică cu rapiditate și se făcu nevăzut. Făcuse bine, pentru că, întorcîndu-se, lucrătorul care-l lovise pe Dan, îl căută furios din ochi, apoi se duse încruntat și se sui la locul său, evitînd, din jenă, să-l privească pe Krinitzki care stătea ca un copil uriaș, cu biblia sa profanată în mînă, turtit și încă necrezînd. Miloia sta lîngă el, în picioare și plîngea, eliberat, și trupul său lat, puternic, bătucit de lucru, mușchii săi lungi care se încordau sub cămașa sa subțire, peticită, de mătase, pe care o purta, se împotriveau acelor inexplicabile zguduiri interne, dureroase, brutale, sacadate. Păreau deodată izolați cei doi oameni aflați deja pe panta scoborîtoare a vieții în felul în care stăteau, unul așezat pe pat și celălalt, în picioare, rezemat cu umărul de fereastră și zguduindu-se într-un fel de plîns, un cuplu ciudat, neîndrăgit, trăind cu o mare putere de imaginație, copilărească aproape, istoriile scurte și metaforele unei cărți atît de vechi, temători față de orice biserică, cu un fel de teamă ce nu era însă decît un început de orgoliu ; era o realitate la fel de mare ca orice realitate, cea pe care o trăiau ei, și, sub ochii nepăsători sau încurcați ai celorlalți, puteau agoniza, muri și învia în ea, sub scutul ei.

Paul observă cu mare atenție toată scena, tot acel incident și fu singurul care intui ceva din disperarea aproape comică pe care o trăiau, pentru un lucru atît de mărunt, nefolositor, în ochii celorlalți, cei doi bărbați maturi, puternici, hărtăniți de viață. Ar fi vrut în cîteva rînduri să se apropie — Miloia îi spusese doar că Krinitzki vrea să-l cunoască — dar de fiecare dată renunță, închipuindu-și că va fi prost primit, speriindu-se de brutalitate și neprevăzut, chiar și din partea unor asemenea oameni care profesau toleranța. Un singur lucru plutea stabil prin memoria atît de confuză și hazlie a lui Paul ; faptul că niciodată nu va fi în stare să cunoască acest animal ciudat care se nu-

mea — sau pe care ceilalți îl numeau viață și față de care, pentru el, nu rămînea decît o singură armă : teama.

Pe cînd stătea în felul acesta, încurajîndu-se mereu să facă cei cîțiva pași care îl despărțeau de geamul de care stătea încă rezemat Miloia, îl zări pe acesta întorcîndu-se și, trecînd cu pași înceți, greoi, pe lîngă el — fără să-l bage în nici un fel în seamă — în dormitorul vecin. Krinitzki rămăsese în aceeași atitudine, pe pat, cu cartea în mînă, descurajat și trist și pentru întîia oară, Paul îl zări pe acest om impunător, plesnind de virilitate, turtit, cu ochii bolnavi, fără strălucire, furișați, privind în aer ceva care nu se vede, așa cum au uneori animalele bolnave.

Ridicînd după cîteva clipe, din nou privirea, zări lîngă Krinitzki un omuleț, cu părul blond, spălăcit, cu ochii albaștri, vii, îmbrăcat într-un costum bleumarin, cu dungulițe, apărut de nu se știe unde, și doar Paul nu privise în pămînt decît cîteva secunde, pentru că îl dureau din nou picioarele și și le privise de parcă ar fi putut să le întrebe — așa cum întrebi un prunc de două luni sau o pasăre — de ce anume suferă, sau e doar un capriciu care lui îi crează atîtea plictiseli ?!

Paul nu se mai mira de lipsa de atenție : propriile sale simțuri îi jucau adeseori renghiuri atît de ciudate încît el începu să se obișnuiască și să-și închipuie — lucru foarte înveselitor ! — că timpul e făcut din spații goale în care locuiește te miri cine și uneori, trupul oamenilor poate să străbată mari distanțe, fantastice distanțe într-o parte dintr-o clipă ; astfel, el putea descoperi mașini pe un loc unde cu o secundă înainte fugise doar praful, sau silueta unui ins mic și nervos acolo unde era doar aerul greoi și încărcat de mirosuri aproape străvezii, ale barăcii.

Insul blond, îmbrăcat în costum albastru închis, pe care îl zărise uimit Paul, se aplecă lîngă urechea lui Krinitzki și îi șopti ceva ; uriașul ridică surprins privirea, apoi se ridică greoi și ieși afară, însoțit de celălalt.

— Mergem la miliție ? — întrebă Krinitzki după ce ieșiră din baracă, dar Mateiaș — căci el era omul cu părul spălăcit — surîse și spuse, cu un ton degajat, rîzînd fără grijă :

— Da' de unde... de ce vă speriați voi de miliție ? Hai să stăm aici, în spatele magaziei...

Și îl conduse pe Krinitzki pe o bancă cu spătar, care se rezema de scîndurile unei magazii nu prea mari în care se țineau hainele de protecție ale fabricii, clădită peste rîu în așa fel, încît cei doi așezîndu-se, auzeau dedesubt valurile grăbite ale apei. În fața lor, drept, se afla la o distanță destul de mare, pe jumătate acoperit de zidul fabricii, un salcîm gros, bătrîn, fără coroană, iar în partea superioară a trunchiului coaja crescuse în așa fel încît închipuise un cuib mare, natural, și în această alveolă se găsea într-adevăr un cuib de berze ; așa cum sînt adeseori zugrăvite în albume pentru copii, una era așezată în cuib, poate clocea, iar cealaltă, stătea într-un picior și culoarea lui vie, roșie, se zărea chiar de lîngă peretele magaziei. Barza sta și își freca capul de penele de pe spate, cu ciocul în vînt.

Cei doi se așezară și Krinitzki luă aproape aceeași poziție în care stătuse în baracă cîteva secunde mai devreme, cu capul aplecat și gîtul său gros, arcuit, cu palmele sale mari, prelungi, strînse între genunchi. Plutonierul, după ce se așeză, regretînd parcă invitația făcută, se fîțîia la stînga și la dreapta, nemulțumit, apoi începu, vrînd, se părea, să scape cît mai repede :

— Iată despre ce e vorba, mie nu-mi plac ocolișurile : am primit ordin să te anchetez în legătură cu Simonca... (Era o minciună, el singur conducea ancheta, Alexandrescu se întorsese la raion, iar Cambrea se afundase în niște neînsemnate lucrări de birou, fericit de prezența acolo a lui Mateiaș care fusese însărcinat oficial să se ocupe de caz ; în rest nu se mai deplasase nimeni de la raion pentru că Simonca încă nu murise și pentru că totul se reducea la un incident sau accident cu date simple. Mateiaș însă era

foarte activ şi dormise puţine ore din dimineaţa cînd luase interogatoriul lui Leca.)

— Mi-e scîrbă de toată afacerea asta !... spuse Mateiaş aplecîndu-se şi scuipînd la picioarele sale cu silă — sînt sătul pînă în gît de murdăria asta. Bejan e plecat la socrii, (era şeful miliţiei locale, superiorul lui Cambrea) la raion toţi sînt pe la mare, unul din adjuncţi e în spital, şeful meu direct şi eu... în sfîrşit, ce crezi despre Leca, crezi că e vinovat ? Îl cunoşti ? Dar ia stai — se pripi plutonierul — îl cunoşti pe Simonca ?

Krinitzki întoarse capul, obosit şi-l privi în ochi. Mateiaş se înroşi uşor, zîmbi fără rost, un fel de urmă a adolescenţei, un zîmbet nehotărît, pe jumătate nătîng şi îşi scoase batista ştergîndu-se de o sudoare închipuită ca să-şi ascundă roşeaţa pe care o simţise urcîndu-i-se pe faţă.

— E cald ! — adăugă plutonierul, plictisit parcă de anchetă.

— De ce ţineţi închis un om nevinovat ? — făcu Krinitzki.

— Cine ? Leca ? De unde ştii că e nevinovat ?

— Toată lumea ştie asta. Un om ca el nu putea să omoare ; voi, cei care aveţi putere asupra oamenilor vii, îi bănuiţi pe toţi, dar nici un om nu-i făcut pentru a ucide. Asta e un fel de nenorocire care se abate din senin, e o pedeapsă mare a Domnului... să nu crezi — adăugă Krinitzki care parcă bănuia ce gîndeşte cu un zîmbet ascuns plutonierul — că îţi vorbesc aşa pentru că citesc Biblia ; asta nu e scoasă din Carte, e un lucru pe care îl gîndeşte ţăranul nostru, orice om cu judecată limpede : omorul e o pedeapsă venită de sus !

— Pedeapsă pentru cine ? — întrebă cu vioiciune Mateiaş, adaptîndu-se cu rapiditate acestei discuţii semiteologice — pentru făptaş sau pentru victimă ?

Krinitzki îşi mişcă cu greutate umerii săi mari, aplecîndu-se peste mîinile pe care şi le ţinea mereu lipite, între genunchi :

— Cine poate să ştie ? Pentru făptaş cred... că victima, mortului i se iartă...

— Dar dacă moare nespovedit? Cu sufletul încărcat de păcat? — întrerupse Mateiaş, fericit ca un licean de cunoştinţele lui în „materia lui Krinitzki".

Uriaşul nu răspunse şi celălalt adăugă repede :

— Dar dacă victima nici măcar nu moare, ci rămîne schilod pe viaţă ?

Krinitzki dădu încet din cap, fără să scoată o vorbă şi Mateiaş îşi aprinse, cu gesturi neîndemînatice, o ţigară ; în fiecare clipă te aşteptai să-i pice din mînă chibriturile, pachetul de ţigări, un creion pe care-l scoase fără nici un rost, privindu-l apoi cu uimire şi nerăbdare.

— Eu îl cunosc de multă vreme pe Leca — spuse Krinitzki, răspunzînd astfel primei întrebări a plutonierului — şi pe ai săi, îi cunosc şi despre el pot să spun că e un om cu inima curată. Şi pot fi crezut pentru că nimic nu mă îndeamnă să-l apăr, el avea totdeauna în gură cîte un cuvînt ascuţit împotriva mea, făcînd de multe ori oamenii să rîdă, oameni care altfel, poate, m-ar fi ascultat şi s-ar fi apropiat de curăţenia sufletului...

Apoi, Krinitzki întoarse cu vioiciune capul spre Mateiaş şi spuse repede, spre surprinderea celuilalt :

— De altfel, cine se pricepe cît de cît la oameni, poate vedea dintr-un foc...

— Ce ? — întrebă plutonierul.

— Cum ? — făcu Krinitzki — aşa arată un om care ridică braţul împotriva unui munte ca Simonca ? El şi cu spatele ar fi trîntit jos trei cît Leca !

— L-a luat prin surprindere ! — se repezi Mateiaş, dar Krinitzki nu răspunse şi îşi mişcă umerii cu un uşor dispreţ. Atins de asta, Mateiaş se apleacă lîngă urechea lui, deşi nu era nimeni prin apropiere, şi-i spuse :

— Şi eu cred la fel, dar... procurorul a dat ordin să fie reţinut ! A dat ordin şi s-a întors la biroul lui lustruit... probabil că aici nu ştia nimeni să facă o cafea ca lumea ! — şi rîse singur de gluma sa, prinzîndu-şi genunchiul stîng între palme şi ridicîndu-l uşor în sus.

— E păcat ! — spuse cu seriozitate Krinitzki — să fie închis un om nevinovat !

— Dar dumneata, care ești om cuminte, cine crezi că e vinovatul, făptașul ? — întrebă plutonierul, enervat de tonul sfătos pe care și-l luase celălalt.

— Nu e treaba mea să aflu aceasta !

— Crezi deci că era un om voinic, puternic, care ar fi putut să îndrăznească ? — întrebă plutonierul, privindu-l cu coada ochiului.

Krinitzki dădu din umeri, se aplecă la pămînt și întinse degetul arătător cu unghia tăiată drept, pînă în carne și așteptă cu răbdare pînă o buburuză care se cățăra, nesigură, pe marginea unei frunze de măcriș, se urcă pe unghia sa ; apoi ridică mîna pînă în dreptul ochilor și urmări în liniște insecta, uitîndu-l pe Mateiaș.

— Am auzit — începu nesigur plutonierul — că seara, în dormitor, citești oamenilor dintr-o carte tot felul de...

— Da, întări Krinitzki — lucrez aici, în fabrică de la cincisprezece ani și le citesc din Cartea Sfîntă, din Biblie !

— Ai încercat să-i citești și lui Simonca ?

Krinitzki îl privi o clipă mirat pe plutonier, apoi spuse :

— Nu... nu i-am citit ! Eu nu citesc decît celor care simt îndemnarea pentru...

— Știi... — dar Mateiaș se opri, aproape icnind, dîndu-și seama ce greșeală ar fi făcut dacă l-ar fi tras la răspundere pentru credința lui, o întrebare pe care i-o puseseră mulți, desigur, și pentru care avea probabil și un răspuns pregătit ; atunci, se hotărî repede :

— Cînd ai stat ultima oară de vorbă cu Simonca ? Ziua și ora, ceasul, cît mai precis !

— Cu Simonca vorbeam des... începu nehotărît Krinitzki. Ultima dată să fi fost sîmbătă, ba nu, mint, duminică dimineața. El a venit să mă caute pentru că știa că în fiecare duminică dimineața...

— Minți iarăși ! spuse aspru Mateiaș, stînd picior peste picior, și mișcîndu-și involuntar gheata lui roșie, ridicol de mică.

Krinitzki îl privi uimit pe plutonier, îndreptîndu-și umerii și ochii lui fulgeră o clipă, dar celălalt adăugă calm :

— Minţi, domnule predicator ! Calci porunca a cincea ! Am să-ţi spun eu un lucru pe care îl ştii mai bine decît mine : ai fost ultimul om care l-a văzut în viaţă pe Simonca ! La nici un sfert de oră după ce ai vorbit cu el, a fost găsit lat, cu capul baltă de sînge. Taci ! — strigă Mateiaş — nu nega, ai fost văzut, Mioc, îl cunoşti pe Mioc, domnule Krinitzki ?

— Îl cunosc — spuse Krinitzki, cu vocea puţin sugrumată — e drept a intrat pe cînd vorbeam cu Simonca despre...

— Despre ce ? — sări aţîţat în picioare plutonierul, văzînd că celălalt înmoaie fraza.

Krinitzki tăcu şi se vedea că nu are de gînd să deschidă gura prea curînd.

Mateiaş se plimbă de cîteva ori prin faţa băncii, de parcă s-ar fi găsit în biroul lui, la secţie, apoi deşi se propti în faţa lui, fericit, părea că plutonierul stătea jos : deşi, aşa cum se afla în picioare, abia îi ajungea la umeri uriaşului sau aşa părea şi spuse :

— Ce-ai spune, domnule Krinitzki, dacă te-aş ridica aşa cum te afli, fără să te las să-ţi iei măcar o pereche de ciorapi ?

Mateiaş îl privea cu asprime (care i se potrivea atît de puţin), dar Krinitzki nu mişcă în nici un fel. Plutonierul stătea încă pe gînduri, cînd îşi dădu seama că celuilalt i-ar fi convenit să fie închis : era un martiraj nesperat care l-ar fi ridicat în ochii celor care îl ascultau, printre care, auzise plutonierul, se găseau şi cîţiva fanatici.

— Faceţi ce credeţi de cuviinţă ! spuse, deodată, obosit Krinitzki, dar era o oboseală care avea o cu totul altă cauză, intuia Mateiaş care nu ştia nimic totuşi de Biblia profanată de licean, fiul vitreg al Irinei.

— Dar de ce minţi ? — strigă Mateiaş, aşezîndu-se lîngă el pe bancă — cum de poţi minţi ? Cum de poţi minţi ? — repetă plutonierul disperat aproape, ştergîndu-şi din nou fruntea zbîrcită, cu batista. Soarele apunînd îl bătea drept în faţă şi îi trăda perfect rotunjimea capului, de loc ascunsă de părul său rar, anemic. Avea într-adevăr

un cap rotund, ca o bilă, un cap de copil bătrîn și neastîmpărat.

— Ce-ai vorbit cu Simonca ? — întrebă plutonierul — spune tot, fără să încerci să te ascunzi ? Nu-ți agrava situația, Krinitzki !

Buburuza zbură în clipa aceea și Krinitzki o urmări cu privirea încîntată, senină, atît de departe, o clipă, de toate acea luptă care se ducea între cei doi, încît Mateiaș se frămîntă pe scîndura subțire a băncii, nemulțumit de el însuși și încercînd, fără să reușească, să se înfurie împotriva predicatorului.

— Simonca, fie iertat ! (în fabrică toată lumea crede că fierarul murise și autoritățile nu infirmară zvonul) — Simonca m-a jignit tare — spuse Krinitzki, cu figura încă senină — m-a lovit pînă în fundul sufletului, cum puțini au îndrăznit-o, Dumnezeu să se îndure de sufletul lui, acolo unde se află ! De aceea, numai de aceea n-am vrut să aduc vorba despre discuția noastră din dimineața aceea... de Marți dimineața, pentru că știam că dumneata ai să cauți să scoți de la mine și ultimul cuvînt și nu voiam să mai repet greșeala lui, păcatul care l-a făcut cu mine, acum, cînd e mort. Nu-ți folosește cu nimic să știi ce-am vorbit, e ceva care e înmormîntat între noi doi...

— Te înșeli, stimabile ! — izbucni Mateiaș cu mult mai multă vehemență decît ar fi vrut, din nou impulsivitatea lui îi juca o festă — aici e vorba de o anchetă oficială, trebuie să deșerți imediat tot ce știi, altfel...

— Altfel ? — întrebă Krinitzki, cu o blîndețe și ușoară ironie, încît Mateiaș înțelese ce puțin se putea speria un om ca el de un organ de represiune și cît de puțin se sinchisea de ceea ce avea de suferit trupul său ; ba, poate se și bucura de suferința fizică și lui Mateiaș îi trecu ca fulgerul prin cap : „— Oricum, n-avem nevoie de martiri în toată afacerea asta murdară !“

— Ia spune ! — izbucni plutonierul cu o falsă spontaneitate — crezi că mie-mi face plăcere tot ce fac ? Meseria asta murdară, împuțită, să bănuiești pe toată lumea, să te înjosești cu toate... i-ascultă ! adăugă el repede —

dumneata nu crezi că făptașul unei crime atît de abjecte trebuie prins și făcut inofensiv ?

Krinitzki întoarse capul și-l privi fără nici o expresie și celălalt adăugă repede, mișcîndu-se mereu pe locul său :

— Nu crezi că dacă un om ia viața semenului său, el trebuie să fie pedepsit încă aici, în viața aceasta ? Mi se pare că, sînt vreo două zile de atunci, Marți cred, în după amiaza omorului, explicai oamenilor tocmai acest punct de vedere, această credință cum zici dumneata...

— Dumneata crezi ? — îl întrebă brusc Krinitzki.

— Eu ? — se pierdu Mateiaș — dar de ce... — apoi se reculese și spuse, zîmbind cu o șiretenie copilărească : — Eu s-ar putea să cred, în felul meu... doar și dumneata crezi în felul dumitale, nu admiți punctul de vedere al bisericii...

— Biserica e o instituție cu funcționari, ca oricare alta... o instituție administrativă — spuse Krinitzki vorbind, pentru întîia oară cu o anumită patimă — credința trebuia să rămînă în popor, popii o deformează, o răstălmăcesc și poate nu atît din vina lor ! Așa se întîmplă însă cînd vrem să aducem împărăția de apoi, aici, pe pămînt. Din urma credinței nu se pot trage nici un fel de foloase lumești ! — încheie el cu putere.

— Dar cum se împacă... — izbucni Mateiaș și se opri brusc, mușcîndu-și buzele.

— Mă rog ! — acceptă el nemulțumit, pînă în cele din urmă — asta e o chestiune care nu mă privește ! E treaba dumitale și a organizației în care... dar nu-și termină fraza, pentru că îl săgetă o idee neașteptată și-l privi o clipă, pe Krinitzki, fulgerător, dintr-o cu totul altă lumină. Acesta însă tăcea, privind în pămînt, indiferent.

— Să nu crezi — întrebă Mateiaș, montat deodată — că vederile dumitale te privesc numai pe dumneata... tot ce spui oamenilor are o oarecare influență, destul de mare chiar, dumneata ești un om de prestigiu și... ești și un om inteligent, o pildă puternică și, ca atare...

Krinitzki se ridică, destul de repede și spuse, cu uscăciune, și cu o anumită oboseală, de parcă această frază ar mai fi auzit-o în repetate rînduri :

— Nu cred, tovarășe plutonier, că asta privește ancheta dumneatale... dacă mai ai vreo întrebare de pus în legătură cu bietul Simonca, dacă nu...

— Ia stai puțin ! — tresări Mateiaș, dar văzîndu-l pe celălalt gata de ducă, se ridică la rîndu-i, umilit brusc de statura înaltă a celuilalt. Începu să se agite pe loc și păru că se simte mai puțin la îndemînă chiar decît adineauri pe banca pe care se foise tot timpul. Se decise și spuse, vorbind sacadat :

— Te rog, tovarășe Krinitzki, să-mi declari care a fost obiectul discuției pe care ai avut-o cu victima, cu puțin înainte de crimă ! Dumneata ai fost văzut de martorul Vasile Mioc și după dumneata n-a mai intrat nimeni în forjă... ai fost ultimul om care l-ai văzut în viață ! Tot ce spui, îți atrag oficial atenția, va fi consemnat.

— Ultimul om în afara făptașului ! — spuse Krinitzki, zîmbind, într-un anumit fel, șăgalnic.

Mateiaș nu răspunse, așteptînd crispat.

— Discuția mea cu Simonca nu vă poate ajuta cu nimic ! — spuse moale Krinitzki — ea e un secret al meu pe care nu găsesc de cuviință să-l împărtășesc proceselor voastre verbale.

— Dumneata ești un om violent și periculos ! — începu să strige Mateiaș și trupul lui mărunt se sălta necontenit pe tocuri — dumneata, Krinitzki, te rog să nu abuzezi de răbdarea mea, te rog foarte mult să nu întinzi coarda...

Krinitzki începu să rîdă ușor, cu atîta bonomie, încît Mateiaș păli, jignit pînă în fundul sufletului. Apoi se întoarse și, fără un cuvînt, plecă, lăsîndu-l pe plutonier pironit locului.

— Krinitzki ! — strigă Mateiaș — stai puțin, Krinitzki !

Uriașul se opri și plutonierul alergă după el, sau doar mergea foarte repede, dar statura lui mică, picioarele sale

scurte, mișcîndu-se alandala, dădeau senzația unui mers precipitat, indecis, speriat.

— Krinitzki ! spuse Mateiaș cu reproș, ajungînd lîngă el — de ce te porți dumneata în felul acesta ? Ce, noi îți sîntem dușmani ? Eu îți sînt dușman ?

— Nu știu — spuse Krinitzki — dar dumneata nu ai măcar curajul să porți haina meseriei pe care o faci... și aștepți ca eu...

— Haina mea ? Uniforma ? Dar bine, Krinitzki, nu se face și așa destulă vîlvă nefolositoare în jurul... și-apoi, să știi, și aceasta e haina mea ! Am dreptul la ea ca oricare cetățean, ca și dumneata !

— Eu nu pot să te ajut în nici un fel, tovarășe plutonier ! — spuse cu blîndețe, serios, Krinitzki.

— Ba da ! — izbucni Mateiaș — dumneata știi ceva care ne poate fi de mare folos ! Să-ți spun eu însă de ce nu vrei să mărturisești nimic : pentru că asta ar fi un secret al dumitale și al mortului sau, mă rog ! — se corectă el văzînd că ochii lui Krinitzki se înăspresc — sigur, e și asta, dar nu pe primul plan ; dumneata însă nu ești de acord cu faptul că noi căutăm criminalul, dumneata prin... credința dumitale ești împotriva ideii de pedeapsă, dumneata ai dori ca pur și simplu să... mă rog, înțelege că nu vreau să te jignesc și nu despre asta e vorba acum, de sensibilitatea mea sau a dumitale ; dacă vrei, oricînd o calc în picioare pe a mea ca s-o menajez pe a celui... în sfîrșit ! Vreau să-ți spun numai un singur lucru : aici nu e vorba de fraze generale, indiferent cît de adevărate și de nobile ar fi ele ; aici e vorba de o faptă, de o crimă, de un accident deci, care se opune totdeauna unei idei, pentru că o crimă e un fapt particular, un fapt profund particular ! Dumneata nu trebuie să amesteci justiția divină cu cea pămîntească ; spiritul dumitale, mintea dumitale pot să aparțină, dacă vrei, justiției divine, dar trupul dumitale e al meu, el îmi aparține, indiferent... în sfîrșit ! Atîta vreme cît spiritul dumitale, deci, locuiește în acest trup, el trebuie să ia în seamă și cealaltă justiție, cealaltă putere, altfel îi poate face rău ! Știu-știu ! — se grăbi să adauge Ma-

teiaș văzînd expresia de orgoliu care apăruse pe fața lui Krinitzki — voi toți aceștia, care predicați în afara bisericii sînteți ahtiați după suferința fizică — sigur, vorbesc despre cei mai buni dintre voi ! — aceasta vă mărește prestigiul și forța ! Te rog să mă înțelegi ! — se pripi plutonierul temîndu-se că Krinitzki s-ar putea din nou întoarce și să-l lase acolo — eu nu am nimic cu credința dumitale, dimpotrivă, mie, în calitate de comunist poate să-mi și placă, pentru că voi, sau dumneata, mă rog, sînteți, în fond, nemulțumiți de *biserică*, de oficializarea credinței, de organizarea ei administrativă, de *lumescul* ei, de fapt, în felul dumitale, ești un revoluționar ! Da-da. Te opui formelor reacționare pe care le-a luat credința, te opui unei instituții de tip vechi și de fapt te opui chiar ideii de instituție în credință ! Te opui clerului și asta facem și noi, comuniștii, ne opunem în primul rînd clerului... dar, mă rog, nu despre asta vorbim acum, toate astea dumneata le știi poate mai bine decît mine, pentru că ești un om inteligent, cu multă experiență ! Vreau să spun numai că dumneata trebuie să ne ajuți, să ajuți justiția să-și facă datoria! De ce să te închizi în găoacea dumitale ? Uite, vrei să-ți spun un secret ? Era vorba să fii arestat și eu m-am opus din răsputeri ! Mai mult decît atît, m-am opus chiar să fii chemat în localul miliției, într-un interogatoriu oficial ! Pentru că, noi aici nu facem decît să stăm de vorbă și dacă într-un fel oarecare te-am jignit, te-am supărat cu ceva, te rog să mă ierți, eu nu am de loc o natură potrivită pentru meseria asta, sînt repezit, nu mă pot stăpîni, de multe ori, în loc să fac rău celui care trebuie, mi-am făcut mie rău... mai vreau să-ți spun ceva : să știi că nu toți cei care lucrează... care poartă haina asta, sînt ca mine : mulți sînt brutali, încăpățînați și cruzi și un om cu vederile dumitale le devine în primul rînd suspect și asta numai pentru că ei gîndesc în șabloane, adică nu gîndesc și asta nu din lene de gîndire, ci din *frică* de gîndire ! Ei nu-și dau seama că tocmai dumneata, mai puțin decît oricare altul ai fi... ai putea să...

— Aș putea omorî ! îl ajută Krinitzki, privindu-l o clipă pe micul plutonier din fața lui cu atîta nesfîrșită tris-

tețe încît acesta tresări cu putere și nu reuși, cîteva secunde lungi, să mai adauge nimic.

— Deci mie trebuie să mi te mărturisești dumneata ! — continuă după un timp Mateiaș, pe un ton mai jos, încercînd să-și stăpînească ațîțarea cu care vorbise adineaori — căci altfel s-ar putea întîmpla poate o neînțelegere gravă, cumplită, mai rea decît o crimă chiar ! Mă înțelegi, Krinitzki ? !

Văzînd că celălalt tace, cu capul plecat, cu mîinile la spate, de parcă s-ar fi gîndit cum să scape de micul și sîcîitorul plutonier, Mateiaș adăugă :

— Bineînțeles că nu trebuie astăzi neapărat, dacă nu vrei sau nu te simți în stare... Krinitzki, înțelege-mă, situația trebuie rezolvată cît mai repede și ajutorul dumitale e dintre cele mai prețioase ! Ia spune, dumneata ai prefera să ispășească un altul, un om nevinovat, pentru adevăratul făptaș... ai vrea să fie condamnat Leca, hai ?

Krinitzki se uită la omulețul neastîmpărat și atît de imprevizibil, din fața lui, cu atenție, de parcă ar fi vrut să-și dea seama ce se ascunde îndărătul tuturor acestor fraze. Apoi spuse :

— Nimeni nu are dreptul de a judeca pe altul, pe un semen al său ! Cine e vinovat și cine e nevinovat ?

Krinitzki vorbea rupt, cu pauze, cu lene parcă sau mereu distrat, mereu preocupat de altceva și Mateiaș simțea asta, această absență, a celuilalt și o ciudă uriașă împotriva sa îl inundă că nu fusese suficient de îndemînatec sau de puternic încît să-l facă pe celălalt să se concentreze asupra crimei :

— Dumneata — continuă Krinitzki, vorbind parcă din politețe, din milă că celălalt se ostenise atîta — trebuie să-ți urmezi misiunea, obligația dumitale, eu rămîn la ale mele... eu nu pot să vă ajut cu nimic... dacă însă pentru găsirea făptașului trebuie să mă închideți, să-mi faceți rău, eu nu mă opun ! Eu nu mă opun unui copil ! — spuse Krinitzki, înfierbîntîndu-se ușor — un copil oricît de răutăcios sau fără minte, mă poate lua de mînă și mă poate duce unde vrea el ! Eu nu sînt decît un om, tovarășe plutonier, și nu vreau mai mult decît atîta! Eu nici măcar nu cer să fiu lăsat

în pace, dacă e nevoie de cineva care să ispășească; mai bine mă luați pe mine decît pe Leca, bătrînul, care are familie, copii, o casă grea... știu ! adăugă Krinitzki după o pauză — dumneata crezi că eu nu te înțeleg, sau că mă încăpățînez să nu te înțeleg ! Eu totuși îți spun — repetă el, privindu-l în ochi, adînc, pe Mateiaș — dacă e nevoie de cineva care să ispășească iată, eu sînt gata și sînt gata pregătit, de mult, cu mult înaintea acestui omor ! De ce să luați un om, pe Leca sau pe altcineva ? Eu sînt singur, nu duc pe nimeni în spate, lucrul meu îl poate înlocui oricine...

— Și cei care te ascultă, seara, cînd le citești din Carte ? Ce-o să se facă turma fără păstor ?

Krinitzki îl privi cu atenție în față pe Mateiaș să vadă în ce fel vorbește, dacă nu-și bate joc, dar văzîndu-l grav, crispat în cea mai măruntă fibră a trupului său, spuse, încruntîndu-și sprîncenele sale mari, negre ca niște aripi de pasăre care trăia sub fruntea sa, cu ciocul înfipt în creier :

— Nu e vorba de turmă, e vorba mai mult de un om singuratec care sînt eu... nu sînt vrednic să fiu păstor și nici nu citesc la nimeni, chiar dacă e cîte cineva care mai ascultă... eu citesc numai pentru mine și dacă ridic uneori vocea e ca să mă aud mai bine, pentru că inima mea e surdă ! Cine ar putea îndrăzni să învețe pe alții și chiar dacă ar îndrăzni la ce ar ajuta asta ? Noi, oamenii mari sîntem foarte neputincioși și totdeauna se arată cîte un copil care își rîde de noi, cu răutate, dar nu e nici o răutate, e numai neputința noastră sau prostia cu care ne-am născut !

— Va să zică — spuse Mateiaș, uimindu-se — dumneata ai fi de acord să te pedepsim, să te închidem și să te condamnăm în locul adevăratului criminal ? Cu toate că...

— ...Ce limbă vorbim noi ? — își continuă monologul Krinitzki, parcă neauzindu-l pe plutonier și pe acesta îl izbi încă o dată aerul de mare tristețe care îi apăruse pe figură de cînd începuse să vorbească și o clipă el înțelese de ce voise, atît de brusc, Krinitzki să plece de lîngă el, numai ca să nu-și desfacă sufletul în fața unui străin și

mai ales a unuia care primise ordin de a spiona pe toată lumea, de a bănui și de a prinde — ce limbă vorbim noi? spuse uriașul — înțelege cineva limba noastră? Iată, în pomi și pe streșini vorbesc păsările și noi, oameni cuminți ce ne ținem, nu pricepem mai nimic! Dar pe noi ne înțelege cineva? Poate și pomii vorbesc între ei și se înțeleg, căci iată cum seamănă! Și rîurile, și nisipul și tot ce mișcă în lumea aceasta pentru că și pietrele se mișcă, dar prea încet pentru ochii noștri sau o fac noaptea cînd cădem de oboseală pentru că lumea asta ne ține prea încordați! Și cine înțelege toate astea? Dar pe noi ne înțelege cineva, e cineva care e mai bun decît noi, și mai puternic, și mai neobosit, și mai cuminte decît sîntem noi față de păsări, și se apleacă asupra noastră și spune:

„— Iată, eu am să vă trimit vouă un semn și cu acest semn voi o să puteți ieși din temnița voastră, pentru că neînțelegerea nu e o temniță? Și păsările sau vulturii deși zboară liberi în văzduh nu sînt închiși în mormîntul lor în care nu-i vede nimeni?! Și din care nu pot ieși, oricît ar ciocăni cu pliscul lor de fier, aerul!? Am să vă dau vouă un semn, *un cuvînt*, am să vă dau *Cuvîntul*, și acesta va fi cuvîntul *meu*, cu care veți putea învia..."

Krinitzki vorbise tot timpul cu o mare oboseală sau o mare absență, dar se opri brusc, parcă dîndu-și seama unde se află și spuse scurt, politicos însă:

— Nu știu ce vrei de la mine! Dacă e vorba de moartea acelui om pe care l-am cunoscut bine, nu te pot ajuta cu nimic. N-am nimic cu dumneata, dar acum trebuie să plec...

Se întoarse și plecă încet, puțin adus de spate și Mateiaș rămase pe loc, nemulțumit de el însuși. Ochii îi sclipeau însă cu o anumită voioșie, de parcă ochii, privirea, erau mai tinere decît oboseala sau ciuda trupului întreg.

Pe strada principală a orășelului, pe Corso cum i se spunea — o stradă dreaptă, largă, cu magazine, cu cinematograf, o agenție de voiaj, o agenție teatrală, o curățătorie chimică, etc. etc., — în fața vitrinei unui centru de

pîine, Titus Gîrda sta cu mîinile în buzunare, într-unul din costumele sale ireproşabile, şi privea prin geam în magazinul luminat unde se făcuse o coadă de vreo douăzeci de inşi care se îngrămădiseră să cumpere o pîine înainte de ora închiderii.

Era în jurul orei nouă şi se însera încet, un crepuscul blînd da o gradare a luminii infinită, aerul încă clar era atît de dulceag încît prin pomii uriaşi, plantaţi la mari distanţe, de pe Corso, în coroana lor parcă cîntau cete de femei despletite, cu trupuri neverosimile, de-o altă simetrie decît cea bilaterală, aşa cum apar în unele coşmaruri blînde, melodii dulcege, de-o intensitate mereu schimbătoare, un fel de sirene ale văzduhului sau ale oceanului verii toride. Titus stătea şi privea în vitrină cu o nonşalanţă şi lejeritate în atitudine, parcă din plăcerea gratuită de a admira cele cîteva mulaje care înfăţişau o franzelă, cîteva cornuri şi două lipii, prost făcute şi ambalate în celofan ca să dea iluzia curăţeniei ; sau, poate că stătea cu faţa la vitrina centrului de pîine ca să întoarcă, o clipă, un minut, spatele străzii care fremăta de lume, pentru a ocoli o persoană sîcîitoare, o cunoştinţă agasantă de care nu voia să se facă remarcat.

Dacă s-ar fi apropiat însă cineva încet, de spatele său întors şi ar fi privit peste umărul lui în magazin — era un magazin banal, cu rafturile aproape goale şi, în stînga, cu zeci de lădiţe de pîine, etajate în piramide înalte — ar fi putut observa în şirul cumpărătorilor care se mişca încet, o siluetă pe care tînărul o fixa necontenit, urmărindu-i cu aviditate fiecare pas, mişcare măruntă a braţului, a gîtului, o răsucire a trupului abia sesizabilă.

Era o femeie înaltă, subţire, aproape slabă dacă fiecare mişcare, chiar şi cea mai măruntă nu ar fi revelat forme prelungi, una din acele fecioare din „Primăvara" lui Boticelli care poartă ghirlande în acel aer crud, ascultînd, uimite, cu o singură ureche interioară, sunetele pe care le scoate uşoara adiere lovind faldurile voalurilor care le acoperă de trupurile lor, lungi, armonice.

Femeia pe care o urmărea atît de încăpăţînat tînărul cu privirea, era îmbrăcată toată în negru şi singurul semn de cochetărie era faptul că nu purta basma neagră, ci o fundă de mătase, neagră, care îi strîgea părul greoi, inelat, de loc coafat.

Cînd, în relativ scurtă vreme, Irina ieşi — căci aşa se numea femeia înaltă, îndoliată, pe care o fixa Titus Gîrda — el nu se mişcă din faţa geamului şi ea trecu nepăsătoare prin spatele său. El se întoarse atunci cu o mişcare vie şi în cîţiva paşi o ajunse şi cînd ea îi simţi prezenţa, făcu un pas lateral, un pas ca un ţipăt mărunt, fără să se oprească însă.

— Te-am urmărit de cînd ai ieşit de la biserică... — spuse el — nu ai simţit ?

— Nu — şopti ea, neprivindu-l, crispată ca o lance, neîndrăznind să se oprească ca să nu atragă atenţia trecătorilor din care mulţi probabil o cunoşteau, şi, mai mulţi, îl cunoşteau pe el şi nici să grăbească pasul, din consideraţie faţă de el — dar de ce mă urmăriţi în felul acesta ? E necesar ? E atîta lume aici care îşi va putea închipui tot felul de lucruri... vă rog să vă întoarceţi sau să vă opriţi ! — îl rugă ea, privind în faţă aşa cum privesc statuile, cu ochi fără irişi, ocolind mecanic siluetele care o întîmpinau, pe trotuar.

Pe figura lui flutura aceiaşi expresie de totdeauna, de inteligenţă limpede, încîntată de ea însăşi şi un fel de aer zeflemisitor, ca o provocare perpetuă, adresată tuturor, îi stăruia în jurul gurii sale cărnoase, atît de roşii încît părea fardată.

— Vă rog să vă întoarceţi totuşi ! spuse ea mai distinct, rărind paşii şi lui îi fu teamă că ea se va opri, dar n-o ascultă totuşi.

— Te-am căutat acasă...

— Iarăşi ? ! — ... — gemu ea, abia distinct.

— Iarăşi ! — spuse el cu răutate — şi acum, că te-am întîlnit din pură întîmplare, e dreptul meu şi nu...

— Bine, bine ! — spuse ea cu un soi de disperare, înaintînd pe strada plină de lume de parcă ar fi lunecat pe un cărucior, atît de țeapănă umbla — așteaptă-mă în altă parte, oriunde, dar nu aici, pentru numele lui...

— Unde ? — întrebă el, arțăgos și ea întoarse o secundă privirea, cu o mișcare fulgerătoare, uimită că nu o ajută de loc.

— Nu știu... — apoi adăugă repede, cu aceeași teamă :

— În spatele bisericii catolice... în părculețul din fața cimitirului ! Plecați, vă rog acum, imediat !

— Ai să-ți ții cuvîntul ? — începu el, cu același ton sfidător în voce, dar o privi și fața ei arăta atîta suferință concentrată, încît el își dădu seama că nu mai e nevoie să insiste, și, cu o ușoară plecăciune pe care ea nu o văzu, se opri și se întoarse înapoi.

Ceea ce era surprinzător era că, atunci cînd Titus ajunse în părculețul pe care i-l indicase ea, Irina se găsea acolo, în picioare, atît de aproape de zidul catedralei încît parcă se rezema de el și Gîrda intui că graba cu care ea ajunsese înaintea lui acolo nu izvora decît din dorința de a scăpa cît mai repede de prezența lui sîcîitoare.

El se apropie încet de ea, fără să grăbească de fel pasul, deși îi simțea, de departe, în trupul conturat în întunerecul blînd nerăbdarea, parcă mergea tot mai încet, sfidînd-o și cînd ajunse lîngă ea și se aplecă cu o mișcare perfect curtenitoare, sărutîndu-i mîna îi simți toată contrarierea, furia, pe care și-o reținea cu greu.

— O clipă m-am îndoit că veți veni... începu el, parcă cu lene, dar ea îl întrerupse imediat, cu o vioiciune neașteptată :

— Domnule Gîrda, cred că din această clipă e nimerit să încetăm toată această glumă pe care dumneavoastră... nu vreau să vă jignesc, faceți parte dintr-o familie deosebit de onorabilă, dar...

— Nu vreți să ne așezăm ? — întrebă el cu detașare și cu aceeași curtoazie, arătînd o bancă aflată în apropiere, lipită cu spătarul de trunchiul unui tei tînăr.

Ea ezită, ar fi dorit, era evident, ca totul să se consume cît mai repede, acolo, în picioare și apoi să plece

în drumul ei, dar, după tonul său și politețea lui largă, aproape ironică, ea își dădu seama că nu va putea să-l convingă atît de repede și, după cîteva clipe nehotărîte, fără o vorbă, se duse, cu pașii ei fermi și se așeză pe bancă. El o urmă tăcut.

— Ce seară formidabilă ! — vorbi el, simțind că ea voia să-și continue fraza începută lîngă zidul bisericii, cîțiva pași mai încolo — o seară nesfîrșită și albă, parcă ne-am fi apropiat, deodată, de cercul polar... ți-ai închipuit, vreodată, felul de viață, ritmul de viață al celor care trăiesc în țările nordice, cu nopțile lor albe, cînd nu poți dormi, cînd poți citi ziarul, jos în stradă... cînd peste tot sînt vapoare și transbordoare și lumea navighează necontenit de pe un țărm pe altul, pe o mare familiară !

Titus spunea toate acestea cu ironie și fără s-o privească simțind că ea s-a înroșit violent, de parcă ar fi fost lovită, de frazele sale indiferente, provocatoare, prin lirismul lor deplasat.

Ea deschise gura, dar el adăugă repede :

— Te-am căutat acasă... totdeauna lași, astfel, ușile deschise ?

— Era deschisă ușa ? — întrebă ea surprinsă — și nu era Dan acasă ?

— Era întunerec și ușa era deschisă ! — repetă el uscat — m-am dus și prin spate, totul era închis și întunerec.

— Și nu ați întrebat ?

El tăcu cîteva secunde, parcă ar fi ezitat, apoi spuse, cu un timbru puțin înăbușit :

— Ba da... am dat ușa încet de perete și am intrat în antreul acela strîmt... voiam neapărat să te văd ! Ușa dinspre sufragerie era deschisă, se vedea asta printr-o rază slabă de lumină care venea de la geam, de la becul din stradă... probabil că storul nu era perfect lăsat, sau un fald se agățase în ceva, într-un cui, sau s-a prins între fereastră și ramă cînd...

— Cîte amănunte ! — făcu ea.

— Da, multe amănunte, nu-i aşa! Amănunte obositoare ? !

Ea nu răspunse nimic şi el continuă, după ce îşi aprinse cu mişcări rare, studiate, o ţigară scumpă, a cărei aromă o învălui imediat, aproape cu aceeaşi ironie ca şi frazele lui :

— Am privit în cameră de acolo, din uşă, dar nu se vedea mai nimic ! Uşa ce da înspre interior era deschisă şi, pentru că nu puteam distinge dacă nu erai cumva culcată pe pat, te-am strigat de cîteva ori, încet... apoi am strigat odată cu putere...

Irina se ridică dintr-o mişcare şi spuse, cu un început de agitaţie :

— Trebuie să plec !... Trebuie să mă întorc acasă, vă rog să...

Titus privi în sus spre ea, cu un fel de curiozitate, o prinse de mînă, decis şi fără brutalitate şi ea se reaşeză, uimită de propria ei docilitate :

— Am impresia — spuse ea cu aceeaşi uimire — că pentru dumneavoastră e un simplu joc, izvorît din plictiseală... un joc cam crud, e drept şi care nu poate să compromită decît o...

— Taci ! — spuse el zîmbind.

— Dar trebuie să mă întorc, domnule ! — spuse ea — pot să-mi îngădui să vă întreb dacă soţia dumneavoastră...

Începuse această frază pentru că el o prinsese din nou de încheietura mîinii, vrînd să se asigure că ea nu va fugi de lîngă el şi Irina, simţind că nu va putea scăpa din strînsoarea lui puternică (el avea un pumn mic, teribil de rigid), declanşase acel : „Pot să-mi îngădui..."

— De ce îmi spui mereu „dumneavoastră" ? — replică el, neeliberîndu-i mîna — îţi sînt chiar atît de străin ? Sau e o simplă ipocrizie...

Ea nu răspunse, ci încercă să-şi elibereze mîna şi o luptă mută, scurtă, se petrecu între cei doi ; pentru că Titus nu voi să-şi folosească toată forţa, Irina reuşi să-şi smulgă mîna, încheietura, arzînd, pulsînd dureros de strînsoarea lui puternică, ea voi să se ridice şi atunci o luă în braţe,

izbind-o de spătarul băncii cu atîta violență încît uimirea ei îi înăbuși strigătul de durere. Era aproape un viol, felul în care o săruta el și împotrivirea ei, sau împotrivirile ei păreau pur formale în fața brațelor lui care o înconjurau ca niște ventuze metalice, deși femeia nu înceta să se zbată, cuprinsă de oroare, de parcă ar fi fost îmbrățișată de un polipier. Sărutările sale — ca și îmbrățișarea sa — nu aveau sfîrșit, erau atît de tenace, de încăpățînate, de parcă erau făcute în somn și paloarea chipului și încremenirea expresiei sale o speriau mai mult decît violența îmbrățișării lui.

Ea cedă încet, încet și în timp ce o săruta și-și lipea obrazul de obrazul ei alb și rece, el simți lacrimile deja, era un plîns tăcut, disperat, care începea în acel sărut fără sfîrșit, de o foame monstruoasă. Nu se mai mișca, plîngea doar cu ochii larg deschiși și asta îl înfurie din nou, parcă și îmbrățișarea lui deveni mai impetuoasă, ca și cum el n-ar fi așteptat decît acele lacrimi ca o formă a unei slăbiciuni muierești, nepermisă și nu-i mai căuta gura, buzele ei albe, fără viață, amorțite de gura lui, ci o sărută pe umeri, pe gît, lăsînd în urmă-i semne distincte pe piept, pe brațele acoperite de mînecile subțiri de mătase ale bluzei de doliu pe care o purta, pătrunzînd cu dinții lui mici și ascuțiți prin țesătura ei, se apleacă — fără s-o lase din brațe, deși ea era de mult inertă, abandonată uimirii ei care creștea ca o bălărie nemaipomenită din propriul ei trup, paralizînd-o — îi atinse sînii cu buzele, își frecă obrajii de ei, dar fără delicatețe, mereu cu atîta violență încît Irina gemu, apoi o sărută pe coapse, mușcînd din rochia ei, pe pîntec, de parcă ar fi vrut s-o sugă deodată, cu o mare forță de absorbție în acel sărut, ca un animal cu mii de guri și nu se opri decît cînd o simți plîngînd cu hohote.

Titus se îndreptă, gîfîind, privind-o cu uimire, alb la față ca și cum ar fi uitat de ea sau că ei îi aparținuse trupul acela pe care îl devastase și mortificase. Ea plîngea mereu, într-o atitudine ciudat de puerilă, cu brațele atîrnînd moi pe lîngă trup, odihnindu-se pe lemnul băncii, cu capul în

piept și umerii care se mişcau la intervale atît de regulate de parcă totul ar fi fost mişcat de un arc de ceasornic, de parcă ea însăși ar fi fost una din figurile acelea uriaşe de bronz, de pe cupola unui orologiu, marcînd printr-un mecanism ciudat pulsul dureros al timpului.

El o privi cîteva clipe, apoi spuse uscat, rupt :

— Te-am jignit ? Vrei să mergem, să te conduc ? Vrei să plec ?

Ea ridică încet privirea la auzul timbrului său plesnitor ca o cravașă, îl privi cu ochii mari, umezi, și spuse încet, mișcîndu-și umerii, cu o oboseală pe care o purta în ea demult :

— Cum vrei !... Mai bine să plecăm de aici, du-mă de aici, te rog ! Se poate să treacă cineva și ai să te... ai să fii văzut !...

Titus o privi, fără să se miște, de parcă își traducea în gînd ceea ce auzise, apoi întinse mîna, cu stîngăcie, de la distanță și o mîngîie pe arcada tîmplei care la ea era foarte accentuată, de cîteva ori își trecu degetele de sus în jos, ea îi simți mîna tremurînd de emoţie și închise ochii, cu repeziciune, simţind că gura ei o trădează, că buzele se desfac singure într-un surîs de încîntare și pace și că nu le mai poate stăpîni.

— Să mergem ! — spuse el, prinzînd-o de braţ — ne vom plimba puțin. Să mergem pe Mureșanu ! (Era una din străzile care urcau abrupt în munte, printre casele zidite cu un perete în stîncă).

Urcară pe o stradă întortocheată, stîncoasă, trecură prin spatele unei case care se sprijinea de munte — el urcă înainte și îi întinse mîna, trăgînd-o în sus — și în curînd fură în pădure și orășelul căzu brusc la picioarele lor, îndepărtîndu-se fulgerător, de parcă cei doi ar fi urcat, cu osteneală, ore în șir, și, într-adevăr, în timpul zilei, sub cercul de lumină al soarelui, le-ar fi trebuit multe ceasuri ca să se simtă atît de sus, atît de izolați, și cu vîrful Padeșului înălţîndu-se atît de aproape și de sumbru în spatele lor.

Se așezară în iarba uscată, în jurul lor se găseau brazi înalţi, rari, iar în spate, pădurea, întunecată, și primitoare

ca un cavou. Stătură ore întregi acolo, deși, în dese rînduri Irina încerca să se smulgă de lîngă el, prinsă de teamă pentru casa ei rămasă deschisă și pentru Dan care era desigur neliniștit de absența ei neobișnuită. Titus o reținea, o liniștea de fiecare dată, dar totul nu era decît înscenare, amîndoi se mișcau și vorbeau așa cum se mișcă oamenii goi pe fundul unei mări, muți, neavînd nevoie de cuvinte, uitînd brusc cuvintele și recîștigînd cu greutate puterea gestului, a mișcării mîinii, a afirmației și negației simple și toată absența aceea a cuvintelor creează acel lichid dens în care ei se mișcă cu atîta greutate și suplețe, ca niște animale marine.

Oare cuvintele, apariția lor neașteptată poate să dilueze acel mediu dens al înotătorilor subacvatici, în care corpul cuiva, greoi, nesemnificativ, recîștigîndu-și cu atîta rapiditate eleganța animalică, redescoperă atîtea forme de comunicare, uitate, pierdute ? Sau există oameni care, tăcînd, sau vorbind doar într-un anumit fel, aerul în jurul lor se reîncheagă în unde tot mai materiale, mai fluide și mai opace și atunci, firesc, ei descoperă cu o uimire înceată, prelungă, fibra nesfîrșit de plastică din care le e turnată mîna stîngă, umărul stîng, trunchiul de gumă, ochii atît de mobili care nu mai au nevoie de gură ca să rîdă, fruntea care începe să murmure...

Astfel stăteau cei doi.

Paul se mișca tot mai neliniștit pe patul său tare, pe măsură ce se însera. Gașpar, vecinul său de pat, nu se reîntorsese încă și, gîndindu-se unde putea să fie, suporta tot mai greu aerul încărcat al barăcii, oamenii care apăreau de nu știu unde atît de numeroși și care se îngrămădeau tot mai mulți acolo, ca în spitale supraaglomerate în timpul vreunei epidemii sau pe vasele mici și în bărcile șubrede care transportau sinistrați, martori răvășiți ai vreunui naufragiu, înfiorați încă pînă în profunzime de insomnia morții.

Krinitzki, Mihuţi şi Miloia lipseau şi Paul observă deodată cu spaimă că se făcuse noapte, şi de teamă de a nu adormi în acea neînţelegere generală, se dădu jos din pat şi astfel, sumar îmbrăcat, cum umblase şi peste zi, ieşi din dormitor.

Paşii îl duseră singuri şi el începu să zîmbească, tremurînd uşor de frig, o complicitate atrăgătoare îl învăluia, complicitatea cu propriul său instinct sau cu propria sa dorinţă care plutea undeva la fundul făpturii sale ca o pată de culoare închisă, ce se mişca haotic şi încet, un fel de amoebă a simţurilor.

Din prudenţă, înaintă pe trotuarul opus, înaintînd ca şi copiii din pom în pom aproape, şi în dreptul fiecărui trunchi de salcîm el încetinea paşii. Ce orăşel ciudat ! — gîndi Paul cu o anumită viclenie — peste tot sînt sădiţi salcîmi !

Cînd ajunse în faţa casei Irinei, zări lumină la toate ferestrele, cea dinspre curte era larg deschisă şi un soi de zgomot de glasuri ce se auzeau, nedesluşit, pînă dincolo, pe partea cealaltă a străzii. Paul ezită destul de mult să treacă strada care era complet întunecată. La unele vile se găseau geamuri luminate, dar clădirile erau rare — toate erau înconjurate de grădiniţe de flori — şi strada plantată cu pomi — iar luminatul public nu funcţiona de fel sau nu exista.

Temător, cu multe precauţii inutile, Paul trecu dincolo şi îi era atît de teamă încît simţea fierbinţeala prafului străzii, deşi era încălţat într-o pereche de pantofi jerpeliţi. Ajungînd lîngă portiţă avu bucuria de a o găsi deschisă, altfel nu ar fi avut niciodată curajul de a o deschide singur ; acest lucru însă făcu să-i bată cu putere inima pentru că acum trebuia într-adevăr să intre, nimeni, nici măcar imaginaţia sa înfierbîntată nu-i mai putea ajuta acum şi servi cel mai mic, cel mai neînsemnat pretext, ca el să rămînă în stradă. Cu mîinile tremurînd uşor de teamă, cu fruntea înmuiată de sudoare, îşi descălţă pantofii săi largi, fără să se aplece, cu vîrful piciorului (el însuşi nu ştia ce face) şi abia cînd păşi pe îngusta alee de ciment care ducea spre treptele de la uşa din faţă şi simţi răceală sub tălpi îşi dădu seama că e desculţ şi

mulţumi în gînd acelui care îl ajuta, care îl proteja în acele clipe.

Deja, vocile se auzeau tot mai distinct, era una subţire, stridentă şi cealaltă calmă, gravă, baritonală, cu un timbru foarte plăcut, atrăgător, era... da, era sigur... era vocea lui Gaşpar şi Paul zări imediat în întunerecul din jur — cu ochii minţii, desigur ! — frumoşii lui ochi albaştri, cu nuanţe întunecate şi triste. Paul se temu să rămînă pe fîşia de ciment, deşi se afla chiar sub fereastra deschisă unde se auzea cel mai bine, şi păşi în stînga, după colţ, lîngă stratul de flori şi unde se găseau nişte globuri albastre şi argintii care sclipeau întunecat chiar şi acum, cînd se înserase bine de tot.

— ...Ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha ! — rîse cel cu vocea stridentă, ascuţită şi parcă acum cele două voci nu se mai certau — ai haz, bătrîne. De unde eşti, parcă nu ţi-am mai văzut năsucul p-aici.

Se auzi un murmurat gros, nedistinct, apoi din nou vocea subţire.

— Şi umbli după cocoşeli, hai ? Umbli după farfuzele în negru, că le stă bine, le vine bine la ten ? Le paşti, bătrîne, le paşti... frumoasă pildă ne daţi, nouă, generaţiei care vine... aşa ne educaţi, dîndu-ne cu palma peste gură, hai ?

Acum de-abia îşi dădu seama Paul că veselia acelei voci era stridentă, în rîsul acela, observă el cu întîrziere, era un fel de furie neputincioasă, disperată.

— Vorbeşti prea mult — se auzi vocea calmă a lui Gaşpar — ţi-o faci singur... dacă ţi-aş fi dat bani, erai mai manierat, potae !

Acest „potae" era spus fără dispreţ şi fără încîntare, ci cu simplă lene, aproape cu plictiseală.

— Da' du-te dracului ! — ţipă din nou vocea, cu acelaşi accent disperat cu care rîsese — te-am pus eu să-mi dai bani ? Şi ce-i fi vrînd, *sir,* să te codoşesc pe de gratis ? Mi-ai dat de trei ori cîte douăşcinci şi o dată cinşpe şi ai pretenţia să mă educi acum şi să-mi dai cu laba peste gură. Bravo, frumoasă generaţie sînteţi şi voi, ăştia care aţi dezertat de pe front pentru că se terminase războiul !

Ce-ai fost, infanterist, cavalerist, la tancuri... sau ai fost la serviciul de manipulat gunoaie pe batalion ? !

Vocea lui Gaşpar se auzi mormăind ceva, nedistinct, şi se auzi din nou cealaltă :

— Mă insulţi, hai ? Zici că eşti ambiţios ? ! Ce-ar fi dacă am presupune că i-aş explica Doamnei cum mă înfunzi cu bani... ia stai, cred că nici nu trece prea mult de sută ce mi-ai dat în contul...

— Taci, dobitocule ! strigă scos din fire celălalt, dar nu prea tare totuşi, — am să-ţi dau, azi n-am ! Trebuie să-mi vie, am vîndut la Lugoj un loc de casă şi...

— A, la Lugoj, va să zică de acolo ne cunoaştem ! Şi ce-ai...

— Dacă te aud că sufli o vorbă de ce ţi-am dat, poţi să-ţi iei adio de la viaţă !

— Serios ! — făcu vocea cea subţire, cu un dispreţ nemaipomenit — eşti aşa de curajos ? Nu s-ar părea după cum tremuri în faţa ei, a Doamnei ! Sau eşti curajos numai cu cei nedezvoltaţi normal, cu puştii, cu tinerii elevi, hai ? Cu viitorii intelectuali ai societăţii care vom lichida pînă la sînge analfabetismul populaţiei !

— Ascultă... începu vocea cea gravă, dar celălalt ţipă deodată, ca scos din fire :

— Nu ascult nimic, auzi ! Să pleci imediat, trebuie să mă culc, dacă nu dorm înainte de douăş'pe, nu mi se refac globulele roşii, idiotule !

— Mai vrei una ? — întrebă calm vocea cealaltă şi mai adăugă ceva nedistinct.

— Ce ? ! — ţipă celălalt, mai încet însă, deodată răguşit — eu isteric ! Isterică e mă-ta cînd... — şi-apoi începu din nou să ţipe cu atîta vehemenţă încît Paul tresări puternic : — Să nu te apropii de mine, animalule, că azvîrl cu cana asta prin geam de se aude în tot cartierul ! Bestie !

Vocea cealaltă rîse încet, parcă gînditor.

Deodată Paul încremeni : lîngă picioarele sale se afla un cîine, un cîine uriaş, care îl privea ţintă, cu o privire teribil de expresivă. Paul se apropie de zid, dar cîinele mîrîi atît de semnificativ încît el nu mai îndrăzni să se

mişte. Stătură aşa privindu-se cîtva timp şi, de teamă, nu mai auzi nimic, nu mai înţelese nimic mai bine zis pentru că cele două voci continuară să se audă, cea subţire mai ales, ca şi pînă acum, arogantă. Dar Paul intrase cu brutalitate într-o altă lume unde vocea umană nu mai însemnă nimic şi imediat o acută, o disperată părere de rău îl inundă că îndrăznise să se aventureze dincolo de portiţă. El, care nici în stradă n-ar fi fost poate în siguranţă !

Cîinele se întoarse şi o zbughi pe portiţă afară, dar Paul nu avu timp să inspire adînc că animalul fu înapoi, aproape de pulpa sa, privindu-l din nou ţintă, gîfîind parcă ironic.

Paul înmărmuri, mintea îi încremeni, nici un gînd, cel mai firav, cel mai ridicol, nu-i încolţea în cap. Cel care-l ajuta adeseori ştiindu-l atît de slab şi copilăros, îl abandonase definitiv şi parcă rîdea prin botul cîinelui. Deodată devenise sclavul acelui animal şi el parcă intuia asta şi era nehotărît doar de felul în care să-l sfîşie.

Cîinele se apropie puţin de Paul, apoi încă un pas şi îi atinse cu botul pantalonii, amuşinîndu-l, îi simţi botul umed pe laba piciorului, apoi trecu în spatele său şi el îi simţea îngrozit botul atingîndu-l, nehotărîndu-se să înşface. Apoi, din spate, îi simţi răceala limbii pe mînă şi, uimit, nevenindu-i să creadă, băgă de seamă că acel animal infernal îl linge. Ridică mîna, oferindu-i-o, dar cîinele refuză brusc o atît de mare dovadă de slugărnicie şi se depărtă după colţ, dar Paul nu se mişcă, rămînînd cu mîna ridicată, pietrificată.

După ce cîinele reveni încă în vreo două rînduri, Paul îndrăzni să se mişte, să-l mîngîie şi încet-încet, corpul său îşi reveni, se relaxă, şi abia atunci îşi dădu el seama ce obosit era, cît îl epuizase acea întîlnire. Vocile deveniră din ce în ce mai distincte, urechile lui se deschiseră tot mai mult în afară, dar, deodată, geamul fu trîntit de o rafală de vînt şi, imediat, apoi, cineva de dinăuntru îl închise şi lăsă storul. Acum nu se mai auzea nimic şi Paul rămase încurcat, lîngă casa aceea luminată, cu cîinele care

gîfîia definitiv prietenos lîngă el, fugind uneori şi revenind mereu, speriindu-l cîte puţin de fiecare dată.

La început bucuros că nu pătise nimic, începu apoi — acum că era în afară de orice pericol din partea lui — să se gîndească cu dispreţ că animalul acela care, pe orice alt îndrăzneţ l-ar fi sfîşiat, probabil, îi depistase perfecta slăbiciune şi teama laşă, feminină, şi îl ocrotise el însuşi, cu o ironie evidentă, jignitoare pînă la moarte sau pînă la adînci bătrîneţe.

Un ţipăt sfîşie tăcerea nopţii, un strigăt care se auzea desluşit, venea din interiorul casei ; Paul şi cîinele rămaseră nemişcaţi şi avură aceeaşi mişcare, paralelă, de a lungi gîtul şi „a pune urechea în vînt“. Nimic nu se mai auzi însă, o tăcere înfiorătoare şi vîntul uşor, nesfîrşit de uşor, trecînd prin coroanele ţepene ale salcîmilor, deveni prezent.

Timpul începu să treacă greoi, scîrţîind din scripeţii lui uriaşi şi Paul începu să se joace cu cîinele, îl săruta pe frunte, îl trăgea de urechi şi cîinele îi sări pe piept cu atîta bucurie încît îl răsturnă în stratul de flori şi Paul, uimit, o clipă, rămase acolo jos şi, după cîtva timp, cîinele se culcă lîngă el. Amîndoi uitaseră unde se aflau, de datoria convenţională de care răspundeau faţă de societate, sau faţă de societatea lor interioară şi nevăzută şi se abandonară unei lumi mai calde, mai puţin orgolioase.

Trîntitul uşii de la intrare le atrase atenţia, apoi, zgomotul unor paşi pe treptele de ciment şi-apoi pe alee şi cineva trecu foarte aproape de cele două trupuri culcate în iarbă şi ieşi pe portiţa pe care o închise în urma sa.

Paul se mai jucă cîteva minute cu cîinele — flatat de mărimea şi forţa animalului — apoi se ridică încet, amintindu-şi paşii care trecuseră alături nu ştia cu cît timp în urmă, (el avea o nestinsă teamă faţă de puterea sau slăbiciunea lui de a aprecia timpul), îşi aminti de ţipăt, de închiderea geamului şi de vocile care se certaseră. Apoi îşi aminti brusc că Gaşpar se găsise acolo, înlăuntru şi privi, temător, după colţul clădirii. Curios ! Uşa de la intrare era deschisă şi dinăuntru răzbătea lumina, deşi Paul

și cîinele auziseră lămurit că cel care plecase o trîntise în urma sa. Sau poate că o trîntise atît de tare — și Gașpar era capabil de așa ceva ! — încît ușa se redeschise imediat, din lovitură, sau, poate, se trîntise cu totul altceva. În loc să iasă pe portiță și să se piardă în întunerecul străzii, Paul se pomeni urcînd treptele de la intrare după ce trăsese cu urechea foarte multă vreme și vîrînd capul pe ușa deschisă cu cîinele alături care părea un nepoftit ca și el ; nimic nu mișca însă și Paul intră în antreu.

La început privi zăpăcit în jur — orice mediu nou pe el îl zăpăcea ! — apoi se orientă repede cu atît mai mult cu cît antreul era întunecat și lumina venea de dincolo, dintr-o cameră care avea ușa închisă. Paul se apropie în vîrful picioarelor de ușă — care era pe jumătate din sticlă și avea perdeluțe lucrate de mînă și privi prin perdeluțele acelea pe jumătate transparente și după cîteva clipe în care nu văzu nimic, zări o formă omenească stînd la masă, cu capul culcat pe tăblia mesei.

Crezu că acel om dormea — probabil că era cel cu vocea stridentă sau era chiar Gașpar care adormise acolo pe masă — dar, deodată observă brațele care atîrnau moale pe lîngă trup și apoi văzu imediat — și deși îi era teamă era și mîndru de spiritul său de observație, un lucru moștenit la urma urmei ! — că cel care dormea era lipit cu fața de tăblia mesei, într-un fel foarte chinuitor, cu ceafa spre ușa prin care privea, aplecat, Paul. Cîinele, fericit, sărea mereu în jurul lui.

Ceva ciudat, mai mult sau mai puțin ca teama, începu să cînte încet în jurul lui și el împinse ușa care se deschise foarte ușor, atît de ușor încît nici nu-și mai aminti cînd o împinsese. Cîinele mai sări de două ori în jurul său, apoi intră primul în cameră ; se apropie de scaunul celui care dormea în felul acela atît de adînc, îi amușină picioarele, apoi se apleacă și linse ceva pe podea. Paul, care îl urmărise tot timpul, neștiind ce să facă, observă cu o nemaipomenită liniște că animalul lingea o pată de sînge pe podeaua gălbuie și atunci observă și pe masă, pe fața de masă acoperită cu un milieu de dantelă, cîteva pete roșii, nu prea multe, dintre care una mare care se prelin-

gea încă pe pămînt de parcă ar fi curs încet, cu încăpățînare de undeva, din trupul celui ce stătea nemișcat, fără viață, pe scaun.

Paul vru să se apropie de acel trup, dar un început de teroare îl cuprinse, se întoarse și ieși, mergînd încet ca atunci cînd te afli într-un loc întunecos și nu alergi de teamă să nu-ți pierzi mințile sau ca să nu fi înhățat mai ușor de monștrii nevăzuți și teribil de prezenți ai văzduhului. Cîinele rămase în cameră, alunecînd pe sub masă, neliniștit, sau ocolind scaunul celui ce dormea sau...

Paul ieși pe portiță și era atît de preocupat încît își uită acolo pantofii pe care îi descălțase și porni pe stradă în jos, dar nu pe trotuar, ci prin mijlocul drumului, unde era mai luminat. Noaptea alunecase pe nesimțite în jurul lui Paul cu o blîndețe nefirească și totul din jur, luminile, oamenii puțini care treceau pe lîngă el, praful cald, familiar al drumului, păreau că îi sînt prieteni ; afară de petele acelea puține de sînge care luminau cîteodată în văzduhul blînd, ca niște ochi pentru un animal viitor.

Paul ajunse la dormitor într-un timp nedefinit — nu-și aminti dacă venise direct sau ocolise pe undeva — și, vrînd să uite totul, sau mai ales ceva sîcîitor care îi stăruia în cap, se strecură sus în patul lui și, fără să se mai dezbrace, fără să se spele, se acoperi peste cap cu cearceaful, încercînd să adoarmă, să se ascundă în somn ca într-o vizuină. Deodată își aduse aminte că are un nou vecin de pat, pe Gașpar, omul pe care îl întîlnise în pădure. Dădu la o parte cearceaful ca să-l vadă și zări, uimit, patul gol. Se întrebă neliniștit unde putea fi, își aduse aminte că plecase încă de după masă, devreme, îmbrăcat foarte elegant, își aduse aminte de cămașa lui sclipitoare și de felul în care își scosese o batistă curată, bine călcată, cu dungulițe verzi, din buzunar, cu o mișcare bărbătească, în clipa cînd ieșea pe ușă. Apoi își aduse aminte de *totul* și în prima clipă fu mîndru de propria sa memorie care îl slujea atît de bine. Încercă să-și amintească dacă omul care zăcea fără viață pe tăblia mesei nu era cumva Gașpar,

dar rămase uimit că nu-și aducea aminte în ce fel era îmbrăcată acea ființă. Poate că nu era Gașpar, Gașpar ieșise pe portiță, sau chiar dacă era Gașpar, poate se ridicase deja de la masă, se ștersese de sînge, sau îl linsese cîinele — o, cîinele, cel mai frumos cîine din toți cîinii ! Și o putere și o forță cu adevărat herculeană ! Paul era mîndru în clipa aceea de cîine !

După cîtva timp, poate nu foarte mult timp, el se dădu jos din pat neștiind precis ce va face în clipa următoare. Văzînd însă că se îndreaptă spre patul lui Miloia, din colțul celălalt al dormitorului, își dădu seama, deodată, că îi va spune totul lui Miloia, unul din puținii, chiar singurul, în care avea încredere, în fața căruia, adică, nu-i era aproape niciodată teamă că se va face ridicol. Paul se simțea cu adevărat stînjenit cînd cineva rîdea de el, chiar mai mult decît dacă era lovit sau doar chinuit. Cînd se rîdea de el îi venea mereu să se îmbrace.

Miloia dormea, cu pieptul gol, foarte păros, și Paul se simți de-a dreptul jignit de acel piept și de somnul grosolan al lui Miloia — un om atît de sensibil, de lipsit de prejudecăți ! — și o clipă ezită să-l trezească, temîndu-se că nu era Miloia poate omul de care avea nevoie. Apoi își aduse aminte de Gașpar și de felul dezarmat în care stătea cu capul pe acea masă străină — tot mai mult Paul se convingea că Gașpar era acela pe care îl lăsase în camera aceea străină, cu cîinele mișcîndu-se roată în jurul cadavrului său — și din teamă pentru el, îl atinse pe cel care dormea cu atîta nepăsare.

— Ce vrei, bre, cu el ? De ce-l trezești ? — se auzi o voce aspră ce venea din dreapta și Paul îl privi uimit pe unul din lucrătorii care dormeau în apropiere, un individ mărunt, chel, care stătea pe marginea patului și își tăia cu un briceag foarte ascuțit unghiile de la picioare. Paul privi în jur : aproape toți dormeau, undeva, în fund, doi inși jucau table și zarurile se rostogoleau mărunt, dulce, sfîșietor de dulce.

În clipa cînd omulețul cel chel îl lăsă din ochi, Paul întinse mîna, privind mereu în altă parte ca să inducă pe toată lumea în eroare, și-l zgîlții din nou pe Miloia, de

data asta mult mai tare, pentru că, poate, a treia oară n-o va mai putea face. Miloia se trezi, se ridică în coate, întrebă zăpăcit : — Ce-i ? — apoi se răsuci — fără să vadă nimic — pe partea cealaltă și-și trase pătura peste cap.

Lucrătorul cel chel își ridică privirea cu furie, lăsînd deoparte briceagul și Paul se îndepărtă repede de căpătîiul lui Miloia. Avea totdeauna la el ace de siguranță de diferite mărimi — el admira foarte mult acele de siguranță, mai ales felul în care erau construite, mecanismul lor, luciul și celelalte care, într-adevăr, se puteau prea rar întîlni în altă parte — le ținea prinse sub curea, în spatele pantalonului, în șir, lăsîndu-le să sclipească într-o anumită ordine. Cu o viclenie de care se simți imediat mîndru, desprinse unul din cele mijlocii — le cunoștea pe toate numai după pipăit — îl deschise cu o singură mînă, pășind încet și indiferent și cînd trecu prin dreptul picioarelor lui Miloia — el dormea cu capul la perete — jignit de felul în care și le ținea acestea dezvelite (pătura îi ajungea doar pînă la glezne), acoperind în schimb capul lui tuns și mustața lungă, neagră, ca o țigară răsucită la ambele capete — Paul înfipse cu sete acul în laba mare, cu unghiile groase, gălbui.

Miloia sări tăcut în așternut, se așeză în capul oaselor și îl privi pe Paul care se oprise la rîndu-i, uimit parcă de trezirea neașteptată a celuilalt. Trecu un timp pînă ce Miloia reuși să-l distingă în fumul încăperii, sau Paul era prea departe și prea neînsemnat după lunga călătorie pe care o făcuse celălalt în spatele bombat al pleoapelor sale și apoi i se auzi vocea și chiar zîmbetul feminin, cald, delicat aproape, de parcă un zîmbet s-ar putea auzi :

— Ce-i, Paul ? Dorești ceva de la mine ?

Paul dădu din cap, nu îndrăznea să vorbească, poate din pricina chelului care îl urmărea încă, nemulțumit sau pentru altceva și Miloia înțelese, se sculă din pat cu îndemînare, cu o mișcare foarte felină, parcă curse dintre cearceafurile sale întrebuințate și ieși cu Paul afară din baracă.

Afară îi spuse tot, în două fraze; încercă chiar să-i explice unde se găsea casa, dar Miloia cunoştea locul : acolo locuia Dan, liceanul care venea zilnic să joace cărţi în baracă, împreună cu Gherga, ucenicul lui Boltner. Paul îi povesti despre cîine, despre rondoul de flori, despre uşa trîntită care era totuşi deschisă, despre răceala nu prea mare a aleii înguste de ciment care ducea spre treptele de la intrare, despre strigătul care se auzise, la un moment dat, de întunecimea de pe stradă, de faptul că se putea merge prin mijlocul drumului pentru că te simţeai mai în siguranţă, despre uşa cu geam şi perdeluţele prinse cu pioneze... sau nu, nu cu pioneze, erau un fel de vergele de alamă pe care perdeluţele erau strînse în falduri mărunte şi vergelele sclipeau foarte îmbietor...

Miloia îl asculta în linişte, cu capul plecat, doar respiraţia lui puternică ajungea pînă la urechile distrate ale lui Paul, preocupat să redea totul cît mai exact, în cît mai puţine cuvinte. Apoi Miloia spuse, întrerupîndu-l şi Paul îl acuză în gînd de lipsă de delicateţe deoarece el mai avea cîteva amănunte importante de înşirat:

— Să mergem să-i spunem lu' Băicuţu! Tu rămîi aici, eu mă duc să-l caut! Nu, Paule, tu rămîi aici pentru cazul cînd... du-te şi culcă-te în pat să nu observe nimeni, dar să nu adormi! O să venim să te căutăm, repede!

Miloia era foarte gînditor şi plecă grăbit şi Paul îl ascultă, suindu-se în patul lui, lîngă cel gol al lui Gaşpar. Da, da, Gaşpar ce om ciudat! Era probabil un om foarte necăjit, foarte hărţuit, dacă trebuia să doarmă în marginea pădurii şi acum, cînd îşi făcuse în sfîrşit rost de un culcuş mai ca lumea, iată, trebuia să doarmă cu faţa lipită de acea masă, cu cîinele mereu în jurul picioarelor sale. Da, dar o cunoştea pe femeia aceea frumoasă, femeia intangibilă, cu care el călătorise împreună şi rochia ei neagră sclipea printre acele cîmpii şi pomi singurateci printre care trecea şovăind trenul. Lui Paul i se făcu dor de acea femeie care îl privise atît de adînc, o singură dată şi abia atunci îşi aminti că acea casă sau vilă, era de fapt a ei, ea locuia acolo, el o urmărise doar: da-da, aşa era, ce încîlcite sînt şi memoriile astea ale oamenilor, memoria

e un lucru foarte obositor ! Dar unde era ea, acum ? Poate era deja acasă, cîinele la locul lui în curte, Gaşpar se sculase şi plecase şi o să vină în curînd să se culce iar acel Dan care locuia şi el acolo, ...da, de fapt aşa era, locuia şi liceanul acolo, cu pachetul lui de cărţi soioase în buzunar, şi pistruii săi roşii ca nişte furnici inofensive, curgîndu-i pe faţă în toate părţile ! Ce femeie frumoasă în rochia ei neagră, cu părul ei negru şi ochii ei negri... oare o va mai întîlni vreodată, cît de curînd ? ! Ce bine ar fi dacă ea l-ar chema, cu un semn mic al capului, sau cu o privire zîmbitoare, şăgalnică, el ar urma-o fără să se teamă, ar prinde-o în braţe şi ar săruta-o pe gură, pe gît, i-ar săruta mîinile ei lungi, albe, braţele ca nişte ţipari melodioşi şi poate, cine ştie, ea l-ar culca în patul ei cu ciucuri roşii şi albaştri — trebuia undeva să se afle un asemenea pat ! — şi şi-ar desface într-o parte rochia ei neagră, aţîţătoare, pentru că el n-ar fi îndrăznit niciodată, nici pînă la sfîrşitul vieţii un asemenea gest, şi-apoi, cu siguranţă, ea şi-ar fi deschis bluza şi i-ar fi oferit pieptul ei pîrguit (citise undeva, într-o cărticică căreia îi lipseau ultimele pagini de la sfîrşit, un lucru foarte chinuitor, această expresie „pieptul ei pîrguit") şi el s-ar fi apropiat de gestul ei neruşinat în timp ce ochii ei melancolici l-ar fi protejat cu o nesfîrşită graţie şi înţelegere şi ar fi muşcat-o încet, ca un cîine, de sîni... şi ea ar fi rîs, cu dinţii ei pe care el nu-i văzuse niciodată, dar care trebuiau să fie... trebuiau să fie... în sfîrşit, dacă aceşti dinţi nu puteau fi văzuţi, ea nici nu trebuia să-i zîmbească sau chiar dacă ar fi făcut-o, el era doar cu faţa lipită de pielea ei albă mirosind a ceva aparte, atrăgător şi înecăcios... înecăcios pînă la lacrimi...

Miloia îl trezi în aceeaşi clipă sau poate că nici nu dormise, dar ce repede se întorsese Miloia ? Parcă ieşise şi se întorsese imediat, grăbit, ca un om care a uitat ceva. Voia să-l ia cu el, să-l caute împreună pe Krinitzki ?

Krinitzki nu era de găsit, suflă Miloia, îl căutase şi la bătrînul Gherlea, şi la salcie — asta trebuia să fie jos la

rîu, deci e adevărat că uriașul coboară seara în albia rîului, cum de nu-l întîlnise el, Paul, niciodată ? — dada, Miloia chiar adăugă că trecuse prin rîu, pe partea cealaltă și îi arătă pantalonii lui de pînză, suflecați în jurul gleznelor și — nu era nici la Dublea, a cărui nevastă era bolnavă de o boală ciudată, necunoscută și îl chemau totdeauna pe Krinitzki, care îi citea din Carte și care o liniștea prin simplă prezență. La înapoiere trecuse din nou pe la Gherlea care începuse să fie neliniștit. Pe unde să-l mai fi căutat, ce credea Paul ?

Paul se trezi brusc, numai din mîndrie că era consultat de un bărbat atît de serios, un atît de intim cunoscător al vieții, și vrînd să fie la înălțimea întrebării, se bîlbîi cu atîta putere și furie, nespunînd nimic sau într-o limbă cu totul alta, mult mai veselă, încît Miloia întoarse uimit capul, cu atît mai mult cu cît el nu aștepta nici un răspuns, părea doar foarte gînditor. Ochii îi străluceau cu o putere de neîndurat și Paul se ferea instinctiv de lumina lor deoarece îl obosea.

După o scurtă consfătuire în care Paul își spuse punctul lui de vedere, care fu luat în considerare, plecară împreună spre secția de miliție și Paul era foarte satisfăcut că se găsea cu Miloia, un om realmente sensibil și care îi dădea totuși atîta importanță. Cine știe, un altul — și aceștia ar fi putut fi destui de mulți ! — cum s-ar fi comportat într-o asemenea situație, cum l-ar fi dat la o parte, l-ar fi ironizat, sau lovit, sau ceea ce ar fi fost mai grav, l-ar fi uitat pur și simplu cu atîta seninătate încît l-ar fi adus în starea, în halul de a se întreba foarte serios, dacă există el însuși, sau dacă nu cumva viața lui, atît de modestă, e întreruptă de lungi fîșii de lumină sau de mirosul unui pom încă necunoscut bine celorlalți ? !

Miliția se afla într-o fostă cafenea de lux, un fel de cazinou, dar pereții exteriori nu erau prea îngrijiți, iar geamurile, imense, își pierduseră din eleganța de altădată, sau cel puțin, așa părea că fuseseră elegante odată, sau măcar, extravagante. Lucrătorii miliției însă sau zidarii lor sau administratorul lor îngrijeau într-un asemenea fel

clădirea lui Salomon Bela (așa se chema fostul proprietar, evaporat cu mulți ani înainte) ca să pară cît mai neîngrijită și probabil acest lucru, cel puțin acolo, la Nădrag, dădea impresie de măreție, imparțialitate și eficiență, sau, mă rog, așa ceva...

La parter, clădirea avea un perete de geamuri mari, vitrine, prin care, altă dată, copiii curioși își turteau nasurile și puteau vedea nestingheriți domni de vîrstă mijlocie, stînd pe canapele înguste de catifea și bînd cafea din pahare de sticlă montate în port-serv-uri de argint, în spatele lor la o fascinantă masă de biliard, stăteau siluete elegante, cocoșate cu distincție și de fiecare dată și un ofițer, un bărbat foarte frumos, cu un fular de mătase izvorînd din cămașă. Se mai puteau vedea, la mesele presărate peste tot, inși foarte simpatici și binevoitori care jucau domino sau remi... pentru pocher și alte jocuri era, bineînțeles, o altă încăpere, acestea nu erau jocuri care puteau fi privite, probabil că se jucau cu măști, cum citise Paul într-o cărțulie.

Vitrinele erau acum vopsite cu negru încît nu se mai putea vedea nimic înlăuntru — de altfel ce s-ar fi și putut vedea, decît cadavrele acelor inși bonomi, cu chelie bine întreținută care jucaseră domino și-și băuseră filtrul lor cel de toate zilele, cu buzunarele umflate de bilele de fildeș. Ce se întîmplase însă cu canapelele de pluș ? Acelea mai puteau fi întrebuințate, dacă erau bine întreținute.

Ușa mare, de sticlă, a fostei cafenele era desființată și, foarte lateral, se afla, spartă în perete, o ușiță verde de fier în spatele căreia se găsea totdeauna cîte un milițian, sau cel puțin așa credea lumea din orășel. Era unul din miturile orășelului. În spatele clădirii se afla un zid înalt, urît, și o poartă mare, galbenă, la fel de urîtă, prin care se circula des și în dosul căreia nu se afla nimeni. Sau, cel puțin...

Cei doi, mereu nehotărîți, speriați brusc de apariția acelei clădiri în fața lor, ezitară cîtva timp pînă cînd să... Paul se sperie deodată pentru că Miloia începu să-l privească într-un anume fel așa cum îl priveau unii oameni,

mai morocănoşi, care nu credeau tot ce le mărturisea Paul din trecutul lui nesfîrşit şi o clipă, sub privirea necruţătoare a lui Miloia, Paul se îndoi el însuşi de toată acea întîmplare picantă din acea seară, ceea ce lui i se întîmpla rar. De obicei, sau nu, chiar totdeauna, el era atît de sigur de tot ce i se întîmplase încît ar fi fost în stare să retrăiască totul din nou şi ce jurămînt mai puternic decît acesta există? Acum însă, în faţa acelei clădiri mohorîte şi lîngă Miloia care fu prins de un uşor tremur pe care altcineva nu l-ar fi observat, dar pe care Paul îl recunoştea cu uşurinţă, el însuşi era atît de speriat şi ar fi dat bucuros totul înapoi, ar fi fost unul din puţinele lui ceasuri la care ar fi renunţat. În viaţă sînt şi ceasuri la care un bărbat trebuie să ştie să renunţe!

Miloia se hotărî însă, pînă la urmă şi îi ceru şi lui sfatul, oficios, şi el, bineînţeles îi făcu cunoscut că era hotărît pînă la ultima consecinţă. Chiar amestecă o uşoară plictiseală în răspuns şi asta nu ca să-l convingă pe Miloia, ci pe cel care stătea în dosul portiţei de fier şi care va trebui să fie bănuitor.

Bătură destul de mult pînă le deschise un sergent nebărbierit care nu se miră de loc cînd îi zări şi îi întrebă ce vor cu un ton destul de ales. Sau ei se aşteptau la ceva foarte neplăcut? Miloia fu cel care povesti, Paul nu deschise gura, deşi recunoscu imediat în sinea lui că prietenul său, deşi de o sensibilitate aparte, nu poseda un vocabular pe măsura situaţiei create şi de aceea sergentul, scobindu-se în dinţi cu o scobitoare de metal, îl întrerupse de cîteva ori, apoi, chiar înainte de sfîrşit, cînd totul devenea atît de aţîţător, felul în care-l trîntise cîinele în rondoul de flori, fierbinţeala prafului din mijlocul drumului care era cu mult mai mare la... în sfîrşit, toate acestea, chiar şi vergelele de alamă de care erau prinse brizbrizurile şi care săreau imediat în ochi, toate acestea sergentul nu le auzi, deoarece le ordonă să aştepte afară şi închise uşa.

Paul vru să plece, considerînd misiunea lor încheiată, dar Miloia ezita încă deşi se vedea lămurit că s-ar fi aflat mult mai în largul lui în patul din baracă. Un timp cre-

zură că au fost uitați și Paul propuse să plece totuși — bineînțeles nu în goană, ci în cît mai mare indiferență cu putință, chiar cu o oarecare afectare — ca nu cumva să fie pedepsiți. În sinea sa se mira grozav și îi era chiar recunoscător lui Miloia că nu pusese o clipă la îndoială toată acea istorie palpitantă și încă odată, Paul hotărî în sinea sa că, în ciuda felului în care dormea și a vocii sale atît de șoptite care putea deveni de o stridență fantastică, Miloia era un om foarte inteligent și cinstit, depășindu-l cu mult pe Mihuți, celălalt prieten al lui Krinitzki.

Cînd era deja prea tîrziu ca să mai plece, se deschise din nou ușița și apăru sergentul cu un altul, un milițian fără grade, somnoros și posomorît, cu un cîine-lup de zgardă și le făcu semn, fără multă vorbă, s-o ia înainte.

— „Se îngroașă gluma !“ — gîndi Paul și se bucură că nu fusese el cel care povestise toată istoria.

Parcurseră întreg orășelul în același fel, adică, ei doi înainte, ca doi inculpați și milițianul care dormea încă, cu cîinele de zgardă. Cîinele însuși era foarte plictisit ceea ce arăta că nici el nu punea mare bază... în sfîrșit, cei cîțiva trecători priviră mirați după acest cortegiu și atunci Miloia, cu deplinul consimțămînt al lui Paul mări pasul, nesimțit, ca să pună o mai mare distanță între ei și cel care-i însoțea. Milițianul îi lăsă să-și facă mendrele și în curînd ajunseră.

Strada era întunecată, ca un tunel de cale ferată, nici salcîmii de pe margine nu se vedeau și, în spatele lor, milițianul aprinse o lanternă cu baterie, o lanternă simplă așa cum avusese și Paul una și în curînd ajunseră. Milițianul le ordonă să aștepte în fața portiței și el intră, orbecăind cu lumina lui gălbuie, pe treptele de ciment, apoi se auzi scîrțîind ușa de la intrare și după un timp, disproporționat de lung, se făcu lumină în camera din față. Îi zăriră apoi umbra cum se mișca, prostit prin cameră, roată, mereu roată, ca un cîine... se oprea un timp, apoi iar pornea în același cerc, în sens invers acelor de ceasornic... se rotea mereu, ceea ce arăta ori că se trezise definitiv ori că nu se trezise încă ca lumea și își

continua somnul în timpul... deodată dispăru din cameră, umbra lui nu mai trecea prin dreptul geamurilor și în curînd se aprinseră toate ferestrele casei, chiar și cele de la bucătărie și de la oficiile din spate. Se lumină astfel și strada și cei doi priviră uimiți; ce căutau ei aici, la ora aceasta? Dar dacă totul era într-adevăr real, adevărat și atunci ei purtau o răspundere colosală! Miloia era la fel de neliniștit ca și Paul, ochii îi sclipeau ca o lumină de nesuportat și stăteau amîndoi ca pe ghimpi. Casa sclipea toată și milițianul cu cîinele său cu tot se mistuise în ea și se pierduse prin grădina de porumb care creștea atît de înalt și de drept în spatele casei pe solul acela stîncos, lăsîndu-i pe cei doi acolo, în fața portiței.

În sfîrșit apăru, gîfîind ușor, cu ochii sclipindu-i la fel de puternic ca ai lui Miloia și, în clipa cînd Paul se crispase cu totul așteptîndu-se la cine știe ce, numai la ceva bun și plăcut nu pentru ei doi, vagabonzi prin oraș la acea oră tîrzie, milițianul, o clipă frate cu ei, le spuse, surescitat:

— E în fund, pe masa din bucătărie... sugrumat! Îl cunoașteți?

Miloia dădu tăcut din cap și Paul care ar fi vrut să spună ce știa, îl imită, pripit, dînd la rîndu-i din cap, gîndind însă:

— „Da, îl cunoaștem, e Gașpar, un om care a locuit o bună bucată de vreme în pădure".

— Cum îl cheamă? — întrebă milițianul, reținînd cu greu cîinele care voia să se întoarcă în casă.

— E un elev de la liceul de aici, fiul lui Dabici care a murit în mină, nu-i nici anul... venea în fiecare zi la noi în dormitor și juca în cărți cu... îl cheamă Dabici Dan și maică-sa...

— Stați aici! — le ordonă milițianul — nu vă mișcați! Eu mă duc să caut un telefon. Nu lăsați pe nimeni să intre, sub nici un pretext, pe dumneata te fac răspunzător, cum te cheamă?

Miloia răspunse:

— Donesie... Micula, sînt de la fabrică, la turnătorie!

Pentru prima oară Paul află că pe Miloia îl chema altfel.

Miloia începu ceva, nedeslușit, în care voia să spună că suferă de piept și, și-așa drumul fusese lung, și că ar fi vrut să se întoarcă la dormitor și că nu erau pentru ei doi astfel de lucruri murdare...

— Nu te miști de aici, tovarășe ! — strigă la el milițianul și Paul încremeni — și dacă lași pe cineva să pătrundă ai să dai socoteală în fața organelor anchetatoare... eu fug la secție și telefonez după medic... dacă găsesc telefon pe drum... va să zică ne-am înțeles ! adăugă și plecă repede, apoi se auzi tropăitul cizmelor, ceea ce arăta că începuse s-o ia la fugă.

Cei doi rămaseră în fața casei luminate și în curînd se aprinse o lumină la casa de peste drum și, după puțină vreme, ieși în poartă un bărbat numai în izmene și o cămașă lungă, de casă, care încercă să deslușească ce se întîmplă dincolo, apoi strigă, nu prea tare :

— Care ești acolo ?

Miloia se trase însă la umbră, nerăspunzînd nimic și Paul, care ar fi avut mare chef să-i povestească totul celui de peste drum, se văzu obligat să-l imite.

Omul din poartă mai stătu cîtva timp, apoi, închise portița în urma sa și se întoarse în casă. Lumina nu se mai stinse însă.

Trecură minute lungi de liniște și nemișcare ; Miloia nu se depărta de pomul sub care se trăsese și Paul, stînd lîngă el, încerca să deslușească peste gard dacă nu zărește cîinele, vechiul său prieten, dar nu era nici urmă de el. De pe partea cealaltă, din capătul străzii dinspre oraș, veneau două siluete, doi băieți tineri ; de unde stăteau cei doi nu puteau fi văzuți, li se auzea doar bocănitul pantofilor, glasurile care răsunau cu o neobișnuită sonoritate pe strada goală, apoi unul din ei începu să fluiere. Un cîine, dindărătul unui gard, îi lătră cîtva timp și în acest fel cei doi putură să-i urmărească, nevăzîndu-i. Tinerii însă se făcură nevăzuți înainte de a ajunge în dreptul casei în fața căreia păzeau cei doi, ceea ce însemna că o luaseră pe stră-

duța bolovănoasă care dădea spre rîu sau intraseră în vreo casă.

Nimic nu se clintea prin preajmă și lui Paul, stînd în fața casei aceleia atît de luminate în care se găsea un mort, începu să i se facă de-a binelea frică și, era convins, că Miloia simțea la fel.

Din casa de peste drum se auziră cîteva voci, înăbușite, apoi se deschise din nou portița și ieși același om, cu o haină în locul cămășii aceleia lungi și pantofi fără șireturi în picioare și trecu încet drumul la cei doi, trăgînd dintr-o țigară.

— Ce-i aici ? — întrebă el ajungînd în dreptul casei și încercînd să le deosebească figurile, ascunși cum stăteau, sub umbra întunecoasă — ce faceți aici ?

— Nu facem nimic rău ! — spuse Miloia fără să se miște — dumneata vezi-ți de treabă ! Părea foarte hotărît, glasul îi tremura însă și cum celălalt nu se dădea dus, ba, dimpotrivă se apropie tot mai mult, privindu-l cu bănuială, Paul spuse

— A fost sugrumat liceanul ! Noi trebuie să păzim casa...

— Cine ? Dănuț ? ! Cine l-a... și cine sînteți voi ? — omul intră într-o astfel de enervare încît Paul nu mai îndrăzni să scoată o vorbă ; de altfel omul nici nu mai așteptase vreun răspuns pentru că se năpusti pe portiță, strigînd — Rex ! Rex !

Paul vru să se repeadă după el și strigă :

— Este strict interzis să... nimeni nu are voie să se... — dar celălalt era deja în casă și Paul se întoarse spre Miloia și spuse, cu dinții tremurînd ușor, fără măcar să se mai poată preface

— Baci Gugu, să mergem de aici, altfel se adună prea multă lume și... eu vreau să plec să mă culc, nu mai...

Miloia îl privi o clipă mirat, el însuși tremura cu putere și fără să mai scoată o vorbă, cei doi se mișcară înspre partea opusă celei în care fugise milițianul.

Nu îndrăzniră să se îndepărteze prea mult, ci se opriră nehotărîţi cîţiva paşi mai încolo. Se opriră şi priviră în urmă şi o clipă doar, o clipă lungă cît eternitatea, totul rămase nemişcat : strada întunecată ca un tunel, pata de lumină în care plutea acea vilă blestemată, aerul delicat al nopţii în care cădeau îngeri cu un zîmbet fals pe buze, cu aripile fîşîind prin mirosurile suave, îngheţate, din jur. Apoi, se auzi un zîrîit uşor şi o maşină apăru, nehotărîtă, în capul celălalt al străzii ; farurile ei măturau coroanele salcîmilor şi praful plin de gropi al drumului şi apoi, deodată, zgomotul motorului ei sună foarte aproape cu o putere formidabilă de parcă ar fi trecut peste strada aceea neînsemnată o suprafortăreaţă, turtind toate obiectele din jur. Din maşină săriră — încă înainte de a se fi oprit, oameni în cizme şi uniforme, cîini, în jur ferestrele caselor începură să se lumineze. În faţa casei de unde fugiseră cei doi, se adună într-un timp neverosimil de scurt, lume, femei neobişnuit de treze, bărbaţi fumînd şi gălăgioşi îmbrăcaţi sumar. Cu toţii se adunaseră în faţa portiţei păzită de un miliţian — de unde erau cei doi îl puteau vedea foarte bine — şi lui Paul i se strînsese deodată inima, fără nici un motiv, şi-o simţea îngrădită parcă într-un inel de fier, parcă purta un nimb rigid din fier. Ridică ochii şi zări alături, foarte aproape de el pe femeia în negru, pe minunata femeie care privise pînă în adîncul fiinţei sale de carne ca într-o fîntînă îngustă : era acolo, însoţită de cineva care îi vorbea cu înflăcărare, fără să privească în jur, iar ea privea ţintă spre pata aceea insuportabilă de lumină în faţa căreia se învălmăşea atîta lume străină. Apoi izbucni de lîngă acel bărbat ca o săgeată în timp ce el vorbea încă şi intră în lumină, da, era într-adevăr ea, ea, cea inimitabilă, de neînlocuit, unică şi apoi se amestecă, fu înghiţită de acele siluete vulgare. Puţin timp însă, pentru că fu lăsată să intre — ea doar locuia acolo sau locuise cel puţin pînă fugise de acasă cu acel bărbat pe care Paul îi simţea încă respirînd lîngă el, neştiind că nu se va mai întoarce niciodată în acea casă şi că era suficientă o oră sau o seară scurtă ca un mort s-o transforme — acea casă — într-o navă, într-un cargobot ceresc sau într-o corabie sinistră

care navighează ca fulgerul pe linia închipuită a ecuatorului, cu un steag negru pe care sclipește semnul piraților aerului, un craniu seducător.

Cine era acel bărbat ? — se întrebă Paul, neîndrăznind să se întoarcă și să-l privească tot așa cum acel bărbat nu îndrăznea să se apropie de acea casă sau să treacă prin fața ei. Ce seară asfixiantă, nepotrivită, încărcată de lucruri hipercunoscute și deodată un mort tînăr, un adolescent cu gîtul strivit așa cum strivești o foaie de hîrtie pe care vrei s-o aprinzi, ca pe o faclă, sau un șumuiog și să faci semne cuiva noaptea. Da, dar gîtul strivit al acelui mort atît de tînăr — adică mort de atîta de puțină vreme încît parcă se auzeau pereții aerului crăpînd de căldura pe care le-o fura corpul lui răcindu-se — da, cu gîtul lui astfel aprins cine făcea oare semne sau, mai bine, ce fel de semne ? Paul privi tot mai neliniștit în toate părțile, apoi începu să alerge, gîfîind spre acea casă luminată cu speranța că poate nu era prea tîrziu. Miloia îl ajunse — ce iute era, cine ar fi bănuit ? — și îl prinse neîndemînatec de tricoul său vechi, folosit, rupîndu-l și apoi de cureaua lui de carton presat, ținîndu-l strîns și gîfîindu-i în ureche. Paul se smuci și pentru că simți mîna de fier, brutală, a celuilalt, cum îl tîrăște înapoi și niciodată, niciodată nu va mai fi atît de aproape de... începu să țipe deodată, ascuțit de parcă ar fi vrut să sfredelească aerul acela pașnic și burghez. Țipă de parcă l-ar fi înjunghiat cineva și niciodată nu-și va aminti de ce-o făcuse, nici măcar c-o făcuse, așa cum unii bețivi nu-și aduc aminte ce spun sau ce fac în unele ceasuri, dar Miloia îl împinse înapoi, tot mai în întuneric, fără cruțare și probabil că nu izbutise să-l potolească decît lovindu-l, pentru că a doua zi, Paul, adolescentul, descoperi cu uimire că îl doare gingia de deasupra, iar în colțul buzelor avea mici bucățele de sînge închegat. Dar ce conta ! Ce conta !

În jurul lor se adunară imediat cîțiva inși, multă vreme lui îi stărui zgomot de voci în ureche și el vru să se arunce pe jos, în praful blînd al drumului numai ca să mai întîrzie, desigur nu din răutate, el niciodată nu fusese foarte răsfățat de nimeni, dar dacă trupul lui voia să se arunce

pe jos, el îl urmă, și Miloia îl ținea strîns și îl lovea scurt — da-da, el o simțea, dar într-un fel ciudat, ca și cum ar fi fost beat deodată și totul sau toate cîte se întîmplau aproape de pielea sau de carnea sa, deci la un kilometru sau mai bine de inima sa, contau așa de puțin. Și-apoi se știe, trupul e o prostituată, îndură atîtea lucruri fără să crîcnească, cu o memorie paralitică, pe sfert.

El trebuia însă dus de acolo, ca un sac de piele, era cineva care poruncise asta și în același timp, lui Paul îi păru rău de prietenul său Miloia care trebuie să aibă grijă de trupul lui de parcă ar fi fost epileptic. Dar, ciudat, de unde acest cuvînt ? Da-da, îl pronunțase chiar Miloia, epileptic, boala copiilor, o spusese celor care se îngrămădiră lîngă ei. Paul spera din adîncul sufletului și chiar în clipa aceea cînd țipa și se zvîrcolea în mîna de fier a celuilalt vrînd să se trîntească în praf, că celălalt mințea din conveniență, pentru că așa cereau împrejurările, pentru că el însuși nu se putea scuza. Căci altfel, cu părinții lui necunoscuți și cu mătușile sale amabile, acest cuvînt ar fi putut face carieră, o carieră odioasă și asta îi mai lipsea. Și-așa era atît de greu să-ți păstrezi libertatea, toată lumea te bănuiește mereu că vrei să faci ceva ieșit din comun și tocmai cînd te străduiești să fii cît mai de rînd și mai șters, atunci te poticnești și sînt mereu cîțiva care întorc capul spre tine, bănuitori. Cum era omul mărunt și chel căruia i s-a părut ciudat... sigur că acum erau cu mult mai liniștite locurile pe unde îl duce Miloia, îi sînt perfect necunoscute și ar trebui poate să-i fie frică... ce se va alege din el în viață ? Cu cine va putea el în sfîrșit... bunul, minunatul prieten, Miloia, cîte îi făcuse, cîte nu-i cășunase ? Unde citise acest cuvînt : „cășunase ?“ Bunule, minunatule prieten, neprețuitule !...

Toată noaptea și ziua următoare, Irina Dabici fu reținută la miliție, apoi la procuratură, anchetată, hărțuită, de oameni mulți și foarte diferiți, veniți din capitala raionului în decursul nopții. Spre seară ea fu eliberată în mod provizoriu, fiind obligată să stea zi și noapte la dispoziția

procuraturii. În termen de o oră de la eliberare trebuia să-şi anunţe noua adresă, deoarece acasă nu mai putea să se întoarcă : un miliţian cu un cîine-lup păzea vila zi şi noapte şi nu aveau acces acolo decît organele anchetatoare.

Ea ceru să fie însoţită pînă la noua adresă, motivînd o stare de slăbiciune generală, morală şi psihică, şi un lucrător al miliţiei o întovărăşi, pe seară, pe o stradă destul de îndepărtată de centru, unde locuia o prietenă, fostă colegă de şcoală, măritată cu un profesor. În timpul nopţii ea fu trezită din nou şi anchetată, a doua zi iarăşi şi acest lucru agasă familia care o găzduia. I se puse în vedere să-şi caute altă locuinţă şi ea bătu la cîteva uşi dar, de data aceasta, fu refuzată sub diferite pretexte. Era însoţită peste tot de un civil — la cererea ei — se ştia că e sub anchetă şi toată lumea se ferea să aibă de-a face cu această crimă despre care circulau în oraş cele mai fantastice versiuni. A doua noapte, deci, trebui să ceară adăpost miliţiei — ea nu avea voie să părăsească localitatea — şi spre uimirea ei i se explică că e ultima dată cînd mai poate dormi acolo şi i se înşirară cîteva motive oficioase. Ea ceru să fie sprijinită în vreun fel în obţinerea unui loc de dormit, dar primi drept răspuns o ridicare din umeri şi o frază scurtă, aproape grosolană.

În cele din urmă, în după-amiaza zilei a treia de la „eliberare“, cel care o însoţea din partea miliţiei, o duse la o femeie care cunoştea adrese, rugînd-o, în prealabil să nu divulge acest lucru şefilor săi şi, în acelaşi timp, orice fel de tranzacţii pe care le-ar fi făcut cu acea femeie să nu le facă în prezenţa sa. Oricînd ar fi dorit ea, la primul ei cuvînt, el avea ordin să se întoarcă la unitate. Nu-i ascunsese că trebuia neapărat, cu orice preţ să-şi găsească în ziua aceea, a treia, un acoperiş, altfel trebuia să se descurce singură. De mîine, el avea o altă misiune.

Irina îl înţelese şi după ce ajunseră la acea femeie şi o aşteptară împreună să se întoarcă acasă, într-o curte cu mulţi locatari dintre care unul le oferi un scaun ca ea să se odihnească, Irina îi îngădui miliţianului, care se arătase atît de uman faţă de ea, în limitele strîmte ale profesiunii sale, să se întoarcă la şefii săi. Era hotărîtă să nu mai

apeleze la pază și să accepte orice locuință, în orice condiții.

Bătrîna la care o dusese acel om și cu care o lăsă, apoi singură cu un sentiment de ușurare pe care abia și-l ascundea, era o femeie foarte murdară care locuia într-o singură cameră cu o duzină de pisici. La început, scîrbită de atîta umblet, slăbită pînă la boală, temîndu-se de noi refuzuri și umilințe, propuse acelei femei, în ciuda silei pe care i-o inspira, să doarmă o vreme cu ea, împărțind împreună patul ei. Bătrîna o refuză însă, cu un aer viclean de parcă Irina ar fi vrut în acest fel să o tragă pe sfoară. Ceea ce putea face pentru ea era ca, mai pe seară s-o ducă „într-o familie" unde ar fi putut să stea un timp în schimbul unei anumite sume de bani, bineînțeles. Comisionul și-l cerea însă înainte și, cum avea puțini bani la ea, Irina îi lăsă verigheta amanet.

(Acasă, ea avea un carnet C.E.C. cu o sumă considerabilă, dar nu i se permise să-l ia ; tot ce se găsea în casă era sigilat și reținut pentru anchetă.)

Bătrîna o sfătui să plece și să revină spre seară, ca să nu atragă atenția celor din curte ; Irina explică însă că n-avea unde să meargă. Femeia dădu din umeri și-i închise ușa în nas și atunci, spre norocul ei, cei care-i împrumutaseră scaunul, îi permiseră să aștepte în bucătăria lor. Era o familie cu cinci copii și cu toții stăteau în bucătărie în acea după-amiază înăbușitoare de vară. Stăpîna casei nu era acasă, lucra în tură de după-amiază la o mică întreprindere textilă, o fabrică de șireturi, panglici, etc. și, singur, cu copiii se găsea doar tatăl, un om voinic, tuns pe cap ca-n palmă, de care, la început, Irinei i se făcu frică.

Irina spălă copiii, spălă și cîteva rufe ale celui mai mic care era foarte prost îngrijit, făcu curat prin acea bucătărie îngustă ca să-și motiveze într-un fel prezența acolo, iar în unica cameră a familiei nu îndrăzni să intre deși, acel om voinic, poate, avea intenții curate. Rămase cu copiii în bucătărie și se simți bine.

Spre seară, înainte de a se întoarce femeia de la lucru, bătrîna veni s-o ia și o duse într-un fel de suburbie, în-

tr-un apartament de două camere, la un bătrîn paralitic, care închiria camera în schimbul îngrijirii lui „complete“. Femeia intră și vorbi cu el, lăsînd-o să aștepte afară și cînd se reîntoarse spuse că bătrînul nu voia să aibă nimic de-a face cu „regimul“ și o roagă să-și caute în altă parte. Tîrziu spre seară ajunseră înapoi în orășel și bătrîna — care nu voia să renunțe la verighetă — o duse într-o casă foarte acceptabilă, soț și soție, el era medic veterinar, iar ea funcționară la poștă, oameni în jur de treizeci și cinci de ani. Irina rămase surprinsă, plăcut surprinsă, de curățenia care domnea în casă și de aparența încurajatoare a celor doi soți, care, spre uimirea ei nu se formalizară prea mult de ancheta în care era amestecată. Ea urma să ocupe o cameră despărțită prin glasvand de cea în care dormeau soții Pascariu și bătrîna plecă în sfîrșit după ce-i smulse și o sumă de bani, deoarece verigheta, era evident, nu putea s-o mănînce.

Veterinarul era un bărbat foarte bine păstrat, înalt, slab, purtînd ochelari, iar ea îi semăna de parcă ar fi fost frați. Irina se retrase în camera ei și adormi imediat într-o cămașă de noapte cumpărată de la un magazin de solduri, dar fu trezită curînd de vocea veterinarului, stridentă, care se certa cu nevastă-sa. Părea că era băut și ore în șir vorbi, argumentă, se disperă, strigă în cîteva rînduri — deși ea îl ruga mereu să înceteze, iar Irina asculta terorizată, cu ochii deschiși larg — iar în cîteva rînduri păru că bărbatul obosise sau adormise. În cîteva minute însă se relua totul de la început. Asta se întîmpla două nopți din trei, veterinarul — (el nu era medic, ci doar tehnician, un fost student care nu-și terminase facultatea) părea un tip aparte de alcoolic : bea acasă, împreună cu soția sa, femeia aceea înaltă, slabă, purtînd ochelari, cot la cot cu ea, și devenea agresiv apoi deși era doar o agresivitate verbală. A doua zi era de nerecunoscut : tăcut, amabil, de-o politețe desăvîrșită, uneori chiar delicat și prevenitor.

Deși bătrîna îi spusese că cei doi nu au copii, Irina, intrînd în bucătărie a doua zi, găsi acolo un leagăn împletit din nuiele în care gîngurea un copil, acoperit cu un tifon alb ca să-l apere de muște. Irina, în prezența doamnei Pas-

cariu, vru să se apropie și să contemple copilul — era deosebit de sensibilizată în acele zile și în prezența copiilor se putea regăsi într-o măsură și liniști — dar mama se împotrivi, interpunîndu-se între străină și leagăn, în care se auzea ceva gîngurind mereu și Irina se retrase, cu fața împurpurată, resimțind ca de fiecare dată în acele zile, o slăbiciune în membre, în mîini și picioare, la orice jignire, la orice afront. Și acele zile, fuseseră bogate în astfel de slăbiciuni, pentru ea care trebuia să poarte acea năprasnică povară a crimei.

Abia în a cincea zi se dădu autorizarea pentru înmormîntarea liceanului, fiului ei vitreg, dar nici cu această ocazie nu fu lăsată să intre în casă ; cadavrul fusese de altfel depus la capela cimitirului unde o lume uriașă veni să-l vadă. În mulțime ea îl zări pe Titus care încercă în cîteva rînduri să se apropie, dar ea se înconjura mereu de cunoștințe și acasă se reîntoarse însoțită. Cu ocazia acelei înmormîntări cumnatul ei, fratele răposatului ei soț care se afla în aceeași localitate — era de profesiune zugrav, „antreprenor" cum își zicea el — pregăti o masă după înmormîntare, o pomană, de la care ea fu exclusă fără să i se dea nici un fel de explicații. De altfel, acest cumnat era și sursa a numeroase colportări apărute pe socoteala Irinei ; între ei era o mai veche neînțelegere datorită complexului pe care-l resimțea zugravul că fratele său se căsătorise cu o „intelectuală" și o femeie „prea mîndră" pentru familia lor. Într-adevăr, în decursul scurtei ei căsnicii, ea îl izolă pe Dabici de rudele sale din motive mai mult sau mai puțin rezonabile, și acum „ei" se răzbunau. Această ultimă lovitură o atinse prea puțin pe Irina ; era o fire puțin sociabilă și aștepta cu nerăbdare și cu o anumită resemnare definitivă sfîrșitul anchetei. Irina nu avea pe nimeni, era o singuratecă, o mare singuratecă. Se născuse într-o mică localitate din Banat, o localitate metalurgică ca și N... ce purta înainte de război numele unuia din domnitorii casei Hohenzolern, tatăl ei fusese funcționar în uzină. Părinții ei divorțară și ea rămase cu tatăl ei ; mama se mută la Lugoj unde se găseau părinții ei și în scurtă vreme se remărită, urmîndu-l pe noul ei soț, pe care îl cunoscu într-o

vacanță, în Ungaria, primi o cetățenie străină și plecă definitiv din țară.

Tatăl Irinei muri la cîțiva ani după acest divorț — ea nu împlinise atunci încă patru ani și rămase în grija bunicilor, părinții tatălui ei care locuiau la Orșova. Bunicul ei fusese „administrator financiar“, acum era pensionar, sărac, și o crescu pe Irina cu mare greutate. Muriră însă pe rînd, cei doi bunici și la cincisprezece ani ea se văzu perfect singură ; ca să-și poată termina liceul închirie casa care nu-i aparținea (o moștenise un unchi al ei, fiu al bunicului, succesor direct ce locuia în alt oraș) și, cu multe restricții își termină astfel școala. Unchiul ei voia însă să vîndă casa și ea fu nevoită, după doi ani de la moartea bunicii, care murise ultima, să se mute într-o cameră mobilată și să se angajeze ca funcționară contabilă la organizația comercială a orașului. Era o muncă anostă, pe care o făcea în silă, asaltată din toate părțile de bărbați — ea începea deja cariera grea a unei femei frumoase care nu e născută pentru a fi frumoasă — și încet, încet, din cauza muncii ingrate prin care trebuia să-și cîștige existența, a facultății la care trebuia să renunțe dacă nu voia să apeleze la compromisuri care Irinei îi repugnau poate într-o măsură mai mare decît ar fi fost firesc și a atîtor alte mărunțișuri, ea se însingură tot mai mult și din trupul ei atît de frumos crescu o buruiană invizibilă care o făcea bolnăvicios de sensibilă, de susceptibilă și deja, în jurul vîrstei de douăzeci de ani se ferea de orice fel de societate, ieșind rar, mergînd singură la spectacolele rare ale acestui orășel, îngropîndu-se zile și săptămîni întregi în casă, făcîndu-și concediile sărace, singură, în localități de munte, și atîtea altele pe care provincia măruntă nu le iartă.

Toată lumea o urmărea pentru că era frumoasă și inadmisibil de mîndră ; poate, frumusețea naturală rară se naște ca să ne consoleze de atîta cantitate de urît care ne împresoară mereu și cei din Orșova nu-i iertau Irinei că ea nu le dăruia de loc frumusețea ei, ca și cum ar fi fost unica ei proprietară. Nu i se cunoștea nici o intrigă amoroasă și asta, bineînțeles, mări tacita agresivitate generală.

Fostul ei soţ fusese ofiţer de carieră şi era mai în vîrstă cu patrusprezece ani decît ea, mai fusese însurat odată şi din prima căsnicie rămăsese cu un băiat, Dan și o fetiţă, mai mică, care muri în timpul unei epidemii de tifos. Fotografiile îl arătau un ins nu înalt, uscăţiv, cu privirea hotărîtă, o bărbie patrată, etc., etc. un individ care punea preţ pe el însuşi într-un fel atrăgător, am zice, un bărbat sigur pe gesturile şi reflexele sale, căruia îi plăcea să joace biliard şi să vîneze duminica dimineaţă în pădurile din împrejurimi sau în crîngurile din împrejurimi, care se îmbrăca cu pedanterie şi era poate singurul locuitor al oraşului care schimba cămaşa zilnic. Acestea toate, trecutul lui de suferinţă — războiul, fusese părăsit de fosta lui soţie, o femeie uşuratecă care murise apoi într-un accident de maşină — manierele sale, felul în care se apropia de tînăra fată, cu o exagerată gravitate și reticenţă care plăcu tocmai printr-un contrast cu „codul" generaţiei ei, abrupt și neformal, care își avea poate delicateţea sau sensibilitatea lui neevidentă, incifrată, dar Irina era poate o demodată încă de la cincisprezece ani și îi plăceau calităţile apărate de o crustă fină de convenţional, avea gustul formei și iubirea și-o imagina în rochii lungi, cu trenă bogată, greoaie și în haine negre, ţepene, cu un joben invizibil și o galanterie de paradă, dublată de o autentică galanterie.

Era o anume neîncredere înnăscută în ea faţă de orice manifestare vitalistă, faţă de orice spirit de aventură, neîncredere ce luase cu timpul, cu experienţa copilăriei ei nefirești, forma unei sensibilităţi ieșite din comun așa cum sînt unele vase de porţelan delicat care au undeva o fisură și sînt atît de fragile și preţioase totodată încît toată lumea le atinge cu o grijă dureroasă și, mai fericită, nu le atinge, ci doar le priveşte. Un asemenea vas de porţelan subţire ca frunza, fisurat, din naştere era inima ei și Irinei îi era teamă să-l atingă și, mai ales, îl privea doar, cu una din acele priviri ale ei de animal superb, delicat, hăituit prin pădurile pline de văi, rîpe, lut moale și stînci uscate, acoperite de un muşchi înţelept, aproape sfătos.

Irina se căsători cu Dabici la un an după ce îl cunoscu, dar fu o căsătorie nefericită sau, mai bine zis, ea era o ființă nefericită deoarece în al doilea an de cînd se cunoșteau — și în primul an de căsnicie încă — el fu închis pentru indolență în serviciu. Era șeful organizației locale comerciale și în acest timp fu depistată o bandă formată din vînzători și gestionari, opt persoane, care comiteau abuzuri urmate de delapidări. În instanță nu s-a putut dovedi legătura lui cu acești oameni, fu condamnat însă pentru indolență păgubitoare pentru stat la un an și jumătate detenție. Aceasta era versiunea lui, afacerea era destul de neclară pentru Irina care mai puțin din jenă cît dintr-un fel de desperare a propriului ei destin atît de anemic și ingrat nici nu participă la proces. După o jumătate de an, cît el era încă „plecat", ea află un „amănunt" al procesului pe care, așa cum se întîmplă, îl cunoștea toată lumea : era vorba de un fel de „tranzacție" cu un material foarte solicitat pe piață, un anumit sort de velur care fusese repartizat unui singur magazin din oraș și a cărui vînzare fusese fictivă ; tot stocul fusese cumpărat de o cooperativă care confecționă ursuleți pe care îi revîndu magazinului, etc., etc. un fel de tranzacție cu toate aparențele legalității. Aceasta a fost afacerea „ursuleților" cum află Irina și care îl greva și pe Dabici, puteau să mai fie și altele pe care ea le ignora, nu i se spuneau, nu o interesau, etc. O adevărată calamitate acest proces, deși Dabici, muncind, își scurtă pedeapsa la jumătate, ieșind după vreo trei sferturi de an.

Din clipa cînd bărbatul căruia i se încredințase și pe care îl iubea fu astfel tîrît în atenția publică, dragostea ei — felul în care îl iubea ea pe acel om — se stinse brusc și rămase cu el, în timpul pedepsei și după aceea, pînă la moartea lui, numai din pricina a ceea ce numim „prejudecată". Dar prejudecățile de acest fel erau foarte adînc înplîntate în ființa ei morală așa cum sînt împlîntate și în ființa omenirii însăși, pentru că nu se spune undeva în Biblie că „femeia trebuie să rămîie alături de bărbat și în bine și în rău ?". Ceea ce era poate neașteptat era că ea lua „în serios" o astfel de frază, dar nu e oare destul de multă

lume, care ia în serios astfel de „fraze“ de parcă le-ar moşteni aşa cum se moştenesc anumite pete pe piele, într-un anumit loc, la toţi copiii născuţi din aceeaşi mamă, sau un anumit fel de a rîde, de a întoarce capul în momentele de surpriză.

Irina era unul din acei oameni pregătiţi de timpuriu pentru resemnare şi felul nedorit, năucitor, în care soţul ei — pe care îl stima în mare măsură pentru felul în care ştia să salveze nu aparenţele, ci formalul, poate chiar solemnul — ajunsese la o nedorită notorietate fu o lovitură decisivă pentru felul ei de a vedea lucrurile, pentru vitalitatea ei, chiar. Ea nu-şi acuză prea mult bărbatul tocmai pentru că era convinsă — şi i-o şi spuse, cu o naivitate care pe el îl derută încă odată, mărindu-i remuşcările — că ea îl contaminase cu nefericire şi ghinion şi chiar această expresie o folosi *ea* „*ea* îl contaminase“ şi că, prin *el* — servindu-se de *el* — destinul o pedepsise pe ea. Astfel, ea nu era departe de a gîndi că se născuse cu un păcat originar, altul decît cel al primilor oameni care se şterge prin botez, (ea era creştină, botezată) un fel de semn, înfierare a destinului, aşa cum sînt însemnate vitele în cele două Americi, cele care aparţin unui anumit proprietar, cel care le înfierează cu un anumit semn, cu un anumit sigiliu grosolan în care se poate vedea un corb cu aripile desfăcute, coarnele răsucite ale unui taur, un ogar, chiar şi profilul unei femei cu părul lung, cîrlionţat. Un „proprietar“ nevăzut, credea ea că o înfierase cu un astfel de sigiliul care purta semnul unui animal aducător de nenoroc, poate un uliu sau o cucuvea, un corb sau silueta respingătoare a cîinelui deşertului, koyotul. Ce păcat trebuia ea să ispăşească ? Puţin importa că ea nu putea să-l numească, să-l recunoască, dacă toate întîmplările vieţii ei încă scurte îl arătau, ea era, (credea Irina) o fiinţă sortită sacrificiului aşa cum, aproape toate popoarele păgîne jertfeau fecioare în momente de răscruce, aruncîndu-le în lacuri, sau însîngerîndu-le pe piatra aspră, grosolană, a unor altare de piatră, sau azvîrlindu-le în stomacul nesăţios al vreunui zeu de bronz în care ardea un foc magnific.

Ea era născută pentru jertfă și era și pregătită pentru jertfă.

După ce Dabici ieși, fu pus în cadru disponibil, apoi, la foarte scurt timp, deoarece era un om capabil, fu numit la început adjunctul, apoi șeful O.C.L. din N., un orășel mărunt, industrial, pierdut într-o pîlnie de munte și Irina speră, în adîncul firii ei, ca aici, într-un loc atît de ascuns, de pustiu, acel „Proprietar“ al destinului ei, care-o marcase cu sigiliul nefast al unei vieți mereu înfrînte în cele mai mărunte evenimente o va pierde. Dar iată, Dabici muri în al doilea an — din nou, în al doilea an ! — de la șederea lor acolo, de un cancer gastric, evoluat rapid și ea rămase cu fiul ei vitreg, Dan și cu acea vilă măruntă pe care fostul ofițer i-o lăsase moștenire, fapt ce declanșă automat furia tuturor rubedeniilor lui, deși casa nu era o valoare ieșită din comun.

Apoi urmă crima, moartea fulgerătoare a fiului lui Dabici.

Irina, în numai cîteva zile îmbătrîni brusc și era o înțelepciune tristă și neputincioasă a inimii această îmbătrînire totală și neevidentă. Se considera o ființă iremediabil condamnată și, pentru acest lucru era tentată de a găsi — cu o imaginație uneori prodigioasă — circumstanțe atenuante, scuze totale, motivări neașteptate pentru cei care o tratau cu brutalitate, pentru cei care o acuzau pe nedrept sau o făceau responsabilă — ca și în cazul acestei istorii nefericite — de lucruri abominabile, pînă la rîs și ridicol.

De la înmormîntare, Irina sosi acasă, la familia Pascariu însoțită doar de o vecină, o fată tînără de șaptesprezece ani, urîtă, înaltă, ciolănoasă, care nu o iubea de loc pe Irina și nici nu ascundea acest lucru — ea era pe strada Paul Chinezul unul din cei mai înverșunați colportori ai văduvei frumoase și nepermis de mîndre, dar Irina o văzuse mai des în zilele acelea și de la cimitir o rugase să vină cu ea ca să-i ofere — așa cum se obișnuia — o masă, de „pomană“, doar pentru că trebuia să fie cu cineva și,

mai ales, pentru faptul că Dan, fiul ei vitreg, avusese relații, se părea, cu această fată.

Amîndouă, aceste femei, atît de nepotrivite una cu cealaltă, se antipatizau profund, instinctual, Irina își ascundea însă orice urmă de resentiment, iar cînd surprindea vreo privire, agresivă, răutăcioasă, disprețuitoare, a celeilalte sau vreo vorbă neascunsă care arăta deodată toată aversiunea acelei fete pe care o aștepta o viață lungă de suferințe și umilințe din partea celuilalt sex (spre deosebire de Irina care era făcută să poruncească bărbaților) ea, Irina, nu o îndepărta pe cealaltă, nu-și îngăduia cea mai mică revoltă sau ieșire temperamentală; era și acesta un fel de a suferi și Irina era gata, deși încă neobișnuită cu ideea unei suferințe care va fi lungă cît o viață întreagă.

Cumpărase cîte ceva din oraș, o sticlă de vin și, cu îngăduința doamnei Pascariu pregătise o masă simplă la care îi invitase pe soții Pascariu și pe Angela. În jurul orei șase după-amiază, Angela plecă încărcată de cozonac, vin, bomboane, pentru copiii de pe stradă, pentru că Irina nu avea putere să se miște din casă, soții Pascariu se retraseră în camera lor și Irina se culcă, îmbrăcată, pe canapeaua îngustă pe care dormea de aproape o săptămînă, încercînd să se odihnească.

Încă din prima zi, doamna Pascariu îi interzisese să intre singură în bucătărie în absența ei, dar Irina, intrigată de faptul că leagănul copilului care gîngurea mereu nu era niciodată descoperit și nu părăsea bucătăria, călcă interdicția gazdei și, fiind singură acasă, se apropie de culcușul acela de nuiele împletite și ridică tifonul; ceea ce văzu în leagăn o clătină o clipă pe picioare și cu mare greutate potrivi totul la loc și se îndepărtă. Nu era vorba de un copil de cîteva luni, ci era acolo un fel de monstru infantil, cu gura romboidală, uriașă, băloasă, un copil născut fără cerul gurii, ochii bombați, mari, un fel de puber de patrusprezece-cincisprezece ani, care stătea în leagăn și gîngăvea la nesfîrșit. După ce cu multe menajamente, Irina îi făcu cunoscut doamnei Pascariu că „știa", îi ceru voie să-l îngrijească ea pe micul „infirm". Rezis-

tenţa fu foarte scurtă şi gazda se oferi să-i acorde în schimb camera fără chiria lunară ce era destul de ridicată, dar Irina refuză. Din ziua aceea Irina se ocupă ea de copil şi, după primele zile de repulsie, începu să simtă o ciudată satisfacţie în această treabă. Scandalurile noaptea continuau însă, cu toate acestea, ore întregi, bărbatul acela înalt, tăcut, aproape sfios vorbea cu o aprindere şi aţîţare neobişnuită şi ea află, astfel, fără să vrea o sumă de amănunte din existenţa şi intimitatea celor doi, lucru cu mult mai greu de suportat decît îngrijirea arieratului din bucătărie. Irina se constrînse să îndure totul, fără cea mai mică împotrivire, chiar şi interioară, nemărturisită : ea trebuia, îşi închipuia, să ispăşească o vină necunoscută şi, probabil gîndea ea, fusese astfel lovită pînă acum pentru că se ferise din calea suferinţei. Dacă ar fi căutat-o, dacă nu s-ar fi dat la o parte din calea prilejurilor atît de numeroase pe care i le oferise viaţa, ca oricărui om, dacă nu şi-ar fi apărat cu atîta „meschină tenacitate“ acel „drept la fericire“ care nu era decît o prejudecată, poate, destinul, sau acel „cineva“ nu ar fi lovit-o cu atîta neîndurare.

În timp ce îngrijea monstrul din bucătărie care trăia atît de departe de existenţa ei şi a celorlalţi din jurul ei încercînd să se acomodeze cu repulsia pe care i-o stîrnea de fiecare dată, doar vederea lui şi apoi toate acele îngrijiri pe care e greu să le numeşti doar, ea încearcă să se obişnuiască cu gîndul că îl va îngriji toată viaţa. Văzînd uşurinţa cu care mama lui renunţase de a se ocupa de el, Irina crezu că avea şanse de reuşită dacă i l-ar fi cerut după ce s-ar fi mutat de acolo, înapoi, la ea acasă.

Stînd culcată, în întuneric, pe canapeaua ei, oftă uşurată că în ziua aceea fusese lăsată în pace de către cei care anchetau cazul, dar se înşelă pentru că, spre seară, cînd tocmai îşi făcea pregătirile pentru culcare, după ce hrănise şi „copilul“ (care nu avea nume), se anunţă un bărbat în vizită. Doamna Pascariu veni şi o anunţă şi cum Irina o rugă să spună că nu primeşte, oricine ar fi fost, femeia adăugă imediat că vizitatorul se legitimase ca procuror. Apoi adăugă, oarecum ruşinată — de ce oare ? — că erau doi de fapt, unul care stătuse în umbră

și nu scosese un cuvînt. Irina îi spuse să le comunice că se va îmbrăca și va ieși, dar cei doi voiau să vadă cum locuiește și insistă să fie primiți în camera ei. Aveau și un ordin de descindere — adăugă doamna Pascariu și uimită ca și Irina pentru că era pentru prima oară că „ei“ veneau aici.

Peste cîteva minute Irina trebui să-i primească și într-unul din cei doi bărbați care intrară în cameră îl recunoscu imediat pe Alexandrescu Remus, procurorul-șef al raionului, care o anchetase ore și zile în șir ; celălalt, un ins gras, destul de tînăr, cu sprîncenele groase, negre, o figură jovială, îi era complet necunoscut, nici nu-l zărise prin birourile sau pe culoarele miliției sau procuraturii.

— Aici locuiți ? — întrebă ceremonios ca totdeauna Alexandrescu, o politețe care devenea uneori obositoare — regretăm că încă nu puteți să vă reîntoarceți acasă... deși, trebuie să recunosc, că dacă ați fi mai rezonabilă, chiar și această interdicție... e permis ? — făcu el, arătînd un scaun și Irina îi invită să se așeze. Apoi i-l prezintă destul de vag pe „jovial“ : un tovarăș de la miliția regională.

— De ce ați venit aici ? — îl întrebă Irina pe procuror — acești oameni care mă găzduiesc nu merită să...

— Să lăsăm astea, tovarășe ! — o întrerupse jovialul, cu un zîmbet mare, nătîng, pe buzele sale groase, veșnic întredeschise — de o săptămînă aproape, induci în eroare organele... tovarășii au fost prea îngăduitori cu dumneata, altfel...

— Altfel ? — întrebă Irina și o clipă ochii ei scînteiară cu mîndria de altă dată.

Jovialul se ridică și se apropie de ea cu mîinile în buzunare, privind-o în ochi și ea nu se mișcă, nu plecă ochii.

— De ce nu ne-ai spus nimic de amantul dumitale ? De ce vrei să ne înșeli, să duci de nas zeci de oameni care...

Irina îl privea mereu în ochi, apoi se întoarse spre Alexandrescu, dar jovialul, care stătea în fața ei, o prinse cu mîna de bărbie și îi întoarse, cu brutalitate, fața :

— Cu mine vorbești acum, nu cu tovarășul... Vorbea fără răutate, zîmbind mereu, apoi, deodată, încet, confidențial :

— Unde-i Gașpar, frumușico ?

— Gașpar ? — întrebă uimită Irina deoarece pînă acum nu fusese niciodată vorba de el — ce aveți cu el ?!

— Asta ne privește ! — spuse cu fățarnică viclenie grasul — tu, porumbițo, să ne spui pe unde îl ascunzi... pe unde îl vezi, îl aduci aici ?

Irina tresări la acel „tu" și asta numai pentru că era ceremoniosul Alexandrescu de față, altfel poate nici nu l-ar fi sesizat.

— Nu știu — spuse ea, întorcîndu-se cu umărul spre cel necunoscut, dar el o prinse de braț și o răsuci la loc, fără brutalitate, dar fără să-i dea drumul, de parcă ea ar fi putut fugi.

— Și cine e Gașpar ăsta, misteriosul Gașpar ? Ce caută aici, de ce n-ai informat despre el pe...

— Nu știu ! — spuse Irina, stînd rigidă în fața lui — aș vrea însă să nu mă anchetați aici, ci...

— Taci ! — făcu celălalt, încet, zîmbind mereu și Irina îi zări întreaga coroană dentară, uimitor de regulată — noi te anchetăm unde avem chef ! Cine-i Gașpar ? Ce minciună ai să-mi torni, sînt curios de moarte ?!

Irina tăcu cîteva clipe și apoi spuse, străduindu-se să-l privească în ochi pe jovial :

— E o cunoștință din copilărie... îl cunosc din Orșova, am învățat împreună la aceeași școală.

— Ce școală ?

— Școala de aplicație și apoi cursul inferior de liceu. Era cu doi ani mai mare decît mine, fiul unui judecător... ce mă mai întrebați, știți mai bine decît mine...

— Decît tine ? — întrebă celălalt, bine dispus — ce căuta aici, de cînd a venit ?

— De curînd... voia să mă vadă...

— Îl primeai în casă ?

— Nu... nici nu voiam să-l văd, pentru că...

— Pentru că ?

— Nu vă privește ! — spuse Irina decisă.

— Da ! — făcu jovialul, ţinînd-o încă de mînă şi o privi cu o mare curiozitate de parcă s-ar fi aşteptat la acest răspuns — începi să-ţi faci numărul ? Crezi că... în sfîrşit ! Eşti foarte puţin originală ! De altfel minţi, individul a fost văzut intrînd la tine în casă, în cîteva rînduri!

— Eu i-am interzis să vie ! Poate venea la Dan, se cunoşteau...

— Da ? şi noaptea ?... Nu cumva se strecura sub plapuma doamnei Irina ?

Irina tăcu. Alexandrescu îşi admira unghiile.

— Nu cumva tînărul vă incomoda ? La Orşova, în timpul arestării soţului dumitale, ai fost văzută în cîteva rînduri cu acest individ care a venit aici prost îmbrăcat, căutînd de lucru, ca un vagabond oarecare ! Ce căuta ? Unde locuia în tot acest răstimp ?

Irina tăcea mereu. Era crispată doar la ideea că cei doi de dincolo, gazdele, stăteau cu urechile lipite de sticla glasvandului. De data aceasta promiscuitatea era perfectă, echilibrată, compensată. Ea nu era cu nimic mai prejos decît ei.

— Voia să mă mărit cu el... — spuse Irina, aplecînd privirea şi adresîndu-se lui Alexandrescu care era foarte distrat.

— Unde ai fost în seara crimei, între nouă şi douăsprezece fără un sfert ? Cu Gaşpar ?

Irina tăcu. Era o întrebare pe care o auzise de sute de ori.

— Nu — răspunse ea în silă — am mai declarat de atîtea ori că...

— Că ce ? — făcu celălalt.

Irina tăcu din nou.

— Am să te dau pe mîna cîtorva băieţi ! — spuse jovialul, zîmbind mereu cu bonomie — îi ştii tu, ăia care se „ocupă“ de beţivii care fac noaptea scandal în oraş, sparg vitrinele, violează femeile... sînt băieţi cu mult farmec personal, unul poartă şi mustăţi ca Clark Gable... Îţi place Clark Gable ?

— Faceţi ce vreţi — spune Irina cu răceală — dar nu ştiu dacă aveţi dreptul să mă interogaţi aici. Vă rog să plecaţi !

Jovialul scoase o hîrtie pe care i-o intinse : era un ordin de percheziţie la domiciliu.

— Mai avem cîteva hîrtii ! — adăugă el plictisit — crezi că am venit aici ca să te amuzăm ? Crezi că sînt inuman, hm ? Tu crezi că eşti mai umană, ascunzînd un individ ca ăsta de a cărui existenţă aflăm abia la o săptămînă după, refuzînd să declari ce-ai făcut în seara crimei, ascunzînd ce ? Ce ascunzi, stimabilo ?

— Nu ascund nimic ! — spuse Irina.

— Ce-ai făcut între nouă şi unsprezece ?

— Am fost la cinematograf.

— Cine te-a văzut ?

— Nimeni... am intrat în timpul jurnalului, am mai spus-o.

— Casieriţa nu-şi aduce aminte... te cunoaşte... cine te-a văzut acolo ?

— Nu ştiu, n-am văzut pe nimeni. Am stat în primele rînduri şi am plecat înainte de sfîrşit. Vreţi să vă povestesc şi dumneavoastră filmul ?

— Nu e nevoie ! — făcu jovialul — ce-ai făcut după ?

— Am mai spus-o.

— Nu-i nimic, repetă.

— Am stat pe o bancă în părculeţul din spatele bisericii catolice.

— Cu cine ?

— Singură.

— Minţi ! Erai cu un bărbat.

— Nu. Eram singură.

— Cu cine erai ? Spune-mi cu cine erai, porumbiţo ?

Irina tresări de astă dată şi o clipă simţi impulsul puternic de a-i interzice celuilalt orice epitet intim sau vulgar, dar după felul în care o privea, cu gura veşnic deschisă, umedă, şi ochii sclipind de veselie îşi dădu seama că jovialul abia aştepta ca ea să reacţioneze în acest fel. Tăcu, fără să răspundă nimic.

— Cum se chema bărbatul cu care stăteai pe bancă ?

— Eram singură ! — răspunse ea mecanic.

— Minți ! Minți mereu, cu neobrăzare ! Ai să dai de bucluc, stimată doamnă, ai să putrezești în te miri ce pușcărie păduchioasă, la îndemîna țigăncilor și a avortonilor sexuali ! Poate domnii ăștia de aici, dintr-o politețe nepotrivită, ți-au ascuns gravitatea cazului. E a doua crimă întîmplată în decurs de zece zile într-o localitate muncitorească. La București s-a ordonat... în sfîrșit, asta te interesează mai puțin !... Cînd l-ai văzut ultima oară pe Gașpar ?

— Cu o zi înainte de ce Dan...

— Unde ?

— La alimentara din strada Buziașului. A intrat după mine.

— Ce voia ?

— Spunea că pleacă. N-a stat decît cîteva minute. Nu voia să mă compromită, deși...

— Deși ?...

Irina tăcu. Alexandrescu se ridică, se uită la cîteva poze de pe pereți, ezită mai ales în fața unui tablou în ulei care înfățișa o marină, o barcă pe o apă întunecată din care se desprindea o siluetă în picioare, în stînga o pată albă, difuză, probabil luna în spatele norilor. Orizontul mării era alb pe două fîșii care se intersectau ca un foarfece de lumină și, în dreapta, în umbra nămoloasă a apei se întrezărea, obscur, a doua barcă. Așteptau amîndouă zorile, fără pînze și era ceva fascinant în acea pictură dreptunghiulară, îngustă, cu o ramă groasă, aurită, scumpă. Apoi procurorul trecu dincolo, la soții Pascariu, fără un cuvînt și în curînd se auziră voci.

„Jovialul" tăcea, așezat pe o masă îngustă, de serviciu, care scîrțîia la cea mai mică mișcare ; Irina stătea în picioare în fața lui, foarte aproape de el — el n-o lăsa să se miște de fel — și îi simțea mirosul de briantină din păr, apoi, de cîteva ori respirația gurii sale, mare, informă, cu dinți regulați, frumoși și se crispă de fiecare dată, stăpînindu-se să nu întoarcă capul.

— Ești frumoasă, madam... — spuse jovialul — în locul lor eu nu te lăsam să umbli liberă, îți făceam o...

— Aș fi preferat și eu ! — spuse uscat, Irina — astfel nu eram la îndemîna oricui care ar fi...

— Te înșeli ! — spuse jovialul cu un timbru coborît, confesiv. — Trebuie să te temi de corupție, de justiție și de toate formele astea prea rigide... ha, ha,ha ! — rîse el încet, parcă ar fi rîs într-o batistă — ar trebui să ne ajuți, ancheta poate să-ți dăuneze foarte mult, bineînțeles dacă nu ești chiar tu amestecată în... nu-ți place că te tutuiesc ? Să știi că femeilor cu care mă culc nu le spun : „Porumbițo !“ „Madam“ ! „Păpușico“ și altele, cum ți le spun ție. Acum, dacă sîntem singuri — șopti el apropiindu-și fața de ea, strîngînd-o de braț ca să nu se miște — pot să-ți spun și altele, mai... mai...

— Lasă-mă ! — strigă ea și se smulse din mîna lui, trăgîndu-se înapoi, răsturnînd un scaun care căzu cu un zgomot neașteptat de puternic și o clipă, totul în casă amuți.

— Vino încoace ! — o chemă el blînd, clipind prietenește din ochi, întinzînd mîna stîngă, o mînă grasă, cu unghia degetului mic foarte lungă — vino înapoi !

Irina ezită, apoi se apropie, nereușind să-și ascundă tremurul și spaima, care o cuprinsese deodată. El o prinse din nou de braț și o ținu foarte aproape de el.

— Spune-mi — îi șopti el — vrei să te închid ? Te-ai simți mai în siguranță ?

— Da ! — făcu ea, înșelată o clipă de tonul lui moale, cald.

— Am fost informați că Dan nu era fiul lui Dabici ? Știai ?!

— Cine a putut ?!... izbucni ea și se opri brusc, încercînd să se stăpînească, dar vestea o atinsese cu o putere neobișnuită.

— Și că odată... cu cîteva luni înainte de a muri Dabici, Dan, într-o dimineață în care...

— Nu-nu ! — se împotrivi ea — e o calomnie. O calomnie ordinară, josnică, a vecinilor !

— Există un certificat al medicului legist...

— Nu era decît formal, pentru a-l înspăimînta ! Mi s-a promis de altfel, toată discreția, nu oficială, ci omenească, nu există oare oameni care să simtă și...

— Discreție ! — întrebă jovialul privind-o atent, cercetîndu-i ca un miop, foarte de aproape, fața — de asta ai băut hipermanganant ?

— O, și asta ! — exclamă Irina cu o grimasă de durere — ce vrei ? întrebă ea cu vocea coborîtă, extenuată — ce mai vrei acum ?

— Eu ? Știi ce vreau ! Imbecilo !!

Ea îl privi în față, uimită de tonul lui schimbat brusc. El zîmbi însă din nou, umezindu-și buzele.

— Tovarășe procuror ! — strigă ea spre peretele de sticlă și dincolo vocile amuțiră brusc și apoi nu se mai auzi nimic — tovarășe procuror !

Jovialul o privi cu mirare și o strînse atît de tare de braț, încît ea amuți.

— Nu-ți place să fim singuri ? Sînt un bădăran, hai ? Meriți altceva, crezi ! Procurorul e sub ordinele mele, tîmpito ! Eu comand aici ! Atît timp cît ești amestecată aici, și să știi... ascultă ! Crezi că pe mine mă duci de nas ? Ori ești amestecată în crimă ori vrei să ascunzi pe cineva și atunci... spune, ce-ai făcut între nouă și unsprezece jumătate ? Trebuie să mă culc cu tine ca să aflu, tîmpito ?

— Cine îți dă dreptul să vorbești astfel ? — întrebă Irina cu vocea pierită.

El o privi lung, nehotărît, gîndindu-se la altceva, apoi spuse deodată :

— Știi că n-ar îndrăzni să intre nimeni aici, chiar dacă noi doi am... ha, ha, ha ! Te ațîță, hai ? Sau preferi să-i trimit din casă și să fim numai...

— Tovarășe procuror ! — strigă încă o dată Irina, răsucindu-se în mîna care o ținea cu putere de braț — domnule Pascariu, vă rog să veniți aici... doamna Pascariu ! Au ! Ah ! — țipă ea deodată, pentru că celălalt o strînsese atît de tare încît ea încremeni. Fruntea i se acoperi deodată de transpirație și tot trupul îi tremura neîntrerupt în ciuda voinței ei desperate de a-l stăpîni.

— Ţi-e rău — o întrebă el, blînd, apropiindu-şi faţa de ea — ştii că ei sînt dincolo — adăugă el, şoptit, de parcă n-ar fi vrut să fie auzit — sînt dincolo şi ascultă. Dar n-ar intra nici chiar dacă te-aş omorî. Procurorul e un neputincios care n-a avut măcar curajul să te tutuiască şi tu, nemernico !... şi o spumă subţire îi apăru pe buze şi Irina îl privi uimită cît de repede putea trece acest om în stările cele mai extreme. Bănuiala însă că se prefăcea o înspăimînta şi mai tare.

El o privi fără nici o expresie, apoi, încet, încet, vizibil şi cu rapiditate pe faţa lui urcă dispreţul şi apoi o silă adîncă şi Irina îl privi cu ochii măriţi, neînţelegînd ce se întîmplase. El se ridică deodată, împingînd-o uşor la o parte, stătu un minut cu umărul întors, apoi începu să se plimbe prin cameră, cu mîinile la spate. Podelele gălbui trosneau sub paşii lui şi mobilele înseşi, masa, dulapul, se mişcau, sub paşii lui.

— Să fie aşa simplu ? — făcu el oprindu-se în faţa ei şi Irina tresări, atît de neaşteptat fu timbrul său — el vă împiedica şi l-aţi suprimat ? Să fie aşa de simplu ? În oraş se vorbeşte că l-aţi suprimat şi pe celălalt...

— Pe cine ?... — întrebă Irina, albă.

— Pe cine ! — spune jovialul, dînd din umeri — te mai şi prefaci, acum, de parcă... ştii că eu sînt printre puţinii care nu cred în versiunea oficială ? Ştii că am venit astăzi, cu maşina, de la T. numai ca să te văd şi domnul Alexandrescu, cu manierele sale de dinainte de cel de-al doilea război... da-da, el îţi spune „dumneavoastă“ şi „vă rog să mă scuzaţi“ şi e delicat, e în stare să-ţi sărute mîna, îşi cere permisiunea pentru orice fleac şi cu cît lucrul e mai mărunt, cu atît politeţea e mai mare, acesta e regulamentul, iar voi ! Tîmpito ! — izbucni el deodată, cu furie — eu sînt singurul care mai crede în nevinovăţia ta ! Noi doi am rămas, eu, un măgar bătrîn şi tu, tîrfa sensibilă, cu complexe !

— Taci ! — şopti ea încet, rugător aproape şi el începu să rîdă uşor, cu grosolănie moale :

— Ce ? Ajungem şi la intimităţi cu doamna, neprihănita ? !

Irina aplecă capul și-și mușcă buzele pînă la sînge.
— Da-da ! — făcu el, cu tristețe parcă — recuzita e forte, dar acolo, lîngă sîngele acelui copil... cine știe, ați fost în stare să vă și împerecheați acolo, cît era încă cald ! Unde e Gașpar, nenorocito, că te leg de masă cu propriul tău păr ?!
Irina tăcu. Dincolo stăpînea liniștea, o liniște neplăcută, plină de trupuri omenești. Apoi, încă în timp ce zîmbea — ultima frază o spuse rîzînd încet, mimat — el se înfurie vizibil, mîinile începură să-i tremure ușor, pe buze îi apăru din nou o fîșie subțire de spumă pe care Irina o fixa plină de teamă și care o înspăimînta mai mult decît epitetele sale — se plimbă de cîteva ori, agitat prin cameră, apoi, omul acesta pe care nici nu știa cum îl cheamă, o prinse de braț și o tîrî după el.
— Dar nu pot așa !... — se împotrivi ea deoarece era în papuci și într-o rochie scurtă, subțire de casă, dar el n-o ascultă și în timp ce deschidea ușa și o trăgea după el, ea simți cum îi plesnește sub brațul stîng cusătura rochiei și atunci cedă și se lăsă dusă. În fața casei se afla un om în uniformă cu un cîine-lup uriaș și jovialul îi porunci scurt, luîndu-i zgarda din mînă :
— Poți să pleci ! Ești liber, tovarășe ! — și omul plecă fără o vorbă. Stătură cîteva clipe în fața casei de parcă el s-ar fi gîndit încă dacă să se întoarcă sau nu, apoi ușa se deschise și apăru și Alexandrescu, tăcut, crispat, neprivind-o.
Necunoscutul o luă de braț ca pe un obiect și plecară toți trei. Străzile erau perfect pustii, era în jur de unsprezece și ea observă într-un tîrziu, că nu mergeau spre secția de miliție, ci spre marginea orașului, spre strada Mureșanu, care urca pe munte. O lună uriașă, roșie, neverosimilă, se mișca între două culmi care se împreunau, împădurite, amenințătoare — erau acolo păduri compacte, amenințătoare — chiar deasupra turnului bisericii ortodoxe, o clădire foarte veche, cu ziduri groase și un turn turtit, masiv.
Urcau acum coasta stîncoasă a muntelui deși se aflau încă pe strada întortocheată, cu case întunecate pe mar-

gini. Irina privi o clipă în urmă și orășelul păru atît de brusc scufundat la picioarele ei, cîteva lumini gălbui, anemice, jos, clipeau încă cu spaimă, iar în față muntele se apropia vizibil de parcă ar fi alunecat pe apă, încît Irina nu-și putu stăpîni un tremur de neliniște și își prinse cu mîinile umerii, în cruce deasupra pieptului, parcă i s-ar fi făcut frig, subit...

Alexandrescu mergea cînd înainte cu un pas, doi, cînd în urmă și n-o privea nici o singură dată ; era atent mereu la case, la pietrele întunecate pe care călca, mîngîia cu mîna, absent, gardurile de lemn și porțile, îndărătul cărora lătrau adeseori cîini care amuțeau, scîncind, simțind cîinele-lup dus de zgardă de ofițerul necunoscut. Apoi, înainte de a ajunge la capătul străzii, ei se întoarseră fără nici o pricină vădită și coborîră înapoi spre orășel. Înainte de a se termina strada o cotiră la stînga și se rătăciră prin niște ulicioare bolovănoase, mergînd chiar prin mijlocul drumului. Necunoscutul umbla destul de repede, n-o mai ținea de mînă, dar ea trebuia să țină pasul cu el, lucru destul de dificil, era obosită și papucii vechi de pîslă îi cădeau mereu din picioare. El o aștepta de fiecare dată cînd se oprea și ea, tăcut, întunecat, apoi pleca grăbit mai departe și Irina fugea lîngă el, aproape, gîfîind ușor, încercînd să-și prindă mereu la loc părul în cele cîteva agrafe pe care le avea la ea și pe care le pierdu cu încetul, pe rînd.

Ajunseră în sfîrșit aproape de rîu — se auzea deja zgomotul necontenit al apei de munte — necunoscutul se opri și se uită la ceas, încercînd să ghicească ora, ținîndu-l în bătaia lunii care se urcase pe cer, părăsind culmile muntelui, albă și micșorată, gonind printre norii prelungi.

— Nu mai pot — spuse Irina, adresîndu-se procurorului — duceți-mă undeva! Nu mai pot să mă țin pe picioare!

Alexandrescu își scoase batista și se șterse cu atenție în jurul gurii, pe frunte și apoi pe tîmple, după care o împături și o puse la loc. Jovialul porni mai departe, procurorul se găsea deja în față, dar Irina nu se mișcă. Celălalt se opri și se uită înapoi, nehotărît, apoi strigă încet :

— Dingo !

Cîinele care alerga înainte, cu botul la rădăcina unui gard, se opri brusc și ridică capul ; gîtul îi sclipi scurt în lumina lunii.

— Dingo ! — șopti încă o dată ofițerul și cîinele se întoarse brusc, alergă la Irina și îi sări cu picioarele pe umeri, gîfîind puternic și ea se clătină o clipă, dar cîinele care se părea că era mai înalt decît ea o ținea să nu cadă, cu gîtul întors spre stăpînul său și Irina își mișca mereu capul din fața respirației sale puternice și a limbii uriașe care aproape îi atingea fața. Ofițerul se întoarse și își continuă repede drumul, cîinele, după o clipă de ezitare, alunecă jos de pe umerii ei și Irina păși mai departe împiedecîndu-se în bolovanii mari, neregulați, ai drumului. Procurorul îi aștepta în albia rîului, necunoscutul se apropie de el și schimbară repede cîteva fraze scurte, aspre. Cînd ea se apropie, oprindu-se la cîțiva pași de ei, jovialul îi spuse, prietenește :

— Ce te-ai oprit ? Vino mai aproape, ți-e teamă de noi ? Crezi că vrem să-ți facem vreun rău, mititico ?

Ea mai făcu doi pași, nesiguri, simțind cu spaimă că începe să tremure toată, trupul ei n-o mai asculta de fel, reacțiile lui, la fel de neașteptate ca tot ce se întîmpla cu ea de cîteva zile, se petreceau în totală neatîrnare de voința și controlul ei și ea era prima surprinsă de stările lui, uneori, parcă, nefirești. Se apropie pînă la un pas de celălalt și simți deodată nisipul grosolan al rîului sub talpa groasă a papucilor.

— Spune, Irina — făcu celălalt, aplecîndu-se încet spre ea — nu-ți place această seară ? E magnifică ! Uite luna ! — făcu el și întinse brațul urmărind astrul care luneca neobosit printre fîșiile întunecate și luminoase, fosforescente ale norilor — o vezi ? Cînd eram mic încercam să-mi țin ochii în așa fel încît să nu pierd iluzia mișcării ei ! Vezi — și tonul lui sună apropiat și cald de parcă totul ar fi fost o trecută neînțelegere — dacă te uiți numai la ea, fără să-ți fixezi un reper fix în jur, pare că se mișcă

pe cer, cu o viteză nemaipomenită ! Vezi ? Uită-te, hai, Irina, uită-te !

El o prinse uşor, delicat, de bărbie, şi îi ridică privirea şi atunci ea, apatică, privi luna care alerga nebuneşte prin cîmpiile nocturne şi simţi spre ciuda ei că i se umplu ochii de lacrimi. El întoarse capul jucîndu-se cu cîinele.

— Apa trebuie să fie caldă, ce ? — întrebă el, fără s-o privească nici pe ea şi nici pe Alexandrescu care se aşezase pe un bolovan uriaş de pe marginea apei. Apoi, el o fixă dintr-o parte :

— Ce crezi, ai făcut vreodată baie, noaptea, în rîu ?

— Nu — răspunse ea.

— Eu am făcut ! — spuse el, lăudîndu-se ca un copil şi o clipă nu fu decît un copil mare şi pur, încîntat de fapta lui — hai, du-te ! spuse el, deodată.

Ea ridică privirea, fără să înţeleagă.

— Hai, du-te ! — repetă el încet, privind-o în ochi şi zîmbind blînd, apoi, văzînd că ea întîrzie să înţeleagă, o prinse de braţ, dar nu cu brutalitate, ca şi pînă acum, ci încet, cu teamă parcă, şi o trase după el spre rîu, de parcă ar fi chemat-o să danseze. Irina făcu cîţiva paşi, privindu-l uimită şi el rîdea mereu, încet, fără răutate, apoi se opri şi pentru că se opri şi ea, el o împinse încet de umeri, spunînd, cu blîndeţe, privind-o încurajator :

— Du-te, ce stai ? Hai, du-te, nu se întîmplă nimic...

Ea privi rîul care în acel loc nu era prea lat dar în partea cealaltă, în partea abruptă a malului curgea încet şi era vizibil mai adînc decît un om. Pînzele apei care curgeau cu viteze diferite, sclipeau ca şi fîşiile de nori de pe cer, într-o alternanţă de negru-alb-fosforescent şi uneori, astrul rotund se oglindea întreg, fulgerător, în oglinda aceea cu fîşii întunecate, ca nişte muşchi lungi, uriaşi, ai apei, mişcîndu-se pe după pietre nevăzute, ascunse pe fund. Irina făcu doi paşi înainte, apoi se retrase, ezitînd, surprinsă de răceala apei.

Ofiţerul o privi, zîmbind încurajator, binevoitor :

— Du-te ! — spuse el — nu-ţi fie teamă, nu ţi se întîmplă nimic,

Făcu cîţiva paşi şi rupse cu greutate o ramură dintr-o salcie de pe mal, o privi nemulţumit şi o aruncă. Se aplecă apoi, ridică o piatră, strigă : — Dingo ! — şi o aruncă în apă.

Cîinele care alerga nevăzut printre tufişurile din spatele său, veni într-o goană turbată şi se aruncă în unde, în locul unde căzuse piatra, stropind totul în jur. Apoi reveni, înotînd cu putere, trecînd pe lîngă picioarele Irinei şi se opri lîngă ofiţer, cu capul ridicat, aşteptînd. Era un animal splendid.

El o privi, aşteptînd, dar Irina nu se putea mişca, ţintuită pe loc, cu picioarele în apă pînă mai sus de glezne, fixînd locul unde rîul curgea liniştit şi adînc, cu uşoare şi leneşe vîrtejuri. Cîinele trecu în două rînduri pe lîngă ea, aducînd în dinţi zgarda pe care o arunca acum ofiţerul şi, se pare că îl mulţumi atît de mult isteţimea cîinelui care găsise obiectul acela de piele în apa repede şi întunecată, încît strigă spre ea :

— Opreşte-te ! Vino înapoi !

Cum ea nu se mişcă, nu auzise poate sau era înţepenită de epuizare, el se apropie cu cîţiva paşi apăsaţi energic şi o smulse de acolo.

— Haide încoace ! — făcu el, de data aceasta parcă cu nemulţumire şi dispreţ faţă de propria ei slăbiciune. — Îţi place cîinele ? — şi ea dădu tăcută din cap. El îi privi o clipă picioarele albe, desculţe, desenate limpede, pe nisipul de jos (îşi pierduse papucii în apă) — apoi se întoarse spre cîine şi îl mîngîie, vorbind cu el, aplecîndu-se spre el şi jucîndu-se fără grijă, rîzînd uneori cu toată gura, cu rîsul lui gros, plăcut, cînd trupul vînjos al animalului îl izbea cu putere în umeri sau în şold, dezechilibrîndu-l. Erau clipe cînd luna sclipea cu atîta putere încît toată scena părea că se întîmplă undeva, într-un miez de vară, pe malul unei ape liniştite, de cîmpie, unde un adolescent, un ţăran care paşte vitele sau caii cu alţii de seama lui în apropiere, fuge să se arunce în apă, gol, dezbrăcîndu-se în grabă pe ţărm, arătînd zilei un trup alb, neverosimil şi se joacă apoi cu cîinele, uitînd cîteva minute lungi tot ce-l înconjoară ; cîinele e puternic, mare,

aproape un camarad şi tînărul ţăran se joacă cu el luptîndu-se și nu sînt decît două animale tinere care se exersează cu o plăcere vizibilă, mereu prelungită, o trîntă convențională, în care cele două trupuri se amestecă, blana deasă și pielea albă, indecentă, sub care muşchii aleargă grăbiți și e un mîrîit şi gîfîituri amestecate, opinteli și rîsete groase, gîfîite.

— Să mergem ! — spuse deodată jovialul, eliberîndu-se de cîine care sărea încă în jurul lui, împiedecîndu-l să plece, „rîzînd" așa cum rîd uneori animalele, încercînd parcă să imite rîsul omenesc, un rîs tăcut, deosebit de expresiv și de intens.

— Hai, vino ! — se întoarse ofiţerul spre Irina și îi făcu un semn prietenesc cu mîna — îl vezi ? E formidabil ! Dingo ! — strigă el așezîndu-se pe vine şi lovind cu zgarda în nisip : — Jos ! Jos ! și cîinele se așeză cu burta la pămînt, tremurînd tot de inteligență și vitalitate. El îl privi cu atenţie, apoi îi arătă femeia și îi șopti : — Dingo ! și încă odată : — Dingo ! — și animalul sări brusc în sus şi alergă la Irina. Ea tresări și ţipă ascuţit, animalul se repezi însă ca o locomotivă spre umerii ei și ea căzu pe spate cu cîinele peste ea.

— Dingo ! — strigă ofiţerul — înapoi ! — dar cîinele nu se mișcă şi el mai strigă odată, lovind cu zgarda în nisip ! — Dingo, marş !

Cîinele se îndepărtă la a doua comandă, imediat și el veni repede s-o ajute să se scoale, scuzîndu-se, cerîndu-și iertare cu o politețe neașteptată, în vocea lui însă se amesteca rîsul de adineaori cînd se luptase cu animalul şi cînd era fericit de forța și supleţea lui, de mișcările sale îndemînatece, de rapiditatea inteligenţei sale.

Cînd se ridică, Irina observă că rochia îi era sfîșiată de la sîni în jos, pînă aproape de poale, iar umărul stîng îi sîngera. Braţul stîng îi era amorţit și nu-l putea mişca — căzuse pe el și deasupra ochiului drept simțea o fierbințeală umedă. Ridică mîna pe care o putea mișca, la frunte, dar el îi urmări mișcarea şi spuse :

— N-ai nimic ! Ai căzut pentru că erai slabă ! Ai văzut ce slabă ești, madam ? Și vrei să te opui justiției, vrei să te opui nouă ?

— Nu vreau nimic ! — spuse ea, tremurînd din tot trupul — nu vreau nimic ! Nu știu unde e Gașpar, jur, nu știu unde e nemernicul acesta... și un blestem greu, neașteptat, căzu de pe buzele ei. Ofițerul se juca cu zgarda și se uita în pămînt, temîndu-se parcă de propria sa privire care ar fi putut-o intimida pe femeie.

— Ai fost cu el vineri seara ?!

— Nu... nu l-am văzut din dimineața cînd... cînd a venit după mine în magazin !

— Ce faci, plîngi ? — întrebă el cu un ușor dispreț și ea, ca și biciuită, ridică mîndră capul și în aceeași clipă ochii i se uscară brusc. Genele sclipeau însă și el dădu din cap, încet, concesiv :

— Bine, bine, sîntem cu toții niște nemernici... numai că tu ai ucis, ceea ce...

— Nu ! Nu ! Nu ! — izbucni ea cu o forță și o desperare nemaipomenită, lăsîndu-se să alunece jos, pe pietrișul rece — nu ! Nu l-am atins niciodată, nici măcar nu l-am mîngîiat vreodată, de teamă !

Stătea jos, cu fața în palme, plîngînd, fără să se mai poată reține și el o privea întrebător, urmărind, din cînd în cînd, cîinele care alerga fără întrerupere printre sălcii și pe malul apei, în albie, sărind printre pietre.

El fixă cîteva secunde, cu milă trupul ei subțire, cocoșat la pămînt, brațele subțiri, goale, rochia sfîșiată care-i dezgolea pulpele, umărul stîng însîngerat, sclipind în lumina lunii care ajunsese sus, în creștetul cerului într-o insulă de albastru-negru, înconjurată de un inel aproape perfect de nori.

— La ce oră te-ai întors acasă ?

— Nu știu, nu am ceas... — răspunse ea, încercînd să-și stăpînească convulsiile care-i smuceau dureros umerii — cred că era în jur de...

— Cu cine erai ? — strigă celălalt — erai cu un băr-

bat, cine era ? Ai fost văzută, nefericito, vrei să stăm pînă dimineața aici ?! — și o înjură.

Irina tăcu, cu trupul liniștindu-i-se treptat și el adăugă sec, parcă plictisit :

— Era un individ scund, îmbrăcat elegant, care te-a adus pînă aproape de poartă...

— Nu-i adevărat ! — suflă ea.

— Ba-i adevărat, idioato, inconștiento ! — urlă el, scos din fire și asta e spre norocul tău, altfel n-am sta aici, în promenadă pe malul lacului ! Și asta poți s-o mulțumești tovarășului procuror care a stat toată noaptea trecută, fără să doarmă, fără să mănînce, după o zi în mașină, ca să stoarcă de la un semicretin în favoarea „dumneavoastră" scumpă doamnă, dovada asta palidă de nevinovăție ! Știi că am în buzunar ordinul tău de arestare, hai ?

Ea ridică repede privirea și el adăugă, rînjind :

— Te-ai bucura, hai? Să scapi de oameni, de vecini, de monstrul din bucătărie, de teroarea anchetelor neprevăzute ? Dar rușinea, nu te gîndești, femeie singură și fără minte : rușinea ?!

— Nu e nici o rușine — murmură ea, cu privirea plecată, — ce rușine mi se mai poate întîmpla mie ? Mai bine închisă, în felul ăsta nu mai aduc nenorocirea pe capul nimănui, în felul ăsta ajung în sfîrșit singură, definitiv singură !

— Ce singură ! — spuse ofițerul cu brutalitate — dacă vrei să rămîi singură dă-te cu capul de pereți, ce mai aștepți ! Taie-ți gîtul și lasă-ne în pace !

Apoi deodată începu să urle :

— Scoală-te și stai drepți în fața mea ! Nemernico ! Faci pe sfînta pe malul mării cu mine, hai ? Vrei să te las aici cu picioarele în apă și cu cîinele și să mă duc să mă culc vreo două-trei ore ? Știi că n-am dormit de ieri dimineață din cauza scîrnăviilor pe care le faceți pe aici ?!

Irina se ridică în picioare fără să scoată o varbă. Era atît de obosită, de epuizată nervos, încît trecuse dincolo de obișnuita oboseală fizică și simțea, cu un fel de neliniște resemnată, cum o înțepeneală neașteptată o susține.

Tremurul trupului se oprise de tot, aproape, și ea respiră de cîteva ori adînc. El se apropie de ea, o privi cu atenție, apoi ridică brusc mîna și Irina tresări, ferindu-și capul. Ofițerul rîse încet, satisfăcut :

— De ce te ferești, proasto ? Crezi că m-aș coborî pînă la... să știi că nu lovesc decît femeile pe care le iubesc !

Apoi întinse din nou mîna și o mîngîie încet, cu grijă, pe față și ea simți cu uimire că teama i se scurgea cu putere prin picioare și atingerea mîinii lui o liniștește pînă la slăbiciune. Ea se feri cu tot corpul, de teamă să nu i se umple din nou ochii de lacrimi ca atunci cînd el îi arătase cu brațul întins luna zburînd printre barierele albe ale norilor.

— Haide, să terminăm odată ! Nu vezi în ce hal arăți, în curînd se va lumina de zi și tu stai aici desculță, cu rochia ruptă, însîngerată... ce mai vrei ? Unde vrei să ajungi, cît vrei să...

Ea însă dădu din cap, privindu-l cu ochii mari, cerșindu-i parcă iertarea și el avu o scurtă mișcare de mînie ; văzînd-o însă că pălește, se întoarse cu spatele și își aprinse o țigară. Era prima țigară în acea noapte în timp ce procurorul fumase neîntrerupt.

El fumă țigara în tăcere și cîinele aștepta, culcat, la picioarele sale. Alexandrescu nu se mișcase de pe piatra lui, deși trecuse mai bine de două ore de cînd se aflau acolo, pe malul rîului. O clipă, Irinei îi fulgeră prin minte înțepeneala care trebuia că îl cuprinsese și pe el, stînd nemișcat pe piatră.

Un vînt ușor, apărut deodată, rece, îi mișcă rochia și ea și-o prinse instinctiv cu mîna lîngă trup. Undeva, pe celălalt mal, departe, probabil pe o stradă învecinată, umbla cineva fluierînd și cîntecul trecu apa cu o nemaipomenită claritate. Apoi pocni ceva și un cîine începu să latre cu furie. Urechile drepte ale cîinelui de la picioarele ofițerului vibrară ușor, dar animalul nu se mișcă.

Parcă stăteau cu toții acolo, împreună, nu de cîteva ore, ci de luni, ani întregi, totul se scufundase în jur și erau legați împreună acum, la capătul nevăzut, lung al

unei vîsle de galeră și nimic nu mai avea vreo importanță, normele existenței se trivializaseră și se micșoraseră, și toate acele criterii rigide și grave aveau o însemnătate jalnică și comică totodată. Viața însăși, destinul, nu erau decît vorbe umflate, cu mult prea mult întrebuințate și pe Irina o cuprinse un ciudat sentiment de rușine pentru toate cuvintele mari pe care le întrebuințase pînă atunci. Viața ei îi apărea atît de neînsemnată încît cel mai umil cuvînt, silaba cea mai scurtă, o legătură oarecare cum e „și“ sau „păi“ sau „parcă“, ca „aș“ și „i“ și „să” și „oh” și alte sute asemenea i se părură deodată uriașe și viața ei întreagă, nevrednică de ele și gura, prea puțin curată pentru a le folosi.

Apoi se simți deodată vinovată față de cei doi oameni, chiar și față de cîinele care o maltratase, durerea ei fizică și ura pentru felul în care acel om o transformase cu atîta ușurință într-un obiect de-o perfectă docilitate, arătîndu-i ce slabă era și cît de aproape de multe umilințe și suferințe posibile din care multe încă îi stăteau în față, într-un viitor la fel de apropiat ca și pînza de apă care curgea lîngă picioarele ei, se transformă în teamă și vinovăție, un sentiment de adîncă umilință o cuprinse și își simți genunchii tremurînd și cu cîtă ușurare s-ar fi lăsat să cadă în genunchi !

Ea, o femeie atît de neînsemnată să provoace neîncetat tulburări, moartea, crima, desperarea să se lege mereu de ea, să joace încruntate în jurul picioarelor ei, și, acești doi oameni străini pe care îi obliga să vegheze cu ea, pe cel necunoscut pe care furia față de tăcerea ei încăpățînată îl făcuse să se poarte josnic și... în sfîrșit, în sfîrșit ! Toate acestea începură să-i zumzăie în ureche, de parcă cineva i-ar fi ținut o scoică în care se mișcă marea sau amintirea ei, și apoi se gîndi că Titus, pe care ea îl apăra, poate nu era cu nimic mai prejos decît acești doi oameni, decît fiul ei ucis și decît Gașpar pe care tăcerea ei îl apăsa poate, la fel.

Ar fi vrut mai bucuros să se omoare decît să vorbească, implicînd în nenorocirea ei încă un om, pe acel tînăr care se precipitase cu atîta nechibzuință în viața ei, nebănuind

că e o osîndită și asupra căruia, peste cîteva clipe, ea va aduce rușinea, nenorocirea familiară, poate și ceva mai mult. Pentru că el îi spusese cu atîta claritate că fusese s-o caute, acasă, înainte de a o întîlni și găsise întuneric peste tot, ușa deschisă... nu era un păcat că ea nu spusese pînă acum acest lucru, bineînțeles că el nu era vinovat, el nu putea să aibă nici o legătură cu tot ce s-a întîmplat, dar ea nu trebuia să spună adevărul, dincolo de fericirea lui, pentru că la ea nu îndrăznise să se gîndească nici o clipă, nici măcar în seara aceea de bucurie nevisată, cînd el o ținuse în brațe ?

Toate acestea nu le gîndi acum, ci ele trecură ca niște fulgere cunoscute, prin trupul ei amorțit, era așa de epuizată încît efortul de a gîndi îl făcea numai cu ajutorul întregii ei ființe de carne și nervi. Erau gînduri atît de vechi, de „folosite" încît ea le atingea doar și ele, învelișul lor „țipa", erau gînduri gata gîndite și ea le contempla doar, din nou, ca pe niște cutii metalice, pe care le umpluse altădată.

— Să mergem ! — spuse jovialul cu resemnare, obosit și Alexandrescu se ridică, înțepenit, de pe bolovanul său și, în mod ciudat, ei i se făcu milă de ei și spuse :

— Nu ! Vreau să spun ! — și spuse cîteva fraze, vorbind tare, distinct, fără oboseală sau spaimă, recunoscînd că fusese cu Gîrda în acea seară.

„Ce bine ar fi fost — gîndea ea în timp ce vorbea — ca cele ce le spunea celor doi străini să fie o dovadă împotriva ei, decisivă chiar și distrugătoare, dar nu o scuză a ei și o scuză pentru el... da-da, ce nefericire, îl iubea cu adevărat și iată cum putea ea iubi, cît de blestemat și de josnic ! Mai bine nu se naștea, sau ar fi murit cît era încă inconștientă de acel destin necruțător care i se pregătea cu atîta cruzime și ură de Cineva de sus, Cineva care nu se va arăta niciodată, dar o va urmări cu neîmpăcare !..."

Spre sfîrșitul scurtei ei declarații, izbucni din nou în plîns și de data aceasta nu se mai stăpîni și plînse cu atît mai amarnic cu cît nimeni nu știa ce încovoiată era în clipa aceea de porunca teribilă căreia ea nu i se putea

împotrivi, de a face mereu rău, de a vătăma adînc, irecuperabil, pe cei care se apropiau de ea.

— Știm — spuse uscat ofițerul, cînd ea termină — pe Gînda l-am anchetat chiar eu, astăzi, de două ori. Știam cine era bărbatul cu care veniseși, voiam numai să... în sfîrșit, pe noi ne interesează prietenul tău, Gașpar ! Unde e Gașpar, să ne spui unde e Gașpar și te lăsăm să te duci acasă... auzi, acasă la tine, ai înțeles ?

Irina îl privi aiurită.

— Știți ? De ce m-ați chinuit atunci ? De unde știți ?

— Nu te privește, cucoană ! Aicea eu sînt...

— Minți ! — spuse Irina privindu-l cu ură — nu știați nimic ! Eu am fost cea care...

— În sfîrșit ! — o întrerupse el mîngîind cîinele, distrat, cu vîrful pantofului — aici nu sîntem la coafor să discutăm în contradictoriu ! Tu răspunde ce te întreb...

Irina ridică privirea, cu o mîndrie și cu o forță a mîndriei inexplicabilă după ziua aceea lungă, infernală, care începuse cu cimitirul și se termina pe malul acelei ape reci, care alerga mereu, gîfîind, undeva. Zări însă expresia ofițerului — care își privea încă animalul culcat la picioare — un amestec de bucurie răutăcioasă și îngîmfare și renunță să mai deschidă gura. Se întoarse spre procuror care se apropia încet de ei : deși tăcuse tot timpul și se odihnise pe acel bolovan, fumînd fără întrerupere, era cel mai epuizat dintre toți ; umbla drept și atît de obosit încît călca țeapăn, foarte rigid, ca și cum ar fi fost beat de nesomn. Mîna care ținea țigara tremura și era singurul lui fel de a se trăda.

Se apropie de Irina, o privi cu seriozitate în ochi, grav, trist, îmbătrînit brusc cu cîțiva ani și spuse încet :

— Spune, doamnă, te rog eu ! Dacă nu ai nici un amestec în toată această... afacere, cel mai bun lucru... Vă rog, nu împingeți lucrurile prea departe, nervii noștri seamănă foarte mult cu ai dumneavoastră, cu ai oricărui om, poate chiar mai puțin ! Nu sîntem cu toții născuți pentru această meserie ! Meserie ! — mai repetă el odată, cu dispreț, un dispreț leneș, obosit, abia trăit, care urcase cu greutate de jos, din ființa sa pînă la înălțimea buzelor.

— Nu ştim încă cine a comis această crimă, sînt mai mulţi implicaţi, grav implicaţi, printre care şi... da, printre care și dumneavoastră ! Nu vrem să greşim, ne e teamă de o greșeală, care ar putea fi mai gravă decît o crimă, decît două crime... singurul lucru care vă salvează... încă, pe dumneavoastră şi pe... ceilalţi e cealaltă... cealaltă crimă ! Se pare că e un singur făptaş deşi... el ridică din umeri, zăpăcit și neputincios o clipă — chiar noi, care susţinem acest lucru, tovarășul Voştinaru și eu (la numele „Voștinaru" el făcu un semn ușor, abia observabil, cu capul, spre ofiţerul care se juca încă cu cîinele, răutăcios și gînditor și-abia atunci află ea cum se numea celălalt) — sîntem uneori în situaţii foarte delicate... foarte delicate ! Nu vrem să facem o eroare ! — spuse cu o putere neaşteptată procurorul, transpiraţia îi sări brusc pe faţă și ei îi fu o clipă milă de el — dar, în curînd, va trebui s-o facem, dacă... da, situaţia trebuie rezolvată repede ! Foarte repede ! Ultimele cuvinte el le spuse încet, cu un mic zîmbet dureros, privind-o în ochi de parcă ar fi așteptat ceva de la ea și văzînd că ea tace, continuă, aprinzîndu-şi cu degetele tremurînd o ţigară şi ei îi fu frică ca el să nu scape din mînă, în nisipul de pe jos, tabachera îngustă de argint : Oamenii sînt neliniştiţi... nu numai şefii noştri, dar oamenii de aici, muncitorii, dumneavoastră ştiţi, aici sînt peste zece mii de muncitori, plus auxiliarii, plus... situaţia trebuie rezolvată cît mai repede ! Acest Gaşpar care se ascundea pe aici și ale cărui amprente le-am găsit în casă, alături de amprentele victimei, a fost văzut și în ziua primei crime... atentatului lui Simonca, în uzină...

Irina ridică deodată capul și vru să strige : — Nu ! și gestul ei fu atît de magnetic încît întoarse capul și jovialul, Voştinaru, dar ea se abţinu, cu greutate, în ultima fracţiune de secundă și ofiţerul se răsuci repede din nou cu spatele de parcă i-ar fi fost teamă că privirea lui ar putea-o împiedeca să vorbească.

— Pare absurd ! — continuă Alexandrescu și în pauza aceea scurtă parcă se odihnise pentru că vocea îi suna mai aspru, mai aproape de „vechea" sa voce — ce legătură

e într-adevăr între aceste două crime? Tocmai pentru acest lucru Leca e încă reținut, probabil știi acest amănunt, deși e încă aici, în localitate și s-ar putea să-l eliberăm de la o oră la alta... dacă, bineînțeles... ajutați-ne, vă rog! — spunea Remus Alexandrescu și ea îl privi cu neîncredere pentru că își pierduse oboseala, umerii îi tăiau aerul din nou în unghiuri rigide, privirea îi era aplecată, dar buzele răsfrînte lăsau să scape același zîmbet orgolios, nerușinat, ca al ofițerului și ea privi repede de la unul la altul, ca un animal într-o capcană de sticlă, lovindu-se de pereții invizibili.

— Pe noi! — spuse Voștinaru, stînd cu spatele, jucîndu-se cu cîinele, pe care îl mîngîia de sus, cu zgarda și își mișca umerii cu dispreț sau nepăsare — de ce să ne ajute pe noi? Să-și răzbune fiul mort, fiul soțului ei! Un singur lucru o împiedecă însă, un lucru atît de nerușinat încît nu există altul care... în sfîrșit! În sfîrșit! — strigă el și din furie își cravașă cîinele, dar acesta nu mișcă de parcă era din lemn sau din lut. Stătea lipit cu burta pe pietriș și nici un fel de lovitură nu l-ar fi putut mișca afară de cuvîntul stăpînului său capricios, de ordinul său eliberator. Irina își aplecă privirea, își îngropă capul între umeri și își prinse reflex umerii, cu gestul ei obișnuit.

— Vi-e frig? — întrebă procurorul și era gata să-și dezbrace haina, dar Irina negă cu capul, cu un gest hotărît.

El începu din nou să vorbească și ofițerul, Voștinaru, din nerăbdare sau nemulțumire sau chiar oboseală, începu să se plimbe încolo și încoace și pe pietriș și pe iarba de lîngă țărm și cîinele îl urmărea cu privirea, mișcîndu-și capul neobosit, milimetric, mecanic. Ce pustie era acea noapte și ce pustiu orășelul! Irina auzise vorbindu-se că toată regiunea era înconjurată, că drumurile și gările învecinate erau supravegheate strict, chiar și accesul seara, după ora nouă era interzis, în orice caz se făceau razii curente, ca și în timp de război.

— Vă dați seama ce îngrozitor ar fi ca să existe o legătură între cele două crime — spunea Alexandrescu — să

existe un singur făptaș, un singur asasin ! Ce pericol pentru toată regiunea ca un asemenea... ca o asemenea fiară, inteligentă și puternică să se plimbe în libertate ? Știți că femeile nu mai vor să vie la lucru în schimbul doi, la fabrica textilă, la vopsitorie, la uzina metalurgică... S-a spus că noi am interzis accesul pe străzi seara, dar nu e adevărat, oamenilor li-e frică, *li-e frică,* înțelegeți, se tem mai mult de această umbră invizibilă decît de propria lor foame; de foamea copiilor, a bătrînilor lor... de viitorul lor ! Un bun anchetator, doamnă, trebuie să observe ceea ce crede poporul, intuiția lui — pentru că are și el o intuiție ! — de sugestia lui pe care el ne-o dă pe o cale indirectă, alteori neașteptat de simplu și de direct ! Și dacă ei se tem, atunci... nu-i așa, nu înseamnă că... că *e un singur om ?* Cine e însă acel om, acest monstru, care se ascunde atît de bine, încît umblăm cu toții cu mîinile întinse în jurul lui, cu ochii legați, ca în acel joc al copiilor : — *Unde ești, Chimiță ?* Ce știți dumneavoastră despre acest om, despre această... vorbiți ! — șopti el și deodată fu din nou bătrîn, obosit, de parcă și-ar fi trezit întreg trecutul — vorbiți, vă rog, și eu am doi copii, o mamă de optzeci de ani bolnavă de un reumatism înfiorător și...

Irina, fără voia ei, zîmbi disprețuitor la aceste „arme“ și el, Alexandrescu se încovoaie sub acest zîmbet și ea plecă privirea, hotărîtă să nu mai scoată o silabă, umilința lui era cu mult prea nefirească, neverosimilă, ca să fie sinceră. Voștinaru resimți și el cu neplăcere tonul procurorului pentru că se răzbună din nou pe cîine, hărțuindu-l cu felurite porunci contradictorii ; voia poate să arate că nu ascultă sau că Alexandrescu nu-l implică. Apoi, enervat, îl întrerupse pe celălalt la mijlocul unei fraze și spuse :

— Destul, tovarășe procuror ! În curînd ne apucă aici dimineața, ca niște derbedei pe malul gîrlei, lîngă o... lîngă o femeie despletită ! Să mergem acasă ! Poftiți, doamnă ! — și el făcu cu mîna un gest scurt, arătîndu-i drumul.

Irina ridică surprinsă privirea, era prima oară că el i se adresase, spunîndu-i „Doamnă !“ Se spune oare unei

desfrînate și unei criminale : — Doamnă ? ! Începu să meargă și deodată uită totul pentru că pietricelele ascuțite de pe prund îi zgîriau și însîngerau tălpile goale ; își prinse cu mîna dreaptă rochia sfîșiată în jurul corpului, încercă, cu stînga să-și adune părul, într-un gest inutil, și astfel urcă, alunecînd de două ori, malul apei. Voi să se îndrepte spre casă — care, din acel loc se afla la o jumătate de oră de mers — dar Voștinaru o opri, cu un gest scurt, și îi spuse :

— Pe aici ! arătîndu-i șoseaua care se continua cu strada principală.

Ea îl ascultă urmînd drumul care ducea la Secția de miliție și grăbi pasul, să se termine mai repede totul, cîțiva inși singurateci îi întîlniră și o pereche, mama, tatăl, și un băiețel de vreo cinci ani care mergeau, încărcați de bagaje, spre mica gară a orășelului. Irina pășea grăbită, cu picioarele goale, albe, subțiri, cu capul plecat, pe lîngă zidul caselor, Alexandrescu puțin mai în urma ei, iar celălalt, ofițerul, chiar lîngă bordură și înainte, lăsîndu-se tras, cu un fel de lene, de lup. Erau obosiți toți trei, epuizați, dar cel mai puternic o trăda Alexandrescu care mergea țeapăn, în hainele sale elegante și nepotrivite.

Ajunseră în centru, trecură prin fața magazinelor, prin fața bisericii ortodoxe, a cinematografului, iar la colțul policlinicii întîlniră doi milițieni din serviciul de noapte care stăteau de vorbă și care se apropiară, observînd de departe acel grup ciudat. Îl recunoscură însă pe Alexandrescu și luară poziție de drepți ; procurorul moțăi din cap, dar în fața clădirii miliției, pustie, întunecoasă, cînd Irina voi să se oprească, Voștinaru îi făcu semn să-și continue drumul. Ea îl ascultă fără cea mai mică întrebare sau schiță a unei împotriviri și din clipa aceea timpul pentru ea se opri. Lîngă pod se afla un ceas electric, vechi, construit dintr-un schelete metalic ca o sondă măruntă, vopsită în verde : indicatoarele arătau unu și douăzeci. Peste trei ore sau mai puțin, se lumina de ziuă.

Se îndreptară spre partea orășelului care era construită în munte și unde străzile, urîte, neregulate, stîncoase, se pierdeau în pădure. Casele, înalte, albe, sărace,

erau sprijinite pe coastă, luminînd stins în întunerec numai cu varul tencuielii lor. Ultimul bec rămăsese în urmă, jos, totul aici înflorea în obscuritate. Fiecare pas îi apropia de lună și de peretele muntos, tăcut, dușmănos și Irina privea mereu în sus, spre piscul Padeșului, tăiat cu precizie pe cer, cu teamă, împiedecîndu-se de pietrele și colțurile din stîncă, înfipte în drumul tare. Alexandrescu rămase în urmă, mult în urmă, ofițerul o urmărea, cu cîinele de zgardă și ea urca mereu și el o împingea pe drumul cel mai lung, cel mai întortocheat și mai pietros. Ce voiau oare de la ea acești oameni ?

Irina nu scotea o vorbă, deși simțea adeseori gîfîitul lupului lîngă picioarele ei și tălpile ei cîntau prin nisip, praf aspru și sînge. Sus de tot, în pădure — unde era lumină peste tot, cerul se curățise de nori și luna, apunînd, se micșora încet într-un desfrîu de lumină rece — regăsiră albia rîului care curgea aici între maluri înalte și Voștinaru, însoțit de Irina, coborî spre apă. Se opriră aici și ofițerul se întinse pe burtă și bău, alături de cîinele său uriaș și parcă abia acum îl observă bine Irina și se înfioră de proporțiile sale ; era negru ca tăciunele și pe burtă de un galben închis, ca aluna, blana era mare, stufoasă și coada groasă, cît brațul ei.

Tremura toată de oboseală, de frig, ar fi vrut să se aplece lîngă cei doi să bea și ea, dar îi era teamă de vreo grosolănie din partea „jovialului". Ofițerul nu se mai ridică, bău în două rînduri din apa repede a rîului, plină de sunete, pe burtă, sprijinindu-se în brațe, cu plăcere îndelungă, zgomotoasă, uitîndu-se complet. Apoi se răsturnă pe o parte, acolo, pe pietriș, fără să se mai ridice în picioare și, după cîteva clipe de tăcere, cînd Irina, nemaiputîndu-se ține pe picioare, vru să se așeze și să-și lase tălpile mortificate și rănite în pînza apei, el tresări — ceea ce arăta cît era de atent și de încordat tot timpul — și-i porunci :

— Nu ! Nu te mișca ! Stai acolo ! — și ea rămase în picioare. — Dingo ! — făcu el și cîinele, care stătea tolănit, îngreuiat de apă ca și el, se ridică pe cele două picioare din față, așteptînd al doilea ordin. Ofițerul se întinse pe

spate însă, cu un oftat de ușurare și rămase cu privirea pierdută în cerul de deasupra, deodată foarte apropiat, tangibil. Întreg orășelul cu realitățile sale mărunte și triviale, chiar și crima, păreau depărtate și micșorate, aproape indiferente. După un timp, destul de lung, sosi lîngă cei doi inși, bărbatul culcat și femeia în picioare, și Alexandrescu, cu haina pe mînă și gulerul desfăcut, fără cravată. Nu mai avea nici puterea să fumeze. Nu se așeză, nu bău apă, vrînd parcă să se solidarizeze cu „inculpata", dintr-un fel de jenă bărbătească sau pentru că nu-i era sete, pur și simplu și dacă s-ar fi așezat poate ar fi adormit.

— E-o noapte frumoasă ! făcu ofițerul privind cerul cu nepăsarea unui adolescent — uneori în viață nu ști pentru ce faci anumite acțiuni ! Eu, de exemplu, de două zile și de două nopți nu dorm, am făcut două drumuri cu mașina — am anchetat tot felul de indivizi... pentru ce ? Pentru o clarificare judiciară, pentru restabilirea dreptății ? Aiurea ! — rîse el gros, ușor, cu bonomie — pentru a ajunge aici, sus, mort, sufocat de oboseală, și pentru a mă întinde pe spate. Numai așa puteam să-l descopăr !

— Ce ? — întrebă Alexandrescu care nu fusese atent.

— Cerul — spuse rece ofițerul — și încă sînt prea bine instruit ca să nu-mi continui ancheta ! Un ofițer exemplar, he, un magistrat de primul rang ! Sînt mîndru de mine ! Irina ! — exclamă el și se ridică cu greutate într-un cot și o privi, dar ea nu se uită spre el ; stătea dreaptă, nefiresc de dreaptă pentru acea oră și mai avea încă atîta putere să-și strîngă rochia sfîșiată de cîine și de căzături, în jurul trupului. Părul i se desprinsese cu totul din agrafe și atîrna în inele grele pe umeri, ascunzînd și umărul stîng, însîngerat.

Voștinaru voise să spună ceva dar, probabil, felul în care i se înfățișă ea îl uimi și spuse cu totul altceva decît lucrul pentru care o strigase :

— Poți să stai jos... Ancheta din noaptea asta s-a terminat, dacă tovarășul procuror...

Alexandrescu dădu din cap, obosit.

— Pot să plec, atunci? — spuse Irina, cu voce slăbită, însă fermă şi rece.

Voştinaru o privi uimit.

— Nu, nu poţi să pleci. Poţi să te aşezi, poţi să bei apă, poţi să faci orice îţi face plăcere, rămînînd aici cît timp noi stăm aici. Oricum, chiar dacă ai fi o simplă cunoştinţă şi nu inculpată, nu te-am lăsa să cobori singură, noaptea, coasta, prin pădure... nu te aşezi? Faci cum vrei! — şi se întinse din nou pe spate. Apoi, tresări, îşi aduse aminte ce voise să spună şi se ridică din nou. Cîinele sări brusc în picioare şi alergă cu rapiditate în sus, pe malul abrupt al apei, pierzîndu-se printre brazi.

— Începe să-mi pară rău că eşti amestecată în toată murdăria asta... sus, la dumneata (îi spunea dumneata?!) îmi părea rău, te rog să mă crezi, îmi părea rău că trebuia să mă port într-un anumit fel. Femei ca dumneata, Irina, nu sînt pe toate drumurile... Cum dracu te-ai lăsat tîrîtă în toată... sau, ştiu eu, nu e decît un ghinion colosal, mai ştii!

Irina se mişcă de parcă ar fi pătruns-o cu brutalitate vîntul subţire al muntelui, corpul ei trăi un tremur scurt, puternic, şi, parcă la sfîrşitul puterilor, se lăsă să alunece la pămînt, pe pietrişul gol, nemaiavînd atîta voinţă să facă un pas, doi, pînă la unul din bolovanii laţi, şlefuiţi de apă, sau la muşchiul verde de pe margini.

— Îmi pare sincer rău, în definitiv... — Ofiţerul vorbea cu nepăsare, privind cerul, lovind cu zgarda pe care o ţinea în mîna dreaptă, din cînd în cînd, pămîntul — poate aş fi avut şansa să te întîlnesc altădată — poate... aşa, toată chestia e compromisă pentru totdeauna, un lucru început prost, sfîrşeşte prost sau se rupe dintr-o dată! În sfîrşit, puerilităţi! Nici nu-mi vin bine astfel... astfel de... ce zici, tovarăşe Remus, ce căutăm noi aici, pe muntele ăsta frumos?

Alexandrescu privi în sus, lung, mişcîndu-şi capul de la stînga la dreapta, fără să spună o vorbă.

— He! — făcu Voştinaru săltîndu-se pe coate şi privindu-l ironic pe procuror — cînd eram în şcoală, am citit într-o carte plicticoasă că natura ne face mai buni!

Cum adică mai buni? Mai buni ofițeri? Mai buni magistrați? Mai abili inculpați? Sau pur și simplu mai buni, mai noi, mai slabi, deci proști ofițeri, magistrați și așa mai departe, în schimb trăind un sentiment de frăție universală! Cum se termină corul la simfonia a IX-a: „Orișiunde, orișiunde, frați vom fi?!"... Ce te uiți așa, procurorule, te miră că știu simfonia a IX-a? Cultura nu e un apanaj al unor cercuri înguste!! — recită ofițerul rîzînd îngîmfat, într-un fel care-i stătea foarte rău. Alexandrescu vru să spună ceva, dar Voștinaru continuă repede:

— Lasă astea, sînt pălăvrăgeli! Irina, ce faci, ne asculți? Nu mai ești obligată, să știi, dacă ei... i-ascultă, nu-ți răcorești picioarele? Te simți bine așa, cu ele, însîngerate? Cum vrei, tuturor ne place să suferim și mai ales să se știe, să fim văzuți, să fim surprinși suferind! Lucrul cel mai împuțit în meseria mea... sau mă rog, lucrul cel mai neplăcut, e că nu-ți dă dreptul la suferință! Ce crezi, e comod să tot sîcîi, să urmărești, să umpli de bănuieli o lume, să arestezi, să asmuți cîinele și altele... sigur, nu neg, sînt unii care se simt în toate astea ca peștele în apă și, mai ales... în sfîrșit, în sfîrșit! Să lăsăm pălăvrăgeala și să privim cerul ăsta superb și atît de trecător! Bravo! — făcu el, văzînd că Irina se scoală și se așează pe o piatră în mijlocul apei, lăsîndu-și picioarele pînă la genunchi în curentul rece, atît de limpede și de nefiresc de transparent de parcă adevăratul rîu ar fi curs cu mult mai jos, sub rîu, sub apa aceea vizibilă care luneca astfel nu pe pămînt și pe piatră, ci pe o altă apă, ca o sticlă vie, caldă, profundă, în care se mișcau peștii ca într-un chihlimbar alb, argintiu.

— E curajoasă! — făcu Voștinaru către Alexandrescu care stătea încă în picioare, urmărind-o pe Irina — acum ar fi trebuit să țipe! În apa asta rece, picioarele înfierbîntate, amorțite, însîngerate, e un șoc! Bravo, cucoano! Te ții bine încă, mai bine decît mine! Nu vrei să schimbăm rolurile?! Eu uneori...

Și el continuă să vorbească, dar ceilalți erau atît de obosiți încă nu îl urmărea nimeni. Irina stătea pe piatra aceea din mijlocul apei și își privea picioarele care se miș-

cau oarbe, ca niște liane albe, în curentul apei și uneori, o amețeală irezistibilă o prindea ca o briză și o făcea să se clatine și să se miște, ca și cum ar fi adormit într-un cupeu de tren, întunecat, pe un drum nesfîrșit, monoton, dureros de monoton și totuși imprevizibil, cu adevărat imprevizibil așa cum sînt lucrurile monotone. Prin fața ferestrei, de partea cealaltă a geamului mare, uriaș, cît peretele, trec peisaje felurite, ape, fîntîni, case, pomi, lunci, vite, munți golași, munți cu păduri, un canton cu o femeie cu părul dezordonat, ciufulit, care întinde fanionul, vîrfuri de copaci, păsări, sîrme de telegraf care aleargă, toate acestea îndărătul geamului și a unei perdele de întunerec care le ascunde aproape perfect încît nu se pot vedea uneori decît animale fabuloase cu mai multe capete sau doar două, monștrii vii, fantome incerte zburînd aproape de pămînt, ceață, multă ceață, lumini nemișcate, răutăcioase, rare, străine, indiferente, și alte animale respingătoare, fantastice, inutile, incerte, din case, ape, fîntîni, păsări. Unde duce acest drum, unde se termină acest drum, cui folosește acest drum, nu cumva el se termină de multe ori, de nenumărate ori pînă la sfîrșit sau sfîrșitul e tocmai neinteresant, formal, plicticos la culme ?...

— ...Pe cînd eram mic — pălăvrăgea ofițerul în continuare — am fost împreună cu ai mei și cu niște vecini, într-o duminică dimineață și am mîncat pe malul unei ape care trecea la vreo trei kilometri de satul nostru... un fel de excursie, pentru că noi aveam și pămînt în locurile acelea și tatăl meu, venise să vadă... în sfîrșit, nu despre asta vreau să vorbesc. Pe scurt, eu aveam vreo opt-nouă ani, eram un fel de derbedeu, îmbrăcat cu niște pantaloni lungi, mai jos de genunchi ca să mă ție mai mulți ani, oricît aș fi crescut, mereu mucos, nebăgat în seamă nici de propriii mei părinți, mai aveam de altfel cîțiva frați mai mari, unul chiar și însurat și, mă rog, cum se întîmplă... ce vreau să spun, acolo, lîngă apa aceea, țin minte era un fel de cîmpie întinsă, căreia i se zicea „pustă", deosebit de întinsă și de dreaptă, atît de regulată, încît, mai tîrziu, în timpul războiului s-a înființat acolo, pe aproape, o școală de zbor fără motor, și pe „pustă" decolau pla-

noarele şi aterizau. Explicaţia acelei cîmpii atît de plate, localnicii o dădeau, afirmînd că acolo fusese pe vremuri o cetate dacă şi arătau — şi se puteau vedea într-adevăr — urme de şanţ care înconjurau ca un patrat regulat toată „pusta", un fel de şanţ de vreun metru adîncime şi unde se spunea că fuseseră zidurile. Cine ştie, poate că... şi, cum stăteam noi pe marginea apei, pe lîngă nişte sălcii într-un loc care, ţin minte, se chema „cotul bisericii" — apa era foarte adîncă acolo — păştea prin apropiere, răzleţit, un cal care în mod ciudat, nu era împiedicat, un cal foarte frumos, tînăr şi eu, fără un cuvînt, în timp ce ceilalţi vorbeau despre el şi-l admirau, m-am repezit să-l încalec. Făcînd acest lucru, eram eu însumi foarte speriat de ce-mi pusesem în gînd, dar toată lumea băgase de seamă deja ambiţia mea şi tatăl meu m-ar fi batjocorit două zile, apoi, dacă aş fi renunţat, înainte ca animalul să nu-mi fi rupt două coaste. Din teamă de gura lui m-am avîntat pe spinarea acelui cal, el, bătrînul nu mă prea avea la inimă pentru că semănam cu cei dinspre partea mamei, familia mamei pe care el, în sinea lui, o dispreţuia... pe scurt, m-am aruncat pe cal şi animalul, al dracului, a fost atît de viclean încît s-a prefăcut că îşi vede de păscut, cu gîtul întins şi botul afundat în iarbă de parcă nu m-ar fi simţit. Asta m-a indus în eroare şi pe cînd slăbisem foarfeca picioarelor şi mă întorsesem victorios spre ai mei — care stăteau pe malul apei, la vreo treizeci de metri distanţă, animalul s-a ridicat pe picioarele dinapoi, scurt şi m-a azvîrlit jos cu o mare nepăsare. Se temea atît de puţin de mine încît nici nu s-a depărtat, ci a continuat să pască prin apropiere. Cînd am căzut însă, parşivul, m-a lovit şi cu copita în genunchiul drept, atît de rapid şi de neaşteptat încît am rămas năucit, de parcă mi-ar fi căzut izbitura din cer. Ai mei erau destul de departe ca să nu vadă decît căzătura, nu şi izbitura dureroasă a calului. M-am ridicat, şchiopătînd, şi fără să mă gîndesc mult, m-am avîntat din nou pe spinarea lui. De data aceasta nu mă mai temeam de gura lui taică-meu, voiam să văd altceva. Calul nu s-a mai prefăcut, de cum m-am suit, m-a şi aruncat jos, era un armăsar tînăr, foarte nărăvaş. Am

căzut aproape în același fel, pe spate și într-o parte, la coada lui. Din nou a vrut să mă pocnească cu copita, dar m-am ferit; fusesem atent și m-am ferit!

Ofițerul rîse mulțumit de el, de acel copil care fusese el, cu rîsul lui gros, cald, plăcut, doar gura sa arăta un orgoliu evident, neplăcut, aproape provocător.

— Eram atît de încîntat că, în toiul căzăturii, reușisem să mă feresc de lovitura lui perfidă — pe care numai eu o puteam observa, ai mei erau prea departe, ei mă vedeau doar căzînd și rîdeau în hohote, iar cumnată-mea, soția fratelui meu însurat, striga să las baltă armăsarul care era de la montă — încît, căzînd pe iarbă, cu dinții icnind de izbitură, am rîs totuși că fusesem mai șiret decît animalul acela inteligent și puternic. Și n-o să vă vină să credeți, am fugit după el — pentru că de data aceasta el se îndepărtase și a trebuit să alerg jumătate din pustă ca să-l ajung și m-am săltat din nou în spatele lui. M-a zvîrlit și de astă dată, era un cal într-adevăr nărăvaș pentru că eu călăream de mic pe tot felul de cai, dar nu m-a mai interesat acest lucru; a treia oară cînd m-a zvîrlit a căutat, am observat bine, să mă lovească cu copitele din spate cu dinadinsul, dar eu am fost din nou mai iute decît el și încă în timpul căzăturii m-am ferit. Apoi l-am lăsat în plata lui și m-am îndepărtat șchiopătînd, victorios însă pentru că, deși mă aruncase de trei ori la pămînt, fusesem mai tare decît el, mai șiret. Un cal afurisit țin minte, un cal cu totul afurisit! — și Voștinaru rîse din nou, cu lene și rîsul gîlgîi îndelung în trupul lui întins pe spate, ca un lichid dens care se clătina în acel vas de carne, culcat în iarbă.

Peste o jumătate de ceas cei trei se întoarseră, scoborînd muntele în același întunerec în care-l urcaseră, vîntul rece se întețise însă și o răzbătea pe Irina pînă la oase. Procurorul dormea de-a-n picioarelea și mergea ca un orb. clătinîndu-se înainte și înapoi, la dreapta și la stînga,

neîncetat. Era atît de obosit încît ba le-o lua înainte celor doi, ba rămînea mult în urmă și Voștinaru, îngrijorat probabil, se oprea acum ca să-l aștepte. El însuși se ținea bine, dar era la capătul puterilor ; bodogănea mereu în timpul mersului, ca un om ce aiurează și pasul lui, necontrolat, apăsa atît de greu în pămînt, lăsîndu-și toată greutatea trupului său mare în voie, încît fiecare călcătură a sa, chiar și pe pămînt moale sau iarbă răsuna de parcă ar fi purtat cizme.

Irina mergea drept, dar nu-și mai putea ține capul drept, și el îi aluneca mereu de pe un umăr pe celălalt. Nu-și mai simțea picioarele, rochia ruptă îi flutura liber în vîntul acela de dimineață, tăios, neobișnuit de rece pentru acel anotimp, brațele, inerte, îi atîrnau în lungul trupului, și aveau cîteodată, atunci cînd terenul era neregulat și femeia sărea aproape, coborînd, o mișcare liberă, independentă, ca și o bătaie largă de pendul, dar aici discul era o mînă albă, prelungă, subțire.

Apropiindu-se de orășel, cei trei se clătinau vizibil, se sprijineau unii de ceilalți, se priveau mirați uneori, apoi continuau să meargă, să curgă cu poticniri dese și mărunte, uitînd unde mergeau, de țelul acelei plimbări sau tortură nocturnă, sau uitînd doar uneori, în lungi fracțiuni de timp. Simțeau cu toții o silă uriașă de seara pe care o aveau îndărătul lor și fugeau de ea poticnindu-se, așa cum e arătat pe gravuri Cain, fugind de propria lui memorie. Nici unul din cei trei nu „regreta" ceea ce făcuse, nici unul nu se dezicea nici o secundă de cel mai mărunt gest, ar fi repetat, fiecare dintre ei, toată acea seară complicată, cu cel mai mărunt amănunt al ei, pînă la sfîrșitul vieții, dacă așa ar fi trebuit, dar, în ciuda acestui lucru, nu se puteau împiedeca să nu resimtă silă față de tot ce se întîmplase. În asta — și era singurul lucru care îi lega — semănau.

Ajunși pe strada principală, cei doi bărbați încercară să-și supravegheze atitudinea și cu prima ocazie scăpară de femeie : pe primul milițian întîlnit în drum, îl însăr-

cinară s-o întovărăşească pînă acasă, fără să-i permită să se abată din drum sau să se oprească în altă parte. Vîntul, în mod nefiresc, jos în oraş bătea cu mult mai multă furie decît sus, în pădure, pe malul apei şi un ceas, pînă se iviră zorile, fu toamnă autentică, tîrzie, duşmănoasă. Undeva, cerul însă se colora deja într-un fel de reflex sîngeriu, murdar, îngheţat, un răsărit de soare nedorit parcă, ca un fel de greşeală a zeilor zăpăciţi, o auroră falsă.

8

Irina ajunsă în casă își pregăti totul ca să se spele, umblînd ca o somnambulă, dar înainte de a reuși să facă acest lucru, căzu în pat, îmbrăcată în aceeași rochie ruptă, și adormi spontan. Nu dormi însă mai mult de cîteva minute, ci se trezi ca un automat, se sculă, se spălă în pripă — grăbită de parcă și-ar fi pus ceva în gînd, deși capul ei era un singur bloc metalic, greu și opac, se schimbă apoi și, spre propria ei uimire, în loc să se întindă în patul făcut, mai moale decît pietrișul rîului și pietrele ascuțite ale drumurilor peste care călcase de sute de ori în seara aceea, ieși pe ușă, cu precauție și apoi în stradă, pe portița din dos a căsuței în care stătea, un dreptunghi de scîndură tăiat în gard, mișcîndu-se în balamale improvizate din sîrmă, legată atît de bine cu sîrmă (era întrebuințată foarte rar) încît Irina își însîngeră mîinile ca s-o poată deschide.

Ieși apoi în străduță și privind cu precauție pe după colțul clădirii înainte de a se hazarda pe o nouă stradă — se temea că miliția pusese să fie urmărită — parcurse foarte repede distanța care o despărțea de centru și în nici douăzeci de minute fu în fața clădirii circumscripției sanitare. Sună de cîteva ori și, după un timp se aprinse lumina și doctorul Gîrda se aplecă pe geamul dormitorului său ; era foarte mirat deoarece, pentru consultații de noapte se aflau în orășel doi medici mai tineri, dintre care unul era medicul fabricii. De multă vreme soneria nu era întrebuințată decît de membrii familiei și el încercă să deslușească chipul acelei siluete înecată în întuneric, care se mișca ușor, — sau așa i se părea lui, încă buimăcit de somn — ca o pînză lovită de vînt, în dreptul porții.

— Cine-i ? — strigă încet doctorul și Irina se apropie șovăind, sau așa părea doar în întunerec și, ajungînd sub fereastra înaltă, spuse :

— Bună seara, domnule doctor, eu sînt Irina Dabici, soţia lui Dabici care...

— Aha, da-da — făcu surprins doctorul, încă somnoros — ce doriţi, doamnă, ce s-a întîmplat ?

— Aş vrea să mă primiţi cîteva minute... acuma, mă simt foarte rău, abia am putut să...

— Da-da, imediat — spuse Gîrda — aşteptaţi, vă rog, deschid imediat ! Mergeţi la poartă, vă rog !...

El închise geamul, şi, după un minut se aprinse lumina la fereastra de lîngă poartă unde se afla fostul său cabinet. Apoi sclipi lumina de sub poartă şi Irina auzi paşii doctorului şi pe el însuşi, vorbind cu cîinele, apropiindu-se de poartă. Cînd deschise, spuse :

— Intraţi vă rog, fără grijă, eu am să ţin cîinele... intraţi, intraţi, vă rog !

Irina ezită o clipă, văzînd cîinele-lup, uriaş, ţinut de zgardă de doctor, sensibilizată pînă la rană de o memorie încă apropiată, brutală, o clipă văzuse din nou celălalt animal, negru şi rapid care alergase mereu în jurul ei, ore la rînd, dar se stăpîni şi intră.

Cabinetul doctorului — actuala circumscripţie — păstra vitrina sa cu instrumente medicale, canapeaua de piele pe care era întins un cearceaf alb, un fotoliu de piele vechi, revopsit, chiar şi o cuşcă înaltă, pe un picior metalic, toată vopsită în alb, în care se găsea bătrînul papagal al doctorului, celebru în ţinut, care răspundea la numele de „Jo“. Pe pereţi se găseau gravuri reprezentînd, cu o imaginaţie de mijloc, peisaje tropicale, o plajă cu palmieri, un port tropical unde se încărcau mărfuri într-un transatlantic, cu mulţi băştinaşi lenevind pe ţărm, un cimpanzeu spărgînd o nucă de cocos şi încă cîteva asemănătoare, care arătau modul în care pictorul acela îşi închipuia tropicele, după nişte lecturi palpitante, din vîrsta teribilă, atotputernică, a pubertăţii.

Doctorul o invită să se aşeze, dar Irina refuză şi îl rugă, împiedecîndu-se de cîteva ori, să-l trezească pe „domnul Titus“ căruia trebuia să-i comunice ceva, în propriul lui interes.

Gîrda o privi uimit, atitudinea sa ceremonioasă, caldă, se schimbă aproape total, privi în pămînt cîteva clipe și ea observă cum i se înroșesc treptat tîmplele și pomeții obrajilor. În același timp, respirația lui devenea tot mai greoaie, de parcă treaba la care se gîndea era atît de neplăcută încît îl sufoca, ridică apoi privirea și îi spuse că Titus nu era acasă, că lipsea de două nopți. Irina îl fixă, uimită, el încercă să redevină amabil îmbrăcîndu-și în grabă halatul acela moral de doctor blajin, demodat și atrăgător, de provincie, încurajator și bonom, ca și întreg cabinetul său, dar se simțea înțepeneala, contrarietatea, și, conducînd-o spre ieșire, în timp ce spunea o frază oarecare, ea ghici nerăbdarea lui de a o vedea plecată, afară, în stradă, dincolo de poarta casei sale.

La ușa cabinetului ea se opri, neștiind de ce, cu același automatism cu care se spălase și plecase de acasă în timp ce trupul ei striga după scîndurile acelea orizontale, acoperite de pături și cearceafuri gălbui. Femeia se opri și deși el deschisese deja ușa și aștepta ca ea să treacă, dar după ce o privi cîtva timp, înțelese că ea nu se va mișca de acolo.

— Dar v-am spus, doamnă... — spuse el, politicos, cu un tremur de grosolănie în voce — v-am spus că fiul meu...

Irina privea în pămînt, rigidă și bătrînul doctor văzuse prea mulți oameni în viața lui ca să nu-și dea seama că ea nu se va mișca de acolo numai la îndemnul unei fraze sau a unei grosolănii.

— Dar bine ! — exclamă el, enervat de-a binelea și își rupse de pe nas ochelarii cu ramă groasă pe care îi purta — vreți să vă convingeți personal ? Poftim, eu vă conduc în dormitorul lui, deși... poftiți, doamnă, poftiți, vreau să vă convingeți ! — și o prinse de braț și ea tresări cu putere de repulsie și scîrbă, așa cum tresărise și jos, în fața porții la vederea cîinelui doctorului ; corpul ei avea cicatricea unor amintiri înfiorătoare.

Gîrda, uimit de reacția ei neașteptată, se trase un pas îndărăt, apoi se întoarse scurt pe călcîie și ieși. Irina rămase unde se găsea, la un pas de ușa deschisă a cabinetu-

lui. Se auziră voci înăbușite îndărătul ușii pe care ieșise doctorul — ușă care dădea spre apartamentul lui — apoi, deodată, în fața ei se află soția lui, autoritara doamnă Gîrda. Ea încercă să zîmbească dar Irina își dădu imediat seama, după luciul aspru al ochilor ei bărbătești, oțelii, că trebuie să se hotărască repede într-un fel sau altul, altfel... în clipa aceea, înainte ca soția doctorului să fi putut deschide gura, ușa din spatele ei se deschise smucit și apăru Titus, cu un halat de zi descheiat, peste pijama. Era în picioarele goale și acesta a fost primul amănunt pe care îl observă ea, după care aproape îl recunoscu. Nu îndrăznea să-l privească în față, îl auzi vorbind doar, precipitat, ațîțat :

— Dragă mamă, te rog lasă-mă singur două momente, cu doamna Irina !

— Nici nu mă gîndesc ! — răspunse doamna Gîrda rece — în casa mea nu voi... Titus, te rog să te culci, e o chestiune numai între...

Titus o luă însă de brațe pe mama lui și o duse pînă la ușă, împingînd-o înapoi ; ieșind astfel, fără voia ei, doamna Gîrda aruncă o privire de ură, neînfrînată, femeii străine, o privire care îl făcu pe fiul ei să tresară cu atît mai mult cu cît mama lui avea o stăpînire de sine cu totul neobișnuită.

— Nu te apropia, te rog ! — îi spuse Irina, după ce Titus închise ușa îndărătul mamei sale — nu-nu ! — repetă ea, văzînd că el n-o ascultă — altfel am să plec imediat !

Era multă hotărîre și o răceală nefirească în vocea ei și el se așeză, intimidat fără voie mai ales de înfățișarea ei atît de schimbată deși Titus n-ar fi putut spune cu precizie de ce, decît de tonul și de amenințarea ei.

— N-aveam încotro — spuse Irina — a trebuit să...

— Închide ușa cabinetului ! — făcu el.

Ea îl ascultă și continuă :

— Ai fost anchetat ? Ai fost chemat, pînă acum la..

— Unde ? — întrebă el, văzînd că ea ezită.

— La procuratură, pentru uciderea lui Dan.

— Nu ! — răspunse el sec, aproape flegmatic,

Irina îl privi o clipă, cu atenţie, ca să-şi dea seama dacă el n-o înşeală, apoi deschise gura ca să continue, dar el sări deodată de pe braţul fotoliului pe care se aşezase, trînti uşa ce da înspre apartamentul lor, scoase cheia şi o închise pe dinăuntru.

— Mergeţi de vă culcaţi ! — vorbi el pentru cineva din dosul uşii — sau faceţi-vă o cafea !

Apoi se reîntoarse şi se aşeză cuminte pe locul lui.

Irina începu din nou să vorbească ; nu aminti nimic despre noaptea care trecuse şi despre ultimele zile. Îi relată numai ceea ce îi spusese lui Voştinaru, nu dădu nici un fel de explicaţii, dar adăugă :

— Ei voiau să ştie unde am fost şi cu cine, pentru că îşi închipuie, poate cred şi acum acest lucru, că am fost cu un alt bărbat nu cu tine... acest bărbat îi interesează pe ei !...

Titus ridică încet ochii şi privirea lui strigă : — *Cine e ?*, dar deschise gura şi întrebă altceva :

— Poate te înşeli ! — el vorbea cu o indiferenţă care n-o înşela. Poate tocmai de mine se interesează, adică de... vreau să spun că nu-i va lăsa rece amănuntul că eu am intrat în casa deschisă, găsită de mine deschisă, întunecată, în care se găsea deja fiul tău sugrumat, sau poate că încă nu... şi... şi...

Irina îl privi speriată, cu ochii puternic dilataţi, apropiindu-se, fără să-şi dea seama, depărtîndu-se încet de uşa închisă a cabinetului, din spatele ei.

— Cum poţi ! — făcu ea şi în timbrul ei striga o durere atît de acută, cu atîta greutate reprimată încît Titus tresări — cum poţi să te joci în felul acesta ! Acum, în faţa mea... asta e mai mult decît cinism !...

— De ce ! — replică el nepăsător, jucîndu-se cu cordonul hainei sale — poate că e cu mult mai simplu... de ce te sperii ? Poate că cel pe care îl strîngeai după o jumătate de oră în braţe, după o rezistenţă atît de acerbă, de mai bine de un an şi o făceai chiar şi atunci, crezi că n-o simţeam, cu o perfectă desperare pentru că niciodată, nici o zecime de secundă nu ţi-ai fi putut închipui chiar şi atunci cînd erai în sfîrşit în braţele mele, că ai fi vrednică

de mine... apropo, trebuie să te informez că soția mea de care nu mă mai leagă decît un act oarecare, o simplă hîrtie, a plecat, cu două zile în urmă, la părinți !

Irina plîngea și el se întreba dacă auzise ultimele sale cuvinte. Vorbise repede și foarte clar, cu distincția aceea silabică a sa, cuceritoare, cu o dicțiune aproape pedantă așa cum aveau actorii din vechea școală. Titus ezită cîteva clipe, ca un adolescent, apoi se ridică și se apropie de ea. Irina se rezemase de ușa albă a cabinetului, plîngînd cu fața plecată, cu o singură mînă la față. Apoi, în timp ce el se îndrepta deja spre ea, Irina tresări și se depărtă de ușă.

— Ce-i ? — întrebă el, oprindu-se, neînțelegînd.

— Cîinele ! — făcu ea cu o voce pe care n-o mai stăpînea, înăbușită, sugrumată — e în dosul ușii ! Cîinele ! — mai spuse ea încă o dată mai șoptit, dar ceva neașteptat țipă în șoapta ei, ceva care neputîndu-se elibera pe buze țîșni desperat prin ochii ei mari. Ea îl privi o clipă astfel încît Titus se temu că-și va pierde, acolo pe loc, mințile.

El voi să se repeadă afară, să gonească sau să lovească cîinele care, acum se auzea lămurit cum rîcîia, de partea cealaltă lemnul ușii, dar o văzu pe Irina clătinîndu-se pe picioare și alergă s-o sprijine. Ar fi căzut într-adevăr și el, mereu uimit și neînțelegînd, o culcă cu grijă pe canapeaua de piele.

— Vrei puțină apă ? — întrebă Titus confuz, mecanic, gîndindu-se dacă să nu-l cheme pe tatăl său.

— Ce bine... — șopti ea încet, pierdută pe jumătate — ce bine că ai închis ușa cu cheia... altfel, cine știe ce... dar n-am să stau decît cîteva secunde... îmi sînt suficiente cîteva secunde și mă...

— Nici să nu te gîndești ! spuse el și ea zîmbi, cu ochii închiși, simțindu-l, pe el, orgoliosul și atît de lucidul, pierdut ca un băiețandru, speriat de propria ei slăbiciune.

— Auzi-l cum rîcîie ! — suflă ea și Titus o privi o clipă, neînțelegînd despre ce vorbea ea, apoi, încordîndu-și auzul, îl auzi și el, într-adevăr — auzi ! — șopti ea, palidă ca hîrtia, cu ochii închiși, căzuți adînc sub frunte

— îi aud și gîfîitul ! Se mișcă mereu și vrea să... nu-nu ! — strigă ea încet, prinzîndu-l de braț, simțindu-l că voise să se îndepărteze, neavînd însă puterea să deschidă ochii — nu pleca, nu mă lăsa singură ! Nu e vorba de el, nu cîinele mă sperie, nu cîinele acesta... al vostru...

Titus se așeză pe marginea canapelei și încerca să-și ție rîsul ; o senzație stupidă, complet absurdă, un fel de nerăbdare a pielei, a mușchiulaturii, a degetelor mîinii, un fel de nerăbdare a corpului său tînăr, prea mult înfrînat și supus unei discipline fără odihnă, de fier, pînă în cele mai mici și neverosimile amănunte. Irina stătea culcată, lîngă el, o oboseală de moarte se întinsese ca un linţoliu peste trupul ei frumos, de nerecunoscut prin adăugarea unui „ceva“ pe care el nu era în stare să-l recunoască, o simțea epuizată, dezaxată aproape de o oboseală necunoscută și el, lîngă ea, făcea eforturi mari de a nu izbucni în rîs.

— Să-l chem pe tata ? — întrebă el — crezi că ar putea...

— Știi ce am să fac ? — spuse el, oprindu-se deodată în fața canapelei și ea îl privi și se ridică pe jumătate, spunînd :

— Ce vrei să faci ?

— Dar e foarte simplu : am să le spun ceva ce le-ai ascuns tu ! Am să mă duc acum sau peste o oră, sau dimineață devreme și am să le spun *amănuntul* care ți-a „scăpat“ ție...

— „Nu!“ — striga privirea ei și doar rigiditatea trupului îi trăda spaima de care fu cuprinsă. Titus se întoarse cu o mișcare scurtă, energică, și continuă să se plimbe prin fața ei. Pășea ferm, cu mișcări atît de egale, cu răsuciri în loc atît de asemănătoare, parcurgînd mereu aceeași distanță, încît părea că e atent doar la felul în care se mișcă, toată concentrarea sa părea că nu are drept scop decît ca el să se plimbe strict pe același spațiu, cu aceleași mișcări precise, elegante.

— Cum aș putea ascunde acest lucru ? — întrebă fostul student, privind în pămînt, părînd că se întreabă doar

pe el însuși — ce ai crede tu dacă m-aș face părtaș la minciuna ta ? ! !

— Minciuna mea ! — spuse Irina frîngîndu-și mîinile, încercînd să se ridice de pe canapea. Tu nu-i cunoști ! Nu știi de ce sînt în stare ! Tu nu trebuie să intri pe mîna lor, nu mi-aș ierta niciodată că...

Titus voi să spună ceva, dar ea adăugă repede, cu o neobișnuită fermitate și hotărîre :

— Ce rost are să fii amestecat tu în toată această nenorocire numai pentru că... pentru că m-ai cunoscut pe mine ! — adăugă ea mai încet, regretînd parcă fiecare cuvînt pe care îl spunea.

El se apropie de canapeaua pe care stătea Irina, vru parcă să se așeze din nou lîngă ea, dar se lăsă să alunece jos, pe podea, pe un covor vechi, de culoare verde, care avea un motiv geometric regulat și simplu care se repeta la nesfîrșit.

— Nu-i atît de simplu ! — spuse el după o pauză lungă — totul s-a complicat deodată ca într-o farsă de prost-gust ! Deși sîntem oameni de bun-gust, cum se spune, citim pe Paul Valery și nu ieșim niciodată cu manșeta necălcată, ne pomenim deodată amestecați într-o melodramă de prost-gust ! De un năucitor prost-gust ! I-ascultă, cucoano ! — făcu el, prinzînd-o cu brutalitate de braț și ea tresări cu o teroare și spaimă nesfîrșită la auzul acelui epitet pe care i-l dăduse și celălalt, străinul, așa cum tresărise și cînd zărise, aici, cîinele — cum de ți-ai închipuit... cum de ți-ai permis să mă aperi în acest fel ? Ar trebui să te pălmuiesc !

— Da — spuse ea fără timbru, albă — merit asta. Lovește-mă!

— Oho ! spuse Titus cu ironie neacoperită — crezi că dacă mă provoci n-am s-o fac ? Crezi că mă intimidezi în acest fel !

— Nu — spuse Irina — nu cred că te pot intimida în acest fel. În clipa cînd mințeam, cînd ascundeam, de dragul tău acel amănunt care, în ochii lor, putea să aibă importanță știam că mă port ca o... că mă port josnic, chiar că te compromit într-un fel ! Nici eu nu știu, nu știam nici

atunci de ce o făceam, de ce am făcut-o... nu seamănă de loc cu felul meu de a mă comporta, de a reacţiona. Pur şi simplu am vrut să te apăr de ei, de ce un om nevinovat să intre în cercul lor, între ei ? !

— Eşti sigură că sînt atît de nevinovat ?! — întrebă el, dar nu cu vehemenţă, nici cu orgoliu şi nici cu obişnuita sa zeflemea inteligentă. Ea îl privi spunînd această frază şi tresări nu de cuvintele lui, ci de liniştea şi de tristeţea trăsăturilor sale.

— Vezi ! — adăugă Titus, fără să ridice o clipă privirea, ghicind uimirea ei — te-ai şi îndoit ? Atunci de ce-ai minţit ? Să-ţi spun eu de ce ai minţit : pentru că ştii cine e vinovatul, pentru că eu îţi spusesem că am intrat în casă cînd cadavrul lui era încă cald şi ai vrut ca, ascunzînd cele ce-ţi spusesem eu, faţă de anchetatori, să le deştepţi bănuiala împotriva mea în clipa cînd vor fi aflat adevărul, acel amănunt că eu intrasem, în jurul orei cînd se comisese crima şi celelalte... pentru că, evident pînă la urmă ei ar fi aflat acest lucru, mă cunoşteai prea bine ca să nu fi convinsă că eu însumi, în primul rînd m-aş fi denunţat, nu aş fi suportat povara unei minciuni, care putea deveni în ochii lor atît de semnificativă !

Irina tăcea, nemişcată, stătea în capul oaselor pe canapeaua veche de piele, pe care consultase decenii de-a rîndul doctorul Gîrda şi privea cu fixitate într-un punct pe care Titus nu se obosi să-l deosebească.

— Şi-aici de ce ai venit, cu atîta curaj ? Nu pentru că mă iubeşti, nici pomeneală : ci pentru ca să mă aţîţi să spun adevărul, să mă trimiţi cît mai repede în mîna lor ! Şi ai procedat bine, cu multă inteligenţă : eu am să mă duc într-adevăr şi am să le declar acelor indivizi : — Mai e ceva, domnilor, stimaţi tovarăşi ofiţeri şi procurori, mai e un mic amănunt pe care doamna Dabici a omis să vi-l spună, ca să mă apere, să mă scoată basma curată !

Irina se ridică, îşi potrivi cu un gest reflex părul şi rochia neagră pe care o purta, mototolită de felul în care căzuse, pe jumătate leşinată, pe acea canapea îngustă, şi apoi se îndreptă spre uşa cabinetului. Titus rămase o

clipă uimit de marea paloare a feței ei — vorbind, el n-o mai privise — apoi sări în picioare, o ajunse din urmă și o prinse de braț.

— Vino înapoi ! — spuse el, trăgînd-o de braț, insensibil la grimasa ei ușoară de durere — așează-te aici și ascultă tot ce am de spus ! — și o împinse înapoi pe canapea.

— Îmi ești datoare cel puțin un răspuns ! — spuse Titus, stînd în picioare în fața ei, cu mîinile în buzunare — cine e acel bărbat pe care îl caută ei ? Vreau să aflu imediat cine e acest om și de unde îl cunoști tu ?

— Nu are legătură, nici o legătură cu tine, nici măcar cu noi doi dacă noi doi existăm de fapt ! E un om nefericit, un om profund nefericit, aproape la fel de nefericit și de blestemat ca și...

— Numele lui ? ! — întrebă el sec, scurt.

— Gașpar ! — răspunse ea în silă — la ce-ți folosește ? Ei îl caută și mă cutremur numai la gîndul că s-ar putea... dar nu, e o mare prostie ce spun, e un mare păcat ! Desigur, el poate fi violent, a suferit nemaipomenit de mult și e înrăit, dar niciodată n-ar fi putut...

— Ce ? — întrebă Titus observînd că ea se oprise parcă speriată de ce-ar fi putut să spună, să dezvăluie.

— Să facă ceva care mi-ar fi făcut rău mie, care s-ar fi întors împotriva mea ! De asta...

— Oho ! — fluieră el admirativ — iată un bărbat, pe onoarea mea !

— Titus ! — spuse ea și îl privi. Era obosită, ochii îi ardeau cu putere în cap de epuizare fizică și nervoasă, corpul ei nu mai avea nici un fel de culoare. Întreaga energie se acumulase în privire, sînt clipe sau minute lungi în care e prea luxos să trăiești cu toată ființa, cu toate organele și simțurile și atunci totul se îngrămădește cu panică în ochi, în ureche, în degete chiar. E o epuizare grandioasă și o sărăcire bruscă, trecătoare, din ce în ce mai greu trecătoare.

— Ce ai ? — se îngrijoră el — ce-i cu tine ? Ești surescitată și palidă, ești verde de-a dreptul ! De ce umbli nopțile pe drumuri ? !

— Am venit să te văd ! — răspunse ea, zîmbind.

— Da, da ! — spuse el, cu o bruscă îmbătrînire sau aşa cum răspunde un copil care, deodată, fără să-şi dea seama, atinge un punct dureros, profund — te-am căutat foarte mult zilele astea, în primul rînd însă ţi-am făcut loc... soţia mea a plecat, ţi-am spus !

— De ce ? — tresări Irina cu o neaşteptată vioiciune — ce s-a întîmplat ?

— Ce să se întîmple... — făcu el cu o uşoară oboseală — a plecat şi gata. Tu eşti soţia mea.

Irina îl privi cu ochii măriţi, incapabilă să vorbească. Apoi spuse :

— Ce nenorocire ! De asta părinţii tăi... dumnezeule, cine ne mai poate ajuta acum ? !

Irina îşi prinse umerii cu palmele, aşa cum stătuse cu o oră înainte sus, în pădure, cu buzele strînse — parcă nici nu avea buze — înţepenită toată.

— Părinţii tăi ştiu ? — întrebă ea, fără să se mişte.

— Bineînţeles ! N-ai văzut cum te-au primit ? Ce-mi pasă ! În clipa cînd se va lichida această afacere neplăcută cu... fiul tău... Dumnezeu să-l ierte ! (Titus spuse aceste ultime cuvinte cu jenă şi cu un respect nefiresc ca orice ateu, mai ales un ateu teribil de felul lui, care-l admira pînă la patimă pe Diderot) vom pleca imediat de aici ! Vom pleca într-un oraş mare, unde vom fi în sfîrşit singuri, fără nici un fel de trecut ! Amîndoi vom scăpa de nenorocitele noastre de căsnicii. Nici nu ne vom căsători în primii ani, dintr-un protest mut şi dispreţ faţă de această formalitate care, pentru amîndoi, a însemnat nenorocire pînă acum...

Irina înclină încet capul, reprimînd multe cuvinte care voiau să-i scape de pe buze şi parcă asculta în sinea ei acea bolboroseală a frazelor care nu puteau, care nu aveau voie să se nască.

— E îngrozitor ! — spuse ea absentă, aproape cu răceală — ce trebuie că suferă părinţii tăi ! Exmatricularea ta înainte de examenul de stat, divorţul şi apoi, cea mai mare nenorocire... eu, o femeie... o văduvă, amestecată într-o...

— Taci ! — spuse el, zîmbind pentru prima dată — de data aceasta sînt și eu amestecat !...

— Nu ! — strigă Irina cu atîta tărie încît se auzi în toată casa — orice, voi face orice, voi pleca cu tine unde vrei tu, voi fi femeia ta cît vei vrea și voi dispare la cel mai mic semn, fără cea mai măruntă nemulțumire sau desperare, să fii convins și nu pentru că sînt generoasă, ci pentru că... dar tu trebuie să renunți imediat la mîndria și cinstea ta, o clipă, pentru că aici nu se potrivește... nimeni nu știe că tu ai intrat, din pricina unei femei nenorocite care sînt eu, în casa aceea blestemată, tocmai în ceasul... de altfel ! — adăugă ea cu febrilitate — e foarte posibil ca tu să fi ajuns înainte de... ca să nu fi fost nimeni în casă ! Dan era un zăpăcit, adeseori pleca lăsînd ușile vraiște... eu însumi nu închid totdeauna ușa, decît pe cea de la stradă !

— Se poate — admise el zîmbind cu finețe, trist — oricînd acest lucru era posibil. Eu am intrat însă în seara crimei, la foarte puțin timp înainte sau după ce fiul tău vitreg a fost sugrumat !... el murmură foarte încet ultimele cuvinte.

— Ce-ar fi — făcu el, vorbind cu o voce foarte joasă, privind într-o parte — ce-ar fi să fi fost eu... să fi fost eu cel care...

Irina se întoarse cu rapiditate, îl prinse cu amîndouă brațele și se turti în el, cu atîta vehemență încît ei își loviră tîmplele. Ea îl sărută cu o desperare tăcută, nici nu erau săruturi, buzele ei se presau nebune, pe obrajii săi pe buzele sale inerte, pe ochi, pe păr, mîinile i le săruta ca apucată, cu o lăcomie inconștientă, cu o aviditate care pe el îl speria de-a dreptul.

— Să plecăm ! — șopti ea privindu-l cu intensitate și căutîndu-i privirea — să așteptăm să se ridice interdicția plecărilor și să plecăm ! Du-mă de aici cît mai repede, sînt foarte obosită, tot felul de gînduri negre îmi trec prin cap... știi, ce noroc ! — adăugă ea, deodată, schimbînd tonul — ce noroc că nu mi-am pierdut credința !

— Tu crezi ? — întrebă Titus absent, mîngîindu-i părul.

— Nu știu dacă cred sau nu, ceea ce e adevărat e însă că nu mi-am pierdut credința, pe care, fie iertați bunicii mei... altfel, poate că n-aș fi în stare să rezist, n-aș fi putut...

— Taci ! făcu el cu brutalitate, nu-mi plac slăbănogii și istericele !

Ea îl privi o clipă uimită, apoi făcu un efort vizibil să zîmbească.

— Credința mea — spuse Irina cu un ton șters, mirat aproape — e un lucru străin mie, care mi se adaugă însă mereu, care mă păstrează în viață, care mă ajută să suport lucruri îngrozitoare ! Dar poate nu mă ajută decît ca să-mi mărească suferința, s-o prelungească ! Iubitul meu — adăugă ea cu un fel de jale stinsă — uneori îmi trec prin cap lucruri oribile... dacă tu te duci să le mărturisești acel amănunt atît de puțin important pentru ei și atît de grav pentru noi doi, pentru familia ta pe care ai s-o distrugi... eu... n-am să mai pot rezista !

— Nici gînd ! — făcu Titus și se ridică de lîngă ea cu un gest de o perfectă și splendidă superbie adolescentină — eu sînt un om al justiției, eu nu pot s-o încalc, nici măcar formal ! Formalul e aici ca și în morală, de multe ori esența unui fenomen !

— Titus, iubitul meu ! — strigă ea încet, neîndrăznind să se ridice a doua oară de pe canapeaua pe care o trîntise el aproape, de teama propriului ei trup, epuizat — eu sînt o ființă nefericită... o ființă blestemată, cred din ce în ce mai mult acest lucru... toată viața mea am adus nenorocire celor din jurul meu... nemaipomenit de multă nenorocire... așa-zisa mea frumusețe de care vorbesc unii, nu e decît o momeală, o josnică momeală... dacă tu te duci mîine să mărturisești acel lucru, ei te pot bănui chiar, ei caută cu desperare un țap ispășitor, fiecare oră în plus de bîjbîială îi poate pierde... ei tremură pentru postul lor și ar face orice... ce-o să se întîmple dacă te vor aresta ? Ce-o să facă părinții tăi, mama ta, fratele tău care nu știe nimic ? Tatăl tău e un om foarte respectat, l-ai nenoroci pe viață, o singură zi de detenție a ta l-ar ucide, sînt convinsă !

— Ce bine îl cunoşti ! — spuse Titus, zîmbind uimit, mereu absent însă pe jumătate.

— Este un om formidabil ! — spuse ea cu o mare exaltare — care altul în locul lui mi-ar fi permis să intru, după cele ce se spun pe socoteala mea în oraş, acum cînd toţi mă ocolesc, chiar şi cei mai nemernici şi după ce, din pricina mea, tu vrei să-ţi distrugi căminul ? Iată, el m-a primit, acest om minunat şi drept recompensă, tu l-ai dat afară din propriul său cabinet !

— Nu e cabinetul său — spuse Titus regăsindu-şi aerul său de zeflemea rece — la noi în ţară doctorii nu mai au cabinete particulare !

Irina îl privi ţintă, parcă neînţelegînd, apoi spuse după o pauză destul de lungă, vorbind rar, răspicat :

— Vreau să te rog ceva : aş vrea să stau de vorbă cu el.

— Cu cine ? — întrebă Titus, prefăcîndu-se că nu înţelege.

— Cu tatăl tău. Te rog foarte mult, du-te şi spune-i... roagă-l acest lucru.

Titus se mărgini să dea din umeri fără să răspundă. Apoi vorbi într-un tîrziu, cu aceeaşi absenţă :

— Ar trebui mai degrabă să mănînci ceva şi mai ales să dormi ! Arăţi înfiorător ! Am să te închid aici şi...

— Nu-nu ! — sări ea — ţin foarte mult la asta. Vreau să...

— Nici nu mă gîndesc ! — o întrerupse el, în felul lui rece, ironic — tu nu ai ce vorbi cu el. Cel puţin deocamdată !

— Cum ? — întrebă ea pierită, albindu-se — nu mă crezi...

— Ba da ! Ba da ! — o întrerupse Titus, enervat şi încercînd să-şi ascundă enervarea şi absenţa aşa cum cu o jumătate de oră înainte încercase să-şi ascundă acel rîs absurd — dimpotrivă ! Pe el nu-l cred demn de tine ! Nu înţelege nimic, apoi mai e şi spaima de mama, mai ales de... de boala ei... — adăugă el mai încet. — Ea, cu multă vreme înainte, la cîţiva ani după căsătorie a suferit o puternică depresiune nervoasă !

— Nu-mi spune astfel de lucruri ! — îl rugă ea. Titus o trase la el, ridicînd-o de pe canapea, de pe marginea canapelei pe care stătea ea, o îmbrățișă și o sărută cu o atenție și o delicatețe care o uimiră ; era probabil foarte speriat de paloarea ei, de starea ei ciudată de surescitare.

— Și tu faci parte acum din familie, iubito ! Iubita mea, frumoasa mea, ce-ai făcut toate zilele astea, cum te-au hărțuit, te-au umilit ! Știi că ai fost păzită în tot acest timp ? Am vrut să intru o dată la tine, acolo la Pascariu și cineva, un milițian pe care îl cunosc, în civil, m-a împiedecat și m-a rugat să nu mă apropii de tine cît durează ancheta. În interesul meu, bineînțeles, îmi spunea că toată regiunea e în alarmă, noi sîntem înconjurați de pază, cîini, nu intră și nu iese nimeni din localitate... era un fost pacient al tatălui meu. Șefii sînt turbați — îmi spunea — și dacă spun cuiva ce-a făcut el în interesul meu, îl pot distruge ! Am renunțat doar cu condiția să mă țină la curent și s-a ținut de cuvînt, cu aproximație. L-am mai văzut de două ori, ultima dată alaltăieri : a treia oară nu a venit, poate că a fost împiedecat sau depistat.

— Ce-mi pasă ! spuse Irina — nu-mi pasă de nimic. Să fugim de aici, să fugim chiar acum, du-mă de aici, Titus !

— E imposibil ! — spuse el mîngîind-o, zîmbind.

— Cum ? — făcu ea, speriată din nou — chiar vrei să...

— Nu-nu, nu e vorba de asta... dar e imposibil, materialicește și mai ales, nu se poate ! — termină el rîzînd încet — trebuie să stăm aici pînă la sfîrșit... pînă la orice fel de sfîrșit...

Cei doi tăcură un timp, urmăriți de papagalul tăcut și bătrîn care stătea atît de nemișcat în colivia sa albă, metalică, încît nu s-ar fi putut spune cu precizie dacă dormea sau nu. În liniștea care se lăsă se auzi, de cîteva ori repetată, o bătaie ușoară în ușa înaltă, albă, care dădea spre apartamentul familiei doctorului. Abia la a treia bătaie, Titus întrebă :

— Ce e ?

— Titus ! — se auzi vocea înăbușită a doctorului de dincolo — vreau să-ți vorbesc... se face ziuă, ridică storul !

— Da, da — replică tînărul — vin imediat... liniștește-o pe mama, vin imediat !

— Titus ! — insistă doctorul cu o umilință care îi făcea rău Irinei — a fost cineva aici... ai o citație pentru ora opt, la procuratură !

Titus nu răspunse și după ce mai bătu odată, încet, în ușă, Gîrda se îndepărtă probabil.

— Vezi, iubito ! — îi spuse Titus femeii pe care o ținea încă lipită de el — o inexplicabilă jenă sau spaimă îl împiedeca să se așeze alături pe canapea — a bătut gongul ! Deja a bătut ! Există peste tot un astfel de gong uriaș, nevăzut, care bate deodată o oră, un timp, ciudat, nu-i așa ?

— Nu, nu ! — se revoltă ea — ai să mergi și ai să declari că ai fost cu mine ! În felul acesta îmi faci și mie un bine ! Nici un cuvînt în plus ! Dar poate că nici nu e nevoie să mergi... tatăl tău e medic și în cel mai rău caz lasă-i să vină pe *ei* aici... da, e mult mai bine așa, trebuie să te sfătuiești și cu ei... acolo însă, cu firea ta francă, curată, ai să nimerești într-un bîrlog de lupi, de indivizi cinici, fără scrupule, îngîmfați de cinismul lor !

— Ești prea aspră ! — spuse Titus cu o ușurință și o absență care începură să o neliniștească — ei încearcă să-și facă datoria ! Poate că nu sînt decît incapabili ! Cazul e greu, e neașteptat de greu și au intrat în panică... cunosc pe cîte unii, îl cunosc pe procuror, pe unul din ofițerii de aici de la miliție, Cambrea, un tip reușit, puțin melancolic, inteligent...

— Nu există nici un Cambrea ! — spuse Irina.

— Da ? — se miră Titus — și Mateiaș, un plutonier ? Un individ scund cu părul blond, spălăcit, un tip foarte viu, vorbăreț... e de la biroul raional de anchetă judiciară...

— Nu știu... nu l-am văzut ! Cum poți să te calomniezi în felul acesta ?

— Nu înțeleg ! — răspunse Titus, distrat.

— Cum ai făcut-o înainte... nu-ți amintești ? Cînd credeai că eu am venit cu un anumit plan ? Chiar...
— Aha ! — spuse el și o sărută, împiedecînd-o să continue.

Peste nici un sfert de oră Irina dormea ; căzuse dintr-o dată, așa cum se întîmplă unor alcoolici, care beau ore în șir, înspăimîntînd prin vervă și rezistență, apoi adorm, ca fulgerați, uneori în picioare, cu trupul țeapăn, sau așezați, cu capul abia aplecat pe un umăr. Dorm și nu îi mai poate trezi nimeni, nu mai recunosc nimic, pot fi uciși, li se pot face incizii fără anestezie, pot fi transportați oriunde, peste tot se vor simți acasă, într-un fel.
Titus o culcă cu grijă pe canapea și o înveli cu un halat al tatălui său care atîrna pe cuierul-pom din colțul cabinetului. Apoi stinse lumina, o încuie în cameră și trecu dincolo. În cabinet el o lăsă pe Irina într-un întuneric desăvîrșit ; dincolo, în camera cealaltă unde se găsea sufrageria familiei Gîrda (și unde fuseseră primiți procurorul și locotenentul Cambrea cu cîtva timp înainte) era o lumină deplină aproape. Storurile erau ridicate și părinții îl așteptau. Mama lui era așezată pe un fotoliu dar atît de țeapănă încît parcă nici nu atingea scaunul pe care stătea. Ochii îi erau larg deschiși și nemișcați de parcă ar fi fost moartă.

9

Două zile întregi după seara ciudată, niciodată întîlnită pînă atunci în lunga viață a lui Paul, el zăcu pe patul său de la „cucurigu" din baraca zilierilor, fără să poată vorbi, transpirînd intens, dormind la orele cele mai neașteptate și trezindu-se apoi imediat, fără să-și dea bine seama, de parcă ar fi fost un vis nesfîrșit sau o veghe lungă. Fu adus odată, lîngă el, un doctor, oamenii din barcă îl îngrijeau, dar mai ales, lîngă patul lui stătea Krinitzki și „ucenicul" lui, Mihuți. (Miloia fu plecat cîteva zile din fabrică, la niște rude apropiate, într-o comună de lîngă N.)

Krinitzki nu se duse două zile nici la lucru ca să stea lîngă Paul și îl îngriji și servi ca o slugă. În timpul acestor două zile de criză, încercară de cîteva ori niște inși în civil să se apropie de patul lui Paul, să-l trezească, să stea de vorbă cu el — unul din ei, dat fiind importanța mărturiei lui — vru să-l transporte de acolo — dar masivul Krinitzki se opuse categoric și toți cei de acolo, lucrători, oameni cu ziua, se solidarizară cu el. Nimeni nu-i simpatiza pe anchetatori pentru că îl rețineau pe Leca și se arătau atît de neputincioși. Ia fabrică și în orășel, tensiunea — după cea de a doua crimă, atît de atroce — crescu de la o oră la alta și lumea învinuia miliția de ineficiență, incompetență și, în mod ciudat, această furie și panică lua de multe ori și forma refuzului colaborării cu anchetatorii. Aceștia se găseau în față cu unul sau doi asasini nevăzuți iar în jur cu un inel tăcut, dușmănos, răuvoitor.

Mulți milițieni în civil se plimbau peste tot, gara și șoselele erau păzite, apăruseră mașini de la regiune, cîini de cercetare — dintre care cîțiva fură otrăviți nu se știe de cine. Procesul de producție se dereglă, femeile erau într-o stare de alarmă vecină cu isteria, școlile aproape nu mai funcționau. Spre seară puțină lume circula pe străzi, puține femei și totdeauna însoțite. Chiar bărbații se temeau să iasă singuri, seara pe stradă, la uzină și la fabricile de

textile se organizase grupuri de însoțire, dintre muncitori, pentru schimbul care ieșea seara, la unsprezece.

În dormitor, chiar și în uzină, Krinitzki prinsese o autoritate neobișnuită. Nu numai doi-trei „zănatici" ca Mihuți sau Miloia îl ascultau acum, seara, citind din Biblie (pe care o schimbase, cea pîngărită de liceanul Dan dispăruse, sau o ascunsese el), ci toată lumea și încet-încet, veniră și alți lucrători din uzină care locuiau în orășel precum și lume, bărbați, femei, care nu aveau legătură cu fabrica și baraca. Autoritățile se sesizară, dar, nu se petrecea nimic ilegal acolo, Krinitzki citea doar din carte și uneori comenta, păstrîndu-se în limita textului și apoi, nu era un moment propice, spiritele erau ațîțate, nemulțumite, orice uniformă era rău văzută, serile de la baracă prindeau tot mai mare popularitate și orice acțiune împotriva lor ar fi fost profund nepopulară. Autoritățile se străduiau să rezolve cazul, sau cazurile, presupunînd că o dată cu prinderea făptașilor — sau a făptașului — lucrurile se vor liniști și vor reintra în matca lor. Cei mai nemulțumiți erau preoții, autoritatea bisericească, din N. și din împrejurimi care vedeau cu îngrijorare că își pierd credincioșii. În bisericile din N. care erau cinci (printre care și o casă de rugăciuni baptistă și o biserică evanghelică ce-și avea sediul tot într-o casă obișnuită), nu mai intrau decît copii — atrași ca totdeauna de misterul acelor clădiri mari (catedrala catolică era aproape o bazilică), de vitrouri, de solemnitatea frescelor, sau de bătrîni, împinși de un mecanism maniacal, indivizi devitalizați, dominați de rutină și de deprinderi aproape casnice, de reflexe triviale, mărunte, exersate în biserică, fără nici un fel de discernămînt.

Toți cei care nu se temeau de moarte intrau în biserici. Ceilalți îl căutau pe acel uriaș care citea din Biblie și uneori putea vorbi surprinzător și adeseori veneau să asculte doar timbrul vocii sale, barba sa atît de anacronică și statura masivă, calmă, trăind parcă în alt timp, sau în alți timpi, decît ceilalți.

Prestigiul lui Krinitzki crescuse atît de mult, încît, a treia zi după moartea liceanului, cînd cineva vru să-l con-

ducă la un interogator la procuratură, lucrătorii din dormitor se opuseră și ordinul se revocă imediat. Ziua următoare — era a treia zi după crimă cînd uriașul își reluase lucrul deoarece Paul se simțea mai bine, putea să se scoale din pat și să mănînce, fu vizitat din nou de cineva, în legătură cu ancheta, dar Krinitzki ceru să-i fie trimis „tovarășul care-l mai anchetase" ; era vorba de plutonierul Mateiaș care fusese rechemat la raion și înlocuit cu „forțe superioare" de la regiune. Astfel că, a doua oară, încercarea de a-l interoga pe Krinitzki dădu greș.

Două seri la rînd, el nu citi și a treia zi — cînd încercă să se eschiveze — oamenii, din ce în ce mai numeroși — îl obligară aproape s-o facă, amenințîndu-l că dacă nu „citește" îl expulzează pe Paul din dormitor deoarece acaparase toată atenția uriașului. Astfel, el trebui să cedeze, dar o făcu cu bucurie și în curînd dormitorul în care citea deveni neîncăpător și i se aranjă o masă afară, cu un singur scaun, sub un nuc foarte bătrîn, uriaș ca și omul care citea la masă, la lumina unei lămpi de petrol.

Înzdrăvenindu-se cît de cît, Paul fu dus la interogator și ținut aproape două zile în anchetă. Cînd reveni în baracă, oamenii erau deja neliniștiți de absența lui și el căzu din nou la pat iar Krinitzki îl îngriji cu o devoțiune feminină, ascultîndu-i toate istoriile, în mare parte incoerente sau cu un tîlc care scăpa unei minți logice — dar nu există oare și o judecată care poate trăi fără să se aservească logicului ? Logica curentă nu e oare și ea uneori o prejudecată a tuturor ? În acest sens, Paul era un individ aproape lipsit de prejudecăți și, probabil, la aceasta îl ajuta foarte mult memoria sa atît de slabă, aproape inexistentă, sau foarte capricioasă și hazlie. Într-adevăr, chiar și criza sa, slăbiciunea și febra aceea neobișnuită, aveau de multe ori forma unei veselii fără rost, așa cum sînt unii care rîd la cel mai mic fleac. Dar Paul nu rîdea la fleacuri, el rîdea chiar de lucruri grave, sau indiferente perfect, sau de lucruri fără rost, absurde, cum li se zice. Pentru acest lucru, îngrijirea lui era o treabă neplăcută, plictisitoare, enervantă și mulți de acolo din dormitor erau de acord că el

nici nu era bolnav sau că dacă era, apoi, boala lui nu se putea vindeca și ar fi fost bine să fie îndepărtat de acolo sau chiar închis, bineînțeles într-una din acele închisori vesele, prost îngrijite și prost păzite, unde se mai află astfel de indivizi simpatici, atît de veseli și de dezinteresați...
Paul era însă doar bolnav și asta se putu vedea lămurit după cîteva zile cînd se dădu jos din pat și făcu cîțiva pași prin dormitor și apoi afară, nedepărtîndu-se prea mult de baracă. Felul în care se restabilea el, convalescența sa, convinse pe toată lumea că el fusese într-adevăr bolnav, de o boală curentă, banală, se înțelege, care se „vindecă“, pentru că moartea și nebunia nu se vindecă sau se vindecă într-un fel pe care nimeni nu-l poate înțelege sau observa.
Krinitzki stătu însă lîngă el — și a doua oară cînd se întoarse de la anchetă — și el fu acel care liniști oamenii care crezură că Paul suferise maltratări. Nimeni, acolo, în cele două zile cît fusese interogat de multă lume și în felurite feluri — el era doar un martor atît de important — nu se purtase prost cu el, dimpotrivă, fu hrănit excelent, lăsat să se odihnească mult, un doctor îi controla mereu starea sănătății și de multe ori era interogat din pat, cu mii de menajamente. Cînd cineva îi propuse să fie transportat în capitala regiunii și el refuză, planul cu transferul lui căzu, iar în clipa cînd își pierdu buna dispoziție și ceru să fie dus înapoi la dormitor, i se făcu imediat pe plac. Krinitzki înțelese acest lucru și îl explică și celor mai furioși și reuși să liniștească spiritele, în cazul lui Paul, poate ca și în celălalt „Caz“ mai grav, mai adînc. Faptul că el citea oamenilor din Biblie, nu atrăgea oare atenția oamenilor, nu îi liniștea, nu limita oare panica crescîndă, lăsînd organele anchetatoare să-și vadă netulburate de treabă ? Pentru acest fapt, autoritățile îi erau într-un fel recunoscătoare și nu îl sîcîiau prea mult, cu ancheta. Totul, în acea perioadă scurtă, fu dat acolo peste cap și multe lucruri neobișnuite deveniră firești.

Krinitzki, care ani de zile fusese atît de singuratec — în „credința“ sa, bineînțeles — ascultat și băgat în seamă abia de doi-trei originali ca și el, (uneori cei care îl ascultau nu

erau decît excroci mărunţi care îi exploatau bunătatea, adăpostindu-se în spatele prestigiului pe care îl avea el în uzină ca lucrător foarte bun, muncind de multă vreme acolo, cunoscînd atîtea meserii şi atîţia oameni) se pomeni acum asaltat de atîţia „prozeliţi“ încît el însuşi se uimi şi chiar se sperie. Furia preoţilor şi asaltul oamenilor printre care erau tot mai mulţi necunoscuţi care începeau să răspîndească lucruri false despre el, cum că ar fi putut prevedea viitorul sau vindeca boli, sau că ar fi avut putere asupra oamenilor — îl speria, tot acel început de legendă pe care el o căutase ani în şir şi acum că îi apăruse atît de brusc, cu atîta forţă în faţă, îl clătină şi îl făcu să se teamă de oameni şi să se apropie de Paul, pe care îl descoperise numai cînd se îmbolnăvise.

Krinitzki se temea foarte mult de propria sa fire ; înainte de război, cu mult timp înainte de a descoperi „cuvîntul Domnului“ el era, aşa cum se întîmplă uneori, un individ violent, mereu răzvrătit împotriva autorităţilor, fusese şi închis în două rînduri ca „bolşevic“ şi lovise într-un rînd pe unul dintre directorii fabricii, lăsîndu-l invalid. Acel om era urît de toţi muncitorii, avusese şi cîteva istorii urîte cu femei, fiice şi neveste ale propriilor săi angajaţi şi, la procesul care i se intentă, toţi martorii fură de partea lui Krinitzki. Pentru că era în timp de război, muncitorii mobilizaţi pe loc şi uzina producea armament important, el fu condamnat cu suspendarea pedepsei şi victima obligată să se mute din regiune. De atunci şi în urma altor incidente care coborau în adîncul biografiei sale, el începu să prindă o anume spaimă de forţa sa şi de firea sa violentă, atît de imprevizibilă pentru alţii cît şi pentru el însuşi. Felul în care citea el din Biblie şi în care o comenta era în spiritul unei minimalizări a individului, a unei umilinţe creştine dusă pînă la anularea totală, singura „binefăcătoare“ spunea el, liniştei sufleteşti, curăţeniei sufleteşti. „Diavolul trăieşte în noi, în fiecare clipă“, spunea el ca şi atîtia alţii care vulgarizau Biblia, clerici sau „amatori“. „El este duşmanul nostru cel mai mare“ şi atunci îl întrebau cîte unii : „Dar cine sîntem noi, dacă *ceva* au *cineva* din noi putea fi împotriva noastră ?

Krinitzki nu voia să „propagandizeze" credința sau Biblia, el se mulțumea mereu cu cîte unul sau altul care arătau interes pentru cartea lui și instinctiv, aproape fără voia sa, se ferea de gloată și trăia astfel în contradicția că obsesia sau credința lui, „singura adevărată", care trebuia să cucerească pe cît mai mulți, „lumea", el o ferea mereu de mulțime și rămînea astfel destul de singuratec, iar „cuvîntul" lui ascultat și „urmat" de puțini. Poate era de vină necredința generală de acest lucru, „superficialitatea" sau „destrăbălarea" oamenilor de „astăzi", apropiatul apocalips „păgînismul vremurilor moderne". Erau cîteva mii de astfel de „propovăduitori" în țară sau cîteva sute și ei sînt peste tot și poate că nu au totdeauna eficiență și prozeliți pentru că „vremurile moderne", „nerușinarea oamenilor" și așa mai departe, dar în cazul acestui om, Krinitzki, situația era alta. Biblia era un leac atît de potrivit pentru sufletul sau mai bine pentru trupul său încît poate că nu se potrivea și altora și, Krinitzki, fără să-și dea seama, în loc să răspîndească „cuvîntul Domnului" îl păstra cu strășnicie pentru el, numai pentru el, cu un egoism uriaș, cu o nepăsare uriașă.

Pentru că nu avusese niciodată familie, pentru că se dezinteresa atît de mult de femei, de bani, de mîncare, îmbrăcăminte frumoasă și altele, faptul că citea Biblia era considerat ca o „curiozitate" a firii sale și apoi ca o concesie acordată lui de el însuși și de ceilalți pentru toate acele „satisfacții" la care renunța de bună voie. Mai ales că era un om atît de cinstit, cu o mare forță de muncă, un lucrător model, cu un trecut nepătat și „mania" lui fusese totdeauna măruntă, perfect inofensivă. Doar preoții se ridicau uneori împotriva lui, dar ei nu trăiesc oare din erezie, „credința" lor nu se întărește astfel ? Căci cine ar putea să spună cu siguranță cîte feluri de credință adevărată există sau cîte forme din aceeași boală, încît nu sînt pline spitalele oare cu „eretici", cu „rătăciți" ai tablelor legii trupului sănătos ?

Avalanșa „prozeliților" îl speria însă pe Krinitzki și o considera în primul rînd ca o importanță prea mare acor-

dată persoanei sale, o primejdie pentru „spiritul său de umilință“ și asta nu arăta cît de puțin era el sudat de „credința“ sa, cît de multă importanță își acorda lui însuși, cît de puțin, în ce săracă măsură, putea el deveni o „sculă“ a Domnului ?!

„De ce venea lumea la el, atîta lume și atîția necunoscuți, pe care pînă atunci nu-i zărise nici o singură dată în viață ? Oare ei nu știau să citească ? Pentru că el nu făcea decît să citească, pentru el însuși — (uneori cînd un om vrea să priceapă mai bine, citește cu voce tare) și pentru unul sau altul care nu știu citi, așa cum erau Miloia, Mihuți, Nazarie și încă cei cîțiva, puțini, care îl ascultaseră, în ultimii ani ? !“

Ei, cu toții, voiau însă să le citească „uriașul“, voiau să-l asculte pe el, vocea lui, să-l vadă, să-l atingă pe el, un om atît de oarecare, care își făcea o virtute din a trece neobservat, care lupta chiar cu trupul său atît de primejdios, pentru a-l „încovoia“ într-o existență cenușie, măruntă, cît mai măruntă, fără nici o întîmplare sau faptă care să-l „suie“ peste ceilalți. Încercă atunci să se refugieze lîngă tinerelul acela singuratec, neajutorat, atît de zguduit de moartea liceanului, care avea mintea atît de subțire și grațioasă, nervii atît de moi. Nu reuși însă, Paul era, se vede, cu mult prea slab ca să apere un om atît de puternic și Krinitzki trebui să se supună celor din dormitor, lucrătorilor care veneau din fabrică și apoi, lumii din orășel.

Restul vremii și-l petrecea în mare măsură cu Paul și criza sau slăbiciunea sa, renăscută după acea anchetă de două zile, îi dădură un motiv în plus s-o facă. Acel om atît de serios, atît de temut, de ursuz uneori și violent — chiar dacă era doar o violență a privirii sau a umerilor — stătea lîngă Paul și-l asculta ore întregi, cu o seriozitate inexplicabilă, cu o curiozitate mare, uneori uimindu-se cu putere, alteori temîndu-se chiar, înfricoșîndu-se ca și copiii care ascultau pe cineva spunînd un basm, o poveste fantastică în care există un soi de fasole care crește pînă la nori, viori minuscule care scot un sunet subțire și atît de magic încît pot provoca somnolența vreunui monstru sau ba-

laur cu atîtea capete de parcă ar purta un buchet viu de ochi ascuţiţi şi limbi ca săgeţile roşii, pe un singur gît sau găini fermecate care făceau mereu cîte un ou de aur.

Paul nu era măcar fericit că era ascultat — de unul din acei oameni gravi, maturi, reţinuţi, aşa cum ar fi dorit el totdeauna să ajungă şi aşa cum viaţa îl învăţa încet-încet că nu va fi niciodată — deoarece în zilele cînd era vegheat de Krinitzki el era foarte puţin conştient de el însuşi şi de ce spune. Abia după multă vreme i se spuse că suferise de o boală neobişnuită, o slăbiciune fizică generală, inconştientă, insomnie, un fel de criză nervoasă care îl apropiase ciudat de mult de moarte.

— Da ? întrebase atunci Paul şi se gîndi la moarte pentru prima oară. Dar era o temă plicticoasă aceasta — să te gîndeşti într-adevăr la moarte ! — şi renunţă repede. Cine are atîta răbdare încît să se poată gîndi cu seriozitate la aşa ceva, pentru acest lucru, „pentru această treabă" trebuie să fii născut şi cine ştie dacă e vreun chilipir ? Dar ce, trebuie să ai un folos şi din asta, dacă te gîndeşti la propria ta moarte ? Oare acest animal ciudat, bolnav, care e omul, nu poate face nimic fără un folos imediat, concret, trebuie să ne îmbogăţim neapărat şi din gîndul, din tortura propriei noastre nimiciri, a propriului nostru asasinat ?!

Paul îi povesti lui Krinitzki — în timpul orelor acelea lungi cînd uriaşul îl veghea cu răbdare — despre drumul întortocheat pe care călătorise ca să ajungă în acea aşezare atît de liniştită, între munţi, cu oameni atît de veseli, aproape stranii. Aminti gara în care schimbase trenul — un tren mare pe unul mic, cu şine înguste, asta spun şi eu că e o afacere ! — cu pasarela afumată, atît de cinematografică, cu fîntîna secată şi cele două mari havuzuri din piatră, urîţite de nişte linii întortocheate trase cu pensula pentru a imita marmora. În secolul nostru nu mai există materiale trainice, noi imităm mereu materialele tranice şi chiar piatra o transformăm, îi dăm forma marmorei, deşi piatra e mai durabilă decît marmora !

Atunci apăru *ea* pe acel peron, unde, cineva, mînca dintr-un geamantan de carton presat pe care îl ţinea pe genunchi şi cu al cărui capac îşi ascundea capul, de parcă ar fi ţinut un gramofon pe genunchi, unul din acelea cu pîlnie de pînză uriaşă, portocalie, păzit de un cîine uriaş peste al cărui cap ascuţit, inteligent, flutură deviza : „His master's voice".

Era bineînţeles cu un grup, viitori locuitori ai orăşelului N. şi cu ei se afla şi un adolescent înalt, osos, foarte pistruiat, a cărui voce, stridentă, umplu imediat liniştea gării pustii, înmuiate de căldura neverosimilă de iulie. Erau şi două surori, două nemţoaice, fete frumoase, grăsuţe, care semănau foarte mult între ele, numai că, cea mare, Lisl (probabil Elisabeta sau Liselotte) era mai frumoasă, sau mai pe gustul lui Paul — bineînţeles nimic nu se compara cu *ea,* apariţia în negru, acea zeiţă vie şi e într-adevăr ciudat pe unde umblă şi zeiţele, pe asemenea linii înguste, vicinale, amestecate într-un grup atît de oarecare, de inform, apărate de un astfel de băieţandru gălăgios care se asculta numai pe el !

Cea mai mică dintre cele două surori avea să ajungă peste cîţiva ani cu mult mai frumoasă decît sora sa, Lisl, care în clipa aceea se potrivea lui Paul — gustului său imediat, pentru că altfel, pentru cel ideal, era desigur, fără nici o îndoială, mereu *ea*... şi o chema Anni şi ea fu drăguţă cu el şi-l invită să urce pe aceeaşi platformă cu ei. (Trenul cu care aveau să călătorească în acea necunoscută localitate nu avea vagoane, ci doar nişte platforme pe care se cărau buşteni, sau piesele fabricii, sau lăzi cu sare pentru turmele de animale care păşteau acolo în munţi, dar acum erau goale, cu resturi de talaj pe care acel grup vesel le adună de pe platforme şi le îngrămădi pe una singură ca să-şi facă culcuşuri şi canapele, să înmoaie rigiditatea acelor şine înguste.)

Decovilul era într-un fel de decadenţă ; înainte vreme cînd uzina aparţinea unor particulari, cînd erau maşini puţine şi drumurile foarte proaste, toată lumea alerga la ea, trenuţul gîfîia ziua-noaptea printre dealuri şi lunci. Imbătrînise acum, orăşelul fu înconjurat de şosele asfaltate

și călătoria pe care o făcu Paul în acea după-amiază fu într-adevăr romantică, pentru că o agonie e totdeauna romantică.

Unul din grup avea cu el un acordeon într-o cutie gălbuie care scăpă atenției lui Paul ; abia cînd proprietarul obiectului scoase acordeonul și-și petrecu pe după umeri curelele late, vechi, de piele, stîngaciul călător se dărui cu totul, cu o spontaneitate care-l emoționă pe el însuși, acelui burduf prins în capace lustruite de celofan, într-un roșu orbitor. Cel care cînta nu mai era un tînăr, „nu mai era dintre cei mai tineri" cum spunea altădată o mătușă a lui Paul, era un ins de vreo patruzeci de ani, foarte osos, cu capul mare „energic", cu părul puțin, blond, pieptănat lins. Purta pantaloni golf, ciorapi treisferturi și pantofi cu tălpi groase și cînta valsuri lente, mazurci, marșuri vesele și, adeseori cele două surori și tinerelul pistruiat care era cu *ea*, se alăturau sunetului clapelor, în terțe, cvinte, octave și trenul acela care-i ducea cu un fel de grabă lentă, părea uneori mai puțin resemnat.

Se deschise un termos — cel al fetelor surori — și Paul fu îmbiat cu cafea rece. Paul refuză cu multă insistență, deși îi plăcea cafeaua, se înțelege, și mai ales în clipa aceea îi plăcea foarte mult, dar se temea că nu va ajunge la toată lumea. Se înșelă însă, cu toți primiră cîte un pahar și mai rămase și Anni — care era mereu drăguță cu el — îl mai îmbie o dată și el refuză, sperînd că ea va insista și atunci, la a doua invitație, el se hotărî să accepte. Dar tinerelul cu pistrui roși îi luă paharul de ebonită pe care îl ținea încă în mînă Anni și spuse : — „Lasă că-l beau eu, cafeaua te împiedecă să visezi !" — și rîse violent, fără rost, și rîsul lui îl biciui pe Paul, care întoarse capul și zîmbi ca nimeni să nu observe nimic. Înghiți în sec cînd celălalt bău cafeaua și Annie care i-l dase atît de ușor, uitînd de el căruia i se cuvenea de fapt paharul acela ! De ce nu acceptase de prima dată ?

Ea stătea deoparte, chiar departe, tăcută, parcă se temea să ocupe și prea mult din aerul acela firav al dupămiezii, care se răcea cu rapiditate, pentru că urcau în munte, din cînd în cînd zîmbea, cu multă distincție și timi-

ditate și Paul încerca să-i prindă privirea, s-o fixeze în ochi, dar ea nu privea pe nimeni, sau într-un fel de parcă ochii tuturor ar fi fost de sticlă. Chiar și tinerelul pistruiat care era cu ea nu era copleșit cu mai multă atenție. Ea era singură și cu toții știau că era singură și din cînd în cînd ea spunea cîte ceva, puține cuvinte cu puține silabe și atunci ceilalți se întrerupeau, îi răspundeau și în jurul ei se mișca parcă un inel larg de aer.

În curînd Paul se împrieteni cu Anni mai ales, tulburat uneori de pistruiat pe care probabil îl călca pe nervi acest început de amiciție cu un necunoscut, găsit în gară și începu să se lege de Paul. Spuse tuturor că Paul poseda un nas care avea să-l ducă la spînzurătoare și urechi clăpăuge în care se poate păstra sarea în anotimpurile mai umede.

Paul se înroși tot, atît de evident și de femeiesc încît cineva izbucni scurt în rîs, dar Anni sări imediat să-i ia apărarea și spuse că nici pomeneală, Paul are urechi normale, foarte drăgălașe chiar. Ei, oricum îi plac, mai mult decît altele. Era evident că dacă tinerelul pistruiat n-ar fi fost cu *ea*, Anni ar fi adăugat ceva ce ar fi sunat și mai usturător.

— Ce importă ! spuse pistruiatul, eu dacă aș avea astfel de urechi în jurul capului, m-aș face văcar ! Și-așa ducem lipsă de văcari, dacă te uiți bine, vezi pe toate dealurile turme fără stăpîn !

Anni îl privi ascuțit și schimbă vorba, cu oarecare pedanterie și pistruiatul rîse gros, bine dispus, bucurîndu-se că Paul era apărat de o femeie, de o fată. Un sfert de oră trecu în liniște, drumul urca mereu, cu multe ocoluri și pe alături se vedeau — uneori atît de aproape încît le puteai atinge cu mîna — sate întregi, vite singuratece, cîte un om, atît de concentrat asupra sa însuși încît nici nu ridica privirea cînd trecea decovilul și grupul acela vesel, fără de griji.

După o vreme, obosiți de cîntare, de aerul tare care îi înconjura și de propriile lor fețe pe care și le priveau prea de aproape și de prea mult timp, începură să se pregătească să mănînce. Paul observă cu teamă și o jenă nemaipome-

nită aceste pregătiri — el nu avea nimic decît un borcan cu gem şi un sfert de pîine, dar şervetul în care ţinea pîinea era atît de pătat de gem încît el nu-l putea scoate cu nici un preţ — şi se temea că din nou Anni, sora ei sau altcineva îl va îmbia cu mîncare. Ca să preîntîmpine acest lucru, se întoarse cu spatele aproape spre ei şi cînd Anni îl întrebă ceva el se făcu — o dată că nu auzise şi a doua oară îi răspunse cu voită grosolănie ca ea să se irite poate, să se supere pe el, cel puţin atîta vreme cît ar fi durat acea masă improvizată.

Anni însă nu se irită, sau nu arătă acest lucru şi îl invită la masă ; cu toţii îl îmbiau cu cîte ceva şi Paul îi iubi deodată, pe toţi, împreună, cu atîta putere încît simţi că începe să tremure şi ochii i se tulburară puţin. Chiar şi pe cel pistruiat care era servit de *ea,* de acel înger îmbrăcat în mătase neagră, şi el care nu-şi dădea seama de nimic, de parcă ar fi stat lîngă o femeie oarecare, cu păr lung, braţe lungi şi fuste colorate. Era mama lui, atît de tînără, era de vîrsta lui Anni parcă, deşi Paul nu se încredea prea mult în ochii săi. Oricum, îl iubea şi pe el şi asta nu pentru că i se dădea de mîncare, în definitiv nu prea îi era aşa de foame (pe el îl plictisea totdeauna mîncarea) şi apoi avea şi el gemul său, pe care nu îndrăznea... dar bucuria cu care ei îl chemau, pe el, un străin, un individ atît de stîngaci, de prăpădit, o ţintă atît de comodă pentru oricine ar fi vrut să se amuze sau să-şi arate bărbăţia, el, îndrăgostit de toate femeile şi totuşi atît de puţin bărbat. Paul se apropie şi luă pîinea şi celelalte care i se credea prea mult în ochii săi. Oricum, îl iubea şi pe el şi Anni îl întrebă dacă nu-i era foame şi nu mănîncă în silă cumva sau dacă nu-i place, dar lui îi era foame şi îi plăcea ce i se dăduse, dar încerca să-şi ascundă iubirea lui tembelă, inima lui care semăna cu o prostituată şi care înălţa şi înfrumuseţa cu atîta forţă pe acei străini. Ei deveniseră atît de mari, de drepţi, de *bărbaţi* şi de *femei,* de strălucitori în aerul acelei după-amieze care aluneca încet spre cerul albastru încît, cîteva minute lungi ei o întunecară chiar şi pe *ea,* minunata, nefireasca, intangibila.

Apoi Anni se apropie din nou de el sau Paul de ea și pistruiatul, la rîndul lui, enervat de acest lucru sau pur și simplu pentru că așa îi era firea, se înfipse și el, între ei, se clătină obraznic pe cele două picioare și afirmă că Paul e un copil din flori, un copil găsit și că îi mirosea gura.

— Apleacă-te la gura lui și vezi dacă n-am dreptate ! — o îndemna el pe Anni care îl privi o clipă, uimită de afirmația lui sau de îndrăzneala lui.

Paul simți cu furie că se înroșește din nou, cu putere, pe față și pe gît, aplecă privirea, apoi îi zîmbi pistruiatului și îi spuse că are dreptate, în clipa cînd Anni tocmai deschidea gura ca să îi ia din nou apărarea. Într-adevăr ! Era un copil din flori ! — recunoscu el — avea însă oricînd o mătușă în marele oraș T. care voise să-l înfieze și care declara oricui că o cunoscuse pe mama lui care fusese o măruntă croitoreasă din acelea care umblă prin case, unde se găsesc mașini de cusut și lucrează cu ziua, rochii ieftine, cearceafuri, fețe de plapumă, huse.

— Astea sînt minciuni neobrăzate, bune pentru copiii din leagăn ! Pentru care ai merita un picior în dos, aici pe loc ! răspunse pistruiatul, fără să se gîndească prea mult, cu vocea lui sigură, privind-o zîmbind pe Anni care roși și plecă privirea făcîndu-se că n-a auzit. Într-adevăr, cît putea să-l mai apere ?

— E adevărat ! răspunse Paul încercînd să nu se bîlbîie, se poate să fie și minciuni ! În definitiv eu nu am cunoscut-o, și-apoi profesiunea asta de a umbla din casă în casă, chiar și cu dorința de a coase cîte ceva...

— Și de a mai șmangli de pe ici, pe colo, cînd ești lăsată singură în cameră, niște mărunțiș, un cuțit mai veritabil, o foarfecă dintr-o trusă, chiar și o pereche de ciorapi sau o batistă, ce, strică să te pomenești cu o batistă pe de gratis ?

Pe Paul îl fîstîci marea siguranță cu care se exprima pistruiatul despre mama lui — despre care el încercase să vorbească fără părtinire — dar se stăpîni din nou și adăugă repede ca să nu se observe cît de plin nimerise celălalt.

— Orice se poate ! Cînd ești sărac, orice e posibil ! Eu nu fac decît ce-mi spunea mătușa mea, o persoană onorabilă căruia nu i se cunosc vicii prea mari sau exagerări !

— M-aș mira dacă mătușa asta ar exista pe undeva ! — replică, plictisit pistruiatul — și chiar dacă ar fi așa n-aș pune prea multă bază pe ce sporovăiește ! Femeile bătrîne și singuratice beau mult și cu cît pare una mai onorabilă și mai distinsă cu atît trage mai vîrtos cînd se pomenește singură ! Acasă, la ele, în camerele lor pline de fotolii mari, cu perdele de catifea pe la ușă, în care dorm toată ziua mîțe pline de purici, au, pitite peste tot, sticle cu alcool din cel mai puternic, băutură pe care un bărbat obișnuit nu poate s-o suporte ! Înainte de a bea se așează în pat, de aceea se culcă devreme și dacă le bați în geam nu răspund sau strigă la tine că le deranjezi la „ora aceea" și te invită să vii săptămîna viitoare la aceeași oră, dar de fapt sînt moarte de bete ! Și asta încă n-ar fi nimic, în definitiv beau pe banii lor, dar au prostul obicei — și mătușa ta e una dintr-acelea ! — să se prefacă că li s-a stricat fierul de călcat sau broasca de la ușa care dă în budoar sau mecanismul lustrei plafoniere care se mișcă scîrțîind pe tot felul de scripeți și se reped să cheme pe cîte un om să le repare, un tinichigiu bătrîn, văduv, care are atelierul lui propriu, dar umblă și prin case după mici reparații și în loc să-l lase să lucreze broasca aia sau lustra se întind cu el pe jos, pe covoare. Bietul om, el abia mai umblă și de văzut, vede destul de prost, dar harpiile astea, cum e mătușa ta, nu-l lasă în pace pînă nu le face pe plac ! Poftim, ele care se țin niște gran'dame și care dacă ai timp îți înșiră cum călătoreau în tinerețe la Budapesta sau la Viena numai ca să vadă un spectacol de operă și rar una dintre ele care să nu-l fi văzut pe împărat cînd tocmai cobora dintr-o caleașcă cu patru cai albi să intre într-o biserică. Să ajungă să se întindă cu un tinichigiu sclifosit, mirosind a gaz, cu unghiile murdare și urechile nespălate cu săptămînile !

Anni rîdea și Paul rîdea și el, neliniștit, privind speriat în toate părțile.

— De unde știi ? îl întrebă Anni apoi, fără urmă de suspiciune.

— Eu ? replică pistruiatul, netulburat și Paul observă că are pistrui și pe picioarele sale lungi, albe, păroase ca de bărbat deși purta pantaloni scurți — da'ce, avem și noi o rudă, o mătușă de-a lui taică-miu, pe care n-o primim în casă și la care n-am voie să merg. Cît trăia tatăl-meu nici nu prea mergeam, că bătrînul mă ginea, dar acum Irina mă lasă să merg și îmi prinde bine. Odată, am intrat la ea cu un șperaclu și i-am luat toate cărțile pe care le avea încă de pe vremea habsburgilor și le-am vîndut la un anticar. Erau cărți care împrăștiau un miros infect, legate în piele, așa că am luat bani buni pe ele. Bătrîna a mirosit ceva, dar n-a avut curajul să mă învinovățească nici în glumă, altfel !... Toată ziua se văita că nu sînt bine îngrijit de venetică — asta e *ea !* și Pistruiatul arătă cu o mișcare a capului femeia în negru cu care era și în clipa aceea Paul își dădu seama că el i-ar fi zîmbit pistruiatului oricît acesta l-ar fi zeflemisit și insultat numai pentru că era atît de aproape de *ea,* pentru că trăia în apropierea ei și poate, cînd ar fi obosit să-l batjocorească, cine știe !... și atunci îi cîntam în strună și o lăsam să aibă grijă de soarta mea delicată de orfan ! adăugă pistruiatul, rîzînd șmecherește. Mîțele alea împuțite mă enervau însă din cale-afară și le făceam de petrecanie. Le luam pe cîte una de gît și le azvîrleam pînă în Mureș (casa ei e pe malul Mureșului) — și nici una nu mai venea înapoi să se plîngă. Una însă s-a întors și am aruncat-o de atîtea ori, mă enerva cu obrăznicia ei, încît, auzi al dracului, a învățat să înoate și venea după o vreme cu cîte un pește. Scorpia s-a prins însă că eu îi împuținam dinastia și s-a plîns *ei,* dar mie îmi pasă mult de ce spune *ea !* Eu sînt un biet orfan, compătimit de toată lumea și vreau eu să văd cine ar îndrăzni să dea într-un copil nenorocit, lipsit pentru totdeauna de o vorbă caldă, părintească, de privirea încurajatoare a unui părinte ! Dacă vrei — îi propuse pistruiatul lui Paul care îl asculta ca și Anni cu tot mai multă admirație — am să-i propun să te înfieze ! Are nevoie de un mormoloc ca tine, pun pariu că n-ar trece

multă vreme și te-ar obișnui să-i scuturi covoarele, să-i cari apă, să-i speli geamurile ! Apropo, știi să speli geamurile, sau nici măcar atîta lucru nu ești în stare ?

— Știu ! spuse prompt și mîndru Paul, dar regretă imediat pentru că pistruiatul și Anni se prăpădiră de rîs de mina lui. E adevărat că Anni rîdea mai puțin, își ascundea chiar gura cu mîna ceea ce-l răni cu adevărat pe Paul.

— Știi ceva ! făcu pistruiatul și se aplecă confidențial spre Paul care stătea pe jos, turcește, în talaj și Anni își apropie și ea, curioasă, urechea — haide, arată-ne puța ta cea mititică ! Vrei ? Ne-o arăți numai nouă și gata !

Pistruiatul îl privea cu prietenie, cu un ton neașteptat de cald și de înțelegător.

Paul se înroși peste tot, de parcă ar fi avut pecingine și nu mai îndrăzni să ridice privirea, nici la pistruiat, nici spre Anni. Privea într-o parte, prefăcîndu-se că admiră peisajul și așteptînd ca timpul să șteargă amintirea cuvintelor celuilalt și ca el să înceapă să pălăvrăgească despre altceva. Dar celălalt se aplecă și mai mult la urechea lui și insistă :

— Haide, nu-ți fie rușine, numai eu și Anni o să ne uităm ! Nu fi căpos !

Paul o privi pe furiș pe Anni și o văzu că își netezește rușinată șorțul tirolez pe care-l purta, un șorțuleț portocaliu, foarte dulce, cu volănașe. Era însă cu mult mai puțin indignată decît s-ar fi așteptat el.

— Ei ! insistă pistruiatul, prinzîndu-l de braț cu mîna lui mare, osoasă, cu unghiile lungi, netăiate și lui Paul îi scăpară vorbele :

— Nu se poate, pentru că...

— Pentru că ce ? făcu pistruiatul văzînd că el nu-și termină fraza, apoi insistă din nou : — Haide, te rog foarte mult ! Nu vrei să fim prieteni ? Mie să știi că-mi ești simpatic chiar dacă ne-am ciondănit puțin. Ai o mutră pozitivă ! Te pomenești că ești tăiat împrejur ? !

Anni ridică fruntea, întrebătoare și Paul se aruncă orbește într-un : — Nu ! Nu ! deși el nici nu înțelese bine insinuarea pistruiatului, adică n-o înțelese de loc, bănui

însă că trebuia să fie ceva incomod, dacă nu chiar defăimător.

— Păi atunci ! spuse pistruiatul, puţin nerăbdător deja şi lui Paul îi fu teamă că i-ar putea pierde din nou prietenia.

Pistruiatul se îndreptase şi aştepta în faţa lui, neînduplecat, cu mîinile în buzunare şi, deşi nu-l privea, Paul ştia că se putea ca dintr-o clipă în alta să-i apară din nou rînjetul lui distrugător pe buze, la adresa sa şi întreaga lui expresie provocătoare şi nimicitor ironică în faţa căreia el era atît de slab.

— Ei ! făcu pistruiatul văzînd că Paul nu mişcă, prefăcîndu-se distrat de peisaj şi de un cuţit cu prăsele de sidef pe care-l scoase din buzunar — mai stăm mult ? Ai de gînd să te hotărăşti sau nu ? Haide, Paule, fii înţelegător, durează doar un minut, nici măcar atît ! Fii bărbat şi nu te mai codi atît !

— Dar ceilalţi ?... suflă Paul, văzîndu-se încolţit.

— Ce-i cu ei ? Cine-i bagă în seamă ?

— Dar dacă... o să observe... suflă Paul, stînjenit al dracului.

— Aiurea ! spuse pistruiatul, apoi deveni foarte întreprinzător :

— Te întorci cu spatele ! făcu el şi-l răsuci pe Paul în aşa fel ca să stea cu faţa spre spatele trenului — şi eu şi Anni ne aşezăm lîngă tine aşa ca să nu se vadă nimic şi ne prefacem că jucăm cărţi ! Uite aici plicul ! făcu pistruiatul scoţînd din buzunarul pantalonului un pachet de cărţi soioase şi se aşeză, cu picioarele crucişe în talaj lîngă Paul. Anni se mişcă şi se răsuci în aşa fel încît toţi trei stăteau în cerc acum şi păreau că joacă cărţi. Pistruiatul începu să împartă fiecăruia cîte patru bucăţi şi Paul îi admiră îndemînarea pentru că celălalt nu se folosea decît de o singură mînă şi încă cu o rapiditate pe care el, Paul, nu ar fi atins-o nici cu două. O dată cărţile împărţite, pistruiatul îi suflă :

— Ei, haide, bătrîne, acuma ! Arată ce poţi !

Anni îl privea neliniştită, fără să-şi poată ascunde curiozitatea şi un nod amar îi urcă pe gît în sus lui Paul. Se

simţea foarte singur şi hăituit şi, spre groaza lui, ochii i se umplură cu lacrimi şi — aşa cum stătea cu fruntea plecată — ele începură să curgă pe faţă, în jos, după ce, un timp nesfîrşit, se străduiră să treacă peste marginea de jos a ochiului, aşa cum se adună apele îndărătul unui dig de piatră.

— Lasă-l în pace, golanule ! spuse deodată Anni, destul de autoritară, apostrofîndu-l pe pistruiat, şi Paul nu avu atîta curaj încît să se şteargă pe faţă.

— Ia uite ! făcu pistruiatul, aruncînd cărţile din mînă — ce te sclifoseşti aşa, mă... tîmpitule ! Gasfacosule ! Pirpiloiule ! Nu ţi-a făcut nimeni, nimic ! Ai să mori de exces de mătreaţă ! Sifiliticule ! Cuscufus ordinar !

Pistruiatul era dezamăgit şi îi înşira toate astea cu un dispreţ nesfîrşit. Mai îngrămădi peste capul lui Paul cîteva din epitetele sale, făcu cîteva pronosticuri sumbre în legătură cu viitorul lui de „căcănar" apoi se potoli. Deşi mai era destul de mers pînă să ajungă la destinaţie, buna dispoziţie între cei trei nu mai reveni. Anni încercă să mute discuţia în altă parte, povesti nu ştiu ce, pistruiatul încercă să facă vreo două bancuri, adevărul era că nimeni nu mai avea chef de nimic. Amîndoi îl priveau uneori cu reproş pe Paul de parcă el ar fi fost în primul rînd vinovatul pentru plictiseala lor şi călătoria aceea ratată care ar fi putut fi atît de reuşită, de agreabilă, de neuitat chiar. Anni se ridică la un moment dat şi se apropie de sora ei şi de ceilalţi, iar pistruiatul îi întoarse pur şi simplu spatele, începînd să scuipe pe stîlpii de telegraf care treceau în goană. Apoi se ridică şi el, adăugîndu-se celorlalţi şi Paul rămase singur, încercînd să se prefacă nepăsător. Reuşea foarte prost însă, nu era făcut pentru singurătate sau, oricum, nu era făcut în acea zi, cînd urca muntele cu decovilul a cărui locomotivă şuiera atît de deznădăjduit.

Cînd ajunseră, se întunecase aproape şi în gălăgia celorlalţi, Paul încercă să se strecoare din gara aceea mică, foarte veche, cu un peron sprijinit de stîlpi verzi, de lemn vopsit. Fu strigat însă de Lisl, sora lui Anni, tocmai în clipa cînd, cu o strîngere de inimă, voia să dispară şi se

văzu nevoit să-i aștepte. Ea îl întrebă dacă are pe cineva la care merge și Paul spuse imediat, vorbind cu multă însuflețire că, are o bună cunoștință, în localitate, familia unui pensionar, pe nume Hoinic, un fost administrator al sanatoriului Marila. Era un om foarte înțelegător și pe vremuri fusese foarte bine situat, era unul dintre puținii care avusese o caleașcă cu care, vara, familia făcea lungi plimbări la stațiunile de odihnă din județ sau în satele în care lucra batoza sa, pentru că soția lui primise ca dotă pe lîngă mobila completă, un dormitor în panel cu două paturi și o toaletă ovală, o sufragerie cu vitrină, masă cu șase scaune tapițate, din furnir roșu cu motive sculptate, și o mașină de treierat pe care, vara, o închiria diverselor comune. Aveau desigur omul lor de încredere, un invalid, un individ cu o mînă de lemn, însă mai activ decît unul căruia nu-i lipsea nimic, dar, la sfîrșitul săptămînii, atunci cînd nu aveau un alt program, mergeau să vadă cum lucrează batoza. Pe acest Hoinic el îl cunoscuse la mătușa sa din T. care ținuse foarte mult să-l înfieze, pe el, pe Paul, ea închiria uneori o cameră pentru cei care veneau din provincie și întîrziau o noapte-două în oraș și nu aveau încredere în hoteluri și în serviciul monoton, cu totul convențional, pe care-l găseau acolo. De la o vreme domnul Hoinic se obișnuise să tragă la mătușa sa și, deși Paul nu locuia acolo, era însă foarte des invitat la masă, încît, la scurtă vreme de la cunoștință, ei trecură peste primele forme și bariere ale politeței. După ce își termina treaba care îl aducea la T. domnul Hoinic obișnuia să meargă la cinematograf și o invita totdeauna pe mătușa lui Paul, dar ea refuza pentru că nu ar fi fost un lucru chibzuit, mai bine zis onorabil, din partea ei să se lase văzută cu un domn necunoscut și atunci îi dădea voie lui Paul să-l însoțească, adăugînd că nepotul ei posedă cele mai bune maniere și are, moștenit din familie, un instinct artistic veritabil. Îl ruga însă pe domnul Hoinic să nu-l invite după cinematograf la vreo cofetărie deoarece Paul (pentru că despre el era vorba) n-ar fi fost în stare să refuze și ea încerca să-l ferească de dulciuri deoarece se temea de diabet, o boală în familie. Bineînțeles, că în

urma acestui sfat cei doi bărbați, după ce ieșeau de la film, intrau imediat într-o cofetărie și domnul Hoinic îi plătea totdeauna atîtea prăjituri cîte putea mînca. Într-un rînd, Paul mîncă atîta înghețată încît își pierdu, spre mirarea sa, vocea și timp de două zile fu doftoricit de mătușa sa care se sperie că ar fi putut rămîne mut pentru o viață. Acum, bineînțeles, familia domnului Hoinic nu o mai ducea așa de bine ca înainte, li se luaseră casele, batoza și aurul pe care el îl avusese ascuns în pivniță în cutii de cremă de ghete. Se retraseră de aproape zece ani aici, la N. ca să li se piardă urma și încercau să-și mărite cele două fete care rămaseră încă acasă — domnul Hoinic avea patru fete, dintre care una muri încă în vîrstă școlară, în ultima clasă de liceu, se pare că fusese o ființă excepțional înzestrată și i se prezisese un viitor literar strălucit pe care îl curmă însă cu brutalitate o dublă pneumonie urmată de un TBC fulgerător ; cea de-a doua fată — dintre cele mai mari — se măritase cu un doctor, undeva prin Moldova și avea, și ea, la rîndul ei, numai fete. Rămaseră în casă, lîngă bătrîni, două fete, născute tîrziu după primele două, mai mari, acum însă destul de înaintate în vîrstă și, probabil că doamna Lisl le cunoștea. Adevărul era că nu putură fi măritate — poate pentru că familia Hoinic își pierduse prestigiul de altădată, o dată cu administrația sanatoriului, caleașca, batoza și celelalte și ceea ce era cu atît mai trist cu cît nici una din cele două domnișoare nu făcuseră vreo școală, aveau doar cele patru clase ale unui internat particular din Oravița, un fel de școală de arte și gospodărit pentru fetele cu situație, care nu aveau nevoie de vreo meserie, ci erau pregătite în toate domeniile ca să devină soții model. Domnul Hoinic afirmase totdeauna — în vremurile sale prospere — că fetele lui vor primi destul încît să nu-și piardă delicatețea și bunele deprinderi prin tot felul de școli de stat, locuri mascate ale desfrîului, libertinajului, ateismului și aceste declarații cam infatuate erau acum o sursă inepuizabilă de reproșuri și certuri violente în familie, pentru că, neșansa celor două domnișoare era pusă în cîrca bietului bătrîn care nu le „prevăzuse“ cu o profesiune intelectuală

așa cum aveau atîtea foste prietene, cu mult mai prost situate de acasă și cu infinit mai slabe resurse naturale; ce să mai vorbim, erau unele care nici azi nu învățaseră ca lumea tabla înmulțirii și erau contabile sau învățătoare sau moașe cu diplomă.

— Moașă ? Fiica mea moașă ? — se indigna pe drept cuvînt domnul Hoinic care nu mai înțelegea de loc noile vremuri și i se răspundea că da, moașă ! O moașă cu clientelă bună face mai mult decît o profesoară sau soție de inginer ! El însă nu putea înțelege și, plecînd trist capul, declara că nu le dorise decît binele și cine ar fi bănuit ce-o să vină ! Domnul Hoinic avea o situație grea în propria sa casă, cele trei femei — nevastă-sa și cele două fete — se coalizaseră împotriva lui și după o vreme lui nu-i mai rămase decît să se apuce de băutură. Pe ascuns, bineînțeles, ca să nu prindă nimeni de veste, dar în această pasiune oricîtă artă a discreției ai cheltui se știe totul și mai ales tocmai de cei care ar trebui să nu afle în primul rînd. Culmea fu însă cînd se află că avea și o amantă și furia celor trei femei nu cunoscu margini pentru că bănuiră imediat că el mai avea unele „rezerve", ascunse, căci altfel de unde ar fi putut să-și permită ? Ce femeie l-ar fi „înghițit" pe un babalîc ca el, fără niște cadouri regulate și consistente ? ! Nu era adevărat ! adăugă Paul, cu o indignare de care nu-și dădea bine seama — nu se putea spune despre domnul Hoinic că era un babalîc. Dimpotrivă, cu statura lui subțire, elastică ca la douăzeci de ani, cu părul său alb și ochelarii care sclipeau dintr-o față atît de bine păstrată încît păreau purtați din pură cochetărie, fostul administrator putea să inspire încă o pasiune ! Nu o patimă din acelea mari, tulburătoare, istorice, din care se inspiră dramaturgii sau naturile idealiste și incorigibile, dar, oricum, o anumită potrivire sentimentală, de gusturi, un semn al mîinii care e atît de familiar și apropiat, sau o anumită teamă de prezentul colțos și cinic. Totdeauna, în toate epocile istorice au existat oameni care s-au temut de prezent și atunci cînd se întîlnesc, prin miracol, oare nu-i apropie această spaimă sau, cine

ştie ? — această „delicateţe sufletească“ cu mult mai puternic decît vîrsta ? Neîndoios că aşa era.

Toate acestea şi poate încă mai multe Paul le înşiră pe drumul de la gară pînă în acel orăşel necunoscut, pe o anumită stradă pe care locuia Lisl şi sora ei, în timp ce grupul se împuţinase mereu. (*Ea* şi pistruiatul se despărţiseră de ceilalţi chiar de lîngă gară) şi deodată Paul se trezi în faţa unei porţi de lemn galben, singur cu cele două femei, vorbind într-una. Sus de tot, era agăţată o firmă metalică, mică, pe care scria : „Executăm porţi de fier“ şi dedesubtul acestei lozinci era desenată într-adevăr, pe un fond galben-limon, neobişnuit de îmbietor, o poartă de fier, vopsită, fireşte, în negru. Tinicheaua aceea de firmă era foarte mică, aproape cît o mapă de şcolar şi Paul spuse, zgîindu-şi mereu ochii şi întinzîndu-şi gîtul după ea, deoarece era agăţată sus, deasupra porţii :

— Iată o firmă foarte frumoasă ! Pe onoarea mea !

Cele două femei surîseră de naivitatea lui sau de încîntare, deoarece era firma atelierului tatălui lor, şi Lisl spuse :

— N-am auzit niciodată de acest domn Hoinic, poate că locuieşte într-adevăr aici... dar pe ce stradă stau ?

Paul o privi cu seriozitate şi declară cinstit că nu cunoaşte adresa lor cu exactitate, dar o va afla, oricum, domnul Hoinic trebuie să fie cunoscut în urbe.

Lisl adăugă atunci, în timp ce Anni căuta într-o sacoşă mare cheia de la poartă :

— Nu are rost să umbli acum noaptea după o adresă. Dacă vrei, noi avem un pat liber în bucătărie şi ţi-l oferim cu plăcere pentru această noapte. Eşti un băiat foarte inteligent şi simpatic.

Paul le mulţumi şi intră împreună cu cele două femei.

În dosul porţii mari, galbene, montată într-un zid gros şi înalt se găsea o curte în formă de potcoavă în care se aflau depozitate tot felul de materiale fieroase, cîteva sobe de tuci, mari, un cărucior de lemn, un fel de platformă, cu patru roţi şi, undeva, mai într-o parte, chiar un tractor, cu multe piese demontate. În stînga se vedea uşa unui

atelier, închisă, iar în fund o clădire nu prea mare cu o grădiniță în față și o fîntînă cu roată.

Paul fu rugat să aştepte cîteva minute afară şi aşteptă într-adevăr, destul de mult, în acea curte imensă şi întunecoasă încît își închipui că cele două femei uitaseră de el, apoi, Anni ieși și îl invită să intre. Părinţii lor nu se arătară şi în scurtă vreme el adormi pe un pat larg, clădit pe butuci și acoperit din belşug cu pături şi perne, într-o bucătărie mare, plină cu tot felul de vase sclipitoare şi un cuptor uriaș, o bucătărie luminoasă ca o biserică în ruină şi luna pătrundea cu lumina ei înăuntru o bună parte din noapte, deoarece tot colţul era găurit de ferestre subţiri și numeroase care proiectau fîșii albe pe peretele din faţa patului.

După ce se culcă şi Lisl stinse lumina, lăsîndu-l singur, el se sculă tiptil și, cotrobăind în geamantanul său, scoase şi mîncă pe întuneric gemul şi restul acela de pîine albă, veche, pe care o avea la el. În semiobscuritatea bucătăriei aceleia mari, nu se cunoştea murdăria şervetului şi apoi, el bău apă rece care se găsea în cîteva găleţi mari, smălţuite, înșirate pe o laviță, lîngă cuptor.

— Da, oamenii sînt primitori ! spuse Krinitzki, ascultîndu-l cu multă seriozitate pe Paul, ridicîndu-se din cînd în cînd să-i aducă un pahar de apă sau dîndu-i cîte o lingură de dulceață dintr-un borcănel pe care-l cumpărase el pentru bolnav — cu cît sînt mai săraci cu atît sînt mai primitori ! Acesta e un adevăr vechi și nu e nici o rușine să-l repeţi, pentru că ceilalţi, bogătanii sau cei suspuşi nu fac binele pentru că li-e rușine, nu pentru că n-ar avea inimă bună. Eu nu-i cunosc pe oamenii care te-au primit, care ţi-au dat sălaș în noaptea aceea, cu toate că tu ai fi putut dormi la oameni mai cu vază, dar vezi, tocmai aici e, care oameni cu vază ar găzdui pe un necunoscut, cu o valiză modestă, așa, tam-nesam...

— La mătușa mea, îl întrerupse Paul și Krinitzki îl privi cu atenţie — am zărit odată, într-un album de fotografii — ea avea multe albume cu fotografii despre care trebuie să-ţi vorbesc neapărat — o fotografie nu prea

mare, în care se aflau doi nepoţi ai ei, unul student la politehnică şi celălalt la medicină, îmbrăcaţi în haine militare, foarte caraghioşi, rezemîndu-se amîndoi de o mesuţă pe care era aşezată o vază, fără flori. O fotografie de amintire, din timpul stagiului militar. Dedesubt scria însă : Doi oameni cu vază !

Paul izbucni în rîs imediat ce termină fraza şi îl privì pe Krinitzki, aşteptîndu-se ca celălalt să reacţioneze la fel şi, într-adevăr, uriaşul rîse şi el. După ce se săturară bine de rîs, Krinitzki adăugă :

— Văd că m-ai înţeles foarte bine. Răul din vremea noastră e că oamenilor li-e ruşine să facă binele, deşi îl cunosc. Răul însă nu se fereşte nimeni să-l facă, nici măcar nu-l amînă, ceea ce încă ar fi un merit, pentru că astăzi, răul e o mîndrie. Nu ştiu dacă numai astăzi — se grăbi el să adauge — poate aşa a fost totdeauna, oamenii pe lîngă care trăim, poate sînt nemuritori, numai noi sîntem pieritori, numai eu şi tu o să murim foarte repede !

Spunînd acestea, Krinitzki zîmbi, deschizînd într-un fel ciudat gura şi ochii lui mici i se umplură de voioşie şi Paul, înţelegînd, începu să chicotească, spunînd :

— Nu e nici un chilipir să fii nemuritor ! Cunoşti povestea baronului Münchhausenn ? Era un baron care zbura pe o ghiulea de tun, cu multă nepăsare ! Era şi un film !

— Trebuie să ne purtăm ca şi cum am trăi o veşnicie ; trebuie să ne rugăm însă ca şi cum am muri mîine ! afirmă Krinitzki cu seriozitate şi Paul îl sprijini, dînd cu gravitate din cap.

— Eu nu vreau să fiu nemuritor — spuse Paul — nu mi-a dat niciodată prin cap acest lucru ; viaţa asta, a mea, şi-aşa durează de prea multă vreme !

— Nu-i aşa ? spuse Krinitzki, privindu-l binevoitor, strîngîndu-şi în pumn barba sa frumoasă, castanie — şi eu am observat acest lucru, acest amănunt, am putea spune. Cu toţii ne plîngem de scurtimea vieţii, dar nici unul nu bagă de seamă că viaţa e nesfîrşită, şi nu viaţa lumii sau a unor soiuri de animale, sau a lucrurilor, ci chiar viaţa mea asta măruntă, atît de neînsemnată, care se poate sfîrşi atît de uşor. Trăiesc de o veşnicie, copilăria

mea e ceva foarte îndepărtat ! Am citit nu de mult o carte din vechime, despre luptele romanilor cu „cartagenezii“, războaiele punice, despre consulii romani, despre Fabius Maximus Cunctator, înțeleptul care a fost învingătorul generalului Hanibal, fiul lui Hamilcar Barca. Trebuie să-ți spun că toate aceste lucruri îmi păreau că s-au întîmplat mai de curînd decît întîmplările din copilăria mea. Poate e aici măiestria scriitorului, a istoricului, sau, cred mai curînd, pentru că e vorba tot de oameni bătrîni, de oameni în toată firea ca mine și... ca tine ! adăugă Krinitzki privindu-l țintă pe Paul care-l asculta cu toată silința, dînd uneori din cap în semn de înțelegere, alteori izbucnind în rîs, spontan, un rîs curat, care se vedea bine că îl vindecă și alungă teama din jurul său.

— Mulți oameni, adăugă Krinitzki, își pun capăt zilelor, pentru că nu pot îndura, tocmai, lungimea vieții. Dumnezeu e drept, el ne dă fiecăruia nemurirea, numai noi, oamenii, n-o putem îndura, n-o putem suporta. În momentul cînd eu mă plîng că viața e prea scurtă și durează doar cît ai clipi din ochi, chiar în secunda aceea El ne dă nemurirea și nu unuia sau altuia, după merit sau naștere, ci tuturor fără nici o deosebire. Eu cred ! adăugă Krinitzki parcă mai șoptit ca să nu-l audă decît Paul, deși nu era nimeni prin apropiere, paturile de alături erau goale, era dimineață și oamenii erau la lucru — eu cred, dragul meu și de aceea mă urăsc popii, că nemurirea de dincolo e numai un fel de a vorbi, un fel de a face pe oameni să înțeleagă că ei sînt cu adevărat nemuritori, numai că nemuritoare e tocmai această viață în care trăim acum, clipă de clipă, lutul acesta al meu și al tău e nemuritor. Vai, vai, cît sîntem de slabi și de nemernici, cît de repede ne speriem noi de măreția pe care El o risipește în noi ! Felul în care noi ne grăbim să ne amînăm această nemurire undeva, într-o viață viitoare, nu e decît o slăbiciune, un refuz al nemuririi ! Căci altfel, cine ar mai îndrăzni să-și trăiască această viață, propria lui viață !

Oamenii l-au descoperit pe Dumnezeu din spaimă, iar atunci cînd l-au negat sau îl neagă, o fac tot din spaimă ! Eu am cunoscut un om nu aici, ci la minele din Dognecea

unde am lucrat cînd eram tînăr, un om slab, mereu bolnăvicios, însă foarte arțăgos, veșnic se lua la ceartă cu cineva. Și mai ales sărea la bătaie tot cu d-ăia mai vîrtoși, oameni tari, bine hrăniți, oriunde apărea cîte unul de care cei din jur se fereau sau se minunau de puterea mușchilor, el îi găsea ceva de reproșat. Odată, unul din maiștri, Guga baci, a murit, fie iertat, un om mai hîltav și mai puternic decît am fost eu vreodată, într-o joi după-amiază, în fața școlii, a chemat la el pe omul cel mai greu de acolo, dintre mineri, l-a legat cu cureaua lui și apoi l-a ridicat numai în dinți. Aceasta însă, cel de care îți vorbesc n-a suferit-o și a sărit și l-a lovit cu pumnul în obraz pe Guga-baci. Cineva ar crede că acesta e un act de curaj, și într-adevăr, e și asta un fel de curaj, dar izvorît din teamă. La acest nevolnic, spaima era atît de mare încît se transforma neîncetat în curaj ! Teama lui era atît de mare, mai mare decît a celorlalți, și atunci n-o mai putea stăpîni ! Pentru că neîndoios, cu toții simțim teamă cînd apare lîngă noi, în apropierea noastră un om foarte puternic ! Cui nu i-e teamă ? Dar ne stăpînim cum putem mai bine, rîdem chiar, ne apropiem de acel om, îl batem pe umeri, ne prefacem că nu băgăm de seamă că el e atît de puternic sau că acest lucru nu are nici un fel de importanță pentru noi. Dar el *știe* și noi *știm*, dar rîde și el, rîdem și noi, și totul ar fi bine dacă nu ar sări acela, nevolnicul, care e mai slab decît noi toți ceilalți și îl lovește în obraz și-și dă astfel pe față marea lui teamă.

Noi de spaimă l-am descoperit pe El și aceasta a fost o spaimă omenească, nu o spaimă rușinoasă sau nevrednică ! A fost o spaimă, e adevărat, o mare spaimă, o spaimă nesfîrșită pe care abia am putut-o purta pe umerii noștri slabi și cine știe dacă nu-l găseam pe El, dacă nu-l întîlneam în drumul nostru, dacă am mai fi putut trăi ? Nu vedem noi mereu în jurul nostru oameni care — se zice — își pierd mințile ! E adevărat asta oare, își pierd ei cu adevărat mințile ? Nu, nu e nici vorbă de așa ceva, ei, sărmanii, sînt la fel de cuminți ca și înainte ! Dacă aș vrea să vorbesc mai puțin în glumă, aș spune chiar că sînt mai cuminți astfel !

Dar de ce „își pierd mințile“ ? Pentru că nu L-au găsit pe El !

Ultima frază Krinitzki o spuse șoptit — deși nu se găsea nimeni prin preajmă, ca și adineauri, însă cu atîta intensitate și cu ochi atît de sclipitori, cu o privire atît de puternică încît Paul se simți parcă izbit de ea, ca de un ciocan și se aplecă fără să vrea pe spate.

— Da, adăugă Krinitzki, cu același ton, doar privirea i se muie brusc, de parcă și-ar fi dat seama ce vătămătoare putea fi ea pentru nevolnicul și slabul, bolnavul Paul — ei nu mai pot să îndure singuri această frică, și atunci se prefac în copii, adică aruncă de pe umerii lor grija vieții ! Pentru că fără El, nu se poate îndura această spaimă mare cu care ne-am născut și El se află peste tot, gata să ne ajute s-o purtăm, gata să ducă împreună cu noi povara prea mare a nemuririi noastre !

— Mie nu mi-e teamă decît de oameni, spuse Paul, și niciodată de oameni singurateci, oricît ar fi ei de înrăiți sau brutali ! Cînd văd însă mai mulți la un loc și mai ales cînd se adună oameni de toate soiurile, care seamănă foarte puțin unul cu altul, atunci mi se face frică ! De ce să nu recunosc ?

Krinitzki dădu încet din cap, cu înțelegere.

— Mă sperie totdeauna ușurința cu care se adună oamenii împreună, adăugă Paul, deși seamănă atît de puțin, ba uneori parcă se adună în ciudă, tocmai cei înalți cu cei mici de statură, frumoșii cu cei foarte urîți, bărbații cu femeile, copiii cu bătrînii, schilozii cu oameni întregi ! Atunci simt că amețesc de parcă m-aș învîrti pe o roată foarte mare sau aș privi de pe marginea unei prăpăstii ! Trebuie să recunosc însă că mi se face frică, și de multe ori mi-e și greu s-o ascund. Cel mai bine e singur, sau cu un singur om, iar dacă nu se poate, atunci cu doi, trei. Doi, trei oameni, asta se mai poate înțelege.

Krinitzki dădu încet din cap, cu seriozitate.

— Dacă nu te supără, îl rugă el pe Paul, spune-mi, fi bun, și mie povestea aceea cu baronul care zbura pe o ghiulea de tun ! Bineînțeles, dacă nu te obosește prea mult treaba asta !

A doua zi, încă de dimineață, povesti în continuare Paul, felul în care ajunse la N. — fu trezit devreme de doamna Hollinger, mama celor două fete cu care călătorise cu decovilul și, pînă cînd se sculară cei ai casei, el o ajută în măruntișurile obositoare ale gospodăriei pe care o femeie singură le duce cu atîta greutate la bun sfîrșit și care, pentru un bărbat — spunea Paul — sînt o jucărie. Mătură curtea, aduse apă de băut și, mai ales, apă de spălat — se pregătea spălat mare la Hollingeri și Paul umplu un butoi mare, metalic, cu apă pe care trebuia să o care de la o fîntînă din apropiere, adîncă, de unde se pompa apă arteziană, mai moale, mai potrivită pentru spălat decît cealaltă, de la fîntîna cu roată din curte. Mai erau acolo niște crăci mari, de arțar, cu frunze cu tot, pe care Paul le curăță și le sparse mărunt — treabă care îi luă destul de multă vreme, dar lui îi plăcea pentru că aici el putea să-și arate pedanteria înnăscută — și le stivui apoi, cu răbdare, într-una din cele două magazii de lemne ale familiei.

În jurul orei nouă, doamna Hollinger veni să-l invite la micul dejun pe care îl lua toată familia în bucătărie, dar ceilalți mîncaseră deja pentru că Paul se trezi singur, doar cu gazda casei și cu o femeie care o ajuta, o biată ființă slabă de minte, în jur de patruzeci de ani, aplecată pe jumătate din pricina unei boli reumatice. O chema Ilona.

În timp ce mînca încă, intră în bucătărie spre surprinderea sa pistruiatul, Dan, și, fără să salute pe nimeni veni direct spre el și spuse :

— Ce faci, bătrîne ? Leneș ca totdeauna ? La ora asta se ia dejunul ? Dar timbrul lui suna prietenos și lui Paul îi pieri brusc foamea de emoție și se inundă tot de plăcere că pistruiatul venise să-l caute.

— Ce program ai în dimineața aceasta ? îl întrebă, vrei să vii cu mine, să mă ajuți într-o chestie importantă ?

Bineînțeles că voia și se ridică de la masă înainte de a fi terminat și prefăcîndu-se că nu bagă de seamă uitătura nemulțumită pe care i-o aruncase, la venire, gazda, pistruiatului.

Văzîndu-i însă că se pregătesc de plecare, doamna Hollinger se adresă lui Dan : (Era o femeie foarte înaltă și grasă, foarte energică și iute și, spre surprinderea multora, obosea foarte greu.)

— Unde vrei să-l duci ? El a venit aici să caute de lucru și nu... și mai bombăni cîte ceva, dar pistruiatul se întoarse ostentativ cu spatele, uitîndu-se pe geam în curte.

Paul roși de obrăznicia pistruiatului, dar atracția pe care acesta — deși mai tînăr — o exercita asupra lui era cu mult mai mare, așa încît se luă după el, abia auzind-o pe soția tinichigiului care îi spunea că dacă nu găsește un loc mai bun de dormit, se putea întoarce oricînd... da, chiar așa, dacă nu găsea un loc mai bun pentru la noapte se putea întoarce oricînd acolo. Dar chiar așa îi spusese doamna Hollinger, masiva și autoritara doamnă Hollinger sau citise el asta pe undeva ? ! Undeva, într-o cărțulie din care avea vreo duzină și prin geamantanul său, fără început, fără sfîrșit sau și cu început și cu sfîrșit. Luîndu-se pe urmele pistruiatului, Paul se întreba ce rost mai avea și viața asta dacă existau cărțile care o arătau mai bine și mai curat decît putea fi văzută cu ochii liberi, sau, invers, ce rost mai aveau cărțile dacă... pentru că lui, uneori, i se încurcau toate acestea prin cap și ar fi dorit, din fundul sufletului, împreună cu atîția alții, bine intenționați, ca lucrurile, de vreme ce trebuie trăite, să fie ceva mai simple, mai bine organizate ! Dar chiar și această expresie : „mai bine organizate“ era chiar o expresie reală sau una inventată pentru afișe, cărți, conferințe și altele de acest soi ? ! Mai poți să ai încredere în propriul tău fel de a gîndi ? Probabil — își explica Paul, urmîndu-l pe Dan care înainta agale, fluierînd nepăsător — de aici toate încurcăturile care îi complicau atîta viața și îl lipseau de un lucru atît de rîvnit de el și pe care orice derbedeu de la țară, cum ar fi de exemplu pistruiatul, îl posedau și anume : autoritatea ! De ce nu avea el autoritate asupra altor oameni ? Nu era dintr-o vină internă, dintr-o dereglare internă a ființei sale ? De ce, bunăoară, cînd cineva declara :

— Mai mult ca sigur că mîine o să plouă ; cei din jur înălțau capetele, priveau cerul, pămîntul, își priveau

mîinile, picioarele, stofa hainei, indiferent ce, cu gravitate, și dădeau din cap sau mai adăugau ceva, vreo nuanță sau o întărire a afirmației și așa mai departe. Dar dacă el, Paul, s-ar fi încumetat să spună o astfel de frază, atît de simplă — și de multe ori o făcuse în mod deliberat — ceilalți izbucneau în rîs în loc să privească cerul, sau să dea gînditori din cap. Dacă declara cuiva : — Cînd eram mai tînăr, iubeam teribil animalele ! celălalt, în loc să rămînă impresionat de această mărturisire, începea să-i pună la îndoială sinceritatea și de cele mai multe ori, chiar și memoria.

În lunga, nesfîrșit de lunga perioadă a copilăriei, Paul își dorise din tot sufletul „să crească mare", să ajungă un om matur numai pentru ca ceilalți, oameni maturi, sau adolescenți, sau bătrîni sau copii, să dea cu gravitate din cap la cîte o frază de-a sa măruntă, neînsemnată, în doi peri, dar, spre dureroasa sa surprindere, crescînd și ajungînd într-adevăr „matur", *ceilalți* îl tratau la fel, de parcă n-ar fi observat că el crescuse și trebuia luat în serios ; trebuia nu numai ascultat cu reculegere, dar și ascultat uneori, urmat chiar, atunci cînd dădea vreun sfat plin de bun-simț sau cînd propunea ceva de-o evidentă înțelepciune. Oare nu se băga de seamă că era și el unul dintre *ei*, egal cu *ei* ?

Ceea ce-l umilea mai ales pe Paul era faptul că, uneori era ascultat un copil, chiar un copil și se întîmplau cazuri cînd acei oameni maturi și gravi dădeau multă importanță spuselor sau frazei vreunui copil deși el, personal, nu găsea cine știe ce, deosebit, în ea. Probabil însă că „misterul" nu trebuia căutat în sensul frazei, ci în altceva, într-un „nu-știu-ce" care îi scăpa mereu lui Paul, un lucru mărunt, dar teribil de important pe care *ei*, toți ceilalți îl știau, numai el nu și (îi era teamă să se și gîndească), nu-l va afla pînă la sfîrșitul vieții. Oare voiau să-l izoleze pe el, să-l nedreptățească atît de profund, ascunzîndu-i unul din secretele cu care, cineva, bunăoară, putea ajunge în rîndul oamenilor maturi, egal cu ceilalți ? Trebuia el să rămînă mereu inferior și, nu cumva, fiind atît de inferior, singur, cumplit de singur și inferior, va deveni deodată

superior celorlalţi sau poate e deja de pe acum superior altora şi slăbiciunea sa nu e decît un semn de superioritate pe care el însuşi nu-l înţelege prea bine ?

— Poate el îi era cu mult superior pistruiatului ? ! gîndea aţîţat Paul în timp ce încerca să-şi potrivească paşii după ai celuilalt, care mergea cu atîta nepăsare şi voie bună, încît parcă uitase că nu e singur.

Ajunseră între timp pe o stradă surprinzător de largă şi de dreaptă, cu case înşirate la distanţe regulate, semănînd grozav între ele şi Paul privi surprins împrejur pentru că nu-şi mai dădea seama în ce parte se afla casa doamnei Hollinger. Ca de obicei, el umblase cum i se spunea mereu „cu capul în nori !"

Intrară într-una din curţi, un cîine mare, puternic le sări în întîmpinare şi strigînd de cîteva ori : „Rex ! Rex !" — pistruiatul deschise uşa unei magazii zidită în fundul curţii. Acolo, printre alte cîteva obiecte de lemn şi de metal, se găsea, mai ales, o barcă lungă, subţire, vopsită în albastru-pal, cu partea superioară din pînză pe un schelet lemnos, o „sandolină" cum îi spunea pistruiatul. El începu să-i explice lui Paul cum o făcuse, de unde făcuse rost de pînză, cum o călăfătuise şi alte amănunte şi deodată, Paul observă că Dan vorbea cu seriozitate, cu multă căldură, îl trata chiar cu o atenţie şi un respect de neprevăzut. Pistruiatul se transformase deodată într-un tînăr serios, grav, cuceritor chiar prin pasiunea cu care îşi explica şi înţelegea opera sa, care arăta multă îndemînare şi răbdare.

Paul fu mîndru că era în compania pistruiatului şi îşi spuse cu convingere : „Va să zică asta era a doua natură a lui, adevărata lui natură, pe care, iată, i-o arăta doar lui, în timp ce, de ceilalţi se ascundea sub acel aer ironic, zeflemisitor pînă la a da impresia de insolenţă şi proastă creştere".

„E desigur un timid !" hotărî Paul în sinea sa şi se simţi foarte bine în acea magazie în care pătrundeau, ca printr-o mare sită neregulată, raze drepte şi oblice de soare.

Apoi, Dan aduse un fel de ceaun plin cu smoală pe care se apucă să o încălzească pe un primus vechi, iar cînd smoala fu destul de subţire, o turnă prin toate găurile bărcii. Paul se oferi să-l ajute, dar pistruiatul „nu voia să-l deranjeze" şi, după repetate insistenţe din partea lui, primi şi Paul voie să ţină de barcă, sau să întindă, cu o pensulă, smoala, prin toate crăpăturile bărcii. Apoi o săltară amîndoi pe umeri (după ce, în prealabil, pistruiatul îl întrebă cu tot respectul dacă treaba nu-l umileşte cumva) şi o cărară undeva, spre o direcţie necunoscută. Paul, cu tălpica subţire a sandolinei tăindu-i umărul, se pierdu din nou într-un şir pasionant de idei aşa că observă împrejurimile doar cînd trecură printr-o grădină uriaşă, cu mulţi pomi fructiferi în jur şi un nuc urias care creştea foarte aproape de gardul din spate al grădinii. Trecură sandolina peste gard şi dincolo, spre uimirea lui Paul, curgea rîul. Pe malul rîului aşezară cei doi barca şi Paul privi puţin confuz spre pistruiat deoarece era evident că în acel loc, unde apa era mică, presărată cu bolovani, barca nu putea fi „probată".

Dan însă se aşeză liniştit lîngă barcă, fără să scoată o vorbă şi Paul îl imită, nevrînd să se facă de rîs. La foarte scurtă vreme, poate nici un sfert de ceas, apăru lîngă ei un om în jur de vreo treizeci şi cinci de ani, deosebit de bine îmbrăcat, cu haină, cravată, pantofi lustruiţi şi toate celelalte (avea chiar şi o decoraţie la buzunarul de sus al hainei) care îi fu prezentat lui Paul sub numele de Racolţea.

— Domnul Racolţea este aviator! spuse pistruiatul, prezentîndu-i-l lui Paul şi acesta făcu ochii mari.

— Da?! făcu el, mirîndu-se din politeţe pentru că prea fusese amabil liceanul şi pentru că el avea delicateţea de a menaja orgoliul celorlalţi şi era evident că un aviator era un om foarte orgolios.

— Mai bine zis, „fost aviator", rectifică Racolţea, ridicîndu-şi piciorul şi aşezîndu-şi cu atenţie gheata pe o piatră, potrivindu-şi cu migală dunga pantalonului.

— Ați luptat și pe front ? se interesă Paul, cu aceeași curtoazie care, observase el, îi făcea atît de bine, aviatorului.

— Da, răspunse Racolțea, am făcut doi ani de front, dar să nu vorbim despre asta !

Paul îi admiră dezinvoltura cu care vorbea, dar pistruiatul, pe la spatele aviatorului, îi făcu cu mîna un semn care arăta că celălalt ar fi cam scrîntit. Paul se tulbură o clipă și privi cu încăpățînare în jur, la rîul care curgea sau la sălciile foșnitoare, încercînd să-și ascundă jena.

— Dumneata nu ești cumva din Moldova, din jurul Bacăului ? îl întrebă amabil, Racolțea și pistruiatul răspunse imediat, în locul lui Paul :

— Nu, dumnealui e născut pe un teritoriu necunoscut ! Are o origină necunoscută ! și adăugă un rîs gros, răutăcios la această recomandare și Paul observă cu uimire că pistruiatul își regăsise tonul său vulgar și insolent pe care-l pierduse, cît timp erau numai ei doi.

— Are un accent moldovenesc ! spuse Racolțea, prefăcîndu-se că nu observase nuanța depreciativă din fraza liceanului.

— Ei ! făcu pistruiatul, facem tîrgul ? Vreți sandolina ? Să știți că intră apă prin față, iar pînza e mîncată de rugină pe la cuie, nu se vede din cauza armăturii, dar dacă vreți, pot s-o desprind...

— Bineînțeles, făcu aviatorul, doar sîntem oameni de onoare. Ce mă mai întrebi ?

— Vreți să desprind puțin bagheta ca să vedeți felul în care e prinsă pînza ? Din cauza apei, în unele locuri s-a ros, de rugină !

— Nu mă interesează ! făcu Racolțea ca un adevărat domn — nu-mi place să murdăresc o afacere cu socoteli d-astea meschine ! Cît ceri pe ea ?

— Ce-are a face cît cer ? ripostă liceanul, parcă dumneavoastră îmi dați cît cer eu ? Era vorba să vă interesați cît costă o barcă în condițiile astea !

— N-am avut timpul necesar ! răspunse nepăsător Racolțea, te rog să-mi indici dumneata prețul !

— Patru mii ! spuse rece pistruiatul și Paul încremeni, pentru că suma era imensă, cu acești bani se puteau cumpăra patru bărci noi, nefolosite, acest lucru îi era și lui limpede, deși nu se pricepea.

— Poftim ! spuse aviatorul și scoase banii din buzunar, întinzîndu-i liceanului care îi luă și îi băgă în buzunarul pantalonilor săi scurți, din doc verzui, pe care îi purta.

— Trebuie să vă atrag atenția, adăugă pistruiatul, lovind cu piciorul barca dintr-o parte încît ea se aplecă pe o rînă, că nu e o barcă nouă. Am revopsit-o și chiar azi de dimineață am smolit-o, pentru că în nici cinci minute se umplea cu apă. Dar nici acum nu e încă în stare... mai bine mi-ați mai lăsa-o o zi, o duc acasă împreună cu tînărul (era, evident, vorba de Paul) și o aranjez cît de cît !

— Nu e nevoie ! făcu aviatorul, cu o anumită plictiseală.

— Și pe unde vreți să o folosiți ? se interesă pistruiatul cu un ton batjocoritor — că pe aici apa a secat de anul trecut, de cînd au tras ăia conducta pentru joagăr și e imposibil de manipulat !

— Deocamdată o țin, fără să o întrebuințez !

— Aha ! făcu liceanul, ați vrut doar să investiți banii în ceva ?

Racolțea îl privi o clipă cercetător, ca să vadă dacă celălalt nu-și bate joc de el, apoi, parcă plictisit de toate aceste formalități, adăugă, contemplînd rîul :

— Ce, ăștia sînt bani ? ! Nu face să pierdem timpul pentru ei ! Pe ăștia i-am cîștigat într-o singură noapte, la poker ! Știi să joci poker ?

— Nu ! răspunse liceanul și Paul era convins că mințea. Îi fu o clipă milă de aviator care dăduse atîția bani pe acea prăpădită de barcă, bani pentru care muncise poate din greu, nu în felul în care pretindea el că îi căzuseră în poală, într-un soi de fanfaronadă care se potrivea foarte bine cu eleganța sa țipătoare și nepotrivită, în acea după amiază de vară, pe malul rîului.

— Cînd eram pe front jucam noapte după noapte, povestea Racolțea, biciuindu-și cu o nuia, ruptă de undeva, vipușca pantalonului și aveam atît de mulți bani încît ne

aprindeam țigările cu ei ! Toate bancnotele purtau semnăturile noastre, a fiecăruia în parte se înțelege și astfel se putea urmări rotația lor. Ordonanțele ne serveau numai în izmene și îi puneam uneori să stea pe vine, ca și brahmanii, pînă cădeau jos leșinați !

— Dumneata ai zburat vreodată, tinere ? îl întrebă aviatorul pe Paul, măgulit de felul plin de atenție cu care îl urmărea acesta.

— Da ! spuse Paul și se aprinse subit, dar nu pe avioane cu motor, ci pe un planor. Am copilărit într-un orășel ca acesta însă spre deosebire de N., acolo exista o școală de zbor fără motor, aflată sub comanda căpitanului Scorțea.

— Scorțea ? întrebă aviatorul, mai bine zis se întrebă pe sine scormonindu-și memoria, dar nu găsi nimic acolo și Paul îl ajută, în timp ce pistruiatul arunca cu pietre în apă.

— Înainte de asta, fusese adjunctul unei școli de zbor de lîngă Sibiu ! Era un om dintr-o bucată, avea o nevastă tînără, cu mult mai tînără decît el — deși era un bărbat bine conservat cum se spune — și aveau și un băiețel de vreo trei anișori, Radu Scorțea cu care mie mi se permise să mă joc. Toată lumea era uimită cît de mult îndrăgesc eu copiii — continua să povestească Paul — dar mie îmi plăceau de fapt aparatele de zbor și încercam să mă apropii în felul acesta de ele. Toată ziua căram de colo pînă colo băiețelul, uneori îl sufocam de-a dreptul și doamna Scorțea mi-l lăsa în grijă cu o nepăsare criminală !

— Nu-mi amintesc ! spuse Racolțea, meditativ, am auzit de unul Scorțea care era furier la școala de război...

— Se poate să fi fost unul și același ! spuse Paul.

— Nu avea cumva un frate, avocat, la București ? întrebă Racolțea.

— Nu știu, răspunse Paul, se poate să fi avut, dar n-am auzit niciodată vorbindu-se despre asta. Un unchi al lui era un fel de mare proprietar, avea o moară și o îngrășătorie de porci, foarte rentabilă, pe lîngă Calafat !

— Da ? făcu aviatorul, dar se vedea că se gîndește la altceva. N-am auzit ! Îl chema tot Scorțea ?

— Nu, spuse Paul, era un unchi dinspre mamă. Nu mai știu exact numele, era mi se pare Stanomir sau Dragomir... sau Brancomir, în orice caz un nume de jandarm !

— De ce de jandarm ? făcu amuzat Racolțea.

— Nu vi se pare ? Pentru mine are o rezonanță severă, milităroasă !

— Și... ia spune ! făcu aviatorul, atunci ai zburat singur ? Ce ai pilotat, un ICAR I sau II ?

— N-am pilotat eu ! spuse Paul, înroșindu-se, m-a luat căpitanul cu el, într-o duminică, într-un planor cu două locuri !

— Aha ! Un fel de zbor de agrement ! Și nu ți-a fost frică ?

— Nu, răspunse Paul, ușor neliniștit, de ce ? !

— Mai ții minte comenzile ? Timpi de zbor ? Ce aveați acolo, sandouri sau cabluri de oțel ?

— Și una și alta ! spuse cu mîndrie Paul.

— Decolarea... înălțarea... desprinderea cablului... viraj larg pe stînga... aterizarea... hai ? Dar la ICAR I ? La coadă, gata ? Gataaa ! ! În față gata ? Gataaaa ! Drumul ! Ți-au dat pe mînă un ICAR I ?

— Da ! — minți Paul.

— Ei, vezi ? Dar n-ai făcut cursul ? ! E mai bine așa, aviația e o porcărie goală ! Dacă zbori mult, ori rămîi pe undeva printr-o mocirlă, gata îmbrăcat pentru capelă, ori umbli diliu prin lume ! Ce crezi, cu ce m-am ales eu ? Și eu sînt unul dintre cei cu noroc, un favorizat al sorții ! Sînt un funcționar, tinere, am ajuns în sfîrșit un funcționar !

— Pe vremuri, începu cu îndrăzneală Paul, a fi funcționar era mare lucru ! Nu ajungeau funcționari decît cei cu liceul terminat și care din anumite pricini căzuseră la bacalaureat sau cei care făcuseră școala de notari, de inspectori financiari etc. Uneori, se puteau întîlni ca funcționari și bacalaureați care dintr-o slăbiciune nepermisă sau pentru că îndrăgeau prea mult eleganța vestimentară, refuzau să-și continue studiile undeva într-un oraș universitar !

— Te interesează moravurile de altă dată ! observă cu seriozitate Racolţea.

— Eu am un fel de cult pentru trecut ! spuse Paul cu o sinceritate aproape indecentă, probabil că sînt o natură slabă. Mă refugiez mereu în trecut !

— Dar nu în trecutul dumitale ! spuse, zîmbind, aviatorul.

— Eu nu am trecut ! Şi-apoi ce, trecutul meu poate că eşti dumneata...

— Ha ! Ha ! Ha ! făcu Racolţea.

— A fi funcţionar altă dată era un lucru demn, o ştiu cu siguranţă ; astăzi, ei s-au înmulţit atît de mult încît nimeni nu mai vrea să fie funcţionar. Nici nu se mai spune aşa, ci „scrib“ sau vreun alt termen depreciator. Azi toţi sînt doctori, ingineri, în cel mai rău caz „tehnician“. Dumneata nu eşti tehnician ?

— Ba da ! spuse surprins Racolţea, sînt încadrat pe un post de tehnician.

— A fost o întîmplare, îl consolă Paul, dar înainte vreme, după o copilărie grea, infernală, cu opt-zece-treisprezece copii la o familie săracă de ţăran — pentru că oricît de bogat ar fi un ţăran treisprezece copii îl sărăcesc brusc, nu-i aşa, chiar dacă el se „îmbogăţeşte moral, iar soţia lui devine o virtute vie“, după un liceu, adică o perioadă de liceu insuportabilă, cu meditaţii şi mii de privaţiuni, cînd o pereche de pantofi şi un costum puteau deveni un ideal şi apoi o relicvă, la sfîrşitul a toate acestea, venea titlul de „funcţionar“. Eu aş dori să ajung funcţionar, dar n-o fac de teama de a nu părea de-o originalitate forţată !

— Dumneata glumeşti, sper ? întrebă Racolţea, privindu-l cu simpatie. Dă-mi voie să te întreb : cu ce te ocupi ?

— Adică din ce trăiesc ?

— Păi nu e acelaşi lucru ?

— Da, e acelaşi lucru, dar n-a fost acelaşi lucru ! spuse cu preţiozitate vădită Paul — astăzi însă sîntem egali şi muncim cu toţii ca să supravieţuim sau să supravieţuiască o idee ceea ce uneori e mai puţin important. Eu am două meserii şi nici una nu-mi ajunge ca să trăiesc onorabil : sînt frezor şi şofer.

— De ce te plîngi ? spuse Racolțea cu o anumită nesiguranță, ești încă foarte tînăr. Se pare că ai citit mult.

— E adevărat, sînt încă tînăr, chiar prea tînăr ! și Paul rîse și în ochi îi sclipi inteligența, dar nu-mi place să stau multă vreme într-un loc. Sînt, dacă vreți, un fel de vagabond blînd, inofensiv. Nu fac nimănui nici un rău ceea ce e poate un semn de invaliditate precoce !

— Ha ! Ha ! rîse aviatorul, dumneata imiți pe cineva, nu se poate să te porți în felul acesta în mod obișnuit.

— Și chiar dacă ar fi așa, replică enervat Paul, de ce v-ar incomoda acest lucru ? E oricum un semn de prețuire, înseamnă că vă dau o anumită importanță pentru că, de dragul dumneavoastră aș face-o și numai de dragul dumneavoastră !

— Nu sînt așa de convins, murmură încet aviatorul, nu sînt de loc așa de convins. Dar ia uite, prietenul dumitale s-a apucat de pescuit deși sînt sigur că nu are permis ! Abia atunci observă Paul că pistruiatul îi părăsise ; stătea cu mult mai jos, pe malul apei, cu o undiță în mînă și se mișca mereu, în sus, în jos, sărind cu îndemînare pe pietre, ajungînd pînă în mijlocul curentului.

— Pe-aici sînt păstrăvi ! spuse cu regret Racolțea, și eu, de atîtea ori am vrut să mă apuc de pescuit. Am acasă toate cele necesare, dar...

— Sînteți căsătorit ? îl întrerupse Paul.

— Bineînțeles ! răspunse, ușor surprins, aviatorul, dar dumneata ?

— Nu ! făcu Paul ezitînd și înroșindu-se ca un blestemat. Aviatorul îl privi cu interes și un zîmbet subțire, zeflemisitor, se luptă o vreme să-i învingă expresia feței gravă, hotărîtă. Apoi, Racolțea întoarse brusc capul și Paul se gîndi că o făcuse din milă, ca să-l menajeze. Se simți brusc prost, ar fi vrut să plece și să-l lase acolo, lîngă barca lui, dar era prea slab pentru asta. Sau prea plin de fantezie.

Racolțea se așeză jos pe iarbă, simplu, firesc, fără să-și menajeze costumul și își aprinse o țigară. Avea mîinile mari, cu degetele turtite, cu încheietura subțire, aristocrată.

— Mie mi s-a recomandat să stau la munte, să-mi găsesc post într-o localitate situată la altitudine ! spuse el, suflînd fumul albăstrui al țigării în fața sa. Dumneata ești cu familia aici ?

— Da, am un frate care lucrează aici ! spuse Paul și continuă, arătînd că fratele său, care era mai mare doar cu cinci ani decît el — de fapt erau frați vitregi, din același tată — locuia de mult acolo în N. și reușise să-și înjghebe o situație, dar fu părăsit de soția sa, o femeie cu mult temperament. Acest lucru îl dezechilibrase, se pare, sau pur și simplu nu putea să îndure singurătatea, pentru că îi scrise în cîteva rînduri fratelui său, lui Paul adică, să vină să locuiască împreună, el obligîndu-i-se să-i găsească de lucru. Era un om plin de spirit practic, în fiecare clipă făcea cîte ceva prin casă, dormea foarte puțin, nu bea de loc, se culca devreme, ca țăranii și era uimitor cît de puține vicii avea. De fapt, în adevăratul sens al cuvîntului, nu avea nici un viciu, dar pentru că fusese totuși părăsit de nevastă — o femeie pe care toată lumea o știa drept o ușuratecă — se zvoni că el ar avea un defect „intern", ceva în legătură cu „bărbăția". Chiar și însurătoarea sa nu ar fi fost decît o încercare de a-și ascunde acest defect. Se spunea, Paul auzise toate acestea de prin vecini, că înainte de a se fi căsătorit, destul de tîrziu, fratele său, pe care îl chema Flavius, nu ar fi fost văzut cu nici o femeie. El însuși ar fi avut de suferit de pe urma acestei proaste reputații a fratelui său, pentru că toată lumea, după ce ajunsese acolo, în N., se întreba dacă el, Paul, nu îi seamănă în acel „lucru", în acel defect, adică, fratelui său. Nu vă puteți imagina, spunea Paul adresîndu-se lui Racolțea care fuma mereu, cu eleganță, cît de mult atrage un zvon de acest fel femeile și mai ales fetele tinere, atît de ispitite de viciu ! El avea obiceiul de a-și petrece timpul liber citind și se putea lăuda într-adevăr că epuizase toate colecțiile romanelor de aventuri de la „Aventurile submarinului Dox" pînă la „Buffalo Bill" sau „Jokey-Club" și romanele din colecțiile polițiste de „12 lei", de „15 lei", „Masca roșie" sau de aventuri sentimentale ca „Femei celebre" etc. Prefera însă aventurile care se petreceau în

cadru pur exotic. Deodată însă îl împresură zvonul acela penibil ! Pentru fratele său era simplu, nu avea decît să se însoare o dată și gata ! Gura lumii era astupată, dar în cazul lui, situația era cu mult mai delicată deoarece el încă nu voia să întemeieze o familie ! Chiar faptul că citea cu atîta foame și în general cărți scrise cu multă fantezie, cărți nerealiste, căci la ce bun să-ți amărăști viața cu romane care reflectă viața așa cum e, tristă și murdară, nu e oare suficient că o trăiești ? Ei bine, chiar aceste mici pasiuni ale sale, arătau că încă nu era apt pentru a deveni capul unei familii. Singura rezolvare ar fi fost o aventură sau două, trecătoare, „galanterii" cum li se spunea înainte și Paul și încercase o asemenea ieșire, dar nu cu una din acele fete tinere care se prefăceau că-l ironizează, dar de fapt erau tentate în a-l cunoaște mai de aproape, ci... cu o femeie adevărată, cu o doamnă chiar, o doamnă veritabilă ! Totul s-ar fi putut întîmpla cît de...

— Taci ! îl întrerupse aviatorul, continuînd să fumeze — despre astfel de lucruri nu se vorbește, nu e decent. Învață să fii bărbat, tinere !

Paul rămase cu gura deschisă, foarte furios și cîteva clipe, în sinea lui, încercă să gîndească răutăcios despre Racolțea. Își aminti chiar și gestul pe care i-l făcuse, complice, pistruiatul, dar nu-l mulțumi. Nu putea să creadă că bărbatul stăpînit, cu fața tăiată în piatră, cu mișcările atît de rare, de ferme, care era așezat la picioarele lui ar fi putut fi nebun.

— Ia te uită, spuse în clipa aceea Racolțea, prietenul nostru se află într-o situație delicată ! și întinse mîna, dar, potrivit firii sale, Paul nu se uită în direcția indicată, ci privi mîna chiar, ieșind din manșeta impecabilă, încheietura subțire, păroasă, degetul lung, cu vîrful puțin turtit — amănunt care-i plăcea lui Paul dintr-un motiv inanalizabil — unghiile tăiate corect, curate și „respirînd bărbăție". Și-ar fi dorit o asemenea mînă !

Abia mai tîrziu privi, zăpăcit, în locul unde îl văzuse ultima oară pe licean. Se afla mai aproape de ei acum, dar un bărbat înalt, negricios, stătea lîngă el și îi spunea ceva, se auzea vocea lui gravă, cu accente baritonale. Apoi

răsună timbrul strident al lui Dan și chiar rîsul lui, care nu voia să accepte nici o autoritate în această lume și apoi, negriciosul se întoarse de parcă ar fi vrut să plece, dar se aplecă și ridică de jos „undița“ pistruiatului, vergeaua lui de alun cu care pescuia și pe care, adevărat, el n-o mai avea în mînă acum și începu să-l lovească cu ea peste picioare.

— Ce dai ? Ce dai, baci Giță ? se auzi pînă la cei doi strigătul liceanului și Paul îl admiră că, deși striga, se stăpînea să nu sară și s-o ia la fugă. Negriciosul îl lovea mereu peste picioarele goale și pistruiatul se depărtă instinctiv, mereu stăpînit, cîțiva pași și, în cele din urmă, „undița“ se rupse și celălalt o aruncă înciudat, plecînd de lîngă licean, amenințîndu-l probabil, pentru că Paul îl zări pe Dan cum dădu din umeri, cu dispreț. Apoi, după ce negriciosul dispăru, el se apropie de cei doi.

— Ei, nu te-ai răzgîndit ? îl întrebă pe Racolțea, mai vrei barca ?, dar aviatorul nu-i răspunse, ci îl privi zîmbind ironic, fumînd mereu.

— Vrei o țigare ? îl întrebă el și pistruiatul întinse mîna și luă una tăcut, sumbru, uitînd să mulțumească. Apoi plecă, fără să privească pe nici unul dintre cei doi, pe același drum pe care aduseseră barca și, după o scurtă ezitare, Paul se luă după el, salutîndu-l tăcut, din cap, pe aviator.

— Nu vrei să-mi ajuți să duc barca de aici, tinere ? îl rugă acesta, fără să se miște însă, cu un ton sec, aspru, de parcă ar fi vorbit valurilor care treceau prin fața sa și, înainte de a se fi putut hotărî, Paul îl auzi pe pistruiat vorbind :

— Ajută-l pe dînsul să ducă barca ! Eu trebuie să merg pînă într-un loc !

Pistruiatul plecă apoi, definitiv și Paul rămase, așteptînd ca Racolțea să-și termine țigara sa nesfîrșită.

— Odihnește-te puțin, dragul meu ! îi spuse Krinitzki ștergîndu-l cu grijă, de transpirație — ești tot lac de su-

doare. Nu vrei să te schimb ? Ai vreo cămaşă curată, o pijama ? dar Paul tresări îngrijat şi declară că se simte foarte bine şi că nu trebuie să fie schimbat, nu transpirase prea tare, spatele şi-l simţea uscat şi altele. Krinitzki se ridică însă şi în curînd se înapoie cu o pijama veche, curată, desperecheată şi care nu era a lui, deoarece abia îl încăpu pe firavul Paul.

— A cui e ? întrebă cu timiditate Paul, încă năucit de propria sa vorbărie din care uriaşul îl trezise blînd, ca dintr-un coşmar, un coşmar vesel, însă, melodic, în care febra care îi scutura corpul strălucea ca o cortină stridentă, vie, o auroră boreală fantastică, ca un fel de cer de paiete şi licurici, aşa cum e cerul marilor oraşe noaptea, cînd te apropii cu trenul pe linii sinuoase, ţăcănind încă în întunerec, simţind cu oarecare dezgust şi nerăbdare întunerecul din compartiment şi prezenţa nevăzută a cuiva care e întins covrig pe bancheta din faţă.

Krinitzki nu-i răspunse la întrebare, poate nici n-o auzise, îl şterse însă cu răbdare, apăsat, încît tinerelul îşi pierdu aproape respiraţia şi îl culcă la loc. Paul îl întrebă dacă nu-l oboseşte, dacă nu-l plictiseşte, chiar, să-l păzească, să-i ducă grija şi uriaşul îi răspunse cu un ton ciudat de impresionant :

— Nu mă plictiseşte, dragul meu, îmi face bine chiar... puţină încredere îmi face bine, cu boala asta a mea...

„Ce boală ?!“ se gîndi Paul, dar nu îndrăzni să-l întrerupă.

— Îmi pare bine, adăugă Krinitzki, că tu nu te temi de mine ! De mine se tem mulţi, dar tu eşti un suflet curat, aşa cum se găseşte rar, un suflet curat şi chinuit. Au vrut să te ducă la spital, dar n-am permis eu acest lucru. Cînd ai să te însănătoşeşti, dacă ai să vrei, ai să poţi merge şi la spital ! făcu el şi Paul zîmbi spontan, dar Krinitzki vorbea serios sau nu-l zărise. Paul încercă apoi să-i mulţumească dar Krinitzki îl întrerupse, cu oarecare asprime, spunînd :

— Nu, nu-mi mulţumi ! Nici n-o fac pentru tine, ţi-am mai spus ! O fac pentru mine, pentru sufletul meu ! Noi, oamenii, nici nu sîntem în stare de fapte bune, numai că

la unii egoismul e mai mare, la alții e mai mic ! La unii, el e foarte mare și atunci, deodată, seamănă cu mila sau cu dezinteresarea. Eu sînt mai egoist ca alții, asta e totul, dragul meu, și te rog să fii bun, altădată să nu mai încerci să-mi mulțumești altfel ai să mă faci să mă simt nu știu cum, să mă simt rău, vinovat ! Un suflet neapărat ca al tău nu vreau să-l înșel !

— Dar ce, pe alții îi înșeli ? îi scăpă lui Paul, simțindu-se bine în patul aerisit, în pijamaua strîmtă și răcoroasă, dar imediat regretă brutalitatea întrebării sale. Krinitzki însuși îl privi o clipă mirat, apoi dădu încet din cap, cu tristețe :

— Știu eu, eu nu aș vrea, de aceea mă și feresc de prea multă gloată... acum cînd vin la mine să le citesc, cu zgomot mare și stricînd ordinea... eu nu sînt nici predicator, nici profet, nici tămăduitor... nu sînt decît un om mai singuratec decît ceilalți, vreau să spun că nu m-am învrednicit să am o familie, o nevastă, copii pe care să-i cresc... uite, eu sînt un om voinic, eu puteam să cresc mai mulți copii decît alții ! și rîse încet, cu amărăciune. Eu mă feresc mereu de mărire, de orgoliu ! începu el, deodată, cu un alt ton, mai emfatic și fără nici o pricină parcă, încît Paul făcu ochii mari — dar iată, sînt mereu pedepsit în aceasta ! Stă scris : în ce veți păcătui, în aceea veți fi pedepsiți, în ce vă veți semeți, în aceea veți fi umiliți și alungați ! Orgoliul este un mare păcat, o mare ispită ! Și această ispită îi încearcă și pe cei mai tari. Eu mă lupt cu el de-o viață și nu știu dacă am reușit să fiu un ceas așa de curat ca tine. Da, ca tine ! întări el văzînd că Paul îl privește cu neîncredere.

— Uite, îmi spuneai că ți-e teamă de oameni, dar mie îmi este cu adevărat frică de ei ! Și știi de ce ? Pentru că trebuie să-i iubesc, pentru asta ! Ceea ce tu faci în mod firesc, eu trebuie să mă chinui și să mă sforțez și să mă blestem și apoi mereu să mă tem că nu am făcut-o cum ar fi trebuit, cum o aștepta El de la mine ! Aș putea să plec de aici, undeva unde sînt mai puțini oameni, undeva unde aerul ar fi și mai curat, păsări mai multe și, dacă

n-ar cînta păsările, ar cînta izvoarele și eu aș fi mulțumit. Dar nu mi-e îngăduit acest lucru, această viață nu-i făcută pentru mulțumire măruntă și odihnă. Nu e ușor să iubești oamenii, mereu și fără odihnă. Pentru acest lucru am să te și părăsesc, pentru că dragostea și grija pe care, puțină, ți-o port, nu e nici un merit al meu, ci mai mult al tău, că mă îngădui !

— Dar eu îngădui pe toată lumea ! exclamă, nestăpînit, aproape batjocoritor, Paul și Krinitzki răspunse :

— Da, da... da, da ! și era evident că, într-o clipă, gîndul lui fugise la mare depărtare.

— Ziceai că nu crezi în viața de dincolo ? îl întrebă Paul, care, în mod ciudat, simțea plăcere să-l necăjească, să-l înțepe pe acest om mare, a cărui respirație numai, putea să înfricoșeze și să amuțească.

— N-am spus asta, dragul meu, îi răspunse cu bunătate Krinitzki, dar nu mai vorbi, fii bun, încearcă și dormi un ceas !

— Nu mi-e somn !

— Nu-i nimic, stai cu ochii închiși și gîndește-te la lucrurile cele mai mărunte.

— Nu pot ! se plînse încet Paul, și cînd dorm, mintea mea începe să uruie, totul devine foarte complicat, dacă îmi aduc aminte că am mers pe o stradă oarecare de la un pom, un salcîm, să zicem, pînă la alt salcîm, deodată apare în dreapta un gard și nici măcar un gard obișnuit, ci unul pe care crește iederă și încă o iederă vie, înflorită, și una din flori e ciudat de mare, ca o pîlnie violetă care e cățărată chiar pe vîrful ascuțit ca de suliță al unui laț și mă privește numai pe mine, cu o insistență ciudată și obositoare. Apoi, nici drumul acela, porțiunea aceea de drum dintre cei doi pomi nu e așa de netedă cum ar trebui să fie cînd spui : — Am pășit repede de la un pom la celălalt ! sau pur și simplu : — Am trecut pe lîngă acei pomi ! N-ai băgat de seamă, băicuțule, cînd visăm, simțim și nevoia de a povesti cuiva, cu cuvinte, ceea ce trăim, adică ceea ce visăm, de parcă cineva ne-ar asculta în somn, sau întîmplările visului ar fi prea slabe ca să se sprijine numai pe ele singure ! Uneori întîmplările se

răresc sau dispar cu totul și încep să apară cuvintele, începi să vorbești și încă cu atîta putere, cu atîta furie, încît sîntem auziți nu numai de Cel care ne ascultă în somn, dar chiar și de cei care dorm în jurul nostru sau veghează ! Și dacă îți spui : — Bine, va să zică am trecut drumul, sau am mers în lungul unui gard cu iederă ! și te liniștești singur căci ce poate fi mai inofensiv decît să mergi în lungul unui gard, chiar și cu iederă (pentru că tu la început nu voiai să fie așa, nu voiai decît un gard oarecare, cît mai șters și mai monoton, dar iată, a apărut acel ochi violet, insistent și nu mai poți să-l dai la o parte și-ți spui resemnat, dar încă cu hotărîre) — Mergeam de-a lungul unui gard, cu iederă ! și în tot timpul cît mergi, acei cîțiva pași, strîngi din dinți, tot trupul ți-e crispat și picioarele îți calcă apăsat, parcă ar fi de lemn și trebuie să faci un mare efort să n-o iei la fugă, așa cum trebuie că simți cînd ești noaptea într-un cimitir, sau treci printr-o curte lungă, străină, și un cîine uriaș apare deodată, în spate, și te urmărește cu botul ridicat, încordat tot. Da, te străduiești să mergi cu pas egal deși ar fi atît de bine s-o poți lua la fugă și numai din teama afurisită, tîmpită, ca acolo pe gard să nu mai apară și *altceva,* în afara acelui ochi violet, atotștiutor, sau cine știe, jos pe pămîntul pe care calci, să nu se ivească muchia unei pietre sau semnul roșu al unei cărămizi pe jumătate îngropate în pămînt așa cum întîlnești uneori cărămizi cu care sînt pavate trotoarele. Pentru că totul trebuie să rămîie cît mai simplu, cu cît mai puține lucruri sau obiecte, cît mai aproape de *nimic,* pentru că numai nimicul e odihnitor, poate chiar el e Dumnezeu ! Nimicul nu se poate însă — se văieta Paul — dar măcar să poți rămîne doar cu atît, încă e un cîștig, cu gardul cu iedera și cei doi salcîmi, sau doar cu unul singur. Dar nu, mereu e cîte cineva răutăcios și nemaipomenit de treaz în timp ce tu dormi și îți asmute în somnul tău un lucru din acela mărunt, ca floarea de iederă care te privește, colțul ros de cărămidă, buruiana undeva alături și buruiana aceea există în ciuda faptului, chiar a încăpățînării tale de a nu o privi, de a privi măcar în direcția ei și cu cît stai mai mult cu gîtul țeapăn și trupul

nemişcat, lemnos, cu atît ea înflorește mai deplin și fiecare crenguță devine mai distinctă, fiecare neregularitate a ei mai evidentă, fiecare frunză mai clară, așa ca un desen chinezesc, în care poți deosebi cea mai măruntă trăsătură, cea mai neînsemnată pată, cel mai mărunt vrej sau gol între frunze. De multe ori mi-am spus că desenele acelea complicate și insuportabil de exacte ale chinezilor sau japonezilor nu sînt decît figuri văzute în somn sau în coșmare. Și apoi, cînd îți dai seama că ai fost „surprins", că nu mai ești singur pe acea porțiune de drum atît de cenușie și de simplă, te oprești, un fel de teamă te cuprinde și simți cu ciudă, cum începi să tremuri din toate încheieturile — da, corpul acesta al nostru e un mare laș, e cel mai mare laș cu putință ! — pentru că nu știi ce o să urmeze ! Nesiguranța aceasta e terorizantă și stai acolo la mijlocul acelui drum, poate încă nici n-ai ajuns la mijloc, ci doar la o treime și e deja acel ochi, insistent, care te privește, bălăria care s-a împlinit pînă la cel mai neînsemnat amănunt, hrănindu-se tocmai din neatenția ta prefăcută și încordată, așa cum unele femei se îndrăgostesc cu patimă tocmai de acela care le dă cel mai puțin atenție, deși, aceasta mi se pare că am luat-o de undeva, dintr-una din miile de cărți pe care le-am citit ! — și Paul gemu deodată, obosit, descurajat și Krinitzki îl acoperi grijuliu pînă la bărbie, fără să mai zică nimic. Era tot ce putea să facă, sperînd că bolnavul va adormi, dar Paul continuă, cu un ton egal :

— ...Stai și tremuri pentru că nu știi ce va mai apare, ce lucru, ce obiect va sări pe acea porțiune de drum care se complică din ce în ce mai mult, insuportabil de mult, și, deodată, o spaimă mare te cuprinde, că s-ar putea ca acolo, lîngă acel gard sau între cei doi pomi, între cei doi salcîmi, să apară totul, *totul* pînă la ultima consecință și pînă la cea mai măruntă inutilitate... *totul* să fie în jurul tău deodată, înmulțindu-se cu rapiditate ca o molimă neobișnuită, ca un fel de holeră cu mult mai mare decît toate holerele și ciumele la un loc, totul să se afle lîngă tine și să rînjească satisfăcut, și acel tot să fie chiar viața... e îngrozitor ! — gemu Paul și Krinitzki îl privi cu atenție,

ștergîndu-i din cînd în cînd fruntea de sudoare, pentru că transpira neîntrerupt și ajunsese dureros de slab. Aiura oare ?

Dar Paul deschise ochii chiar în acea clipă și îl privi țintă și chipul mare, calm, al lui Krinitzki îl liniști treptat.

— Nu trebuie să fugi de viață ! îl liniști acesta văzînd că bolnavul nu reușea să adoarmă — viața crește din noi ca o bălărie, mereu, chiar și în somn și uneori această bălărie se usucă pe trupul omului și atunci omul e mort. Nici nu e bine să te împotrivești vieții pentru că ea ne apără deși se poate că uneori ne apără cu prea mare putere și atunci ne ucide. Viața însă e în noi și atunci noi sîntem viața și e în afara noastră, așa, ca o pasăre nevăzută, ca un porumbel, cum își închipuie unii și desenează sufletul omului. Sufletul acesta locuiește în noi, dar el nu e al nostru, el e tot viața noastră, dar e în același timp și *altceva* și acest altceva seamănă cu acele slugi sau sclavi ai oamenilor bogați din vechime, care își înjunghiau stăpînul cînd el era rănit de moarte sau cînd el le-o cerea, cînd trebuia păstrat ceva de un preț cu mult mai mare decît trupul. Căci există ceva mai de preț decît acest trup al nostru — vorbi uriașul, deodată cu o voce mai scăzută — și atîția își întoarc capul de la acest ceva, de la acest dar prea mare ca să-l putem primi totdeauna cum se cuvine ! Este El care vine să locuiască în noi și noi nu-l primim și-l alungăm departe de noi și spunem și strigăm sus și tare că alungăm o umbră, o închipuire, așa cum, uneori, cînd te apleci într-o noapte de iarnă pe geamul deschis, afară, te apucă deodată cineva de mînă ! Da, există ceva mai de preț decît acest trup pe care îl cinstim atît și în care, adeseori, de mult, nu mai locuiește nimeni, așa cum slugile îngrijesc mereu o casă, curăță pomii, mătură aleile cu pietriș, deschid primăvara geamurile ca să primenească aerul învechit, vopsesc ușile, dar stăpînul e plecat de mult din țară și poate că e chiar mort pe undeva, iar casa lui strălucește mai tare decît trupul lui în care intră încet viermii pămîntului...

Krinitzki vorbea încet, cu voce atît de joasă încît uneori abia se auzea pe el însuși și, de cîteva ori vru să se

oprească, dar bolnavul, care părea că se liniştește încet, tresărea și deschidea ochii cu neliniște cînd nu-i mai auzea vocea și atunci, uriașul continua să vorbească, ca și cum ar fi spus o poveste, un basm cu monștrii răi și buni.

— ...Dormi, dormi, dragule ! îl îndemna încet uriașul — dormi, nu te împotrivi somnului, dormi, somnul te vindecă, te întărește ! și îl mîngîia cu mîna lui mare, atît de mare încît acoperea fața mică, cu ovalul feminin al bolnavului. Dar Paul nu reuși să adoarmă și după ce se zvîrcoli încolo și încoace vreo jumătate de oră, se trezi brusc, se uită în jur, apoi se ridică în coate și, în ciuda împotrivirii blînde a lui Krinitzki, își continuă povestirea.

— ...Bineînțeles că îl ajută pe Racolțea să-și ducă barca lui acasă. În ciuda costumului său atît de pedant, a batistei albe, decorative, din buzunarul de sus al hainei sport, în mari carouri maronii și a pantalonilor călcați impecabil, aviatorul locuia într-o curte cu mulți colocatari, un fel de curte vagon, iar apartamentul pe care-l ocupa împreună cu numeroasa-i familie era extrem de strîmt și de murdar. Două camere mici, o bucătărie și un hol uriaș în care fuseseră îngrămădite toate mobilele familiei care nu mai încăpuseră în cele două cămăruțe și de care fostul aviator nu se putea despărți. Erau atîtea lucruri inutile acolo încît trebuia să te strecori printre ele ca să poți ajunge la bucătărie sau să treci în curtea din dos (casa avea două curți) și Paul putu să zărească în treacăt un bufet cu geamuri de cristal, un pian cu coadă care era așezat ca un dulap, lîngă perete, o colivie uriașă, goală, de care atîrnau ciucuri de mătase de toate culorile, rachete de tenis, tăbliile unui pat Bidermaier, cărți în legătură de piele sau de pînză, așezate în teancuri pe jos și Paul se aplecă, neputînd să reziste tentației și ridică cîteva, dar erau în germană, tipărită în litere gotice, cu desene în tuș, unde puteau fi văzuți bărbați în fracuri, femei cu rochii lungi, cu coafuri greoaie, calești sclipitoare trecînd printre clădiri cu acoperișurile masive, disproporționate, baroce, care se păstraseră mai bine decît acei oameni și îmbrăcămintea lor pentru că în unele orașe Paul trecuse nostalgic pe lîngă

asemenea acoperişuri inutile şi impresionante. O scenă, mai ales, reţinuse Paul, deşi privise cu totul grăbit în acele cărţi : într-un amurg, probabil, de toamnă, o alee într-un parc, în fund nişte arbori cu crăcile goale şi încurcate şi o bancă lungă, udă ; în faţă două siluete, un bărbat tînăr, înalt, subţire, în redingotă, cu un baston cu mîner încovoiat, de argint, purtat de formă în mîna stîngă în timp ce salută, cu dreapta, cu un gest larg, pierdut definitiv pentru noi, oamenii de „astăzi", fluturînd pălăria sa tare, neagră. Şi o femeie, chiar în faţă, îmbrăcată în negru, cu o rochie lungă, simplă, cu o mică pungă din catifea în mîna stîngă, o „bursă" sau o „reticule" ; braţul stîng, tînăra doamnă şi-l ţine ridicat la pălăria largă, de fetru, de marginile căreia atîrnă o voaletă. Ceva neaşteptat de aţîţător urcă din acea scenă banală, din acea întîlnire convenţională, desenată în peniţă şi Paul, mult după ce aruncase cartea înapoi, pe maldărul unde o aşteptau atîtea scene asemănătoare, era încă captivat de ea. Se mai găseau acolo, cu precizie, atîtea ilustraţii posibile şi prin creierul înfierbîntat al lui Paul treceau deja alte şi alte cadre : un cîmp alb de zăpadă pe care stă îngenuncheată, căzută, o domnişoară, cu umbrela lungă trîntită lîngă genunchi, pe fundalul unor pomi subţiri, turnul abia profilat al unei biserici, o caleaşcă poate care se pierde în orizont, sau altceva, un interior încărcat cu obiecte greoaie şi inutile, o canapea largă de pluş pe care stă trîntită o femeie între două vîrste, într-o rochie bogată de tafta, ţinînd în mîna căzută în poală, inertă, o scrisoare desfăcută sau, mereu într-un acelaşi interior, o femeie în vîrstă, aşezată pe o canapea uriaşă, de colţ, care ciocneşte o cupă de vin cu un tînăr elegant care stă în picioare, în faţa ei, iar deasupra, pe perete, portretul mare, disproporţionat, al unui bărbat în haină de ofiţer, cu fruntea mică, părul lins, negru, ochii mici şi mîndri şi o pereche de mustăţi ţepene, ascuţite, sau un drum nisipos, cu o alee de pomi desfrunziţi într-o parte, desenîndu-şi arabescurile complicate ale crăcilor pe cerul vînăt, iar în prim-plan o cavalcadă de călăreţi din care se detaşează o pereche, iar el, bărbatul, coboară de pe cal, ridicînd ceva de jos, ceva ne-

distinct, un salon de bal, cu ofiţeri şi doamne înfoiate, cu coafuri uriaşe, mişcînd evantaie, o stradă ploioasă, un şir de caleşti cu birjari cu prelate pe genunchi şi cîţiva pietoni care se zăresc trecînd prin stînga, dar sînt cu totul altfel de pietoni, femei în malacoave, cu şaluri de dantelă şi burse mari de catifea în mînă de care atîrnă ciucuri şi domni, cu ţilindru sau gambetă, cu bastoane şi umbrele negre, mari, cu ghete cu elastic şi pantaloni strîmţi, cu guler de catifea şi gulere tari, incomode...

Soţia lui Racolţea e o femeie comună, mică, grasă, cu obrajii foarte roşii care abia s-a întors de la „serviciu", are un aspect de vînzătoare într-un magazin de sticlărie şi obiecte de uz casnic. Copiii stau cu toţii în bucătărie, unul din ei e bolnav, dar nu e culcat în pat, ci stă pe un scaun, înfofolit într-un şal enorm, murdar pe faţă şi pe mîini şi, dintr-o ochire, prin uşa întredeschisă, Paul poate constata că şi bucătăria e foarte murdară, cu teancuri de farfurii nespălate, cu resturi de mîncare şi zarzavat nespălat împrăştiat pe masa de lemn.

„Unde-şi ţine oare fostul aviator costumele sale spilcuite ?" se întrebă Paul şi în clipa aceea soţia lui Racolţea îi aduce o ceaşcă mare cu cacao, atît de multă cacao încît probabil se afla acolo porţia copiilor pe o săptămînă. Paul vru să refuze, dar îi mai refuzase încă o dată o invitaţie la masă pe care n-avea cum s-o primească, se vedea cît de colo că oamenii abia aveau ce să mănînce ei înşişi.

Stînd cu ceaşca de cacao în mînă, îi aude vorbind în bucătărie şi mai ales vocea ei, un timbru catifelat, insinuant, spunînd mereu următoarele :

— Ţi-am spus azi-dimineaţă să te duci să deschizi geamul dinspre curte, să aibă unde să pună femeia laptele şi a venit să mă caute pe mine, zicea că casa e închisă... a bătut la toate şolocaturile, dar nu mişca nimic... nici măcar nu dormeai, te ştiu eu, stăteai cu picioarele în sus şi fumai... sîmbătă seară vine o trupă de la operă din T. aş vrea să mergem şi noi...

— Aia ? se auzi vocea plictisită a aviatorului, cu un timbru însă la fel de plăcut, probabil că aşa cum mulţi se însoţesc pentru că arată bine alături, sau au bani, aşa, cei

doi din bucătărie se căsătoriseră pentru că aveau amîndoi, în ciuda atîtor deosebiri un timbru îmbietor — ăia? Iar vin vreo trei așa-zis soliști, o primadonă hîrbuită și o prezentatoare în rochie de tafta, cu unghiile proaspăt făcute încît sclipesc pînă în ultimul rînd al stalului și orăcăie ceva pe scena aia cu scînduri șubrede, udată de curînd cu stropitoarea, așa cum stropeam noi podelele la clasă, la ora lui Peteanu... dă-i dracului, mai bine ne ducem la cinematograf, dacă vrei te duc în fiecare seară numai să mă scutești... cînd mă gîndesc numai la pianina aia gălbejită...

— Ce pianină? întrebă ea, oprindu-se pe loc — pînă atunci răsunaseră mereu zgomote de farfurii și de scaune, ușa bufetului scîrțîind mereu, el probabil stătea cu picioarele pe un scaun și privea visător în curtea plină de lături din spatele casei. Nu se auzi însă nici un răspuns.

— Bandă de ciubucari! răsună într-un tîrziu vocea lui, plictisită — vin aici și cîntă, cum se produc muzicanții ambulanți prin bufetele de periferie sau de pe marginea lacului, în București... tipi foarte distinși, cu unghiile lungi și gălbui, de-ți vine mereu să-l rogi pe cîte unul să lase instrumentul deoparte și să-ți dea un recital de scobit în dinți, mai ales cu unghia de la degetul mic. Mergem, dacă vrei tu, dragă... dar să nu-mi pretinzi să fiu atent...

— Snob împuțit ce ești! se auzi vocea ei, ce fel de roșii ai cumpărat? Nu-s bune nici de ciorbă, toate-s chioare!

— Cum sînt?

— Du-te dracului! Mi se pare că faci pe manieratul și cînd te duci la piață, numai ca să întorci pe dos fîșnețele alea de la țară care se coboară acolo, la marginea apei, și-și fac nevoile înainte de a da deoparte marama de pe coșul de brînză!

— Aoleu! se auzi vocea lui.

Deodată Paul tresări cu putere: chiar lîngă scaunul lui pe care se hîțîna la stînga și la dreapta, stătea un cîine, murdar tot și gîfîind într-un fel prietenos. Animalul încerca să-l lingă și el se trăgea cu teamă și scîrbă

într-o parte, încercînd să se împuţineze pe scaunul lui. Se auzi, apoi, vocea ei :

— Valo, ce faci ? De cîte ori trebuie să te chem, blestemăţie ?

Apoi, Paul, ascultă o voce catifelată, caldă, lîngă umărul lui, cînd ridică privirea, ferindu-se mereu de cîinele acela răpănos care acum îi amuşina picioarele :

— De ce n-o bei toată ? E destul de dulce ? Ţi-e teamă de Valo ?

— Nu... spuse Paul, perplex şi încercă să atingă animalul, dar era imposibil. Ea se apleacă şi îl luă în braţe, admonestîndu-l cu o voce răsfăţată :

— Iar te-ai tîrît în nisip ? Abia azi de dimineaţă te-am schimbat ! Unde ţi-e linguriţa ?

— Mi-a furat-o fiul căţelei ! spuse cîinele, cu o mare distincţie.

— Ha ! Ha ! făcu femeia şi îl duse dincolo şi Paul o auzi spunînd, probabil lui Racolţea :

— Ai auzit cum îi spune Valo, băiatului lui Sică ? Fiul căţelei !

— A moştenit imaginaţia ta greoaie ! răspunse el.

— Băiatului îi era frică de Valo ! o auzi Paul şoptindu-i, era cît p-aci să se urce pe scaun de frică, doar băiatul...

— Poate din scîrbă ! răspunse aviatorul, nu vezi ce îngălat e ?

— Peşte ! strigă ea, aşa ai fi şi tu, dacă nu te-aş fitirisi toată ziua... sînt sigură că şi băiatului i-ai spus că lucrezi ca tehnician !

— Taci ! spuse el, vorbeşti prea mult, prea des şi prea tare !

— Valo, se auzi vocea ei, lasă cuţitul acolo... unde a rămas Tili ? Ea n-a fost cu tine ?

— Se joacă sus în pod cu fiul gestionarului ! spuse cîinele, foarte distinct.

— Lui cum îi spui ?

— Lui ? Ha, ha ! rîse cîinele, lui îi spun „domnul cu rîia“.

— Ha, ha, ha! rîse maică-sa — ai auzit: „Domnul cu rîia". De unde ai mai scos-o?

— Asta pentru că se spală în fiecare zi de trei ori. Tili stă toată ziua cu el, ba în pivniţă, ba în vreun pod.

— Şi ce fac? se auzi vocea ei, indiscretă.

— Auzi? strigă aviatorul furios şi Paul îşi dădu seama că el vrea să-l facă atent, deşi probabil că i-era lene să se mişte:

— Ai mai auzit aşa ceva, tinere? Ca un copil s-o strice pe mama lui? Hai? Ce n-am reuşit eu, cu experienţa mea!

— Ha, ha, ha! Ha, ha, ha! rîdea aţîţată femeia, de ceva.

— He, he! rîdea cîinele concesiv — he, he!

Pe lîngă Paul trecu Tili, ca o furtună şi intră în bucătărie şi, deşi o urmări cu atenţie, el nu observă nimic deosebit. Privi cu atenţie fiecare centimetru al rochiei ei subţiri, strîmte, decolorate, dar nu descoperi nici urmă de paie sau cîrpe vechi, murdare, aşa cum se găsesc prin poduri. Sau „iarbă de mare" cu care se căptuşesc canapelele explodate care se află prin poduri, şchioape şi îmbietoare sau litere căzute din ziare vechi care mucegăiesc în teancuri. Poate dacă fata s-ar fi apropiat de el ar fi putut să deosebească mirosul acela de mucegai stins, uşor, care se ridică din cărţile vechi, miros care îi plăcea lui atît de mult. Se trezi dorind ca fata să se întoarcă şi să se apropie de el.

— Ce familie! spuse Racolţea ieşind din bucătărie, cu cămaşa descheiată, însă cu cravata la gît, ce familie!

— Dan a trimis pe cineva să spună că îl aşteaptă pe băiat la ei la masă! se auzi vocea ei din bucătărie.

— Cînd? întrebă aviatorul peste umăr.

— Mai demult, imediat după ce aţi ajuns, am uitat să vă spun! Ha, ha, ha!

— Ce s-a întîmplat? întrebă nervos Racolţea.

— Nimic, prostule! Valo, Valo, stai jos!

— Vino! îi spuse încet aviatorul lui Paul, am să te conduc! Faci foarte bine că nu vrei să întemeiezi o fa-

milie... stai puțin ! și reveni în curînd cu un obiect mare sub braț.

— Ți-o dăruiesc ! spuse. Paul privi cadoul mai de aproape : era o casetă lucrată în traforaj, un model foarte complicat, în orice caz, sus, pe capac se putea deosebi o căprioară alergînd, hăituită de cîini, printr-un luminiș de pădure. Înăuntru era căptușită cu mătase azurie, pătată de grăsime într-un loc.

Paul vru să refuze însă Racolțea insistă cu energie și-l scoase pe stradă ținîndu-l de umeri.

— Mai vino pe la noi... îl invită el, ducîndu-l pînă la colțul străzii — mai ales la mine. Eu sînt în fiecare dimineață acasă. Am nevoie de o prietenie, ceva care să mă scoată din vulgaritatea unei familii. Să știi că nu sînt trist, toate sînt la fel. Din clipa cînd începi să torni la copii. Copiii mei mă vor disprețui cînd vor ajunge mari și asta va însemna că rolul meu se va fi isprăvit. Te rog să transmiți salutări fratelui dumitale, deși eu nu-l cunosc. De altfel, eu cunosc puțină lume aici. Nu vreau să mă afund definitiv în provincialitatea asta groasă, care te vindecă perfect de plămîni, chiar și de cap, numai ca să-i poți suporta mai bine trivialitatea. Altfel ar trebui să ne sinucidem ? Te-ai gîndit vreodată să... și făcu cu mîna un gest iute, în dreptul gîtului.

Ajunseră la colț și stăteau față în față, iar ochii fostului aviator sclipiră o clipă cu atîta stranie ferocitate, încît Paul își aminti fără să vrea de gestul pistruiatului.

— Bineînțeles ! spuse el, ca să nu-l contrazică.

— Fă-o ! îl îndemnă Racolțea rîzînd, cu o curtoazie neașteptată și înainte de orice, mai vino să mă vezi. S-ar putea ca într-o zi să o șterg din hîrdăul ăsta. Deși aici, totuși, însemn ceva, cel puțin în ochii soției mele, care a fost femeie în casă și e încă și acum paralizată de uimire că m-am însurat cu ea, că m-am coborît pînă la ea.

Apoi se aplecă la urechea lui Paul și îi spuse confidențial :

— Știi, aș vrea să mă usc... s-o întind peste graniță ! De asta am cumpărat barca. Am pe cineva la T. care... în sfîrșit, nu te mai rețin, du-te la masă... la re-

vedere, tinere! Și îl salută destul de rece după care se înapoie. Paul se întoarse de cîteva ori în urma lui, crezînd că Racolțea va întoarce capul, sau îi va face vreun semn cu mîna. Paul voia să-i arate, măcar în acest fel, simpatia pe care i-o cucerise aviatorul și aproape că mergea pe stradă ca racul, cu spatele înainte, ca unii copii înainte de a împlini vîrsta greoaie de zece ani. Cînd Racolțea intră pe poarta casei sale, Paul se ridică literalmente pe vîrfuri și dădu din brațe, dar celălalt nu-l văzu sau se prefăcu doar, intrînd în pielea sa de cap de familie. Avea totuși o profesiune și nimeni nu renunță, în zilele noastre, prea ușor la o profesiune.

La cîțiva pași doar, Paul se lovi aproape piept în piept cu liceanul, care îi zîmbi de parcă ar fi întîlnit un foarte bun prieten.

— Lila și cu mine te așteptăm cu masa... nu vrei să vii la noi?

— Ba da! admise Paul, fîstîcindu-se căci își închipui că „Lila“ trebuie să fie apariția aceea în negru, de pe decovil — am fost la Racolțea și începu repede să povestească ceva, plin de voie bună și ca să-i arate pistruiatului toată simpatia sa.

— Palavre! declară acesta, nu cred o vorbă din ce spui! Văzînd însă că Paul se posomorîse brusc, el rîse cu bunăvoință, îl prinse de mînă cu afecțiune și spuse:

— Nu trebuie să te formalizezi, eu nu prea îmi controlez limbajul. Toată lumea e însă de acord, pe aicea, că ești un tînăr foarte inteligent. Sînt mîndru de prietenia ta! — și îl privea drept în ochi și Paul se miră ce amabil, chiar frumos, putea deveni băiatul acela fără tată. Poate nu era decît unul din acei numeroși orfani care nu vor să fie compătimiți și uneori sar peste cal.

— Nu ți-a spus femeia aceea că te așteptăm? îl întrebă el pe Paul, mergînd cu indolență pe lîngă un gard putred, nesfîrșit, urnindu-și picioarele încălțate în niște tenişi vechi.

— Ba da, admise grăbit Paul, dar ea însăși uitase și apoi, trebuia, oricum, să pregătesc o ieșire!

Dan îl privi zîmbind peste umăr, umblînd cu mersul lui legănat :

— Văd că aviatorul ți-a făcut un cadou ? ! — și privi caseta.

— Da ! făcu Paul cu însuflețire și i-o întinse, spunînd : — E opera unui unchi al său care a murit în primul război mondial. Era comerciant și în orele libere lucra la traforaj tot felul de obiecte de toaletă. Am văzut la el două oglinzi de mînă, lucrate în lemn, cu un chenar complicat de ghirlande și flori, una mai mare și cealaltă mai mică, încă o etajeră, mai urîtă ca asta și degradată deja și un dormitor întreg pentru păpuși, două paturi, un dulap, masă, scaune, toate în traforaj, cu o migală și îndemînare uimitoare ! Mi-au arătat și cîteva fotografii ale acestui unchi-artist : un mic om rotofei, tuns, cu mustăți lungi, ungurești, îmbrăcat „sport", cu haine în carouri și pantaloni bufanți, sau cu o haină largă de piele și o pălărie vînătorească...

În timp ce Paul vorbea, celălalt scoase din buzunar o cureluşă subțire din piele și se juca cu ea, șfichiuind copacii sau bălăriile pe lîngă care trecea și uneori, ușor, chiar propriile-i picioare. Apoi, neatent la cele ce povestea cu o anumită pasiune, Paul, îl șfichiui și pe el, nu prea tare, peste picioare :

— Doare ? întrebă el zîmbind și Paul făcu grăbit un semn că „nu" și continuă să vorbească de acel unchi care lucra la traforaj.

— Ia-o înainte ! îl rugă pistruiatul pe Paul și acesta întrebă : — De ce ? dar celălalt insistă : — Haide, ia-o înainte ! Cu un asemenea ton încît Paul îl ascultă și continuă să vorbească ca să nu-i dea celuilalt impresia că fusese nedelicat. De altfel, drumul era destul de larg în acel loc, se putea merge însă și în acest fel. Apoi, deodată, Paul simți o usturime vie peste picioare și vru să se întoarcă sau să se oprească, dar Dan îi spuse, cu o voce blîndă, caldă :

— Nu te opri, mergi înainte !

Și Paul îl ascultă, deși nu știa încotro să meargă, uitase unde fusese în aceeași dimineață și luase barca. Cî-

teva minute nu se întîmplă nimic, apoi simţi o usturime în lungul spatelui, şi peste ambele mîini, încît şi le trase ca fript. Nu îndrăzni să se oprească, de parcă n-ar fi simţit nimic. Apoi, deodată, încă o lovitură ascuţită peste picioare încît nu se mai putu stăpîni şi sări într-o parte, iar ochii se umplură de lacrimi şi începu să vadă foarte prost.

— N-am vrut să te lovesc aşa de tare ! spuse pistruiatul, apoi văzînd că Paul tace, înfricat, îi dădu biciuşca şi îl rugă :

— Haide, loveşte-mă şi tu dacă crezi că... haide, loveşte-mă, te rog eu !

Paul însă refuză şi încercă să zîmbească, spunînd că nu e nimic grav, că se speriase mai mult decît îl duruse, deoarece se gîndea tocmai la anumite lucruri.

— Laşule ! făcu celălalt cu dispreţ şi acest cuvînt îl atinse pe Paul cu mult mai dureros decît loviturile de adineauri — eşti un laş şi un mincinos, eşti un individ foarte periculos ! Îndrăzneşti să spui că nu te-a durut, atît de jos poţi să decazi, faci pe manieratul şi pe băiatul de familie bună cu mine, numai pentru că eu nu am tată, crezi că n-am văzut cum rîdeai cînd mi-a luat undiţa tîmpitul ăla şi m-a lovit, numai pentru că...

Paul încercă să se dezvinovăţească, arătînd că totul nu e decît o neînţelegere, dar primea mereu lovituri peste picioare şi peste mîini pe care şi le ascundea cu greu deoarece trebuia să ţie şi caseta şi deodată, pistruiatul îi spuse cu asprime :

— Să nu încerci să fugi, căci altfel vin după tine şi te calc în picioare ! Pune caseta jos ! Pune caseta ! Jos !

Paul îi dădu ascultare şi liceanul începu să-l lovească din nou pe unde nimerea, de la brîu în jos. Nici o clipă însă lui Paul nu-i trecu prin minte să fugă, nici chiar cînd se deschise un geam, de la o casă de vizavi şi apăru capul unei femei tinere, care-i strigă lui Dan :

— Ticălosule ! De ce-l baţi ?

Pistruiatul se opri, puţin surprins, apoi îşi vîrî cureluşa în buzunar, cu un aer stupefiat de parcă ar fi fost

brusc trezit din somn, îl luă de braț pe Paul și îi spuse, cu prietenie :

— Să mergem ! Stai, am uitat caseta !

Și se întoarse cîțiva pași și luă caseta așezată jos, lîngă gard.

— Nemernicule ! continuă să strige femeia de la geam, crezi că nu te cunosc ? Am să vin să-ți scot părul din cap, derbedeule !

— Vino ! îl îndemnă liceanul pe Paul, ținîndu-l ușor de braț. Avea fața răvășită și o urmă ușoară de spumă în jurul buzei de jos — am întîrziat foarte mult ! Ea ne așteaptă, ai să vezi, e o femeie minunată ! Cred că nu ești supărat pe mine ?

— Nu, nu ! bolborosi Paul, lăsîndu-se dus și începînd să se gîndească la Ea, la fața ei ca o icoană vie, sau la privirea ei lungă și tristă, atît de depărtată și tristă.

...Masa fu însă oarecare, chiar ciudată. Bucatele se răciseră între timp pentru că Ea îi așteptase pe cei doi mereu punînd și luînd oalele de pe foc. I se cerură scuze că mănîncă în bucătărie — lucru pe care Paul îl găsi foarte normal, ba chiar dădu asigurări că se simțea foarte bine acolo, era chiar mult mai familiar, lua totul ca dovadă de încredere care i se dădea lui, un străin, mai ales că acolo (bucătăria era uriașă, cea mai mare încăpere a casei) se găsea și o mașină de tricotat, la care lucra Ea, iar în jur, printre diverse sorturi de lînă, de culorile cele mai îmbietoare, tot felul de mosoare și de aparate, caiete de modă străine, un mulaj de carton, un fel de manechin pe care era lipită parcă o jumătate de jerseu roșu.

După supă, care fu excelentă, se servi un fel de rasol, din carne de vită, cu cartofi înăbușiți și sos de „ai", adică de usturoi și atunci se urcară și cele două găini pe masă. Erau niște găini mari, le puteai greu deosebi de niște cocoși mai tomnateci și îi ciuguleau ei din mînă. Una din ele însă, o ciupea de păr, uneori și de față, cu lovituri puternice de plisc, dar pe *ea* nu părea s-o doară sau se stăpînea atît de puternic ca să nu observe musafirul lor, și lui Paul i se rupea inima de milă și ar fi vrut să plîngă

cu lacrimi grele, nu atît pentru felul în care o ciupea acea pasăre cît pentru eroismul ei tăcut.

Pistruiatul însă rîdea mereu de cîte ceva, neprivind spre *ea*, prefăcîndu-se că nu e atent, dar Paul era convins că știa tot ce se petrece și în mod intenționat ocolea cu privirile fața mamei sale vitrege. Ceea ce era aproape la fel de neplăcut era că păsările începură apoi să se plimbe gînditoare pe masă și chiar să murdărească masa și Paul trebui să mănînce cu multă abilitate, nu numai ca să se ferească de ele, dar să și salveze aparențele așa cum făceau gazdele sale și cum probabil era de bon ton. Adevărul era că nu-i mai făcea nici o plăcere acea masă, deși îi era încă foame, îi fusese tot timpul foame și *ea* era acolo și îl servea cu atîta grație — nu era *ea* oare „simpatia“ lui ? și la sfîrșit, cînd el mulțumi de masă cu o frază exagerat de amabilă și întortocheată, nu se aplecă *ea* repede și îl mîngîie pe păr ? !

Păsările însă se așezară la un moment dat ca și cum ar fi vrut să adoarmă și erau atît de mari încît ocupară toată masa și Paul trebui să se ridice, deși nu-și mîncase budinca de caramel, prăjitura sa preferată. O pasăre își întinsese vîrful unei aripi peste farfurioara sa și cînd, cu un gest furișat, el vru să o tragă, ea întoarse privirea spre el — deși s-ar fi putut să fie o pură întîmplare — și el trebui să renunțe. Se sculă astfel flămînd și nemulțumit, profund nemulțumit de un lucru pe care nu putea să și-l explice prea bine. Ar fi vrut să iasă din bucătăria aceea în care tronau acele păsări — abia acum își dădu el seama cît de periculoase puteau deveni păsările din curte și fu foarte uimit că le dăduse atît de puțină importanță pînă acum. Într-adevăr, erau fioroase, mai fioroase mult decît cîinii de care el avea o spaimă încă din copilărie cînd fusese închis mai mult de o oră cu unul într-o cameră, un animal gălbui și lățos, care mîrîia din cînd în cînd la el, cu o ură care îl încremenea deși toată lumea îl asigura că e un cîine inofensiv. Dar cîinii aveau totuși ceva omenesc în privire uneori, pe cînd păsările, abia acum își dădu seama Paul, erau reci și lipsite cu totul de imaginație. Și ce crude erau, cum putuseră să o ciugu-

lească pe *ea*, deşi nu se apăra în nici un fel ! Paul se cutremură cînd îşi aminti ce uşuratec trecuse el mereu pe lîngă ele, în atîtea curţi, cum se amuzase chiar de prostia şi stîngăcia lor ! Niciodată, de acum înainte nu va mai face o asemenea imprudenţă, păsările acestea trebuiau cel puţin ocolite cu grijă, chiar respectate dacă nu, măcar de formă, nu trebuia în nici un fel să glumeşti sau măcar să zîmbeşti în preajma lor, căci iată cît puteau fi de susceptibile ! Cum de nu-şi dăduse el seama, păsările erau nişte monştrii, adevăraţii monştrii şi oamenii şi el însuşi, mai ales, ce inconştient ! Oricum, el era complicele oamenilor şi ele îl puteau privi cu bănuială !

Şi cum minimalizase totdeauna ghearele lor, care erau uriaşe, de culoarea oţelului şi apărate ca de nişte mănuşi de metal, din zale, de pielea aceea solzoasă lipită chiar pe os, sau ciocul lor încovoiat, atît de puţin asemănător cu gura noastră, a oamenilor ! Abia acum îşi dădu seama Paul că animalele cele mai apropiate, cele mai prietenoase omului erau totuşi acelea ale căror corp aveau apropieri, asemănări, măcar parţiale, cu corpul nostru şi chiar gura unui lup avea totuşi buze, o coroană dentară, nări chiar, o limbă moale, musculoasă, era ceva dezarmant în toate astea şi apoi, blana ! Dar ciocul acestor monştrii insensibili nu semăna cu nimic din corpul nostru şi asta era îngrozitor : un fel de unghie lungă, îngustă, de parcă un deget al cuiva se acoperise brusc cu pene şi vîrful degetului aceluia răutăcios se prefăcuse deodată în cioc sau penajul care nu era făcut decît pentru a ascunde acea unghie monstruoasă. La cine văzuse el o astfel de unghie, fusese uşuratec la culme, poate că nu era doar o simplă unghie nefirească, ascuţită şi repulsivă, ci poate că se pregăteau şi fulgi acolo, în jurul ei, fulgii, penele păsărilor uriaşe. Ce periculoase sînt aceste păsări şi ce numeroase sînt ele în lume şi cu cîtă inconştienţă se înconjoară oamenii de ele ! Iată, el ştia acum adevărul, printr-o întîmplare aflase adevărul şi îi va avertiza, va striga tuturor în faţă pericolul la care se expun cu toţii, adevăratul pericol ! Poate încă nu e prea tîrziu, poate se mai putea face ceva ! Cu nici un preţ însă *ele* nu mai tre-

buie cultivate, îngrijite, cu atît mai puțin tăiate, asta ar putea în orice clipă provoca dezastrul, cel mai bine ar fi dacă s-ar instala o mitralieră camuflată în dosul fiecărui gard de sîrmă sau nu... era și asta un mijloc prea hazardat poate sînt cu mult mai inteligente decît... nu, nu, trebuia găsit altceva, ceva în aparență mai inofensiv, altceva aproape pueril, dar dacă... da, dacă e făcut cu iscusință, să lichideze fulgerător... dar era oare bine să se gîndească la așa ceva? Iată, amîndouă păsările îl privesc, cu capetele aplecate și masa de lemn se îndoaie sub greutatea lor, *ea* s-a retras neputincioasă la perete iar pistruiatul rîde la nesfîrșit, se preface că nu a observat nimic, a fost de altfel cel mai îndemînatec dintre toți, a reușit să-și mănînce și budinca în ciuda faptului că ele... și chiar a continuat să rîdă mereu, inventînd diverse pretexte !

Ea însă era cea mai de plîns, cît timp se găseau *ele* acolo, era imposibil să se apropie de mașina ei de tricotat ! Dar cum au permis ei ca ele să intre acolo ? Dar, ce să mai vorbim, în cîte bucătării, mai ales în provincie, nu intră și ies păsările, fără nici o supraveghere...

Ea îl îmbie pe Paul să se culce, dar el se eschivă, spunînd că trebuie să meargă la uzină, să-și facă vizitele medicale. Trecuse o singură dată, în timpul zilei pe acolo, dar trebuia să se ocupe serios de acum înainte, lui îi făcea foarte bine o muncă asiduă, regulată, își găsea echilibrul în asta. Deși, era adevărat, el nu putea să suporte mult timp aceeași muncă și, pentru că, oricum, nu se putea schimba profesiunea în fiecare an, el prefera să schimbe localitatea. Era atras mai ales de localitățile de munte, aici era mai multă liniște și aerul curat, tonic. Nu observase *ea* oare, că erau cu mult mai mulți oameni decît păreau care erau abrutizați de același fel de ocupație, simplă și mecanică, dar puțini aveau curajul să o recunoască, așa ca el ? ! Și mai puțini să reacționeze energic la asta, să facă ceva, să întreprindă ceva, să fugă din calea distrugerii și a animalității. El era taxat, o știa, ca vagabond, un fel de vagabond mai blînd, inofensiv, un vagabond harnic, dacă există o astfel de expresie, cei de

la serviciul personal îl priveau mereu amuzați de dincolo de ghișeele lor, dar el nu le putea explica tuturor că respectabilitatea e un avantaj care se plătește scump, uneori exagerat de scump, sîngeros de scump, prin detracare, alcoolism, poligamie, arivism chiar și toate relele complicate care țin de acest cuvînt, inclusiv delațiunea. Sigur, se putea ca toate acestea să nu fie decît un pretext abil de a hoinări mereu, dar cît timp nu are o familie...

Paul se trezi și, spre spaima sa, era singur. Nici urmă de Krinitzki și el așteptă răbdător cîteva minute, fiind convins că uriașul trebuia să apară de undeva. Nu venea nimeni însă, un zgomot insuportabil de voci, fum de țigări proaste, răsucite din tot felul de plante îl înăbușea și asurzea. Se ridică puțin într-un cot și zări nemaipomenit de mulți oameni în jur ; cu toții se aflau într-o mare fierbere, Paul își dădu seama, erau nu numai cei care locuiau în dormitor, nici măcar lucrători din uzină, ci fețe străine, oameni îmbrăcați elegant, priviri hotărîte, reci, indiferente, arogante.

Era de-a dreptul insuportabil și Paul își dădu seama că va trebui să iasă neîntîrziat de acolo. Se îmbrăcă cu greu și apoi se dădu încet jos din pat ; fiecare mișcare o făcea cu prevedere, își calcula dinainte, din ochi, fiecare gest, orice pas. Nu voia să cadă cel puțin cît timp se afla acolo și ar fi putut fi remarcat. Îi era teamă mai ales că cineva l-ar fi putut opri și întreba unde se duce. Nimeni însă nu avea grija lui și el ajunse, după destul de multă vreme la ușa dormitorului ; ce grozav era aerul de afară și Paul îl primi în plin, cu o lăcomie imprudentă și fu aproape să cadă. Se agăță însă, cu o crispare uriașă, de vrejul gros și uscat al unei vițe de vie care creștea chiar lîngă ușă, așa cum, cînd era mic, era să cadă sub gheața unui rîu, într-o iarnă și cineva îi întinsese, în ultima clipă, o creangă de care putu să se prindă cu mănușa înghețată. Astfel se prinse acum de acest vrej. Cînd își reveni, văzu

lîngă el un bărbat cu un lighean în mînă și cu un prosop pe cealaltă, cineva pe care nu-l cunoștea.

— Ce-ai ? îl întrebă acesta, ești alb la față ca hîrtia. Stai numai un minut că mă întorc și te ajut... stai numai un minut ! și plecă, undeva, grăbit, cu ligheanul lui și Paul făcu tot ce-i stătu în putință ca să nu mai fie găsit acolo. Nu voia să se întoarcă în cabană, deși habar nu avea încotro s-ar fi putut duce și, mai ales, cît timp putea rezista.

Puterile îi reveniră însă, încet, încet, și el mergea, gîndindu-se cu recunoștință la trupul lui, pe care îl simțea că tremură de încordare, transpirînd tot de efort și, mai ales, de spaima efortului. Într-adevăr, trupul lui gîndea singur, se dirija singur, el nu l-ar fi putut conduce nici un metru ; trupul lui avea propria lui inteligență, nu numai instinct, dar și inteligență și așa, cum, adeseori, el ascultase de inteligența *lui*, a creierului și inimii sale, acum, cu toții — gîndea Paul — ascultau de inteligența lui, a trupului, deodată apărută, mai modestă poate, mai puțin orgolioasă, dar iată cît de prezentă, ca un prieten durabil și nevăzut.

Trecînd pe lîngă o brutărie și, pentru că avea niște mărunțiș în buzunare, intră și își cumpără un sfert de pîine neagră. Avea suficient ca să-și cumpere și albă dar, nu știu cum, pîinea albă îi făcea greață acum. Mergea și mușca încet, temător din pîine și, după destul de multă vreme, cînd uitase deja de dormitor și de propriul său trup, o femeie îl agrăi, întrebîndu-l dacă nu e bolnav.

— Ba da ! răspunse el și adăugă că se duce la policlinică. Avea — își găsise pe loc o boală — dezinterie, dar era pe sfîrșite. Dădu atîtea amănunte, încîntat de viclenia sa încît femeia începu să se plictisească, lăsîndu-l să plece în plata lui.

„Trebuie totdeauna să suferi de ceva anumit — se gîndi Paul, înviorat de minciuna sa — bolile fără de nume, care nu pot fi numite, te pot face foarte suspect în ochii altora, mai ales a oamenilor cumsecade. Cine îndrăznește să sufere de o boală necunoscută ? Cine are acest curaj ?"

Ajunse în centru și începu să tîndălească prin fața unor vitrine, mușcînd mereu din pîinea sa. Îi plăceau mai ales obiectele de cristal, serviciile de porțelan cu același desen pe fiecare farfurie, cît de mică, ca un fel de blazon și își spuse că astăzi, în vremea democrației, fiecare putea să-și permită în definitiv, un blazon. Trecu apoi prin fața librăriei dar, spre uimirea sa, nu se opri de fel, nici măcar nu se uită în vitrină ; îi era, nu știu cum, silă de cărți și se gîndi că asta nu era decît o urmare a bolii, probabil va trece curînd. Principalul acum însă era să meargă, să meargă cît mai mult chiar și așa, încet, oprindu-se din cînd în cînd așa cum fac oamenii bătrîni, sub diferite pretexte, ba un salut, ba privind un stîlp de afișaj pe care se găsesc afișe vechi de cîteva luni, ba vitrina mare a unei giuvaergerii, ornată cu pluș albastru și în care nu se găsea nici o bijuterie, nici măcar o imitație oarecare, sau chiar mica tejghea, în stradă, pe care se găsea un borcan cu bilete de „Loz în plic".

Lui Paul însă nu-i plăcea să asiste la „încercarea norocului" și acest ultim „pretext bătrînesc" pentru a se opri și a-și trage răsuflarea, îl respinse cu o anumită, aproape caraghioasă indignare. Un gust aprins polemic îl cuprinse chiar, în timp ce trecea pe lîngă un astfel de „funcționar al străzii", un individ cu o figură tristă, ipocrită, cu un minunat păr alb pe care îl murdărea însă cu un basc soios, înconjurat de cîțiva derbedei.

„Am ajuns eu oare atît de jos ! vociferă Paul în cutia îngustă, vibrîndă, a trupului său, încît să apelez la noroc ? Norocul de acest fel e mai rău decît o sinucidere onestă ! Ar fi un protest mut, chiar o ingratitudine față de Acela care mi-a dăruit atîtea lucruri, pe care, e adevărat, eu le pun în valoare, uneori, într-un mod destul de ciudat ! De vină e însă slăbiciunea mea, dar nu norocul meu... vorbesc bineînțeles de norocul adevărat, cel mare, cel unic !"

Paul gîndea cu multă furie cele de mai sus și vorbea într-adevăr și, cum era singur, glăsuia cu voce tare, încît cîțiva întoarseră amuzați capul. Paul observă și acest lucru, dar prefera să treacă drept un original decît un bolnav.

Pe un original nimeni nu sare să-l ajute cu sfaturi plicticoase ca să-i tulbure o plimbare atît de neașteptată și de ațîțătoare ca o mică aventură.

„Și-apoi, gîndea mai departe Paul care nu renunța așa de ușor la o ceartă gata pornită, norocul acesta care se vinde pe stradă, nu e pentru mine... aș fi un hoț dacă aș vîrî mîna în acel borcan cu un medalion de bilete verzi la gît, să scot un bilet. Ce rușine dacă ar fi un bilet cîștigător, un sărman bilet cîștigător ! Nu ar fi un semn sigur al înfrîngerii mele, al neputinței mele, un regret profund al nașterii mele sărăcăcioase ? Ce bogat sînt eu însă la naștere, cu mult prea bogat pentru acest secol ! Dar nu, de ce, acest secol e la fel de bun ca oricare altul, sînt foarte mulțumit de el și... cred că și el e mulțumit de mine, poate e chiar singurul mulțumit, în absența părinților, dar, într-un fel, e și el părintele meu. Părintele părinților mei cum se zice în Biblie !"

Ajunse în fața uriașei biserici catolice și intră — era unul dintre cele mai bune pretexte pentru că biserica avea si bănci — și el se așeză pe una din ele, chiar în față. Era frumos acolo, altarul atît de descoperit, erau chiar mai multe altare, cu statui elegante, tablouri mari în care madone albastre, gingașe, cu mîini albe, cărnoase, tremurînd de sensualitate, priveau într-un focar de raze de culoarea mierii vechi, sau îl țineau pe pruncul Iisus, gol, lîngă un sîn plin, trufaș, acoperit cu volane greoaie, după moda flamandă. În fund chiar, deasupra altarului, se găsea o coborîre de pe cruce, uriașă, încadrată într-un dreptunghi de becuri electrice, și mai sus (biserica avea pereți foarte înalți) o cruce uriașă, electrică, urca mereu privirile.

În biserică era puțină lume și în afară de tradiționalele bătrîne și moșnegi care semănau atît de mult între ei de parcă și-ar fi dat seama de zădărnicia mimării vreunui sex care să-i separe, Paul descoperi surprins cîțiva bărbați rugîndu-se, oameni în toată firea, cu afacerile încă prospere. Ce să-i fi adus oare aici ? Erau oare atît de înțelepți sau simțeau nevoia de singurătate ca și

el ? Erau și cîteva femei, tinere sau mai puțin tinere, care se rugau cu o evlavie plină de speranță, care se dăruiau cu încredere vieții de apoi, probabil, tocmai pentru că viața asta de aici părea încă atît de lungă, atît de „nesfîrșit de lungă“ cum spunea Krinitzki.

Era foarte bine acolo, aproape la fel de bine ca sus pe munte și deodată, Paul își dădu seama că intrase acolo tocmai pentru că nu avea puterea, acum, de a urca strada aceea lungă, care se termina atît de comic într-un luminiș. Aici însă era un munte încremenit, un munte cu galerii interne așa cum sînt unele mine, cu statui amabile a unor oameni care au suferit mult, se spune și acum pot vindeca de suferință. Ei erau regii acelui munte gol și atît de sonor.

Paul rămase multă vreme, cu aceeași psihologie de bătrîn, de om care face un popas, pentru că un drum — la această vîrstă ! — oricît de grabnic ar fi, înseamnă o linie frîntă de obstacole binevenite — cum era și acea biserică — și înfrînte, dar cu măsură, cu o anume încetineală a mișcărilor, vrînd-nevrînd cu o anume solemnitate.

— Sînt un bătrîn ! își spuse cu seriozitate Paul și privi în jur, înveselit de ochii săi bătrîni. Trecuse destul de multă vreme de cînd se găsea acolo și, deodată, observă că era acum cu mult mai multă lume în biserică și orga atacă primele măsuri cu o forță care îl făcu să tresară și să se ridice în picioare. Începea slujba și el se îndreptă încet spre ieșire, pentru că nu era obișnuit să se roage.

În fundul bisericii, pe partea stîngă era un altar mai mic, pe care se găsea statuia sfîntului Anton, înconjurat ca de un mozaic de plăci mărunte de marmoră pe care scria în cîteva limbi : „Îți mulțumesc !“ sau „Îți mulțumesc, sf. Anton !“ și din nou : „Îți mulțumesc !“ Paul rămase uimit și privi cîteva minute acele plăci groase, agățate în perete ; va să zică sfîntul Anton ajuta ?! Își scormoni cu febrilitate creierul său slăbit ca să afle ce i-ar putea cere el, cu ce-ar fi putut fi el ajutat ! Dădu din umeri însă și ca și cu o oră înainte pe stradă, față de norocul acela atît de popular, el avu un surîs de orgoliu, care

îl încîntă pe el în primul rînd. De ce să fie ajutat de acest domn în rasă de franciscan, cu fața fină, delicată și cu pruncul Iisus în brațe, pe care-l ținea fără nici o sforțare vădită ? Probabil că fusese de familie bună, era doar un „de", cum am spune noi un „von", iată, biserica nu era în stare sau nu voia să egalizeze straturile sociale. Tot prinții ajutau și în biserică ! gîndi Paul, stînd încă recules în fața altarului acela retras și încercînd să-și ascundă un zîmbet malițios (el avea o figură trădătoare la culme, un copil ar fi citit tot ce se petrecea în el). Dar acesta era un prinț popular și mulți din cei care îi mulțumeau erau probabil măguliți că erau ajutați de un nobil ! Dar ce importa ! făcu Paul cu un gest larg, interior și nu se putu abține să nu miște și mîna dreaptă, într-un mod absolut nejustificat — fiecare găsește fericirea în altă parte ! Eu nu sînt făcut pentru biserici ! gîndi el, deși aici, cel puțin e liniște ! E liniște, ca și cum, împreună cu cîțiva străini, te-ai sui pe un munte ! E bine pe munte ! — gîndi Paul și i se făcu într-adevăr dor să suie cu adevărat muntele, dar se însera deja, cu o anumită rapiditate și el trebuia să se întoarcă, să se culce, simțea asta. Ce bine ar fi fost dacă ar fi putut să se coboare în albia rîului. Exista oare ceva care să semene și cu un rîu ? Cine nu se putea duce la un rîu, era ceva care să-l înlocuiască ? Un rîu e foarte liniștitor, mai liniștitor chiar decît o catedrală, un rîu curge mereu, un rîu e ceva care se distruge neîncetat și un cataclism care se repetă în fiecare clipă, e ceva odihnitor. Și-apoi, rîul vine de departe, în el trăiesc viețuitoare care se nasc și mor între zidurile lui, nebănuind aerul, sau refuzînd această idee, pentru că și moartea e un fel de refuz ! Noi, cînd murim — filozofa Paul, foarte mulțumit de el însuși, mergînd încet spre baracă — noi nu refuzăm oare ceva, și încă cu multă vehemență ? ! Viețuitoarele care trăiesc în apă au și ele dreptul de a refuza aerul nostru, ca pe ceva plicticos la culme ! Oare curgem și noi într-o astfel de apă ? — se gîndea Paul și își aduse, fără să-și dea seama de ce, aminte de prietenul său Krinitzki.

Oricum, ar fi dat mult să se poată coborî la rîu, acum. Dar se făcea tot mai întunerec și Paul era puțin laș. Noaptea, apa aceea se încărca de zgomote și umbre neliniștitoare. Cine ar fi avut curajul să întindă picioarele în apă, deși apa, lui îi adormea picioarele care — deși se odihnise în biserică — începeau deja să murmure deja. „Sînt un om bătrîn ! își spuse cu mîndrie Paul, bătrînețea își are și ea avantajele ei ! Unde citise asta ? Parcă era un rînd tipărit care, deodată, strigase în memoria sa... ce ladă împuțită și memoria, chiar pentru el, care nu avea memorie și se mîndrea cu asta căci era singura lui noblețe."

— Intr-adevăr, oare își are și bătrînețea avantajele ei ? Merita să ajungi bătrîn ca să verifici această afirmație ? Merita, probabil pentru că iată cîți făceau pe dracul în patru, tocmai ca să o verifice... să curgem într-un rîu ! — gîndi din nou Paul și iarăși figura lui Krinitzki îi luci în față, parcă mergea înaintea sa, cu bunăvoință și blîndețe — să curgem lin, într-un rîu, ce mers frumos ar fi ! Iată, noi trebuie să ridicăm un picior, apoi celălalt, apoi din nou pe primul, mîinile se mișcă alandala, capul cade ba înainte, ba înapoi, cîte lucruri nefolositoare, urîte ! Dacă am curge însă la vale cu arbori, cu case cu tot, cu nori și stele la un loc, cu cimitirele noastre și cu toate micile noastre îngîmfări care nu sînt decît cîrjele noastre, da, să curgem la vale cu cîrjele noastre, cu toate cîrjele noastre ! Dar ce fel de *vale* să fie asta, iată, un rîu coboară dintr-un munte, îmbătrînește și apoi este supt de un fel de lac uriaș în formă de rechin, în al cărui stomac se pierde cu toate îngîmfările și cîrjele sale. Dar noi nu curgem — gîndea Paul, nedumerit și din nou își mișca buzele și unele cuvinte se puteau auzi, distincte, în jur — pentru că stăm pe un pămînt foarte drept. Ce neplăcut, să stai pe un sol ca și o tavă, ce lucru plicticos și profund disgrațios ! Iată, dacă cineva ar apleca puțin, foarte ușor, ca din nebăgare de seamă această tavă, nu-i așa, cu ce ușurare am curge cu toții încet, foarte încet, foarte nedumeriți și amuzați ! Nu ar mai trebui să umblăm, să ne urîțim umblînd, să ridicăm un picior ca o labă de broască

care se zbate cînd trece curentul electric prin el, deşi e ţintuit de o scîndură, apoi pe celălalt, de parcă abia atunci ne-am fi amintit că mai avem unul, care trebuie mişcat şi mîinile... ce să faci în acest timp cu mîinile? Unde să le pui? Unii le ţin lipite de corp, alţii le agită ritmic ca nişte soldaţi, alţii le lasă în voia lor, dar oricum, încă nimeni nu a rezolvat această şaradă. Şi totuşi, cel mai dizgraţios lucru în mers, sînt fără îndoială gîndurile! Cine le poate stăpîni? Oare cum gîndesc înţelepţii cînd merg, sau nici nu există înţelepţi? Gîndurile ne împiedecă în mers — medită Paul — gîndurile ar trebui complet oprite în clipa cînd am porni spre ceva sau spre undeva, oricît de apropiat. Ce frumos, realmente, ar merge cineva, care nu ar gîndi în nici un fel! Şi soldaţii cei mai buni gîndesc prea mult! Mai ales că profesiunea lor e să meargă dintr-un loc în altul, iar uniforma lor nu înseamnă decît că au sosit! Ei ar trebui să se închine sfîntului Cristophor! Dar nu, ar trebui un sfînt al mersului, cineva care să protejeze mersul, mersul nostru urît...

Tresări deodată pentru că cineva îl prinsese cu putere de braţ; în primele clipe nici nu îl recunoscu pe omul de lîngă el, atît de preocupat era ca să-şi ascundă frica pe care i-o provocase acea strîngere neaşteptată, acea atingere. Era totuşi Petcu, unul din cei cîţiva prieteni ai lui Krinitzki şi abia atunci, Paul îşi dădu seama că ajunsese foarte aproape de uzină.

— Pe unde umbli? Te-am căutat şi în vale şi la Borozia (era un bătrîn la care dormea uneori Paul, un bătrîn singuratec, care se temea singur) şi pe...

— Sînt sănătos! îl întrerupse Paul, îndreptîndu-se brusc şi aruncîndu-şi cu aroganţă picioarele unul după altul, m-am dus pînă la...

— Haide! spuse Petcu şi abia atunci Paul observă că gîfîia şi ochii îi erau dilataţi, vor să-l omoare pe Krinitzki!

— Pe cine? întrebă Paul, oprindu-se, dar celălalt nu-l mai ascultă şi fugi mai departe. Paul îl urmă.

În timp ce se apropia de baracă, Paul observă o vie agitaţie; în faţa uşii se aflau grupuri-grupuri care discu-

tau cu aprindere, unii intrau și ieșeau pe ușă, grăbiți, așa cum intră la o nuntă sau la o înmormîntare, căsenii și printre figurile acelea străine, venite de nu știu unde, se puteau vedea muncitori în salopete de lucru, probabil plecați din schimbul de după-amiază. De cum se apropie de ușă, înainte de a fi putut arunca o privire înăuntru, auzi deja vocea țipătoare a lui Miloia. Omul acela atît de timid, cu pielea trădătoare ca a unei femei, cînd se speria, părea că se înfurie și striga atît de ascuțit și de strident, încît toată lumea amuțea de uimire. El însuși părea foarte uimit de strigătele ascuțite pe care le scotea, dar, probabil, nu putea altfel, teama era mai mare decît el !

Cînd intră în baracă, Paul își dădu seama cîtă lume încăpuse acolo. Era foarte greu, imposibil aproape, să ajungă la patul lui, și simțind că se îneacă, că începe să-i vîjîie capul, se întrebă : „Ce caută atîta lume acolo ? Doar acolo era un dormitor, un loc în care trebuia să se odihnească cei care munciseră greu peste ziuă, și-acum, deodată..."

Petcu se apropie din nou de el — era un om roșcat, cu ochii verzui și oblici, pe care Paul nu-l iubea, dar era unul din cei apropiați ai uriașului — și îi spuse :

— Vrem să-l ducem de aici... el nu vrea, dar poate că... ar fi bine să mergi tu la el, dacă o să te vadă !...

— Cine ? întrebă din nou, prostit, Paul, dar apoi își aduse deodată aminte că și afară, pe stradă, fusese vorba de Krinitzki. Încet, încet, pe măsură ce își pierdea tot mai mult puterea fizică și liniștea gîndurilor, începu să deslușească tot mai bine cine era acolo, în dormitor și începu să înțeleagă și ce se spunea.

— Sigur, vreau să merg... să mergem ! îi spuse el lui Petcu deși încă nu-l zărise acolo pe Krinitzki, dar dacă spunea omul, trebuia să fie acolo. Petcu dădu din cap, prietenos, și o luă înainte, ca să-i facă loc, dar Paul nu se putu mișca din loc, picioarele refuzau să-l ducă. Ba simți în curînd că ele vor refuza chiar să-l mai susțină, oricît de ușor ar fi fost trupul lui, și, aproape plîngînd că nu-l poate urma pe Petcu, care o luase înainte atît de încrezător că are în urmă un bărbat care îl va însoți, vru

să se așeze pe unul din paturile de lîngă intrare, dar toate erau ocupate și atunci se lăsă să alunece încet, jos, lîngă perete.

— Ce-i, puiule? îl întrebă Petcu care se întoarse și se aplecă deasupra lui, ți-e rău? Vrei să te scot afară?

— Nu, nu! șopti încet Paul, simțind că toată fruntea i se acoperise de sudoare, dar apoi, dîndu-și seama că Petcu nu-l auzise, făcu cu mîna de cîteva ori „nu", așa cum fac începătorii în alcool, prăbușiți deodată într-o uimire largă, largă, ca o haină caraghioasă și greoaie, plină de falduri. Petcu stătu o vreme lîngă el, aplecat, privindu-l cu atenție, apoi se îndreptă și strigă:

— La o parte, dați-vă la o parte... tovarăși, e un om bolnav, dați-vă la o parte! Să-l ducem afară! adăugă el mai încet, pentru Paul se pare și îl prinse de umeri, vrînd să-l ridice. Cîțiva încercară să-l ajute, dar cel de jos nu vru să se miște în nici un fel, se proptise de perete și se lăsa să atîrne greu, lovind pe cei care voiau să-l ajute.

— Mi-e mai bine! murmura el și nu avea atîta putere să-și ridice fața, mi-e mai bine! și pentru că își dădea seama că nu-l auzea nimeni din cei care voiau să-l ajute, lovi cu picioarele în jur și zgîrie la întîmplare, cu degetele, o față neagră, nebărbierită care se aplecase foarte mult deasupra lui, luîndu-i aerul.

Petcu își făcu loc prin mulțime, strigînd:

— Băicuțule, Paul e bolnav, îl calcă în picioare... băicuțule, vină imediat! dar fu oprit de niște străini care strigară imediat că „astea sînt tertipuri pentru a-l scoate pe Krinitzki de acolo".

Apoi, cu toții uitară de Paul.

Rămase jos, nu avea puterea și nici nu voia să se ridice, n-ar fi suportat să și vadă, abia dacă reușea să supraviețuiască zgomotului și strigătelor, fumului și, mai ales, mirosului ațîțător de trupuri omenești strînse la un loc. Nu putea să-și ridice ochii, sta ca un tînăr neînvățat cu băutura și care băuse deodată prea mult, în fața lui se mișcau picioare și pantaloni, și, încet, încet, se liniști și începu să audă din nou.

Krinitzki era la locul lui obişnuit, lîngă geam, dar cu spatele către uşă, nu cu faţa, cum stătea de obicei. I se zăreau doar umerii masivi, capul era căzut mult cu faţa în jos, spre tăblia mesei, ca a unui copil bosumflat. În jur, rezemaţi de perete se aflau cîţiva „credincioşi", Nazarie, Miloia şi încă vreo doi. Miloia avea tîmpla însîngerată și privirea înfricată, ca a unui animal hăituit.

În jur, pe paturi şi pe scaune — fuseseră aduse scaune de undeva, probabil din sala de festivităţi — se aflau mulţi oameni, locuitori ai barăcii, muncitori care locuiau în oraş, unii în salopete de lucru şi străini. Incidentul pornise de la un motiv mărunt, destul de simplu şi care s-ar fi rezolvat altfel sau altădată, doar prin cîteva fraze mai aprinse, sau nici atît.

Se obişnuise, de puţină vreme încoace, ca Krinitzki să citească în zilele fără soţ, celor din dormitor, un capitol din Cartea sa, din Biblie adică — el, înainte vreme nu le citea decît cîtorva „scrîntiţi" ca și el, care voiau să-l asculte, dar acum, în mod aproape inexplicabil indiferenţa şi dispreţul faţă de el și de cartea lui scăzuseră simţitor şi, după puţine „şedinţe" locul din dormitor devenise neîncăpător şi i se „amenajă" o masă afară, cu un singur scaun, pe care stătea el, sub nucul mare și uscat de care se sprijinea spatele barăcii. Începu să vină după o vreme şi lume din oraş, nu numai bărbaţi, dar şi femei, în număr din ce în ce mai mare. Atmosfera apăsătoare din orăşel după actele de teroare comise și mai ales faptul că Krinitzki nu se mulţumea să „citească" numai, ci comenta textul cu referiri la „moravuri" actuale, explica în parte această afluenţă și interes neașteptat. Legenda lui crescuse cu rapiditate — în acel cerc îngust al orășelului din munţi — şi poate tocmai izolarea acelor oameni, spaima lor sau poate cu totul alte motive pe care cine ar şti să le pătrundă, contribuiau la brusca lui popularitate. Autorităţile rămaseră retrase, deoarece pînă în acea zi de pe la jumătatea lui august, totul se consumase în linişte şi, era evident că autoritatea atît de stranie a uriaşului, nu era un lucru de durată.

El însuşi era în primul rînd neliniştit de atenţia crescîndă pe care o trezea şi numai în urma unor presiuni din ce în ce mai puternice a auditoriului, consimţea să mai „citească". O dată ce începea însă, se lăsa furat de patima sa şi pornea să vorbească — lui îi plăcea să vorbească, să se asculte, să-şi audă vocea de un timbru atrăgător, deosebit de sonor — şi farmecul lui sporea prin aceea că el părea mereu că îşi vorbeşte sieşi, nu avea ticurile retorice sau agitaţia unui „propovăduitor" de rînd. Pe măsură ce se „aprindea" vocea lui devenea tot mai joasă — de parcă s-ar fi temut el în primul rînd de fascinaţia propriului său timbru vocal, privirea i se înmuia şi devenea neasemuit de blîndă, de caldă, o privire luminoasă, de copil uriaş, speriat deodată de un lucru străin, ameninţător, poate, şi pe care nu-l putea cuprinde.

În seara aceea, după ce începuse să citească, cu o oarecare întîrziere pentru că Krinitzki era uşor neliniştit de dispariţia lui Paul, se stîrni un incident; se părea că în auditoriul numeros de lîngă nuc — erau în jur de cincizeci de inşi printre care şi cîteva femei — se organizase un fel de grup de boicotaj, care, pentru prima oară de cînd el citea astfel, cu public, începu să-l întrerupă, să-l oprească, să-l interpeleze, şi aceste întreruperi erau dure. se vedea că erau premeditate pentru a-l scoate din fire pe lector.

Văzînd cum stau lucrurile, Krinitzki vru să oprească lectura pentru seara aceea, motivînd o anume oboseală (el nu răspundea în nici un fel celor care-l provocau), dar fu împiedecat de cei din adunare şi grupul celor „gălăgioşi" fu redus la tăcere. Bineînţeles însă că liniştea nu dură mult, cei cîţiva care îl apostrofau cu o vehemenţă tot mai mare erau nişte tineri lucrători din fabrică, dintre care, vreo doi, erau cunoscuţi ca spirite vii, cu multă personalitate. Cearta izbucni în curînd între cei care-l „apărau" pe Krinitzki şi ceilalţi, se părea că numărul celor nemulţumiţi era mai mare decît se crezuse la început, sau, aşa cum se întîmplă de obicei, „în focul discuţiilor", el cîştigă aderenţi, nu pentru „dreptatea" sau „impos-

tura" lui, ci doar pentru felul în care era atacat de către ceilalţi, dintre care mulţi erau veniţi din oraş. Nimic grav însă, unii găsiră şi motive de rîs, se descoperi repede şi un mucalit care cuceri pe mulţi şi mai ales femeile care, aţîţate de toată acea atmosferă, rîdeau cu o mare uşurinţă. Deodată însă, Miloia strigă ascuţit, cu unul din acele strigăte nefireşti şi stridente ale sale, de data aceasta neaşteptat de puternic, de neplăcut şi un cerc se formă în curînd în jurul lui ; omul se ţinea cu amîndouă mîinile de cap şi abia cînd îşi lăsă o mînă în jos, smulsă de cei care îl întrebau ce are, se văzu o crestătură în piele şi o pată de sînge, nu prea mare, pe obrazul drept, mai jos de tîmplă. El stătuse mai la o parte, aproape de peretele barăcii care se găsea complet în obscuritate şi cineva, nu se ştia cine, îl lovise cu o piatră.

Rana nu era primejdioasă, dar incidentul se agravă brusc, deoarece cîţiva săriră imediat la unul din cei care părea să fie căpetenia acelor care întrerupseseră şi boicotaseră pe uriaş, un ins care răspundea la numele de Mitrofanovici, scund, roşcovan, cu o gură veselă şi veşnic zeflemisitoare. El păli cînd se văzu înconjurat ameninţător, de cîţiva necunoscuţi, cîteva femei ţipară deşi nu înţelegeau ce se întîmplă, dar totul se rezolvă brusc şi în modul cel mai paşnic cu putinţă : „răzbunătorii" lui Miloia fură legitimaţi pe loc de nişte inşi în civil care se pare erau lucrători ai miliţiei sau procuraturii (nimeni nu ştia prea bine) şi Krinitzki sfătuit să intre în dormitor.

Uriaşul se conformă imediat — el era foarte nemulţumit de tot ce se întîmpla, de toată acea zarvă nedorită în jurul persoanei sale — dar nu plecă toată lumea în urma retragerii lui. Mulţi, dintre cei veniţi din oraş şi care nu lucrau în uzină, îl urmară în dormitor şi îi cerură să vină în oraş, unde va putea citi în linişte, într-o anumită sală. El refuză însă, ceru să fie lăsat în pace în acea seară şi, deodată, se zvoni că el va fi arestat, că i se pusese deja în vedere să nu părăsească baraca şi, odată sin-

gur va fi condus la secţia de miliţie şi „evacuat" din oraş, în aceeaşi seară.

Această veste — care pornise nu se ştie cum — îi opriră deodată pe loc, pe cei douăzeci-treizeci de inşi care mai rămăseseră după ce Krinitzki declarase că nu mai citeşte în seara aceea (femeile plecaseră, aproape toate) şi, într-un mod aproape miraculos, sala dormitorului şi locul din faţa lui se umplu fulgerător de oameni, de data aceasta erau şi mulţi din cei care lucrau în schimbul de după-amiază în fabrică. Părea un început de revoltă, nimeni nu ştia a cui împotriva cui, un lucru era evident însă : Krinitzki trebuia „păzit" deşi el se împotrivea mereu la aceasta, el nu trebuia lăsat singur în acea seară. În cele din urmă, cei care locuiau în dormitor cerură să fie lăsaţi în pace să se culce, ei plăteau pentru paturile acelea şi, cine voia să aibă grija lui Krinitzki, să poftească să facă pe cîinele de pază, oriunde, în faţa uşii, în nucul din spate, pe turnul bisericii, dar numai acolo nu. Unii dintre ei îl poftiră şi pe uriaş să plece, el nu voia însă să se mişte de la locul lui de lîngă fereastră, iar cei cîţiva acoliţi ai săi nu făceau decît să mărească zarva. Cam acesta era, cu aproximaţie momentul în care Paul intră în dormitor.

Se făcuse destul de tîrziu, zarva şi gălăgia în loc să scadă, creşteau şi, la un moment dat, cineva, un bărbat scund şi uscat, care fu imediat recunoscut ca locţiitor al secretarului de partid al uzinei, spuse, strigînd la primele fraze, ca să fie ascultat, ridicîndu-se mereu pe tocuri :

— Tovarăşi !... Tovarăşi ! Cred că cel mai bun lucru...

— Nu vrem discursuri ! strigă cineva dinafară, din faţa ferestrelor deschise, unde de asemenea se strînseseră mulţi inşi.

— Închide geamurile ! spuse cineva, de pe un pat.

— Lasă geamurile ! strigară vreo doi de afară — ticăloşilor ! Vreţi să vă faceţi mendrele ? !

— Nu vrea nimeni să închidă geamurile ! E şi mult prea cald pentru asta, eu dorm acasă cu geamurile deschise ! făcu locţiitorul, aplecîndu-se cu îndrăzneală pe

geam. Nu-i răspunse nimeni, iar cînd se întoarse spre cei din dormitor, se auzi o voce în spatele lui, venind tot de afară :

— Du-te acasă, Catalincea, n-ai ce să cauţi aici...

Catalincea dădu din umeri, vîrîndu-şi mîinile în buzunar, apoi se urcă dintr-o săritură pe scaunul de pe care se ridicase cu un minut înainte Krinitzki, mergînd să se aşeze pe pat.

— Ce vreţi, fraţilor, de la omul ăsta, spuse el, calm, de astă dată, de parcă înălţimea l-ar fi liniştit şi i-ar fi dat siguranţă, vreţi să...

— Las-o baltă ! spuse flegmatic cineva care se afla în dormitor, lasă că aranjează procuratura, sau poate chiar...

— Chiar cine ? întrebă Catalincea încercînd să-i deosebească faţa celui ce vorbise.

— Cine l-a omorît pe Simonca ? Cine ? strigă deodată o voce groasă, extrem de răguşită, de pe unul din paturi. Era un bărbat înalt, îmbrăcat pe jumătate ţărăneşte, cu faţa vînătă de o barbă foarte deasă, deşi era proaspăt ras.

— Cine l-a omorît ? Ştii tu, Murariule ? îl întrebă locţiitorul întorcîndu-se spre cel ce strigase.

Cel interpelat nu răspunse imediat. Tăcuse toată seara şi acum, probabil că îi părea rău că deschisese gura. Era aşezat pe un pat, trîntit pe jumătate şi cînd locţiitorul i se adresă, se mişcă uşor de parcă ar fi vrut să se scoale, dar nu făcu decît să stea drept. Era unul dintre cei mai buni matriţieri ai uzinei, deşi nu lucra decît de vreun an acolo.

— Ştiţi şi voi ! mormăi el, într-un tîrziu, ştiţi şi voi, dar...

— Nu ne interesează acum ilegalităţile comise şi nici... spuse Catalincea şi se dădu jos de pe scaun, dar toată lumea era atentă la ce spunea — astea le rezolvă miliţia, procuratura, nu sînt de competenţa noastră...

— Dar ce e de competenţa ta ? îl întrerupse cu brutalitate o voce, să primeşti acasă carne în pachete ?! Cînd ai mîncat ultima dată carne, tovarăşe secretar, hai ?

— Azi la prînz ! spuse acesta fără să clipească, dacă știam te invitam și pe dumneata.

— Ba, mersi, invit-o pe baba Mileva.

Toată lumea izbucni în rîs ; baba Mileva era „fantoma oficială“ a orășelului. Murise cu vreo cincisprezece ani în urmă, se părea că în condiții necurate, și se spunea că apare în diverse locuri, la orele cele mai neobișnuite pentru o fantomă, și nu producea frică nimănui. Era foarte populară printre copiii străzii și printre humoriștii orașului.

— Bine, spuse Catalincea, cînd se mai potoli rîsul, pe care unii încercau să-l întrețină cu fraze în doi peri — oameni în toată firea sîntem noi ? Și tovarășii care au plecat din schimb, vin acum de la turnătorie, e dată peste cap toată...

— Lasă-lasă ! făcu cineva de afară și vocea sună atît de aproape încît locțiitorul întoarse capul crezînd că vorbise cineva de lîngă el — lasă chestiile astea ! Nu schimba vorba ! De ce terorizați omul ? De ce nu-l lăsați să citească ! Totul e conform legii !

— Mă rog, să citească ! făcu Catalincea și se părea că e gata să iasă din dormitor, dar nu se mișcă, era vorba însă, tovarășului Krinitzki i s-a și atras atenția, foarte serios, că acest fapt nu trebuie să ducă la scandal, nici la...

Catalincea începuse foarte liniștit, aproape jovial — părea încă amuzat, satisfăcut parcă, de reproșul cu „carnea în pachete“, dar după cîteva cuvinte fața i se înăspri și ridică vocea :

— Noi avem un plan important, tovarăși, trebuie respectate orele de odihnă... cine vrea să asculte Biblia să meargă la biserică și la popi ! I s-a atras atenția tovarășului Krinitzki și pe...

— *Cine* i-a atras atenția ? îl întrerupse cineva, cu o voce flegmatică, aproape nepăsătoare, dar în jur tăcerea deveni de fier. Catalincea se zăpăci o clipă, apoi privi nervos în jur de parcă ar fi vrut să citească, la întîmplare, răspunsul pe fața cuiva.

— Ce ți-e frică ? Răspunde ! insistă aceeași voce, insuportabil de calmă și de flegmatică, *cine*, tovarășe secretar ? !

— Cine ? ! repetă Catalincea, respirînd cu greutate, ștergîndu-și apăsat fruntea, tîmplele și urechile cu o batistă — o să-ți spun și cine : Simonca ! Da, Simonca ! strigă el peste murmurul care urmă ultimului său cuvînt — de tovarășul Simonca, secretarul organizației sectorului forjă, cel mai bun fierar al uzinei !

— Tovarășul Simonca trăiește, tovarăși, și o să revină poate înapoi la lucru, peste un timp ! Zvonul că el ar fi mort este fals și provocator ! O serie de inși l-au văzut, deși starea lui e încă gravă... încă nu poate vorbi și nu recunoaște pe nimeni...

Apoi se întoarse spre Krinitzki, epuizat parcă :

— E adevărat, Krinitzki ? Deși n-ai vrut să declari organelor care se ocupă...

— Gura ! strigă cineva de afară, lasă lămureala !

— Să fie liniște, vă rugăm ! spuse Krinitzki și se aplecă pe geam, spre cei de afară — aici lumea ar vrea să se odihnească ! Și eu sînt dornic de odihnă și de singurătate, nu-mi place felul acesta gălăgios de...

Apoi se îndreptă și adăugă, pentru cei de lîngă el :

— E adevărat, Simonca, săracul, a vorbit cu mine și despre acest lucru... ce-am mai vorbit, nu pot să spun atîta vreme cît el trăiește și nu am încuviințarea lui și nu are nici o legătură cu...

— Ia te uită ce popă delicat avem în parohia noastră păduchioasă ! strigă cineva, cu o voce ascuțită, și toată lumea îl recunoscu pe Mitrofanovici, care apăruse deodată, de nu se știe unde.

Krinitzki ridică capul și mișcarea umerilor lui îi înfioră o clipă pe cei de față, dar apoi dădu neputincios din umeri și din mîini, desfăcînd palmele sale uriașe :

— Îmi pare rău !... murmură el dezolat, îmi pare tare rău ! E păcat ! Fiți buni, vă rog și...

Nu mai adăugă nimic, parcă, înțelegînd ce neputincioase sînt cuvintele și cîțiva, impresionați de vorbele sale, începură să-l tragă la răspundere pe Mitrofanovici.

— Lăsați-l ! interveni din nou Krinitzki, temîndu-se să nu se repete violențele de adineauri, e un lucrător bun ! A învățat meserie și din mîna mea și nu-i așa de rău cum vrea să se...

— Taci din gură ! îl întrerupse Mitrofanovici cu un dispreț agresiv, dacă te caută cineva bine sub cojoc, dă de o coadă groasă de lup, vărgată și puturoasă ! Nu am ajuns să mă apere un... și începu brusc să strige, deoarece cîțiva voiau să-l întrerupă, ba cineva îl și prinsese de braț :

— De ce nu vrea să ne spună ce a vorbit cu Simonca, cu un sfert de ceas înainte ca să găsim omul cu capul plin de sînge ? De ce ? Din milă creștinească de care n-are nimeni nevoie sau pentru că speră că Simonca dă ortul popii pînă la urmă ? Cum îndrăznește el să sfideze miliția și procuratura care...

— Hai, hai ! strigă aceeași voce de sub geam, schimbă macazul sau vrei să ne faci impresie bună ? ! Mai bine te faci actor, am auzit că ești frumos !

— Sînt ! spuse prompt Mitrofanovici și pe fața sa roșcovană înflori zîmbetul său obișnuit, neplăcut și sfidător — dacă vrei, pot să-ți dau și o fotografie ! adăugă el, pentru omul din curte.

— Dă-mi-o ! strigă celălalt, dar numai dacă e retușată ! Am acasă doi cățel, fătați de alaltăieri și-aș vrea să-i fac să turbeze !

Toată lumea începu să se agite și Mitrofanovici spuse ceva, dar cuvintele lui se pierdură în vacarm și rîs. Cînd se mai potoli gălăgia, el reluă :

— Să lăsăm bancurile pentru banchet ! vorbea acum relaxat, calm, privind într-o parte, cu o mînă frecîndu-se pe piept — eu sînt curios să știu de ce...

— Să mergem, tovarăși ! îl întrerupse Catalincea și cîțiva fură spontan de părerea lui, mișcîndu-se spre ușă — să lăsăm pe Krinitzki și pe tovarășii de aicea să se odihnească !...

— Nu, nu ! făcu cineva dinspre paturi, Mitrofanovici o fi pistruiat, dar spune el ceva : de ce nu vrea să spună

Krinitzki, că doar e aici şi are limbariță bună, de ce s-a certat cu Simonca ? !

— Şi mai e ceva ! se aprinse din nou Mitrofanovici, oare n-a observat nimeni o foarte curioasă coincidență ? Tocmai în ziua în care a fost sugrumat copilul lui Dabici, evlaviosul nostru popă l-a lovit numai pentru că băiatul a îndrăznit să-i atingă bucfariul lui sfinţit ! Şi dacă nu erau aici cîţiva oameni, care să...

— Care să ce ? ! Care să ce ? ! sări deodată Miloia, cu vocea lui insuportabilă și toată lumea îi zări din nou rana de la obraz — nu ți-e rușine să minți în fața oamenilor, stîrv cu părul roșu, huligan de împrumut ce ești ! Tu l-ai omorît pe...

— Miloia ! strigă Krinitzki și toată lumea tresări la auzul vocii sale puternice, să taci, Miloia !

Miloia îl privi o clipă uimit pe Krinitzki, se coloră violent pe față și aplecă privirea. Apoi strigă deodată :

— Nu tac ! Nu... și văzînd că Krinitzki deschide gura, strigă încă o dată, speriat, de parcă s-ar fi temut ca uriașul să nu-l lovească :

— Nu, băicuțule, nu tac nici mort ! Aici nu e vorba de tine, aici e vorba de... cine îndrăznește să batjocorească sfînta Carte ? ! Cine ? !

— Taci ! spuse Krinitzki, obosit, ești mai rău decît... decît cel care hulește ! Nu înțelegi nimic, nu ești tu chemat să aperi, ceea ce... mai bine du-te și îngrijește-ți rana și nu fi fățarnic, arătînd-o la lume !

— Eu, fățarnic ? făcu Miloia, cu un ton încît cîțiva începură să rîdă în apropiere — eu, băicuțule, fățarnic ? ! Eu, care pentru tine pot să-mi tai și amîndouă mîinurile fără să...

Uriașul făcu însă un semn de lehamite, cu mîna dreaptă și bărbatul cu mustața lungă, neagră, cu mîinile lungi, îmbrăcat într-o veșnică salopetă ponosită, tăcu, intimidat și dezamăgit. Era atît de lovit de neîncrederea uriașului, încît nu mai scoase un cuvînt toată seara. Rămase cîtva timp cu capul în jos, inert, moale, ca un elev pedepsit — şi Mitrofanovici îi şi aruncă vreo două fraze zeflemitoare,

pe care el păru că nu le aude — apoi, își duse cu teamă mîna la locul însîngerat și ieși încet din baracă. Între timp lumea se rărise mult și, cu un grup mai numeros, plecă și Catalincea. Se închiseră ferestrele — deși, de obicei, vara se dormea cu ușile și geamurile vraiște și se stinse lumina. Afară, unii mai întîrziau însă, dezamăgiți parcă de întorsătura pe care o luaseră evenimentele. Erau vînătorii de senzații, mici sau mărunții vînători de senzații tari, oameni fără nici o părere, care aleargă repede dintr-un loc în altul numai cînd se ivește speranța ca, pe undeva, prin apropiere, să se întîmple un fel de nenorocire măruntă. Uneori aceștia formează și opinia, de multe ori înțeleaptă și clarvăzătoare a lumii.

După ce se lăsă întunerec în dormitor, toată lumea se prefăcu că se culcă, deși mai întîrziau pe acolo cîțiva străini, în apropierea ușii deschise, prin care pătrundea luna uriașă, ce se ridica peste munte, impetuoasă. Lumina ei mătura interiorul barăcii pînă la mai mult de jumătate și împiedeca oamenii să doarmă. Ea sau altceva, care lua forma și disperarea luminii ei reci, flăcării ei neomenești, care mătura cerul.

Tîrziu de tot, Krinitzki, care se culcase deja, îmbrăcat, pentru că știa că nu va mai putea să doarmă în acea noapte, își aduse aminte de Paul și îl găsi culcat jos lîngă ușă, ignorat de toți, ghemuit lîngă perete. Vru să-l ia în brațe și să-l ducă în patul lui, dar atunci băgă de seamă că nu doarme.

— Băicuțule ! îi șopti el încet — să te ferești ! Să nu umbli singur și...

— Bine, bine, puiule ! încercă să-l liniștească uriașul, vină să te culci în patul tău... haide, te duc eu, aici jos trage cumplit...

— Nu, nu ! se împotrivi Paul, crispat tot de parcă ar fi avut o violentă durere de burtă, nu vreau să mă urc acolo, sus...

— Haide în patul meu ! insistă Krinitzki, stînd neajutorat lîngă el, simțindu-l cu îngrijorare că tremură din nou, abia simțit, și pielea feței îi ardea insuportabil.

— Nu, nu plec de aici ! făcu Paul cu un soi de disperare și furie, semănînd iarăși acelor tineri surprinși de puterea alcoolului, a băuturii, și care se întind undeva pe jos, pe pămînt sau mai bine pe piatră, și stau așa fierbinți și tremurînd de greutatea acelui duh puternic pe care-l au în ei, nedeslipindu-se de răceala binefăcătoare a solului.

— Nu poți rămîne aici ! spuse Krinitzki, frămîntîndu-se neputincios, pentru că începuse să-l iubească pe tinerel și nu îndrăznea să-l ia cu sila deși își dădea seama că boala urcă din nou în trupul lui slăbit și binevoitor — măcar ridică-te în picioare, am să-ți aduc un scaun !...

— Ce scaun ?! făcu o voce de aproape din întunerec, de pe unul din paturi, nu vezi că dîrdîie de frig ? Nici dumneata n-ai mai multă minte ca și el ! V-ați potrivit bine, un nărod cu un scrîntit ! Doamne, mare-i grădina Ta !...

Vocea, care suna blînd și apropiat, vorbind aproape în șoaptă, nu era a unui om răutăcios sau batjocoritor. Era chiar un fel de tristețe în răgușeala ei ușoară, apoi se auzi un scîrțîit puternic de pat, iar în stînga, în același timp, cineva tuși mult, nemulțumit.

— Să mergem pînă afară ! șopti Paul, înfricat, nu vreau să dorm acum... mi-e frică să dorm ! recunoscu el și Krinitzki, văzîndu-l că se mișcă, încercînd să se scoale, îl ajută și ieși cu el pînă afară, lîngă zidul barăcii.

În stînga, depărtată din cauza întunerecului, se profila tăcută clădirea fabricii, corpul central, administrația, sala de asamblare, baia de zinc, laminorul și turnătoria. În spatele ei se afla forja, care nu se vedea, dar de unde se auzeau zgomote înăbușite de ciocan pneumatic, care bătea cu regularitate. În față era un gard înalt de lemn și îndărătul ei cantina și sala de festivități. În dreapta și în spatele barăcilor o țarină întinsă cu porumb, apărată de un gard prost de sîrmă. Undeva, nu departe, la marginea țarinei, curgea apa și uneori, cînd liniștea stăpînea peste tot cîteva clipe — ca un consemn sau o înțelegere a lucrurilor — se auzeau valurile mărunte cum clipoceau în ju-

rul bolovanilor. Putea să fie însă și o părere, cine nu știe că o apă curgea dincolo de porumb, nu auzea nimic.

Se rezemară amîndoi de peretele barăcii și Paul spuse :

— Te necăjesc, băicuțule ! Poate vrei să te culci și eu... poți să mă lași aici, singur, mai încolo mă urc și eu în pat! Nu știu ce am, mi-e greață să mă culc acum !

Krinitzki tăcu și Paul îl zări rîzînd singur, tăcut, în întunerec și o clipă nu-l recunoscu de loc și i se făcu frică.

— Știi ce-mi strigă picioarele mele, băicuțule ? încercă el să glumească, vorbind ca să se audă vorbind și să-l miște și pe celălalt din poziția aceea în care îi apărea atît de străin. Îmi strigă să le duc la rîu... vor să se ducă la apă, pe ele nu le pot mulțumi niciodată. Ele aud apa curgînd după porumbi mai bine decît o auzim noi doi ! rîse încet, silit, Paul, încercînd să scape sau să ascundă de celălalt ușoara tremurătură de care era din nou cuprins.

— Ți-e frică să mergi noaptea la apă, singur ? îl întrebă uriașul și dinții lui sclipeau în întunerec și Paul, nedumerit, trebui să se stăpînească cu putere să nu-l atingă.

— Nu ! minți Paul, de ce să-mi fie frică ! Am și fost în cîteva rînduri... apoi îi dădu prin cap să-l întrebe pe Krinitzki dacă e adevărat că el, la miezul nopții, împreună cu Mihuți, se ducea la apă ca să... dar nu îndrăzni, poate Krinitzki s-ar fi întristat dacă îi punea o asemenea întrebare neroadă, care putea însă să fie adevărată.

— Și eu am fost pe la apă, în unele dăți ! recunoscu, neîntrebat Krinitzki și, cum stăteau rezemați de lemnul barăcii, păreau egali, totul se nivelase între ei — nu ești obosit să stai în picioare ? îl întrebă apoi pe Paul.

— Da de unde ! Ce-ar fi să mergem la apă ? îndrăzni el.

— E lung drumul.

— Nu trebuie s-o luăm pe drum ! se apără Paul, e aici, cunosc eu pe-aici, prin porumb o...

Krinitzki dădu din cap.

— O cunosc și eu ! și rîse din nou tăcut, ca o fiară mare, în întunerecul acela în care se simțea bine — te liniștește apa, puiule ? Mai tremuri, ia să văd ?

Paul tresări văzînd că uriașul întinde mîna, cu dosul palmei, să-i atingă pielea gîtului, așa cum făcuse în multe rînduri cînd îl veghease lîngă pat, dar, furios de propriile-i reacții dezordonate, își mușcă buzele și un minut întreg reuși chiar să-și ascundă febra aceea care îl zgîlțîia încet. Tăcură amîndoi un timp, destul de lung și, deodată. fascicolul larg de lumină posomorîtă, a lunii, care pînă atunci strălucise în chenarul ușii, se mută și le prinse picioarele, tăindu-le oblic și dîndu-le o transparență dureroasă, stînjenitoare. Paul trăgea din cînd în cînd cu ochiul la omul de lîngă el care stătea atît de nemișcat de parcă ar fi dormit din picioare. Krinitzki spuse, deodată :

— Stai, că mă întorc ! și intră în baracă, umblînd atît de tăcut de parcă întunerecul acela îl făcea brusc mai ușor.

Se porni deodată un vînt subțire, jos, răscolind nisipul și, deodată, Paul încremeni : prin fața lui, în lumina lunii, sălta o pisică, apoi își dădu seama, cu groază, că e un șobolan. Luna îl lumina și pe el, cu o nedorită claritate și i se vedea corpul mare ca un sac și capul, afundat în ceafa groasă, mișcîndu-se liniștit la stînga și la dreapta. Trecu prin fața ușii, se opri și săltă, mai departe, cotind-o spre dreapta.

Peste o jumătate de ceas, cei doi stăteau pe malul apei, într-un loc unde se făcea un cot și apa era liniștită lîngă mal și adîncă. Pe partea cealaltă a rîului, foarte lat în acea porțiune, sclipea nisipul larg al albiei, era o plajă largă de nisip foarte fin, abia întrerupt ici, colo de cîte un bolovan melancolic. Dincolo, departe, pe malul celălalt începea cîmpul, țarini mărunte ale oamenilor, mulți din ei muncitori la fabrică, care munceau aici cu o bucurie neînfrînată, după ieșirea din schimb. Se cultivau acolo legume și nutrețuri pentru vite. Pînă lîngă malul apei, venea un lan de trifoi care era acum înalt — la a doua tăiere — și se putea vedea în lumina clară de peste tot, cum se mișca neîntrerupt și moale.

— „Ca și pielea mea !" gîndea Paul care sta cu picioarele în apă și pantalonii lui subțiri și vechi, suflecați pînă peste genunchi. Prin apropierea sălciilor unde stăteau cei doi, trecea un drum de țară care lega Nădragul de o comună apropiată, Ria. Deși era aproape de miezul nopții, pe drum trecea mereu cîte cineva, oameni singurateci, pe jos sau pe bicicletă, cîte un grup care fluiera și striga cu putere în noapte, uneori cîte o mașină care răscolea praful. Cei doi stăteau liniștiți în umbra sălciilor, odihnindu-se în zgomotul apei, fericiți că sînt lăsați în pace, de oameni. Krinitzki îi vorbi cîtva timp de un neam al său, pe care-l avea în oraș, un rotar, care ar fi vrut să-l ia „în gazdă", avea o cameră mică în fundul curții în care-și ținea niște „lemnării" spunea uriașul și scule și unde se putea pune un pat. Camera era ca un fel de casă împărțită în două, de partea cealaltă se afla o cameră de lemne, iar sus, un fel de pod în care trăiau „golumbi", adică porumbei. Rotarul, spunea Krinitzki, era un mare pasionat de golumbi, avea foarte multe rase și singura plată a celui care va dormi și locui acolo, ar fi fost să aibă grijă de ei, să le dea apă și mîncare. Krinitzki îi mai dădu amănunte și Paul mișca din cap de cîteva ori, fără să răspundă nimic. Apoi, uriașul tăcu din nou, stînd ca și înainte gîrbovit și privind în apă. El însuși voia să se mute din baracă, poate chiar să plece din Nădrag și Paul se bucură, gîndindu-se că Krinitzki îl va lua cu el. Krinitzki însă nu credea în ce spunea, vorbea numai ca să se liniștească, parcă se asculta uimit, așa, ca într-un fel de joc. Noaptea aceea caldă de vară îi schimba într-un fel, nu prea mult, pe amîndoi : uriașul era mai temător și neliniștit, nesigur parcă la cea mai măruntă mișcare, iar Paul simțea cum îl cuprinde o neobișnuită siguranță de sine. Se mișca și vorbea cu o nepăsare de care se uimea el însuși, ezitările și spaimele mărunte și numeroase, obișnuite, coborîseră ca niște animale rozătoare, respingătoare și familiare, undeva mai în adîncurile lui, în canale pe jumătate știute de parcă ar fi fost înecate într-o apă ciudată, subțire și uleioasă.

Se abandona cu amuzament acestei stări de care era convins că nu va dura, acestei noi personalități care cres-

cuse din el, dintr-o coastă parcă și toată memoria trecutei sale firi (trecute de un ceas sau două), tresărea uimită ca o femeie, la apariția acelui bărbat care se deștepta, pentru o clipă și în joacă din acel trup nehotărît. Oare Krinitzki observase ceva ? Paul se îndoia, deoarece uriașul era surmenat parcă, turtit de ceva care bîzîia în trupul său mare și pentru prima oară de cînd îl cunoștea, părea preocupat numai de el însuși ; de altfel cum ar fi putut observa acest lucru, el însuși abia dacă „simțea" ceva, joaca aceea a celor două trupuri din el nu îi părea, uneori, decît un fel de alungare de umbre, așa cum se întîmplau și înaintea lui, pe apă, sau pe plaja întinsă de dincolo.

De peste apă, din lanul acela de trifoi apăru un fel de animal ciudat, cu două picioare și două capete uriașe, hidrocefalice. Și era viu și real și capetele acelea mari, rotunde se mișcau șovăitoare în lumina lunii și Paul privea cu curiozitate, fără nici o tresărire. El nu credea în monștrii și mai ales, pe întunerec, scepticismul lui creștea sau poate că era atît de aproape de apă și ea se arăta perfect neputincioasă.

Apoi, animalul acela dispăru, poate se ascunsese după o ieșitură a malului. Paul privi spre prietenul lui de lîngă el care era deodată atît de tăcut, parcă adormea și la mari intervale de timp se trezea și tresărea sau suspina de parcă memoria i-ar fi fost străbătută de lungi lănci ca niște țăndări șlefuite ale luminii de lună, atît de puternică pe cerul coborît încît nici un astru al nopții nu îndrăznise să se nască în marea ei apropiere și doar în margine, la inelul orizontului, sclipeau cîteva stele familiare. Din cînd în cînd, pești somnolenți se izbeau de picioarele abandonate ale lui Paul și el tresărea la rîndu-i, așa cum tresăreau, probabil, și acele vietăți, cărora el le invidia mersul și orașele și gîndurile lor acvatice. Din cînd în cînd, ca niște pendule aeriene, *ei* săreau, răsfățați din mediul lor, poate atrași mai ales în acea noapte liturgică de apa fosforescentă care curgea fără zgomot deasupra lor, deasupra spinărilor lor melodioase și recădeau apoi ca niște cuțite sau niște cioburi dintr-o sticlă groasă care se

jupuia numai sub lumina rece, damnată la nesfîrşită virginitate.

Un om trecu prin apă, la o oarecare distanţă de cei doi, ţinînd o bicicletă în mîini, mişcînd-o încet în timp ce aluneca pe cîte o piatră ascunsă şi Paul, fără surpriză, recunoscu monstrul acela ivit în lanul de dincolo. Acolo însă, ţinuse bicicleta cu roţile în sus, gîndi el rece, plictisit, şi uită definitiv de el în timpul cît acel om, acea siluetă înainta încă, prudent, prin pînza de apă vibrîndă, întunecată, joasă.

După un timp nedefinit — cine mai era atît de meschin ca să ţină socoteala timpului acela convenţional şi inoportun ? ! Paul auzi un zvon de glasuri în spatele său, pe drumul care trecea pe aceeaşi parte a apei, unde stăteau şi ei. Doar el, pentru că uriaşul nu auzea nimic, el nu se mişca decît în el însuşi şi la o mare depărtare de creanga subţire de salcie, care vorbea lîngă umărul lui stîng.

După puţin timp, Paul putu distinge că era vorba de un bărbat şi o femeie, scunzi amîndoi şi fără vîrstă ; înaintau alandala pe drumul prăfos şi în curînd el îi auzi vorbind, pentru că pînă atunci nu răzbătuseră pînă la el decît zgomote nedesluşite şi cîte un ţipăt al femeii.

— Ia du-te dracului ! ţipă femeia deodată şi, deşi Paul îi privea, cu umărul întors, tresări, atît de mult îl surprinse, că zgomotele pe care le făcuseră cele două umbre pînă acum, înaintînd, se transformaseră atît de brusc în cuvînt — trei ani bătuciţi mi-am pierdut cu orăcăielile tale de căcănar ! M-am săturat pînă în gît, te-n mă-ta !

El rîse încet, gros, nehotărît, dar cînd ea mai adăugă ceva repede, şuierînd, ceva ce fu luat iute de vînt, el se opri şi o lovi cu braţul lui scurt şi-i spuse, sec :

— Vită !

Cei doi stătură cîteva clipe unul în faţa celuilalt, crispaţi, femeia mai ales se ghemuise şi lui Paul îi fu deodată teamă că va sări dintr-o clipă în alta, în părul lui, sau se va azvîrli pe jos, turbată de neputinţă. El întinse repede mîna, de parcă ar fi vrut să o mîngîie şi ea n-apucă să se ferească — atît de ţeapănă stătea — şi el îi mai şterse

una, peste ureche, cu atîta tărie încît umbra din fața lui se clătină de parcă ar fi stat pe un piedestal de lemn. Femeia o luă înainte atunci și cînd ajunseră în dreptul lui, Paul o auzi scrîșnind :

— Animalule ! ! Trei ani ți-am spălat izmenele și ciorapii cînd ți-i trăgeam de pe picioare, mi se lipeau de mînă ca cleiul ! Și acu dai în mine că nu te-am lăsat să bei și să-ți numeri mațele ! Apoi lasă, că de-acu înainte știu eu ce-am de făcut ! Știu eu ce-am de făcut ! și femeia gîfîia cu atîta înverșunare încît își înghițea cuvintele. Ajunseră amîndoi pe malul apei și siluetele li se desenau clare și pure în lumină. Erau foarte tineri. Femeia vorbea însă mereu, cu ură și gesturi nestăpînite, agitîndu-se dureros și, deodată, el strigă, scos din fire, deși furia îi era prefăcută :

— Taci, futu-ți... rostul tău ! Taci ! ! Taci o dată ! !

Ea rămase cu fața ridicată, cu gîtul întors de i se vedea nasul drept, puțin ascuțit, ca de pasăre și mai spuse ceva, rupt, un cuvînt oarecare care nu se desluși bine, poate „lasă că“ sau „parcă“ sau chiar „lasă că eu...“ și bărbatul, și acest lucru se văzu cu claritate, voi s-o lovească din nou, dar ea se sperie atît de tare încît îl sperie și pe el. Se feriră amîndoi unul de celălalt, ca electrizați și atunci, el, întinse din nou mîna, încet, dar ea rămase locului ca hipnotizată și îi rupse bluza pe care o purta în fîșii, icnind ușor, lăsînd-o goală. Mînecile le smulse mai greu, dar nu se lăsă pînă cînd nu le rupse de pe carne și, era atît de pornit, încît cîteva fîșii mari care căzuseră pe jos le ridică și le desfăcu în bucățele mici.

Femeia nu avea nimic pe dedesubt și intră în panică, pentru că nu știa cum să-și ascundă sînii mari, care, uneori cînd se întorcea, se desenau cu neașteptată violență în lumină.

— Dacă nu taci și mai meliți cu gura aia scîrboasă ! o amenință el, băgîndu-și mîinile în buzunare, îți rup toate de pe tine ! Să te duci acasă cu curul gol și să înveți și pe alții să...

— Ticălosule ! ! făcu ea, vorbind mai încet, cu teamă evidentă, ești în stare și să... și pe mă-ta cred că ești în stare să o...

— Să ce ? ! făcu el, apropiindu-se de ea.

— Nu te apropia ! ! țipă ea, ca isterică și Paul, hipnotizat de toată scena, privi deodată cu teamă spre Krinitzki, dar acesta nu se mișca. Șopti doar, o dată legănîndu-se foarte ușor pe malul pe care stătea, privind în jos, adînc, parcă voia să dea apa aceea întunecată și iute la o parte cu ochii :

— Scîrnăvie ! ! Scîrnavi ! !

Cînd Paul îi căută din nou cu privirea pe cei doi, bărbatul încerca să o prindă de mîini, dar ea se apăra cu furie și părul i se desfăcuse din cocul pe care-l purta și îi biciuia umerii. Ea îl izbea peste mîini și își prindea sînii, cu repeziciune, parcă ar fi intuit că un străin îi privește cu ochii holbați și respirația violentă, din spatele sălciilor. El o prinse de păr atunci, cu o singură mînă și o trînti de pămînt, dar ea scăpă într-un fel, prinzîndu-se la rîndu-i de cămașa lui, care se auzi cum pîrîie. Femeia gîfîia scurt și des, neregulat, iar el respira greoi, atît de rar încît parcă își aducea uneori aminte să tragă aer în piept și atunci îl trăgea cu furie și tăceau amîndoi, de parcă făceau o treabă grea, la care trebuiau să-și unească forțele ca să o ducă la bun sfîrșit.

Scăpînd de mîna lui, femeia țipă scurt — pînă atunci scîncise doar încet, scrîșnit — vru să alerge pe drum, dar el îi stătea în față și atunci se hotărî repede și alergă malul în jos și în apă, apoi, ridicîndu-și fusta cu mîinile. respirînd zgomotos, de parcă abia acum obosea, cu sînii mari și țepeni mișcîndu-se scurt pe pieptul gol, oferit cu nerușinare aerului aprins al nopții.

El ezită cîteva clipe, privind în jur, apoi fugi după femeie și ea țipă lung și gîtuit. o dată, cînd îl simți pe urme, mări pasul, aplecîndu-se în față, dar se împiedecă și căzu înainte într-o parte și el fu cît pe-aci să o ajungă. Ea se ridică însă cu o iuțeală neverosimilă și fugi mai departe și fugea tot mai repede, pentru că apa se micșora spre țărmul celălalt și sînii i se mișcau ca niște clopote de

bronz și își ridica picioarele ca o iapă, în disperarea aceea de a scăpa de el. Aproape de plaja aceea întinsă, de lîngă celălalt mal, cînd apa îi scăzuse pînă la glezne și putea să alerge în voie, bărbatul o ajunse și o prinse cu mîinile pe la spate, înfigîndu-și dinții în locul unde i se termina ceafa și începeau mușchii moi ai spatelui, cu o satisfacție atît de puternică și greoaie încît lui Paul i se păru că îl aude oftînd, pînă la el. Femeia începu să țipe, abătîndu-se cu disperare și atunci, ca să-i astupe gura, el o trînti jos, în apă. Acolo o avu, într-o rostogolire fără sfîrșit, era un animal blestemat cu mîini și picioare încleștate care încerca să se urce pe plaja aceea sclipitoare, dar apa îl trăgea mereu înapoi, și el recădea în undele ei negre care îl improșca cu valuri și stropi și zgomot, o fierbere puternică ca o agonie violentă, nesfîrșită, a unui pește uriaș surprins de retragerea apelor. Din cînd în cînd se auzeau pînă la Paul, pe celălalt mal, gîfîiturile lor sacadate, țipetele scurte de voluptate ale femeii, mîrîituri, cuvinte articulate pe jumătate, pe sfert, șoapte chiar, totul în morișca aceea sclipitoare de picioare și brațe și trupuri șlefuite, de foci, cu mustățile lor zburlite și aripile laterale ca niște spade scurte.

Cît dură totul ? Paul ridică într-un sfîrșit privirea, ostenit de tot ce văzuse și auzise, de tot ce trebuise să digere, silit, cu ochii și cei doi nu mai erau. Dispăruseră pe nesimțite și după ce veniseră cu atîta gălăgie, locul lor rămas gol, în apă, și atît de liniștit, părea chiar mormîntul lor pașnic, surîzător.

Era o liniște mare peste tot. Apa se liniștise mai mult, parcă, vîntul se pierduse pe undeva, sălciile stăteau încremenite și nefirești, nimeni nu mai trecea pe drumul din spatele celor doi, numai luna mai făcea zgomot. Urcase pînă la mijlocul boltei și se înclina cu repeziciune să alunece pe un munte invizibil, turtind mereu totul în jurul ei prin măcelul acela de vibrație rece și groasă.

Paul începuse să nu se mai simtă în largul său ; Krinitzki stătea lîngă el în aceeași poziție, într-o tăcere și încremenire fizică care-l neliniștea și nemulțumea. El ar fi vrut să vorbească, avea unele lucruri să-i spună, se obiș-

nuise cu atenţia lui concentrată, supusă, şi asta era un noroc rar, pentru Paul, care găsea cu atîta greutate ascultători şi mai ales printre persoanele mature şi echilibrate. Îşi trăsese chiar şi picioarele din apă, stătea ghemuit acolo pe mal şi simţi deodată că i-e foame, era o senzaţie direct dureroasă, greu de suportat. Se mişcă încet de parcă celălalt era aţipit, aşa cum te mişti cînd vrei să fugi de lîngă cineva care doarme alături, cu nesfîrşite precauţii, apoi se depărtă încet şi începu să-şi găsească de lucru, fără însă să mărească distanţa care-l separa de Krinitzki. Singur, nu ar fi umblat în ruptul capului, la acea oră tîrzie printre sălcii foşnitoare, întunecate, şi pietre, care numai din foarte mare apropiere erau nemişcate.

Se urcă pentru început într-o salcie care atîrna deasupra apei ca o punte, temîndu-se în fiecare clipă că va da peste animale respingătoare, agăţate de trunchi, şerpi sau broaşte uriaşe, salamandre şi raci agăţaţi de frunze, poate chiar şobolani pîntecoşi prin scorburi, cu capul turtit în gîtul gras şi scurt, cu coada lungă, solzoasă, scoţînd sunete cînd se frecau de scoarţa delicată a salciei. Ajunse aproape de vîrful pomului, adică chiar deasupra apei şi, după ce se linişti, Paul începu să se hîţîne uşor cu întreaga salcie, care îl asculta supusă, aşa cum se poartă cîinii mari, voinici, cu fiii sau fiicele pitice, pipernicite, ai stăpînului : somnoros şi amabil, înfăşurîndu-se într-o plasă de discretă imbecilitate.

Plictisit de salcie şi, încă temîndu-se de ea şi de apa care se furişa dedesubt, Paul coborî pe ţărm şi îndrăzni să intre în apă şi să se ducă în *acel loc*... în locul unde se zvîrcoliseră cei doi şi apa îi mişcase cu atîta repeziciune şi sclipire ca pe o roată care alerga, argintie, din apă spre ţărm şi înapoi. Un scurt fior îi urcă în trup cînd atinse cu labele picioarele, undele acelea pe care le văzuse atît de vii şi care nu-l puteau înşela acum cu indiferenţa lor prefăcută. Paul se plimbă cu insistenţă *deasupra* locului, ca un cocostîrc ce caută reptile, încercînd să străpungă cu privirea lichidul acela ipocrit, care putea fi un complice atît de fantastic la desfrînări neaşteptate.

Apoi se plictisi, nu era pe nicăieri nici o urmă. Ce noroc avusese să vadă așa ceva!

Nu se depărtă însă din acel loc, întîrzia mereu, plictisindu-se fără încetare, uneori apoi găsind cîte ceva, un mărunțiș care-i atrăgea atenția pentru scurt, foarte scurt timp și tot mișcîndu-se în cercuri nătîngi prin apă, începu să vorbească singur, după obiceiul său. Vorbea, cînta apoi cînd obosea — pentru că atunci cînd se asculta numai el, obosea repede — iarăși vorbea, poza pentru milioanele de umbre nevăzute din jur într-un general, apoi într-un președinte de republică moderată, apoi într-un monarh luminat, și apoi, obosind curînd, începu să pozeze în el însuși, ceea ce, la el, părea că era mai grav decît o obișnuință, era o boală.

— ...Timpurile moderne trebuie să redea omului, avantajele sale milenare! perora el, cu ochii lucioși și mîna întinsă țeapăn, în față — timpurile moderne trebuie să facă ceea ce n-au făcut, educația, biserica, religiile, statul și morala publică; zeul nostru, domnilor, sînt timpurile moderne, cu întreg aparatul lor complex și... și, permiteți-mi, vă rog, permiteți-mi să trec, trebuie să fie pe undeva o neînțelegere, n-am afirmat niciodată de-a lungul întregii mele vieți împuțite — mizerabile, cum spuneau cei vechi că așa ceva ar fi cu putință! Nici în cele mai îndrăznețe visuri, nici în tablourile cele mai vivante, n-am întîlnit o nerușinare mai mare, un desmăț mai plin de trufie...

Paul se plictisi, nu se lega nimic. Începu să tremure de frig și din nou i se făcu foame. Urcă din plictiseală malul celălalt și intră în lanul de trifoi care îl liniști la fel ca și apa. Pămîntul era moale, argilos, ici și colo se găseau scaieți care îl făceau să sară într-un picior. Deasupra capului său, săgetau aerul doi lilieci, învîrtindu-se în jurul lui.

— ...Dragostea, stimații mei, ar spune cineva, e un lucru demodat în sensul că nimeni nu mai vrea să se mîndrească cu ea. Sau, invers, e un lucru foarte actual, tocmai pentru că ne mîndrim cu ea, facem mereu caz de ea! strigă Paul, victorios, prin acel lan — e un fel de boală închipuită! O boală rușinoasă, o boală lumească, cu care însă toți ne mîndrim, chiar și cei care o cunoaștem bine!

Eu, ei bine, fraţii mei întru Christos, eu sînt un biet bătrîn, iată o taină mare ! Cine îmi va lua bătrînețea mea, cu care m-am născut, pe care am supt-o o dată cu laptele mamei mele ? Cine, vă întreb, cine ? ! şi dinţii lui tineri scrîşniră şi braţul fulgeră prin aer — iată un tînăr mai bătrîn decît mulţi tineri de vîrsta lui, dacă e să dăm crezare unor hîrtii îngălbenite ! Ce superstiţie neroadă pune mereu bătrîneţea la urmă, împreună cu neputinţa şi cu harul de a batjocori toate lucrurile şi toate cuvintele ? Adevăr zic vouă, că va veni o vreme în care cei bătrîni vor fi bătrîni cu adevărat, nu vor mai putea păcăli pe nimeni cu recuzita lor de teatru de provincie, cu dinţii lor falşi care tremură mereu cînd spun lucruri delicate sau cu venele lor vinete care se pot pipăi sub piele ca nişte sfori de împachetat ! Va veni o vreme, o, fraţii mei, cînd lupul se va însoţi cu mielul, numai din dorinţa de a-l înfuleca o dată pentru totdeauna, iar preoţii se vor împerechea cu credincioşii lor de toate sexele şi de toate convingerile politice !

Paul se întinse dezamăgit pe jos, în trifoiul bogat şi cald, şi în curînd simţi că pe picioarele şi braţele sale călătoresc furnicile acelui pămînt. Asta îl odihnea şi îi înmuia sila pe care o simţea faţă de propria sa gură, atît de nătîngă, atît de beată.

— ...Să fim curajoşi faţă de trecutul nostru — murmură el visător — să avem curajul să-l uităm, sau dacă nu se poate altfel, să-l înghiţim ! E tot ce ne poate ţine în viaţă, e singurul lucru care se poate conserva ! De ce murim noi *de fapt*, v-aţi întrebat vreodată, stimaţi păstori şi păstoriţe, doamnelor, domnilor şi domnişoarelor, nu cumva pentru că avem prea mult trecut, pentru că ne otrăvim cu prea multă ţinere de minte ! Iată, pe pereţii bisericilor, zboară mereu îngeri, mai întunecaţi sau mai limpezi, dar ei sînt uşori pentru că n-au o istorie de povestit despre ei înşişi, sau chiar dacă au una, ei bine, aceea le aparţine cu desăvîrşire... nu trebuie s-o împartă cu nimeni ! Cine dintre dumneavoastră, stimaţi ascultători, se poate lăuda cu o întîmplare pe care a trăit-o de unul singur ? Numai cu unghiile sale, numai cu coatele sale, numai cu iluziile

sale pierdute ? ! Da, neîndoios, trecutul e ceva foarte frumos, seamănă, dacă-mi permiteţi, cu o staţiune de odihnă din alte vremuri, cu o staţiune balneo-climaterică din secolul trecut, cînd femeile beau cîte un pahar cu „apă curativă“ ţinîndu-şi degetul cel mic cu graţie în aşa fel ca să sclipească unghia cea subţire şi roză — şi ţineţi minte vă rog, era un roz natural, un roz-roz ! — iar pe tot trupul se mişcau uşor volănaşele după care tînjim cu toţii. Da, trecutul, trecutul ! Vă rog repetaţi cu toţii, în cor, aşa, unu, doi, trei : trecutul, trecutul nostru minunat ! Nu, nu e bine, n-aţi început cu toţii o dată, încă o dată, şi puţină disciplină şi, dacă se poate, nu autodisciplină, ci disciplină din aceea veche, clasică, disciplină-disciplină ! Deci, încă o dată, atenţie la degetul meu arătător şi mijlociu care vă vor da semnalul cuvenit : unu, doi, trei-trecutul, trecutul nostru minunat ! Urlaţi vă rog, mai tare puţin, chiar urlaţi, aveţi toată scuza, nu trebuie să vă fie frică mereu de animalitate, în definitiv — şi Paul zîmbi într-o parte, cu perfidie — oare nu sîntem şi puţin rude ? ! Deci, unu, doi, trecutul, numai trecutul nostru şi al nimănui altuia, trecutul nostru nemaipomenit ! E bine, a ieşit mulţumitor, cum spunea vicarul cuiva, mai trebuie încă puţin exersat, domnilor, trebuie să ne-o spunem deschis, cu toată cruzimea, am cam uitat să urlăm ca animalele, ne-am cam pierdut ceea ce aş putea numi bunul-simţ al urlatului ! Oare n-a apărut nici o carte cu acest titlu, trebuie să ne uităm cu toţii prin vitrinele librăriilor, la locul unde sînt înfipte bilete care poartă inscripţia : „Ultimele noutăţi“. Cînd treceţi vreodată pe acolo... pe acolo, ştiţi dumneavoastră pe unde... da, da, pe acolo, n-are rost să ne prefacem la nesfîrşit, mai e şi o ruşine pe lumea asta, ce dracu, cum spunea deunăzi măcelarul unei cliente prea insistente, care voia să cumpere fără bacşişul cuvenit fiecărui salariat cinstit !

Paul începu să cînte şi în timp ce cînta simţea din nou febra cum îl cuprinde — poate avusese tot timpul febră şi abia acum observase, dar cîntecul era un bun leac împotriva febrei care-i umplea capul cu căldură şi o durere uşor zîngănitoare şi îi trimitea urzici sub piele, un fel de

urzici electrice și bîzîitoare. Poate ar fi trebuit să se ridice și să plece, poate Krinitzki îl căuta și va pleca fără el, dar se simțea atît de bine — în trupul său care se simțea atît de rău — și i se părea că dacă se mișcă, tulbură lichidul vasului său, un lichid care se evapora la cea mai ușoară clătinare, producînd aburi otrăviți care, prin canale și canalicule mărunte, se strecoară în creier.

— ...Tam-ta-ra-ta-ta, tam-ta-ra-ta-ta, mergea un mic soldat pe drum, tam-ta-ra-ta-ta, tam-ta-ra-ta-ta, peste iarbă, peste scrum, mergea un mic soldat pe cale, tot plîngîndu-se de șale, tam-ta-ra-ta-ta, tam-ta-ra-ta-ta!... aauuu! aauuu! se plîngea Paul, ținîndu-se de cap, încercînd să rîdă, ca să-și înșele febra și durerea — nu mai sînt bun de nimic ! Sînt o biată epavă, o păpușă de cîrpe care... care... care așa și pe dincolo ! Da-da, stimații mei, bunii și stimații mei —adăugă el cu tristețe, ținîndu-și un picior ridicat în sus — nepreţuiţii mei ticăloși, încercați să vă puneți în locul meu și veți vedea că nu e nici o scofală ! Cît eram mai tînăr invidiam mereu cînd pe unul, cînd pe altul și aș fi vrut nici mai mult nici mai puțin să fiu în locul lor ; era suficient ca cineva să aibă o haină frumoasă, cu guler de blană ca să vreau să-l înlocuiesc, sau să aibă o bicicletă, din acelea care alunecă fără zgomot pe străzile publice, sau să aibă o mamă înțelegătoare, sau un tată pescar, cu undițe multe și strălucitoare, cu tot felul de viermușori și insecte metalice. Ce prost eram, cum voiam să mă schimb cu fitecine, pentru tot felul de zorzoane, dar Dumnezeu era mai înțelept decît mine, el m-a păstrat în pielea mea și iată, acum pot să cînt, să sar într-un picior, pot să fac cu mine ce-mi trăsnește prin cap ! Da, onorați confrați, aceasta e cea mai mare libertate, cea mai înaltă formă a libertății posibile, să faci cu tine tot ce vrei, nu ce poți, ci *ce vrei*, ce-ți trece prin cap, sau ce vrei să-ți treacă prin cap... să nu intri, așa, fără grai, în turma asta omenească, să nu-ți schimbi pielea ta curată și strălucitoare pe o blană de oaie ! Sau dacă e așa și n-ai încotro, măcar să fii un berbec, cu coarnele aplecate, aspre, pline de inele de piatră, încovoiate pe după ochi ca niște monocluri...

...Nici prea cuminte nu e bine să devii, altfel vei muri devreme, trebuie să-ți păstrezi mereu, pentru orice eventualitate, cîte un rest de prostie ! Da, prostia și murdăria, onorată instanță, sînt cu mult mai necesare decît ar părea, în orice caz, prostia, e un lucru verificat ! Mie nu mi-e teamă de prostie și prin asta mă detașez de mulți confrați ai mei, cum spunea odinioară o turlă de biserică către altă turlă de biserică, nu se spune că : cei săraci cu spiritul vor intra în împărăția cerurilor ? Ba da și e bine să ne strecurăm și noi împreună cu ei, pe poarta aceea ! Nici unde nu se promite nimic înțelepților și bine le face ! De unde atîta furie nesocotită pentru cărți, școli, nopți de veghe, diplome, palme universitare și atîtea altele ! De multe ori ieșim pe ușa din spate din școală și intrăm pe ușa din față în balamuc și ne scuzăm apoi că „e ceva pur ereditar". Încet, încet, ho, mai încet, de ce să le înlocuim pe toate cu cuvinte și fraze și foi tipărite și fraze, mereu fraze, creierul nostru e îndopat cu prea multe fraze ca un coș cu hîrtii mototolite ! Adevăr vă zic vouă, prostia ne ține în viață, ea e un fel de a doua sănătate, iar murdăria ne ține și ea în viață, ea e chiar ceva mai frumos și mai pur decît prostia, pentru că ea ne îndepărtează de frumusețea trupului nostru care, între noi fie vorba, dragi surate, nu e nici pe departe așa de celebru cum ne prefacem noi cu atîta cheltuială că este. Îl spălăm de cîteva ori pe zi, îl periem, îl ungem și altele, și uităm că înlăuntru, sub acest trup care se vede mai e unul, un trup la fel ca și acesta, pe care îl ținem mereu în brațe, un trup care apare uneori, ca și îngerii în viața Mariei, și ne surîde trist, cu multă înțelepciune și cu multă tristețe ! Cîți dintre noi nu uităm de acest trup care nici nu e măcar mintea sau sufletul, ci e pur și simplu un trup care curge mereu, un fel de apă mai ușoară ca apa și mai grea ca aerul, un trup care ne iubește atîta încît ia mereu forma noastră, de bunăvoie se strecoară în înfățișarea noastră deși ar putea oho ! în ce chipuri formidabile nu ar putea el străluci ! Dar nu, el se umilește neîncetat și cît sîntem de josnici și de nesuferiți, el coboară împreună cu noi și sînt unii care încearcă să vadă cît de jos poate el coborî !

E adevărat însă că el, totuși, nu poate coborî oriunde și deodată ne pomenim goi și anume, goi pe dinăuntru deși avem tot ce ne trebuie ca să tragem o minciună, sau să fim plini de haz, dar cînd el lipsește e un fel de gîtuire, întreg trupul nostru acesta pe care îl îngrijim și răsfățăm, se strînge și se zbîrcește, încet, de o boală nevăzută, care nici măcar nu ne omoară ! Destul însă cu această temă tristă, nici nu e sigur, la urma urmei, că toate acestea există ? ! Poate că sînt simple scorneli, dar... ce vreau să vă spun... aha, da, putem noi oare într-adevăr scorni ceva ? Ni se dă voie, oare ? Nu e cineva cu un băț care ne lovește distrat peste degete, peste unghii, cînd încercăm să facem altceva decît ceea ce trebuie... ceea ce e necesar spunem noi mai distins, dar, în definitiv, totul nu e decît : trebuie ! Trebuie ! Și iar, trebuie ! și iar : trebuie ! pînă îți clănțăne dinții, pînă ți se zbîrlește pielea de groază și chiar pînă începe să-ți placă, pentru că, dragă doamne, culmea spaimei și a silei nu e decît începutul plăcerii, un început firav e drept, încă anemic și plăpînd, dar adevărații pedagogi, cunoscătorii de oameni și tiranii, nu ne fac decît un bine cînd măresc spaima și înzecesc sila, pentru că numai așa apare adevărata plăcere și bucuria de a trăi !

...Tam-ta-ra-ta-ta-ta-ta-ta-ta, trece-un mic soldat pe cale, tot plîngîndu-se de șale, tot plîngîndu-se de șale, tam-ta-ra-ta-ta-ta-ta...

Cine știe cîtă vreme mai trecuse de cînd sta acolo Paul și sporovăia și în timp ce gura îi umbla cu atîta vitejie, amestecînd tot felul de lucruri citite în cărțulii fără început sau fără sfîrșit, cu altele care izvorau atunci din mintea lui înfierbîntată și auzindu-le de multe ori, el însuși era prins de mirare de acel animal străin care locuia în el și care vorbea cu buzele sale și asta era singurul lor lucru comun : gura sa, pe care acel animal neliniștit, dezordonat și anarhic, o folosea cu atîta nepăsare și uneori cu silă și nerușinare. Deși se ferea uneori de propriul său trup ca de unul străin și de propriile sale cuvinte, mai

ales, pe care o forţă duşmănoasă îl împingea să le spună, care nu-i aparţineau şi care, poate ar fi putut să îl şi omoare (dar el era atît de debil încît foarte puţine lucruri nu l-ar fi putut omorî !), cu toate acestea, uneori se mîndrea cu munca aceea a gurii sale, cu coroana de cuvinte care se înghesuiau să iasă din el ca dintr-un vas care fierbe, şi ar fi dorit grozav să fie ascultat, de cineva, care să se minuneze şi să-l admire. Dar vai, oamenii erau atît de grăbiţi să-şi cîştige traiul de fiecare zi încît nimeni nu avea timp de el şi chiar dacă cineva din întîmplare îl asculta un timp, rîdea de el sau îi întorcea spatele, dispreţuitor. Aceste reacţii îl intimidau atît de mult pe Paul, încît nu mai ştia ce părere să-şi facă despre el însuşi şi uneori era adus să creadă în acelaşi timp, în aceeaşi secundă, două lucruri cu totul diferite, chiar opuse, despre el însuşi. Vai, e atît de greu, mai ales pentru un tînăr singuratec, fără familie şi prieteni cît de cît constanţi, să-şi facă o părere, o imagine, cum se spune, despre el însuşi, despre statura lui slăbuţă, puţin caraghioasă, puţin neruşinată şi poate, puţin nătîngă. În sfîrşit, Paul era plictisit şi înciudat de-a binelea : era un veşnic nemulţumit ! Şi febra asta care nu mai contenea, de parcă o muscă uriaşă ar fi bîzîit în trupul său, aşa cum se zbat muştele, vara, în faţa unui geam şi poate că trupul său atît de subţiratec, părea de sticlă, pentru acea muscă din el, care bîzîia, bîzîia, bîzîia... ah, ce nesuferită muscă ! Ce idioată muscă ! ! Şi Paul se zvîrcoli de cîteva ori prin acel lan de trifoi, se rostogoli încolo şi încoace, să buimăcească de cap musca aceea sau ţînţarul care îl necăjeau atîta. Nu era de mirare, odată, cînd era mic, i se păruse că i s-a strecurat un şoarece în stomac, care se mişca acolo şi-l rodea cu atîta încăpăţînare neroadă, încît îi producea mari crampe, greţoase crampe. Oare cînd a găsit acel şoarece un timp prielnic pentru a se strecura în stomacul său şi de ce tocmai el a avut acest ghinion ? Căci acum nu mai credea că poartă o muscă enormă bîzîitoare în trupul lui hăituit veşnic, ci un şobolan şi anume, chiar pe acela pe care îl zărise, plin de groază, trecînd prin faţa uşii dormitorului, săltînd neliniştit în lumina lunii. Da,

era chiar acel șobolan care pătrunsese în trupul lui întocmai ca și șoarecele în stomacul său, în copilărie, el era acela care prin miasmele pielii sale, mișcîndu-se, îi producea acea febră sîcîitoare și dureroasă, care îl făcea să urle și să rîdă în același timp de milă față de el însuși, pentru că se poate rîde și din milă. În clipa cînd se convinse că purta șobolanul acela în el, Paul încetă să se rostogolească, dar nu deodată, ci tot mai încet, apoi se opri, se ridică și încercă să facă cît mai puține mișcări, ca animalul acela grețos să se miște cît mai puțin — el era doar foarte greoi, Paul îl văzuse deslușit, — și dacă Paul nu făcea mișcări bruște însemna că nu-l ajuta să salte și să-și miște încolo și încoace capul său mic, înfundat în gîtul acela gras și scurt. Pentru că, la cea mai mică mișcare a animalului, vapori și valuri de miasme suiau spre creierul lui, înfierbîntîndu-l și l-ar fi putut duce să se arunce într-o prăpastie, așa cum citise uriașul, că o turmă de porci în care intraseră astfel de animale... da, bineînțeles, acolo era vorba de diavoli, dar probabil nu era decît un fel de a vorbi ! Paul nu credea în diavoli și îngeri, dar credea acum într-un șobolan care se rotea și sălta ușor în trupul său slab și hăituit, un șobolan pe care începuse să-l urască atît de mult încît ar fi fost în stare să se arunce într-o astfel de prăpastie, ca să-l distrugă o dată cu el însuși !

Paul coborî cu atenție malul, se mișca cu atîta băgare de seamă, atît de nefiresc de încet, încît părea că urmărește o umbră în acel întunerec luminos al nopții — luna începea să apună — sau că urmărește ceva care se tîra în fața lui, un gușter sau o broască mare, cu pete cafenii. Cînd se împiedeca de cîte ceva sau făcea cîte o mișcare mai pripită, simțea cum i se otrăvește creierul, și ochii săi nu vedeau nimic înainte, un singur ochi mai era deschis în trupul lui speriat și acela privea înlăuntru și vedea forma aceea greoaie și respingătoare cum sălta încet, încet, ca o umbră uriașă, proiectată pe perete și aburii otrăviți cum se ridicau din trupul lui și din blana udă, zburlită și cum suiau spre creier.

Trecu prin apă cu aceeaşi precauţie şi cu cît se mişca mai încet cu atît suferea mai puţin şi asta îl întărea tot mai mult în convingerea că, vai, avea dreptate şi cineva se furişase în el. Păşea cu infinite precauţii, ridica încet, foarte încet un picior, apoi îl întindea în faţă, atingea nesigur cu talpa piciorului goală, suprafaţa rece şi uşor neliniştită a undei, apoi apăsa laba cu prudenţă prin materia apei, care prin încetineala aceea a mişcării se făcea parcă mai vîscoasă, şi, în sfîrşit, căuta fundul apei temător, cu spaimă de a nu da peste vreo piatră răutăcioasă, aliată a duşmanului său dinlăuntru, a puturosului şi blestematului animal.

Astfel, cu greu, cu sudoarea curgîndu-i şiroaie pe faţă şi pe tîmple, Paul ajunse la malul celălalt, în locul unde îl lăsase pe Krinitzki. Era însă atît de fascinat de cele ce se petreceau în el încît abia în clipa cînd atinse cu mîna scoarţa salciei de care stătuse rezemat uriaşul şi mîna sa se mişcă năucă în locul gol, de aer, unde ar fi trebuit să se afle trupul lui mare, gîrbovit, îşi dădu seama că Krinitzki nu mai era. Plecase.

Paul se întoarse ca un bătrîn, cu încheieturile înţepenite şi cînd vru să pornească pe drum către casă şi, după ce făcu deja un pas sau doi, pregătindu-se pentru lungul calvar care-l aştepta, hăituiala aceea nesfîrşită cu animalul răutăcios şi grosolan, zări, la o anumită depărtare două siluete şi, la o primă privire distrată, nu recunoscu nimic. Apoi privi cu atenţie şi se opri : umbra cea înaltă era Krinitzki, de bună seamă, în curînd îi distinse şi vocea — şi Paul era uimit că pentru prima oară îl auzea strigînd, deşi nu reuşea să distingă ce anume vorbea, propria lui suferinţă era prea mare ca să-i lase urechile treze şi deschise — şi, după puţină vreme îl recunoscu şi pe cel care primea ocările uriaşului, ce, oare, Dumnezeule, făcuse ca să-l scoată din fire pe omul acela atît de bun şi de stăpînit ? Era un individ de statură mijlocie, ascuns pe jumătate de trupul lui Krinitzki, rezemîndu-se într-o bicicletă. Apoi spuse cîteva cuvinte şi, deşi nu înţelese ce spunea, Paul îl recunoscu. Era *el*, sigur, era... şi un prim impuls îl mînă să alerge spre cei doi bărbaţi, dar îşi aminti la timp de

neputința sa de a fugi sau chiar de a face vreo mișcare necugetată și rămase acolo, răbdător, în umbra salciei, să-și aștepte prietenul.

Cei doi însă vorbiră destul de multă vreme, mai ales Krinitzki, care nu era de recunoscut, într-atît de tare vorbea și cu o mînie și furie care îi zguduiau tot trupul său mare. Își mișca brațele sale lungi cu vehemență și Paul îl privea mirat. Apoi, celălalt rezemîndu-se încă de bicicletă, începu să se blesteme și apoi, deodată, chiar să plîngă, cu sughițuri mari, neplăcute și uriașul începu iar să strige cu vocea lui mare care clătina cîmpurile. Uruitul din trupul lui Paul întrecea însă toate aceste zgomote și voci și doar ochii îi rămăseseră puternici și liberi, se prinse fără să-și dea seama, cu mîna dreaptă de o creangă uscată, care crescuse într-o parte din trunchi, și o mișca mereu, zvîcnind încet, rezemîndu-se în ea, deși creanga aceea nu se putea rezema nici pe ea însăși.

Apoi, omul care plînsese și care se oprise brusc, se apropie de locul în care stătea Paul, mergînd pe drum, și celălalt, uriașul se luă în urma lui, și începu din nou să-l certe. Vorbea și gesticula atît de furios cum Paul nu numai că nu-l zărise niciodată, dar nici nu-și putea închipui că ar fi fost în stare, el care-și propusese cu atîta tărie, stăpînirea trupului și... cei doi ajunseră aproape de mal, depășindu-l cu puțin pe Paul care era teribil de mirat deoarece crezuse că cei doi îl caută pe el. Atunci se întîmplă ceva ciudat : celui scund îi alunecă bicicleta din mîini și se răsturnă în praful drumului și el însuși sări pe trupul celui uriaș, cu un gest simplu, elastic, așa cum sar maimuțele în pom. Celălalt însă voi să se scuture de el și reuși într-adevăr, cu o mișcare, Krinitzki îl aruncă pe celălalt jos, și omul căzu cu atîta putere încît bufni surd, încît lui Paul i se făcu milă de durerea pe care trebuie că o simțise. Într-adevăr, cel de jos nu se mișca, poate se lovise sau își rupsese ceva chiar, uriașul avea doar o putere nemăsurată.

Paul îl zări pe Krinitzki întorcîndu-se pe jumătate, apoi ducînd cu precauție mîna la gît și aplecîndu-se încet. Și cum stătea așa aplecat de șale (parcă orbise brusc și îl

căuta pe celălalt în praful drumului), omul de jos se mişcă şi sări din nou, cu o agilitate neomenească şi, după o foarte scurtă luptă, fu din nou azvîrlit de pămînt, cu atîta putere de data aceasta, încît se rostogoli ca o păpuşă. Uriaşul se ridică din nou, se ridică parcă la nesfîrşit şi în lumina încă puternică a lunii, Paul îl zări atît de clar de parcă ar fi fost ziuă şi era atît de mîndru şi de frumos acel bărbat, încît Paul îl iubi cu o forţă neaşteptată, era prietenul lui cel mai bun, şi o căldură şi o bunătate mare îl inunda şi îl înmuia tot şi febra şi chinul dispărură o clipă, cu totul, de parcă n-ar fi fost trupul lui cel care trăia cu atîta forţă iubirea. Şi atunci, Krinitzki urlă pentru întîia oară, ca un animal care se teme de moarte, un urlet înfiorător şi începu să coboare spre apă. Mergea într-un mod foarte ciudat : făcea doi paşi, apoi, parcă, răzgîndindu-se, se oprea şi părea că se întoarce, mişcîndu-şi un picior nehotărît, în aer, apoi mai făcea doi-trei paşi, şi din nou făcea mişcarea aceea cu piciorul în aer care nu avea nici un rost. Parcă s-ar fi îmbătat brusc şi nu reuşea să-şi ducă trupul său atît de greu. Dar unde mergea oare ?

În clipa cînd intră în apă, celălalt se ridică încet, cu greutate şi parcă nu se hotăra să se ridice în picioare, mersul în patru labe îi convenea mai mult şi atunci uriaşul urlă a doua oară. Pasul simţi cum începe să-i zgîlţîie trupul de frică şi cel din drum ridică capul, adulmecînd în aer şi Paul voi să-i strige să se grăbească şi să-l ajute pe Krinitzki care suferea de ceva, el însuşi, dacă nu ar fi fost toropit de...

Uriaşul înainta încet, şi cu încăpăţînare în apa care-i ajungea pînă la brîu şi celălalt, din drum, se hotărî brusc şi alergă după el. Krinitzki îl simţi însă venind şi se întoarse, dar celălalt nu se feri şi îl îmbrăţişă şi, spre uimirea lui Paul îl răsturnă pe uriaş în apă, ca pe un copil neputincios. Cîteva clipe cele două trupuri se zvîrcoliră — dar nu cu iuţeala şi furia celor de dinainte, care-l aţîţase atît de mult pe Paul — ci cu o încetineală nemaipomenită şi Paul surîse încet, văzînd joaca celor doi pentru că dacă Krinitzki căzuse atît de uşor înseamnă că voise şi el să se joace, apoi, deodată, cel mai scund sări într-o parte, îl

privi o clipă pe uriaş care încerca să se ridice în patru labe, cu faţa în jos, din apă, se uită nehotărît în jur şi tocmai cînd Paul, nedumerit şi chiar speriat, voi tocmai să-l strige, alergă înapoi pe drum, îşi încălecă bicicleta şi dispăru, dar nu pe drumul mare, ci coti imediat pe o potecă nevăzută, pe care o ştia probabil de dinainte şi se afundă în porumbul care creştea acolo foarte înalt. Paul privi în urma lui crezînd că va reveni singur, sau cu cineva, dar totul rămase liniştit.

Krinitzki era culcat, ca un om obosit, pe o parte, în apa mică de lîngă ţărm şi Paul făcu cîţiva paşi să alerge la el, dar se opri deodată, ţintuit de spaimă pentru întîia oară. Ce fel de joc fusese acela şi de ce uriaşul stătea astfel pe rînă, de parcă nu ar mai fi putut să urce malul acela scund pe care el, Paul, îl urca în joacă şi de ce celălalt fugise în felul acela, tăcut ?

Lui Paul îi era teamă să se apropie, dar se mişcă totuşi pentru că aşa trebuia, încet însă, aşteptîndu-se ca din clipă în clipă Krinitzki, bunul şi minunatul Krinitzki, să se ridice dintr-o mişcare şi să-i facă semn, vesel, cu mîna.

Intră în apă, cu o precauţie absurdă şi se apropie de trupul acela culcat şi cînd fu mai aproape auzi un fel de sforăit, de parcă celălalt adormise acolo, în apă. Voia să-l păcălească pe el ? se întreba nedumerit Paul şi se sforţă să zîmbească ca să ia parte aşa cum se cuvenea, la acel joc, dar mai făcu un pas prin apă şi sforăitul se întări şi se urîţi în mod neaşteptat şi nedorit, şi deodată, Paul îşi dădu seama că uriaşul horcăia, ca un porc care e ţinut de nenumăraţi bărbaţi de urechi şi picioare şi zvîcneşte cu atîta putere încît îi cutremură pe toţi şi îi clatină de pe picioare. Paul începu să tremure de teamă şi, deodată, simţi cum lacrimile îi aleargă în jos pe obraz şi buzele îl ardeau şi tremurau şi se auzi scîncind, în timp ce înainta cu tot mai multă nesiguranţă şi teroare şi, plin de spaimă pentru el însuşi şi pentru întreaga lume necunoscută şi infernală, începu să strige încet, printre lacrimile care i se rostogoleau în gura deschisă :

— Băicuţule !... Băicuţule !... Băicuţule !

Celălalt, trupul acela uriaș, continua să horcăie, fără nici o milă de spaima lui Paul, orb și surd și neputincios, picioarele sale lungi zvîcneau, împroșcînd apa și, deodată, Paul, care privea în jos mereu, zări un animal ciudat, lătăreț, întunecat, că i se strecoară printre picioare. Se apleca ca un idiot și întinse mîna rășchirată în apă și o scoase neagră de sînge și atunci strigă ca un apucat, strigă atît de tare încît se sperie el însuși, tremura ca un apucat și striga ascuțit, ca o femeie isterică și, pentru că nu se putea stăpîni și spaima îl copleșea — deodată trupul acela culcat devenise nemaipomenit de străin și de respingător — se întoarse și fugi înapoi, fără să se uite în urmă, avînd mereu în fața ochilor picioarele acelea lungi care zvîcneau cu o forță uimitoare, parcă voiau să se rupă din trupul care le ținea, și apa care se învălurea speriată și horcăitul nesfîrșit. Paul alerga pe drum cu ochii rătăciți, plîngînd și bolborosind într-una, dar ușor, abia auzit, uimit parcă sau atît de speriat, încît nu îndrăznea să-și irosească spaima, nu îndrăznea să lupte cu ea. Apoi încetini pasul și alergă mai încet și în curînd mergea ca orice om și chiar și plînsul acela involuntar încetă. Mergea pur și simplu, ca orice călător, înțelept, numai mîna dreaptă, murdară, avea grijă să și-o țină departe de trup și de el, și, cel mai bucuros ar fi tăiat-o și era convins că nu l-ar fi durut nici cît o înțepătură.

Intră în dormitor, se urcă în patul lui și, ascunzîndu-se sub pătură, încercă nu să adoarmă, nici nu avea nevoie de somn, ci să-și stăpînească clănțănitul dinților care îi putea trezi și pe ceilalți. Stătea astfel chircit sub pătură, clănțănind din dinți fără încetare, ca un mărunt animal de cîmpie și ascultîndu-se fără mirare, fără durere, fără nici un fel de teamă și simțire. Dinții îi jucau însă în gură și în cap, lovindu-se uneori între ei și Paul îi asculta și era tot ce putea să facă în clipa aceea.

10

Cu cîteva minute după ora opt, în ziua cînd primise citaţia, Titus Gîrda se prezentă la secţia de miliţie, biroul şapte. El era un individ care afecta răceala şi ironia ca stări ordinare de spirit, dar se simţea acum, spre uimirea sa, în primul rînd iritat, şi ceea ce era mai grav, nu-şi putea stăpîni această iritare ; nu-şi afla tonul său în care s-ar fi regăsit şi în care avea încredere.

Clădirea miliţiei era foarte mare, cu mult prea mare pentru nevoile ei curente şi Titus străbătu nişte culoare largi şi nimeri chiar într-o aripă în care se făceau reparaţii. În sfîrşit, dibui şi uşa la care trebuia să intre şi fu primit cu o amabilitate neaşteptată.

În birou se afla un plutonier pe care el îl cunoştea bine din vedere, un om foarte spătos, bine hrănit şi chel. De cîte ori îl văzuse prin oraş, Titus şi-l închipuise cărînd sacoşe cu zarzavaturi sau serviete umflate cu mezeluri şi carne macră, un fel de campion al meselor gătite în familie în care, dumnealui, bineînţeles, era regele bucătăriei, cu sosuri originale şi consomè-uri fanteziste. Titus fu poftit foarte ceremonios să ia loc pe un fotoliu, fu întrebat dacă nu doreşte o cafea — el refuză însă, băuse deja una, cu puţin înainte de a pleca de acasă — şi fu rugat să aştepte cîteva minute. Era chemat — îi spunea „plutonierul-gurmand" — pentru o simplă formalitate. În legătură cu crima ? întrebase fostul student şi militarul fu o clipă descumpănit, apoi admise că da, probabil în legătură cu crima.

Titus se aşeză lîngă geam, şi plutonierul îşi văzu de treburile sale. În două rînduri intrară nişte gradaţi cu hîrtii, apoi un civil care şopoti ceva cu „gurmandul" privindu-l tot timpul, peste umărul plutonierului, pe student, care afecta o indiferenţă perfectă. Titus începu să respire uşurat, în sfîrşit îşi regăsea „tonul".

După foarte puțin timp, nici zece minute, plutonierul se mișcă de la biroul său, deschise o ușă care dădea alături și vorbi cu cineva de acolo, apoi se întoarse și îl invită pe Gîrda „să-l însoțească“. Titus se ridică cu eleganță și se forță să zîmbească interior la acel „vă rog să mă însoțiți“ — abia acum își dădu seama ce emotiv era sau nu era decît o formă a fricii față de propriul său curaj, față de propria sa hotărîre ?! — și îl însoți pe plutonier, care îi zîmbea mereu și se arăta foarte îndatoritor, și oricît de zeflemisitor era studentul, trebui să recunoască că stînjeneala sa și ochii mari, albaștri, atît de nepotriviți cu chelia, i-l făcuseră simpatic.

Coborîră jos, la parter și, în cîteva rînduri, ocoliră niște grămezi de cutii de vopsea, var, trecură sub niște scări pe care lucrau zugravi și „gurmandul“ îl informă cu un ton perfect amical că, jos în pivniță, cu ocazia acestei renovări a localului, găsiseră printre altele, îngropată, o casă mare de fier, pe care nici pînă acum nu reușiseră să o deschidă, deoarece nu voiau s-o taie. Era a fostului proprietar, probabil, deși, cine știe ? — și îl întrebă pe Titus dacă îl cunoscuse pe Salomon Bela, cel care „ținuse cazina“, adică restaurantul și cafeneaua fostă „Bristol“.

— Da ! admise Gîrda, îl cunoscuse, tatăl său avea obiceiul să viziteze regulat acel stabiliment și îl dusese și pe el în cîteva rînduri, permițîndu-i să asiste la jocurile sale de „pinacl“, „belotă“ sau „preferans“ împreună cu notabilitățile locale, oferindu-i o sondă uriașă cu „himberschpritz“, cu sirop sifonat, adică. Da ? — făcu amabil „gurmandul“, și el îl cunoscuse pe Salomon, dar abia după ’48, cînd pierduse stabilimentul și lucra în funcția de contabil, la Timișoara, la o întreprindere textilă.

— A ajuns curînd contabil-șef ! spunea plutonierul, clipind prietenos din ochii săi albaștri — era dat dracului ! Vreau să spun că era foarte priceput ! se scuză el zîmbind și Titus îi contrazîmbi, sînt curios dacă casa asta de bani are ceva înăuntru și dacă i-a aparținut sau dacă a știut ceva de ea... avem și noi misterul nostru ! — glumi „gurmandul“ în timp ce cobora treptele largi, din lemn tocit și

îi relată în două fraze, lui Titus, care asculta puțin uimit de familiaritatea plutonierului, că, de curînd, o portăreasă la o vilă din cartierul de nord, „luxos", al orășelului, a venit cu un borcan mare de murături, plin cu „cocoșei", pe care îl dezgropase din curtea din spatele clădirii. A cui fusese „borcanul" ? Foștii proprietari, naționalizați, locuiau în altă parte, în țară și tăgăduiau, evident, proprietatea asupra aurului. Cine știe, poate era chiar adevărat !

Toate acestea Titus le află în scurt timp, cît parcurseră două culoare și coborîră scările. Apoi, el fu introdus într-un birou pe care se afla o tăbliță pe care scria „Comandant", iar înlăuntru o secretară și o altă ușă, capitonată. Secretara, o femeie în vîrstă, cu părul complet alb și o față frumoasă, foarte bine păstrată, îi rugă să aștepte și cei doi se traseră lîngă geam. Prin fereastră, jos, se putea zări o stradă îngustă, unde niște căruțași descărcau pietriș din două camioane-hipo, cu roți cauciucate, iar dincolo, peste un zid scund de piatră, o curte lungă, acoperită pe jumătate cu un umbrar de viță de vie. Curtea era aproape pustie, o curte liniștită, calmă, provincială. În stînga, într-un șezlong vărgat, stătea întins un băiat de vreo nouăzece ani, grăsuț, cu picioarele nesfîrșit de subțiri și cu laba stîngă întoarsă în afară, probabil sechele de poliomielită, gîndi Titus. Băiatul citea o carte și din cînd în cînd vorbea cu cineva, nevăzut, prin ușa deschisă a unei bucătării de vară, un fel de verandă de sticlă, cu multe flori peste tot.

Gîrda fu în sfîrșit poftit să intre — numai el și la foarte scurtă vreme după ce secretara îl anunță — și găsi în biroul comandantului un civil înalt, masiv, cu o cămașă albă cu gulerul răsfrînt și pe șeful miliției, maiorul Bejan, un individ scund, cu părul rar, foarte agitat.

— Bună ziua, tovarășe Gîrdea — îl salută maiorul și ieși repede pe după birou, fără să-i întindă mîna însă și îl pofti să ia loc pe un scaun aflat în fața biroului, după care se reîntoarse cu repeziciune la locul lui, fără să-l prezinte pe civil. Titus se așeză pe scaun, apoi tocmai cînd maiorul deschise gura ca să spună ceva, Gîrda se ridică din nou, și se înclină țeapăn în fața civilului, spunînd :

— Gîrda Titus e numele meu !

Civilul, care stătea lîngă geam, prefăcîndu-se că se uită afară, rîse ușor batjocoritor, fără zgomot, la această prezentare a studentului, avea o gură mereu deschisă, ironică, cu o coroană de dinți albi, perfectă. Bejan se roși, involuntar, și nu spuse nimic, iar Titus, după ce așteptă o clipă, se așeză la loc, pe scaunul lui.

— V-am invitat aici, în legătură cu ancheta cazului Dabici ! spuse maiorul, încercînd să vorbească rece, oficios, lucru care nu-i reușea prea bine — aveți de făcut vreo depoziție în legătură cu acest caz ?

— Da ! spuse uscat Titus.

— O clipă vă rog ! făcu maiorul și o sună pe secretară, care intră și se așeză pe un fotoliu vișiniu de lîngă fereastră, cu un bloc de hîrtie albă, pregătindu-se să stenografieze.

— Tot ce spuneți va fi consemnat ! spuse maiorul. Vă rog !

— N-am mare lucru de spus ! începu Titus și povesti pe scurt, cîteva fraze, cum „se plimbase" împreună cu Irina Dabici în seara crimei, după ce o întîlnise cu totul întîmplător.

— La ce oră a avut loc, aproximativ, rendez-vous-ul dumneavoastră cu Irina Dabici ? întrebă maiorul aprinzîndu-și o țigară și Titus observă că degetele-i mici, scurte, îi tremurau de enervare.

— Specific încă o dată — răspunse Titus — că nu era vorba de o întîlnire aranjată de dinainte. Ne-am întîlnit cu totul întîmplător la centrul de pîine de lîngă biroul de voiaj. Totul se întîmpla în jur de opt, opt și cinci minute.

— O oră rotundă ?! făcu maiorul.

— Cu totul întîmplător ! replică rece, Titus.

— Și... la ce oră v-ați despărțit ?

— Unsprezece și douăzeci sau și douăzeci și cinci. M-am uitat la ceas la și un sfert și nu puteau trece mai mult de cinci sau șapte minute.

Cîteva secunde maiorul păstră tăcerea, de parcă s-ar fi gîndit la cele auzite sau aștepta ceva, apoi îl rugă pe

Gîrda să repete, încă o dată, dacă nu se supără, traseul plimbării cu Dabici. Titus se conformă și îi uimi pe cei doi, deoarece nu numai că repetă cu exactitate, punct cu punct, traseul indicat deja o dată, dar folosi aceleași fraze chiar, făcu aproape aceleași pauze de respirație.

Civilul se întoarse de la geam — de altfel nu stătuse decît de formă cu spatele — și spuse, deodată, rînjind zeflemisitor :

— Ți-ai pregătit bine depoziția !...

Titus răspunse imediat, înțepat :

— *V-ați* pregătit bine depoziția !

— Ia uite ! făcu amuzat civilul și își descheie haina, te-ai supărat, tinerelule ?!

Titus se roși ușor pe maxilarul inferior, dar răspunse, uscat, cu distincția lui silabică formidabilă :

— V-ați supărat ! voiați să spuneți, stimate tovarășe. Nu văd nici un motiv pentru care vă permiteți să mă tutuiți. De altfel... și se opri, ezitînd, figura îi rămase însă imobilă, rigidă.

— De altfel, ce ? făcu amuzat civilul, care nu era altul decît Voștinaru, și se apropie un pas de scaunul pe care stătea Titus — vrei să-ți dai importanță ?! Să știi că ai picat prost, sîntem băgați pînă peste cap în murdăria asta pe care ați făcut-o aici, și nu prea avem chef de...

Voștinaru vorbea plictisit, disprețuitor, deși era un dispreț leneș, blînd, se vedea cît de colo că micului incident cu fostul student nu îi acordă nici un fel de interes. Era cu gîndul aiurea și se juca cu un pumn de chei, pe care îl arunca uneori în aer, și-apoi le trăgea iute înapoi de un lănțișor subțire de argint, al cărui capăt îl avea prins de unul din degete.

Titus tăcu cîteva clipe, nerăspunzînd nimic, privind în masă, de sus, cu buza de jos răsfrîntă și cu un fel de luciu în privire. Apoi, tocmai cînd Voștinaru deschise gura ca să mai adauge ceva, se aplecă spre maior, și spuse :

— Mai aveți nevoie de mine, vă rog ?!

Bejan tuși și-și trecu mîna ușor peste bruma lui de păr, motiv ca să aplece privirea. Era evident că aștepta hotărîrea civilului, care se deplasase din nou la geam,

aprinzîndu-și tacticos o țigară.

— Pot să înțeleg că sînt liber ?! făcu Titus, țeapăn, ridicîndu-se pe jumătate de pe scaunul lui.

— Vă rog să vă așezați, tovarășe ! spuse aspru maiorul — aici sînteți în anchetă și ca atare, vă rog să vă conformați ! Nu-și au locul aici...

— Lasă-l, tovarășe maior ! îi întrerupse Voștinaru, întorcîndu-se de la geam, cu un ton deodată blînd, concesiv, dar gura lui rîdea mereu ironic, amuzată de ceva care parcă era lipit de pantofii sau de reverul hainei studentului — să știi ! — i se adresă el lui Gîrda — din întîmplare eu conduc ancheta, așa că... trebuie să te împaci și cu celelalte ! Poți să pleci !

— Bun înțeles, adaugă repede maiorul, nu aveți voie să părăsiți localitatea, fără învoirea noastră !

Titus se înclină fără un cuvînt și făcu cîțiva pași spre ieșire. Se opri însă în fața ușii capitonate, se întoarse și se adresă civilului care se aplecase deja peste masă.

— Aș avea o rugăminte ! spuse Titus cu o astfel de răceală și mișcare disprețuitoare a buzei inferioare încît anula perfect cuvîntul „rugăminte“ — aș vrea, dacă e posibil, să vorbesc cu tovarășul procuror Remus Alexandrescu !

— În ce chestiune ?! făcu încet civilul, întorcînd privirea spre el, fără să-și schimbe poziția.

— Aș vrea, dacă e posibil, să adresez cîteva cuvinte tovarășului procuror-șef al raionului ! repetă Titus, cu încăpățînare rece... În legătură cu crima.

— Tovarășul procuror nu e aici, momentan ! spuse repede maiorul, puteți însă să ne comunicați nouă, orice...

— Îmi pare rău ! făcu Titus înclinîndu-se din nou și pregătindu-se să plece a doua oară.

— Ia stai puțin ! făcu civilul, desprinzîndu-se de masă, mi se pare că e vorba de o neînțelegere ! Dacă e vorba de ceva important nu o să crutăm nici un efort și o să-l căutăm pe procuror ! Nu putem forța simpatia nimănui ! și ieși, trecînd pe lîngă Gîrda, dar se reîntoarse după nici jumătate de minut. — Ia loc ! îi spuse el lui Titus, trecînd pe lîngă el, fără să-l privească, indicîndu-i un fotoliu lîngă

geam. El se apropie din nou de birou și începu să vorbească pe șoptite cu maiorul, care răspundea din cînd în cînd la telefon. Bejan, la un moment dat vru să se scoale în picioare, din respect față de superiorul său, dar acesta îl apăsă cu mîna înapoi pe scaun, rîzînd ușor, cu satisfacție — se pare că rîsul acela scurt, arogant îi devenise un obicei, dar Titus, deși nu îi era adresat, nu se putu stăpîni să nu tresară, abia simțit, stînd întors cu umărul în fotoliul său.

Peste vreun sfert de oră, Remus Alexandrescu intră în birou și, cînd rămase singur cu el, Titus îi declară că nu făcuse o depoziție completă și adăugă amănuntul că, înainte de a o întîlni din întîmplare pe Irina la centrul de pîine, o căutase acasă și găsise întunerec, liniște, și ușile deschise, descuiate și deschise. La întrebarea procurorului care se informă de ce nu voise să declare acest lucru maiorului Bejan, Titus refuză să dea vreun răspuns. De altfel întreaga declarație o făcu cu un ton aproape sfidător, cu o aroganță care îl uimi ușor pe Alexandrescu. Gîrda trebui însă să-și repete depoziția, astfel completată, de mai multe ori și în fața mai multor persoane în cursul zile și fu reținut la miliție pînă a doua zi la nouă dimineața.

Pe Titus nu îl miră de fel faptul că nu mai fu lăsat să se întoarcă acasă, singurul lucru pe care îl pretindea de la anchetatorii săi, fu ca aceștia să-i declare formal că era arestat, lucru pe care nu îl obținu, toată lumea îl asigura că se făceau doar formalități strict necesare, nu era vorba, deocamdată cel puțin, de un arest. Fostul student nu se irita de loc la ideea unui arest posibil, s-ar fi zis că îl dorea chiar și îl nemulțumea vădit că nu i se declara formal acest lucru. Fu deci cu atît mai uimit cînd i se declară a doua zi că poate să se reîntoarcă acasă și drumul îl făcu umblînd foarte încet, privind mereu în urmă, de parcă s-ar fi așteptat să fie chemat înapoi.

Ajungînd în fața centrului de pîine de care fusese foarte mult vorba cu o zi înainte, intră ca să-și cumpere un corn. Era o zi întunecată „ploaia atîrna pe cer“ și pe străzile orășelului se afla puțină lume. Doar cîteva siluete, în majoritate femei și băiețandri de școală. Cînd ieși din

prăvălie, în ușă se izbi aproape de un omuleț îmbrăcat într-un costum albastru, cu dungulițe albe, încălțat cu ghete roșcate, de-un evident prost gust. Era un bărbat în jur de treizeci, cu părul blond, spălăcit, și intrase atît de pripit pe ușă — de parcă ar fi alergat de cineva care îl urmărea — încît era cît p-aci să-l doboare la pămînt pe Gîrda.

— Scuzați, scuzați ! făcu străinul, zîmbind cu veselie, fără să se simtă prea stingherit și cînd Titus voi să-și continue drumul, dînd din umeri și mușcînd din cornul pe care îl ținea în mînă, celălalt se agăță de el, prinzîndu-l confidențial de braț :

— Nu vă supărați ! Sînt teribil de neîndemînatec dar... adevărul e că alergam chiar după dumneavoastră !...

— Alergai după mine ?! făcu Titus, neputînd să nu se împiedece să nu zîmbească, ești de la miliție, dumneata ?! Celălalt însă păru că nu aude întrebarea ; se îndesă și mai tare în student și-i suflă confidențial în ureche, zîmbind într-un fel complice, cu o șiretenie neplăcută :

— Nu-i așa că ăsta e... centrul de pîine ?

— Nu înțeleg ce vrei să spui ! spuse Titus, enervat de zîmbetul și de felul în care celălalt îi suflase în ureche — ce dorești de la mine ? și fostul student ridică ușor tonul — nu te cunosc !

— Să ieșim de aici ! propuse străinul, cu aceeași șiretenie complice care îl enerva atît de tare pe Gîrda — nu e locul potrivit pentru...

— Pentru ce ? făcu jignit Titus, dar celălalt îl prinse cu familiaritate de braț și îl tîrî aproape în stradă.

— Să facem cîțiva pași ! propuse el, cu ochii mereu lucind de rîs.

Titus îl privi o clipă gîndindu-se ce atitudine să ia, apoi, starea de oboseală generală și de apatie pe care o trăia după o zi și o noapte de detenție și interogatorii, îi înmuie rigiditatea lui obișnuită și porni alături de necunoscut, mușcînd distrat din cornul pe care nu-l cumpărase de foame, adăugînd plictisit :

— Cum vrei, dar să știi că nu am prea mult timp. Sînt așteptat acasă. Ce vrei ?! Nu pari să fii de pe aici, nu te-am mai văzut ?...

— E adevărat ! recunoscu celălalt, cu un gest larg și abia atunci observă Titus că străinul ținea pe braț un fulgarin vechi, gălbui, cu o rigiditate ridicolă, cam în felul în care poartă calfele de croitor pantalonii călcați la domiciliul clienților.

— Nu sînt de aici ! spuse străinul, dar chiar dacă aș fi, o figură ca a mea, spălăcită, nu se remarcă, vă asigur !

— Ce vorbești ! făcu amuzat Titus.

— Ha, ha ! Ho, ho ! rîse celălalt, atît de strident și de pueril, încît Gîrda încruntă reflex sprîncenele — sînteți foarte uimit, tovarășe Gîrda ! Foarte, foarte uimit ! Și dacă v-aș mai spune ceva, sînt convins că...

— I-ascultă ! întrerupse Titus voioșia zgomotoasă a celuilalt, continuînd însă să înainteze cu lene, cu o plictiseală neobișnuită lui și care-l amuza pe el în primul rînd — deșartă-ți repede geamantanul, n-am prea mare chef de palavre în dimineața asta ! Și mai ales cu indivizi...

— Misterioși ?! Nu-i așa ?! făcu celălalt, văzînd că Titus nu vrea să-și termine fraza, apoi adăugă repede, cu un fel de tristețe bruscă — nu e vorba de nici un mister aici ! De altfel nici nu se potrivește misterul cu mine, cu persoana mea adică !

Apoi se opri, își pocni călcîiele într-un mod foarte caraghios și spuse :

— Plutonier Mateiaș Alexandru !

Titus se abținu cu greu să nu-i zîmbească în față, ceea ce evident l-ar fi jignit pe omuleț. Se mărgini să se încline în tăcere, cu o ceremonie un pic exagerată.

— Deci, am ghicit totuși, ești de la miliție ! spuse Titus.

— Da și nu ! făcu Mateiaș, căruia îi plăceau, se vedea, șaradele. Am lucrat pînă de curînd, pînă acu'două zile în cadrul miliției raionale !

— Dar ce s-a întîmplat ? se prefăcu îngrijorat Gîrda.

— Nimic! făcu Mateiaş, dînd din umeri, mi-am dat demisia!
— Da?! replică cu o leneşă stupoare celălalt, şi atunci...
— Ce vreau de la dumneata?! se înveseli plutonierul — în orice caz, nu...
Titus fu oprit însă în acea clipă de o cunoştinţă şi Mateiaș îl aștepta, discret, lîngă un stîlp de afișaj, prefăcîndu-se interesat de anunţuri, dar chiar și în această măruntă treabă, stîngăcia lui ieșea la iveală. Se întorcea la fiecare cinci secunde să privească în direcţia în care stătea Titus, încît cel cu care vorbea studentul, se interesă „cu cine era, un individ atît de curios". Gîrda se hotărî să se descotorosească repede de el.
— Dragul meu! îi spuse, revenind lîngă plutonier — dumneata ești un om foarte amabil, dar eu cad de oboseală, și...
— Dar bineînţeles! sări, îngrijorat Mateiaș, deși era evident că nu lua în serios motivarea lui Titus sau nu-l interesa, dă-mi voie să te conduc pînă acasă. E vorba doar de niște mărunţișuri, care...
— Nu, nu! se împotrivi ferm, Gîrda, îmi vei spune chiar acum despre ce e vorba! De altfel, ce amestec ai dumneata în toată chestia asta? Pentru că, te interesează cazul Dabici, dacă...
— Nu! spuse cu o șiretenie puerilă, Mateiaş, vesel fără nici o pricină aparentă și zîmbind mereu, cu o figură atît de instabilă încît îl sîcîia pe gravul și distantul Gîrda, m-ar interesa o descriere cît mai exactă a casei în clipa cînd dumneata ai intrat în jurul orei nouă!
— Da?! se uimi Titus ușor, că celălalt cunoștea amănuntul, mi se pare că dumneata nu ești sincer cu mine?! De unde știi că... i-ascultă? se decise el, cu oarecare brutalitate — ori te legitimezi, ori dacă nu, te rog să mă scutești de prezenţa dumitale! Nu am chef de nimic acum, vreau să mă culc pur și simplu!
— De ce te superi în felul acesta? făcu Mateiaș, cu un aer de repros perfect amical. De altfel, tonul de continuă familiaritate pe care și-l permitea plutonierul îl agasa cel

mai mult pe Titus, el, care nu-l văzuse niciodată pe acest om.

— De ce te superi ?! repetă Mateiaș, putem să... în sfîrșit, e adevărat că eu mi-am prezentat demisia, dar numai pentru că cineva voia să mă împiedece să mă aflu aici... în legătură, bineînțeles cu... te miră de unde știu aceste amănunte ?! schimbă el, cu vioiciune — foarte simplu : am cîțiva amici, sau nu, pardon, cîțiva tovarăși care au oarecare încredere în facultățile mele modeste, într-o anumită, știu eu cum să-i spun, pricepere nativă ! — și spălăcitul îl privi cu satisfacție pe Titus pentru expresia pe care o găsise.

— Va să zică dumneata ești un fel de „erou al datoriei“ ! făcu zeflemisitor Gîrda — un model de ofițer de miliție sau subofițer de miliție ! În ciuda adversității sau obtuzității unor superiori birocrați sau suficienți, dumneata renunți la totul, carieră, salar, viitor, și te întorci aici ca să faci pe detectivul amator ?

— Nu e chiar așa ! replică cu o modestie „veselă“ Mateiaș, care se făcu că nu observă ironia groasă a celuilalt, a fost mai mult o stratagemă ! E adevărat că mi-am dat demisia, dar probabil că mi s-a aprobat în mod automat, eu lipsind, un concediu fără plată, sau chiar unul cu plată ! Nu e prea mult eroism aici, de altfel nici nu mi se potrivește ! făcu micul om, cu un fel de satisfacție — eu nu sînt făcut pentru eroism, nu am gravitatea necesară ! Uite, dumneata, domnule Gîrda, dacă-mi permiți, ai o înfățișare potrivită. Numai că ești puțin cam... inteligent, o inteligență prea mare nu...

— În sfîrșit ! făcu Titus puțin agasat, dar numai de formă începea deja să-l intereseze oarecum plutonierul în civil, și încă n-am ajuns la ceea ce...

— Sînteți puțin cam grăbit ! făcu Mateiaș și văzînd că celălalt devine rigid, adăugă repede : Evident, aveți toate motivele, vreți să vă culcați, familia e neliniștită !... Tocmai de aceea v-am propus să vă conduc pînă acasă și... dacă nu sînt prea îndrăzneț, aș accepta să mă invitați la dumneavoastră pentru o jumătate de oră !

Apoi adăugă repede :

— Nu e foarte logic ?! Cît timp nu-i liniştiţi, părinţii vreau să zic, nu vă veţi putea concentra şi... ca să vă spun drept, pe stradă nu se pot aborda astfel de lucruri ! Mişună tot felul de indivizi, şi... pentru asta nu am... e şi în interesul dumneavoastră, s-ar putea să vă scutesc de cîteva chemări la miliţie, interogatorii cu tot felul de... ce credeţi ?! şi-l privi cu aceeaşi şiretenie, cu zîmbetul său pueril şi complice, care-l scotea din fire pe Gîrda, mai ales că nu era în stare să-şi facă o părere despre toată această întîlnire ciudată şi confuză.

— Astea sînt metodele procuraturii ?! întrebă el, cu o obosită iritare — după ce sînt eliberat de formă, să fiu hărţuit, condus acasă, supravegheat de...

— Nu, nu ! se împotrivi cu energie şi ciudă micul personaj, nu e vorba de aşa ceva ! Credeţi-mă ! Demersul acesta al meu îmi aparţine, nu trebuie să raportez nimănui nimic ! De altfel, dumneavoastră nu cunoaşteţi nişte amănunte ale mersului anchetei în această crimă... aflaţi că eu mă găseam aici, cînd cu Simonca, eu l-am anchetat pe Leca şi datorită raportului meu a fost apoi eliberat, e drept foarte tîrziu şi...

Titus îşi aminti atunci, foarte vag, că auzise numele plutonierului, pronunţat de procuror sau de Cambrea, în seara cînd cei doi făcuseră acea vizită inopinată familiei sale. Era însă incapabil să-şi amintească cu mai multă precizie în ce context se amintise acest nume.

— Să mergem ! propuse plutonierul în civil, aproape rugător, văzîndu-l pe celălalt că se gîndeşte, cu sprîncenele subţiri, feminine, uşor strînse — voi aştepta cu răbdare, cu toată discreţia, ca să vă liniştiţi familia... de altfel, mi se pare că îmi datoraţi şi puţină recunoştinţă, dacă...

— Eu ?! făcu Titus, zîmbind.

— Ei, am glumit ! spuse Mateiaş, nu am făcut-o pentru asta, deşi, trebuie să recunosc, că am acţionat nu numai din umanitarism ! Ştiţi, peste tot se amestecă interesul, chiar cînd vrei să faci un lucru, o faptă total dezinteresată, umană, de umanitate adică, constaţi pe urmă cu

o anumită, neplăcută surprindere că... că fapta umanistă n-a fost chiar atît de..., şi Mateiaş nu mai întregi fraza, ci izbucni în rîs şi-şi lovi un pantof de celălalt, un gest care îl uimi din cale-afară pe Gîrda.

— Nu înţeleg ! făcu Titus, amuzat pe jumătate.

— Un fleac ! făcu Mateiaş, dîndu-şi importanţă, oricine ar fi făcut-o în locul meu, cum se spune ! Adevărul e însă că eu am făcut-o aşa că... în sfîrşit, te plictisesc, domnule Gîrda, dar ce vreau să-ţi spun e că poţi să stai liniştit, părinţii dumitale ştiu că te întorci acum, în bune condiţiuni, ca să zicem aşa...

— Da ?! făcu Titus, de unde ştiu ?

— I-am anunţat eu, personal ! Chiar azi-dimineaţă, cînd s-a ştiut că... de altfel am fost şi aseară pe la dumneavoastră şi trebuie să vă asigur că aveţi nişte părinţi exemplari ! Oameni de o foarte bună calitate, se vede cît de colo, de o creştere aleasă !

— Şi de o simţire nobilă, nu-i aşa ?! ricană Titus, nemaiştiind ce să creadă despre personajul din faţa sa, pe care l-ar fi trimis de zece ori la dracu pînă atunci şi de care nu reuşea să se dezlipească totuşi. Şi o anumită tulbure presimţire, imaginaţie chiar, îl făcea să se vadă, peste puţină vreme, în camera sa, pălăvrăgind împreună cu plutonierul care, cu mica sa insolenţă zăpăcită, era evident că se va lăfăi undeva într-un fotoliu, sau va începe să cotrobăiască în bibliotecă, sau cine ştie, îl va ruga poate chiar să-i cînte ceva la pian. Asta îl înveseli pe Gîrda, un fel de veselie amară şi iritantă, mai ales că trebuia să-i şi mulţumească spălăcitului, care tocmai termina o frază lungă despre felul în care fusese primit de mama sa, care-i aducea aminte de nu ştiu cine, bineînţeles, o persoană din cale-afară de...

— Îţi mulţumesc că te-ai ocupat să-i linişteşti, deşi nu ştiu încă cu claritate cu ce scop ai făcut-o ! spuse Titus, cu răceală şi indispoziţie evidentă şi continuă apoi — dacă zici că îi cunoşti, tovarăşe Matieaşu...

— Mateiaş !! îl corectă plutonierul, surîzînd fără rost.

— Scuză-mă ! făcu Gîrda, dacă e nevoie, să mergem

atunci ! E aproape zece, lipsesc deci de mai bine de douăzeci și patru de ore de acasă !

— Nu am să vă rețin mult ! îl asigură plutonierul, pășind lîngă el cu o importanță caraghioasă, ținîndu-și trenciul gălbui cu mîna întinsă, fără rost — îmi dau perfect de bine...

— A, nu ! ripostă absent Titus, nu trebuie să te formalizezi. Acum că tot sîntem amestecați în ciorba asta... știi ce ! făcu el înviorat deodată de un gînd — îți place muzica ? Muzica clasică, simfonică ?

Mateiaș îl privi dezorientat o clipă și pentru prima oară păru că încearcă să vadă de pe fața interlocutorului său, dacă nu e cumva ținta vreunei ironii. Dar renunță brusc la orice suspiciune, de parcă și-ar fi amintit că nu era „făcut“ pentru un respect și o stimă ieșită din comun, și recunoscu, cu aceeași veselie jucăușă :

— Muzica cultă ? ! Bineînțeles că îmi place, o apreciez, numai că îndatoririle de serviciu m-au împiedecat să...

— Aha ! făcu cu seriozitate Gîrda, dar dacă ai fi avut timp, nu-i așa...

— Dumneavoastră vă place muzica, vă ocupați ?! îl întrebă plutonierul.

— Recunosc ! făcu Titus cu prețiozitate, era hotărît să-l trateze cu toată seriozitatea pe micul plutonier, de aici înainte — am să-ți cînt și dumitale ceva la pian, asta ne va liniști pe amîndoi, dacă bineînțeles te încîntă propunerea mea ! Eu și-așa nu prea am să pot dormi, așa că...

— Interesant ! făcu Mateiaș, dumneata s-ar zice că vrei într-un anumit mod să te răzbuni pentru faptul că am dat buzna, așa, fără nici un fel de...

Titus îl privi, dar văzu că celălalt nu-și pierduse veselia sa permanentă și inutilă, așa că adăugă :

— Te înșeli ! Am chef să cînt la pian în dimineața aceasta, și cum dumneata te-ai invitat la mine, o să asiști, vrînd nevrînd. Fii liniștit, nu cînt prea prost și nici prea tare. Poți foarte bine în timpul acesta să te gîndești la ce vrei, la anchetele voastre sau la orice altceva ! Un singur lucru te rog, însă : din cînd în cînd să dai din cap cu înțelegere și gravitate, cu ochii pe jumătate închiși și atunci

totul o să fie în regulă : părinţii mei vor fi liniştiţi că mă vor avea din nou „între ei", eu că mă liniştesc clămpănind la pian și dumneata că nu mă scapi din ochi, așa cum ţi s-a trasat sarcina, probabil, ce spui ?!

Mateiaş nu răspunse nimic, doar dădu din cap dintr-o parte în alta, de cîteva ori, surîzînd, ca un copil care imită pe un bătrîn înţelept în faţa altor copii fără minte și zburdalnici.

Peste jumătate de ceas cei doi erau într-adevăr instalaţi în camera lui Titus. Pe plutonier, părinţii studentului îl primiră cu multă căldură, se adeveri că el fusese acolo în două rînduri liniștind spaima doamnei Gîrda, care intrase în panică văzînd că fiul ei întîrzie prea mult la miliţie. (Mai ales după ce doctorul, interesîndu-se în dupăamiaza aceleeași zile la secţie, fu informat că Titus Gîrda „nu se găsea acolo".)

Titus se resemnă deci să-l servească şi să-l recompenseze pe plutonier care, spre plăcuta lui surprindere, o dată în casă, își pierdu familiaritatea neplăcută în gesturi, din stradă. Îi aminti lui Titus că-i promisese muzică și cînd acesta încercă să se eschiveze, insistă cu seriozitate și ascultă apoi, recules, stînd pe marginea unui fotoliu, pe brațul căruia așezase cu grijă nelipsitul său trenci gălbui. Titus îi cîntă Scarlatti şi Debussy, apoi, se ridică şi în timp ce doamna Gîrda îi trata cu cafele, îi puse o placă de muzică de jazz : „Dizzy Gillespie Quintet". Apoi, ca să-l recompenseze, „Oscar Peterson trio". Pe toate micul plutonier le ascultă fără nici o mişcare facială, cu o gravitate adîncă, dureroasă, de parcă s-ar fi automutilat și în cîteva rînduri, Gîrda îl examină bănuitor, nereușind să ghicească fondul exact al mimicii grave a lui Mateiaș. Ca și în veselia sa nemotivată din stradă, era și gravitatea sa de acum, prost plasată, exagerată, caricată. Avea o faţă mică, ovală și în ciuda ridurilor multe și a părului rar, păstra o expresie veșnic puerilă, incorigibil puerilă, care transforma orice stare, sentiment, în ceva suspicios, neveridic.

Apoi Titus îi aminti — se părea că Mateiaş uitase cu totul — despre scopul vizitei sale. Plutonierul tresări cu oarecare neplăcere, făcînd o grimasă foarte puţin credibilă, în sensul „ah, iarăşi ancheta cu plictiselile !", apoi îl rugă totuşi pe Titus să fie bun şi să-i repete scena pe care i-o declarase procurorului. (Ştia şi acest amănunt şi Titus nu se mai îndoi că venea din partea autorităţilor.)

Titus povesti încă o dată, cum în jurul orei opt — nu nouă cum ştia Mateiaş sau se prefăcea că ştie — căutînd-o pe Irina, împinse portiţa gardului din faţa casei, care era închisă, dar nu încuiată şi-apoi se apropiase fără nici o speranţă de casa cufundată în întunerec. Spre surpriza lui însă, uşa de la antreu era deschisă, dată de perete, şi el bătu în geamul sufrageriei, încă o dată, apoi păşi în antreu şi o strigă pe Irina de cîteva ori fără să primească nici un răspuns.

Cum intrase de cîine ?! se interesă Mateiaş şi Titus declară că nu întîlnise nici un cîine. Mateiaş fu o clipă deconcertat, apoi, dar Gîrda declară că asta era tot, o strigase de cîteva ori pe stăpîna casei, dar nu pătrunsese în casă, în sufragerie adică. Intrase doar pînă la uşa — deschisă şi ea — care despărţea micul antreiaş de sufragerie şi...

Ce părere avea, îl întrerupse Mateiaş, deosebit de grav şi de recules acum, plimbîndu-se cu ceaşca goală de cafea în mînă prin faţa lui, ba întorcînd cu piciorul un colţ de covor, ba lovindu-se de mînerul fotoliului cu şoldul şi, din cînd în cînd, făcînd gestul lui preferat, de a-şi lovi un pantof de altul, ce părere avea, cu tot întunerecul din sufragerie, nu ar fi putut fi cineva înăuntru ? Cineva care, să zicem, ar fi stat la masă, aţipit cu capul pe masă ?

Titus se gîndi o clipă, întrebarea aceasta nu-i fusese pusă „sus". El admise însă, după cîteva secunde că da, s-ar fi putut întîmpla, mai ales înspre partea dinspre stradă, în cameră era întunerec bine, transperantele lăsate, lumina stinsă peste tot şi el nici nu privise în sufragerie, i se păruse nepoliticos.

Atinsese ceva cu mîna, un obiect, uşa etc. ?

Răspunsul fu negativ şi prompt ; uşa de la antreu era suficient de larg deschisă ca să nu fie nevoie s-o mai

mişte. Se ferise chiar să atingă ceva, cu excepţia portiţei, bineînţeles.

O închisese după el ? Da, bineînţeles că da, deşi nu-şi amintea chiar gestul, dar avea obiceiul, chiar „pedanteria" să închidă uşile în urma sa.

Dar cea de la antreu ? sări Mateiaş, o închisese în urmă ? Titus se tulbură o clipă şi-l privi mirat pe plutonier. Nu, pe aceasta n-o închisese, deoarece o găsise deschisă. Da, era convins că n-o închisese, lăsase totul aşa cum fusese, îşi închipuise sau că era cineva adormit în casă sau plecat pentru cîteva minute în vecini. Aşteptase chiar un timp...

— Aha ! sărise deodată Mateiaş şi Titus nu se putu stăpîni să nu încrunte, nemulţumit, din sprîncene, faţă de o asemenea impulsivitate obositoare, va să zică nu plecase imediat ? Şi unde aşteptase ? În antreu ?

— Nu-nu, în antreu nu întîrziase decît un minut, atîta vreme cît îi trebuise să strige de două ori numele Irinei şi să aştepte suficient timp ca să se convingă că nu era nimeni în casă. Aşteptase însă afară, lîngă colţul casei, unde începea rondoul de flori.

Şi nu apăruse nici un cîine ? insistă nemulţumit Mateiaş.

Nu, nu văzuse nici un cîine, nici în curte nici în casă ! declară ritos, puţin uscat, Titus.

Titus începu să fie nerăbdător ; o zi şi o noapte întorsese pe dos, cu „ceilalţi" fiecare amănunt al acestei mărunte acţiuni, care fusese intrarea lui în casa Dabici, înainte sau după crimă, cu foarte puţin timp, istoricul legăturii lui cu Irina etc., etc. Pe de altă parte, plutonierul îl reţinea, primul lui impuls după ce fusese eliberat, înainte chiar de a se întoarce acasă, fusese să treacă, s-o caute pe „ea", pe cea care o lăsase încă adormită pe canapeaua din cabinet, cînd dase ascultare citaţiei. Acum aştepta cu indiferenţă exterioară să se termine vizita nedorită a lui Mateiaş, dar îşi ascundea cu greu impulsul de a-l expedia pe măruntul şi ridicolul om — care juca totuşi un rol încă plin de necunoscute pentru Titus şi de a se repezi la casa „ei". În cele cîteva vorbe pe care le schimbase cu ai săi,

în timpul cît Mateiaş îl aştepta instalat deja cu gravitate pe un fotoliu, întrebă şi de Irina şi i se spuse că se trezise la nici jumătate de oră după plecarea lui la miliţie şi, cu toate că părea încă foarte epuizată şi slăbită fizic, ţinuse morţiş să plece deşi i se propusese să mai întîrzie, să mănînce ceva, dar refuzase cu hotărîre şi prinsă brusc de o agitaţie puternică plecase grăbită, de parcă ar fi întîrziat de undeva. Acesta „de parcă ar fi întîrziat de undeva" îl neliniştea mai ales pe Titus în timpul acestei întrevederi silite cu plutonierul în civil şi îl făcea să stea ca pe jar, avînd nevoie de toată puterea sa de stăpînire, ca să-i înşele celuilalt vigilenţa şi să se prefacă nepăsător şi somnoros.

„Unde fugise ea cu atîta grabă ?!" şi „De unde ar fi putut ea să întîrzie?!" şi fără să vrea, ca o muscă bîzîitoare, sîcîitoare, de vară, alunga mereu imaginea acelui necunoscut „Gaşpar", care avea un rol numai pe jumătate ştiut în viaţa ei. Şi apoi, cît era ea de sinceră cu el, şi mai ales în legătură cu acest „Gaşpar ?" De ce întreţinea ea legături cu un astfel de om, nu cumva... şi din nou bănuiala care-i încolţise cu două nopţi înainte în minte, în timpul convorbirii cu Irina care venise în puterea nopţii să-l avertizeze, bănuiala pe care i-o aruncase cu atîta brutalitate în faţă, în clipa chiar cînd îi trecuse prin gînd... nu cumva, ea se prefăcea faţă de el ca să-l acopere pe *celălalt,* poate cine ştie... şi o clipă Titus se înfioră de groază, de parcă ar fi privit printr-o crăpătură a perdelei într-o cameră unde se petreceau lucruri îngrozitoare. Repulsia puternică se asocia şi cu o mare teamă faţă de el însuşi, faţă de „aventura" în care ar putea să intre şi în care era pe jumătate amestecat. În ciuda teribilismului şi ironiei sale faţă de formele stabile şi burgheze, era uşor de observat că el era un burghez pînă în fundul oaselor, chiar dacă acest cuvînt e luat în sensul său bun, adică avea teamă şi repulsie faţă de orice schimbare bruscă a proporţiilor stabilite o dată, în timp, faţă de orice întreprindere hazardată, dubioasă din punct de vedere moral. În propria sa familie, chiar şi faţă de fratele său mai mare, un ins flegmatic, de o personalitate fadă, „blajină", el trecea drept un nonconformist vio-

lent, adeseori chiar drept comunist convins și, într-adevăr, Titus se posta pe poziția unui comunist, lua adeseori apărarea punctului de vedere statal, oficios, în multe discuții ivite pe marginea unui subiect sau altul, a unei întîmplări sau a alteia din cadrul universului lor mărunt, provincial, însă foarte agitat de noua ordine, cu atît mai mult cu cît era vorba de o lume măruntă, perfect închisă, în care totul, cel mai mărunt zvon se repercuta înăuntru. Adeseori Titus ajunsese la certuri violente, mai ales cu fratele său mai mare și cu mama sa, părînd uneori a fi la un pas de ruptură, dar acel „pas" semăna cu „pasul" care îl desparte pe jucătorul de loterie căruia din cinci numere — la cîștigul cel mare — i-au ieșit patru, iar în al cincilea număr, una din cifre este exactă. (Jucătorul este la un „pas" de marele cîștig, crede el, pentru că aplică asupra legilor hazardului pur, legile unei anumite, simpliste, probabilități aritmetice.)

Cu toate acele certuri pe care le provocase — sau le provocaseră timpurile agitate — mai ales de cînd plecase la facultate, într-un oraș depărtat, Titus nici o clipă nu fusese în situația de a se simți un străin în propria sa familie și acel „pas" de ruptură la care ajungea uneori nu-l înspăimînta nici pe el nici pe ai săi. Tatăl său era chiar mai satisfăcut de el decît de cel mare, de Liviu, pentru că Titus îndrăznea să se opună autorității mamei, o „putere" pe care el o acceptase totdeauna, din prima clipă și-apoi pentru că unul din fiii săi arăta personalitate și opinii proprii. Poate că Titus era într-adevăr comunist și asta era tocmai un semn al conformismului său profund, pe care el îl ascundea cu un teribilism de suprafață, bine susținut de inteligența, cultura și darurile sale înnăscute. Există unii oameni care sînt devotați oricărui regim politic — sau aproape oricărui regim — cu condiția ca el să învingă și să prezinte garanții de solidaritate. De multe ori acești indivizi se arată, e adevărat, recalcitranți, dificili și uneori se întîmplă că felul lor de negație socială — care e totdeauna superficială, nu de esență — să vizeze un fapt real, o defecțiune existentă și astfel să înșele pe mulți din

cei obişnuiţi să citească în pripă caracterele sau din cei neînzestraţi cu arta grea a cunoaşterii oamenilor. Astfel, în mod ciudat, în faţa părinţilor şi a lumii mărunte, însă foarte distincte, reliefate, în care trăia şi se formase, Titus trecea drept un revoluţionar şi un „roşu", unul din acei tineri din lumea „bună" pe care comuniştii i-au cucerit cu ceva misterios şi periculos, poate cu simpla şi atît de atrăgătoarea negaţie a unei lumi constituite, şi, în acelaşi timp la facultate să treacă, în ochii unora mai ales, drept un snob, un burghez „înrăit", „duşman al noii societăţi" şi exmatriculat chiar înainte de examenul de stat.

Ceea ce pleda pentru el şi ceea ce-l făcea pe el însuşi să se respecte, un „ax" al orgoliului său care enerva pe atîţia, era faptul că, deşi exclus din facultate din motive politice, el îşi păstra faţă de ai săi şi faţă de sine însuşi părerile anterioare pînă la literă. Se adăuga chiar o stare de uşoară exaltare ideilor „comuniste" pe care le susţinuse el pînă acum cu răceală şi o inteligenţă cazuistică supărătoare tocmai printr-o aroganţă fină şi nepăsare afectivă. Aşa cum intuise bine procurorul Remus Alexandrescu în acea lungă şi inopinată vizită, el aproape se bucura de „nedreptatea" care i se făcuse, era un „martiriu" care îi convenea şi, poate, „îl provocase chiar". Acuzaţia era nedreaptă şi răutăcioasă, Titus, tocmai din oroare de aventură respingea orice gesturi extreme, era adevărat însă că într-un fel, acel „martiriu social" îi convenea. El nu era neliniştit pentru viitorul său, avea suficientă încredere în calităţile sale intelectuale şi morale ieşite din comun; în acelaşi timp, această „zdruncinătură" socială îi dădea pentru prima oară pînă acum, în viaţă, o garanţie în faţa sa, a solidităţilor concepţiilor sale, o siguranţă faţă de propria sa tărie morală, lucru important mai ales pentru un intelectual care se suspectează mereu — în cazul unui om onest — de slăbiciune morală sau de capacitate de a apăra, dacă e nevoie, şi un lucru şi contrariul său, după celebrul exerciţiu antic al sofiştilor.

Una din primele forme în care se contura prin „negaţie" personalitatea lui Titus, fu aceea, obişnuită, a

ateismului aprig declarat, cu o inutilă violență chiar — în cazul lui — în sînul unei familii care practica credința fără convingere interioară, ci doar ca o formă a spiritului tradiției și „bunei-cuviinți". Titus însă, profund și spectaculos ca în tot ce făcea, aprofundă axiomele credinței și istoria bisericii, găsind numeroase argumente revoltei sale „raționaliste", punînd în jenă și încurcătură părinții, pe cei cîțiva cunoscuți ai familiei (printre care și preotul romano-catolic, un obișnuit al casei) deoarece nimeni nu avea nevoie de analiza sa doctă. Criza sa religioasă era de altfel mult mai ușor de suportat decît analiza pe care o aplica el credinței și bisericii pentru cei din jur pe care îi interesa atît de puțin fondul problemei. În această categorie intra chiar și preotul romano-catolic, un ungur în jurul a cincizeci de ani, masiv, celibatar, un excelent grădinar și bun conviv, care frecventa de două decenii familia lor și la care, doamna Gîrda, mai ales, ținea cu deosebire. Era un om care păstra perfect în alte forme ideologia tatălui său, un țăran ungur înstărit din cîmpia Aradului : reducerea ideii la particularitățile ei mărunt-concrete, trăirea credinței în datele ei exterioare și materiale, lucruri care confereau prestigiu și stabilitate socială. Preotul era astfel un om, foarte îngrijit exterior, ducea o viață regulată, perfect exterioară și controlabilă în toate datele ei ; chiar și excesele le făcea salvînd perfect aparențele, era în stare astfel să bea o zi și o noapte la cot cu ceilalți, păstrîndu-și calmul și răceala judecății. Faptul că își îngrijea grădina cîteva ore pe zi inspira mai multă considerație enoriașilor săi decît ar fi făcut-o nopți întregi de studiu inutil, sau o devoțiune exagerată care nu ar fi creat decît suspiciune. Pe el îl chinuia Titus cel mai mult — în acea perioadă — și preotul trebui să facă caz de tot bunul său simț țărănesc și de toată umoarea sa într-adevăr excelentă, ca să-i facă față, reducînd mereu discuția absurdă pe care o propunea elevul „iluminist" de atunci, la o dialectică pură, la o controversă ca exercițiu în sine.

În acea perioadă, Titus se îmbolnăvi de o pneumonie destul de gravă, cu aspecte violente și mama sa, într-o

clipă de deprimare și spaimă a bolnavului după o criză de expectorație sanghină penibil de suportat pentru puberul ultrasensibil, stînd pe marginea patului îi aminti :

— Vezi dragul meu, acum e momentul să te întorci la Dumnezeu, care singur e în stare să te vindece ! etc., etc. relatîndu-i că făcea de la începutul bolii sale, asidue rugăciuni la biserică și proiectase chiar un pelerinaj la Scăiuș, pe o distanță de circa patruzeci și cinci de kilometri de mers pe jos dus și întors. (Era vorba de o comună în care se afla, la biserica greco-catolică din sat o icoană a Mariei sanctificată, la care se făceau pelerinaje o dată pe an. Era o icoană simplă, pictată de un pictor de țară, împodobită cu panglici și coroane atîrnate la capul Madonei și a pruncului, deoarece, se spunea — și acest lucru fusese canonizat de biserică — cu oarecare vreme în urmă s-ar fi descoperit urme de lacrimi pe obrazul Fecioarei.)

Dar doamna Gîrda avea să întreprindă singură pelerinajul obositor. În acea clipă însă, cînd înfricoșată de boala gravă de care suferea fiul ei, prinsă de o trecătoare criză mistică, îi propunea lui, care era încă un băiețandru în definitiv, recunoașterea perceptelor credinței, negate o clipă, Titus avu o reacție tipică pentru firea sa și pentru existența sa viitoare : puterile îi reveniră într-o clipă, de pe față îi dispărură semnele slăbiciunii și spaimei de boală și, cu ochii scînteind, îi declară mamei sale uimite că nu va fi niciodată atît de mîrșav încît să accepte o idee sau o stare de lucruri, să cerșească îngăduința tocmai cînd se află „la pămînt".

— Cum ?! strigă tînărul Titus la îndemnurile blînde ale mamei sale — acum să mă întorc la El cînd sînt „la pămînt", slab și speriat. Ce valoare ar avea credința mea ?! etc., etc. și mama se retrase speriată de indignarea „exagerată", disproporționată, pe care i-o provocase, continuînd pe seama ei doar demersurile pentru clemența divină.

Atunci, această reacție fusese imediat uitată și părea pur accidentală, dacă nu chiar o manifestare a febrei și a bolii de care era cuprins tînărul Titus. Apoi însă, peste ani, cînd fu exmatriculat cu atîta brutalitate, înaintea exame-

nului de stat și pentru niște „vini“ de natură pur interpretativă, avu o reacție asemănătoare atunci cînd, unul sau altul își exprima convingerea în fața lui că acum va părăsi în sfîrșit ideile sale „revoluționare“ și „comuniste“. Bineînțeles că de data aceasta, situația era infinit mai complicată și mai profundă, era vorba nu de credință și de dogme, lucruri în definitiv exterioare existenței sociale și de care, în general doar puberii și preadolescenții fac caz, trăind puternic realitatea lor pentru că, pentru ei adevărata realitate, cea socială și individuală, încă nu există, sau există vag, depărtată, estompată de părinții susținători și de întreg învelișul rudelor și apărătorilor copilăriei. De data aceasta, „teribilul“ Titus fusese, în aparență, infirmat chiar de propriile sale idei care-l respinseră și mai ales în cercul îngust și tiranic al vieții de provincie, această infirmare era absolută. Titus rămase însă ferm în gîndirea sa, e adevărat, și pentru faptul că toată lumea se aștepta ca el să cedeze, și personalitatea sa vie, de esență negatoare, se împotrivea ca el însuși să se declare înfrînt. În același timp, trebuie adăugat că, în profunzimea lor, el nu putu să găsească nici o vină fundamentală ideilor pe care le nutrea și continuă să le proclame, cu aceeași exactitate și promptitudine, cu o nuanță însă de exaltare, abia observabilă, nepotrivită firii sale reci și practice. Cine poate spune, cît de rezistente în timp erau convingerile sale ? Dar, deocamdată, în propriii săi ochi mai ales, el se purtase leal, rămase credincios *ideii* deși una din instituțiile care slujeau acelei idei îl nedreptățise. Pentru el era suficient și, de altfel, viața nu are nevoie decît arareori de martiri, de jertfe totale. Viața, ca și o idee sau alta. O idee care, pentru ca să fie urmată cere mereu absolutul și jertfa totală, e inumană, deci falsă.

Oricum, deocamdată, el se afla într-o situație imposibilă. Tocmai de aceea se putea observa acea ațîțare ușoară, uneori, în tonul sau în privirea și gesturile sale ; poate aici se afla și origina despărțirii sale provizorii, o sperau părinții, de soția sa, Lia — și înamorarea fulgerătoare de frumoasa și hulita, acum, Irina Dabici. Aceeași ațîțare și dorință de a provoca o simțiră și cei care-l anchetaseră, mai

ales Alexandrescu, căruia, i se datorase și eliberarea sa la numai o zi și o noapte, după o declarație atît de gravă, Procurorului și încă cuiva, care nici nu asistase la interogatorii.

Titus era deci, cu cît trecea timpul, tot mai distrat și mai nervos, iar Mateiaș părea că nu remarcă nimic ; se simțea perfect în camera studentului, ceru încă o ceașcă de cafea și continua să-l sîcîie cu întrebări. Pentru motivul că se purtase prevenitor cu părinții săi, deși nimic nu-l obliga — așa părea, cel puțin ! — Titus îi datora o minimă considerație. Apoi, mai era un aspect al lucrurilor, amintit în treacăt de plutonier și care îl neliniștea puțin pe Gîrda : eventualitatea să fie chemat la noi interogatorii, confruntări etc. Poate, micul plutonier, cu sarcina sa misterioasă și ridicolă, îl va scuti, măcar deoparte de acele „plictiseli" Poate.

Mateiaș trecuse între timp de la întrebările ce priveau „ancheta propriu zisă" la colaterale, interesînd biografia sa, precum și unele detalii ale unor persoane din localitate. Se interesă de preotul romano-catolic, prietenul casei, de un avocat, de directorul adjunct al fabricii, de fostul soț al Irinei pe care Titus nu-l cunoscuse decît în treacăt. Apoi, îl întrebă, deodată, cu un aer conspirativ și șiret încît Gîrda își reprimă un zîmbet, dacă Irina știa de faptul că el o căutase acasă.

Întrebarea i se pusese și „sus" și Titus era pregătit pentru ea ; răspunse negativ și Mateiaș rămase gînditor, nemulțumit parcă, privindu-și bosumflat vîrful pantofului său roșcat pe care îl mișca distrat, atingînd cu el, pe rînd, ciucurii unei cuverturi vechi, demodate, cu care era acoperit studioul. Apoi îl întrebă dacă mai divulgase cuiva acest amănunt care devenea atît de important și Titus negă din nou. Nu făcuse confidențe nimănui, nici măcar familiei. Familiei mai ales, pentru că nu voia ca ai săi să-și facă griji inutile că el era amestecat într-o astfel de afacere.

— Da, da ! făcu gînditor Mateiaș, încrețîndu-și fruntea sa mică, ca un elev care se silește să reproducă exact frazele acelea scrise în susul paginii în caietele de caligrafie, între linii paralele multiple care indicau mărimea fiecărei litere, mici sau mari : „Cea mai bună băutură este apa de izvor“ sau „O mînă spală pe cealaltă“ sau „Spune-mi cu cine te însoțești ca să-ți spun cine ești“. (Dar sînt atîția oameni singuratici, care nu se însoțesc cu nimeni sau atîția infirmi, cu o mînă de lemn sau fără nici o mînă, lor la ce le folosește fraza din caiet ? Și-apoi, cine ajunge să bea apă din izvor, trebuie să urci munții după călătorii obositoare și costisitoare etc., etc.)

— Ceea ce tovarășul Voștinaru încă nu știe ! făcu Mateiaș, mereu gînditor, jucîndu-se enervant cu ciucurii lui — e că ieri dimineață dumneata, mai bine zis tatăl dumitale, a primit o vizită. Nu-i așa ? Și el îl privi pe Titus cu una din acele uitături furișe și ridicole — ca un copil care se joacă de-a detectivii — dar de data aceasta Titus nu mai observă ridicolul mișcărilor plutonierului. Se aștepta la întrebarea aceasta, dar nu acum, ci ieri dimineață, cînd se prezentase la miliție. „Aceia“ însă, nu i-o puseseră și Titus conchise că nu știau de vizita Irinei. (Irina îi spuse de altfel că nu venise pe drumul obișnuit, ci trecuse printr-o curte, pe o cale cunoscută doar celor care locuiau în apropiere.)

Titus se stăpîni însă perfect și încă o dată, misiunea și rolul micului plutonier i se părură suspecte și periculoase. Acesta se prefăcu însă că nu-și dă seama de gravitatea observației sale, deși se vădi încă o dată cît era de stîngaci în orice fel de prefăcătorii, Titus însă începu să-l observe mai atent, mai puțin încrezător în suprafața gesturilor sale. Era chiar atît de neîndemînatec pe cît părea, sau nu era decît o ascunzătoare, există unii oameni atît de abili care din chiar defectele lor își fac arme de apărare și atac ?!

— Nu mă miră, bineînțeles ! spuse Mateiaș, încercînd să surîdă, de parcă ar fi comis o necuviință — un doctor e sculat uneori din somn de cazuri mai mult sau mai puțin...

— Ce vrei ? îl întrerupse cu brutalitate Titus, deşi se sforţă să pară în continuare indiferent. Ce atîta mister, după ce i-ai tras pe ai mei de limbă ?!

— Nişte oameni atît de nobili, nu-i aşa !? făcu Mateiaş, deodată batjocoritor şi Titus amuţi în faţa acestui nou chip al plutonierului, neaşteptat.

— Iartă-mă ! exclamă deodată Mateiaş, sculîndu-se repede în picioare — sînt foarte obosit şi încordat ! Eu nu am o putere de stăpînire ca dumneata, crede-mă ! şi imediat, ca să-l îmbuneze parcă, începu să-i înşire „meritele" sale în această afacere. Fusese unul din aceia care recomandase ca Krinitzki să nu fie anchetat la miliţie deşi se auziseră voci ca să fie emis mandat de aducere împotriva lui „din diferite motive !" Expresia aceasta „din diferite motive" i se părea plutonierului foarte bine găsită, încărcată de multiple sensuri şi o repetă de cîteva ori, clipind vesel din ochi, apoi adăugă că el singur îl sprijinea pe secretarul biroului de partid al uzinei, care se împotrivea în faţa unor „forţe considerabile" ca Krinitzki să fie arestat pe motiv că face agitaţie mistică.

— Închipuie-ţi ce copilărie ?! făcu Mateiaş în faţa lui Titus nerăbdător şi enervat de atîtea chipuri pe care i le arăta plutonierul acela lunecos — de asta ne arde acum : agitaţie mistică ! Satul arde şi... cine se piaptănă ?! Hai, ia să vedem dacă ştii, cine se piaptănă ?! Îl cunoşti pe Krinitzki, ai auzit de el ?!

Gîrda auzise în repetate rînduri despre acel personaj, dar nu-l zărise niciodată, măcar în treacăt.

— Am vorbit în două rînduri cu el ! spuse cu o încîntare copilărească, aproape, Mateiaş şi faţa şi privirea lui arătau atîta entuziasm şi debarasare sinceră de orice umbră de suspiciune încît Titus, fără voia lui fu cucerit pe jumătate — e un individ extrem de interesant ! Fenomenul difuzării culturii în masă aşa deodată, cu brutalitate, aş spune (explica Mateiaş) creează astfel de simidocţi de o notă aparte ! Deşi Krinitzki nu e un semidoct, eu sînt mult mai mult decît el un astfel de... şi plutonierul îl privi surîzînd pe Gîrda aşteptînd poate ca celălalt să-l contrazică.

Dar continuă imediat, parcă temîndu-se tocmai de ceea ce aştepta :

— Aş vrea să-l cunoşti, e un fel de propovăduitor, cum apar în romanele ruşilor vechi ! Dar nu e nici asta ! se contrazise, cu necaz sincer, pueril, Mateiaş — e, cum să-ţi spun, e un om foarte puternic, da, asta e, un om foarte puternic, un om care se teme de forţa sa ! Da, asta e, pot să jur ! Trebuie să-l cunoşti neapărat ! În nici un caz nu e un criminal şi cu atît mai puţin dăunător statului ! Noi însă avem tipare aşa de puţine şi alea sînt atît de rudimentare ! De ce să surghiuneşti un om care citeşte din Biblie ?! Biblia e o carte interesantă şi apoi, la noi, muncitorul vechi, cum e şi Krinitzki, păstrează încă un rest de bunsimţ ţărănesc care îl împiedecă totdeauna să se transforme într-un... scrîntit, într-un propovăduitor, aşa cum erau la ruşi ! Ţăranul nostru nu trăieşte în extreme niciodată, el se teme instinctiv de ele, ca de murdărie, chiar atunci cînd toţi ceilalţi din jur vor să-l convingă că... dar, iartă-mă, vorbesc prea mult şi mă depărtez de... voiam numai, crede-mă, să-ţi deştept interesul pentru acest om ! Eu cred că e un om cinstit şi... slab, da, un om slab, ţi se pare că mă contrazic, nu-i aşa ? Recunoaşte, crezi că vorbesc alandala, poate ca să-ţi împrăştii atenţia, vigilenţa, şi-apoi să te surprind deodată ?! Hai ?!

— Nu, nu ! se apără Titus uşor stînjenit. Începea să obosească, se gîndea mereu la Irina şi la momentul în care va fi lăsat liber, deşi, cine ştie, dacă îl vor lăsa în pace... — nu ! vorbi el întinzîndu-se pe pat, dar se cenzură imediat şi se aşeză pe un scaun, stînd cu o anumită rigiditate impusă — dar nu ştiu de ce-mi dai atîta importanţă ? Ce crezi că poţi scoate de la mine, mai mult decît... voiai să insinuezi adineauri că... ei bine, ea a venit aici ieri dimineaţă şi...

— De ce ? sări Mateiaş — de ce a venit, la ora aceea, în starea aceea de epuizare ?

— De unde ştii în ce stare era ?! întrebă Titus încruntînd din sprîncene.

— Nu contează ! murmură Mateiaș, știu însă ! De ce a venit, totuși ?...

Titus îl privi pe jumătate uimit, apoi deschise gura ca să spună ceva, dar Mateiaș îl prinse repede de braț și îi suflă, în stilul lui inutil misterios și de-o familiaritate atît de neplăcută pentru rigidul Gîrda :

— Nu, nu e nevoie să-mi spui nimic ! Mi-ar părea rău să mă minți, ar fi ceva nedemn de dumneata ! Să știi că eu te admir, deși e prima oară cînd stau în sfîrșit de vorbă cu... în sfîrșit, acum plec, am întîrziat teribil !! și-l întrebă inutil pe Titus cît era ceasul, deși privise tot timpul un ceas-consolă care era așezat pe o vitrină scundă, un obiect mare, din ebonită neagră, care înfățișa un leu culcat pe un suport în care erau turnate în relief ornamente florale. Titus urmărea cu îngrijorare cum se pregătea de plecare plutonierul, grija excesivă față de vechitura sa de trenci, plecăciunile mari pe care le făcu în fața doamnei Gîrda.

Studentul îl conduse pînă la poartă și, pe drum, Mateiaș pălăvrăgi o grămadă de lucruri, admiră rondourile de flori din curte, mărturisi ce flori îi plac lui, se interesă dacă n-au cîine, observă că poarta și gangul porții erau construite ulterior casei, apoi, înainte de a pleca în sfîrșit, cu o voce gravă, comic de gravă și cu ochii săi mici fixîndu-l cu severitate ridicolă pe Titus „îl sfătui" să nu iasă din casă.

— Te rog foarte mult ! insistă plutonierul — e cineva care nu te agreează prea mult și care... în orice caz, nu are nici un rost să ieși din casă astăzi cel puțin ! Cu nici un preț ! De altfel, dacă-mi permiteți, voi reveni pe seară, pentru cinci minute, și atunci îți voi spune ceva mai multe... ceva noutăți, poate ! — și plecă cerîndu-și iertare pentru felul în care-l acostase.

„Ia uite ! se gîndi Titus, închizînd poarta în urma sa — cîtă străduință ca să imităm bunele maniere, o dată ce le-am călcat ! E de altfel și greu să fii plutonier și..." dar își dădu seama că Mateiaș era o specie ciudată de plutonier, dacă era plutonier ?! Cine știe însă cum arată adevărații

plutonieri, dacă există cumva ?! — gîndea Titus, încercînd să întîrzie cu cîteva clipe reîntoarcerea la ceea ce-l obsedase tot timpul : revederea Irinei.

Pleoînd din casa doctorului Gîrda, Mateiaș se grăbi spre fabrică, uitîndu-se încolo și încoace, de parcă ar fi căutat pe cineva. Ajuns acolo, intră la serviciul personal, unde zăbovi cîteva minute, destul de mult, de parcă își uitase deodată toată graba. Cînd ieși, se îndreptă apoi în direcția dormitorului zilierilor, dar nu intră, ci ocoli clădirea de două ori, căutînd ceva, preocupat, pe jos, apoi se dădu mult îndărăt, încercînd să zărească ceva pe acoperișul care era obișnuit, din hîrtie gudronată, însă foarte înalt. Cînd își termină cercetările, se întoarse în uzină — de care baraca era despărțită cu un gard de scînduri înalte, noi, nevopsite — intră într-un birou și ceru voie să vorbească la telefon cu orașul. Nu schimbă decît cîteva cuvinte cu cineva — toată lumea se trăsese discret la o parte, de altfel se părea că toți îl cunoșteau, prin uzină ieșea și intra nestingherit — apoi mulțumi în felul lui, exagerat, cu zîmbete inutile, aproape sfioase și plecă în goană, uitîndu-și trenciul pe care cineva i-l duse gonind după el pînă aproape de poartă.

Peste nici zece minute — ceea ce însemna că aproape alergase — plutonierul în civil intra în biroul procuraturii locale, două mici odăi care se aflau în incinta tribunalului, o clădire veche, fadă, fără etaj. Într-unul din birouri îl găsi pe Remus Alexandrescu, înconjurat de cîțiva inși, și procurorul îi făcu semn să-l aștepte alături, într-o sală a Notariatului de stat, care-i fusese pusă acum la dispoziție.

Mateiaș intră și avu ocazia să-l aștepte o vreme, nerăbdător, privind cu o curiozitate plictisită dosarele mari, prăfuite, așezate în rafturile uriașe, din lemn vechi, înșirate de-a lungul pereților, cuprinzînd o parte din arhiva cărții funduare. În sfîrșit procurorul intră și îl invită să ia loc în fața unui birou improvizat, la care fusese instalat de curînd și un telefon. El însă nu se așeză ci, după ce îl îmbie cu o țigară pe plutonier, se duse la fereastră încercînd să-și

ascută un creion. În camera aceea lunguiață, cu plafonul coborît și rafturile posomorîte de lîngă pereți, stăruia în timpul celor mai luminoase zile, un fel de semiobscuritate încăpățînată, nesănătoasă parcă. Mateiaș observă distrat, pe masă, o grămadă de creioane, foarte bine ascuțite, probabil ale lui Alexandrescu : le făcea un vîrf lung, eliberînd lemnul de pe o porțiune întinsă a grafitului încît oricine altcineva ar fi încercat să scrie cu ele, de la primele litere, mina se rupea.

Apoi, procurorul se reîntoarse la masă în silă parcă, continuînd să tacă, părînd nu preocupat, ci nemulțumit, necăjit, ca un om cu griji mărunte, familiare.

— Ei, ați vorbit cu cantonierul ? întrebă Mateiaș, mirat de fereala celuilalt, parcă, de a-l privi în față.

— Da ! spuse disprețuitor procurorul — nimic interesant. Minte mereu și într-un fel jalnic ! Crede că o să fie pedepsit că l-a ascuns, se așteaptă mereu să fie lovit, poate chiar schingiuit ! Minte însă cînd deschide gura și e furios tocmai pentru că își dă seama ce neîndemînatec e ! Voștinaru a fost foarte abil cu el, dar n-a scos tot !

— Nu pot să stau mult, trebuie să trec din nou pe la fabrică ! spuse Mateiaș fumînd cu patimă — am venit numai să...

— Ce tot cauți acolo ! făcu enervat Alexandrescu, te-am rugat să te ocupi de student ! Ești singurul care...

— N-am reușit să-l văd ! minți cu seninătate plutonierul, nu vreau să intru în casă, mi-aș depăși atribuțiile !

— Ce fel de atribuții ? ! pufni furios Alexandrescu, scoțînd dintr-un buzunar interior, o batistă foarte fină și ștergîndu-și mîinile de transpirație. Deși fruntea și tîmplele îi erau acoperite de o peliculă fină de transpirație, era evidentă că nu îndrăznea să se șteargă în prezența lui Mateiaș și acesta îl taxă imediat drept „snob“ și „caraghios“.

— Dumneata nu ai nici un fel de atribuții ! făcu procurorul, de rest răspund eu ! Individul e un tip viclean și foarte arogant. Spune mai puțin decît știe ! A fost vă-

zut stînd de vorbă cu Gaşpar, apoi plecînd amîndoi într-o direcţie necunoscută !

— Imposibil ! făcu Mateiaş, sărind de pe scaun, cine i-a văzut ?

— Feţeanu !

— Care Feţeanu ? făcu Mateiaş.

— Nu-l ştii ? făcu plictisit procurorul, e de aici, de la miliţie. I-a zărit împreună în ziua de doi, pe la orele cinci şi jumătate după-amiază cînd...

— Vreau să vorbesc cu acest Feţeanu ! afirmă cu multă siguranţă Mateiaş şi procurorul îl privi o clipă curios, dar plutonierul se făcu că nu observă — e de serviciu acum ?

— Cred că da ! spuse Alexandrescu distrat, dar văzînd că celălalt se pregăteşte să plece, adăugă repede : stai, mai am nevoie de dumneata ! Ai mai vorbit cu Sucuturdean ? (Acesta era numele lui Paul, prietenul lui Krinitzki.)

— Da ! spuse plictisit Mateiaş că nu era lăsat să plece, rezemîndu-se pe spătarul scaunului său îmbrăcat într-o husă stridentă, înflorată — am încercat în două rînduri să... e un psihopat, un isteroid ! Cine îşi poate funda rechizitoriul pe mărturia unui mitoman şi... în sfîrşit ! Uneori îmi face şi milă ! Acum trece printr-un fel de criză şi e nelipsit Krinitzki de lîngă el, transformat în infirmieră ! E formidabil cum se aţagă oamenii, unul de celălalt, amuşinîndu-se ca cîinii !

— Lasă astea ! spuse Alexandrescu admirîndu-şi în treacăt unghiile, ce-ai scos de la el ?

— Fantastic de multe ! spuse cu satisfacţie plutonierul, în timp ce-mi înşira tot felul de amănunte, am putut să mă odihnesc puţin şi să mă reculeg asupra altor chestiuni ! Cred că a observat ceva, sau cine ştie cine l-o fi avertizat cu ceva, a doua oară era mai bănuitor, mai tăcut... e în orice caz foarte bolnav, anemiat, are şi un fel de febră !

Alexandrescu îl privea ţintă, şi pe buze i se contură un fel de zîmbet răutăcios :

— Eşti destul de abil ! făcu el, vorbind rar, mereu ocoleşti ceea ce ar trebui să spui, de fapt ! Sînt un idiot

că am încredere în dumneata, mai ales că... în sfîrşit ! rupse el, cu o ridicătură leneşă din umeri — s-ar putea ca pînă la urmă să nu mă înşel ! Dar e uimitor totuși, dacă-mi permiţi, că dumneata nu eşti fiu de ţăran ? Ești sigur că tatăl dumitale nu a fost un ţăran înstărit, din aceia care intentează veșnice procese, dar nu vecinilor sau altor oameni din sat, ci chiar rudelor depărtate şi apropiate, un om scund, chel, veșnic nemulțumit, în aparență, hai ? !

Mateiaş rîdea şi spuse :

— Era într-adevăr scund și chel, dar nu era ţăran ! N-a fost niciodată în vreo sală de tribunal, spre deosebire de dumneavoastră.

— Dar cu ce se ocupa ? ! făcu Alexandrescu, cu candoare.

— Știţi foarte bine ! replică plutonierul — făcea raclaje ! Era medic fără vocaţie, ceea ce ar fi trebuit să vă faceţi și dumneavoastră !

— Ha, ha ! făcu Alexandrescu începînd să ascută un alt creion, dacă pînă diseară nu punem mîna pe el, ne scapă ! Mai ai două zile să-ţi dezvolţi teoriile, tovarăşe Mateiaş ! Ştii că şeful a aflat că te învîrţi pe aici ? !

— Da ? ! făcu Mateiaş, încercînd să pară nepăsător — e greu să afli adevărul şi să-l mulţumești și pe șef, nu-i așa ? ! De altfel, mi se pare că uneori, ca și în cazul de faţă, șeful e mai dificil decît adevărul !...

— Ce vorbeşti ! spuse Alexandrescu, devenind de cîteva minute un om „de lume", ai început să te acomodezi cu iuţeală costumului pe care-l porţi !

— Ce anume, civiliei ? ! făcu Mateiaş, privindu-și mînecile, cu veselie ; el nu putea să fie insolent sau răutăcios prea multă vreme.

— Nu, nu ! spuse satisfăcut procurorul — chiar constumului dumitale care e de prost-gust !

— Oh, iertaţi-mă ! spuse Mateiaş înroșindu-se puternic și Alexandrescu nu era sigur ce anume îl jignise — voiam să spun doar că adevărul, probabil că...

— Nu-mi place cuvîntul ăsta ! tăie scurt, cu eleganţă, procurorul, e întrebuinţat mereu în exces ! Rareori se po-

trivește undeva ! Ai o singură șansă, ca teoria dumitale să fie adevărată...

— Teoria mea ? făcu uimit Mateiaș — e teoria tuturor ! Orice om de bun-simț și de ăștia mișună pe aici ciudat de mulți, poate să vă spună...

— Nu mă interesează ce poate să spună nu știu cine ! Mă interesează ce spui dumneata, dar dumneata, tovarășe, încerci să mă păcălești, de parcă eu aș fi un prostănac oarecare care n-ar putea înțelege sofistica dumitale de...

— Continuați ! spuse Mateiaș, neputîndu-se împiedeca să nu surîdă ușor, un zîmbet nepotrivit, școlăresc, de-o șiretenie neplăcută.

— În sfîrșit ! spuse Alexandrescu — eu am încredere în dumneata, în ciuda... celorlalți, și-ți accept concursul ! Dumneata însă ai început să-ți iei aere de vedetă, pentru că, într-adevăr, de cîteva ori ai arătat că ești priceput ! Așteaptă, mai ai cîteva luni și ai să ajungi în sfîrșit ofițer, și poate e o greșeală că încă nu ești efectiv... dar, pînă atunci, ține-ți firea !

— Sînteți sigur că vreau să ajung ofițer ? ! întrebă Mateiaș.

Alexandrescu îl fixă o clipă fără să-i răspundă. Se apropie din nou de geam, dar privi în perete, nu prin sticlă, de parcă ar fi fost orb.

— Să lăsăm astea ! Vreau să...

În clipa aceea intră Voștinaru în cameră și merse drept la procuror, de parcă nu-l zărise pe Mateiaș.

— Plecăm acum ! spuse el, cu aerul său de jovialitate nezdruncinată — în două ore sîntem acolo !

— Acum ? făcu Alexandrescu, stingherit vizibil de prezența plutonierului în încăpere și se uită la ceas, dar bine, e abia...

— Lasă ! făcu jovialul rîzînd, și-l luă de braț — haide, nu plec fără dumneata... diseară putem fi înapoi ! Jeepul e aici !

— Viu imediat... spuse Alexandrescu, dar celălalt nu-l lăsă de braț :

— Nici o secundă, vii cu mine acum... plecăm imediat, toată chestia îmi stă în gît ! Am vorbit la telefon cu

Borcănescu și apoi cu plictisitul ăla de Zane ! E mult mai parșiv decît pare, știa perfect încă de alaltăieri că nu i-am pus în practică nenorocita lui de idee cu manechinul...

Între timp cei doi ajunseră la ușă și plutonierul se făcuse mic pe scaunul lui, strîngîndu-se între umeri ; simțea însă că fața lui nemaipomenit de mobilă îl trădase din nou și un surîs mic, nătîng, îi înflorea în colțul drept al gurii. Deși nu-l putea zări nici unul din cei doi, își apleca mult fața, ascunzîndu-și bărbia în golul umărului drept, așteptînd să rămînă în sfîrșit singur. Aproape de ușă, Voștinaru se opri și spuse :

— Dumneata ce faci aici, tovarășe plutonier ?

Mateiaș sări în picioare, luînd poziție și surîsul îi încremeni în colțul buzei :

— Ei, ce faci ? spuse amabil ofițerul, dar ochii îl priveau cu răceală și atenție pe omulețul în costum bleumarin — nu vrei să vii cu noi ?

— Nu ! spuse Mateiaș, vă mulțumesc, nu vreau să vă încurc !

— Nu ne încurci de loc ! spuse Voștinaru cu aceeași amabilitate de suprafață — ai un loc în mașină !

— Nu, nu viu ! se eschivă Mateiaș, mă întorc la Timișoara peste două ore !

— Zău ? spuse Voștinaru, tovarășe plutonier, așa discuți dumneata cu un superior ?

Mateiaș ridică privirea și Voștinaru adause imediat :

— Nu vreau să vii la ordin, tovarășe plutonier ! Vreau însă să vii, ai înțeles ? ! Dumneata mă calci pe nervi și vreau să te am lîngă mine ! E clar ? !

— Da, să trăiți ! spuse mecanic Mateiaș și se luă după ceilalți doi.

Peste o jumătate de oră, Jeepul miliției regionale ieșise de mult din Nădrag și gonea pe un drum prăfos de țară. Cei trei ocupanți, Voștinaru, procurorul și Mateiaș, tăceau, lăsîndu-se scuturați, agățîndu-se uneori de barele metalice din jur, de plasticul scaunelor și Voștinaru, care stătea în față, lîngă șofer, un sergent blond, cu dinți frumoși, ca de

reclamă, îl îndemna mereu să grăbească.

— Dă-i ! îl îndemna încet, blînd, ofițerul, dă-i ! și șoferul mărea mereu viteza.

Trecură prin două sate, din care unul era lung, nesfîrșit, înșirat de-a lungul drumului de țară. În fața postului de miliție, care era vizavi de școală, opriră și sergentul fugi înăuntru. Reveni curînd cu plutonierul, șeful secției, care schimbă cîteva fraze, prin portiera mașinii, cu Voștinaru. Apoi își continuară drumul și Voștinaru se enervă brusc :

— Dobitocii ! spuse el, întorcîndu-se spre procuror, dar pentru că acesta stătea chiar în spatele lui, se adresă lui Mateiaș — l-au scăpat din nou ! Acum jumătate de ceas ! N-au postat pe nimeni, în lungul rîului, în porțiunea care trece prin pădurea aia a jupîniței, cum îi zice ? !

— Moara Spănească ! îl ajută procurorul.

— Dacă nu plecam acum, puteam să așteptăm pînă poimarți ! Ai auzit, plutonier ? Pînă poimarți, în timp ce dumneata te plimbai pe corso la Timișoara, sanki ! și Voștinaru rîse, ușurel, cu ciudă.

— Lasă, ajung eu acolo, să vedeți ce mișcare bag în ei de-o să le tremure protezele în gură ! Ăla își bate joc de ei și de noi ca de... în sfîrșit ! se reținu el — să vorbim lucruri mai vesele !

Și începu să povestească ceva, o întîmplare de pe cînd era recrut, imediat după război și sergentul rîdea din cînd în cînd înfundat, aplecîndu-se deasupra volanului.

Goneau de două ore și căldura începu să scadă, Alexandrescu era lac de apă, dar nu îndrăznea să se descheie la gît. Mateiaș se ștergea fără încetare cu unica-i batistă, care era mai udă chiar decît fața sa care șiroia de transpirație. Voștinaru, deși în față și primind mereu soarele în față, prin parbrizul ridicat al mașinii, avea pielea perfect uscată, părea că nu simte nimic. În cîteva rînduri se întoarse spre cei doi din spate, apoi se îndreptă în scaunul său și-și continuă povestirea, cu gura veșnic răutăcioasă, ironizînd totul în jur și mai ales pe cei doi „civili" care sufereau intens, din pricina prafului, a drumului excesiv de rapid și a căldurii insuportabile. Era o zi neobișnuit de

schimbătoare, de capricioasă : dimineaţa fusese înnorat, frig chiar, posomorît, apoi, în jur de unsprezece răsărise deodată soarele şi în nici jumătate de oră, o zi de toamnă tîrzie se transformă spectaculos într-o zi toridă de vară, insuportabilă.

Jeepul începu să urce, drumul devenea tot mai prost, satele mai rare, cu case rare, înalte, de munte. În jurul orei cinci, maşina opri într-un fel de cătun care avea şi un nume — Jodoviţa — deşi erau doar cîteva case acolo şi un fel de magazie lungă, un fel de fabrică primitivă de var, iar alături stive mari cu cărămizi de pămînt puse la uscat.

— Ia uite-i ! făcu Voştinaru, arătînd încă de departe un Gaz vechi, prăpădit, vreo cinci-şase miliţieni şi doi ţărani, unul mai în vîrstă şi altul trecut de tot, aşezaţi mai încolo şi mîncînd, sub cîţiva fagi uriaşi, stingheri. Cînd zăriră Jeepul săriră în picioare şi se apropiară de maşină. Erau sub comanda unui locotenent mic, grăsuţ, de la raionul de miliţie, pe care îl chema Paulescu.

Jeepul trase alături de cealaltă maşină cu un viraj scurt, care stîrni o trîmbă de praf şi Voştinaru sări afară, înainte ca maşina să fi oprit, cu toate roţile scrîşnind în pietrişul grosolan de pe marginea drumului, Paulescu se apropie grăbit de ofiţer — care era tot în civil — trăgîndu-şi mereu în jos vestonul care i se mula pe fesele sale mari şi pe pulpele scurte şi groase, luă poziţie încă de la cîţiva paşi, dar Voştinaru nu îl lăsă să deschidă gura şi spuse, ridicînd mîna dreaptă :

— Lasă acum ! Dacă nu vrei să mă auzi strigînd, dă-ne ceva de mîncare mai consistent ! Nici eu, nici tovarăşii care sînt cu mine, n-am mîncat... n-au servit masa ! Ce aveţi aici ? şi trecu pe lîngă ofiţerul neclintit şi pe lîngă soldaţii care îşi imitară superiorul şi se apropie de hîrtia albă, groasă, pe care o întinseseră pe jos militarii, în chip de faţă de masă.

— Altceva ? făcu Voştinaru întorcîndu-se spre Paulescu, în timp ce coborau cu greu din maşină procurorul şi Mateiaş — nu mai aveţi altceva ? Nişte ouă, ceva ? N-aţi cotrobăit prin casele astea, nu stă nimeni pe aici ?

— Ba da ! replică Paulescu, cunoscut ca un mare „bancagiu", acum însă roșu tot și crispat, dar nu voiam să ne oprim decît pentru cîteva minute și...

— Lasă, lasă ! făcu Voștinaru plictisit, privind în jur, spre pădurea care începea imediat în apropierea drumului, cu mîinile în buzunare — trimite niște băieți să...

Paulescu dădu drumul la doi soldați care alergară spre una din case, mai depărtată, însă cea mai arătoasă, care avea în curte și o fîntînă cu cumpănă. Mateiaș intră în vorbă cu cei doi țărani : erau dintr-o comună apropiată și cunoșteau drumurile și pădurea. Bătrînul era foarte viu și vorbăreț. Tinerelul era spîn, moale ca o fată și-și ferea mereu ochii.

— Ia vino încoace, tovarășe Mateiaș ! făcu Voștinaru — îți place natura, ia spune ? Dumneata ești orășean, mi se pare ? !

Plutonierul se așeză lîngă ofițer, iar Alexandrescu rămase în picioare lîngă mașină, prefăcîndu-se că-și aprinde o țigară, de fapt ascunzîndu-și înțeleneala teribilă pe care o resimțea după mersul acela nebun. Soldații se reîntoarseră după scurtă vreme și șopotiră ceva cu Paulescu și acesta se apropie de Voștinaru, foarte volubil, așezat pe jos, perfect odihnit de parcă ar fi coborît din patul său, dimineața.

— Nu e nimeni în casele astea, oamenii sînt plecați la lucru. Doar un bătrîn și niște copii în aia cu acoperișul de...

— Aoleo ! făcu Voștinaru, păi bine, mă, așa ne hrăniți, numai cu conserve și salam din ăsta în care bagă statul plumb, umblați voi p-aici, pe coclauri ? Păi nu e de mirare că vă feștelește craiul ăla de tobă, de ghindă, de ce e ?

— Ar trebui să plecăm, măcar cu o parte din oameni, deoarece... începu Paulescu, dar Voștinaru îl întrerupse, cu același semn făcut cu mîna sa mare, puternică, ca o labă de urs :

— Lasă, tovarășe, zaharicalele astea ! Nu mai plecăm nici unde ! Mi-e foame, s-a înțeles ! Tovarășii care sînt cu mine sînt intelectuali, nu pot munci în orice condiții... care e șoferul ?

— Eu, să trăiţi! se apropie în fugă un soldat, cu un pistol bălăbănindu-se de şold:

— Încet, încet! spuse Paulescu — la ce distanţă de aici e prima comună?

— La nici doi kilometri, Jodoviţa Mare, unde...

— Gura! făcu Voştinaru — restul mi-l spui cînd te întorci! Ai înţeles, caporal?!

— Da, să trăiţi! Pot să iau un om cu mine?

— Fugi! făcu Voştinaru şi în timp ce Jeepul demara, îi sugeră lui Paulescu:

— Te-ai gîndit? Cum e omul nostru?

— De ghindă! făcu sigur pe el Paulescu.

— Păi vezi, tovarăşe, d-aia nu i-aţi pus voi sare pe coadă, dacă habar n-aveţi cum arată omul! E de tobă, frate, e de tobă, mămicule! Spune-le oamenilor să-şi continue masa, dacă nu vor să aştepte pînă mîncăm şi noi! Hai, veniţi, tovarăşi, continuaţi-vă masa, nu e nici o grabă!

Soldaţii rămaşi se aşezară din nou şi-şi continuară mîncarea după ce Voştinaru îi mai îndemnă o dată, aproape poruncitor. Apoi, cînd termină, îi porunci unuia să aducă într-o covată, în ceva, apă de la fîntîna din apropiere şi nişte găleţi pline şi se spălă apoi, fără jenă, dezbrăcîndu-se pînă la brîu şi-l obligă şi pe pedantul procuror să-l imite. Mateiaş o făcu cu plăcere, răspîndind în jur o găleată de apă, sforăind şi dîndu-şi o importanţă caraghioasă ca de obicei.

Cu o iuţeală apreciabilă se întoarse şi Jeepul cu pîine albă, doi pui fripţi, castraveţi, roşii, ouă coapte şi drumeţii se aşezară la masă. Între timp, Paulescu explica lui Voştinaru regiunea, cele cîteva sate, cele mai apropiate staţii de cale ferată, drumurile etc. Le ştia bine şi Voştinaru, care mînca cît doi şi îl aproba mormăind:

— Ceilalţi unde sînt? întrebă el.

— La kilometrul optsprezece, lîngă o stînă care-i zice „Stîna Feciorului“. Au blocat drumul şi toată partea din pădure care dă spre versantul nordic, pe unde se coboară spre subcetate...

— Aha ! făcu Voştinaru şi întrerupse brusc informarea, parcă plictisit şi întrebă pe soldaţi dacă ştie unul să cînte din frunză. Nu se prezentă nimeni şi ofiţerul, mulţumit, se ridică și se duse singur să-și rupă o frunză din singurul nuc care creştea într-o grădină a unei case vechi, cu acoperișul dărăpănat, părăsită probabil, dar grădina era îngrijită și împrejmuită cu un gard de nuiele. Nucul creștea chiar lîngă gard, era scund, cu o coroană rotată şi Voștinaru rupse o crenguţă și alese cu grijă o frunză potrivită explicîndu-le procurorului și lui Mateiaș, că trebuia să nu fie nici prea mare sau lătăreaţă. Cîntă apoi cu neobișnuită îndemînare, tot felul de cîntece populare și doine, spre surpriza soldaţilor mai ales.

— Hai ! făcu Voştinaru — nu v-aţi aşteptat, mierloilor, ca şeful să fie mai mîrlan decît compania, hai ?! şi continuă să cînte, cu un entuziasm crescînd şi abia acum fruntea i se acoperi cu broboane de sudoare, deşi în tot lungul drumului acela de infern, în mașina încinsă, pielea feţei i se păstrase curată, uscată şi rece. Soldaţii îl priveau cu ochii sclipind, cuceriţi, se vede, de „şef", atît de mult încît se prezentă un muntean, dintre ei, soldat simplu, înalt şi foarte lat în umeri care afirmă că el poate cînta din coajă de cireș.

— Ai văzut ?! făcu Voștinaru întorcîndu-se spre Paulescu și spre cei cu care venise — ticăloșii, știau să cînte, dar nu mă luau în seamă, ca să nu... pe tine cum te cheamă ?! făcu el spre soldat.

— Brăneanţu Pavel, să trăiţi, făcu cel întrebat, în poziţie de drepţi, cu ochii rîzînd blînd şi moale. Apoi, la o altă întrebare, răspunse de unde e, satul și raionul. Era din Banat, de undeva de lîngă Dunăre.

— Și-acu ce ! făcu Voștinaru — vrei să-ţi dau liber să cauţi un cireș prin pustietatea asta ?! Nu văd nici un instrument p-aici ! adause el întorcîndu-se și privind de formă în jur și cîţiva, din trupă, rîseră.

— Am „instrumentul" la mine, să trăiţi ! făcu Brăneanţu și scoase de la piept un carneţel umflat din care „extrase" o fîșie lungă, împăturită, de coajă de cireș. În-

cepu apoi să cînte și toată lumea îl asculta ; soldatul era un adevărat virtuos.

Era încă lumină și seara departe și Voștinaru ordonă soldaților să se culce pe unde vor și să se odihnească, pentru că noaptea o să fie „cumplit de albă". Se întunecă însă cu mult mai devreme decît era de așteptat, cerul se acoperi cu nori groși, pîcloși și, jos în vale, din direcția de unde urca drumul, începu să fulgere. Frigul ieși pe neașteptate din pădure și toată lumea își îmbrăcă vestoanele și hainele, se aduseră niște pături din mașină și puțini mai fură în stare să doarmă. Apoi se porni ploaia, deși era încă ziuă și cu toții se adăpostiră în magazia de var, a cărei ușă soldații o deschiseră cu ușurință, deoarece nu avea lacăt, ci doar un fel de ivăr lat, legat pe dinăuntru cu sîrmă.

— Probabil că cel care o legase — spuse Paulescu care obosise în ultima oră, înșirînd bancuri la cerere — a ieșit pe undeva printr-o spărtură ascunsă în perete sau chiar prin acoperiș ?!

— Serios ?! făcu Mateiaș, foarte interesat deodată și, în timp ce cu toții se adăposteau sub streașina lată a magaziei sau intrînd înăuntru — unde se aflau niște grămezi mici de piatră de var, nisip și o betonieră — el cerceta pereții și vru chiar să se cațere sus, pe un fel de pod-platformă, niște scînduri răzlețe așezate alandala pe două grinzi laterale din lemn necioplit, care se întindea însă numai pînă la jumătatea magaziei. În rest se vedea acoperișul ascuțit, bine întreținut, din șindrilă.

Ploaia în loc să se oprească se înteți, fulgerele și trăsnetele alergau peste acoperișul magaziei, uneori cu atîta putere încît scoteau pentru o clipă din întunerec pădurea și cele două mașini oprite alături, zguduind acoperișul subțire. Era atît de întunerec încît nu se mai zăreau casele din apropiere, deși cu puțin înainte ca ploaia să se întețească, la una din ele se aprinsese o luminiță anemică.

Voștinaru, fumîndu-și ultima țigară, dădu ordin de echipare și făcu planul. Pe creasta muntelui care începea în locul unde se termina pădurea întinsă de brazi, care-i înconjura, de o parte și de alta, pe ambele versante, se gă-

seau două stîne, la distanță, de mers de patru ore una de cealaltă. La una din ele, la „Stîna Feciorului", se afla de cu seară un grup de soldați cu plutonierul Argint, Haralambie Argint, chiar de la Nădrag și care știa bine toată coasta. Se organizară două echipe : pe una din ele o comanda Voștinaru și se compunea din Mateiaș, procurorul, unul din țărani, cel mai bătrîn și unul din soldați, un pistruiat mărunt, cu ochii iuți și care tăcuse tot timpul. Amîndouă echipele trebuiau să ajungă la stîna de pe versantul sudic, necercetată încă pentru că era în partea opusă drumului care cobora spre calea ferată și se mai găsea și la capătul unei poteci care se înfunda, acolo, și începea o regiune inaccesibilă, stîncoasă și fără putință de adăpost. Una din echipe, cea comandată de Paulescu, trebuia să treacă pe la „Stîna Feciorului" și să se „completeze" cu grupa lui Argint, dacă bineînțeles acesta nu reușise deja să-l prindă, deoarece controlau mereu accesul către șosea și cale ferată.

Paulescu se arătă sceptic că-l vor găsi pe om la stîna pe care o fixase Voștinaru ca loc de întîlnire ; el era convins că „o ștersese" și că toată căutarea lui e de dinainte fără sorți de izbîndă. Gașpar — pentru că de el era vorba — era se pare un om foarte abil și foarte rezistent. Locuise o vreme într-o comună din apropierea Nădragului, apoi la un cantonier de cale ferată, apoi la o altă stînă, mai joasă și dispărea de fiecare dată la timp, iar oamenii, deși auzeau că e vorba de un criminal „periculos", se codeau uneori să dea informații, de parcă ar fi fost unul de-ai lor. Probabil că avea bani la el și îi momea în felul acesta ! își explicau faptul autoritățile, plictisite de această hărțuială care dura de mai bine de cinci zile.

În sfîrșit, cele două echipe porniră ; era cu puțin înainte de ora șapte, dar afară era întuneric ca noaptea. Cerul era jos, invizibil, ploua puternic, era o ploaie de durată, posomorîtă și cumplit de neprietenoasă. Se găsiră mantale de ploaie militare și pentru cei doi țărani și Voștinaru cu echipa lui plecă primul — ei urcau pe drum, ceilalți o luau prin pădure — urmat de procurorul încălțat în bocanci și înfășurat într-o manta ca un șoarece

lung și subțire. Mateiaș, pierdut într-o manta mult prea largă pentru el, blestemînd ceasul care-l adusese în biroul procurorului, se tîra cu greu în coada plutonului, deși Voștinaru, deosebit de vesel și de bine dispus de parcă pleca într-o excursie duminicală, îl chema mereu lîngă el. (Voștinaru îi propusese lui Alexandrescu să se reîntoarcă la „bază“ cu una din mașini, dar procurorul refuză, prefăcîndu-se că-l interesează această urmărire care, după Paulescu, nu avea mari șanse de izbîndă ; poate că îl interesa cu adevărat. Lui Mateiaș, care ar fi acceptat probabil propunerea, Voștinaru nu-i adresă nici două cuvinte în acest sens și plutonierul își dădu seama că va trebui să cutreiere toți munții, pe ploaie și prin hîrtoape, atît timp cît „șeful“ va rezista la cursă și nu se va convinge că cel căutat e dispărut demult din împrejurimi.)

Înaintau pe drumul care se îngusta din ce în ce, uneori dispărea cu totul, ca să reapară cîteva sute de metri mai încolo. Era un drum pe care se circula rar — explică unul din țărani — cu multă vreme înainte, cînd țăranii cumpărau ori furau lemne din pădure, era mai folosit. Acum însă, cînd era pădurea statului...

— Și-acuma vrei să zici că nu mai ciupesc, hai ? făcu Voștinaru, mergînd cu pas rar și sprinten în fruntea micului pluton și avînd chef de vorbă, plimbînd mereu neliniștit puternica sa lanternă de mînă în jur și în față — ce zici, stimabile ?

— Apoi acum că... începu bătrînul, dar Voștinaru îl întrerupse, chemîndu-l la el pe Mateiaș care trebui să alerge, împiedecîndu-se în pulpanele mantalei pentru că „șeful“ nu se opri o clipă.

— Gîfîi, majurule, hai ? făcu Voștinaru privindu-l cu o anumită prietenie acidă, răutăcioasă pe micul plutonier, care începea să obosească — acum îmi dădu abia prin cap că... ia spune ! făcu el și nu se putu stăpîni să nu izbucnească în rîs văzîndu-l atît de zgribulit și cu bocancii jucîndu-i în picioare — nu era mai bine să rămîi la mașini ? Sau, ce să mai umplem timpul, direct la centru, să-ți vezi

de hîrţoage ? Ţi-ai pus nişte şosete la bocanci, ca să te apere de bătături ?

— Da ! făcu Mateiaş şi vocea abia i se auzi din gluga mare — am băgat două perechi !

— Puţin ! făcu „şeful“ trebuia să mai bagi şi nişte fîn ! Era acolo în pod, nişte fîn, eu credeam că de-aia vrei să te caţeri, domnule detectiv ? Hai ? ! Taci, tovarăşe, umbli ca un şoarece murat prin ploaie şi taci de mama focului ! Să ştii că dacă n-ai să mai poţi, îţi dau voie să ieşi la raport şi-ţi facem o targă din crengi, hai ? ! — şi Voştinaru rîse din nou, un rîs plin, sonor, care răsuna ciudat prin ploaia aceea întunecată, dar celorlalţi, din micul pluton, le făcu bine virilitatea neobişnuită a „şefului“, se vedea bine, îi stimula mult. Doar Mateiaş se afundă şi mai tare în mantaua lui, ca o „călugăriţă care umblă după ibovnic“, cum se exprimă Voştinaru. Apoi, ofiţerul începu să discute din nou cu ţăranul care mergea în stînga lui, amănunte ale drumului şi ale regiunii prin care treceau, iar micul plutonier, profită de ocazie şi se trase iar spre coadă. Procurorul păşea voiniceşte şi se vedea că-i place „mişcarea“. Soldatul mergea în coadă şi din cînd în cînd, întrerupîndu-şi dialogul cu bătrînul — pe care-l chema Gore, baci Gore, Voştinaru striga la el, întrebîndu-l dacă mai ştie ceva de soarta „tovarăşului plutonier“.

— E aici ! E aici ! răspundea din spate pistruiatul — păşeşte hotărît ! !

— Nu şovăie pasul, soldat ! strigă Voştinaru din faţă şi toată lumea urmărea rîzînd dialogul — e gata pentru lupta cu duşmanul ?

— E gata, să trăiţi ! striga soldatul, cu veselie — păşeşte fără murmur şi şovăire !

— Vino aici, plutonier ! îl chema din nou Voştinaru, după un timp şi Mateiaş trebui din nou să alerge — ştii că sînt urşi prin locurile astea ? Eşti înarmat ?! Nu sta în coadă, nu eşti bun de ariergardă, miroşi prea frumos !

Apoi începea să vorbească „serios“ cu Mateiaş, chestionîndu-l asupra planurilor pe care le avea, cînd va fi înaintat în grad, adăugă că, deşi îşi dase demisia şi „sabo-

tase" cercetările în „actuala anchetă", el îl va propune spre decorare. Dacă îl vor prinde pe Gaşpar, bineînţeles.

Mateiaş nu se mai putu stăpîni — era deja obosit, bocancii soldăţeşti prea mari îi rodeau gleznele, drumul ameninţa să fie lung — şi îi spuse că „alergau după o fantomă !"

— Zău ? ! făcu Voştinaru, bine dispus că plutonierul deschise în sfîrşit gura, dîndu-i ocazie de „tachinerii" în stilul lui imprevizibil şi dur — te-ai consultat cu Paulescu, hai ? V-aţi amesteca bărbile, polcovnice Mateiaş şi v-aţi sfătuit adînc ?!

— A, nu ! chiţcăi Mateiaş de sub gluga lui care era o măsură la fel de mare ca şi bocancii şi pe care şiroia apa — nu e vorba de acţiunea de acum ! Dimpotrivă, n-ar fi exclus să aveţi dreptate şi să mai fie p-aici, pe undeva, individul...

— Ce vorbeşti ! făcu încîntat şeful, va să zică „n-ar fi exclus". Interesant ! Sînt fericit s-aud asta ! Şi-atunci de ce alergăm după o nălucă, majurule ? ! Hai ? Văd că gîfîi, ai obosit, nu-i uşor să alergi după năluci ? ! Ha ! — rîse Voştinaru, menţinînd acelaşi ritm, cu ceilalţi călcîndu-i pe urme, pe jumătate extenuaţi. Păşeau încă pe drum care se transformase însă de la o vreme într-o simplă cărare ; ploua mereu, necontenit, aceeaşi aversă puternică şi neaşteptat de friguroasă pentru o lună de vară. În curînd însă aveau să traverseze pădurea — părăsind acel drumeag vechi din marginea ei — şi cu toţii aşteptau acest lucru, sperînd că Voştinaru va mai încetini ritmul şi ploaia, printre brazi, îi va ajunge mai greu. Şeful însă se simţea în elementul său : pe măsură ce drumul urca, el îndesea paşii — mergea acum de două ori mai repede decît la plecare — şi sub ploaia aceea care îl izbea în faţă, parcă i se răscoleau toate rezervele sale de bărbăţie, într-adevăr impresionante. Forţa lui de a sfida toată acea întreprindere neplăcută, noaptea, drumul greu, mocirlos, ploaia, era neaşteptată chiar şi pentru cei care îl cunoşteau mai bine, ca procurorul şi Mateiaş, iar pe ceilalţi exemplul său îi stimula admirabil, dîndu-le o unitate miraculoasă, o unitate deodată apărută şi profundă care

atunci cînd apare într-o colectivitate umană înseamnă că „șeful“ are autoritate, ceea ce se cheamă autoritate, un lucru mai degrabă născut. Voștinaru era conștient de această forță a lui — pe care o împărțea cu puțini — și de aici, probabil, un orgoliu care îl ajuta, ca în acea seară, să suporte lucruri atît de dezagreabile. Mateiaș însă, atît de diferit construit decît superiorul său „de la regiune“, superiorul său absolut, încerca instinctiv să se țină la distanță de acest om, în care virilitatea era un spectacol, dar, la fel, ca în acea goană pe ploaie, nici altădată, în alte ocazii, nu reușea să-l ocolească, să pună o minimă distanță între el și celălalt, deși lucrau în orașe diferite. Într-o anchetă sau caz mai grav, Voștinaru îl detașa imediat la regiune și, deși acționa mereu după propria-i inspirație sau a altora, din conducerea regiunii de miliție, voia să-l știe pe micul plutonier în apropiere și totul amenința să se transforme într-un soi aparte de superstiție sau altceva, încă fără nume. Curios că îl răsplătea cu prime mari, concedii, îl propuse chiar la două plecări în străinătate cu un corp de ofițeri superiori, dar îi temporiza avansarea, plăcîndu-i să-l știe, probabil, „micul plutonier“ cum îi spusese la început. De altfel, Mateiaș care ajunsese în miliție doar pentru că nu reușise la facultate și trebuise să facă armata, nu-și terminase decît de vreo cîțiva ani stagiul, dar avea totuși colegi din același „leat“ care erau ofițeri. E adevărat însă că el era „celebru“ în regiune și chiar mai sus și în acel an, nici măcar Voștinaru nu se putu opune ca el să fie trimis la școala de ofițeri.

Mai merseră o jumătate de oră pe cărarea aceea de dedesubtul căreia se ivea din cînd în cînd, pe o porțiune scurtă vechiul drum — ceea ce arăta că bătrînul Gore cunoștea bine locurile — apoi intrară în pădure, urcînd spre stînă. Acest lucru cei din mica ceată îl aflară doar pentru că îi anunță ghidul, altfel nimic nu era evident deoarece și pînă atunci traversaseră porțiuni din pădure, ieșind apoi după un timp din nou în marginea ei.

În pădure era o liniște neverosimilă — mai ales după ce se afundară cîteva sute de metri și, acolo unde brazii

erau înalți, aproape uscați. La un loc potrivit, Voștinaru se opri, scoase o sticlă de țuică tare, ardelenească, horincă de peste șaizeci de focuri și o dădu să treacă din mînă în mînă interzicînd ca cineva să se așeze pe jos. Se fumă o țigară — Voștinaru nu fumă, deși era un fumător pasionat, treceau însă uneori ore, o zi întreagă cînd „suspenda" brusc. Jos, la depozit fumase se pare ultima țigară și procurorul, care suportase neașteptat de bine drumul pînă acum, îl întrebă dacă nu-și propusese să reînceapă fumatul cînd „îl vor prinde".

Voștinaru zîmbi și dădu afirmativ din cap, dar nu scoase o vorbă. În timp ce cu toții stăteau rezemați de cîte ceva, odihnindu-se, el se mișca mereu neliniștit de colo-colo înconjurînd pe aproape locul, parcă căuta ceva sau nu se împăca cu acea oprire, care îl obosea mai mult decît mersul. Apoi porniră din nou și, într-adevăr, șeful micșoră ritmul, ceea ce se pare că îl nemulțumi : nu mai striga răutăcios la unul sau la altul, părea că îl uitase și pe Mateiaș. Doar cu Gore vorbea din cînd în cînd, în mormăituri scurte, cerînd tot felul de detalii. Se afundau tot mai mult în pădure și parcă începuseră să coboare. Nimeni nu știa pe unde se află, doar Gore probabil și Voștinaru care scoase o hartă în timpul micului popas, dar nu-și aruncă decît în grabă ochii pe ea. Cu toții mergeau acum tăcuți, trecuse de unsprezece — urcau acum, o coastă lungă, abruptă, urmărind cursul unui afluent al Nădrăgelului. Mica trupă se rărise printre arbori și, din cînd în cînd, Voștinaru care conducea mereu, se oprea să-i aștepte pe cei întîrziați printre care, desigur, cel mai constant, era plutonierul. Alexandrescu, începu la rîndu-i să dea semne de oboseală, de altfel drumul devenea din ce în ce mai neregulat. Ploaia stătuse aproape, între timp ce urcau coasta versantului vestic și, după un timp, părăsiră și cursul rîului. Ajunseră sus în jur de douăsprezece și zece, și un sfert, și începură să coboare din nou. Voștinaru propuse un al doilea popas, dar toată lumea fu de acord să se continue drumul. Ploaia încetase cu totul, tunetele care înconjuraseră orizontul și răsunaseră cu putere în tot

timpul aversei încetaseră și parțial, cerul începu să se curețe. Luna însă apărea foarte rar și pentru scurtă vreme și cu toții orbecăiau cu lămpile lor de buzunar, alunecînd peste frunze putrede din anul trecut, peste mușchiul gros al pietrelor din vadul rîului pe care îl traversaseră în două rînduri, agățîndu-se în crengi nevăzute, în ramuri căzute, uscate, doborîte de vînt și prin miile de calamități mărunte și măcinătoare ale unei păduri, noaptea. Sticla mai circulase de cîteva ori și încă se mai afla pe fund ceva, cu toate că nimeni nu se sfiise la băut, într-atît de concentrat era lichidul. Deși suportaseră cu toții mulțumitor drumul, spre sfîrșit, crescuse în fiecare un fel de furie și ură chiar împotriva celui care îi alungase pe drumurile acelea necunoscute și de noapte, iar Voștinaru începu tot mai des să murmure împotriva lipsei lupului său care se afla împreună cu trupa lui Argint. Nu mai vorbea cu nimeni, nici măcar cu călăuza, începu însă să-l amenințe înfundat pe Argint, plutonierul care-i „șutise" cîinele și din cînd în cînd, printre mormăituri, se auzea numele lupului „Dingo" de care jura să nu se mai despartă nici în birou. Promise cu voce tare, neadresîndu-se nimănui că-i va cumpăra un covor pe care-l va așeza lîngă biroul său și adăugă și alte amănunte, zeci, cu o fantezie uimitoare. Procurorul încercă să-i spuie ceva, dar Voștinaru nu se sinchisi, nici măcar nu se întoarse. Își continua drumul și bodogănea mereu. Mateiaș era sfîrșit, nu mai mergea, ci se lăsa uneori să alunece și să cadă în jos. În cîteva rînduri, soldatul care îl însoțea, îl sprijini și îl sfătui să se oprească și să se odihnească. Plutonierul refuză însă „de teamă că ar adormi tun și nu s-ar mai putea urni din loc" dar celălalt, deși îi dădu dreptate, îl bănui că n-o făcea din frică de „șef". Voștinaru ordonase într-adevăr ca nimeni să nu se răzlețească, sub pedeapsă aspră.

Încă nu se făcuse ora unu noaptea și ceata ajunse la stîna căreia Gore nu-i cunoștea numele ; de altfel nu o zărise încă nimeni, erau încă în pădure, Voștinaru dăduse ordin călăuzei să-l anunțe cînd vor ajunge în apropierea ei. Cu toții se înviorară la auzul veștii că drumul care

începuse cu mai bine de cinci ore înainte, se sfîrşise. Voştinaru vorbi ceva cu călăuza, apoi cei doi se mişcară uşor spre nord începînd din nou să urce, de parcă ar fi vrut să ocolească stîna şi ceilalţi se luară nedumeriţi în urma lor. Alexandrescu era epuizat, dar n-o arăta din simplă mîndrie. Mateiaş fusese cu multă vreme în urmă obosit, acum se mai mişca doar în urma unui automatism primar, ca un somnambul, sprijinit mereu de soldat care era şi el la capătul puterilor. Era însă un om deosebit de tăcut, în tot timpul drumului nu scosese nici zece cuvinte, foarte iute însă şi răbdător. Şi acum, luîndu-şi de bunăvoie sarcina de a-l sprijini pe plutonier, care se abandonă lui ca un copil, fără urmă de tresărire a orgoliului, gîfîia tăcut, transpirînd abundent, cu sudoarea curgîndu-i neîntrerupt pe faţa lui roşcată. Doar bătrînul Gore părea neobosit, în orice caz încerca să se ţină aproape de Voştinaru care începea pur şi simplu să alerge la deal în sus, atunci cînd drumul urca sau apărea vreun obstacol, cu o furie uriaşă împotriva terenului sau a lui însuşi, uneori a plutonierului Argint care îi luase cîinele. De altfel încă nu aveau nevoie de cîini ; erau necesari doar într-un loc, de unde ar fi putut începe urmele. (Miliţia nu poseda nici un obiect care fusese al urmăritului, nici vreun cearceaf, pătură, pe care o folosise acesta, vreun obiect bineînţeles cu dată mai recentă.)

Începea să devină tot mai evident că Voştinaru îşi pusese în gînd să ocolească stîna, de departe şi această nouă, neprevăzută mărire a traseului, descurajă pe cei trei inşi care îl urmau. Procurorul făcea tot mai dese popasuri „individuale“, rezemîndu-se tot mai insistent de cîte un trunchi, iar Mateiaş se trînti literalmente pe jos, dîndu-i „dracului“ pe „şefi“ şi pe „criminali“ şi pe „organe“ şi cînd soldatul, epuizat şi el şi pe care îl ţinea în picioare doar grija pe care trebuia s-o aibă de micul om, se porni să-l smucească şi să-l împiedece să se întindă pe pămîntul gol şi ud, Mateiaş începu să scîncească, să plîngă de-a binelea, apoi, cînd celălalt începu literalmente să-l care în cîrcă sau să-l tîrască după el şi apoi chiar să-l înjure, blestemîndu-l să „îmbătrînească în miliţie el şi nea-

mul lui" și numai la serviciul „anchete, nu în altă parte". De la un timp, soldatul n-o mai scoase la capăt cu el, îl lăsă trîntit jos, lîngă o tufă uriașă de tuie și alergă înainte ca să-l anunțe pe comandant. Voștinaru împreună cu Gore era mult în față, procurorul îi urma mai mult orientîndu-se după zgomotul vocilor lor și a luminii lanternelor, iar după urmele de noroi proaspăt de pe manta se putea vedea lămurit că alunecase sau se așezase singur, pe jos, în cîteva rînduri. Se întoarseră cu toții apoi ca să-l ajute pe plutonier, dar spre surpriza și furia șefului, el nu se mai afla acolo, lîngă tufa de tuie. Nu putea să fie vreo greșeală, se vedeau urmele bocancilor și a trupului cum stătuse trîntit cu fața în jos și atunci, începură să-l caute primprejur. Probabil că, deși epuizat de oboseală, avusese încă atîta viclenie în el ca să prevadă că soldatul se va întoarce cu ceilalți și se ridicase, întinzîndu-se în altă parte. Voștinaru interzise ca cineva să facă vreun zgomot, sau să-l strige pe cel dispărut. Mai ales că ar fi fost și inutil, Mateiaș chiar dacă ar fi auzit ceva, nu ar fi răspuns din teama aceea animalică și repulsia care îl cuprinsese față de acel drum nesfîrșit, din ce în ce mai epuizant pe măsură ce se apropia de sfîrșit.

— Cîinele meu ! ! gemea furios Voștinaru învîrtindu-se ca o fiară printre tufișuri și se blestema, mormăind fără încetare, că făcuse prostia să-l dea din mînă, unor „incapabili" cum spunea. Pe plutonier nu era furios sau n-o arăta deocamdată și cum în primul sfert de ceas de căutare, Mateiaș încă nu fusese găsit, Voștinaru declară că pleacă singur înainte, nemaiputînd să aștepte. Făcură un scurt consiliu și hotărîră, pentru că Alexandrescu știa să manipuleze busola, ca procurorul să rămînă împreună cu soldatul pistruiat să-l caute pe plutonier, iar Voștinaru și bătrînul să-și urmeze drumul ; trebuiau să ajungă la o poieniță situată de partea cealaltă a stînei, sub stînă chiar, unde se afla un post meteorologic și unde fixase locul de întîlnire cu Paulescu care trebuia să-l aducă și pe Argint, lăsînd oameni înșirați pe versantul sudic al pădurii, din jos de stînă, în partea de acces spre linia fe-

rată și drum. Spre nord nu se putea trece din pricina unui defileu larg, cu pereții din spre pădure foarte prăpăstioși, iar jos, „în vale“ punctele erau păzite. Toată regiunea era în alarmă, zeci de soldați și de gradați erau mobilizați, și ajutați de toate posturile de miliție pe o distanță de cîțiva zeci de kilometri și dacă omul se mai găsea acolo — și n-avea cum să nu fie, în afară de cazul că „zburase“ — trebuia să cadă în acea pungă pe care i-o pregătea Voștinaru. Singurul loc în care s-ar fi putut ascunde de două zile și ceva, de cînd îi dispăruse orice urmă, era acea stînă retrasă, o stînă mică, care uneori stătea săptămîni întregi, chiar în timpul verii, părăsită. Nici acum nu se știa cu precizie dacă erau ciobani acolo sau nu, la începutul sezonului plecaseră acolo cîteva turme, dar pășunile erau puține și nu prea întinse primprejur și, poate că ciobanii se lăsaseră în jos prin defileu (era un loc, la o distanță de mers de o zi, pe unde se putea coborî) și trecuseră „valea“.

Voștinaru mai pierdu cîteva minute, căutîndu-l cu întreită furie — de teama nemărturisită ca procurorul, la rîndul lui, să nu se rătăcească — apoi plecă totuși, alergînd, urmat cu greu de Gore, după ce îi încredințase o armă lui Alexandrescu și un desen făcut cu mîna în grabă pe o foaie de blocnotes, după harta mărită, militară, a masivului și lămuririle lui Gore, mai ales, care indicase pe hîrtie semne distinctive, brazi uriași, căzuți, stînci etc. Voștinaru promise că vă face semne de marcaj din loc în loc, pînă la centrul meteorologic, o grămăjoară de pietre, în care va fi înțepată o crenguță de brad.

După plecarea șefului, cei rămași mai bîjbîiră o vreme primprejur, apoi la un consemn tacit, se așezară pe pămînt, pe mantale și Alexandrescu adormi chiar, dîrdîind de frig, cu genunchii strînși la gură. Soldatul adormi și el, dar nu îndrăzni să se întindă pe manta sau avea încă atîta putere în el încît să picotească astfel, stînd în capul oaselor. În pădure era întunerec și liniște desăvîrșită. Rareori și totdeauna depărtate, răzbăteau zgomote și țipete de păsări, apoi doar crengi care se prăbușeau și vîntul care

foia printre trunchiuri, dar aici sus, unde se aflau ei totul era liniștit și încremenit. Pistruiatul se trezea din cînd în cînd, se uita speriat la procuror care dormea încovrigat pe manta, în aceeași poziție, un somn chinuit, obositor, apoi privea în sus, să vadă dacă nu se limpezise cerul. Înainte de a-și da seama de ceva, adormi însă din nou și abia cînd — la vreo jumătate de ceas de la plecarea comandantului — cerul se curăți într-adevăr pe o mare porțiune și razele lunii depărtară lucrurile din jur, luminînd în rafale lungi, pădurea, soldatul se trezi de-a binelea, se șterse buimac la gură de saliva care-i cursese într-o parte și-și dădu seama că dîrdîise tot timpul de frig. Se ridică cu greu și făcu cîțiva pași, frecîndu-se peste tot, pe piept și pe picioare, apoi încercă să-l trezească pe procuror.

Alexandrescu însă nu se mișcă, nici atunci chiar cînd soldatul îi întinse fundul de horincă lăsat de Voștinaru, îndemnîndu-l să bea. Spre deosebire de împotrivirea zgomotoasă și disperat puerilă a plutonierului, Alexandrescu avu o reacție tăcută, încăpățînată, dușmănoasă aproape. Soldatul îi băgă cu forța atunci gîtul sticlei între dinți ca și la cei prinși de febră și o goli aproape în gura procurorului. Restul îl dădu el de dușcă. Alexandrescu însă dormea înainte fără nici o mișcare, doar dinții în gură i se auzeau cum clănțăneau uneori.

— Sculați, tovarășe procuror ! îl ruga soldatul tot mai speriat de abulia celuilalt — sculați că s-a făcut ziuă... uite !... și îl scutura pe umeri, cu un fel de teamă însă, privind uneori în jur, poate îl zărește undeva pe Mateiaș. Începuse să i se facă frică, cu cei doi oameni adormiți acolo în pădure, dintre care unul se ascunsese Dumnezeu știe unde și mai ales se întreba îngrijat cum va putea Alexandrescu, în halul de epuizare în care se afla, să se descurce pînă la punctul acela meteorologic, numai cu busola și hîrtiuța lăsată de comandant. Obosise să-l tot hîțîne pe cel de jos care se lăsa mișcat ca un sac încărcat de pietre, deși îl bănuia că nu era perfect adormit și cîteva minute lungi, soldatul rămase cu capul în piept, simțind că îi alunecă din nou maxilarul de parcă s-ar fi pregătit să adoarmă ; știa însă că acum nu va mai adormi, de frică,

dar, încet-încet își pierdea din nou controlul asupra propriului său trup, simțind tulbure o oarecare nemulțumire față de locul în care se afla, a stagiului pe care trebuia să-l facă și din care mai avea încă nouă luni, a armei unde „căzuse", și pînă la urmă, împotriva comandantului pentru că nu luase băutură mai multă din mașină, unde „se găsea". Soldatul simțea că horinca îi făcuse bine și ar mai fi băut și asta l-ar fi putut „îndrepta" pe picioare, să înceapă el singur, să-l caute pe plutonier, care zăcea cine știe unde, pe pămîntul gol, putînd să se îmbolnăvească de te miri ce. Gîndurile acestea i se perindau cu greutate prin creierul amorțit, la mare distanță unul de altul și, după un timp nedefinit în care nu mai gîndise nimic, se pomeni rîzînd și spunînd cu voce tare : „Da, dar de afară așa se vede !"

Tresări din acea semiamorțire și, cum în urechi îi răsuna încă propria sa frază, „caldă" încă de parcă silabele ar fi rămas atîrnate pe fire de ață în aer, o repetă din nou și rîse, fără să-și dea seama bine de ce, apoi reconstitui toată anecdota, deoarece, acea frază nu era decît sfîrșitul ei în care un țăran primește un musafir pe care îl culcă în pat, lîngă el și nevastă-sa și... și... și soldatul începu din nou să rîdă și se sforță să rîdă cu tot dinadinsul, deoarece observă repede că rîsul îi alungă frigul și îi schimbă cumva starea aceea de prostire în care căzuse pe jumătate. Rîdea și, în același timp, se auzea rîzînd și se bucura că nu era suflet prin apropiere care să-l audă, stînd așa la miezul nopții, în pădure și rîzînd de unul singur. Rîdea mereu, povestindu-și anecdota aceea răsuflată pe care o auzise de mic, reluîndu-i mereu finalul, apoi, ca să-i mărească efectul, înainta cu amănuntele tot mai spre „cap" și, într-adevăr, cînd ajungea la acel : — De afară așa se vede !... izbucnea într-un rîs tot mai puternic, întreținut cu bună știință, un fel de gîlgîit ciudos, rupt, straniu în acea tăcere totală din jur. Țăranul, în mijlocul nopții, aude un zgomot la geam și cineva care îi strigă : — Scoală, bă Pavele, că ăla îți f... nevasta ! Țăranul se uită alături, nici pomeneală : străinul și femeia lui dorm liniștiți. Se culcă din nou și după un timp, iarăși cineva zgîlțîie cerceveaua și

strigă aceeași frază și atunci, țăranul, plictisit, dibuiește un topor pe după ușă și — în timp ce străinul și nevasta dorm adînc, se strecoară afară, după casă. La fereastră însă nu e nimeni, poarta e înțepenită și cîinele îl privește cu mirare și atunci, scuipînd plictisit se întoarce, dar trecînd încă o dată pe lîngă ochețul geamului, privește într-o doară înlăuntru ; cu o mare uimire observă însă că, într-adevăr, femeia își făcea mendrele cu musafirul și, prostit de tot, omul se scarpină în ceafă și-și spune : De, dar de afară așa se vede !...

Deodată, procurorul sare dintr-o mișcare în capul oaselor și soldatul întoarce capul încet, privindu-l uimit ; e încredințat că celălalt va recădea, dar, senzația lucidă a frigului îl împiedecă și pe celălalt să adoarmă, rămîne însă o vreme, înțepenit în aceeași poziție, cu capul în piept, așa cum stau călătorii noaptea într-un cupeu de tren. Încet-încet, se ridică apoi de jos cu mișcări rare, gînditoare, ferindu-se unul de celălalt parcă din silă, Alexandrescu și soldatul rebegit de frig. Își aprinseră cîte o țigară și se frecară pe spate, unul pe celălalt. Apoi porniră, cu o metodă oarecare să-l caute pe Mateiaș și-l găsiră, destul de curînd, stînd ghemuit cu genunchii la gură, rezemat de trunchiul unui brad la o distanță apreciabilă de tufa unde-l părăsise soldatul. Era însă plin de noroi peste tot, chiar și pe față și pe păr — își pierduse bascul pe care-l purtase tot timpul, de cînd plecaseră de jos, din Jodovița și pe care, spre veselia comandantului, îl scosese din buzunarul de la spate, cînd se puse „problema" acoperămîntului capului „tovarășului plutonier". Se vede că numai frigul îl ridicase de jos, de pe unde se tupilase și-l „așezase" lipit cu disperare de „căldura" acelui trunchi indiferent.

Plutonierul se lăsă ridicat și merse chiar, se putea ține pe picioare, dinții îi tremurau însă grozav în cap, „pînă în creier" cum se plîngea el cu voce înceată, șoptită și fața îi ardea de febră. Părea că îmbătrînise brusc, îi privea speriat pe cei doi care își regăsiră repede puterile, întîlnindu-l. Unul îl ținea în picioare pe celălalt și iată, Mateiaș era cel mai puternic, el îi susținea pe cei doi, atît

de înspăimîntat îi era trupul şi de îmbătrînit într-un ceas.
Micul plutonier fu aşezat cu grijă jos, pe două mantale puse una peste alta şi cei doi adunară vreascuri, crengi şi frunze uscate şi curăţară în grabă un loc. Aprinseră apoi focul şi, din cînd în cînd soldatul se depărta şi venea cu alte vreascuri, uitîndu-se apoi uimit, aşezat pe vine, cît de repede mistuie totul flacăra aceea mică, jucăuşă, ca de brichetă, care plutea peste lemnele umezite. Încălzindu-se puţin, Mateiaş întrebă cît e ceasul : era două şi jumătate, mai erau cel puţin două ceasuri pînă la ziuă. Porniră încet şi constatară cu surpriză — obosită puţin, ca toate reacţiile lor fireşti — că acel punct, unde îi aştepta şeful, nu era prea departe. Se găseau deja acolo Paulescu, cu un soldat şi Argint, plutonierul Argint cu cîinele comandantului. Din cîteva fraze, cei trei de curînd veniţi înţeleseră că Argint împreună cu Paulescu cercetaseră pe la stînă (Argint mai trecuse o dată, cu o zi înainte) şi nu găsiseră pe cel căutat. La stînă înnopta o singură turmă, un bătrîn şi ginerele său, de vreo patruzeci şi cinci de ani. Acum se găsea acolo şi nepotul bătrînului, un tinerel pînă în douăzeci de ani care venise singur din sat să le aducă nişte lucruri, oţet, sare şi altele de acest fel. Acum, a doua oară, ei îl găsiseră doar pe tinerel, cu un cîine care dormea singur şi care nu ştia nimic şi nu văzuse pe nimeni. Era se pare sincer şi foarte emotiv, pentru că izbucnise în plîns văzînd atîţia militari, înarmaţi, cu cîini.
Era lucru hotărît (şi se aştepta doar sosirea celor trei întîrziaţi) ca toată lumea să se retragă la punctul de pornire, în pas lejer, cu o escală la „Stîna Feciorului" o stînă mare, permanentă, unde erau aşteptaţi cu masa pregătită. Cu cîteva minute înainte de plecare, Mateiaş observă cu uimire că Voştinaru dădea ordine lui Paulescu în legătură cu traseul de urmat, apoi unui soldat să-i pregătească o taşcă militară cu cîteva mărunţişuri, schimburi personale, un cort, un termos cu cafea etc. şi, zărindu-l o clipă liber — cînd ceilalţi se pregăteau de plecare deja, ca zorile să-i prindă la stînă unde s-ar fi putut dormi cîteva

ceasuri — se prezentă în fața lui și-l întrebă dacă el nu-i însoțește.

— Nu ! răspunse distrat Voștinaru, ajutîndu-l pe soldat să adune cortul — eu mai rămîn cu Gore. Îmi place regiunea și, cum e greu de ajuns, prefer să... și adăugă ceva în legătură cu hrana pentru cîine.

— Opriți cîinele ? ! întrebă Mateiaș.

— Bineînțeles ! făcu comandantul care nu prea avea acum chef de el — prin cap îmi trec numai modele de covorașe, pe care am să le aștern lîngă birou... strînge-l, tovarășe ! se adresă el din nou soldatului, strînge-l puternic, nu vreau să car baloturi după mine !

Mateiaș se interesă dacă nu mai oprește și pe altcineva lîngă el și șeful declară, puțin nervos, că nu, voia singurătate și Gore îi ajungea, era un „bătrîn de bun-simț". Apoi deodată, de parcă abia atunci ar fi devenit atent cu adevărat la cele ce-i spunea plutonierul, întoarse capul spre el și o urmă din rînjetul său ironic îi înflori din nou pe buzele sale, pînă atunci strînse de concentrare :

— Nu cumva ai dori să rămîi dumneata aici, cu noi, în pădure ? !

Mateiaș îl privi clipind, de parcă cineva i-ar fi proiectat în față o lumină prea puternică — probabil că arăta o expresie cu totul pierdută și imbecilă pentru că rînjetul lui Voștinaru se accentuă — apoi spuse, cu greutate :

— De ce nu ? Aș rămîne cu dumneavoastră și cu Gore, mie-mi plac bătrînii „de bun-simț !"

— Ce vorbești ? ! făcu Voștinaru, din nou distrat și se întoarse lăsîndu-l fără nici un răspuns, apropiindu-se de Argint, un om masiv cu o respirație greoaie. Mateiaș îl urmări mereu din ochi și cînd îl zări singur la marginea poieniței, lîngă un copac la rădăcina căruia avea îngropat ceva, se apropie din nou și repetă propunerea. De data aceasta Voștinaru vorbi scurt și uscat, ca și cu un gradat oarecare :

— Nu e posibil ! spuse el, misiunea e în mare încheiată. Eu rămîn numai pentru că nu am chef să mă culc la stîna aceea, nu mi-e somn de fel... de altfel, dumneata

ai putea deveni o povară, un balast și eu trebuie să mă mișc repede !

Mateiaș îi dădu însă asigurări puternice, vorbind după obiceiul său exagerat de mult și devenind suspect tocmai printr-o prea mare elocință, dar șeful îl întrerupse, plictisit, dînd mai multă atenție cîinelui cu care se juca mereu decît lui Mateiaș :

— Mă miră ! spuse Voștinaru — dumneata nici nu ești convins că... îmi spuneai că alergăm după o nălucă, se spune că ai alte păreri, alte teorii ! Poate că ai dreptate ! Vezi că în cîteva minute e plecarea ! și îi întoarse din nou spatele.

Mateiaș însă nu se dădu bătut, nu se depărtă de lîngă Voștinaru, îi vorbi, pledă în continuare, deși se adresa spatelui comandantului care acoperea ceva cu o sapă scurtă în timp ce Dingo alerga în jurul pomului gîfîind. Lanterna agățată de gîtul lui Voștinaru se clătina dezordonat luminînd în jur lucruri inutile, fragmente de arbori, tufișuri tăiate în două, grămezi de frunze putrezite.

Voștinaru își terminase treaba, se șterse pe mîini cu o ramură de brad tînăr, apoi vru să se înapoieze în luminiș unde îl așteptau ceilalți, gata să-i primească ordinul de plecare, dar Mateiaș i se postă cu o încăpățînare curioasă în față, barîndu-i drumul.

— Ce-i cu dumneata, tovarășe plutonier ? ! făcu uimit Voștinaru, enervat deja, dar și uimit de reacția celuilalt — dumneata ai febră, du-te și te tratează ! Eu mai rămîn poate încă opt-zece ore, pe aici, poate și mai mult !

Mateiaș îl rugă să-l oprească și pe el, era prima oară că îl ruga ceva. Arăta ciudat : murdar peste tot de pămîntul prin care se tăvălise, cu capul gol, tremurînd de frig și mai ales de febră, cu tîmplele foarte scobite și ochii lucind ciudat, animalic. Voștinaru se gîndi o clipă, cu autosatisfacție, că Mateiaș ajunsese în sfîrșit la concluzia lui, a vinovăției lui Gașpar, părăsindu-și propriile teorii și această încăpățînare de a participa la acțiune în continuare nu era decît o recunoaștere orgolioasă a înfrîngerii, dar apoi alungă scurt acest gînd, măgulitor, și conchise că plutonierului îi e teamă de drumul înapoi și e

convins că aici, cu el, se va putea odihni pînă cînd... și enervat din nou, îi ordonă să se încoloneze împreună cu ceilalți. Dar Mateiaș nu numai că nu se supuse, dar cînd șeful vru să se miște din loc, îndrăzni să-l prindă de braț :

— Nu vă ascult, tovarășe comandant ! spuse Mateiaș cu o ciudată expresie și cu un glas neobișnuit de strident — chiar dacă plec cu ei, mă voi rătăci pe drum ! N-am nici un chef să plec cu ei și să mă culc la stînă, apoi să cobor la mașini ! De altfel, nu sînt în uniformă, mi-am dat demisia și...

— Iar începi ? ! făcu Voștinaru, enervat de toată acea vorbărie inutilă, ce vrei, în definitiv ? !

Mateiaș îl privi în față și tăcu. Acum, fața îi era în umbră și doar ochii i se vedeau lucind în întunerec. Voștinaru îl privi cîteva clipe cu atenție, apoi îl lăsă acolo și ordonă plecarea. Cînd Paulescu se interesă de soarta lui Mateiaș — care rămăsese în umbra pădurii — Voștinaru își întoarse o clipă capul, pe jumătate, de parcă ar fi auzit un zgomot de undeva, din spate — apoi dădu din umeri și adăugă că plutonierul era epuizat fizicește și rămîne cu el. Paulescu îl privi mirat, dar nu comentă în nici un fel. Alexandrescu arăta bine, dar se vedea că nu îl mai interesează nimic decît să ajungă undeva, într-un pat acoperit, parcă nici nu auzise întrebarea locotenentului. Se apropiase de soldatul pistruiat și parcă îl uitase definitiv pe micul plutonier. Nu era, de altfel, treaba lui să umble prin păduri și să urce coaste, prin ploaie, la miezul nopții.

La cîteva minute doar de la plecarea micului grup, Voștinaru și Gore făcură pregătiri de plecare. Comandantul îl mai întrebă o dată pe Mateiaș dacă nu vrea să se culce la stînă și cum celălalt negă, șeful nu mai insistă și, de altfel nu-i mai dădu nici un fel de atenție. Plecară, dar nu ajunseră departe : la cîțiva zeci de metri de acolo se afla stîna, așezată la marginea unei rîpi, nu prea adînci și se puteau vedea lămurit în lumina lunii care apunea acum, cele două colibe de mărime aproape egală și gardul de nuiele care le împrejmuia. Se mai afla acolo, atît cît se putea vedea din locul unde stăteau cei trei inși și o

căpiță de fîn, din care vîntul smulsese aproape toată baza și acum se menținea într-un mod ciudat doar vîrful, susținut de o prăjină înaltă care sclipea în lumină. Voștinaru le spuse să-l aștepte acolo, apoi alergă cu cîinele prin pădure în sus și în jos, aproape o jumătate de ceas, pierzîndu-se adesea din sfera de atenție a celor doi. Apoi se reîntoarse și îi luă după el. Coborîră rîpa cu atenție, nedepărtîndu-se prea mult de stînă și acolo găsiră un loc potrivit, ascuns într-un perete al malului unde așezară cortul. În față, Voștinaru și Gore aduseră, cu rădăcinile smulse din pămînt, cîteva tufe de brad, pe care le așezară în așa fel ca să mascheze orice urmă. Apoi, Gore și Mateias primiră ordin să se culce în cort, iar Voștinaru, după ce lăsă liber cîinele, se postă în apropiere, în pădure însă. Din cînd în cînd, Mateiaș îl auzea băgînd capul în cort și interesîndu-se, cu o voce șoptită, de soarta lor. Îl auzi într-un rînd spunîndu-i lui Gore să bage de seamă ca plutonierul să nu înceapă să sforăie.

Se luminase bine de ziuă, cînd șeful se întoarse, singur, fără cîine, în cort, și se întinse, să se odihnească puțin. Mateiaș nu reușise să adoarmă, bătrînul însă da, deși nu se întinsese pe jos, ci stase tot timpul așezat pe vine, un somn iepuresc, de pîndar. Voștinaru stătu cîtva timp culcat pe spate și fumînd fără întrerupere (începuse din nou să fumeze) — apoi se ridică cu sprinteneală și vru să mănînce. Îl îmbie și pe plutonier — bătrînul ieșise afară, să-i țină locul — și acesta acceptă, deși nu îi era foame. Mîncă însă neașteptat de mult, la fel de mult ca și Voștinaru. Vru să deschidă gura într-un rînd, ca să spună ceva, dar Voștinaru îi făcu semn să tacă. Apoi, plutonierul adormi din nou și avu un somn plin de coșmaruri, chinuitor, din care se trezi asudat tot și obosit. În prima clipă nu-și dădu seama unde se află : era lumină plină peste tot, o rază de soare pătrundea printre brazi și în cort printr-o deschizătură a pînzei. Apoi se ridică și o dorință arzătoare îl împinse să iasă afară de sub pînza aceea sufocantă, dar nu îndrăznea. Voștinaru și Gore lipseau și, după ce așteptă multă vreme, insuportabil de multă vreme

— (el nu avea ceas și nu bănuia ce oră putea fi) — păși afară, mișcîndu-se cu multă atenție.

Cortul era așezat într-un fel de spărtură mare a peretelui lutos și în jur, cu excepția unei vegetații pitice, de tufe și brazi pipernicițí, nu creștea nimic. Jos, rîpa se adîncea mult, era mult mai adîncă decît îi păruse lui Mateiaș noaptea și aerul era atît de curat și vizibilitatea atît de mare, încît se putea vedea, în depărtare, culmea Retezatului și întreg lanțul de munți, în dosul cărora se întindea Țara Hațegului. Mateiaș se întoarse din nou în cort, de teama lui Voștinaru, dar nu răbdă prea mult singurătatea. În clipa cînd se pregătea să iasă, ezitînd parcă, auzi lătratul cîinelui, o singură dată, de parcă cineva i-ar fi astupat gura, și asta îl țintui pe loc. Lătratul se auzise de foarte aproape și Mateiaș își dădu seama că era un semnal, cîinele era foarte bine dresat. Așteptă cu crispare să audă glasul comandantului, dar o liniște încordată se instală după acel hămăit scurt și după un timp, plutonierului, i se păru acel zgomot o simplă nălucire a simțurilor sale obosite. Apoi, cînd vru să se așeze din nou — trecuseră parcă cîteva ceasuri de la acel hămăit — se auzi încă o dată, același zgomot scurt, înăbușit, de data asta atît de aproape de parcă ar fi fost chiar la intrarea cortului. Mateiaș avu o clipă de ezitare, teama îl împingea înapoi, absurd, spre fundul cortului aceluia îngust, ferindu-l să iasă în liniștea aceea insuportabilă care căzuse după cele două hămăituri de cîine ; se uită în jur după o armă, dar nu văzu nici una și atunci păși afară, cu inima bătînd.

Făcu un pas, încă unul, apoi dădu la o parte crengile tinere și mlădioase de brad, care ascundeau cortul. Privi în jur, în dreapta, unde se afla pădurea. Nu zări nimic. Privi în continuare, fără să se miște, curajul lui se epuizase deja în cele două mișcări. Apoi văzu cîinele care se zărea mai departe decît s-ar fi așteptat, după apropierea ultimei hămăituri. Stătea între brazi și pentru că trunchiurile erau foarte dese în acea parte a pădurii, locul la înălțimea animalului era aproape dezgolit, crengile creșteau doar de la o anumită înălțime în sus. Cîinele uriaș al comandantului, negru tot, cu pîntecul galben, privea în

direcţia lui, îl privea chiar fix, crispat tot, se vedea bine, şi o clipă Mateiaş crezu că se va arunca asupra lui. Îi era teamă însă să se mişte, cea mai măruntă mişcare a lui putea dezlănţui animalul acela care se profila uriaş în umbra brazilor. Apoi însă, neliniştea lui Mateiaş crescu : *cineva* se găsea probabil între el şi cîine, în dosul unui trunchi, cineva care nu îndrăznea să se mişte, la fel ca şi el. Poate era chiar *el*... da, desigur, era *el* şi comandantul nicăieri şi nici Gore, care avea de asemenea o armă. De ce dase drumul Voştinaru soldaţilor ? ! Poate însă că altfel nu s-ar fi apropiat... Toate acestea trecură cu o viteză formidabilă prin creierul lui Mateiaş în timp ce sudoarea îi acoperea cu repeziciune fruntea, adunîndu-se la limita sprîncenelor. Apoi o simţi, cu o precizie nemaipomenită, adunîndu-se în jurul gurii şi trebui să se stăpînească cu putere ca să-şi domine tremurul care-i mina trupul, ca o memorie bruscă a febrei care-l chinuise toată noaptea şi dimineaţa. Spaima de acel om nevăzut, pe care îl privea cîinele şi-l ţinea la respect îi inspira o frică uriaşă şi acea teamă se mărea tocmai pentru că nu îl zărea pe celălalt, a cărui prezenţă devenea materială doar prin încordarea pe care o transmitea animalului acela puternic şi inteligent — şi îi trezi boala, febra de astă-noapte. Îşi uită, în acele zeci de secunde cîte trecuseră de cînd descoperise cîinele încordat privind ţintă pe cineva, încă nevăzut, toate îndoielile cu privire la crimă, la cele două crime : totul se ştersese şi acum acel om necunoscut, fioros şi nemaipomenit de crud, stătea la cîţiva paşi de el şi numai cîinele îl împiedeca să se arunce asupra lui sau să dispară definitiv.

Se auzi atunci, undeva în fundul pădurii, în sus şi spre stînga vocea comandantului, strigînd ceva, şi cînd strigă a doua oară şi se auzi distinct acum, deşi încă tot depărtat : — Dingo ! — cel de după pom se mişcă probabil (deşi Mateiaş încă nu zări nimic) deoarece cîinele se clătină de picioare, o mişcare ciudată de parcă cineva l-ar fi împins de spate şi el s-ar fi proptit pe picioarele din faţă, apoi îşi aplecă puţin capul, uşor, spre stînga, şi sări deodată, tăcut, ca un lup.

Atunci abia, plutonierul *îl* zări : era un bărbat tînăr, scund, foarte bine zidit, cu gîtul gros, mușchiulos, regulat, ca un stîlp de carne, îmbrăcat în ceva maroniu. Cîinele îl trînti însă în aceeași secundă la pămînt — o lungă clipă, om și animal rămăseseră îmbrățișați, nehotărîți — și Mateiaș observă lămurit eforturile animalului de a nu-l răni grav pe cel trîntit, deși, în cîteva secunde, sîngele îi scălda acestuia pieptul. Bărbatul era puternic și, în două rînduri reuși să scape de cîine și să se ridice, o dată pe jumătate și, a doua oară, într-un genunchi, dar tot de două ori cîinele sări și de fiecare dată o urmă nouă de sînge apărea pe spatele și pe umerii bărbatului. A doua oară nu mai reuși să-l trîntească, omul făcu o mișcare scurtă, aparent inutilă — se auzi o bufnitură înfundată — și străinul încercă să se ridice, deși cîinele atîrna încă de el. El se sforță totuși, într-un efort mare — de parcă s-ar fi ridicat drept într-un puternic curent de apă care amenința în fiecare clipă să-l răstoarne — și reuși într-adevăr. Era în picioare și cîinele se întinse o dată cu el, cu gura împlîntată sub brațul lui drept, în locul de inserție a mușchilor spatelui. Apoi, tras parcă în jos de greutatea corpului său uriaș, cîinele dădu drumul omului și lunecă încet, la pămînt, unde icni de cîteva ori, de parcă s-ar fi înecat cu ceva. După a doua „icneală" îi sări sîngele pe gură, într-un șuvoi puternic, roșu, ca dintr-o pompă și Mateiaș alergă atunci.

Străinul se mișcă și plutonierul își schimbă direcția, ocolind cîinele care se zbătea mereu și strigă celuilalt — Stai ! Omul îl privi mirat o clipă, fără o uimire prea mare însă (în mîna stîngă ținea un șiș lung, însîngerat, atît de subțire de parcă era un brici lung, neobișnuit). Mateiaș ezită văzînd șișul — care arăta ca un cui lung și înroșit — și mai ales privirea celuilalt, uimită și fermă, doi ochi albaștri puri, calmi, de-un albastru splendid, transparent. Omul folosi ezitarea plutonierului și din doi pași se lăsă să alunece, tăcut ca o jivină, pe niște frunze, undeva în fundul unei gropi și plutonierul, revenindu-și și strigînd mereu cu putere : — Stai ! Stai că te împușc ! Stai ! ! — fugi după el. Ajunse, alergînd, fără veste în marginea

gropii aceleia în care dispăruse de o clipă celălalt, dar nu era o groapă, ci marginea unei albii secate care trecea prin pădure, vreun torent în timpul marilor ploi și viteza lui fu atît de mare încît se precipită, neîndemînatec, cu capul în jos, în acea vale destul de abruptă. Căzu însă pe moale — era un strat gros de frunze vechi acolo și de mușchi — și se rostogoli ca o păpușă pînă jos.

— Stai, ticălosule ! ! continua să strige Mateiaș în timp ce se rostogolea încă, fără să ia seama la lovituri, cu un curaj care îl uimea și îl ațîța grozav — dar omul cobora aceeași vale, fără nici o ezitare, fără măcar să întoarcă capul, de parcă n-ar fi auzit strigătele plutonierului sau l-ar fi disprețuit prea mult ca să-l bage în seamă. Șișul îl băgase undeva și acum mergea, alergînd ușor, cu mîinile echilibrîndu-se uneori, cu siguranță și calm neobișnuit. Mateiaș făcut cîțiva pași în urma lui, pripiți, dar celălalt deși mergea la pas, se depărta cu o iuțeală mai mare decît plutonierul care alerga gîfîind, împiedecîndu-se de bolovanii ascunși sub mușchiul de pe fundul văii secate a torentului și atunci Mateiaș se opri, uitîndu-se disperat în toate părțile după un ajutor.

— Stai ! mai strigă el o dată, aproape disperat și vocea sa gîtuită îi răsună într-un fel comic în liniștea teribilă o pădurii, dar celălalt se depărta liniștit în fața sa, îndemînatec și liniștit de parcă ar fi fost singur. Atunci Mateiaș se aplecă și luă două pietre de jos, aruncă una și apoi încă una, aproape fără să se uite. A doua îl nimeri pe străin chiar în mijlocul spatelui, lovitura înăbușită o auzi și plutonierul și asta îi dădu parcă curaj, pentru că, făcu alți cîțiva pași precipitați și se aplecă din nou după pietre. Erau lunguiețe și ascuțite ca un cuțit, destul de grele, și în clipa cînd voi să le arunce din nou, îl văzu pe celălalt că se oprise și îl privea. Apoi se mișcă și veni spre el și Mateiaș, după o secundă fulgerătoare, se aruncă asupra lui, strigînd inutil, de spaimă :

— Stai ! !

Celălalt scoase din nou șișul care era acum curat și lucios, dar Mateiaș se aruncă înainte cu toată forța, neprevăzător și, cum celălalt făcu un pas înapoi, nu reuși

decît să-l prindă de picioare, atîrnîndu-i-se puternic de cracii pantalonilor.

— Stai ! continua să strige, gîtuit de spaimă și de o anumită fascinație, Mateiaș — nu te mișca, ticălosule ! Te omor, dacă... și, micul plutonier se aștepta din clipă în clipă să simtă lovitura fierului. Celălalt nu izbea, parcă era legat de mîini, întîrzia nefiresc de mult, încerca doar să se desprindă de el ca de o tîrîtoare, de un animal respingător și urît mirositor. Nici nu-l lovea măcar cu palma sau cu pumnul, ci încerca să se descotorosească de brațele plutonierului care se prindeau de el ca niște ramuri spinoase sau căngi subțiri, besmetice, așa cum uneori, noaptea, în cimitir, ți se pare că totul se întinde spre tine, cu o foame tembelă și răutăcioasă. Mateiaș simți o lovitură de bocanc în burtă, dar nu slăbi și nimic nu l-ar fi putut face să dea drumul acelui om, decît poate moartea. Nu voia să-l privească, poate nici nu putea, își afundase capul în stomacul celuilalt, ca în poala unei femei, frecîndu-se de cureaua lui lată și rece, neîndrăznind să ridice capul în timp ce se agăța de el, de o teamă absurdă că simțindu-i privirea sau văzîndu-i fața, celălalt l-ar fi putut lovi. Căzură de cîteva ori împreună, gîfîind amîndoi și străinul se rostogoli cu el pe jos, zdrobindu-i carnea peste pietrele ascunse, dar nu-i atinse capul și fața ascunsă copilărește în pîntecul său și plutonierul, simțind că obosește încet, începu să-l muște de stomac, încercînd să pătrundă cu dinții prin puloverele subțiri pe care le purta celălalt, suprapuse sub haină. Atunci se auzi o împușcătură în spate, și încă una, apoi glasul comandantului, strigînd :

— Stai că trag ! Stai !

Celălalt mai făcu cîteva mișcări, nehotărîte, apoi se opri și Mateiaș îl auzi oftînd neputincios, descurajat, dar nu-i dădu drumul încă, pînă cînd nu-l auzi pe Voștinaru călcînd foarte aproape în spatele lui. Apoi se auzi și glasul lui Gore, din față, strigînd :

— Stai ! Stai !

Mateiaș lăsă în sfîrșit să-i alunece mîinile de pe stofa pantalonilor și hainei celuilalt, dar nu ridică privirea spre el, rămînînd așa trîntit pe jos cum era și cum celălalt îl

tîrîse aproape zece metri buni, din timiditate parcă sau din rușine pentru că se lipise astfel, cu atîta nerușinare și încăpățînare isterică, muierească, de un străin.

Il auzi pe Voștinaru cum prinde cătușele, cu un clinchet stins, aproape muzical, prea lung parcă și cînd ridică în sfîrșit privirea, văzu că Gore, care ajunsese abia de o clipă în spatele celui prins, îl lovi cu pumnul între umeri, gîfîind, și-apoi încă o dată, cu atîta putere încît arestatul se aplecă brusc în față, cît p-aci să cadă.

— Nu lovi ! spuse încet Mateiaș, ridicîndu-se de jos cu tot trupul amorțit și sfîșiat de pietre, nu-l lovi, nu e el ! Nu e el ucigașul !

— Mi-ai omorît cîinele, porcule ! spuse Voștinaru, șuierînd, parcă cu satisfacție și îl lovi pe Gașpar cu dosul palmei sale uriașe în față și plutonierul strigă încă o dată, cu vocea spartă însă, de cît strigase și de furie :

— Nu e el ! N-a omorît el ! ! și-l privi cu furie pe Voștinaru, uitînd o clipă cine e și unde se află.

Voștinaru întoarse capul spre el, uimit, de parcă uitase de prezența lui, dar nu era uimire, ci dezorientare pentru acea afirmație pe care o urlase Mateiaș ; parcă era furios că plutonierul îl împiedecă, cu ideea sa neroadă, să se răzbune pe omul care-i omorîse cîinele, nemaipăsîndu-i acum dacă cel din fața sa era criminalul sau nu și privirea scurtă aruncată inferiorului său arăta limpede disprețul și nerăbdarea în fața prostiei lui, care nu înțelege că aici nu mai era vorba de o crimă sau două, întîmplată cu o anumită vreme în urmă, ci de trupul încă cald al animalului acela superb, întins nu departe de acolo. Pentru asta l-ar fi ucis fără să clipească pe cel din fața sa, dar Mateiaș stătea între el și victimă, tremurînd, neputincios, nătîng, cu ochii sclipind însă de inteligență și rațiune. Dacă ar fi fost singur, s-ar fi înfrînat probabil el însuși, și ar fi făcut acest lucru cu satisfacție, dar faptul că îl împiedeca Mateiaș, plutonierul acela slăbănog și cu părul spălăcit, lipsit de vigoarea unei credințe — căci altfel de ce s-ar fi răzgîndit și l-ar fi urmat ? îl umplea de o furie tot mai mare. Acest lucru îl simți parcă bătrînul Gore și-l lovi încă o dată pe Gașpar și acesta nu suportă și se în-

toarse, izbindu-l pe bătrîn cu ambele mîini și cu fierul cătușelor. Voștinaru schiță o mișcare înapoi, o jumătate de pas și făcu să sune piedeca pistolului pe care îl ținea încă în mînă.

Mateiaș la auzul zgomotului mărunt și foarte distinct, se întoarse ca un mecanism și se mișcă repede, depărtîndu-se din apropierea celor trei inși, dînd din umeri ca un om grăbit să ajungă undeva pentru o obligație măruntă și sîcîitoare.

Voștinaru strigă însă, în urma lui :

— Stai ! De ce ai venit aici, ca să-l aperi pe ticălosul ăsta ? !

Mateiaș se întoarse încet — parcă se transformase brusc și neverosimil, de cîteva clipe — și-l privi țintă, cu oboseală parcă, pe comandant. Apoi spuse ceva repede, precipitat, încît nu înțelese nimeni nimic.

— Mișcă ! ! strigă Voștinaru spre arestat și Gore îl împinse în aceeași clipă, în față, dar nu cu aceeași brutalitate de adineaori.

Se liniștise și îl împingea din cînd în cînd, inutil, pe arestat care mergea cuminte, nescoțînd o vorbă, urmîndu-l toți trei pe Mateiaș care mergea în față, cu hotărîre, deși el însuși n-ar fi putut spune încotro se îndreaptă. Deocamdată mergea spre cort și, deși îi simțea pe ceilalți în spate, destul de aproape, nu întoarse capul. Cînd trecu pe lîngă cadavrul lui Dingo, se sforță să nu privească în direcția lui, pentru că se știa observat din spate și nu voia să „cadă“ în vreun gest sau tresărire necugetată.

— Hei, tovarășe ! îl strigă cu voce supărată, aproape bosumflată comandantul — adă două lopeți și întoarce-te fuga marș aici, să îngropăm cîinele ! Nu știu ce ești dumneata sau ce sînt eu, dar el e un erou ! Un erou, atît și nimic mai mult ! !

Și adăugă încet, mormăind numai pentru el :

— Fără darea poalelor peste cap !... Da, pur și simplu, erou pur și simplu ! Și Voștinaru își micșoră tot mai mult vocea, mormăind ceva inintelgibil, pentru că începu să i se facă teamă că ceva din el l-ar fi putut trăda. În clipa aceea, inima lui bătea ca un ciocan pentru animalul acela

care se aruncase cu atîta „nesocotință“, ca să-i asculte ordinul, în fierul ucigaș. Și era un exemplar atît de superb, de rar ! Care om s-ar fi sacrificat cu atîta repeziciune pentru un simplu „ordin“, pentru o cauză neînțeleasă, pentru o cauză complet „necunoscută“, poate chiar indiferentă ! Numai pentru a urma un ordin dat de cineva, cineva care trebuia să-și ia în cîrcă acum, hîcîind, povara morții acelui trup uriaș și splendid, a acelei inteligențe prietene, fantastic de devotate ! Cine îl va putea înlocui ?!

Mateiaș aduse lopețile scurte, de campanie și săpară amîndoi un mormînt pentru cîine. Lucrară repede, fără să simtă încordarea și oboseala și, cînd totul fu gata, își dădură seama că acea muncă le făcuse bine, îi apropiase de o judecată limpede, calmă, cu adevărat bărbătească, restabilise echilibrul lucrurilor, o clipă zdruncinat. Gîfîiau amîndoi, cu satisfacție și Voștinaru nu se mai temu acum de tristețe, de povara acelei tristeți pe care, oricum, trebuia s-o trăiască singur, pentru că acel cîine fusese numai prietenul lui.

„Nu l-a pus, totuși, pe *el* s-o sape ! ?“ gîndi Mateiaș, privindu-l pe furiș pe Voștinaru care stătea în fața mormîntului scurt, cu capul afundat mult între umeri, îndărătnic față de ceva nevăzut, gîfîind mulțumit de efortul acela, prelungind acel gîfîit care îl apăra încă cîteva secunde, față de o nouă mișcare.

11

La două zile după ce miliția se întoarse cu „prada“ în oraș fu ucis Krinitzki, iar la alte trei zile a avut loc înmormîntarea lui, într-unul din satele apropiate orășelului, satul său de baștină, pe nume Crivina.

Ușurarea pe care o aduse vestea că, „în sfîrșit“, odiosul criminal fusese prins și se afla în paza miliției și apoi, nemaipomenita surpriză și oroare generală pe care o produse fulgerător vestea unei noi fărădelegi, asasinarea într-un mod atît de josnic a unui om recunoscut prin bunătatea și curățenia lui sufletească, aduseră pe toți locuitorii Nădragului, cei ce lucrau la uzină, cei ce locuiau acolo, puținii țărani, mici meșteșugari și bătrîni, și cei aflați în trecere și reținuți de cercetări, într-o stare de teamă și alarmă, vecină cu o panică generalizată. De la o oră la alta — după aflarea celei de a treia nenorociri — numele lui Mateiaș, a plutonierului Mateiaș, pînă atunci perfect necunoscut acolo, deveni celebru și multe amănunte care pînă atunci fuseseră strict în posesia a cîtorva inși, cei care conduceau cercetările, deveniră — așa cum se întîmplă în asemenea cazuri — de largă notorietate publică, în orășel. Se „știa“ bineînțeles cu mult mai mult decît știau chiar persoanele în cauză, se configurau începuturi de legendă, nu se știe de unde se aflară amănunte în legătură cu toate cazurile „nemaipomenite“ elucidate de Mateiaș care lucra de atît de puțină vreme în miliție și căruia, evident, i se făceau toate greutățile din lume de către superiorii „obtuzi și birocrați“ etc., etc. Se spunea că Voștinaru — căruia nu i se cunoștea identitatea cu precizie (era adeseori confundat cu unul din adjuncții regiunii de miliție, maiorul Crișan, care însă nu participase de loc la cercetări) voise să-l omoare pe Gașpar, dar se opusese Mateiaș care fusese și „rănit“ cu această ocazie, că, deși plutonierul știa „de mult“ numele adevăratului făptaș, i „se interzisese“ să-l divulge sau să continue ur-

mărirea „pentru cine știe ce interese" și atîtea și atîtea altele, interesante altfel de știut pentru cunoașterea psihologiei mulțimii și a reacției ei, într-un astfel de caz atît de neobișnuit. „Cazul" însă deveni neobișnuit de „serios" și, bineînțeles, fură mobilizate imediat forțele cele mai bune din regiune și din București, iar una din primele măsuri fu aceea că Mateiaș fu însărcinat oficial să participe la anchetă și rugat, pe cît posibil, să se arate în uniformă, ca să se curme o parte din zvonurile neroade. În Nădrag apărură cîteva mașini din capitală, figuri străine, preocupate, în jurul localității se formă un fel de zid viu prin care nu trecea nici un cîine, toată lumea era mobilizată pe loc, orice intrare sau ieșire, din clipa anunțării celei de a treia crime, fu interzisă cu desăvîrșire, excepțiile fiind autorizate doar cu cea mai înaltă autorizație. Munca în fabrică se dereglă aproape total, se lucra puțin, alandala, nimeni nu mai asculta nici un ordin, de altfel nimănui nu-i trecea prin cap să mai dea vreun ordin în chestiuni „mărunte", aceleași care altădată păreau importante și grave.

Krinitzki fusese descoperit în zori, de două femei care veneau cu lapte dintr-o comună apropiată și care trecuseră vadul prin apropierea trupului său uriaș, întins fără viață în apa joasă de lîngă țărm, cu gîtul și umerii tăiați în chip oribil de adînci lovituri de brici. În seara aceleiași zile, în culmea spaimei și a terorii, trecu ca un fulger zvonul că mai mulți inși auziseră (dintre care cîțiva declarară faptul și în fața organelor anchetatoare, în aceeași noapte) în jurul orei unsprezece seara, cu puțin înainte de a se auzi cele trei lovituri care anunțau „treisferturi" la unsprezece la biserica „Buna-vestire" (care avea un turn cu orologiu vechi de peste un secol) următoarele : în partea de Nord a orășelului care urca mult în munte, la „Capul lui Imbroane" cum se spunea, toți cei care erau pe străzi — în grupuri, bineînțeles, pentru că nimeni nu mai îndrăznea să iasă neînsoțit nici pînă la poartă — sau cei care încă nu se culcaseră — și erau mulți din aceștia, pentru că abia cu un sfert de oră înainte, la zece și jumătate, ieșiseră cei din schimbul de la uzină — auziră un „zvon"

care venea dinspre munte, din pădurea deasă de fag și stejar, care încercuia tot orășelul, un „zvon“ ciudat și profund neliniștitor, asemănător sunetului pe care îl scotea din cornul său primitiv „ciurdarul“ care aduna dis-de-dimineață vitele oamenilor să le ducă la păscut, un fel de sunet adînc, gros și răgușit care se răspîndea peste case. Apoi, sunetul, „zvonul“ acela deveni tot mai deslușit și, în curînd, spre groaza tuturor, a femeilor care începură să țipe, să leșine unele, se auzi, tot mai clară și mai puternică „o voce“ care poruncea tuturor „străinilor“ care năpădiseră în oraș să „plece de acolo“, să lase „oamenii în pace și netulburați“ deoarece crimele nu vor înceta pînă atunci, *el* nu se va opri atît timp cît Nădragul nu va fi despresurat, și picior de „comandant“ pe străzile lui. (Se pare că „vocea“ vorbise de „comandanți“ care tulbură liniștea etc.) „Vocea“ vorbise în două rînduri, la un interval foarte mic și „zvonul“ ei se răspîndi și curse în orășel cu ușurință, din pîlnia aceea a munților care îl înconjurau, iar ora tîrzie a nopții, crima recentă și pădurile întunecate din jur — ca și izolarea perfectă a acelor oameni în acea „văgăună“ contribuise ca efectul acelor cuvinte — pe care le auziseră foarte mulți — să fie covîrșitor. Organele anchetatoare lucrau zi și noapte, fără odihnă, aproape întreaga conducere a miliției regionale, cîțiva procurori, un criminalist și un colonel, șeful serviciului anchetă pe țară, se aflau acolo, dar, în ziua înmormîntării „uriașului“, făptașul încă nu fusese prins. (Se lucra, de altfel, cu o prudență extremă și cu o repeziciune care nu răzbătea în afară, se primise ordin de „foarte de sus“ ca afacerea să fie lichidată în „cel mult trei zile“. Ziua în care fu înmormîntat Krinitzki era însă a treia zi și totul stagna, nimic nu părea încă să se contureze cu precizie.)

Krinitzki murise în noaptea de marți spre miercuri și înmormîntarea avu loc vineri după-amiază. Deși Crivina se găsea la o distanță de cîțiva kilometri buni de Nădrag, cimitirul era plin de oameni veniți din orășel ca să asiste la funeralii. Erau atît de mulți că nici nu încăpuseră în cimitirul mic și vechi, cocoțat pe o coastă de deal, spre care

ducea un drum de țară adîncit între două maluri înalte. Mormintele nu erau îngrădite cu vreo împrejmuire sau zid, dar împrejur creșteau, ca un gard viu, numeroase tufe de liliac, o pădurice de liliac care era în bună parte călcată în picioare și crengile rupte de mulțime. Satul întreg era răvășit de înmormîntare și de mulțimea atît de numeroasă care se adunase de peste tot și care nu semăna de fel cu o adunare funerară, liniștită și reculeasă. Erau sute de inși neliniștiți, tulburați la culme, multe femei înfricate, copii aproape de loc — lucru uimitor — și cu toții, în masa aceea omenească care se mișca ca un lan bătut de un vînt puternic clătinîndu-se încet înainte și înapoi, păreau adunați laolaltă într-o turmă înspăimîntată și ațîțată la culme de un lup nevăzut, teribil și crud.

Înmormîntarea întîrziase din două pricini mai importante : una era aceea că în primele două zile după asasinat nu se găsi nici un preot care să fi vrut să dea „dezlegarea“ acelui suflet neliniștit, tocmai pentru obiceiul lui de a citi Biblia în afara bisericii și de a o comenta după „capul lui“ — se vorbise la început și cu insistență și de o sinucidere, zvon, de altfel, repede infirmat, dar oricum trebui să se aștepte confirmarea episcopului ca prohodul să poată avea loc. Cel de al doilea motiv, era interdicția autorităților care se temeau de vreo agitație publică cu ocazia funeraliilor, dar, în urma unor ordine speciale, totul decurse firesc și trupul lui Krinitzki își află în sfîrșit „odihna.“

Era o zi plină de zăpușeală și, deși soarele cobora spre orizont, astrul ardea încă cu o putere mare și căldura era în toiul ei. Nimeni însă nu se depărta din acel loc, așteptînd parcă să se întîmple „ceva“ neobișnuit și cei mai mulți nici nu ajungeau pînă în apropierea cortegiului și a sicriului uriaș. Mulți muncitori ai uzinei se aflau acolo, mulți tovarăși de muncă ai decedatului, uzina trimisese și fanfara și cîteva coroane de flori, mari, impresionante, din partea sindicatului, organizației de bază, administrației. Krinitzki nu avea nici un fel de rude, el fusese crescut de un țăran bătrîn din Crivina care îl luase de la un orfelinat, dar țăranul acela murise, chiar și Krinitzki se mu-

tase de mult din sat, făcîndu-și ucenicia încă de la unsprezece-doisprezece ani, în uzină, pe atunci doar o mică fabrică care producea doar sobe rudimentare, de țară.

Groapa lui Krinitzki fusese săpată într-o margine a cimitirului, în partea „veche", joasă, de la poalele dealului, un loc unde se îngropau foarte rar oameni, iar movilele vechi, mărunte care ascundeau oase descărnate și fărîmițate deja în parte, în pămîntul nisipos, erau invadate de iarbă înaltă și flori subțiri de cîmp, colorate strident, peste care călca acum, nepăsătoare, mulțimea. Erau acolo cruci înalte, de lemn, cu inscripția ștearsă, arsă în lemn de se cunoșteau doar semnele, adînciturile literelor, care nu mai însemnau nimic, cruci aplecate, cărora le putrezise rădăcina, sau pietre simple, mari, lătărețe, scoase din fundul vreunui rîu, pe care o mînă stîngace cioplise cîteva date sumare care nu mai spuneau celor de acolo, din sat, nimic și poate chiar nimănui venit de aiurea, cu excepția vreunui spirit distrat și foarte străin de acele locuri, care ar fi putut, într-o doară, încălzi cu privirea, pentru o clipă, acele pietre de rîu lătărețe sau cruci rigide, cu mușchi crescut în crăpăturile largi, ale lemnului, așa cum poate fi aprinsă o hîrtie, un șumuiog de hîrtie, care e ținut în focarul unei lupe.

Doi preoți bătrîni, foarte asemănători — deși nu semănau de loc la chip — citeau prohodul și, de sub stiharele lor vechi și murdare se zăreau pantalonii lustruiți și bocancii mari, cu șireturi rupte și înnădite, încărcați de lutul moale al dealului. Doi dascăli țineau isonul, doi țărani îmbrăcați pe jumătate orășenește, dintre care unul ținea o cărticică cu mîinile mari, murdare — din acea „murdărie" care intra în pielea și sub unghiile muncitorilor pămîntului și, din cînd în cînd scuipa cu tristețe într-o parte, fără să se ascundă, apoi pornea din nou să cînte, „ajungîndu-l" din urmă pe celălalt, un bătrînel „cuminte" cu o față atît de bolnăvicioasă și de albă, de parcă s-ar fi sculat din pat — smulgîndu-se pentru puțin timp unei boli grave și necruțătoare — ca să vie să-și facă meseria lui tristă.

Fanfara uzinei cîntă în cîteva rînduri, dar, neobişnuită cu astfel de slujbe — sau cu felul cum o ţineau cei doi preoţi din Crivina — nu se potrivea în nici un fel cu dascălii şi cu preoţii şi astfel decurse întregul prohod, nearmonic, haotic, fiecare îşi „spunea“ partea sa şi adeseori alămurile ţipau încă, în vreme ce unul din preoţi cădelniţa şi striga vreo ectenie, care nu se auzea, ci se vede doar gura lui mişcîndu-se fără rost şi, uneori, chiar şi cantorii, zăpăciţi de lume şi de fanfară, se repezeau să cînte în locuri nepotrivite, încurcîndu-se şi exasperînd pe cei din jur.

Trupul imens, umflat de căldură a lui Krinitzki, stătea aşezat în sicriul lat şi uriaş, aşezat pe pămîntul gol, lîngă groapa proaspăt scurmată, şi încet, încet, faţa lui mare, cu nasul coroiat şi fruntea înaltă, ridată, începu să se îngroaşe, ochii se bombară sub sprîncenele căprii şi rare, iar buzele se umflară şi ele, albăstrindu-se ca nişte gume. Pentru că era nemaipomenit de greu, fusese dus de la biserică pînă acolo de opt inşi, muncitori tineri, dintre care unii îi fuseseră ucenici. Neîndemînateci, însă, purtătorii mişcaseră prea mult sicriul şi trupul şi capul alunecaseră într-o parte şi acum, în felul în care era văzut de cei din jurul gropii, dădea strania senzaţie că uriaşul om se simţea strîmtorat între acele scînduri şi încerca, cu mare chin să-şi găsească o „stare“ mai potrivită. Era atît de mare, sau se umflase atît de mult, încît capacul sicriului nici nu putu fi bătut ca lumea în cuie şi fu astfel coborît în groapă, pe jumătate deschis, cu Biblia lui îmbrăcată în pînză, cu o cruce desenată cu creion chimic, pe piept.

În mulţimea aceea atît de diversă şi răvăşită — printre care cei mai puţini erau ţăranii din comună — se aflau, printre alţii şi soţia doctorului Gîrda împreună cu fiul ei, Titus. Doamna Gîrda era îmbrăcată în negru şi statura ei înaltă, rigidă, se detaşa cu claritate dintre celelalte femei — ea îl cunoscuse, mărturisea ea, destul de bine pe răposat. Titus era îmbrăcat în haine de stradă şi arăta foarte prost : faţa sa de obicei relaxată şi plină de mîndrie, de o autosatisfacţie fină şi evidentă, era acum

căzută, avea cearcăne adînci în jurul ochilor și privirea îi era schimbată, aprinsă și lunecătoare, instabilă. Recunoscuse repede în mulțime cîțiva funcționari superiori ai procuraturii și miliției, în civil, iar pe drumul de la biserică la cimitir, îl zări în două rînduri și pe micul plutonier, în civil și se feri repede, ca celălat să nu-l bage în seamă, apoi își dădu seama de copilăria gestului său, probabil că prezența lui acolo era de mult semnalată. Mateiaș chiar îi întîlnise privirea, o dată, dar lunecase pe deasupra, cu atîta stîngăcie însă încît Titus roși brusc și se simți cîteva minute foarte nelalocul lui. Apoi uită totul, pentru că o zări, deodată, pe Irina, cu care nu mai vorbise din dimineața zilei cînd o lăsase adormită în cabinetul tatălui său. Deși o căutase în cîteva rînduri și o trimisese apoi chiar pe mama sa să-i vorbească, el nu reuși să se apropie de ea ; casa ei era sub permanentă supraveghere și doamna Gîrda declară fiului ei că reușise să schimbe cîteva fraze cu Irina, dar i se recomandase să n-o mai caute, cel puțin cît durează ancheta și starea aceea de suspiciune și alarmă, dacă „nu vrea să-i facă ei, Irinei, un rău".

În ciuda acestor lucruri — precum și a ultimei recomandări a plutonierului Mateiaș — Titus o căută în cîteva rînduri acasă, bătu la geamuri, o strigă cu voce tare, dar nu răspundea nimeni. Ușa era închisă, geamurile aveau storurile lăsate, iar vecinii nu dădeau nici o relație. „Nu voiau să știe nimic" în legătură cu casa de la numărul 21.

Între timp, probabil în urma „mașinațiilor" părinților lui Titus, Lia se reîntoarse „acasă" și, deși cîteva zile Titus nici nu voi s-o vadă, ea rămase în casă, protejată de părinții lui care încercau să-l „țină" la suprafață pe cît se putea, pe fiul lor cel mai mic care fusese, în ultima vreme, tîrît în atîtea evenimente dezagreabile. Colac peste pupăză, Lia se arăta a fi gravidă în luna a doua și, spre spaima fostului student (care nu voia s-o vadă în ochi pe soția lui și, chiar după ce admise să ia masa împreună cu familia, refuza să-i adreseze cuvîntul) — doctorul și soția lui opinau cu toată seriozitatea ca „să fie

păstrat copilul". Totul se strîngea ca un cerc în jurul lui și, cu o zi înainte de înmormîntarea lui Krinitzki, în mijlocul spaimei și a terorii tuturor care se așteptau în orice clipă să vadă apărînd în mijlocul lor sau undeva, în spate, lîngă umăr — așa cum se tem copiii lăsați undeva singuri, într-o cameră întunecoasă sau într-o pivniță fără luminatoare, o umbră uriașă și amenințătoare, de o rapacitate insuportabilă — el, Titus și părinții lui fură fericiți de o veste bună : din partea decanatului facultății de drept din Cluj primiră o hîrtie care înștiința că ministerul nu aprobase exmatricularea studentului Gîrda Titus în preajma examenului de stat și, decanatul îl invită în consecință să se prezinte de urgență, să-și susțină examenul în sesiunea de toamnă. Cît era de fericită acea veste, Titus o citi abia pe fața părinților săi, a Liei, și a tatălui său mai ales, care păruse prăbușit, îmbătrînit brusc și fără putere, impresionabil cu exagerare și în genere ajuns la o emotivitate bolnăvicios de instabilă de cînd Titus sosise atît de neprevăzut, înainte de vreme, acasă, de la Cluj, cu buimăcitoarea veste. Acum însă se colora la față și fu într-adevăr fericit, așa cum tînărul student nu-l mai văzuse din anii îndepărtați ai copilăriei. Cine se poate împotrivi, într-adevăr, fericirii celor apropiați, mai ales cînd bucuria lor deschisă și atît de caldă e semnalul propriei noastre fericiri ? Titus se simțea tot mai „împins la zid" cum o gîndea el însuși deși afecta că vestea decanatului îl impresionează prea puțin, iar cu Lia, raporturile erau încă aproape nule. Ea dormea încă cu soacra ei în aceeași cameră și Titus, soțul ei, care nu avea nimic ce să-i reproșeze decît poate lucruri prea generale, care nu interesează o căsnicie, abia o saluta, cu gura încleștată, dimineața și seara.

Zărind-o pe Irina, într-un grup de femei care se afla destul de aproape, Titus fu prins de o neliniște mare. O mai zărise o singură dată din acea dimineață, din depărtare, pe stradă, era cu încă o femeie, dar cînd vru să se apropie, ea intră într-o casă în care el nu îndrăzni s-o caute. O așteptă însă multă vreme în stradă, dar ea nu mai reapăru și într-un tîrziu își dădu seama că ea ieșise pro-

babil prin spate, prin grădinița pe care o aveau aproape toate casele din Nădrag. Acum însă se frămînta pe loc, neștiind cum să procedeze și, deși sperase că o va întîlni acolo, la înmormîntare (era de altfel unul din motivele care îl făcuse să accepte rugămintea mamei sale de a o însoți acolo), acum că o zărise și se afla atît de aproape de ea, nu mai știa ce să facă. O ciudată timiditate îl cuprinse și frămîntarea lui deveni atît de evidentă încît doamna Gîrda îl întrebă într-un rînd, pe șoptite, dacă „nu se simte bine". Apoi, cînd ceremonia amenința să se apropie de sfîrșit și *ea* să dispară, el se hotărî deodată, se rupse de lîngă mama sa fără să spună o vorbă și, în cîteva mișcări fu lîngă ea.

Irina, îmbrăcată toată în negru, așa cum se obișnuise toată lumea să o vadă de la moartea lui Dabici, cu fața aproape ascunsă de un văl negru, des, îl simți lîngă ea, deși nu mișcase de loc capul, nici o clipă, iar privirea o avea ațintită în pămînt.

Titus stătu cîteva minute fără o vorbă (felul brusc în care se oprise acolo, făcu pe cîțiva să întoarcă uimiți capul), apoi întinse mîna și o prinse de cot, cu degetele tremurînde :

— Irina ! ! șopti el și în clipa aceea, spre spaima sa, simți cum se prăbușesc în jurul lui zidurile subțiri, ridicate în grabă de părinții lui și poate și de ceilalți, mai depărtați, de parcă numele ei, pronunțat de cineva, ar fi pustiit locul în jurul lui în cercuri concentrice de unde nevăzute, nimicitoare.

Ea aplecă abia simțit capul și vălul căzînd îi acoperi perfect figura.

— Irina ! repetă el mai încet, aplecîndu-se spre ea deși simțea în jur privirile agresive ale femeilor care urmăreau prohodul — Irina, trebuie neapărat să-ți vorbesc !

— Nu, nu ! șopti ea, înclinînd și mai mult capul de parcă ar fi vrut să-i ascundă sunetele propriilor ei cuvinte — te rog să te depărtezi imediat... te rog să pleci imediat și...

El o strînse însă mai puternic de braț, în așa fel încît s-o facă să sufere, simțind din nou, aproape cu ușurare,

cum revolta și vechea sa superbie îi răscolesc pieptul, gustul acela de a înfrunta pe toți care i se împotrivesc în numele „bunei-cuviințe" și chiar a adevărului.

— Vom pleca împreună de aici ! spuse el și din nou se distinse nuanța aceea veche, zeflemisitoare, în tonul lui — n-am să te mai las să dispari ! — și mai adăugă cîteva cuvinte de acest fel, deși simți cum întreg trupul ei începu să tremure ușor și respirația i se intensifica încet, de parcă s-ar fi rărit aerul din jur. O clipă el se temu că i se va face rău — ea îi spuse într-un rînd că emoțiile prea mari o tulbură fizic, de asta și evita să intre în biserici atunci cînd se aduna mai multă lume acolo — dar nu-și retrase totuși mîna de pe brațul ei subțire, pe care mătasea neagră aluneca cu atîta ușurință.

Văzînd că ea tace, Titus începu din nou să vorbească, tot mai grăbit, tot mai puțin stăpînit, încît începuse să se audă sîsîituri discrete din spate, dar el nu le băgă în seamă. Atunci Irina se hotărî și el simți asta cu o zecime de secundă mai devreme, trupul ei se crispă brusc, un fel de tresărire a mușchilor ca un șoc în somn, apoi ea spuse :

— Ne vedem în pădurice... în pădurícea de lîngă podeț, la troiță. Să nu te apropii de mine pînă acolo... du-te, te rog !

— Dar de ce... începu el, dar ea îl întrerupse, întorcînd pentru prima dată fața spre el și Titus îi zări o clipă ochii, afundați sub frunte și întunecați de durere.

— Pleacă imediat ! Imediat ! șuieră ea, încet și văzînd că el n-o crede, adăugă, întorcînd capul : — Jur ! Pe bietul Dan care a suferit pe nedrept... du-te acuma !...

Titus se întoarse și era atît de fîstîcit încît pocni aproape din călcîie. Se apropie de mama sa, îi explică în două cuvinte că trebuie să plece imediat, o sfătui să-și găsească pe cineva din Nădrag cu care să se întoarcă și-apoi o lăsă acolo, fără un cuvînt. Dispăru înainte ca ea să poată deschide gura.

Corpul fu coborît în groapă, cu multe precauțiuni și, în timp ce tot mai mulți se adunau pe marginea ei — deși sicriul greoi, legănîndu-se, încă nu atinsese apa tulbure, murdară, de pe fund — cei doi preoți, însoțiți de

cantori și de crîsnic se întoarseră la biserică, ridicîndu-și uneori, cu mîinile, poalele stiharelor, purtînd strînse la piept, cu neglijență și pompă obosită, cărțile de rugăciune, instrumentele bisericești și buchete subțiri de busuioc, primite în dar de la credincioase.

Biserica satului era mică, din piatră, cu iconostasul nou, strălucind de chipuri negricioase, prelungi, montate în argint, și de lumina unei candele mari, roșii. Biserica era de obicei pustie, dar acum, se aflau acolo cîteva femei, în majoritatea lor foarte tinere, în jur de douăzeci și cinci, treizeci de ani, multe străine de sat și cîțiva bărbați. Cînd părintele Cristureanu, parohul bisericii din Crivina, un om bătrîn, trecut de șaizeci, cu părul mult rărit în față, cu ochii mici stinși și o respirație nazală, greoaie, înfundată, pufnind mereu, involuntar în timp ce vorbea, ieși din altar și făcu o cruce adîncă, în fața „porților mari", una din femei se apropie de el și îi șopti ceva, dar el răspunse cu voce tare, încît se auzi distinct, în jur :

— E nevoie, sigur că e nevoie... numai că nu trebuie speriat bolnavul ! Și pufni ușor, de două ori, apoi adăugă : Voi trece sub pretextul sfințirii casei, în așa fel că...

Femeia se retrase, umblînd umilă și parohul privi de cîteva ori în jur, așteptîndu-l pe celălalt preot, care era dintr-un sat învecinat și care se dezbrăca încă, sau se ruga, în sacristie. Din strana din dreapta, unde stăteau cîțiva bătrîni vorbind în șoaptă, se ridică un om ce așteptase acolo, deoparte, îngenuncheat și pe care Cristureanu nu-l observă decît cînd se apropie de el, umblînd sfios, cu capul plecat, și un zîmbet timid, feminin, pe buze. Atunci își aminti că-l văzuse mereu în jurul trupului răposatului, adusese sicriul care trebuise comandat la Nădrag și se îngrijise de cele necesare, alergînd cu rîvnă peste tot.

— Dumneata ! spuse preotul pentru că celălalt se apropiase și aștepta cu bună-cuviință, neîndrăznind să vorbească primul — dumneata ești rudă cu răposatul, fie iertat ! Mi se pare... și pufni o dată, privindu-l binevoitor.

— Da ! spuse omul, mi-a fost mai mult decît o rudă... cu mult mai mult, am avut, multe de învățat de la el,

Dumnezeu să-l odihnească... Dumnezeu să-l numere printre drepții săi !

Parohul se încruntă o clipă la auzul ultimei fraze care arăta o anumită frecvență a textelor bisericești, dar pentru că era o fire deschisă, zîmbi din nou și-l cercetă pe omul din fața sa, a cărui reticență și bună creștere îi plăcea :

— Cum te cheamă pe dumneata ? și se stăpîni să nu pufnească, aplecîndu-se puțin în față.

— Donesie Micula, sfinte... n-aveți de unde ști că eu !... și în clipa aceea ochii i se umplură brusc de lacrimi și parohul, încruntă, fîstîcit, sprîncenele, în fața durerii celuilalt. Pufni de două ori cu putere, uitîndu-și de sine, apoi îl prinse pe celălalt de braț, cu mîna sa mică, moale, cu unghiile înnegrite, și-i spuse, cu căldură :

— Eu cred că a fost un om curat și Dumnezeu se va îndura de sufletul său... Dumnezeu e mare și darnic, el nu se împiedecă, ca și noi, oamenii, în mărunțișuri !... Am auzit că citea Sfînta Carte în fiecare zi !...

Omul dădu din cap, mereu cu privirea plecată, și vorbi, cu vocea gîtuită de durere, cu urechile roșii ca para focului :

— Da, citea Sfînta Carte ! Citea și pentru noi, ceștilalți, care nu puteam să înțelegem nici a patra parte din ce...

— Acum însă ! îl întrerupse cu ușoară nervozitate parohul, zărindu-l pe colegul său ieșind pe ușa mică a altarului și închinîndu-se la icoana Preacuratei din stînga porții celei mari — acum, dragii mei, trebuie să vă reîntoarceți în sînul bisericii adevărate !

— Bine, dar... făcu omul, ridicînd ochii ce sclipeau de lacrimi, dar Cristureanu adăugă imediat :

— Nu, nu ! făcu parohul, încercînd să-și îmblînzească vocea — nu-i iertat fiecărui să interpreteze Sfînta Carte și în orice loc ! Veniți, aici, la Sfînta biserică și ne vom ruga împreună ! Și dumneata și ceilalți care l-au asculat ! Nu umblați în rătăcire și nu tulburați mințile oamenilor ! Așa să faceți, Dumnezeu cu tine !... și vru să se depărteze, dar Donesie tuși ușor, cu mîna la gură, dîndu-i de înțeles

că vrea să mai spună ceva și Cristureanu se opri, întorcînd privirea spre el :

— Dacă nu-i cu păcat, aș avea o întrebare... dacă...

— Da, iubite, vorbește ! spuse parohul, stăpînindu-și graba, deoarece îl vedea deja pe colegul său care-l asistase, îndepărtîndu-se încet spre ușa bisericii, trecînd pe lîngă grupul de femei tinere care se aplecară cu umilință cînd preotul păși prin dreptul lor, nu e păcat dacă ai inima curată și întoarsă către Sfînta credință ! Spune !...

— Apoi... spuse Donesie — aș vrea să vă întreb dacă e cu drept că țineți icoanele aci pe... și se întoarse către altar și parohul îi urmări privirea.

— A ! spuse Cristureanu, te referi la icoana de pe tetrapod ? E icoana Adormirii Maicii Domnului, hramul bisericii noastre, care se apropie în curînd !

— Bine, făcu Donesie, dar e potrivit ca o icoană să fie așezată așa, pe scaune... în drumul oamenilor care pot s-o lovească și s-o doboare ? Icoana stă în altar, știu eu.. dacă nu-i cu păcat ! și el se roși deodată pe toată fața — icoana e un lucru sfințit și sfînt !

— Dar nu e așezată pe scaune ! făcu Cristureanu, uitîndu-și graba, puțin nedumerit, ea e depusă pe tetrapod, care e sfințit, tocmai ca oamenii să se poată închina și s-o sărute !

— Nu ! spuse Micula, îndoindu-se el însuși parcă de cele ce spunea, nu-i așa, sfinția ta, să-mi fie cu iertare, dar... nu scrie oare ca să nu-ți faci chip cioplit și să te închini lui ? Porunca a doua dumnezeiască ? !

— Icoana nu-i chip cioplit, iubitule ! făcu Cristureanu, pufnind o dată, cu putere, icoana e un simbol ! Noi nu ne închinăm la lemnul ei sau la vopsea ei...

— Nu-i iertat ! spuse încet, aproape șoptit Donesie, dar ochii îi sclipiră de fanatism, o clipă, în semiobscuritatea bisericii, nu-i iertat să vopsim lemnul sau fierul sau piatra și să facem apoi din acestea înfățișări ale Domnului ! Astea sînt înfățișări ale diavolului, nu... adăugă el, mereu nesigur în voce, șoptit, de parcă aștepta ca preotul să-l dumirească.

— Da, da ! făcu gînditor Cristureanu, privindu-și mîinile pe care le împreunase peste cartea de rugăciuni pe care o ținea lipită de piept — lucruri de acestea v-a învățat răposatul, nu-i așa ? îl întrebă el pe Donesie, mereu cu blîndețe deoarece omul acela străin, nu se știe de ce, îi inspira simpatie prin sfiiciunea și teama lui femeiască aproape.

— Nuuu, făcu Donesie, dînd din cap, cu aceeași șovăială — el nici nu vorbea de aceste lucruri... El, băicuțu', fie iertat, nu pomenea de loc de biserică și de popi ! El citea numai pentru el, lui nici nu-i prea plăcea să fie ascultat, pe numai foarte puțini îi îngăduia în apropiere... dar ajuta pe mulți, pe toți cei în suferință și în lipsuri !...

— Da, da ! făcu Cristureanu, strîngînd nervos cartea în mîini și buchetul de busuioc pe care-l luase cu el — veniți la Sfînta biserică, nu vă temeți ! Dumneata lucrezi la fabrică ?

— Da ! spuse cu însuflețire Donesie, lucrăm la fabrică ! Dar asta nu ne poate împiedeca să... nimeni nu ne împiedecă să...

— Bine, bine ! făcu parohul, mișcîndu-se nerăbdător pe loc — la Nădrag e sființia sa, părintele Ionescu, un om luminat și bun la inimă, care te va primi cînd vei vroi... dacă nu ți-e prea departe, sau cînd mai vii pe la mormînt, treci și pe aici, pe la mine... te aștept oricînd ! și parohul se aplecă din nou, ușor, spre străin, încercînd parcă să-i rețină chipul, uimit puțin de sensibilitatea vie a acestui bărbat în toată puterea vîrstei.

Donesie vru să mai adauge ceva, dar apoi se răzgîndi brusc și își apăsă cu putere pleoapele peste ochii lui aprinși, expresivi. Văzînd că preotul se mișcă să plece, spuse încet, murmurînd, încît Cristureanu înțelese cuvintele abia după ce făcuse un pas deja, depărtîndu-se :

— Rugați-vă pentru noi... pentru sufletele noastre !...

— Da, da ! făcu distrat parohul și împrăștie o binecuvîntare largă peste capul celuilalt, plecat — mai vino pe aici, nu te teme !

— Domnul să te... și restul frazei nu se mai auzi, înăbușită de gura sa mică, înconjurată de o barbă rotundă, frumoasă, creață, în timp ce el se îndrepta grăbit spre

ieşirea din biserică, afară, în curte, unde îl aştepta confratele său, şi în timp ce trecea binecuvînta cu mulţumire şi bunăvoinţă peste capetele femeilor şi a celor cîtorva bătrîni care se aplecau încet în faţa lui. Poalele rasei îi fluturau încet de aerul cald, viu, care năvălea de afară în răceala întunecată a acelei case mari cu ziduri de piatră, cu chipurile sale negricioase şi nemişcate.

Donesie se apropie încet pînă lîngă iconostas, la icoana mare a lui Iisus şi căzu în genunchi, încet, cu mîinile împreunate strîns cu o puternică crispare de parcă ar fi vrut să-şi smulgă degetele groase din rădăcini şi cei care treceau pe lîngă spatele său puternic, încovoiat, îl auzeau murmurînd, cu încăpăţînare şi cu o durere nesfîrşită, fără speranţă :

— Băicuţule !... Băicuţule !... Băicuţule...

În mai puţin de o oră, mergînd iute, aproape alergînd deşi era evident că va mai avea de aşteptat, Irina urmînd să plece abia în urma sa, Titus Gîrdea ajunse la locul acela pe care i-l indicase ea, o pădurice tînără care creştea nu departe de şosea, în apropiere de Nădrag şi unde se afla o troiţă din metal, cu acoperiş de şindrilă, foarte veche.

De cum ajunse, Titus se uită în stînga şi în dreapta, de parcă ea ar fi putut ajunge înaintea lui acolo, apoi se aşeză grăbit, pe jos, în iarba înaltă şi rară din spatele troiţei, cu genunchii strînşi, ca un băieţandru, cu sprîncenele încruntate, semănînd prea puţin cu expresia sa facială obişnuită, distinsă, vie şi ironică. Începuseră deja, după un timp, să apară pe drum oamenii care se reîntorceau de la înmormîntare, din Crivina şi el sărea din cînd în cînd în picioare cu o nervozitate pe care nu putea să şi-o stăpînească, apoi se aşeza din nou jos, în aceeaşi poziţie crispată, concentrat cu putere spre ceva dinlăuntrul său.

În sfîrşit, ea veni, dar nu dinspre şosea, ci de peste dealul acela mărunt pe care creştea păduricea, pe o potecă îngustă care ducea nu spre Crivina, ci spre un alt sat, lateral şi probabil că ea ocolise pe acolo şi pentru acest lucru în-

tîrziase. Pantofii ei negrii, fără tocuri, erau plini de praf și fruntea îi era acoperită de sudoare. Abia atunci, în clipele cînd se apropia grăbită și speriată de el, observă Titus cît slăbise de cînd nu o mai văzuse, tîmplele i se scobiseră și nasul ei drept, frumos, se ascuțise ca după o lungă ședere în pat. Ochii i se afundaseră sub frunte, dar sclipeau cu putere, cu un fel de exaltare îndărătnică, mută pentru totdeauna, neputincioasă sau prea puternică ca să coboare spre pragul fragil al gurii.

Deși o aștepta cu nerăbdare și, în ultima jumătate de oră simțise chiar rafale scurte și dure de neliniște și amărăciune (ca un gol care i se urca din stomac speriat de gîndul că ea își va călca promisiunea și va fugi), zărind-o coborînd clinul dulce al dealului, printre trunchiurile subțiri, acoperite cu frunze rare, se uită în altă parte și nu întoarse privirea decît cînd o simți respirînd grăbită, lîngă el.

— Nu pot să stau multă vreme !... începu ea și el răspunse imediat, aplecînd din nou fruntea lui bombată, însă nu prea înaltă, încăpățînată :

— Stai jos, chiar dacă e numai pentru cîteva minute, dar așează-te !

Titus o simți ezitînd, apoi o auzi, vorbind cu o anumită nesiguranță, încă respirînd neregulat după oboseala drumului :

— Bine... am să stau, dar să mergem de aici... s-ar putea să fim văzuți dinspre drum !

„Ei și !“ vru să spună Titus și își mișcă deja umerii, cu orgoliul său de totdeauna, dar se stăpîni, încruntîndu-și din nou sprîncenele sale frumoase, groase, sclipitoare, foarte mobile, vorbind înăbușit :

— Să mergem... dar unde să mergem ? !...

— Nu știu ! suflă ea, unde vrei, dar aici se vede dinspre drum și s-ar putea...

— Bine, bine ! o întrerupse el, cu grosolănie, ridicîndu-se, dar îi fu milă deodată de întreaga ei ființă semănînd izbitor, o clipă, cu un animal hăituit, dar în același timp se puse în gardă față de propria sa spontaneitate care

îl putea trăda lîngă această femeie atît de imprevizibilă și lunecoasă.

Merseră amîndoi înspre un loc care se chema „ogaș", în dreapta troiței, un fel de vale pietroasă acoperită cu o vegetație abundentă, tufișuri de mărăcini, bălării, măcieș, acoperind cu totul, aproape, un firicel de apă care se strecura înspre partea cealaltă a văii, și care izvora chiar de acolo, dintr-un loc îngrădit cu lespezi mari și unde oamenii clădiseră și un fel de căsuță lemnoasă, cu o ușiță care se putea deschide și pe care erau scrijelate tot felul de nume și inscripții. Nu departe de căsuța izvorului se afla o masă din lemn și o bancă, ambele cu picioarele înfipte în pămînt și cioplite din lemn de salcie, pentru că erau verzi și cu mlădițe cu frunze, prinzînd rădăcini acolo, în solul acela pietros.

Irina vru să se așeze pe bancă, dar Titus o luă de mînă și o împinse în jos, în spatele căsuței țuguiate de lemn, lîngă o tufă mare de zmeură sălbatecă și el se așeză alături, la o anumită distanță, de parcă i-ar fi fost teamă să o atingă.

— De ce te porți astfel, Titus ? întrebă ea uimită, dînd la o parte o creangă subțire, înspinată, care îi venea în față.

— În sfîrșit ! făcu el, strîngînd dinții ușor, să lăsăm astea, de ce ești așa, de ce nu ești amabil sau de ce ești amabil și toate celelalte ! Aș vrea să te întreb ceva, foarte serios... De altfel, cum vrei să mă port ! răbufni el deodată — dacă te ascunzi în felul ăsta îndărătnic de mine, dacă nu o primești pe mama mea în casă deși am trimis-o tocmai la rugămintea ta, ca să te menajez, să nu mă arăt eu la tine, și... nu-mi dai nici un fel de semn de viață, fugi de mine de parcă, în sfîrșit ! Și acum, abia ajungi și-mi strigi de departe că nu stai decît cîteva minute ?! Ce-i cu tine, vrei să te joci, ești chiar atît de sfîntă pe cît se spune sau nu ești decît o curvă complexată și cu...

— Titus ! strigă încet Irina, cum îndrăznești ?! Cum de nu te poți stăpîni ? !

Timbrul ei avea o stridență caldă, dureroasă și un fel de teamă răzbătea, necunoscută, prin cuvintele ei, dar el

luptă a doua oară cu impulsul de a se întoarce şi a o privi cu blîndeţe şi milă.

— În sfîrşit, în sfîrşit! făcu el, fixînd mereu pămîntul pe care nu-l vedea, strîngîndu-şi maxilarele într-un gest pe care înainte îl făcea foarte rar — să terminăm o dată cu toată ipocrizia asta! Mi-e scîrbă! adăugă apoi, şoptit.

Ea îl privi, cu aceeaşi uimire speriată, apoi văzînd că se încăpăţînează să nu întoarcă privirea spre ea, spuse, vorbind repede :

— Dar bine, nu ţi-am spus oare că nu trebuie să ne vedem, că nu e bine... că sînt urmărită mereu, supusă la umilinţe, interogatorii şi mai ales, lumea asta infectă care abia a aşteptat această nenorocire, care de la moartea lui Dabici mă pîndeşte... chiar şi cele cîteva... plimbări împreună se cunosc, s-au scornit atîtea lucruri încît nu ştiu cum n-am murit sau n-am înnebunit încă de scîrbă şi de silă...

— Mi s-a spus că îţi vinzi casa! răspunse cu răceală, uscat, Titus.

— Da... răspunse Irina, şovăind deodată, am însărcinat pe cineva care să...

— Bine, bine! tăie el, din nou, dur — astea te privesc!

Irina îl privi, cu uimire, o clipă, apoi văzîndu-l cu fruntea obstinată şi buzele răsfrînte în acel orgoliu al său, provocător, defăimîndu-se cu bună ştiinţă, vorbi din nou :

— Dar pe mama ta am primit-o, cine ţi-a spus că...

— Ea mi-a spus! vorbi Titus văzînd că ea tace. Ai vorbit cu ea la geam, ferit, nici măcar n-ai deschis bine fereastra!

— Dar... nu e adevărat! spuse ea, încet, de teamă să nu-l jignească — asta a fost a doua oară...

— Mă rog, a doua oară! făcu el, mişcîndu-şi umerii.

— Dar bine, atunci...

— Atunci nu erai singură, nu-i aşa? şi el întoarse capul şi o privi în ochi.

— Nu! şopti ea, cu aceeaşi teamă, nu eram singură, dar nu ce crezi tu... erau *ei*...

— Să fim cinstiţi, Irina! spuse el, după o clipă de tăcere, cu vocea mai calmă, inspirînd adînc — recunoaşte

că m-ai fi ocolit chiar dacă nu ar fi trebuit aceasta, dacă n-ai fi fost supravegheată, dacă nu s-ar fi întîmplat acea... catastrofă, acest blestem al nu știu cui peste capetele noastre !

Irina dădu din cap, la stînga și la dreapta, ca o țărancă, fără să deschidă gura și el o privi o secundă mirat.

„Numai al meu ! se mișca gîndul în mintea ei ca limba unui clopot — numai al meu, nefericita de mine, numai..."

— Recunoaște ! insistă el, îmi ești dator cu asta, cel puțin măcar pentru acel lucru splendid pe care mi l-ai spus în noaptea aceea, pentru iubirea ta ascunsă, pentru mine, cu multă vreme înainte ca să devii o femeie liberă și chiar pentru ceea ce am simțit eu și a trebuit să ascund, pentru că, pe atunci nu era nici o speranță ! Auzi, femeie, nu era nici o speranță ? ! Și acum ? ! Ce se întîmplă acum ? Ce vom face acum ? !

El o privea cu atîta duritate încît Irina tresări, ca și cum ar fi prins-o, brutal, de brațe și se trase puțin îndărăt și din nou ramura aceea subțire, cu frunze și spini, i se prinse de față.

După un timp, văzîndu-l că se liniștește, ea suflă :

— Dar bine, dar... mi s-a spus că ea s-a întors... și...

— Și ce-ți pasă ! strigă el atît de neașteptat încît ea se uită cu frică în jur dacă nu-i auzea cineva — lasă ! făcu el și o prinse de braț, smucind-o — ascultă aici, ce-ți spun !

— Nu știu... șopti ea după un timp în care el continua să o privească cu aceeași fixitate brutală — nu știu ! Nu știu ! — și un tremur îi trecu rapid, ca o briză ușoară, prin trup și se prinse cu mîinile de umeri.

El se întoarse din nou, plictisit și furios de slăbiciunea și marea ei emotivitate care i se părea acum un fel de a-l frusta pe el, un fel de trișare inconștientă, o anumită fugă necinstită și răutăcioasă. Stătea cu genunchii puțin depărtați și-și privea absent vîrfurile pantalonilor acoperiți cu praf, mișcîndu-i ușor pe lespedea de piatră pe care se sprijinea, apoi deodată își dădu seama că ea plînge, fără să se miște, fără zgomot.

— Irina ! strigă Titus încet și furia îl inundă din nou, dar ea suspină o dată, adînc, ca o smucitură brutală, cînd el îi strigă numele și atunci se aplecă spre ea și o prinse cu teamă, ușor, în brațe :

— Irina ! spuse el cu vocea deodată înmuiată — Irina, prostuța mea mică, de ce... Irina, Ina, îți interzic să, auzi... Irina, te rog, vrei să... Ina, taci, nu e nevoie, nu trebuie să plîngi, se apropie totul de sfîrșit, vom fi liberi, vom fugi de aici, îți jur !...

— „Nu, nu !“ făcu ea, dînd din cap și lacrimile se precipitau mai grăbite pe fața ei slăbită, de porcelan și, cîteva secunde el rămase liniștit, amuțit de marea ei frumusețe, dezarmată și plină de spaimă.

O prinse încet în brațe și începu să o sărute cu grijă, cu pietate chiar, apropiindu-și tot mai mult fața de gîtul ei subțire, fierbinte, zvîcnind încet, de tîmplele arzînd ca în febră — și o clipă se întrebă chiar dacă nu e bolnavă ? o săruta ușor pe umeri, pe mătasea bluzei care-i acoperea umerii și brațele, dar atingerea sa în loc s-o tempereze o neliniștea mai mult și lacrimile îi inundau fața cu tot mai multă putere.

Lui i se păru, la un moment dat, că ei îi era frig sau că avea totuși febră și-și scoase haina pe care i-o așeză pe umeri, dar ea o dădu jos, cu o mînă, scuturînd capul și atunci, acel gest, fără să știe cum, îi trezi din nou furia, vru să spună ceva și buzele i se strînseră cu putere, dar tăcu și o luă din nou în brațe, de data asta cu putere și sălbăticie, de parcă plînsul acela neghiob și nesfîrșit al ei l-ar fi întărîtat peste cuvînt.

Irina tresări, simțindu-l brutal și înfuriat, dar Titus se înverșună cu și mai ascuțită furie și ea se sperie cînd zări, fulgerînd o clipă, peste gura lui frumoasă, mică, arcuită, zîmbetul acela al lui, pe care ea nu-l putea suferi și care o speria chiar numai cînd își amintea de el și era singură, răutăcios și superb cinic. Nu era zîmbetul lui, nimic din el nu răspundea acelei expresii și tocmai de aceea, apariția lui era cu atît mai neliniștitoare și mai teribilă.

Irina se zbătu ușor, pe jumătate, nedecisă și uimită mai ales de expresia feței lui, dură, neprietenească și simți cum el o culcă deodată pe haina lui care îi alunecase ei de pe umeri și o neliniște secretă, subterană, o prinse și ea încercă să o ascundă, dintr-o pornire instinctivă, ca el să nu citească pe fața ei, o anumită teamă care l-ar fi putut incita.

— Irina! șopti el și deodată, glasul lui fu din nou altul (și ea se sperie aproape cît de instabil în sentiment era el în acea zi, atît de puțin asemănător cu el însuși sau cu ce credea ea că e el) Irina, minunata mea... uneori mă conving eu însumi că nu sînt vrednic de tine, crede-mă, nu te mint!...

Era aplecat deasupra ei, ea stătea deasupra hainei sale întinsă pe acel pămînt pietros așa cum îi căzuse ei de pe umeri, și o mînecă ea o simți sub omoplatul drept, incomodă, răsucită, dar nu voia să se miște tocmai pentru că privirea lui se îmblînzise deodată și nu voia să-l tulbure. Deși ea îl iubise cu mult înainte ca el s-o „observe" și s-o urmărească pe furiș, cu privirile, la început, apoi să intre timid în vorbă, furînd cîte o frază, amîndoi, într-un timp îndelungat și contradictoriu, ea, de cînd îl cunoscu mai bine, de curînd deci, prinse o anumită teamă de firea sa imprevizibilă, care o înspăimînta, dar niciodată prea adînc, niciodată prea grav.

— Să nu ne mai despărțim! o ruga el și Irina observă ce prost sună în gura sa o frază slugarnică — ce-mi pasă mie de *ea*, chiar și de părinții mei, care au un fel de egoism al lor cu care mă iubesc de la naștere, m-ar putea ucide cu indiferență, fiind convinși că au făcut-o spre binele meu! Niciodată sau, foarte rareori, părinții mai știu care e binele odraslei lor din clipa cînd acea odraslă a depășit vîrsta de la care se poate întreține singur! De la o anumită vîrstă în sus, nu mai tîrziu de douăzeci sau optsprezece, „binele" părinților se rupe definitiv de „binele" progeniturii! Ei au adus-o înapoi pe Lia, care nu are nici o vină în afară de aceea, teribilă, că te-am cunoscut și ea... da, ea...

— Taci ! spuse Irina, afectuoasă, apăsîndu-i palma pe buze — nu trebuie să spui nimic rău despre ea !

— Nu spun ! promise el cu un aer pueril şi răsfăţat, apoi se aplecă deasupra ei și îi șopti ceva la ureche.

— Nu ! strigă ea și încercă să se ridice, împingîndu-l la o parte, prinsă de o panică bruscă — nu, Titus, te rog să uiţi imediat ce ai spus și... te rog dă-mi drumul, vreau să mă ridic, poate trece cineva !

Titus se încruntă, faţa i se înăspri uşor și începu să o sărute, cu vechea sa sălbăticie ; cu mîna stîngă îi desche-ia bluza de mătase neagră care avea nasturi mărunţi, îmbrăcaţi în stofă, şi care se desfăcură singuri, cîntînd parcă, și mîna îi alunecă drept peste sînii ei liberi și calzi, palpitînd sub dantela dessou-urilor. Irina se zbătea acum cu putere, luptîndu-se cu el, încercînd să se elibereze de strînsoarea braţelor, de gura sa dură și lacomă, urmărind-o cu o rapacitate rece, înăbușind-o uneori, încerca să alunece de sub apăsarea torsului său, dar nu reuși decît să-l fixeze și mai adînc în încăpăţînarea sa puternică, vindicativă parcă, și ea însăși, trupul ei, era, se pare, indecis, pentru că zbaterea ei se alterna cu scurte momente în care îl îmbrăţișa, inconștientă, sărutîndu-l, apoi, speriată de propriile-i gesturi, încerca să-l răstoarne cu o forţă neașteptată, căreia el trebuia să-i opună întreaga sa putere.

Deodată, plictisit parcă de această luptă inferioară, el îi smuci fusta neagră, moale, peste pulpele ei care sclipiră orbitor acolo, pe iarba aceea rară, de sub care privea mohorît pămîntul roșcat și Irina strigă, pierdută :

— Titus ! ! apoi șoptit, aiurită — ce faci ? Eşti... nebun să... te rog să... Titus, te implor ! gemu ea scrîșnit, încercînd să-și întindă fusta peste genunchi — imediat să te scoli și să...

El o privi o clipă nemișcat, cu o răceală aparentă, stînd rezemat pe antebraţul drept, deasupra ei și ea, vrînd să folosească acea clipă liniștită, în care el o păstra totuși imobilizată, începu să vorbească repede, șoptit, implorîndu-l, alternînd rugăminţi cu ameninţări și strigăte, dar el n-o ascultă, se părea, pentru că brusc între două cuvinte ale ei, îi smulse fusta de pe ea, cu o mișcare atît de simplă încît

Irina, ea însăși rămase suspendată în uimire, o secundă, și apoi, dur și repede, o eliberă de ceea ce rămase, *privind-o* apoi, țintuind-o cu putere pe același pămînt, fixînd-o cu răceală, cu o stranie curiozitate, deși ea încă se zbătea stins între mîinile sale ca niște resorturi de fier, înțepenite.

Apoi, deodată îl simți cu groază peste ea și se zbătu din nou, cu o furie sporită, într-un delir care ieșea în valuri iuți din ea, insuportabile, dar undeva, în trupul ei, o simțea deja, pîndea începutul epuizării. De fiecare dată însă trupul ei subțire se încorda ca o lamă cînd mintea ei refăcea încă o dată tabolul nemaipomenit al dorinței lui și a grupului lor, acolo, jos, pe pămîntul acela primitiv, atît de deschis, ura trupului lui și brutalitatea sa neînfrînată.

Se zbăteau amîndoi acolo, în spatele acelei căsuțe a izvorului, chiar lîngă valea plină de lespezi late și gîfîitul propriei ei guri îi ajunse ei însăși insuportabil și se încorda încă și încă o dată, ca să-l azvîrle de pe ea, și el aluneca doar ușor într-o parte și alta, dar nu putea fi mișcat și deodată ea își dădu seama că era mult prea slabă ca să învingă — poate chiar iubirea ei pentru el o slăbea — și acest gînd o întărîtă încă o dată, dar bărbatul nu putea fi clintit, atîrna acolo peste ea ca o piatră greoaie și indiferentă și atunci, brusc, ea gîndi, sau gîndi altcineva în creierul ei :

„Atunci... de ce nu... începe o dată... de ce mă chinuie pe pietrele astea de..." și-l privi, zbătîndu-se mereu, dar *îl privi*, și-i zări fața contorsionată, dar nu de dorință, ci de furie și uimire, de un amestec straniu de rușine, repede. formidabil de repede înecată în orgoliu strident, de o mare, o halucinantă instabilitate expresivă. Totul zbură în cîteva părți infime de clipă, el nu putea fi atunci bărbat, ceva fulgerător îl inhiba și uimirea și furia sa neputincioasă ea o simți deodată, cu o ascuțită claritate și, fără să știe cum acest lucru o înmuie deodată, de parcă ar fi obosit brusc, deși — și îi era rușine de asta — se prefăcea încă, da, așa era, se prefăcea încă că se luptă.

Simți însă că acum trebuia să lupte cu ea însăși, un val fierbinte o inundă de sus și pînă jos, pînă în călcîie, atît

de neașteptat și de binefăcător și îl simți și pe el, că se liniștește deodată, cu capul aplecat mult în stînga, cu fruntea lui bombată și încăpățînată atingînd aproape pămîntul, deși el nu se clintise și pieptul lui îi apăsa încă sînii.

Inima i se zbătu de două ori puternic, și înțelegînd ce se întîmpla cu el, Irina simți că tot trupul i se umple de o căldură binefăcătoare, neașteptat de dulce și de înecăcioasă (era însă un înec pe care îl putea curma oricînd) și-și simți deodată ochii, genele încărcate de lacrimi.

— Iubitule ! șopti ea încet, iubitul meu mîndru și drag ! Iubitul meu ! ! și-l mîngîia cu mîna stîngă pe păr și pe ceafă, pe ureche și pe față, pe partea stîngă a feței pe care o simțea fierbinte și nemișcată.

Mîna ei îngustă cu încheietura prelungă, albă, nefiresc de subțire se mișca mereu, atingîndu-l încet pe bărbatul care o strîngea încă sub el, mîna ei care ieși tot mai mult din mîneca neagră, alunecîndă, de mătase, ca un gît subțire de pasăre, și-apoi, cu o nesfîrșită gingășie începu să-l sărute, să se apropie de el, de acel animal febril și imprevizibil care se zbătea încă, o intuia, în cușca încremenită, teribil de crispată a mușchilor săi. În același timp, simțea, cu cîtă ușurare, cum îi alunecau din nou lacrimile, multă vreme reținute de pragul înalt al pleoapei, în jos, spre bărbie, încet, nemaipomenit de încet, de parcă erau niște viețăți care se nășteau atunci, orbite de lumina aceea grozavă a cărnii ei.

...Apoi el o avu, deplin și ea nu-și putu stăpîni nici o clipă plînsul acela ciudat care se asculta numai pe el, prostește, dar totul în ea nu era decît mulțumire care nu creștea din inima ei, ci din altceva sau altcineva, străin, care îi putea trimite, deodată, cu o putere atît de mare această stare, nedorită și respinsă încă cu ultimele puteri ; era o rugăciune, trupul ei, atunci un murmur de carne nesfîrșit, dar fără nici o umilință și rușine : o rugăciune calmă, mîndră. obosită și calmă.

12

În seara aceleași zile, în mica gară a orășelului, pe peronul îngust și în sala de așteptare, se găsea destul de multă lume, mulți țărani care se pregăteau să se întoarcă acasă, cu decovilul, în satele din apropiere înșirate de-a lungul liniei înguste de tren, sau oameni și femei cu fețe străine, care plecau mai departe, în locuri cu mult mai depărtate.

La intrarea micului bufet, un plutonier de la miliția căilor ferate stătea de vorbă cu un bărbat în jur de treizeci, un individ slab, aproape firav, cu părul spălăcit, care nu era altul de cît plutonierul Mateiaș, devenit de pe o zi pe alta, atît de cunoscut acolo. Era și de data aceasta în civil, în veșnicul său costum bleumarin, cu mîinile în buzunare și asculta distrat cele ce-i spunea colegul său, un ins scund, care vorbea repezit, scoțîndu-și mereu, tot la două-trei fraze, bărbia în afară, un tic supărător, pe care Mateiaș încerca să nu-l bage în seamă.

După cîteva fraze, amabile, Mateiaș dădu mîna cu plutonierul, care se înclină foarte ceremonios deși erau egali în grad, făcu cîțiva pași, voind să iasă pe peron, se răzgîndi, se uită la ceas nedecis, apoi se întoarse la casa de bilete, alături de care se afla un chioșc de difuzare a presei. Deși era tîrziu seara, aproape de zece, cumpără abia acum o „Scînteie" de dată recentă — (era cu o zi în urmă pentru că, acolo, ziarele ajungeau greu) — și o revistă ilustrată, în culori, pe care o îndesă, neglijent, în buzunarul hainei. Se uită fugitiv peste paginile ziarului, intră apoi în bufetul gării, o sală nu prea mare, cu cîteva mese înalte unde se servea în picioare și unde se afla multă lume, cu saci și valize de călătorie așezate peste tot, lîngă peretele vopsit pretențios în verde, cu chenare complicate, acoperite de pete mari de murdărie la înălțimea tejghelei înguste prinsă în zid lîngă care stăteau înșirați oameni, cu țoiuri de romuri și coniacuri ieftine, în față.

Mateiaş privi în jur, strîngînd pleoapele din pricina fumului şi cineva, dintr-un grup de bărbaţi care stăteau în picioare în jurul unei mese îl salută şi îi strigă ceva și el răspunse, dînd doar din cap, pentru că era inutil să strige, nu s-ar fi auzit nimic, așa cum nici el nu înţelese nimic din fraza celuilalt, dar ce conta ? O frază lungă ca un salut prietenesc şi el răspunse la fel cu un salut în felul lui, cu amabilitate exagerată, rîzînd fără rost. Apoi se întoarse, puţin nesigur, şi neștiind ce să mai facă, se apropie de bufetul localului şi deodată atenţia îi fu atrasă de nişte batoane de ciocolată, de diferite mărimi și culori, înguste și mov, sau mari, cu o floare a reginei desenată pe hîrtia lucioasă, cîteva prăjituri de ciocolată vechi, mari, dizgraţioase, cu glazură încărcată, erau și cîteva roze acolo, cu petale de bomboană, ţipătoare. Mateiaș era un mare amator de dulciuri și acum, după ce inspectă vizual întreaga vitrină, destul de sărăcăcioasă a bufetului-frigider, descoperi încîntat acolo nişte nuga acoperită cu foiţă de celofan şi o privi un minut întreg, captivat, uitînd de restul prăjiturilor, neîndrăznind să o ceară bufetierei din jenă de a nu părea ridicol. Nugaua o mănîncă doar copiii, dar în cele din urmă se hotărî totuși și, cu multe zîmbete de scuză și cuvinte disparate, inutile, se făcu înţeles de vînzătoare, care îi tăie o felie și i-o întinse învelită într-un șervețel.

Plutonierul o luă și începu s-o mănînce, ţinînd ziarul în faţă, în așa fel ca să nu fie observat. Ieşi încet din local şi se opri pe coridorul lung, care cotea în faţă şi la stînga spre ieșirea la peron. Făcu din nou apoi cîțiva pași și, nevrînd să întîlnească pe nimeni cu nugaua aceea uriaşă în mînă din care mușca uneori, pe furiş, coti la dreapta, intrînd pe ușa sălii de așteptare, cl. II, o sală murdară, cu bănci, în care nu se afla prea multă lume, din cauza căldurii înăbușitoare sau a atracției bufetului, cu romurile și coniacurile sale tari și ieftine. Se găseau acolo cîteva femei grase, cu copii jucîndu-se liniștiți în jurul băncilor și a unei mese rotunde, din mijloc, și cîțiva inși care dormeau pe băncile de lîngă perete, cu ceafa rezemată de zid. Mateiaș se așeză imediat lîngă ușă, pe o bancă liberă, și începu să se ocupe, nestingherit, de nugaua lui, albă, cu

nuci și lipicioasă. Mîncase aproape jumătate din ea, cînd, ridicînd capul zări chiar în față, peste locul acela din dreptul ușii pe unde se mișcau oameni, intrînd sau ieșind, un bărbat îmbrăcat într-un costum de doc, vechi, albăstrui, care îl privea fix cu niște ochi mari, sclipitori. Mateiaș îl cunoștea, îl întîlnise în cîteva rînduri în timpul anchetei și, cum celălalt îl privea mereu, cu insistență — avea alături de el pe o bancă, un săculeț din fir gros, de lînă, cum au țăranii, umflat bine de lucruri și un pachet legat în ziar cu sfoară — dădu din cap surîzînd. Celălalt îi răspunse, cu atîta amabilitate, poate bucurîndu-se că îl vedea (deși Mateiaș nu schimbase, după cît își amintea, nici o sută de cuvinte cu el) încît, micul plutonier se simți obligat să se scoale și să se așeze lîngă el, pe bancă.

— Nu te incomodez dacă stau lîngă dumneata ? îl întrebă Mateiaș și celălalt se roși tot și spuse, făcîndu-i loc, deși nu era nevoie, banca lungă și lustruită era liberă toată :

— Vai de mine, cu toată plăcerea, poftiți !

După ce se așeză abia, plutonierul își aminti că avea nugaua aceea în mînă, se încurcă, deoarece ar fi trebuit să-i ofere și celuilalt, dar prăjitura nu se putea rupe nicicum. După ce o învîrti de cîteva ori în mîini, spuse :

— Îți place nugaua, vrei să... ? și i-o întinse toată, dar celălalt rîse ușor, din politețe și spuse că „mulțumește, dar nu mănîncă decît foarte rar dulciuri !“

— Plecați cumva cu trenul ? se interesă omul, cu o politețe excesivă și Mateiaș îi răspunse că nu, avea doar o întîlnire cu cineva, cu „un prieten care trebuia să plece din localitate“.

— Iartă-mă ! adăugă Mateiaș, zîmbind încurcat — nu rețin numele dumitale ? Țiu minte bine că ne-am întîlnit în legătură cu...

— Donesie ! îl ajută omul, sprijinindu-se ușor pe săculețul pe care îl ținea lîngă el — cu Krinitzki, fie iertat, cînd...

— Aha, da ! făcu Mateiaș și-l privi cu simpatie pe cel de lîngă el, dar ce faci, pleci undeva ?

— Nu, spuse Donesie, doar pînă aci, la Gavojdia, la niște neamuri. Mîine am zi liberă și mă întorc tot mîine, către seară...

— Dumneata ai fost prieten bun cu Krinitzki, fie iertat ! ? întrebă Mateiaș — mi se pare că te-am văzut și astăzi, la Crivina, la înmormîntare ! ?

Donesie dădu încet din cap și plecă o clipă privirea, apoi spuse, apăsînd pe cuvinte :

— Da, s-a dus, Dumnezeu să-l ierte... s-a dus și ne-a lăsat aici, năprasnic... a fost un om mare ! Băicuțul nostru...

Mateiaș dădu și el repede din cap, cu simpatie, nemaiîndrăznind să se atingă de nugaua lui caraghioasă și în același timp nu știa nici ce să facă cu ea, unde s-o așeze. Donesie întoarse capul, brusc, spre stînga și-și șterse cu degetele, scurt, ochii și plutonierul adăugă repede, cu o veselie forțată, ca să treacă împreună peste acea clipă neplăcută :

— Apoi de asta nu scăpăm nici unul ! Nici eu, nici dumneata și poate noi nici nu avem măcar norocul să lăsăm în urmă o umbră atît de mare, de darnică, ca și Krinitzki al dumitale... hai, ce zici, Donesie ? !

— Da, da, bine ziceți, el a fost un om cum puțini... dar, ce folos, cine mai poate ști acuma ? Acum toate sînt șterse și împrăștiate...

Tăcură amîndoi și, pe furiș, plutonierul mușca din nuga.

— Mi se pare, spuse într-un tîrziu Donesie, mi se pare că dumneavoastră sînteți de la procuratură... vă ocupați cu ancheta cazului care s-a întîmplat aici, la noi ?

— Da ! răspunse puțin plictisit Mateiaș, mă ocup și eu, dar eu sînt unul dintre cei mai mici... au venit aici șefi mari, domni mari, experți, așa că...

— Da, da ! făcu înțelegător Donesie, privindu-l pe plutonier cu ochii lui rotunzi, blînzi și timizi — și s-au găsit ceva urme ? !

— Da, s-a găsit ceva... făcu Mateiaș evaziv, dar încă bîjbîie. Așa-i cînd conduc prea mulți...

— De ! rîse încet, cu bonomie Donesie, stînd răsucit pe jumătate spre plutonier, din respect, toți vor să poruncească și nici unul să asculte ! Cine vrea să fie slugă ?

— E greu să fi slugă, slugă bună! spuse Mateiaș, gînditor, o slugă bună e mai rară și mai prețioasă, uneori, decît un stăpîn cu prea multă minte!

— O slugă bună — reluă Donesie — nu-și îngroapă talantul în pămînt și nici nu-l irosește, ci îl înapoiază stăpînului său, îndoit sau chiar întreit!

— „Slugă bună și credincioasă — cită Mateiaș cu ochii sclipind de veselie — peste puține te-am încredințat, peste multe te voi pune însă!"

Donesie dădu din cap, cu vioiciune și-l privi cu simpatie sporită pe micul plutonier. Spuse apoi:

— Apoi văd că dumneata nu ești ca... văd că mai citești și cîte o carte, din cele vechi?...

— Nu din cele vechi, ripostă Mateiaș, ridicînd degetul, ci din cele foarte vechi! Ori foarte noi ori foarte vechi! Dar dumneata, bănuiesc, le știi mai bine decît mine, doar erai prieten cu răposatul care citea mereu Biblia...

— Da, am avut acest noroc! spuse Donesie, din nou abătut. Se învinse însă și adăugă, cu vioiciune: Apoi, cel ce citește Sfînta Carte, nicicum nu iese păgubit, chiar dacă nu ar crede... eu, păcătosul de mine, numai foarte tîrziu am ajuns să înțeleg... să mă apropiu de cuvîntul Domnului! Dar dumneata, tovarășe...

— Mateiaș mă cheamă! îl ajută plutonierul.

— Dumneata, tovarășe Mateiaș, de bună seamă că ești comonist și n-ai cum să... adică nu crezi, așa ca mine, fără, vreau să spun, ai altă credință în care crezi!... Donesie se făcu tot roșu de greutatea cu care se luptase ca să se poată exprima cît mai ferit fără să-l jignească pe celălalt.

— Da, răspunse Mateiaș, se înțelege, eu am altă credință, dar să știi că Biblia se poate citi chiar dacă nu crezi... poți să fii comunist, așa cum sînt eu, și să-ți placă Biblia, ba chiar să înveți o grămadă de lucruri...

— Da, da! făcu Donesie, dînd din cap și cîtva timp nu mai spuse nimic, stînd cu privirea plecată, cu mîinile sale mari, bătătorite de lucru și înnegrite, împreunate pe genunchi.

Mateiaș își desfăcu din nou ziarul și începu să-l răsfoiască. Deodată tresări, pentru că Donesie, pe care îl credea ațipit, începu deodată să vorbească cu o mare vioiciune.

— Cea mai mare nefericire din zilele noastre sînt popii ! Ei strică oamenii și strică și dreapta credință !

Mateiaș ridică privirea și dădu din cap, mecanic, uimit de răbufnirea neașteptată a celuilalt.

— De ce nu dau oamenii pe la biserică și se apucă de prostii, de băutură, de femei și de lucruri necinstite ? Numai și numai din pricină că...

Donesie se opri brusc, cu gura deschisă, se șterse ușor cu degetele de la mîna stîngă la colțul gurii și spuse, zîmbind cu vinovăție și cu ochii mijiți, ca la copii :

— Mi se pare că vă supăr cu lucruri care... astea sînt lucruri care, oricum, nu...

— Ba, dimpotrivă ! spuse Mateiaș, mă interesează foarte mult. Deși, e adevărat, eu nu cred ca dumneata așa că...

— Dar mai demult, în copilărie, să zicem ?

— Ce anume ? făcu Mateiaș puțin amuzat, pentru că bănuia ce voia celălalt să spună.

— Cînd erai mic, mergeai la biserică ? Părinții, vreau să zic, te duceau, duminicile...

— Da, se înțelege ! spuse plutonierul, ba mai mult decît atîta, fratele mamei mele era preot, și-mi plăcea să merg la el, pentru că locuia la țară și avea o șaretă cu un cal !

Donesie dădu din cap, fără să spună nimic, dar îl privea pe omul de alături cu înțelegere, chiar cu voioșie. Apoi spuse, alegîndu-și cuvintele cu grijă, cu prudență parcă :

— Și acum ? Vreau să zic, acum, cînd ești om în toată firea, nu simți cîteodată... așa, în ceasurile mai grele, un fel de dor, ca și cum, tot ce ai, oricît de mult ar fi, nu-ți ajunge, și, tot mai e ceva care-ți lipsește ? !

Mateiaș îl privi cu un început de mirare și își încruntă apoi fruntea lui îngustă, neregulată :

— Nu înțeleg bine... de ce anume să-mi fie dor ?

— Poate n-am spus eu bine ! se scuză, zîmbind cald, cu vinovăție Donesie, atingîndu-și din nou cu degetele sale

lungi, colțul buzelor, dar nu înțeleg cum poate, un om atît de simțitor ca dumneata, să trăiască singur, fără să știe de Dumnezeu... aici să stai dumneata, singur, și acolo, El, la fel de singur ! Cum se poate asta ! ?

Mateiaș rîse încet, stăpînindu-se, ca să nu-l supere pe Donesie, care părea hipersensibil, neobișnuit de emotiv.

— Nu trebuie să rîzi de mine ! făcu Donesie, cu un ușor repros, asta ți-o spun pentru că te văd, deși stăm nici de o jumătate de ceas împreună, un om mai altfel decît ceilalți, mai plin de inimă ! Nu pornit mereu pe rîs și pe batjocură !

Mateiaș dădu încet din cap și își închipui cîți nu-și vor fi făcut din bărbatul acela cu fire scurte de păr cărunt, care se arătau deja numeroase pe capul său tuns cu mașina, un cal de bătaie, un ins comod pentru prisosul de răutate care zace în fiecare.

— Zău ! vorbi din nou Donesie, un om ca dumneata nu se poate să nu înțeleagă ce spun ? Așa-i ? !

— Iartă-mă ! replică plutonierul, dumneata vrei acuma, la anii mei, să mă convertești ? Să mă faci să cred în Dumnezeu, în sfîrșit și în celelalte ? !

— Apoi, de ce nu ? spuse Donesie, în vremurile noastre tocmai asta e că cei mici, copiii și tineretul, să spunem, nu mai cred și nici nu știu ce e aia o biserică, așa că, cine mai rămîne ? Numai oamenii cu judecată, ca dumneata... deși, aici, numai judecata nu ajunge ! Judecata înseamnă mult la un om, dar numai cu ea, omul, oricît de cuminte, nu ajunge la fericire ! La adevărata fericire !

— Mie-mi ajunge judecata, cît o am ! răspunse Mateiaș rîzînd, însă mereu atent să nu-l supere pe celălalt.

Acesta dădu din cap, pe jumătate amuzat, înțelegînd, pe jumătate nedumerit cum de nu e înțeles, gîndindu-se mereu, la un singur lucru. Apoi spuse :

— Dar dumneata, ce crezi ? Credința ce e, nu e și ea un fel de judecată ? ! Numai că e o judecată pe care o au mai puțini, e ca și cum ai primi un dar mare de la cineva pe care nu-l cunoști, cineva din altă țară, să zicem, sau dintr-un oraș depărtat ! Da, întocmai așa e, dragă tovarășe Mateiaș !

Mateiaş îl privea şi omul de lîngă el vorbea deodată cu atîta însufleţire, de parcă ar fi uitat unde se afla, ce urma să facă peste puţin timp, îşi uitase şi de drum şi de tren, ba o dată, atingînd cu mîna săculeţul din dreapta, de pe bancă, îl privi uimit o clipă, de parcă ar fi uitat cum ajunsese acesta lîngă cotul lui. Văzînd că Mateiaş îl ascultă cu îngăduinţă, chiar cu atenţie, Donesie se înfierbîntă :

— Vezi, dumneata — continuă el — nu simţi pornirea să rîzi de mine, să-ţi pocneşti mînurile una de alta şi să iei în batjocură ce spun, deşi, un altul ar putea s-o facă ! Nu, dumneata, deşi eşti un om cu şcoală, un om cult, cu putere, mă asculţi totuşi pe mine, te cobori să mă asculţi şi să-mi dai atenţie ? Vezi, asta nu e un început de credinţă ? Ce crezi ?

Mateiaş rîse încet, jenat, continuînd să-l privească cu interes şi simpatie pe celălalt.

— Ai stat de vorbă vreodată cu băicuţul, cu Krinitzki ? Mi se pare că da ? !

Mateiaş îi confirmă că vorbise cu cel ucis, în două rînduri.

— Vezi ! tresări celălalt, vezi ! vezi ! şi se mişcă nerăbdător pe banchetă — ai văzut ce fel de om era ? Cum poate cineva, cu atîta minte, cu o inimă atît de curată, de mare, să creadă în... prostii ? ! Ha ? Vezi că nu e bine ?

Mateiaş îl privea mereu, fără să scoată un cuvînt, cu un interes crescînd şi simţind asta, Donesie se porni cu o aţîţare vădită :

— Cine sînt eu ? Iacă, unul din o mie şi nici măcar atît ! Ori sînt ori nu sînt, tot aia, dacă eu mor acum, cerul frumos şi albastru de deasupra noastră nu se întunecă nici cît ai clipi din ochi ! Dar iată, cît sînt de mărunt şi de pierdut, ca şi grăunţa de praf din mijlocul drumului într-o zi de vară, undeva, se află cineva care mă ştie, care îmi urmăreşte zbaterea de zi şi noapte, în faţa căruia sînt la fel de mare ca şi un rege !... Da, da, chiar mai mare, poate ! Este cineva negreşit, în faţa căruia se închină munţii cei mai înalţi, iar măririle cele mai mari de pe această lume nu sînt decît pulbere sub tălpi, şi în faţa Lui, eu sînt întreg şi

singur și nimeni, oricît de cuminte și de puternic, nu mă poate înlocui nicicum !

Mateiaș îl asculta, zîmbind ușor, stins, cu ochii sclipind însă, copilărește, de interes și curiozitate, apoi spuse, profitînd de o pauză mai lungă pe care o făcu celălalt :

— Ți-a venit trenul, Donesie ! Mergeai către Gavojdia, nu ?

— Da, da ! făcu celălalt, mi se pare că eu te-am oprit pe dumneata de la treburi și...

— Nu, nu de loc ! se dezvinovăți Mateiaș, mă interesează foarte mult tot ce spui, dar nu voiam să întîrzii cumva, din pricina...

— D-apoi că nu e nici o grabă ! spuse Donesie fără să se miște, mai am un tren la unsprezece și ceva, care merge direct ! Am stat aici în gară, pentru că nu aveam unde să... dacă nu ai nici o treabă, și nici nu te supără cumva ce...

— Nu, nu, nici pomeneală ! spuse Mateiaș, clipind vesel, cu simpatie, din ochi, îmi face mare plăcere ! Dar să mergem de aici, e prea mult zgomot și copiii ăștia...

Într-adevăr, în ultima jumătate de oră, tot mai mulți călători intraseră în sala de așteptare, iar cei cîțiva copii care se jucaseră în jurul mesei mari, rotunde, și pe sub bănci, deveniră din cale-afară de zburdalnici și de gălăgioși.

— Dumitale îți place să bei, așa puțin ? îl întrebă Mateiaș, ridicîndu-se, dar Donesie răspunse că nu și că a jurat să nu intre în nici o cîrciumă sau bufet, mai ales că în ziua aceea...

— Da, da, se înțelege ! se grăbi Mateiaș, făcîndu-i loc să treacă primul pe ușă, dar, bineînțeles, celălalt nu ieși decît în urma plutonierului — nici mie nu-mi place băutura, dar am crezut că... atunci să facem cîțiva pași pe stradă, eu stau foarte aproape, și dacă...

Porniră împreună pe strada prost luminată, care ducea de la gară spre orășel. Era o stradă lungă, foarte dreaptă, cu case rare în stînga și în dreapta, cu garduri lungi, din scînduri care ascundeau grădini întinse cu zarzavaturi, pomi fructiferi, porumb și chiar trifoi, nutrețuri sau viță de vie.

Mergînd încet, unul lîngă celălalt, Donesie cu săculețul lui de lînă în mînă și cu pachetul înfășurat în ziar, continuară să discute, cel mai mult vorbea însă Donesie și Mateiaș îl asculta cu atenție, dînd adeseori din cap și faptul acesta, că nu era contrazis de fel și că simțea că celălalt îi acordă o atenție veritabilă, sensibilă, chiar respectuoasă, îl făcea pe fostul învățăcel al lui Krinitzki tot mai volubil și mai încrezător.

Înainte de a ajunge în centru, cotiră pe o stradă laterală, apoi pe încă una și ajunseră în fața unei căsuțe cu acoperișul din tablă, cu pereții galbeni și pervazul ferestrelor atît de joase, de aproape de trotuar, încît oricine putea ridica piciorul și păși în cameră dacă ar fi vrut. Cei doi se opriră în fața porții — din lemn galben și ea, rotundă sus și îngropată în zid — o neobișnuit de trainică poartă pentru o astfel de căsuță care aluneca încet în pămînt și Donesie întrebă intimidat :

— Aici locuiești ?

— Da ! răspunse Mateiaș, fîstîcit deodată și el — stau în gazdă de cîteva săptămîni, de cînd cu ancheta asta împuțită... sînt foarte mulțumit însă, am nimerit peste o femeie de treabă. Trebuie însă să-l ajut pe băiatul ei (e văduvă și deși are vreo cincizeci și cinci, are un copil de paisprezece ani), dar îmi place să mă ocup de el, eu trebuia să mă fac profesor, sau învățător chiar ! Nu vrei să intri ?

— D-apoi... făcu Donesie, simțindu-se nu tocmai la îndemînă, n-aș vrea să...

— Nu, nu ! replică imediat Mateiaș, bîlbîindu-se la rîndul lui ca un licean, nu deranjezi pe nimeni... deși trebuie să trecem prin sufrageria lor și dacă crezi...

— Eu mai am vreo jumătate de ceas, așa că putem să găsim, p-aici pe undeva, un loc — spuse Donesie, privind fîstîcit în jur —poate un loc unde să... o bancă, pe undeva, este pe-aici...

— Să intrăm, mai bine ! spuse Mateiaș, neconvins, roșindu-se cu putere, ezitînd mereu de parcă el ar fi fost străinul care urma să intre în casă și, în timp ce Donesie se uita încurcat în jur, de parcă ar fi vrut să recunoască locul în care se află, Mateiaș se duse și deschise poarta cu

o cheie uriașă, probabil foarte incomodă la purtat. Donesie rămase pe loc, uitîndu-se în altă parte neobservînd că pentru el se deschisese poarta și Mateiaș, după ce așteptă cîteva clipe, veni lîngă el, în dreptul ultimului geam al casei.

— E liniște pe-aici, așa-i ? întreabă Donesie, numai că drumu-i desfundat și, vara, dacă trece vreun camion, nu te vezi de praf !

— Și iarna îți lași cizmele ! completă Mateiaș și, mai schimbară cîteva fraze de acest fel, scurte, oarecari, aproape fără nici un fel de înțeles. Mateiaș era vizibil încurcat și nu mai repetă invitația, deși poarta rămăsese deschisă, iar Donesie se prefăcea nepăsător, deși era enervat, se vedea, pentru că nu putea să-și continue ideile sale începute în gară și care găsiseră un ascultător atît de interesant și de sensibil, neașteptat, în persoana lui Mateiaș. Micul plutonier, el însuși, deși îl ascultase pe celălalt cu un zîmbet îngăduitor, cu un amuzament ascuns pe jumătate, era totuși interesat profund, se vedea, de felul oarecum ciudat de a gîndi al lucrătorului aceluia, mai ales de energia pe care o cheltuia atunci cînd vorbea, ajutîndu-se de multe gesturi, iuți, puternice, ca și acei oameni care nu au prea multă încredere în forța curată a cuvîntului. Sau poate, dat fiind faptul că Donesie era unul din cei cîțiva care trăiseră în preajma lui Krinitzki, Mateiaș încerca să se apropie mai mult de misterul vieții celui dispărut atît de brusc și într-o formă atît de groaznică ? !

Intrară, pînă în cele din urmă, după ce ezitaseră și unul și celălalt destul de multă vreme. Trecură printr-un gang luminat de un bec electric foarte slab, apoi, în fundul curții, unde se aflau cîteva apartamente, cu ușile de lemn grosolan vopsite, închise la această oră și ajunseră în cele din urmă — călcînd pe pietrele mici, ovoidale, cu care era pardosită curtea — la o ușă pe jumătate din sticlă, deschisă, în fața căreia atîrna o perdea. Pătrunseră într-o mică bucătărie de vară, luminată, în care nu se afla nimeni și, tocmai cînd Mateiaș dădu să intre în acea „sufragerie comună“ de care amintise, se deschise în spatele lor o ușă de interior și apăru un băiețel blond, cu ochii sașii, care se retrase imediat.

Traversară sufrageria și intrară în camera lui Mateiaș, îngustă, cu tavanul foarte înalt și un pat, maroniu, uriaș. Pe pereți se găseau — ca în atîtea case de acest fel din Nădrag — fotografii ale unor strămoși dispăruți, portrete care nu mai aveau nici o legătură cu familia și pe care, din pricina ramelor bogate, greoaie sau a cine știe cărei pricini, nimeni nu se îndura să le arunce. Era și o oglindă înrămată, de perete, aproape acoperită de fotografii de amator, pale, prost expuse, ce reprezentau figuri crispate, în majoritate țărani stînd pe scăunele înalte sau în fața unui zid dezolant, sub un soare torid, distrugător al reliefului.

Donesie se așeză pe marginea patului înalt, acoperit cu o scoarță și, aproape imediat, se întredeschise ușa camerii. Mateiaș se întoarse și vorbi cîtva timp cu cineva pe șoptite, apoi o închise la loc.

— Era doamna Pavel, gazda mea — se scuză el și apoi se așeză pe un scaun, la fel de intimidat și de nesigur pe el, așa cum se arătase și în fața casei. Nici unul din cei doi bărbați nu scoase o vorbă, Donesie era încruntat, parcă nemulțumit adînc de ceva, iar Mateiaș se scula și se așeza din nou pe scăunelul lui, găsindu-și mereu cîte o treabă, inutilă, de făcut prin cameră. Se duse și deschise un gemuleț mic, mutînd niște ghiveciuri de flori care se găseau în fața lui, pe o scîndură, cu atîta dibăcie încît era să scape unul pe jos, ascunse apoi o pereche de pantofi vechi, sub o perdea, se așeză, apoi mișcă din nou cîte ceva, o scrumieră pentru musafir — deși Donesie nu fuma — o cravată care atîrna neglijent pe marginea patului și pe care Mateiaș o descoperi foarte tîrziu deși se uitase cu atenție la ea, în cîteva rînduri.

— Ai să te întrebi, poate, de ce te-am invitat deodată. aici la mine... începu Mateiaș, dar ușa se deschise din nou și apăru gazda, de astă dată în persoană (o femeie mică. grăsuță, cu șoldurile ca niște pernițe, cu un păr blond, moale și ochi vii, încă frumoși) care aducea două minuscule farfurii cu dulceață și două cești de cafea.

Mateiaș se enervă brusc cînd o văzu, dar observînd că lui Donesie îi făcea o evidentă plăcere această întrerupere

— probabil, în ciuda convingerilor sale atît de originale, era impresionat totuşi de măruntele obiceiuri ale micii-burghezii, o lume pe care el însuși, un simplu muncitor manual, necalificat, avusese atît de puține ocazii să o atingă — Mateiaş se ridică dintr-un salt și o ajută pe gazda sa să așeze tava. Se schimbară apoi cîteva cuvinte, fraze chiar şi, în sfîrşit, doamna Pavel ieși, nu înainte de a aduce un scurt elogiu lui Krinitzki care fusese „un om sfînt" şi era victima probabilă a unei „conjuraţii" pe care cercetările miliţiei mai mult o ascundeau. Părea să ignore perfect că Mateiaş făcea parte din organele anchetatoare, sau acest lucru n-o interesa prea mult.

Donesie îşi mîncă dulceaţa sa de prune, stînd aşezat pe marginea patului, dar de cafea nu se atinse, şi apoi, în timp ce Mateiaș se ridicase din nou pentru vreo treabă măruntă şi inutilă, de parcă ar fi vrut să-şi ascundă mereu încurcătura sa de gazdă, el spuse, reluînd fără nici o trecere fraza pe care o începuse încă pe drum :

— ...Niciodată eu n-am să pot destul să mă...

— Nu, nu ! îl întrerupse Mateiaş, înecîndu-se uşor cu cafeaua pe care tocmai o sorbea, amuzat parcă de propria sa neîndemînare — vreau să-ţi spun înainte de toate, că prietenul dumitale Krinitzki, fie iertat, m-a impresionat și pe mine, poate în alt fel decît... dar, vreau să spun că acum regret din suflet că, luat cu ancheta și cu alte lucruri, chiar neplăceri de ale serviciului, l-am văzut, vreau să zic că l-am cunoscut numai în treacăt... ţi-a vorbit de mine ?

— Cine ? întrebă Donesie și Mateiaș îl privi o clipă dezorientat, avînd senzaţia că celălalt nu auzise nimic din cele ce-i spusese.

— Iartă-mă ! spuse Mateiaș, stăpînindu-se — voiai să spui ceva şi te-am întrerupt...

Donesie răspunse imediat, stînd cu capul plecat, cu mîinile rezemate de scoarţa pe care stătea, crispat :

— Niciodată n-am să mă pot ruga destul ! spuse Donesie și Mateiaș îl privi uimit ; nu se aşteptase ca celălalt să înceapă în felul acesta — dar noi trebuie să ne rugăm și pentru ceilalţi, pentru cei încă...

— Care ceilalţi ? ! întrebă bănuitor Mateiaş.

— Ceilalți, toți ceilalți ! spuse cu putere Donesie — și dumneata ai să faci în curînd parte din aceștia !...

— Ha, ha, ha ! rîse încet, cu o veselie forțată Mateiaș, acum vorbești într-alt fel ; sînt curios care e firea dumitale adevărată, cea din gară sau cea de acum, cînd...

Donesie ridică privirea așteptînd ca celălalt să-și termine fraza, dar Mateiaș se înroși deodată, speriat parcă de ce voise să spună.

— Crezi că nu știu de ce m-ai adus aici ? făcu Donesie, ridicînd vocea și Mateiaș îi făcu semn cu degetul la buze că vorbește prea tare, din pricina gazdei probabil — crezi că nu știu ce vrei să...

— Să ce ? făcu Mateiaș repede, întrerupîndu-l în așa fel încît celălalt să ezite să continue — crezi că vreau să-mi bat joc de ideile dumitale ? Hai, crezi că pentru atîta lucru te-aș fi deranjat și oprit de la drum ? Uite, peste zece minute îți pleacă trenul... mai poți să-l ajungi, dacă...

Donesie rîse încet, cu amărăciune.

— Orbilor ! spuse el după o scurtă pauză — chiar cei mai buni sînteți niște copii, niște prunci care s-au născut ca cîinii în zdrențele lor ascunse prin grajduri : orbi și nu știu că sînt orbi ! De ce vă speriați atîta de moarte... și eu, eu de ce mă speriu de moarte, cînd l-au adus pe Băicuțu, parcă am văzut un străin, un om cu care n-am vorbit în veci ? ! Nu era decît un mort care striga către mine : — Nu te speria, Donesie, moartea înseamnă *vedere*, uite, îți aduc și ție moartea... îți aduc și ție moartea în dar !

— Ha, ha ! rîse din nou Mateiaș, stînd pe scăunelul său înalt, ținîndu-și un picior ridicat, prins cu ambele palme, ca un adolescent — nu te cred, nu încerca să mă păcălești ! Mai bine rămîneam acolo, în gara aia împuțită... vorbește-mi de altceva, spune-mi, Donesie, vorbește-mi de mine, nu mă interesează altceva... pe nimeni nu-l interesează altceva, oricît ar fi de înalt și de nobil și de... vorbește-mi asta sau dacă nu...

Donesie îl privi cu atenție pe Mateiaș care parcă vorbea în bătaie de joc, și într-adevăr, în jurul gurii lui mari, disproporționate față de fața sa mică, stăruia un fel de rîs stins, persiflant, dar ochii nu rîdeau, ci îl priveau cu

o anumită, fixă, intensitate, pe Donesie. Acesta se ridică și se mișcă, nerăbdător, de cîteva ori prin dreptul ferestrei, privind afară, iar Mateiaș puse capul în piept și dacă n-ar fi respirat cu greutate, s-ar fi putut crede că ațipise. Îl aștepta pe celălalt să se liniștească, să-și regăsească firul acela pierdut pe drum, de parcă odaia îngustă sau casa galbenă, scundă și acea tavă cu dulceață, l-ar fi clătinat, i-ar fi restabilit neîncrederea sa obișnuită în oameni.

— Vorbește-mi de credință !... șopti încet Mateiaș, fără să ridice fruntea de teamă parcă să nu strice efectul propriilor sale cuvinte — vorbește-mi despre Biblie, fără teamă... acolo...

— Da — recunoscu Donesie așezîndu-se cu fereală pe marginea patului — mi-e teamă... de-asta și plecam astăseară din Nădrag, uite că-ți spun, numai din frică... n-am nici un fel de neamuri la Gavojdia, dar nu mai pot să stau aici, în locul ăsta...

— Voiai să pleci, așadar de tot ?... întrebă Mateiaș, vorbind la fel ca și pînă acum, încet, prevăzător parcă.

— Nu, răspunse Donesie, unde să mă duc ? Nu stă scris : — Chiar dacă ai fugi pînă la marginea pămîntului, nu poți să scapi de...

— Nu, nu ! strigă de data asta Mateiaș, fără să se poată stăpîni și Donesie însuși tresări — nu te ascunde iarăși, lasă citatele, pe care nici măcar nu le cunoști foarte bine !

Apoi se aplecă mult în față și spuse încet, șoptit, mîinile îi tremurau însă vizibil, deși le ținea sprijinite de fața de masă țesută în casă, din in grosolan, peste care se găsea o apărătoare de nylon :

— Te-am mai rugat, vorbește-mi ca și înainte, despre credință... încearcă să spui ceva despre...

— Nu, nu ! spuse Donesie și mișcă din cap și, deodată, zîmbetul său timid îi înflori din nou, o clipă, pe buze — nu e vorba de așa ceva !... Ce pot să-ți spun eu dumitale, un om cu școală...

Mateiaș dădu plictisit din mînă și spuse, cu un accent de oboseală :

— Ce e, acum începi să te ascunzi ? Dacă era așa, sau dacă e așa, de ce nu ți-ai văzut de drum ? Eu nu te-aș fi

împiedecat !...

Donesie dădu din nou din cap, de cîteva ori, ca o păpușă și oftă adînc, ceva îl nemulțumea tot mai mult și, încet, încet, începu să se uite pe furiș în jur, intimidat parcă deodată — și cu atîta întîrziere — de casa în care intrase. Apoi spuse, vorbind înăbușit :

— Mi-e frică, dar nu de-asta aș fi plecat... adică, vreau să spună că n-aș fi plecat de tot, pentru mai multă vreme ! Eu, dragă tovarășe, sînt... cum să spui, ca un om care nu poate trăi în afară de țara sa ! Și țara mea e mai mică decît a altora, e locul ăsta în jurul cimitirului unde e el, încă cald, încă încălzind pămîntul cu pieptul lui mare ! Băicuțule !... Băicuțule !... Băicuțule !... șopti el de cîteva ori, cu același accent intens și sufocat cu care pronunțase același nume la picioarele iconostasului bisericii, în aceeași după-amiază.

Mateiaș privi capul plecat și grumazul gros, puternic, al acelui om și o clipă simți o milă adîncă față de frămîntarea lui în cerc chinuitor, nevăzut. Avu pornirea să-i spună cu o brutalitate pe care el o putea doar mima, pentru că nu-i stătea în fire, să-și ia săculețul acela umflat și să plece. El însuși se simți deodată obosit, frînt, toată ziua aceea întortocheată, strivitoare, se năpusti asupra lui în secunda aceea de neatenție, de scurtă, infim de scurtă moleșeală a creierului. Apoi își dădu seama că Donesie vorbea de cîteva clipe și-și concentră, cu putere, atenția.

— ...Iar cît despre mine — spunea Donesie — nu sînt decît un om prost, dumneata nu poți să te apropii de Dumnezeu, pentru că dumneata, tovarășe, chiar crezi, crezi cu adevărat, nu trebuie să mă privești așa... crezi însă într-un fel care izgonește adevărata credință, dumneata crezi cu capul, nu cu inima ! Eu însă cred cu inima, eu, Donesie, nici nu am cap și ca și el... știi, celălalt, care era numai inimă, mîinile lui erau inimă și ochii lui erau inimă și-apoi, veneai dumneata cu întrebările dumitale ? ! Poți dumneata, tovarășe Mateiaș, pentru că ești cinstit, ești un om cinstit, adică... te întreb — făcu Donesie vorbind mecanic (își pierduse brusc însuflețirea din gară) poți pentru

un ceas să lași deoparte tot ce ai învățat pentru că... nu, numai să lași obiceiul ăsta de a te preface...

— Eu mă prefac ? întrebă amuzat și intrigat ușor Mateiaș, neștiind unde vrea să ajungă celălalt.

— Da, da, dumneata, fii bun și să mă ierți, dar nu despre asta e vorba... dumneata încerci însă să vezi cînd cu ochii unuia, cînd cu ai altuia, vrei să încerci să gîndești ca mine, cu gîndurile mele, cîte sînt... eu însă le am pe ale mele, sînt ale mele ! spuse deodată Donesie, bombîndu-și în mod ciudat pieptul și ridicînd a doua oară vocea și Mateiaș îi făcu din nou semn să vorbească mai încet — și pe mine n-ai să poți să mă... să mă cumperi ! De ce să-ți vorbesc despre dumneata ? De ce să mă importe ce faci dumneata ? ! Dumneata ești un om inteligent, cinstit — da, da, cinstit ! — ce pot eu să-ți spun despre dumneata, tovarășe... tovarășe Mateiaș ? Ce fel de capcană mai e și asta ? Și-apoi, adăugă Donesie cu oarecare tristețe — de ce să întinzi capcane pentru oameni, pentru frați de-ai dumitale ? Du-te mai bine și întinde-le în pădure, e mai cinstit, pentru că pe un animal îl prinzi, cred eu cu mintea mea cea proastă, ca să-l mănînci sau să-l omori, pentru că îți fură, ca un tîlhar, mîncarea ? Dar mie, de ce-mi întinzi mie capcane, de ce ?!

Donesie vorbea de cîteva minute cu o ațîțare neobișnuită, de parcă ar fi băut ceva, pe furiș, o băutură foarte tare, o băutură proastă, cu o tărie falsificată, otrăvitoare, nefirească.

— ...Să-ți vorbesc despre credința mea ? Nu știu nimic, numai *el*, cel care se întinde acum, cu pace, în mormînt, el poate să spună cîte ceva, el îmi spunea și mie și mă uitam la fel către el cum te uiți dumneata acum la mine, pe furiș, de parcă ți-ar fi frică, deodată, dar nu mereu, că ești singur cu mine ! Da, da, sînt unii oameni care cînd încep să vorbească, te-ai simți mai la larg dacă ar mai fi cineva pe aproape, chiar și o femeie sau un copil neputincios, care doarme ! Eu sînt un prost, oh-oh, ce prost bătrîn ! și Donesie își frecă de cîteva ori capul cu palma sa mare, groasă, înciudat, cum aș putea să cred că se mai găsește cîte unul care să vrea să asculte, să țină

urechea deschisă, nu să creadă... știi ceva, tovarășe ! — spuse el și-și coborî vocea, privindu-l țintă pe Mateiaș cu ochii sclipitori o clipă, ca ai unui animal — vreau să-ți spun ceva : de crezut, dacă e vorba... nici eu nu cred ! Nu, nu cred, nu cred ! — și articulă cu atîta intensitate aceste cuvinte, încît o spumă subțire îi apăru în jurul buzei de jos — nici eu nu cred, pentru că sînt nevrednic ! Sînt un om de nimica, un biet păduche care se tot urcă pe o mînecă, dar vezi, mîneca asta e goală, e o mînecă goală și atîta tot ! Dar asta e treaba mea ! — adăugă el cu o ciudată mîndrie, e treaba mea și dumneata nu mai trebuie să te încarci și cu asta !

Mateiaș nu răspunse nimic, îl privea țintă pe celălalt și ochii i se închiseră ușor, din pricina oboselii parcă sau a becului gol puternic, de deasupra capului său, atîrnat de propria sa sîrmă de tavanul înalt al camerei.

Mateiaș plecă din nou capul cu o mișcare mecanică, ruptă, de parcă ar fi adormit brusc și, cînd ridică privirea, îl văzu pe Donesie în fața lui, foarte aproape, cu săculețul lui umflat, grosolan, sub braț. Nu îl privi pe lucrător în față de parcă ar fi fost prea epuizat fizic ca să mai ridice fruntea, ci își fixă ochii pe sacul acela atît de odihnitor și pe mîna care ținea sacul. Donesie simți privirea celuilalt cu stinghereală și și-o ascunse mai la spate, dar Mateiaș o urmărea mereu, ca într-un joc copilăresc și stupid.

— Pleci ? îl întrebă el și Donesie spuse, dînd din cap cu o neașteptată însuflețire :

— D-apoi, mă duc, în astă-seară mi-am făcut socoteala că... prea mult, ce-o să zică doamna de așa vizite, la miezul nopții...

— Păi nu e miezul nopții, spuse Mateiaș, stînd mereu pe scăunelul său, e abia trecut de zece !

Mateiaș se uită apoi la ceas și exclamă deodată :

— Ia uite, e unsprezece ! Cînd s-a făcut așa de tîrziu ?!

Donesie dădu din cap, aprobator, zîmbind cu toată fața ; îi trecuse toată posomoreala și tulbureala neașteptată, nefirească lui, de cînd se ridicase în picioare parcă și-și luase cu mîna stîngă săculețul acela.

— Vreau să spun, adăugă el, înclinîndu-se ușor, vorbind aproape oficios (așa cum putea vorbi oficios un muncitor cu urme puternice și nepieritoare încă de „țărănie“ în el), încercînd să găsească o formulă, poate, de plecare — este un cuvînt, se află un cuvînt, tovarășe Mateiaș, pe care dumneata, care le cunoști pe toate așa de bine, nu îl știi, ori l-ai uitat : Cuvîntul Iubire ! Cuvîntul Iubire ne desparte de moarte, pe noi toți și pe mine laolaltă cu toți și pe dumneata laolaltă cu toți... cu toți ceilalți... Cuvîntul Iubire, numai Cuvîntul Iubire, mereu numai Cuvîntul Iubire ! Aceasta era învățătura lui Krinitzki, care mi-o spunea și-mi îndesa urechile mereu cu ea, cu toate că el credea, în adîncul sufletului că eu nu sînt vrednic de ea ! Dar eu, dragă tovarășe Mateiaș, eram vrednic de Cuvîntul Iubire și chiar mai vrednic decît el, Dumnezeu să-l ierte și să-l pomenească în locurile sale de verdeață și de odihnă, laolaltă cu toți dreptcredincioșii, și poate, da, poate eram chiar mai vrednic decît el ! Eu sînt un păcătos, da, așa cum preafrumos se roagă credinciosul înainte de a primi sfînta taină : „— Cred, Doamne, și mărturisesc că Tu ești Fiul lui Dumnezeu celui viu, carele ai venit în lume să mîntuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu !...“ Eu sînt cel dintîi păcătos, e drept, și dumneata, tovarășe, ești poate, cel dintîi păcătos... și fiecare credem în Cuvîntul Iubire cum ne pricepem și această pricepere e numai de la El, din El pleacă Cuvîntul Iubire mereu, și în toată clipa, ca dintr-un izvor o apă de munte, subțire, așa de subțire încît numai soarele o găsește sărind printre pietre și sclipind, dar curge mereu de la începutul lumii și va curge mult după ce noi nu vom mai fi ! De la El pleacă toate, în toată clipa și Cuvîntul Iubire mereu, fără încetare și fără osteneală și, pentru aceea, numele Lui trebuie să strălucească tot mai tare, cu tot mai multă ardoare să...

— Dar cei care nu cred ? întrerupse Mateiaș și Donesie avu o clipă de tresărire, ciudată, ca și cum, alergînd în mare grabă, deodată, cineva, i-ar fi întins o sîrmă înaintea picioarelor, înaintea căreia trebuia să se oprească brusc — dar cei care nu cred în El, ce se va întîmpla cu aceia ? !

— Focul iadului veșnic îi va înghiți ! murmură Donesie, încruntat, cu voce înăbușită, aplecîndu-și privirea într-o parte. Vor pieri mereu, vor muri mereu, iar cei drepți vor învia mereu, fără osteneală...

În spatele lui Donesie se deschise încet ușa și apăru un bărbat subțire, în jur de patruzeci, cu părul cărunt, numai în cămașă, și Donesie, fără să se uite, se dădu la o parte, din politețe. Bărbatul străin privi în fugă spre Donesie, tras umil într-o parte, cu săculețul sub braț și șapca soioasă pe care o purta, în mînă, și se aplecă apoi la urechea lui Mateiaș, vorbindu-i în șoaptă, cu oarecare agitație. Mateiaș dădu de cîteva ori din cap, obosit, cu ochii strînși ușor din pricina becului puternic de deasupra, care îi ardea drept în mijlocul capului. Celălalt vru să plece, se întoarse însă și mai șopti ceva, apoi deschise din nou ușa și, arătînd cu capul spre Donesie, întrebă cu oarecare neglijență :

— Dar ăsta cine e ?

Mateiaș ridică încet fruntea și, privindu-l cu un obosit amuzament pe străin, spuse, șoptit aproape :

— El e ! *El* e, cine să fie... luați-l de aici, nu mai pot, dintr-o clipă în alta am să cad de pe scaun de oboseală și scîrbă !...

Bărbatul străin dădu din cap, și ieși atît de grăbit din cameră, încît uită ușa deschisă. Afară se auziră cîteva uși trîntite, și un zgomot de glasuri.

Donesie întoarse capul și-l privi pe Mateiaș, cu o față atît de nemișcată și de albă încît își pierdu, deodată, ca prin farmec, toate trăsăturile ; era doar o față întoarsă spre el și Mateiaș ridică puțin bărbia încercînd parcă să distingă ceva, pe acea față, așa cum încerci să privești un obiect căzut într-o apă care sclipește, cu marginile deodată atît de înșelătoare.

— Vrei să-mi spui ceva, acum, Donesie ? întrebă Mateiaș făcînd o sforțare ca să-și îndrepte spatele, cu o voce joasă, caldă, neașteptat de familiară.

Celălalt dădu însă încet din cap, probabil că nici nu auzise cuvintele lui Mateiaș, își așeză apoi șapca pe craniul său tuns, dar o scoase imediat apoi și, strîngîndu-și

mai bine la piept sarica aceea umflată, se așeză încet lîngă pat, în genunchi, cu ochii ațintiți pe peretele din față, acoperit cu un tapet vulgar.

— Ce faci ? ! strigă ațîțat Mateiaș, sărind de pe scaun, scoală-te imediat de acolo, unde te pomenești ! — și făcu un pas ca să se apropie de el și să-l ridice cu forța. Cel îngenuncheat însă, fără să audă cele ce striga plutonierul, își aplecă puțin fruntea, cu ochii mari, deschiși, ațintiți în față, de parcă ar fi zărit ceva ascuns sau ceva deasupra lucrurilor, și gîtul gros i se arcui o clipă nesfîrșită, ca și trupul unui șarpe mare, căruia nu i se vede în pădurea deasă sau sub covorul des de frunze nici capul și nici coada, ci doar o parte din trup, cu mușchii lungi, împletindu-se încet, fioros de încet și de calm. Cu ochii fixați pe gîtul acela care se mișcase atît de greoi, ca o părere, Mateiaș se opri, tremurînd de oboseală, și atunci își dădu seama, că epuizarea aceea uriașă pe care o simțea turtindu-i și chinuindu-i trupul, încît îi era nespus de greu să se țină drept de la mijloc în sus, era o oboseală a fricii, o epuizare a acelor mii de tendoane nevăzute de nici un ochi, care însă ne țin drept atunci cînd facem lucruri de neconceput, copilăroase și absurde.

Apoi, camera se umplu aproape, în timp ce Donesie sta încă cu spatele, rugîndu-se : șeful miliției locale, maiorul Bejan, locotenentul Cambrea, în civil, Alexandrescu, procurorul și încă vreo doi civili. La ușă se îndesară și vreo cîțiva milițieni, în uniformă, înarmați, dar Mateiaș le făcu semn să iasă, cu un gest și o privire complice, ascunse, așa cum evacuezi pe cei străini dintr-o cameră de spital.

Peste nici zece minute, se auzi o mașină stopînd afară, în fața casei și în cîteva secunde intră în cameră Voștinaru. Era în uniformă, pentru prima dată în uniformă și de cum intră, se duse drept la Donesie, care nu mai era îngenuncheat, se ridicase în picioare, dar sta mereu cu spatele spre ceilalți, cu fața la perete, mai mult spre colțul zidului.

Voștinaru se apropie mult de el și vru, ca și Mateiaș cu cîteva minute mai devreme să-l atingă, dar ezită, nu se știe de ce, apoi se întoarse și veni la plutonierul care

stătea încă jos, pe scăunel, cu fruntea căutînd parcă nodurile rare ale podelelor.

— Am făcut ce-ai zis ! spuse el, de parcă i-ar fi raportat unui superior — deși n-am fost nici o clipă de acord ! Dar, mă rog, era dreptul dumitale, sînt momente în meseria noastră, cînd sîntem perfect egali, deși purtăm galoane diferite ! De fapt, dă-le dracului ! făcu el, rîzînd brusc, regăsindu-și cu plăcere parcă rîsul său ironic, batjocoritor și întinse mîna lui Mateiaș ; acesta se ridică cu greu de pe scaun, strînse mîna lui Voștinaru. În timp ce bărbații din jur rîdeau încă de ultimele sale cuvinte, fără rost, cu ușurare nespusă, copilărească, prelungită peste margini, ofițerul aplecă puțin capul, ca să-l privească pe plutonier în ochii pe care acesta îi ținea încă plecați.

Plictisit însă, probabil de propriul său gest care nu i se potrivea de fel, „șeful" îl prinse cu amîndouă mîinile de umeri pe Mateiaș și îl scutură de cîteva ori și celălalt zîmbi ușor, obosit, parcă nemaipomenit de somnoros și atunci, ofițerul, înciudat parcă, îl luă cu putere în brațe și îl sărută.

— Mă bucură ! spuse el, nu ști ce bucuros sînt și te felicit din inimă pentru curajul tău... pe toți vă felicit, tovarăși ! adăugă apoi, întorcîndu-se spre procuror și ceilalți — vă felicit și vă mulțumesc ! Ordinul a fost executat, sîntem încă în cea de a treia zi și — slavă Domnului, ca să fim în notă ! putem asigura cetățenilor și muncitorilor de aici liniștea ! Să mergem, poftim, tovarășe Răducanu, poftim ! spuse el, adresîndu-se spre unul din cei doi civili care intraseră în cameră cu procurorul și în timp ce ieșeau, se mai auzi vocea lui, gălăgioasă, puternică, neînfrînată :

— Mă bucur, să știți, că tot noi, vreau să zic noi, regiunea, i-am venit de hac ! E ceva de-a dreptul năucitor, hai, ce spui, tovarășe...

Abia ieșise Voștinaru pe ușă și intrară patru soldați înarmați care îl duseră pe Donesie. Se supuse fără nici o vorbă, fără cea mai mică împotrivire, chiar și mersul îi era drept, țeapăn, aproape mîndru. Nu privea pe nimeni și, în timp ce era excortat afară din casă și suit într-unul

din cele două Gazuri care așteptau în stradă — „Volga“ lui Voștinaru și încă o limuzină, cu număr de București, demaraseră deja, înainte, într-un nor de praf — Mateiaș încercă să-i prindă privirea, dar Donesie nu se uită la nimeni, își juca perfect rolul de parcă l-ar fi așteptat de multă vreme.

În mașină doar, în timp ce se apropiau de clădirea miliției, se întoarse spre unul din soldații care îl păzea și-l întrebă dacă știa ceva de soarta lui Simonca. Cel întrebat nu răspunse însă și cînd se dădu jos, el repetă întrebarea față de unul din ofițeri, care ieșise din secție ca să întîmpine pe arestat și pe care el îl cunoștea și după nume.

13

— ...Ce vreți să vă spun ! ripostă plutonierul Mateiaș la observația cuiva, din asistența destul de restrînsă care îl înconjura, în biroul procurorului, la cîteva zile după cele de mai sus — știți totul la fel de bine ca și mine, fără nici o falsă modestie !... În mine e încă totul destul de confuz, și a fost tot timpul astfel și o dovadă e faptul că am dorit să rămîn, acolo sus, lîngă stînă, împreună cu comandantul — Mateiaș se aplecă ușor în direcția lui Voștinaru care stătea așezat, incomod, pe marginea ferestrei și privea afară, fumînd — deși eram mai mult decît sfîrșit ! Din silă față de propriul meu creier slăbănog și încîlcit și pentru că ceea ce se întîmpla acolo era totuși un fapt real, înțelegeți, era un mod de a acționa, și nici acum nu știu care e mai bun ? De altfel, ce am obținut ? Simonca a murit alaltăieri, la o zi și o noapte după ce l-am prins pe asasin, dar a găsit atîta forță în el ca să-i spună numele... îl prindeam oricum, deci, și într-o singură zi, probabil că acest om nefericit — pentru că e într-adevăr un om profund nefericit, deși lăsat în libertate e mai periculos decît cea mai irațională bestie — probabil că n-ar mai fi ajuns să întreprindă nimic din...

— Ești sigur ? îl întrerupse Alexandrescu care arăta foarte prost în ziua aceea, nebărbierit și — spre uimirea tuturor, cu un costum vechi, necălcat, fără cravată.

Mateiaș îl privi o clipă, zăpăcit, apoi zîmbi scurt, cu veșnicul său zîmbet vinovat, indecis, și spuse dînd din umeri :

— Bineînțeles că nu sînt sigur ! Și poate că tocmai aici se află esența meseriei noastre, esența recompensei noastre : această zi cîștigată, cîștigată cu siguranță, cu precizie ! De fapt, noi nu dorim să ne răzbunăm pe făptaș, să-l pedepsim, să-l scuipăm în față, să-l legăm, să-l condamnăm etc. Eu cel puțin în acest fel înțeleg lucrurile, chiar dacă alții nu sînt de aceeași părere... ura împotriva

făptaşului nu-l ajută pe anchetator decît înainte de a începe ancheta, o anchetă oarecare şi după ce a terminat-o, altfel îi întunecă mintea şi-l poate face uneori să facă greşeli mai mari chiar decît cel care... în sfîrşit, mi se pare că am început să dau lecţii, deşi eu sînt cel care, în cîteva zile, va ajunge la şcoală, nu-i aşa ?

— Ipocritule ! făcu Alexandrescu şi aproape toţi cei de faţă rîseră şi Mateiaş zîmbi la rîndu-i deşi nu rîsese nimeni de cuvîntul procurorului, ci pentru că cu toţii, în acele zile de relaxare şi pace, atît de greu cîştigată şi venită deodată, în mod cu totul neaşteptat, căutau rîsul, motive oarecari, neînsemnate chiar, de a se destinde în sfîrşit.

— Întrebarea clasică e însă — continuă Mateiaş, după ce-şi aprinsese o ţigară, oferită de cineva — cînd anume, în ce zi şi dacă se poate şti, în ce clipă, i-a dat cuiva prin cap, mie să zicem, firul acela care duce sau a dus la *el*, la cel atît de apropiat, *îngrozitor* de apropiat, nu-i aşa ? Cea mai teribilă senzaţie pe care am încercat-o în această *sesiune* (Mateiaş apăsă zîmbind pe cuvînt şi cîţiva rîseră din nou în jur) a fost clipa cînd Dobrescu (era un sergent al miliţiei locale) a venit cu vestea năucitoare, că acel om, Krinitzki, pe care îl suspectau încă unii, stă întins acolo în vad, cu gîtul tăiat de lovituri de brici, ca un porc. Atunci mi-a fost frică, am dîrdîit niţel, sper ca şi domniile-voastre, şi poate, ca să zic aşa, această frică ne-a dat la toţi puţin curaj ! Pentru că, oricum, aveam în mînă un făptaş, prins după mare greutate, fuga lui era în primul rînd o dovadă a vinovăţiei sale, şi chiar în afara mărturiei lui Sucuturdean pe care, oricum, nu se putea baza o acuzare temeinică, erau amprentele din casă, proaspete, mărturiile vecinilor care îl văzuseră intrînd acolo în cîteva rînduri, şi mai ales, perfecta potrivire de pe mulaj, ca o drăcească ironie a cuiva, nevăzut, care pune beţe în roate miliţiei noastre populare, nu-i aşa ? ! Cu excepţia acelei mici zgîrieturi, bineînţeles, dar cine se mai împiedecă de o zgîrietură neînsemnată de pe gîtul victimei, atunci cînd proba mulajului e atît de satisfăcătoare ? A trebuit să moară Krinitzki, ca acea mică zgîrietură pe care nu ne-am putut-o explica şi pe care am dat-o cu toţii,

comozi, la o parte și eu însumi pînă la urmă, ca pe o muscă supărătoare, să-și recîștige importanța, aș spune, dreptul la existență ! Da, mîinile lui Gașpar se potriveau uluitor de bine pe mulaj, ce mai conta acea mică zdrelitură a pielei, pe care victima putuse să o aibă deja înainte de strangulare ca și alte cîteva mărunțișuri ; precum acele pete de sînge din sufragerie, sîngele victimei, cu totul inexplicabile și alte cîteva la care am să revin îndată ? ! Cu toții aveam nevoie de un făptaș, nu numai noi, dar și oamenii de aici, a căror viață se întorsese pe dos, și nu pentru o oră sau două, ci pentru zile și săptămîni... o comunitate întreagă în care intrase frica, frica profundă și irațională, frică pe care am început să o resimțim și noi, cu toate aparențele noastre, cu laboratoarele, pistoalele, cîinii și gradele noastre. Da, frica, pur și simplu frica ! Și, după atîta vreme și orbecăială, aveam în sfîrșit unul, foarte bun, ideal aș spune, cu mult *mai bun* decît cel pe care-l avem acum și care e cel adevărat ! Aproape că îmi pare rău după el, ce spuneți ? Donesie s-a predat singur, într-un mod ciudat dacă judecăm după logica de fiecare zi, în gară încă aveam impresia că simte în jurul lui totul, că știe la fel de bine ca și mine că e înconjurat... sau era doar foarte viclean, așa cum a fost totdeauna, atît de viclean încît a reușit să-și *mimeze* propria lui obsesie, care era autentică, numai ca să mă inducă în eroare ! Mă înțelegeți ? E ceva care nici acum nu mi-e foarte clar, dar, în sfîrșit, în toată această afacere nemaipomenită, cu toții, chiar cei cu multă experiență, au ocazia să se simtă niște simpli școlari... poate de aici și norocul meu, față de tovarășul Răducanu, de exemplu ! — și aici Mateiaș se întoarse surîzînd respectuos spre un personaj în civil, un om gras, cu cămașa descheiată la gît, un expert în criminalistică din Capitală — de la care eu personal, chiar în acest scurt răstimp de cînd se află aici, am învățat foarte multe ! Eu însă, chiar și la școală, problemele de algebră, să zicem, le rezolvam băbește, pe degete, împotrivindu-mă logicii, ceea ce bineînțeles e o prostie pentru că făptași ca acesta, de acum, ca și toată opera lui înfiorătoare, se întîlnesc foarte rar, sînt

cazuri spectaculoase, tocmai prin raritatea lor, interesînd mai mult un doctor psihiatru decît pe un criminalist.

Adevărul e însă că mi-a fost cu mult mai frică atunci cînd m-am văzut deodată singur cu el, la mine în cameră, decît atunci cînd, în pădure, m-am agățat de picioarele lui Gașpar care sub ochii mei înjunghiase un lup enorm. Gașpar era un om ca mine și ca dumneavoastră, chiar dacă era un asasin hăituit, pe cînd dincoace...

Și Mateiaș făcu o astfel de figură îngrijată încît Voștinaru izbucni în rîs și cîțiva îl urmară, cu excepția plutonierului care îi privi o clipă, uimit de veselia aceea pe care o provocase fără să vrea.

— Iată-te în cea mai bună lumină ! spuse batjocoritor Voștinaru — trebuia să chemăm și un ziarist, un foto-reporter, cu un fotomontaj care să scrie un foto-reportaj ! și îi făcu semn plutonierului, care îl privea mirat, zîmbind inutil și nătîng, să continue.

— Mi se pare că am lungit-o ! spuse Mateiaș, nesigur, deodată, uitîndu-se în jur.

— Invers ! spuse Alexandrescu, care în ciuda dezordinei sale nemaipomenite vestimentare, era foarte bine dispus — dă-i drumul cît mai pe ocolite, și, mai ales amănuntele, numai alea mă interesează, cît mai multe amănunte, te rog din suflet ! Chiar și cele pe care le știu și eu, sau, mai ales pe acelea !

— ...Vorbeam, deci, de frica pe care am încercat-o cu toții la vestea că Krinitzki... continuă Mateiaș, în timp ce noi pregăteam dosarul, interogam, anunțam forurile etc. Ce s-ar fi întîmplat, vă întreb, dacă *el* nu ar fi întreprins acel act disperat, împotriva unui om atît de puternic ca prietenul său și dacă Simonca ar fi murit fără să spună o vorbă ? Hai, vă întreb, tovarăși, ce s-ar fi întîmplat ? Nu-i așa, că unele întrebări nici nu e bine să ți le pui ? Probabil, se înțelege, am fi descoperit oricum adevărul, pentru că aceasta e profesiunea noastră, chiar atunci cînd adevărul ia forma unui găinar care se strecoară peste un

gard prăpădit să fure un cauciuc vechi, putred, sau o butelie de aragaz... bineînțeles că am fi descoperit oricum adevărul, l-am fi descoperit pe adevăratul făptaș, l-am fi deferit justiției și mîniei drepte a oamenilor muncii, trebuie neapărat să gîndim în felul acesta și să ne repetăm această frază cît mai des ! L-am fi descoperit *oricum*, dar ce bine, că *într-adevăr* l-am descoperit și că e chiar *el* acela, că Simonca a mai avut atîta putere încît să-i spună numele și, mai mult decît atît, că moartea lui Krinitzki ne-a dat primul indiciu al tipului de criminal cu care avem de-a face : căci cine altcineva, cu două fărădelegi atît de odioase în spate, aflat în libertate totală, aproape nesuspectat, nu ar fi folosit pista falsă pe care ne aflam cu toții, lăsînd ca lucrurile să-și urmeze cursul și Gașpar să fie condamnat. Cine, dacă nu un om foarte *deosebit* de ceea ce înțelegem printr-un asasin obișnuit, dacă există așa ceva, adică profund neasemănător cu cineva care omoară cu o finalitate oarecare, mai bine zis cu un scop cît de cît apropiat, acut, *omenesc !* Deși era o greșeală, totuși această crimă l-a ascuns încă o dată, și mai bine, chiar, pentru că puțini, chiar dintre aceia care îl bănuiseră înainte — și au fost și dintre aceștia ! — ar fi putut crede că tocmai *el* să fi făcut un asemenea gest, dimpotrivă, era ultimul vizat ! Mîndria mea însă e, dacă tovarășul Voștinaru îmi permite — și Mateiaș se apleacă curtenitor în fața șefului, care încruntă o clipă sprîncenele sale groase, negre, nu din pricina ironiei plutonierului — asta chiar îi plăcea, o prefera felului său obișnuit de a fi, neîndemînatec și zăpăcit — ci din pricină că Mateiaș nu-i numise gradul, așa cum trebuia — mîndria mea e că abia atunci mi-am fixat mai insistent atenția asupra lui, tocmai din pricina problemei care s-a născut imediat : cine ar fi îndrăznit să atace un asemenea om ca Krinitzki, cunoscut prin marea sa forță, mai ales că, după cum se părea, Krinitzki nu fusese lovit prin surprindere, ci stătuse de vorbă cu asasinul, chiar merseseră alături, după urmele depistate de cîini ? ! Dar, asta mai tîrziu...

Trebuie să recunoaştem însă deschis un lucru : dacă asasinul s-ar fi oprit după prima crimă, sînt puţine şanse că l-am fi depistat vreodată ! Bineînţeles, în afara vreunei întîmplări fericite, dar, aceste *întîmplări fericite* nu numai că apar extrem de rar şi uneori prea tîrziu, dar, adeseori nici nu sînt *fericite*, deşi ajută la aflarea adevăratei piste, ci sînt ele însele nişte mari nenorociri, aşa cum a fost şi asasinarea lui Krinitzki, care ne-a atras tuturor atenţia nu asupra adevăratului criminal, ci, asupra unor „amănunte" care nu se potriveau cu ideea vinovăţiei lui Gaşpar şi pe care noi le-am ignorat, mai bine zis le-am uitat, atît de puternică e dorinţa în oameni de a crede ceea ce le convine să creadă. Bineînţeles că acesta e un fel greşit de a gîndi „dacă criminalul s-ar fi oprit după prima crimă !" Dacă s-ar fi putut opri atunci el nici n-ar fi început seria nemaipomenitelor sale fărădelegi şi tocmai aici se află una din cheile acestei probleme pe care încă trebuie s-o rezolvăm, atît de simplă acum şi care ne-a făcut să bîjbîim în ceaţă şi, nu vorbesc acum despre mine, un începător la urma urmei, ci despre atîţia oameni cu experienţă şi judecată limpede din care cîţiva sînt chiar aici şi au bunăvoinţa să mă asculte... într-adevăr, dacă vechiul dicton de drept roman : *Cui prodest,* rezolvă sau clarifică date esenţiale din marea majoritate a delictelor de orice grad şi măiestria anchetatorului nu e decît de a aplica cu fineţe şi tact această lege, în cazul nostru tocmai el a încurcat cel mai mult lucrurile. Într-adevăr, cui folosea prima crimă ? Dar a doua ? Să presupunem în mod simplist, aşa cum am şi presupus în nenumărate rînduri, cu toţii, în ceasuri de speculaţii şi discuţii torturante, inutile — să presupunem că în primul caz, Leca era cel care ar fi cîştigat de pe urma morţii lui Simonca şi, în al doilea... da, în al doilea, Krinitzki. Leca însă nu părea de loc a fi omul în stare de un asasinat şi, deşi reţinut, nimeni nu credea serios în vinovăţia lui. Nu pentru că bătrînul

Leca nu ar fi avut puterea de a o face, fizică și morală, acest lucru nu-l poate ști nimeni cu siguranță, instinctele criminale, cred eu, apar în cele mai „nepotrivite“ firi și, uneori, cu o „întîrziere“ neverosimilă și, sub acest aspect, și Leca, sau eu sau tovarășul procuror, putea fi făptașul. Dar mobilul crimei, acel loc de casă pe care îl însămînța cu regularitate Simonca deși nu-i aparținea, nu era suficient de convingător — pentru un om ca Leca, cu trecutul lui, familia lui, prestigiul de care se bucura în fabrică etc. etc. De altfel, nimeni nu-l credea pe Leca vinovat, era ceva care plutea în aer, începînd cu noi, organele anchetatoare și pînă la primul om de pe stradă, ceva care s-a dovedit just pînă la urmă. Chiar dacă nu s-ar fi întîmplat nimic deosebit pe urmă, nu cred — cu experiența mea — că Leca ar fi fost condamnat. Ar fi fost o clasare, din lipsă de probe evidente, temeinice și dosarul s-ar fi transformat într-unul din acelea care așteaptă plictiseala vreunui procuror sau timpul, sau o întîmplare din acea fericit-nefericită, cum i-am spus adineaori. De altfel, Simonca nici nu era mort și s-ar fi putut să supraviețuiască. În sfîrșit, ce să mai vorbim, era ceva banal din cale-afară și unde mai pui că toată treaba fusese perfect făcută, fără urmă, ceea ce însemna că crima nu fusese premeditată, ci criminalul — un om simplu, acționînd cu o mare spontaneitate — se folosise pur și simplu de o ocazie favorabilă. Atunci, în zilele cînd îl anchetam pe Leca, cu gîndurile aiurea, m-am întrebat în cîteva rînduri — uitînd apoi repede totul — că, cine știe, poate asasinul nici nu voise să-l ucidă pe Simonca, ci acționase așa doar pentru că nu avusese încotro, de aici și „perfecțiunea crimei“ și lipsa de urme ? ! Era adevărat, acum o știm cu toții deși numai *pe jumătate* adevărat !

Una din greșelile mele de la început — și una din bunele intuiții ale tovarășului procuror Remus Alexandrescu — a fost ideea mea ca Leca să fie imediat eliberat,

ba chiar eu aş fi dorit să nici nu fie arestat. Ce noroc că nu am fost ascultat şi acest om nevinovat a fost reţinut şi — din nou spre onoarea tovarăşului Alexandrescu — care nu mi-a urmat sfatul — el a fost reţinut „exagerat" de mult şi noi, cei de la anchetă, începusem să ajungem cam nepopulari deoarece devenise evident, în cele din urmă şi pentru ceilalţi, că Leca e profund nevinovat. Sigur că aceasta e una din metodele obişnuite sau neobişnuite, mă rog, de a reţine un nevinovat — de multe ori cu încuviinţarea lui — pentru a da senzaţia adevăratului făptaş că se află în siguranţă. În cazul de faţă situaţia era mult mai complicată — fără ca noi s-o bănuim — pentru că urma nu să dezlegăm o crimă nereuşită, cum era încă pe atunci, ci un şir înfiorător de crime, după un plan conceput în capul unui om înfiorător. Şi ce plan ! Politic şi mistic în acelaşi timp, aici, într-un orăşel pierdut în munţi, înconjurat de păduri duşmănoase, ca să zic aşa, aproape, fără legătură cu lumea decît cîteva sătuleţe neînsemnate ! Dar mă rog, despre asta, puţin mai tîrziu...

În orice caz, primul om căruia i-a folosit „nedreptatea" pe care am săvîrşit-o în cazul lui Leca, a fost Leca însuşi, pentru că atunci cînd a ieşit — după asasinarea liceanului Dabici — el era perfect reabilitat. În orice caz, mîndria noastră, a anchetatorilor — şi mulţumesc încă o dată tovarăşului Voştinaru, Alexandrescu şi mai ales tovarăşului D... (aici Mateiaş pronunţă numele unui înalt personaj din Capitală) — că-mi îngăduie să vorbesc în numele lor, sau cel puţin să-mi exprim punctul meu de vedere, acum, la analiza aceasta scurtă a anchetei...

— Lasă, lasă astea ! făcu Voştinaru, întrerupîndu-l, rîzînd forţat, batjocoritor — treci, tovarăşe ! N-ai să te pricepi niciodată în d-alde-astea, dacă o iei aşa, nu faci carieră !

— Dar bine, dar nici nu vreau să fac carieră şi pe urmă, eu... cum să spun !... încercă să bîlbîie Mateiaş ceva,

dar se înroşise cu atîta putere şi privea în jur cu atîta disperare caraghioasă — tocmai pentru că fusese aruncat cu brutalitate în prezentul pur — încît sfîrşitul frazei sale se pierdu într-un murmur uşor şi rîsete leneşe, concesive. Oricum, Mateiaş era iubit tocmai că uneori stîrnea sentimente condescendente şi provoca simpatie efortul său mare şi crispat de a părea echilibrat şi ferm, de a părea „adult". O femeie aduse nişte cafele — era al doilea rînd deja — şi nişte biscuiţi simpli, din care toată lumea luă, iar pe o farfurioară, stafide.

— ...Mîndria noastră — continuă Mateiaş — a tuturor anchetatorilor este că am făcut foarte puţine greşeli, adică nu am cedat unor ispite facile, ca să mă exprim aşa. E poate una din legitimele mîndrii ale unui detectiv — pentru că noi sîntem detectivi, nu-i aşa, uneori anchetatorul poate simţi ce joc nesfîrşit e o anchetă — este acela, nu de a bănui pe puţini, ci de a ancheta pe cît mai puţini. Şi, dacă nu se poate altfel, ancheta să fie camuflată, mie, personal — de altfel şi tovarăşul procuror îmi mărturisea acelaşi lucru — nu-mi plac funcţionarii care cheamă pe toată lumea la biroul miliţiei sau procuraturii, cu o stenografă sau dactilografă — ceea ce e şi mai rău — în stînga, şi pun cîte unuia sau altuia întrebări stereotipe. Gîndiţi-vă numai cît de sincer poate fi cineva, chiar şi cînd ar dori aceasta din tot sufletul — cînd aude mereu ţăcănind o rablă de maşină de scris sau chiar şi biroul, culoarele, preşurile, uniformele scorţoase, toate astea, ştiţi şi dumneavoastră, nu-i aşa ? ! Ei bine, pentru o astfel de afacere încurcată şi periculoasă, nu numai că am luat foarte puţine interogatorii, dar am şi bănuit, oficial, pe foarte puţină lume. Vreau să-i mulţumesc aici tovarăşului procuror Alexandrescu care m-a sprijinit în legătură cu Titus Gîrda, pe care unii ajunseseră să-l suspecteze în mod serios şi tovarăşului secretar al comitetului de partid al uzinei, Iovan, care nu se află aici, pentru problema

Krinitzki. A fost într-adevăr o problemă ! Da, Krinitzki, un om foarte violent și Biblia și frazele sale, obiceiurile etc., nu erau decît o ascunzătoare, un fel de bîrlog, în care se ascundea violența sa mare, înnăscută, care îl speria pe el în primul rînd ! Iată un fel de a înțelege scrînteala sa mistică, ca să zicem așa, deși, poate că mai sînt și alte explicații, la fel de plauzibile. Pe mine m-a interesat latura aceasta a chestiunii...

Noi, tovarăși, vorbim mereu despre probe materiale, cred că atunci cînd un procuror sau un ofițer de miliție de la judiciară se îmbolnăvesc, fac febră și aiurează — se întîmplă și în familii mai bune ! — cuvintele „probe materiale“ revin foarte des ! Peste tot probe materiale și, după cum știți și dumneavoastră, de multe ori adevărul, stimatul adevăr se ascunde chicotind după aceste probe materiale ! Deși, noi putem acuza sau suspecta — ce urît cuvînt ! numai după probe materiale ! Dar ce e o probă materială ? Numai un obiect, o haină, o urmă, o amprentă, o mărturie sigură etc. ? Oare caracterul cuiva, trecutul cuiva — mai bine zis, *trecutul unui caracter* — nu e o probă materială ? Aici însă trebuie multă abilitate, căci iată, Krinitzki fusese odată violent în trecut, lovise un om, și, deși se refugiase acum în Biblie — nu în religie, ci în Biblie — poate că acest refugiu nu era suficient de trainic ca să-l apere de o nouă răbufnire, sau chiar de un șir de răbufniri, de violențe, după legea simplă a compresiei, a înfrîngerii unui caracter multă vreme, care explodează apoi, nimicindu-și învelișul ! Și unde mai pui că discuția noastră de atîtea zile dacă e un singur criminal sau mai mulți, în Krinitzki își găseau rezolvarea ideală : căci aceasta a fost marea întrebare a acestui caz deosebit, spectaculos chiar : ce anume *leagă* aceste crime, vorbesc mai ales de primele două care s-au succedat cu o anumită rapiditate, în intervalul unei săptămîni, zăpăcindu-ne pe toți tocmai pentru că păreau fără nici o legătură. Krinitzki

avea însă motive să-l omoare pe Simonca şi, în acelaşi timp şi pe licean. Krinitzki nici într-un caz, nici în altul, nu avea un alibiu sigur — de altfel el parcă într-un mod intenţionat sau răutăcios, doar — evita să dea amănunte şi date care l-ar fi acoperit, deşi le avea şi ştia, sînt sigur, că îl bănuim. Deci, din nou, ce anume le lega — dacă erau cumva legate, dacă era un singur făptaş şi nu putea fi decît unul singur, era împotriva bunului-simţ să admiţi existenţa într-o comunitate atît de măruntă a doi indivizi atinşi de morbul crimei. Spuneam că e bun-simţ, sau a fost de bun-simţ, să contăm pe un singur făptaş — atunci, după moartea liceanului, căci, după a treia crimă, era evident pentru oricine că nu putea fi decît unul singur — şi, putem spune că am avut acest bun-simţ şi l-au avut şi ceilalţi, oamenii de rînd din uzină, din oraş, şi în acest aspect al lucrurilor, ne-am întîlnit cu toţii. E foarte important, nu-i aşa, să asculţi ce gîndesc ceilalţi, mai ales că în cazul nostru era atît de uşor de a urmări fluctuaţiile opiniei publice, restrînsă şi izolată în chip natural cum era aici în Nădrag.

Deci, să recapitulăm : este omorît un muncitor, un forjor, un om foarte puternic, violent, care avea un conflict deschis cu un alt muncitor, din aceeaşi fabrică şi cu care fusese văzut împreună cu puţin înainte de a fi găsit mort. Acest om, victima, era şi secretarul organizaţiei de sector, era comunist deci, deşi nu era un om prea popular, tocmai prin firea sa închisă, corectă, e adevărat, dar violentă. Deşi, trebuie notat, era o violenţă exterioară, era o răbufnire a unui caracter sangvinic, care se descărca în scurte rafale, îndepărtînd pe mulţi sau pe unii. Vina cade pe Leca, care e „reţinut" în urma ordinului tovarăşului Alexandrescu, dar la numai o zi, avem mărturia unui muncitor, Mioc, care lucra împreună cu victima în acelaşi atelier, şi care a surprins o ceartă între acesta şi Krinitzki. Deci Krinitzki a fost ultimul care l-a văzut în

viață pe Simonca — adică înainte de a fi atacat — deși, curios lucru, Krinitzki nu a intrat și ieșit pe ușa atelierului, ci prin intrarea din dos, care era deschisă numai de două-trei zile, care dădea la un W.C. neîntrebuințat, impracticabil chiar și pe unde a trecut și ucigașul. Krinitzki n-a vrut să ne destăinuie conținutul ultimei sale convorbiri cu Simonca, o parte însă noi o știam de la Mioc care, auzind voci agitate în atelier — pe cînd se întorcea de undeva — s-a oprit și a tras cu urechea. Tot ce știm e că Simonca părea foarte tulburat, Krinitzki de asemenea și discuția se purta în jurul zarvei pe care o producea el. Se pare că Simonca nu era de acord cu obiceiul lui Krinitzki — sau cu vederile lui, din ultimii ani — și îl amenința chiar cu îndepărtarea din uzină. Krinitzki, declară Mioc, era agitat la rîndu-i, ridica tonul — ceea ce lui i se întîmpla foarte rar — de unde tragem concluzia că amenințarea lui Simonca nu-l lăsa rece. E tot ce știu, eu, și deși am încercat, nu am fost destul de abil ca să mai aflu ceva în plus de la el. Din cauza situației speciale el nu a putut fi chemat cu regularitate la interogatorii și, în general, nu manifesta bunăvoință față de organele anchetatoare. Cu tovarășul Alexandrescu care l-a vizitat împreună cu directorul fabricii și apoi, singur, în atelierul său, a refuzat să stea de vorbă. Noi nu am insistat și cred, spre deosebire de unii tovarăși, că am făcut bine, deși unele fire duceau la el. Krinitzki însă, ca un spirit superior — și era un spirit superior, în ciuda obsesiilor și a lecturilor dezordonate, unele prost înțelese — a înțeles ce ne interesa, a înțeles chiar suspiciunile noastre și a încercat să vină în întîmpinarea lor, cu o stîngăcie însă, care mie, mi l-a demascat perfect, vreau să zic că în ochii mei l-a dezvinovățit perfect. Pentru mine, nu era el ucigașul, mai puțin chiar decît Leca. În clipa aceea eu am fost transferat — mai bine zis, expediat înapoi, la „bază“ — și am lipsit vreo două zile după care am fost rechemat — da,

rechemat, de tovarășul procuror. Am încercat să mă transpun din nou în atmosfera acestei afaceri care mi se părea stupidă, dar n-am reușit. Crima împotriva lui Simonca se întîmplase parcă cu mulți ani înainte și orice urmă, dispărută. De la început chiar am rămas impresionat de „perfecțiunea" lucrului : ori era vorba de un profesionist cu o experiență și abilitate neobișnuită ori de o întîmplare, de o hotărîre rapidă, „ad-hoc", cu o armă aleasă cu cîteva minute înainte doar, ciocanul cu care s-a comis fărădelegea și care, după cum știți, nu purta decît amprentele vagi ale victimei. Cineva, nu-i așa, a intrat pe ușa din dos, a stat de vorbă foarte puțin cu Simonca, s-a hotărît rapid, a ales ciocanul, sau poate chiar ciocanul i-a sugerat ideea — nu ideea crimei în mare, pe care asasinul o purta în el, ci aceea îndreptată împotriva lui Simonca — l-a apucat cu o cîrpă, sau cu un bumbac, așa cum au mereu lucrătorii la ei, în buzunarele salopetei, și a lovit. Această prudență de a ascunde amprentele arată că asasinul făcuse gestul cu o răceală profundă, momentană, ca și imprudența de a acționa cu un obiect atît de mare care nu putea fi ascuns, nici transportat de acolo. Leca ar fi adus o armă de afară, Krinitzki nu ar fi înfășurat mînerul de lemn cu o cîrpă. Probabil. Oricum, tipul crimei, arma crimei, arătau o psihologie „deosebită" față de tipul criminalului curent, dacă există așa ceva. În orice caz înlătură premeditarea, deci nu era Leca, nici Krinitzki — care mai avusese certuri de acest fel cu Simonca pe care, amănunt interesant, el, uriașul, îl convinsese, cu multă vreme în urmă, să intre în partid. Probabil că acest lucru îl și irita pe Krinitzki, sau cine știe, nu vom afla niciodată ceea ce ascundea uriașul și, ceea ce Simonca nu a apucat să spună. De ce Krinitzki, un om atît de bun, de blînd — mai bine zis care se stăpînea cu atîta forță — ridica tonul și era furios, cum relatează Mioc ? Deși, am mai arătat și atunci, nici relatarea lui Mioc nu e perfect obiectivă, el e unul dintre acei muncitori, pe care moartea lui Simonca

i-a făcut să-l privească chiorîș pe Krinitzki, suspectîndu-l, și aici procesul devine, deodată, foarte complicat.

Urmele, cu cîinii, din atelier, duceau pînă în spatele acelui W.C. părăsit, de unde se evaporau, ca prin farmec. Acest amănunt — care s-a repetat și în cazul liceanului — ne-a intrigat multă vreme, deși rezolvarea era simplă, și caraghioasă chiar : criminalul avea proptită acolo o bicicletă, pe care s-a suit, dar cine și-ar fi putut închipui că cineva ar putea umbla pe bicicletă, în locul acela din spatele clădirii uriașe a laminorului. Iată o crimă perfectă tocmai prin simplitatea ei și, mai ales, prin lipsa ei de premeditare. Peste o mie de lucrători lucrează în schimbul de dimineață, și, aproape oricare dintre ei, putea fi făptașul, pentru că, mobilul, era inexistent. Cineva a intrat și, parcă tentat de ușurința cu care putea fi omorît acel fierar puternic, a pus mîna pe ciocan, cu oarecare prevedere, și i-a dat în cap. Apoi a ieșit și s-a dus, netulburat, în plata lui. Cineva care intra foarte rar în acel atelier, cineva, acum știm precis, care nu avea relații de producție cu forja și, mai ales, cineva care era considerat un „original" de care mulți își băteau joc și care, fire *dezarmată,* incapabilă de o reacție de apărare și ripostă, se însingurase și trecea drept un mizantrop, un taciturn și un sfios din naștere, mulți uitînd cum ajunsese Donesie Micula, poreclit Miloia, un mizantrop. Și era într-adevăr așa, *el* era *sfios, dezarmat* — o jucărie comodă, și convingerile sale religioase care la Krinitzki impresionau sau nedumereau, la el, tocmai din pricina firii sale neobișnuit de instabile, de *sensibile,* deveneau ridicole. Dacă vii într-un oraș străin, de aiurea, omori pe cineva, la întîmplare și apoi dispari din nou de acolo, cu puțin noroc, rămîi liber pentru o viață. Lucrătorii miliției și procuraturii și eu, chiar, deși o asemenea muncă, de uzură, recunosc, nu mi-a plăcut niciodată, am audiat pe toți cei cu care venea Simonca în contact, în timpul serviciului. Erau destui de mulți aceștia, se în-

țelege, dar, totul se împotmolea, fără speranță. Cine ar fi îndrăznit să atace pe acel om atît de puternic, de temut, fără un motiv foarte acut, vital, și, cu toate acestea, nu era nici urmă de premeditare, sau de mobil al crimei. De parcă victima și-ar fi dat singură cu ciocanul în cap.

Apoi, pentru că nu vreau să vă rețin prea mult, de altfel dumneavoastră, în majoritate, ați fost cu toții de față sau informați de amănunte — s-a întîmplat, la șase zile, năprasnica moarte a liceanului Dabici. A fost imediat eliberat Leca și, deodată „afacerea" a devenit teribil de concretă. Ca din senin a apărut, pe tavă, și vinovatul cu amprente, mărturii, care însă, nu avea nici o legătură cu „cazul Simonca", deși a lucrat cîteva zile în fabrică și a dormit chiar în baraca zilierilor. Cu oricîte eforturi, nu s-a putut stabili cu precizie dacă pe data de douăzeci și trei Gașpar a intrat în fabrică ; pe douăzeci și patru se știe că a fost, ca și în zilele următoare. Nu îl cunoștea pe Simonca, în orice caz nimeni nu îi zărise înainte vreme împreună.

Știm cu toții cine era Gașpar : un contabil din Orșova, dintr-o familie respectabilă, care o cunoscuse înainte vreme pe Irina Dabici, pe vremea cînd o chema Scorțea, pe numele ei de fată, și care a mai fost în cîteva rînduri pe aici, în ultimii doi ani, dar numai acum i-a venit ideea, se pare, de a se da drept muncitor manual, din disperarea de a se vedea mereu refuzat, neputînd totuși să se întoarcă de unde venise. Gașpar e un personaj romanțios, despre care am aflat multe lucruri — la Orșova, unde se afla de la vîrsta de cinci ani — deși toate amănunte banale, lipsite cu totul de un sens. Într-adevăr — adăugă Mateiaș, surîzînd și clipind din ochi — trebuia ca un om să fie acuzat de o crimă, ca să ne dăm seama cît de șters, aproape de inexistent, a fost trecutul său ! Să te întorci mereu la aceeași femeie, deși ea te respinge. Să o urmezi într-un oraș străin, în care toată lumea se cunoaște

aproape — afară doar de cei care vin și pleacă, lucrînd un timp în fabrică, la turnătorie sau în exterior sau la cărămidărie, țărani care au părăsit pămîntul, vagabonzi, indivizi fără stabilitate, cu vicii mărunte, fără familie sau care au fugit de familie — aceasta nu înseamnă să fii romanțios ? ! În afară de amprente indubitabile — spre norocul nostru, omul avea un cazier la Orșova după o veche excrocherie comisă în anii de liceu, o infracțiune măruntă — deci, în afară de probe directe, el avea și unele motive de a-l înlătura pe licean, dintre care, gelozia, nu era se pare, ultimul. Într-adevăr, printr-atîtea cîte s-au pus în spinarea femeii Dabici, s-a zvonit și faptul că ar trăi cu propriul ei fiu vitreg, un adolescent de șaptesprezece ani, un zvon murdar și monstruos, e adevărat, dar nu sîntem aici în domeniul monstruosului ? ! De altfel, chiar dacă nu luam în serios acest zvon — pe care, de altfel, îl credeau puțini — mai rămîneau multe motive posibile a unei acțiuni criminale a lui Gașpar, individ foarte puternic, fost campion de lupte, fire sangvinică, nestăpînită, iritat probabil adesea de licean și respins constant de femeia pe care o iubea pătimaș, orbește, cum se spune.

Cu toate acestea, deși evidentă, soluția nu era mulțumitoare, pentru că, într-o astfel de rezolvare, cazul Simonca devenea cu mult mai tulbure decît ar fi fost raportat numai la el însuși, chiar dacă dosarul s-ar fi clasat din lipsă de probe. O asemenea crimă, nerezolvată chiar, e mult mai simplă — mai „curată“, dacă rămîne singură — decît asociată cu o alta, întîmplată în imediată apropiere de timp și de loc, ca să zic așa. Să fie oare o simplă întîmplare, o coincidență ? Există oare doi criminali, deosebit de fioroși, care să acționeze alături, fără să știe unul de celălalt, în aceeași săptămînă, în aceeași localitate, atît de măruntă ? etc., etc.

Avem chiar un martor al celei de-a doua crime, cel care ni l-a și indicat primul pe Gașpar, dar și cel care, se

pare, l-a avertizat că miliția e pe urmele lui, determinîndu-l să fugă : e vorba de Paul Sucuturdean, dar spre ghinionul nostru, un martor contradictoriu, individ cu o gîndire incoerentă, înflorită, lipsită de ceea ce se cheamă logică, un mitoman. Sucuturdean, care a și anunțat secția de miliție la nici o oră de la săvîrșirea actului criminal, a fost îndelung interogat de noi, după care, pentru că în afara lucrului pe care îl declarase chiar de la început — adică numele suspectului, pe care îl cunoștea deoarece dormea în aceeași baracă cu el de cîteva zile — nu mai putea adăuga nimic interesant sau revelatoriu, plictisind și iritînd pe toți cu născocirile sale de fiecare dată altele și, pentru că, pe de altă parte, ideea vinovăției sigure a lui Gașpar, încetățenindu-se tot mai mult în mintea anchetatorilor (fuga lui mărise certitudinea culpabilității sale) el a fost lăsat liber. Din cauza șocului suferit în ceasul crimei și a debilității fizice evidente, părea de altfel serios zdruncinat. A început apoi urmărirea lui Gașpar, un episod care pare acum destul de comic, dar care ne-a obsedat pe toți atunci, deoarece se întîmplaseră în spațiul unei singure săptămîni, într-o mică localitate de munte cu profil acut muncitoresc, două acte violente, de-o samavolnicie fără de pereche și, trebuia oricum să prindem pe unul dintre făptași, fără să avem timp pentru o cercetare prea minuțioasă, deoarece lumea era deja alarmată și într-o fierbere cu totul neobișnuită. Se sconta ca Gașpar să fie prins cu rapiditate, într-o zi, cel mult o zi și jumătate, dar cum el s-a ascuns cu dibăcie, s-au mărit forțele puse pe urmele lui și, amănunt revelatoriu, conștiința vinovăției lui a crescut în mintea urmăritorilor. Nimeni nu se mai îndoia acum că el îl ucisese pe licean — poate chiar cu concursul văduvei, care era lăsată liberă, dar supravegheată de aproape și furia pe care o provoca urmăritul, scăpînd mereu de încercuire, estompa și ultimele rezerve față de vina sa. Și cu toate acestea, erau cîteva,

mărunte ce e drept, amănunte, care nu se potriveau cu vinovăția acestui om, sau, în orice caz, o complicau puțin.

Am folosit atunci situația mea specială — eu nu eram însărcinat cu ancheta — și, datorită ajutorului dat de către tovarășul procuror Alexandrescu, am reușit să refac, în mijlocul agitației explicabile a tuturor, elementele acelei sumbre seri de douăzeci și nouă iulie. Singura mea ieșire și singurul meu „ajutor" era un tînăr de douăzeci și trei de ani, ce părea însă, prin comportament, adeseori un ins dezvoltat cu întîrziere, gîndind uneori nici cît un preadolescent, cu lecturi multe și variate, e adevărat, surprinzător de variate, însă cu o anumită defecțiune a memoriei, probabil, care îl împiedeca să rețină și să organizeze întreg acest material și, adeseori am avut impresia — deși nu am nici un fel de pregătire sau aptitudini de psiholog sau clinician — că acest individ nu are nici organul sau simțul acela nevăzut pe care îl posedă și natura cea mai primitiv-umană, de a deosebi realitatea de non-realitate, de fantezie, vis, sau cum vreți să-i spuneți. În sfîrșit, am reînceput să-l văd, mi-au trebuit eforturi serioase ca să mă apropii de el — în perioada aceea se atașase cu putere de Krinitzki — și, mai ales, a trebuit să fac deseori apel la voință ca să nu-l las baltă, pe el și pe noul său prieten la fel de ciudat și năstrușnic, cu care se părea că se înțeleg printr-un anumit canal care mie îmi scăpa mereu.

Atunci m-am convins — și asta a fost răsplata mea, în afara adevărului direct care mă interesa — că nu există om, oricît de „incoerent", „ilogic" sau „mitoman înnăscut" care să se poată rupe perfect de o anumită logică, care poate fi pînă la urmă refăcută de un spirit răbdător și, mi-am amintit atunci de uimirea mea cînd am aflat că felul nostru de a măsura și număra nu era decît un fel convențional, luat la „întîmplare", sistemul zecimal și că mai erau și altele posibile, cel pe baza cifrei de șase, doi-

sprezece etc. Acest tînăr cam „zănatec" — cum trecea în ochii celorlalți și cum poate și era — avea sistemul său, *numărul* său la care împărțea totul și datorită căruia modifica — așa cum se întîmplă și în matematică — cele mai simple operațiuni, de la „înmulțire" pînă la ecuația algebrică. Nu vreau să insist aici asupra acestui lucru — de altfel, trebuie să recunosc că nici mie nu-mi sînt clare încă unele lucruri — ceea ce e însă necesar, sau ceea ce a fost necesar pentru ancheta noastră (acel amănunt care a făcut să tresară pentru prima oară în mintea mea ideea adevăratului vinovat, întrebarea tovarășului procuror care a declanșat această lungă și clasică pălăvrăgeală a mea) e că am aflat, cu o mare răbdare și încercînd mereu să gîndesc la fel ca și acest tînăr ciudat — și nu așa cum am făcut noi la interogatorii, obligîndu-l să gîndească el ca noi, ceea ce l-ar fi putut și ucide pînă la urmă — cîteva date, nu prea multe, însă suficiente ca să-mi zdruncine credința în vinovăția lui Gașpar și, în același timp, să mă întărească în ideea, mai veche, a unui singur criminal. Ceea ce arată că adevărul are uneori căile lui și că judecata sau rațiunea trebuie să aibă puterea de a-și „uita" o clipă legile de bază sau principiile ca să se poată regăsi cu adevărat. În acest fel poate fi înțeles și paradoxul matematic că drumul cel mai scurt dintre două puncte nu e totdeauna linia dreaptă, ci o curbă sau o sinusoidă sau pur și simplu o linie întreruptă !

Și aceasta e performanța mea, dacă e vreo performanță aici, faptul că nu m-am depărtat de lîngă cei „doi scrîntiți" cum le spunea odată un ins răutăcios, răbdarea cu care l-am ascultat pe Paul și mai ales atenția mea mereu trează, pentru a descoperi doar ceea ce mă interesa în hățișul uneori fantastic de încîlcit al istoriei sale, sau al istoriilor sale. Ce junglă poate fi fantezia sau mintea cuiva, cu diverse culori și plante uriașe, e adevărat, dar ce țipete, urlete de spaimă, animale respingătoare, tîrîtoare, gasteropode de formele cele mai neplăcute, monstruoase ? !

Şi iată, acum, revin la acele pete de sînge, din sufrageria familiei Dabici, pete care stăteau în calea vinovăţiei lui Gaşpar. Într-adevăr, ce căutau acele trei pete de sînge, proaspete, în jurul mesei din sufragerie, cînd trupul lui a fost găsit doar în bucătăria din spatele casei, sugrumat ? Cineva a emis părerea că făptaşul l-ar fi lovit pe licean — se ştie că sîngele de pe jos aparţinea victimei — după care, l-ar fi sugrumat. Deşi explicaţia părea puţin forţată, ea se putea susţine totuşi, dacă, din relatările incoerente — aparent incoerente — ale lui Paul nu aş fi desprins un amănunt de o semnificaţie zdrobitoare : cînd studentul Gîrda a pătruns în casă — şi nu avem motive să-i punem la îndoială spusele — era întunerec peste tot şi uşa deschisă, iar ceva mai tîrziu — la o distanţă de timp destul de mare — cînd au ajuns la faţa locului organele anchetatoare, domnea acelaşi întunerec. Paul însă, care a intrat imediat după plecarea celui pe care el l-a bănuit şi noi la fel, în urma atîtor „probe materiale“, făptaşul, a descoperit trupul la masa din sufragerie, aşezat pe un scaun. Noi am găsit victima în bucătărie şi am admis că Paul se înşelase sau voia — în felul lui doar pe jumătate responsabil — să ne înşele, afirmînd că descoperise corpul liceanului în sufragerie. E adevărat că el înşira multe lucruri care nu s-au dovedit rezistente la examenul realităţii şi chiar, în legătură cu această crimă la care fusese, într-un mod atît de ciudat, martor, de foarte multe ori depoziţiile sale nu coincideau de fel. De aici şi o neîncredere generală în spusele lui, neîncredere perfect motivată, dar a cărei absolutizare a fost o mare greşeală. Paul spunea adevărul *în felul lui,* aşa cum, la o scară mai mică, o facem cu toţii, despre acelaşi obiect, încremenit, dur, sau acţiune simplă, noi articulăm aceeaşi frază, dar mereu cu alte particularităţi lexicale în plus sau în minus. Cu atît mai mult diferă versiunea a doi inşi cu totul normali, mediocri, la relatarea

unui eveniment, deci a unor obiecte şi fiinţe în mişcare. Ori, unul din puţinele elemente constante în depoziţiile contradictorii ale lui Paul, era existenţa luminii în vilă, care *ardea* atunci cînd el intrase şi care ardea şi atunci cînd el ieşise, îndreptîndu-se spre baracă să anunţe teribila veste. E greu de presupus că în faţa acelui trup pe care el îl credea lipsit de viaţă, tînărul acesta atît de impresionabil şi de puţin stăpîn pe nervii săi, să fi făcut gestul curios, la ieşire, de a întoarce comutatorul. Or, la nici jumătate de oră, cu aproximaţie, cînd a pătruns acolo Gîrda, lumina era deja stinsă, dovadă că el nu a putut distinge dacă se află cineva sau nu în sufragerie. Ori, dacă Paul nu a stins lumina, deşi intrase după criminal, atunci numai *un altul* ar fi putut s-o facă şi acesta nu putea fi decît adevăratul asasin. Cu necesitate decurge atunci faptul că trupul pe care-l zărise Paul prăbuşit cu faţa pe masă era viu şi petele de sînge proveneau de la o hemoragie superficială nazală, în urma unei lovituri — una singură — cum recunoaşte Gaşpar că ar fi administrat victimei, după care ar fi plecat în grabă. Poate cineva — un tînăr, să zicem — sucomba după o astfel de lovitură ? E foarte greu de crezut, chiar atunci cînd cel care loveşte e un fost campion de lupte. Auzind însă că liceanul a fost ucis, Gaşpar a avut reacţia nefericită de a fugi din teamă de justiţie, deşi era convins de nevinovăţia sa. Da, tovarăşi, din teamă de justiţie, de o eroare posibilă a justiţiei şi, trebuie să recunoaştem, că probele împotriva lui, probele materiale erau împovărătoare. Fuga lui a fost, e adevărat, disperată şi nenorocită pentru noi toţi, pentru toată lumea, pentru că s-a întîrziat prinderea adevăratului făptaş care a putut, nestingherit, să comită o a treia faptă, la fel de înfiorătoare ca şi primele două.

Deci, Paul iese din sufrageria *luminată* şi se duce la baracă, unde anunţă faptul, cui ? Lui Donesie Micula, deoarece nu-l găsise pe Krinitzki, Donesie, în care avea în-

credere, unul din apropiații uriașului și care, se pare, știuse să se apropie de Paul. Apoi, împreună, cei doi își fac „curaj“ și vin să anunțe secția de miliție. Dar — un alt amănunt care ne-a scăpat tuturor în prima fază a anchetei — după ce Paul i-a comunicat lui Donesie vestea, au plecat ei imediat să anunțe ? Da, așa am crezut cu toții, mai ales că am fost induși în eroare de informația pe care ne-a dat-o Donesie, și anume ora la care ar fi sosit Paul în baracă, cu vestea sinistră. În loc de zece fără un sfert, care se pare că a fost ora reală a sosirii lui Paul, Donesie a informat zece și jumătate și noi l-am crezut pentru că nu era nici un motiv ca tocmai el să fie suspectat. Noi, în schimb, l-am suspectat pe Gîrda că nu a dat timpul real și chiar pe Irina Dabici care părea părtașa lui Gașpar și care stătea în miezul acestui nod încîlcit și confuz. Cu toții ne-am ghidat după ora lui Donesie și, ceea ce e și mai ciudat și a îngreuiat mult aflarea adevărului, a fost faptul că Paul, de la locul crimei nu a venit direct acasă, la baracă. El însuși l-a căutat pe Krinitzki, în cîteva locuri pe care știa că acesta le frecventează — după spusa lui, pe care am însă motive să le pun la îndoială. Pur și simplu a fugit undeva la rîu, sau pe drumul care duce spre munte, sau a hoinărit pe undeva, fugind de oameni, avînd teamă de oameni. Deși, ceea ce văzuse el acolo în casa Dabici, nu era decît un tinerel leșinat, care avea să se trezească peste cîteva minute, perfect sănătos — după o pierdere neînsemnată de sînge — iar vestea pe care i-a dat-o lui Donesie era falsă. Acesta însă nu a alergat să-l caute pe „băicuțul“ cum i-a declarat lui Paul, ci, după o inspirație de moment, a alergat chiar *acolo*, din simpla „plăcere“ de a-l vedea primul (sau de a-l vedea pur și simplu, probabil că bănuia că o dată miliția aflată la fața locului, accesul i-ar fi fost interzis), pe cel care-l batjocorise în cîteva rînduri și care îndrăznise să-l înfrunte pe Krinitzki și să-i smîngălească exemplarul acela din Biblie. Ajungînd acolo însă, a avut surpriza să

constate că liceanul era viu și... restul vă e cunoscut din depozițiile lui, de ieri. Ceea ce trebuie reținut e că asasinul, la fel ca și în cazul Simonca, a acționat în afara oricărei premeditări, după o intuiție momentană, fulgerătoare și, nu numai că, extrem de viclean fiind — așa cum sînt dezaxații, de o răceală și un sînge rece remarcabil — dar, spre norocul lui, noi cu toții împingeam momentul crimei cu mai bine de o oră și jumătate înapoi, în clipa cînd Gașpar a fost văzut ieșind din vilă, timp în care Donesie se afla în baracă, mai bine de o duzină de oameni putînd depune mărturie pentru el.

În sfîrșit, Donesie se întoarce, îl ia pe Paul care îl aștepta cocoțat pe patul lui în dormitor, pe jumătate paralizat și mut de spaimă deși el nu văzuse moartea, ci o provocase chiar, fără să știe și are îndrăzneala nemaipomenită de a suna la poarta secției de miliție și de a întovărăși pe un sergent la locul crimei. Sergentul, zăpăcit, face aici o serie de greșeli, îi lasă pe cei doi să păzească poarta casei și, Donesie, nu rezistă și fuge, la vederea soldaților care se apropiau, tîrîndu-l pe Paul după el, deși acesta, se pare, intrase într-un puternic puseu isteroid.

În afara amănuntului cu lumina, de la tînărul Paul am mai aflat un indiciu, ceva care viza chiar făptura ucigașului, deși eu însumi am făcut foarte greu și tîrziu legătura. Și anume, înșirînd tot felul de amănunte despre păsări uriașe, despre oameni, păsări și altele, pe care nu le rețin prea bine, amestecat mereu printre altele, diverse, apărea mereu un om de care însuși Paul nu-și aducea prea bine aminte, pe care nu-l identifica adică, care însă îi provoca o anumită groază, destul de ciudată, inexplicabilă, chiar copilăroasă aș zice, pentru faptul doar că acest om necunoscut, spunea el, „era o pasăre ascunsă“ sau „ceva care se transforma într-o pasăre“, nu mai știu exact, o bîiguială de acest fel, așa cum ați auzit și dumneavoastră, mii, din partea lui. Interesant e, că, se părea că acest

„om necunoscut“ avea o mînă sau un deget în formă de gheară de pasăre, amănuntul acesta revenea în semi-halucinațiile lui în mod invariabil și, multă vreme nu i-am dat importanță. Apoi, am înțeles că trebuia să fie un element real în mijlocul unei întregi construcții fanteziste, așa cum se întîmpla mai adesea în cazul minții înfierbîntate a tînărului, mai probabil un om la care Paul observase un deget cu o unghie deformată, un defect din naștere, un amănunt care s-a înscris cu o nemaipomenită putere în memoria lui capricioasă. Și apoi, deodată, și nu cînd îl ascultam pe el, în prezența lui, ci în cu totul altă parte, cînd făceam o treabă oarecare, indiferentă, am înțeles : unghia aceea în formă de gheară de pasăre nu era decît semnul acela, rana aceea de pe mulaj, de pe gîtul liceanului sugrumat. Era unul din acele amănunte — alături de petele de sînge — mărunte, inexplicabile, pe care le-am dat cu atîta ușurință la o parte și poate că e firesc așa, noi mereu, nu numai în timpul unei anchete judiciare, dar și în viața noastră măruntă, cotidiană, dăm la o parte, printre altele, și unele „mărunțișuri“, care, apoi, după un timp cresc și devin colosale. De aceea poate că e firesc și în timpul unei anchete de acest fel să trecem cu o anumită miopie peste unele date, elemente fundamentale, deși mărunte. În acest sens, cred eu că se spune că nu există crimă perfectă, o crimă fără urme. Greșeala anchetatorului nu e să neglijeze unele aspecte, ci, cred eu, să nu se întoarcă la ele sau să accepte rezolvarea unui caz, dînd la o parte din dosarul de probe acele fapte sau elemente care îl incomodează. Numai mărturisirea totală, cu probe, a făptașului, poate să șteargă tot ce e nerezolvat și „incomod“ într-un dosar, sau într-un caz.

Cînd s-a luat deci proba mulajului la Gașpar, primul meu gînd a fost să-i examinez mîinile, unghiile, un gest care a fost ținta unei ironii, de altfel foarte reușite, a tovarășului comandant. Gașpar însă, spre ciuda mea, avea

unghiile perfect normale, îngrijite chiar și atunci, m-am văzut în situația de a căuta un om în toată uzina care avea o unghie malformată. Ce ridicol, nu-i așa ? Dar ce-mi ajuta că știam că era vorba de inelarul stîng, cînd puteau fi destui inși, sau doar doi accidentați cu același semn și într-o uzină, se știe, că sînt mulți muncitori cu mici accidente de producție. Nu am pornit într-o astfel de comică cercetare cu atît mai mult cu cît — încă o dată din ironia sorții — mulajul se potrivea pe mîinile lui Gașpar. În raport s-a spus că se potrivea „perfect" și eu m-am îndoit imediat de această „perfecțiune", dar nu asta conta. Ca și în cazul unghiei aceleia, puteau fi cel puțin cîțiva inși cărora să li se potrivească mulajul, mai ales că mîinile făptașului nu prezintă nici o particularitate de formă. Au mai fost cîteva astfel de „mărunțișuri" pe care le știți deja acum, cu toții, și nu vreau să vă rețin prea mult; de altfel eu însumi încercam mereu să le dau la o parte, pentru că dacă e adevărat că ele mi-au atras atenția asupra unei erori posibile pe care o puteam face, ele puteau însă, în același timp, să-mi întunece orizontul problemei, în mare.

Ce știam atunci ? Că în nici unul din cele două cazuri, crima nu fusese premeditată, în ambele, urmele dispăreau foarte aproape de locul crimei (ciudat, ideea cu bicicleta ne-a venit foarte tîrziu, deși pare atît de simplă, abia după ce a fost omorît și Krinitzki), iar mobilul crimei — dacă exista într-un caz — nu se potrivea cu celălalt. Sigur că nu există crimă fără mobil, dar uneori acest lucru te poate induce în eroare și iată că, dacă în cazul lui Simonca, fapta ucigașului avea un scop, în cel al liceanului, avea un altul, care nu „se legau" de loc între ele și atunci, într-adevăr, dacă era un singur făptaș și acesta era un nebun, care era „mobilul" său, atît de ascuns ? Sau poate era într-adevăr un nebun și nebunii fac lucruri ilogice și

atunci era inutil să ne propunem o rezolvare sau o legătură logică a celor două fapte ?!

Dacă mi-aş fi închipuit însă că am de-a face cu un nebun, nu l-aş fi găsit nici astăzi pe asasin, pentru că ideea că făptaşul e un individ iraţional îţi reduce la jumătate, cel puţin, capacitatea de a judeca, chiar şi capacitatea de a-l urmări. Trebuia mereu privit ca un ins raţional — eu l-am privit mereu astfel — și numai în acest fel, existau șanse de a-l descoperi. Mai ales că era și foarte tîrziu, nemaipomenit de tîrziu.

Apoi a fost ucis Krinitzki. Vestea a fost fulgerătoare şi abia atunci — o dată cu buimăceala generală — a venit şi spaima lucidităţii : ştiam puţin, înfiorător de puţin, și asta datorită în primul rînd simplităţii neobişnuite cu care erau comise crimele și apoi, lipsei totale de legătură între ele. Și acum, acelui muncitor forjor și liceanului fără tată, i se adăuga Krinitzki, un ins atît de neobişnuit, bănuit el însuși, în mod destul de serios, de temeinic, vreau să spun. Pentru mine, cel puțin, moartea uriaşului, a fost o revelaţie, a fost prima mare greșeală a criminalului, prima faptă premeditată — deși, ca în cazul primelor două, ora şi locul crimei au fost alese „ad-hoc", după acea inspiraţie vicleană și sinistră care e una din componentele tipului moral dezaxat a lui Donesie. Şi-apoi, ea a avut un martor ocular — da-da ! întări Mateiaş în faţa privirilor puţin nedumerite ale celorlalţi -- la această acţiune atît de năprasnică şi înfiorătoare, se găsea un martor, în imediata apropiere, deși nici pînă astăzi nu ştiu cu precizie cine a fost. Din cercetarea cu atenţie a terenului, din urmele deduse cu ajutorul cîinilor și cu o răbdare mare, eu, cel puțin, am dedus existența la locul crimei și a unei a treia persoane, deși ipoteza părea improbabilă și, în această problemă nu m-am înţeles de fel cu tovarăşul Alexandrescu, cu care am avut lungi discuţii, pentru prima oară, în acest caz, trebuie să recunosc. Și ipoteza

mea era cu atît mai neverosimilă, cu cît cunoșteam deja marea abilitate a făptașului, instinctul său atît de ascuțit, comparabil cu al unui animal rapace și inteligent, și mai ales că eu deduceam că această a „treia" persoană, „martorul", nici nu fusese observat de criminal. În orice caz, în dimineața crimei am observat urme vizibile pe malul apei, într-un loc în care se află două grupuri de sălcii : iarba turtită încă — deși urmele erau destul de slabe — cîteva crengi rupte, chiar malul moale, puțin surpat într-un loc, erau dovezi care arătau că cineva șezuse o vreme acolo. Probabil Krinitzki — după seara aceea învălmășită — și, după un timp, trecînd pe acolo făptașul, acesta l-a strigat și... restul îl cunoaștem din depoziție și din reconstituire. Dar unde era cel de-al treilea, cum de nu l-a zărit făptașul, care, în acest caz, sînt aproape convins, s-ar fi oprit de la orice tip de atac ! Și, mai ales de ce nu a venit acesta „al treilea" să ne spună, el care *știa ?* În primul rînd, cu cine putea fi Krinitzki acolo ? Cu unul din acoliții săi, evident...

— Bine, îl întrerupse cineva pe plutonier, dumneata pornești de la o premiză pe care nu ai demonstrat-o încă : de ce trebuia să se afle victima pe malul apei cu încă cineva ?

— De ce ? repetă inutil Mateiaș, părînd încurcat — nu știu de ce... am presupus pur și simplu că... în sfîrșit, cercul începea să se strîngă — după aceasta cea de a treia crimă, în jurul ultimei victime, în jurul celor din apropierea lui Krinitzki. Erau cîțiva, Petcu, Donesie, Paul, și... cam atît. În jurul orei unu, chiar înainte de unu, asasinul trece pe drumeagul acela lăturalnic, cu bicicleta lui, cînd e strigat de cineva care se odihnește lîngă sălcii, adică de victimă chiar, care se ridică — probabil că celălalt nu se grăbește să asculte și să se oprească — și face cîțiva pași, Krinitzki adică, în întîmpinarea lui. Celălalt se oprește și cei doi stau de vorbă, mai bine zis victima, care știa totul,

îl ceartă pe făptaș, neînțelegînd că stă de vorbă cu un individ iresponsabil. Atunci, după un timp, celălalt încearcă să se dezvinovățească — probabil că ideea crimei încă nu a încolțit nici acum în cugetul lui — dar, se pare, victima e categorică, ruptura între ei doi definitivă și, mai mult chiar, ucigașul e sfătuit, în termeni foarte drastici, să se predea neîntîrziat. Celălalt se apără, încearcă să *convingă*, apoi, brusc, cu viclenia și intuiția sa fulgerătoare, înțelege că uriașul e surd și va rămîne astfel. Ceea ce e curios — și ceea ce unora le pare încă incredibil — e că ultima parte a discuției și, probabil și cea mai aprinsă — era de natură pur teologică. De data aceasta însă rolurile erau schimbate, *celălalt*, ucenicul, încearcă să-l convingă pe maestru de o anumită greșeală pe care o săvîrșește mereu, *ceva* care trebuie că semănase cu discuția rămasă confuză pentru totdeauna pentru noi — pe care o purtase Krinitzki cu Simonca, numai că răsturnată de astă dată. Da, acum era *celălalt* care *învăța* dar, spre furia și umilința lui, primul său ucenic pe care și-l alesese îi era profund recalcitrant, neînțelegînd nu numai propriile-i „greșeli" pe care i le imputa *celălalt* în ceea ce numea acesta, probabil, descoperirea adevăratei scripturi, dar nici măcar mobilurile care l-au împins la cele două fapte nemaipomenite, la primele două crime. Dimpotrivă, victima continuă să-l considere pe *celălalt* ca un simplu fățarnic, și, mai rău, ca un individ nestăpînit, orbit de furie. Aceasta a fost greșeala lui, Krinitzki avea în față un instinctual, un, ceea ce numim noi, individ stăpînit de complexe de inferioritate, un ins care acționa spontan, lipsit brusc de simțul măsurii, violent — așa cum era el însuși, Krinitzki — și bănuia în *celălalt* absența acelei mari calități pe care i-o aduse lui Biblia. Greșeala mare a victimei a fost că l-a considerat pe celălalt un individ capabil de remușcări, de acel complicat proces prin care trece un om normal — chiar cînd el trăiește invincibile puseuri

criminale — după un act spontan și extrem, îndreptat împotriva unei ființe vii. Deși toată lumea credea că Krinitzki e posedat și propagă misticismul — după un termen cam semidoct, foarte răspîndit însă la noi — adevărul era însă că Krinitzki nu era nici pe departe mistic, ci era un singuratec oarecare, un individ speriat poate de viață și anume, nu de viața din jurul său, ci de aceea care clocotea, năvalnică, în el. Și în umbra acestei mari și imperfecte singurătăți, înflorea ceea ce am putea numi — din nou cu un termen greșit — adevăratul misticism, cel al lui Donesie, deși aici e vorba de un paranoic care și-a găsit — canalul de dezlănțuire a firii sale care ascundea o ciupercă uriașă, otrăvitoare, invizibilă și vie, ca un păianjen uriaș și abstract care se mișcă sub pielea unui om oarecare. Pentru că, în „conștiința" semidoctă a lui Donesie, stăpînită de puternice tare la care voi ajunge imediat, începu să încolțească ideea că, deși Krinitzki îi relevase acea „lume de dincolo" posibilă și formidabil de materială, el însuși, învățătorul adică, nu era decît pe jumătate „conștient" de cele ce învăța și una din imperfecțiunile vocației sale era tocmai teama de mulțime, lipsa urii față de popi care „amăgeau mulțimile" etc., etc. *El* însă era cel ales, el poseda cheia adevăratei învățături și, mai ales, el avea și forța „morală" necesară de a răspîndi „credința". Reproșurile aspre pe care i le aducea deci Krinitzki, la acea oră fatală, nu făceau altceva decît să întărească în mintea criminalului ideea „neputinței" învățătorului său, iar faptul că victima îl sfătuia, sau îi poruncea chiar să se denunțe nu îl speria atît, ci îl *jignea,* pentru că îi arăta că unul din puținii oameni în ochii cărora el ar fi putut trece drept un „apostol" viu al credinței nu îl înțelegea. (Și nu sînt întîmplătoare desele sale referințe la pilda sfîntului Petru care a retezat cu sabia urechea slugii lui Caiafa ca și „profeția" despre apariția în curînd a „adevăraților apostoli

luptători“ care „vor salva lumea“ etc.). Deci iată, că după ce înlăturase, sau „pedepsise“ cum spune el, pe doi dușmani ai credinței, cel în ochii cărora ar fi putut trece drept unul din acei „apostoli luptători“, îl nega pur și simplu, și îl trimitea la miliție ca pe un infractor ordinar. Atunci s-a hotărît brusc și a lovit. O dată ce Krinitzki nu-l accepta, el devenea primul dușman și cel mai periculos pentru că, atît timp cît trăia, toți ceilalți vedeau numai în el pe „adevăratul propovăduitor“ etc., etc. Poate că în clipa aceea, Donesie a ucis ca să rămînă liber, în felul lui de a vedea lucrurile, de a rămîne singur, singur cu propria sa obsesie pe care i-o trezise celălalt, victima, dar care nu era acum la înălțimea sa, ba mai mult începea să o „murdărească“, după propria lui expresie de ieri, de la reconstituire.

Și atunci se întîmplă un fapt uluitor : după ce e lovit, Krinitzki nu numai că nu se apără, dar se îndreaptă spre malul apei, într-o direcție cu totul opusă celei care l-ar fi apropiat de oraș, de dormitor, de oameni, în sfîrșit. Criminalul aleargă încă o dată după el, lovindu-l mereu, dar uriașul intră în apă și trece aproape dincolo, către malul celălalt, căzînd în apa joasă de lîngă țărmul opus unde se întindea cîmpul, o potecă îngustă, folosită de femeile care aduceau dimineața laptele în oraș și un lan îngust de trifoi. Cineva a încercat să explice acest gest inexplicabil printr-o anumită panică de care e cuprinsă victima la prima lovitură și care o face să-și piardă simțul orientării. Eu însă nu am crezut nici o clipă că, lovită, victima a intrat în alarmă și a putut să încurce astfel drumul, mai ales că uriașul voia neapărat să treacă dincolo de apă, cu ultimele sale puteri, și a încercat — aproape nepăsîndu-i de asasin care l-a lovit în cîteva rînduri pe la spate — să urce celălalt mal. Însemna că *acolo se găsea cineva,* pur și simplu, pe care victima voia s-o apere sau s-o avertizeze, și acel cineva e cel de-al treilea ins care

se afla acolo, acel martor care nici astăzi nu a venit să ne spună ceea ce a văzut și trăit. Faptul că totul s-a întîmplat în apă a încurcat toate urmele, așa că am avut foarte puține piste, sigure, de cercetare. Felul în care a căzut victima în rîu însă, cu fața spre celălalt mal, era însă grăitoare, profund grăitoare. Cine putea fi însă cel pe care Krinitzki voia să-l protejeze, pe care îl credea slab și, mai ales, cu reacții feminine, întîrziate, contradictorii : unul singur, cel pe care-l îngrijise mereu în ultimele zile, tînărul Paul. Acesta a fost martorul întregii scene, îndrăznesc să spun martorul laș al întregii crime, căci un altul, poate că ar fi intervenit, deși... Acest lucru explică și profunda criză în care a intrat acest individ atît de sensibil și de puțin stăpîn pe propria sa sensibilitate, faptul că a trebuit internat pentru cîteva zile sub supraveghere strict medicală. Dar nu acest lucru l-a împiedecat să vină la noi ! Criza lui s-a declanșat abia a doua zi, spre seară. Dimpotrivă, la uciderea liceanului — la care i se păruse că asistase — a avut tăria să vină, să ne anunțe, sau, mai bine zis a avut tăria să-l însoțească pe celălalt, dar acum, celălalt era chiar *el* și acum trebuia să vie singur, ceea ce era într-adevăr imposibil. Și asta arăta că el, Paul, îl cunoștea, îl recunoscuse și teama lui devenise atît de mare — împiedecîndu-l să alerge nu să anunțe organele de miliție, dar chiar pe cei din dormitor, oamenii în jurul cărora trăia, de teama *lui,* probabil, „cineva" care îi era atît de apropiat, atît victimei cît și lui, și cu atît, deci mai înfiorător. Revelația criminalului a fost un șoc profund, aproape ucigător, pentru debilul Sucuturdean, de aici încremenirea sa, lipsa lui de voce, aș spune. Oricum însă, lațul era strîns acum și, în clipa cînd, cu gîtul însîngerat, atacat mereu de la spate de asasinul agil ca o maimuță, victima se îndrepta spre el, cu ultimele forțe, Paul fugi de propriul său prieten, un biet muribund înspăimîntător la vedere, spre oamenii strînși acolo în dormitorul încăr-

cat de mirosuri și unde, odată ajuns, cu sufletul la gură, îl reîntîlnește chiar pe *el*, deodată *diavolul*, sub acea înfățișare feminină, instabilă, atît de asemănătoare, ridicol de asemănătoare, cu a sa însăși !...

Mateiaș continuă să vorbească, încă vreun sfert de ceas, obosit deodată, înșirînd date, amănunte, pe care, în mare, cei de față le cunoșteau, elemente tehnice, logice e adevărat, dar care sunau în gura lui ca o dezvinovățire. Apoi adăugă, în încheiere, activat din nou, de propriile sale fraze, sau numai de-o anumită amintire pe care n-o putea formula prea bine :

— Expertiza de ieri a constatat că e vorba de un iresponsabil mental, de un *paranoic*, așa cum am bănuit și noi și actele sale de violență nu sînt decît urmarea unei contradicții, mai bine zis a unei contraziceri pe care asasinul nu o putea suporta. Cu toții — adăugă Mateiaș — atunci cînd enunțăm sau apărăm o idee oarecare, chiar abstractă, devenim neliniștiți cînd cineva se pune în dezacord cu ea, iar cei cu o natură mai puternică sau impulsivă, nu se mulțumesc numai cu combaterea argumentelor teoretice ale adversarului, să zicem, dar încep să nutrească chiar sentimente ulterioare și disimulate de răzbunare, antipatie, resentimente ce prind felurite forme etc., etc. La oamenii obișnuiți însă, aceste „resentimente" care apar în urma unei stricte negații teoretice, nu părăsesc sfera sentimentalului, ca să zic așa, adică totul se sfîrșește cu o antipatie mai pronunțată să zicem, o contestare pur verbală a valorii adversarului, în formele calomniei, poate chiar o ocolire a lui dușmănoasă. Atîta tot însă. În cazul nostru, acest om primitiv, dezechilibrat de o nemaipomenită încredere în sine, poseda un orgoliu atît de fantastic încît aceasta luase formele unui dezechilibru de tip clinic — sau, mă rog, invers, dacă doriți, o anumită dereglare morfologică a dat naștere la această anomalie psihică, la acest „eu" umflat monstruos, care nu era capabil să suporte

cea mai măruntă negare, iar cel care îndrăznea să emită cel mai șovăielnic sau distrat „nu" — chiar cînd era vorba de un ins nedezvoltat, ca în cazul liceanului Dabici — era privit ca un dușman al întregii existențe a criminalului. Obsesia sa religioasă se confunda, iată, în fiecare clipă și în cel mai mărunt element al ei cu întreaga sa fire, și acest lucru e într-adevăr monstruos, căci cine poate trăi cu atîta „puritate" să zicem, o idee, chiar și ridicolă, decît un dezaxat, un paranoic ?! Acest Donesie, după cum mărturisește cu totul senin și logic — în sinea sa — își pusese în gînd să omoare, sistematic, pe toți cei care purtau un carnet de partid din secția sa, sau din fabrică și, ceea ce e curios, e faptul că el prevăzuse că va fi prins. Viclenia lui era doar să se amîne cît mai mult acest fapt, deoarece el însuși nu-și recunoaște nici un fel de responsabilitate.

„Pe mine m-ați putut prinde ! mi-a spus el, chiar azi-dimineață cînd l-am văzut ultima oară — dar pe El, cel care mi-a poruncit să fac toate astea, pe El, vă întreb, cum îl puteți prinde ? Tot cu cîini și santinele ? Etc., etc. frazele sale curente, pe care am început deja să le învățăm cu toții... Ciudat, nu-i așa ? L-am prins și totuși nu l-am prins, îl avem și l-am scăpat, așa cum îți lunecă un pește, atunci cînd întinzi mîna în vreo scorbură sub apă, în care s-a ascuns. Și unde a alunecat acest individ nemaipomenit ? Cine îl poate urmări în noaptea populată de fantome hidoase a creierului său ? S-a propus o a doua expertiză, la un alt nivel, dar rezultatul e de așteptat. Mina lui perfect senină, jovialitatea sa, aproape mîndria sa și, mai ales, tendința sa absurdă de a încerca mereu să „mă convingă" la credința sa, urmărindu-și „logica" sa cu o forță de argumentare și convingere cu totul uimitoare pentru poziția sa, îl desenează net ca pe un obsedat, un paranoic care a găsit în „credință" un canal potrivit de eliberare a instinctelor sale violente, criminale, lipsite de frîna unei

judecăți firești, echilibrate. O minte neagră, înspăimîntătoare, slujită de o vitalitate și siretenie drăcească... Uită mereu, parcă, locul în care se găsește, ceea ce s-a întîmplat între timp, ura fenomenală și sila care îl înconjoară, și, de cîte ori mă vede — și în ultimele zile l-am văzut destul de des — încearcă să continue discuția începută acolo în gară ! Nu cea de acasă, cînd era neliniștit deja și eu însumi eram la fel, cînd amîndoi eram paralizați de teamă, unul de celălalt. Nu, discuția începută în gară, cînd afirma că eu mă aflu la începutul credinței pentru că îl ascult, sau numai pentru că nu rîd de el, așa cum făceau toți ceilalți, în uzină și în baracă, sau pînă în adînc în anii copilăriei poate, cînd trebuia să se retragă fîstîcit și pierdut — ridicol de sensibil sau laș — în propria sa ființă, în propriul său trup, ca și melcul în cochilie. Acea cochilie care l-a ascuns atît de bine și din care a țîșnit apoi veninul !... Nu-mi poartă nici un fel de pică, mă tratează chiar cu un fel de condescendență, ca pe un individ doar pe jumătate conștient de tot ce face, aproape mă simpatizează! E foarte cochet, mi s-a lăudat că tovarășul comandant i-a promis că nu va da ordin să fie tuns — el care umbla mereu tuns, acum lasă să-i crească părul, doar pentru că a auzit că deținuților li se taie părul ! Își schimbă mereu cămașa și a cerut un foarfece, care bineînțeles i s-a refuzat, lucru care îl întristează. Mi-a spus ieri, rîzînd ușor, că sîntem neputincioși, și că se va reîntoarce nu peste multă vreme *. A cerut să i se aducă o Biblie și stă toată

---

* Peste vreun an și jumătate, după o peregrinare prin diverse spitale-penitenciar din capitală, avînd la activ numeroase referate ale celor mai competente comisii de expertiză din țară, Donesie se va reîntoarce în micul spital raional, însoțit doar de un milițian perfect ignorant de antecedentele celui pe care îl excorta și predat secției de boli nervoase. Aici el va „trăi" între femei isterice de diferite vîrste, lîngă schizofrenici care se ascund sub mobile sau în colțuri întunecate, fugind de lumină și alături de melan-

ziua cu ea în mînă, trist pentru că nu știe să citească. Declamă însă mereu pasagii, pe care le reține din memorie, din lecturile lui Krinitzki probabil. Tot ieri îmi declara că „nu avea nimic personal cu Simonca“, *dimpotrivă* afirmă că îl stimase totdeauna pentru priceperea sa profesională. De Krinitzki vorbește mereu cu pietate și, într-un rînd cînd l-am întrebat cum de a putut ridica mîna împotriva omului care îi arătase atîta încredere, unul din puținii care se apropiase cu căldură de el precum și de firea sa ciudată, a ridicat mirat privirea, neînțelegînd parcă, lăsîndu-mă fără răspuns, dar cu atîta gravitate și solemnă nedumerire încît m-am simțit, fără să vreau, o clipă stînjenit, de parcă făcusem o gafă. Pe liceanul Dabici îl urăște și astăzi însă, de parcă ar fi viu, și vorbește cu aprindere și neobișnuită ațîțare împotriva lui, încît ochii îi sclipesc cu furie, iar în jurul buzelor îi apare o spumă subțire, de care nu-și dă seama. Cînd l-am întrebat de tînărul Sucuturdean s-a prefăcut că nu-l cunoaște, apoi a admis că nu-i știa numele de familie care l-a înveselit și a încercat să glumească, spunîndu-mi cu o expresie șireată că nu era numele său din acte, ci un

---

colici amabili, într-un etaj al unei clădiri retrase în fundul unui parc neîngrijit, la marginea orașului, în dosul unor ferestre cu gratii subțiri, moi, a unei uși care se închidea cu o simplă cheie, „păzit“ de cîteva infirmiere și de doi paznici cu ani mulți de serviciu, blînzi, dezinteresați perfect de grijile acestei lumi, idiotizați în pace de cei cîțiva pensionari banali, cu care aveau mereu de-a face. Aici, peste o jumătate de an îl va descoperi (din pură întîmplare) fostul procuror-șef al raionului, Remus Alexandrescu, retras acum în avocatură, care va da alarma, o alarmă care va răsuna însă ca un strigăt într-o cameră cu pereți de catifea. Lumea — sau cel puțin lumea din acel orășel care îl cunoștea atît de bine, plictisită de ideea că e încă în viață — îl va trimite peste cîteva zile în grabă de acolo și Donesie se va retrage din nou în mormîntul său mișcător, însoțit mereu de cîte un paznic plictisit, vreun flăcău tînăr, cu obrazul alb, rotund, cu mustața moale, abia mijită și ochii sclipitori, visînd femei coapte, nerușinate, cu forme pline și tari.

pseudonim ales cu multă grijă, ca să-l facă pe cel care-l purta mai atrăgător în ochii celorlalți. Apoi, a adăugat simplu, că după părerea sa, Paul era un nebun care nu trebuia angajat nicăieri, dar un nebun pașnic, visător. Încerca să pară detașat, indiferent chiar, dar se vedea că-i păstra o pică ascunsă, poate nu prea mare, lui Paul, probabil pentru simpatia pe care i-o arătase Krinitzki în ultimele sale săptămîni.

EPILOG

La două zile de la seara aceea dramatică, spre aceeaşi gară măruntă grăbeau două siluete, în orele tulburi ale dimineţii. Un bărbat şi o femeie, tăcuţi, mergînd grăbit, bărbatul încovoiat sub greutatea a două geamantane enorme, femeia, îmbrăcată pe jumătate ţărăneşte, ducînd o legătură mare, umflată, incomodă. Pe cele trei linii ferate înguste, nu se zărea nici un tren, totul dormea încă paşnic sub cerul negru, cu stele pălind, cu şinele care sclipeau ascuţit, răutăcios, printre bulgării mari de zgură. Undeva, într-o parte, în dreptul magaziei de mărfuri, veghea o garnitură fără locomotivă, un şir mărunt de vagoane ca o fiinţă adormită încă, gîrbovită, aşa cum sînt unii muritori cu pieptul scobit umblînd vinovaţi peste tot sau doar stînd, aşteptînd ceva indecis, ascultînd poate un chinuitor bîzîit ce răzbate mereu dinlăuntrul trupului lor îngust şi dezamăgit.

Cei doi inşi, bărbatul şi femeia, alergară grăbiţi de-a lungul liniei ferate şi, ajunşi în sfîrşit în dreptul garniturii care moţăia, aşteptîndu-i, sau doar moţăia pur şi simplu, fără să se oprească o clipă, urcară bagajele grele cu care erau încărcaţi, apoi, gîfîind cu putere, se suiră la rîndul lor. Bărbatul mergea înainte tîrînd geamantanele după el şi astfel trecură prin două vagoane, oprindu-se în cel de-al treilea, fără nici o pricină vădită, deoarece totul era gol, neocupat. Se aranjară, în sfîrşit cu o grabă de parcă trenul trebuia să plece neîntîrziat, apoi, în timp ce femeia se culcă pe una din banchete, acoperindu-şi faţa cu năframa neagră pe care o purta, bărbatul coborî din nou, căutînd o fîntînă la care să se spele. Reveni după un timp, destul de lung, ca să-i dea timp femeii să adoarmă, dar, spre

surpriza lui o găsi așezată lîngă geam, cu fața turtită aproape de sticla rece, murdară, privind afară, deși dincolo nu se zărea decît peretele văruit al magaziei.

— Nu poți să dormi ? întrebă el.

Femeia dădu tăcut din cap, apoi spuse, privind mereu afară :

— E cineva alături... am auzit că mișcă cineva alături, poate ar trebui să ne mutăm de aici, sau... să vezi ce e...

— Nu cumva ți-e frică ? întrebă bărbatul, zîmbind scurt — oricum peste vreo jumătate de ceas se va umple și aici !

O privi nemișcat cîteva clipe, apoi văzînd că nu răspunde, trecu alături. Era un compartiment comun acolo, cu bănci goale, galbene, șlefuite, cu stîlpi subțiri din fontă, vopsiți cu o peliculă grosolană de vopsea maronie, susținînd tăbliile înguste, de lemn, ale portbagajelor. În colțul din dreapta al vagonului, sprijinit de un geamantan ieftin se afla un individ cu umeri înguști, și tocmai cînd bărbatul voi să închidă ușa, reîntorcîndu-se, călătorul acela atît de matinal, care părea ațipit, ridică fruntea, cu ochii clari, negricioși, zîmbitori, și îl recunoscu

— Gașpar ! strigă el și bărbatul care stătea încă în ușa despărțitoare a vagonului încruntă fruntea — îmi pare bine că te văd și că... mă bucur pentru dumneata, sincer, crede-mă !

— Unde mergi ? întrebă Gașpar.

— Am două țeluri ! spuse amuzat tînărul, care nu era altul decît Paul, un Paul slăbit la culme, cu haina sa subțire de doc, veche, atîrnîndu-i pe trup — unul foarte apropiat și celălalt... vreau să ajung la mormîntul lui, la Crivina, în primul rînd ! adăugă el apoi repede, văzînd că celălalt face un semn nerăbdător.

— Viu să stăm împreună, îmi permiți, Gașpar ? ! adăugă Paul și își luă geamantanul, apropiindu-se de celălalt care se pregătea să se retragă.

— Nu se poate ! răspunse morocănos, Gașpar — drum bun ! și închise ușa în urma sa.

Cînd se întoarse la locul său, femeia îl întrebă (stînd mereu în aceeași poziție)

— Cine e ?
— Nimeni.
— Te-am auzit vorbind cu cineva ?
— E un tinerel care lucrează în uzină... care dormea în baracă ! Încearcă să dormi, dacă poți, înainte de a sosi lumea ! Mai e un ceas bun...
— Cum îl cheamă ? insistă femeia.
— Nu știu ! Parcă Paul sau Pavel...
Femeia rămase cîtva timp tăcută și bărbatul își aprinse încă o țigară, deși abia o stinsese pe cealaltă. Era singurul semn care-i trăda nervozitatea, calmul firesc al făpturii sale puternice, cu un echilibru înnăscut al mișcărilor.
— Aș vrea să-l chemi aici, de ce l-ai lăsat să stea singur acolo ? Dormea ?
— Nu, răspunse Gașpar, nu dormea. Sau dormea cînd am deschis ușa, dar s-a trezit imediat. Am auzit că a fost bolnav, sau că e bolnav și acum... nu știu ce caută aici, credeam că e în spital !
— Cheamă-l aici, te rog ! spuse femeia, n-are rost să stea singur acolo. Numai dacă n-a adormit.
Gașpar se ridică, nemulțumit și se întoarse, în scurt timp, cu Paul. Acesta își tîra nu cu greutate, ci parcă cu spaimă, geamantanul său cu mîner împletit din sîrmă groasă, dădu mîna cu femeia ce stătea cu tîmpla rezemată de geam — în care o recunoscu pe Irina, o altă Irina decît cea cu care urcase muntele cu vreo lună în urmă, apoi se așezară toți trei și așteptară să vie lumea, să se umple vagoanele și apoi, într-un tîrziu să plece. Atunci cînd trenul se va fi pus în mișcare, va însemna că o parte a călătoriei se va fi sfîrșit.
Încet, încet, apoi, locul se umplu într-adevăr de lume. Nu erau prea mulți totuși cei care plecau, dar, înainte de a ieși definitiv din oraș, trenul trebuia să se mai oprească de două ori, o dată la o haltă a uzinei și apoi într-o periferie, căreia îi spunea „Băbăloaia“. Mai era încă destul timp pînă ca locomotiva măruntă, care făcea încă tot felul de manevre complicate, poate chiar inutile, pe liniile învecinate, să fie atașată de garnitură, cu un sunet sec, așa cum plesnește o coardă de pian.

— Și care e primul țel al călătoriei ? îl întrebă Irina pe Paul, deoarece o informase și pe ea că drumul său avea un dublu scop, sau, mă rog, o dublă țintă.

— Satul Crivina ! răspunse Paul cu o mare vioiciune care aproape îi făcea rău Irinei, atît de slăbit era, cu pielea feței întinsă nefiresc pe oasele mici, rotunde — e de datoria mea să merg la mormîntul prietenului meu, Krinitzki !

Apoi, fără nici o trecere, începu să povestească despre o turmă de măgăruși, în număr de șase, pe care îi întîlnise în drumul său spre gară. Nu era prima oară că îi vedea, dar de fiecare dată îi zărise neînsoțiți, colindînd prin locurile cele mai neașteptate, fîstîciți, triști, cu blănurile lor murdare de noroi, pline de scaieți. Odată îndrăznise — chiar la început — să se apropie și să-l mîngîie pe unul dintre ei pe grumaz și între urechi. Dar trebui să se îndepărteze în grabă deoarece, animalele, neobișnuite cu oameni, îl înconjuraseră cu boturile amenințătoare. Probabil că nu știau, în naivitatea lor, să deosebească prietenii de dușmani. Și-apoi ce conta ! El putea să iubească animalele și de la distanță !

— Și de la Crivina, întrebă Irina, ce-ai să faci mai departe ? Cum ai să te descurci ?!

— Nu vreau să mă descurc ! O spun cu toată sinceritatea de care sînt capabil... de ce să faci, mereu, la nesfîrșit, un lucru de care nu ești în stare, mai bine zis de care alții nu te cred în stare ? Toată lumea mă crede incapabil să „mă descurc“ ! Atunci, eu de ce să-i contrazic, chiar să-i jignesc, pentru că, trebuie să știți, oamenii țin foarte mult la părerea pe care și-o fac despre cineva și, dacă acel cineva ar îndrăzni...

— Ha, ha ! rîse cu oboseală, cu tristețe, Irina, dar rîse totuși, ce om original ești dumneata ! Îmi pare bine că vom călători împreună, deși parcă ne-am mai cunoscut ? Nu-i așa ?

— Da ! făcu spontan Paul, uitînd parcă cît de slăbit și epuizat era și că „ar fi trebuit să se menajeze“ — de la o vreme începem să vorbim cu toții în titluri de romanță, n-ați observat ? Parcă ne-am mai cunoscut ? !

Irina rîse din nou, mai încet, mai scurt, nu era acum decît un ecou al rîsului de adineauri și Gașpar, care încruntase din sprîncene și părea nemulțumit de cînd se afla Paul acolo, mai ales de cînd i se poruncise să-l aducă acolo, văzînd-o pe ea că se simte bine în prezența lui, își înăbuși cele două vorbe grosolane, mai „simțite" pe care ar fi dorit să le spună tînărului, dacă ar fi fost singuri. Irina, la rîndul ei simți antipatia instinctivă pe care Paul i-o provoca lui și atunci, încerca să se prefacă veselă, exagerîndu-și mereu reacțiile sau stările de bunăvoință pe care i le stîrnea oricum tinerelul acela zăpăcit și vorbăreț voind să-l apere — destinul lui Paul era de a fi mereu apărat de femei și nu iubit ! — și încurajîndu-l astfel, fără să vrea.
Apoi, Paul, deodată, spre uluirea femeii, o întrebă de ce pleacă din N. și mai ales dacă a încetat să „iubească" sau să „simpatizeze" pe cel care o „iubea" sau „simpatiza", tînărul acela elegant, nu prea înalt și care pășea atît de mîndru pe talonetele sale înalte. Irina, încercînd să-și ascundă surpriza — și simțindu-l din nou pe Gașpar că se zbîrlește „în el" — îl întrebă repede, pe Paul, de „unde știe", iar Paul, cu sinceritatea lui enervantă, mărturisi că îi spionase casa o după-amiază întreagă și mai dădu cîteva amănunte, neașteptate, care îi surprinse pe amîndoi. Paul adăugă însă, spre a-i liniști și, cîteva secunde, el, cel ridicol și mereu protejat, deveni un adevărat apărător și calm și dominant :

— De ce vă mirați astfel, doar trăim într-un cuib, un adevărat cuib, lipit cu noroi, paie, salivă și excremente... sîntem atît de uniți laolaltă, încît nu e de mirare că...

Irina întinse mîna și-l mîngîie visătoare — de parcă fraza lui Paul i-ar fi dat o ciudată nostalgie — pe Gașpar pe tîmplă, apoi se jucă cu părul lui des, aspru, castaniu. Bărbatul voi o clipă să se ferească de mîna ei — din jenă față de intrus, față de cel de-al treilea — dar farmecul mîinii ei era se pare mai puternic și, Paul, uimit, observă că acel om atît de grav, de morocănos, de grosolan, de temut chiar, aplecă supus capul, gîtul lui pe care mușchii curgeau cu zgomot parcă, se aplecă umil, era un taur-copil, un animal lipsit deodată de orgoliu, tremurînd ca o femeie

sau un bătrîn care se încălzește într-o primăvară nesperată, la căldura unui soare nesperat, răsărind din spatele unei lespezi amenințătoare.

— El — spuse Irina, mîngîindu-l mereu pe Gașpar, pe jumătate absentă — el e omul meu, el, oricum, nu mai are nimic de pierdut. Iar eu, dragul meu — (nu se înțelese bine cui i se adresa ea astfel) — eu nu sînt decît o femeie... nici măcar o femeie ideală ! — și ea rîse brusc, deodată, cu un accent dur, repede reprimat — așa că... dar ce te interesează toate astea ? !

— Vă iubesc ! spuse foarte serios Paul — vă iubesc pe amîndoi, și-mi pare bine că v-am întîlnit și că sîntem împreună ! Cine vrea să fie fericit ? E o prostie să vrei să fii fericit și îmi pare bine că voi ați înțeles acest lucru...

— De ce crezi că nu vrem să fim fericiți ? îl întrerupse Irina, vorbind ca și pînă acum, cu un interes pe jumătate și Paul observă că deasupra buzei de sus i se strînseseră cîțiva picuri de sudoare, un lucru pe care încerca să se prefacă că nu l-a observat — noi sîntem cu adevărat fericiți ! adăuga ea.

— Unde ai de gînd să te oprești ? îl întrebă Gașpar.

— Ce prostie ! exclamă Paul neauzind — cine e fericit, sau vrea să fie fericit, nu fuge în felul acesta de parcă în altă parte, în cu totul altă parte, nu ar fi același lucru... dar ce importanță are, mă bucură foarte mult că v-am întîlnit și sînt sigur că ne vom mai întîlni, poate chiar aici, în localitatea asta atît de pitorească, cu rîul zglobiu, limpede, care curge la vale printre bolovani și mărăcini, mîngîind pietrișul de pe fund cu o delicatețe neobișnuită, impresionantă...

— Ia uite ! făcu Irina și se mișcă și talia ei nefiresc de subțire îi subjugă, o clipă, total, pe amîndoi bărbații care se aflau lîngă ea — ai băgat de seamă, Viorel, dînsul se vede că a citit mult în viață, deși e încă atît de tînăr...

— Da, da ! mormăi Gașpar, încercînd să fie politicos — dînsul știe și tot felul de povești... are fantezie !...

— Ha ! ha ! rîse din nou, Irina, alintîndu-se, prostuțule ! Tu vorbești de fantezie ? Ce știi tu ce-i aia fantezie ?

— Eu ? făcu uimit Gașpar, nu înțeleg ? !

— Dar de ce? spuse repede Paul, sărind în ajutorul lui — dînsul are foarte multă fantezie! Dovada ești chiar dumneata, dumneata, dacă pot să mă exprim astfel, care ești cea mai frumoasă frază pe care a spus-o cineva! Dar de *el* nu ți-e milă, cum ai putut să-l lași în felul acesta?!

— Cum adică? făcu Irina, încercînd să se încrunte.

— De *el*! insistă Paul — de *el*... *el*, cel care nu mai... este, de *el*...

Irina se înnegură repede la față și, ca să repare gafa sa, Paul începu să vorbească repede și mult și, abia după cîtva timp — lucru care nu i se întîmpla prea rar — observă că e din nou singur, sau, mă rog, așa cum poți să fii singur înconjurat de atîta lume, în stînga cu o femeie subțire, slăbită, îmbrăcată în negru, cu broboane fine de sudoare în jurul buzelor, iar în față, chiar în față, un bărbat cu umeri lați, care făcea să plesnească haina sa din stofă scumpă, șifonată, cu mîinile și gîtul puternice, atît de puternice încît vorbeau mereu, spunînd ceva nedeslușit dar grav, ceva care făcea ca propria sa gură să rămînă o tăietură urîtă, neizbutită, țeapănă.

Paul începu să le vorbească despre copilăria sa, despre care afirma că fusese „fericită și bogată în senzații". Apoi, înșiră cîteva amănunte picante în legătură cu rudele tatălui său și insistă mai ales asupra unui unchi care, după cît se părea, fugise de acasă în cîteva rînduri, neîntorcîndu-se decît ca să se culce cu una din servitoare, în cămara de lemne. Prima „evadare" se produsese cînd acest unchi — care era mort de mult şi care, numai în acest fel devenise o persoană respectabilă — împlinise frageda vîrstă de zece ani (sau, cum se exprimase Paul: „alunecase spre frageda vîrstă de zece ani"), și cînd, într-o toamnă friguroasă, mai mult friguroasă decît ploioasă, numai într-o cămășuță de noapte, fugise de acasă, tocmai la Budapesta, căutîndu-l pe unul din bunii prieteni ai tatălui său, care venea uneori, vara, în vizită, în satul acela de lîngă Someș, și care lucra la una din cele două fabrici mari de tutun de atunci din capitala Ungariei. Cum reușise acest unchi, în vîrstă numai de zece ani, să facă rost de haine pe măsură și să ajungă atît de departe, trecînd granița chiar, rămase un lu-

cru nelămurit. Probabil că de timpuriu dovedise o anume abilitate, ceea ce, uneori, e mai mult chiar decît ceea ce numim inteligență, pentru că abilitatea te poate face fericit. Bineînțeles, copilul a fost trimis înapoi și, bunicul lui se pare l-a bătut înfiorător, legîndu-l cu o frînghie de un scaun și lovindu-l cu o altă frînghie, udă, peste tot... dar el era rezistent sau doar satisfăcut că neliniștise atîta lume! Dovadă că mai fugi în cîteva rînduri de acasă, ceea ce nu arăta de loc că cei din jurul lui se purtau urît cu el, ci, pentru că... dar, mă rog! — adăugă Paul — cine știe de ce? Acestea sînt mistere ale firii noastre, mistere binefăcătoare, care ne țin în viață!

Apoi începu să vorbească — trecînd cu nepăsare și cu repeziciune de la una la alta — despre o fată pe care o iubise „în prima lui copilărie". Era înaltă, puțin grăsuță, chiar dolofană, și avea un păr negru împletit într-o coadă groasă, aproape agresivă, pe care și-o împletea la nesfîrșit, cu o satisfacție foarte prost ascunsă. Bunica lui, îi interzisese să vorbească cu acea fată pe care o chema Minodora și despre care se spuneau lucruri neplăcute, dar Paul nu credea nimic — mai ales cînd se afla în prezența ei — și faptul că ceea ce făcea era interzis, îi mărea patima. Minodora îl invitase într-un rînd să meargă să culeagă împreună romaniță, altă dată pășteau gîștele împreună — fiecare avea un cîrd de patru-cinci gîște pe o vale îngustă de deal, pe unde se strecura un firicel de apă tulbure, și el, ca să facă pe grozavul se urca în salcîmii înfloriți și culegea flori, buchete mari de flori albe, ce miroseau nerușinat, și le mînca — netemîndu-se de insectele care se ascundeau uneori între petale — și o îndemna și pe ea să mănînce. Florile acelea erau dulci cu adevărat și uneori ei își apropiau atît de mult capetele ca să muște din ciorchinii aceia albi, încît tîmplele li se apropiau și ceva necunoscut și dureros îl săgeta pe Paul și Minodora rîdea, trădîndu-și astfel inocența prefăcută de pînă atunci și Paul o privea surprins și rușinat, cu sîngele alergînd peste obrajii săi albi și moi,

loviţi de copitele lui nevăzute, şi atunci, ca să nu pară un „papă-lapte", el o ruga să-şi descheie bluza.

„Ia te uită ! spunea ea, prefăcîndu-se surprinsă — asta cine te-a învăţat ? Mătuşa ta ? Am auzit că te pune în genunchi, pe boabe de porumb, în colţul camerei, atunci cînd întîrzii seara de acasă, fără să anunţi pe nimeni..."

El nega toate acele copilării şi începea să insiste prosteşte în ideea sa — care începuse să-l plictisească şi pe el, nu numai pe ea — numai pentru că ea să nu creadă că o spusese într-o doară, aşa, fără rost, cum fac copiii. Minodora se făcu că nu aude, apoi, se prefăcu pe rînd amuzată, indiferentă, plictisită şi în cele din urmă, gînditoare, îi dădu o compensaţie. Îl rugă pe el să se uite dacă nu se afla cineva în jur, „vreo privire indiscretă", şi, după ce el se ridică şi cercetă împrejurimile cu o seriozitate deplasată, ea îi arătă piciorul drept, întreg piciorul drept la care se uitară amîndoi, şi Paul şi Minodora care îl dezvelise rîzînd forţat, cu o uimire prostească, de parcă ar fi privit într-un tufiş la doi cîini care făceau dragoste. Lui Paul i se păru că ea avea un picior de lemn alb, de salcîm, foarte lucios şi încercă să-şi ascundă, din politeţe, dezamăgirea...

Vorbind mereu, Paul îşi dădu seama foarte tîrziu, că era singur de astă dată şi nici nu se mai afla în tren ; se întoarse şi descoperi chiar în spatele său gara prăfuită, o simplă casă ţărănească, de altfel, gara din Crivina şi, îşi continuă drumul spre cimitir, nedumerit de felul în care se amestecă visurile şi coşmarul cu cealaltă viaţă, cu cea „adevărată", deşi sînt atîţia, nu-i aşa, pentru care toate acestea nu sînt decît scînduri legănătoare, scînduri şlefuite pe care se balansează copiii, lovind cu picioarele în nisip. Deşi era singur de astă dată, urcînd voios pe drumul care ducea tocmai printre nişte tufe de liliac, Paul nu încetă să vorbească, fericit că nu era nimeni ca să-l asculte, sau, dimpotrivă, nefericit, profund nefericit, că nu-l asculta nimeni.

Apoi, într-o după-amiază, o chemase pe Minodora în curtea mătușii sale — la o oră cînd severa sa mătușă se odihnea — și se închiseră amîndoi în magazia în care se afla frumoasa caleașcă, care nu mai era întrebuințată, de multă vreme, deoarece era tocmai război, din pură întîmplare, și era temută o eventuală rechiziționare a ei. Caleașca era nouă, sau, mă rog, foarte bine păstrată, Paul trase coviltirul din piele neagră și se așezară amîndoi, în spate, pe pernele din piele lucioasă, reci, stînd așa cum ar fi trebuit să stea dacă ar fi fost undeva pe un drum, trași de goana cailor, cu mult mai bătrîni decît erau de fapt. Apoi, Paul, se plictisi primul și o rugă din nou pe Minodora să-i arate piciorul. Fata, care era cu trei ani mai mare decît el, se strîmbă însă disprețuitoare și Paul, jignit, se urcă pe capră, și se prefăcu că mînă caii — improvizase chiar și un bici — o pereche de cai mici, bolnavi, nepotriviți cu o astfel de trăsură luxoasă, iar cel din stînga mai era și orb de un ochi, avea „albeață". Paul făcea însă tot ce-i stătea în putință ca trăsura să nu se oprească, deși drumul era denivelat, spălat de ploi, cu gropi adînci, numeroase și, transpirat tot, striga și înjura acele „lepre de cai", „mortăciunile" acelea, înjurîndu-i așa cum auzise că-și înjură țăranii vitele, cu furie, luînd la rînd capul, picioarele, burta „lor" cea „umflată" ; „urechile pline de bube", spatele lor însîngerat din care sugeau muștele nebune...

Apoi, amintindu-și de Minodora, Paul se întoarse pe jumătate pe capră și o văzu trîntită, nerușinată, pe perne, și o clipă simți că înțepenește și că se îneacă, dar ea îi făcu semn să nu se miște, altfel va pleca de acolo, și Paul o ascultă, cu inima bătînd nebunește, privind-o încremenit și înfricoșat. Apoi se întoarse cu greutate la „mortăciunile sale de cai", la „leprele alea vii care nu erau bune decît să hrănească muștele puturoase" și se strădui să stea drept, nepăsător, cu ceafa țeapănă și nemișcată pînă la durere și tortură.

Îi era teamă să se mai întoarcă și să privească o dată — deși poate că ea îl uitase, poate chiar adormise — și

atunci, își vărsa toată furia pe caii lui nenorociți, pipernicați, care se împiedecau mereu în praful încins al drumului, împrăștiind o duhoare neînchipuită, scuturîndu-se mereu de roiul acela de muște lacome...

Paul se opri uimit de sunetele propriilor sale cuvinte și privi în jur ; ce frumos era totul ! Tufele de salcîm, dese, crucile blînde ale cimitirului, iarba proaspătă, înaltă, grasă, aerul albastru, prin care săgetau încă păsări, multe, foarte multe păsări, pregătindu-se de plecare. Paul rămase ca un prost, cu ochii ațintiți în sus, pînă ameți cu totul, apoi, își simți deodată inima atît de plină, de înduioșată de tot acel farmec care sclipea și zumzăia în jur încît lăsă să cadă geamantanul său ușor și începu să țopăie ca un besmetic, cu furie și încîntare, lovind cu picioarele în pămîntul moale, supus. Sări astfel destul de mult timp, simțind în fiecare clipă că trebuia să se oprească, că toată acea zbînțuială era cu totul neindicată, dar, tocmai de aceea, nu se oprea de fel și sărea mereu în sus, simțind cu încîntare ce trup ușor avea, pînă cînd sudoarea abundentă curgîndu-i pe tîmple îi produse o mîncărime neplăcută.

— Fir-ar al dracului să fie ! înjură el cu o gravitate jucată, își luă apoi geamantanul și continuă să urce, neoprindu-se în cimitir, dintr-un fel de măruntă, neînțeleasă lașitate, și urcă mai departe, atras de vîrful nu prea îndepărtat al dealului, acoperit cu o pădurice rară. Mergea repede, încercînd să-și ascundă, față de sine însuși, oboseala, privind fericit în jur, la pietrele mari, albe, la verdeața foșnitoare, mătăsoasă și o clipă, două clipe, trei clipe și mai multe se simți teribil de important, totul în jur, toate *ființele* acelea din jur, iarba, aerul, pietrele, erau atît de neputincioase, cu mult mai *slabe* decît el, încît putea fi el însuși, o dată, în sfîrșit, un stăpîn, un rege sau un stăpîn atotputernic, lipsit de milă și fără inimă, sau cu o inimă de piatră, înconjurat din toate părțile de supunere și lingușire, de acea supunere a pămîntului, de acea

lingușire curată și ațîțătoare a aerului, aerul acela atît de dens în care curgea acum, ca într-o apă, mișcîndu-și mîinile și picioarele din simplă obișnuință doar, în joacă doar, rîzînd de plăcere, rîzînd mereu, icnit, ascuns, de parcă ar fi făcut ceva nepermis, ceva nemaipomenit, ceva albastru sau adînc, sau piatră, sau frunză înaltă și umedă, sau vis curat ocrotit de îngeri răbdători, veșnic copilăroși, veșnic copilăroși, veșnic copilăroși !...

Septembrie, 1967.

Redactor : NICOLAE IOANA
Tehnoredactor : GHEORGHE CHIRU

Dat la cules 01.04.1968. Bun de tipar 13.08.1968. Apărut 1968. Comanda nr. 8448. Tiraj 30185. Broşate 28.100 + legate 2085. Hîrtie tipar înalt B de 63 g/m². 540×840/16. Coli editoriale 24,51. Coli de tipar 29. A. 22355. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 80.289 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România

Fiction Ltd

„O dată cu *Animale bolnave*, Nicolae Breban revine la realism, într-un roman de acţiune vie, palpitantă, cu personaje clasic conturate, de la detectivi la profeţi, roman ce nu-şi refuză scene de maximă violenţă, anchete brutale, violuri, crime şi, în acelaşi timp, prefirat subtil, cu elemente suav halucinatorii, urme ale antirealismului vizionar de care se arătase mânat altădată."

Ion Negoiţescu

„Ce mi-a plăcut şi îmi place, în continuare, la Nicolae Breban – el însuşi un mare romancier – este ambiţia lui de a fi scriitor. Ambiţia şi orgoliul de a fi scriitor. Nu le ascunde niciodată, dimpotrivă, le exacerbează, le repetă, până ce preopinentul este doborât. Îi place să fie scriitor şi este un scriitor profesionist."

Eugen Simion

EDITURA POLIROM

ISBN 973-681-498-X

9789736814983

www.polirom.ro

Pe copertă: Ştefan Câlţia, *Râul roşu*